Fasciculus temporum / Dutch.

Contributors

Rolevinck, Werner, 1425-1502.

Publication/Creation

Utrecht : Jan Veldener, 14 Feb.

Persistent URL

https://wellcomecollection.org/works/bsmvdgm9

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
https://wellcomecollection.org

Case 5.c.1.

238 (W. Kolevink) / Fasciculus temporum / inhoudende die Cronycken van ouden tyden (genaamd Kronyk van Veldenaer), t'Utrecht, Jan Veldenar, 1480. in folio avec figures sur bois coloriées, en veau. Bel Exempl. 14 February, 1480

H
Utr
r
80

Wants Folio 66 ~~and~~ 185 and 323

S | P. Redler £4.4.0
for this copy

Hain 6946
Proctor 8858
Campbell 1479

m.M.

37,144

Hallett
26/1/16
J.

NB. In Veldenaers Cronyk is fol. 185 door den zetter overgeslagen, en zulks dus geen gebrek in dit exemplaar, de kompleetheid van den text van dit werk is my gebleken uit vergelyking van dat, het welk berust in de boekverzameling van den Hoog Wel Geboren Heer Jkh. Mr. J. C. de Jonge, Ryks Archivarius te 's Gravenhage. Voorts heeft den zetter nog een' misslag in de cyfers der hoofdregels van dit werk begaan, door tweemaal fol. 258 boven aan de bladz. te zetten.

Over de Fasciculus Temporum, zie in het breede Marchand. Diction. Hist. art. Veldener (Jean). – en den Latynschen Fasciculus Temporum van Wernerus Rolevinck, in Pistorii Rer. German. Script. T. 2. pag. 397 seqq.

Dit explaar. is in het jaar 1780 in auche gekocht by Pieter de Hond, Boekverkooper te 's Gravenhage. –

A. D. S.

Int beghinsel heeft god ghescapen hemel
eñ eerde Sinte Augustijn seyt opt boeck
genesim dat die auctoriteyt deser scriftue
ren meerre is dan tbegrip alles menscheli:
kes verstants. eñ want wi hier principali
ke dencken te spreken van die tijt so heeft
ons behaecht cortelick te rueren dat begin:
sel des tijts. waer om selmē mercken als
die doctores bescriuen. datter int beginsel
van god ghescapen sijn ghelijck eñ tsamen
vier dingen wt nijt In welcken blencket
ende schijnt die ouerste moghentheyt des
scepers Dese vier sijn aldus ghenoemt Celum empyreum dat is die vuerigen
hemel. die enghelsche natuer. die materi der vier elementen. eñ die tijt. Ende dit
heten die doctores dat werck des sceppings dat ghewrocht is voer eñ eer dat eni
ghen dach ghemaect wort Hier nae volchde dat werck des verscheydings. In
welcken blencket die ouerste wijsheyt des sceppers. eñ dat gheschiede in die eers:
te drie daghen Daer na volghet dat werck des cierheyts daer die ouerste goet:
heyt des sceppers in schijnt dat gheschiede in die drie and daghen alst claerlick be
screuen staet ī genesi int eerste capittel. Mer inden seuenden dach rustede god vā
alle werck dat hi ghewrocht had. nijt dat hi werckende vermoeyt was. mer dat
hi of liet te maken enich nywe creatuer welcke materi ofte ghelikeniss nijt voer
ghemaect en was Ende dat sinte jan be scrijft in sijn vijfte capittel. Mijn vader
wercket tot nu toe eñ ic wercke. dat is te verstaen van een stādighe dienstaftic:
heyt den creatueren. Want hi laet nijt of te regieren eñ te behouden dat hi ghesca
pen heeft. Ende daer in schijnt die ouerste volcomenheyt des sceppers want hi
hem seluen ghenoech is eñ en behoeuet den creatueren nijt. mer die creatueren be:
hoeuen hem. wāt die cracht des sceppers is allen creaturen een saeck des wesens.
eñ dat is dat die seuenden dach gheen auont en heeft Hier of doersiet sinte Tho
mas int andde boeck vanden hoghen sin eñ die doctoers daer op scriuende Ende
want dese navolghende tijt hoe wel datse ons bewijst god tot dese vier voerspro
ken. als die ouerste moghentheyt. wijsheyt. goetheyt. eñ daer wt volghende die
oūste volmaectheyt Nochtans bewijstse ons mede die godlike bermhertichеyt.
eñ rechtueerdicheyt. Als dauid spreect. O heer. Ic sal di singhen bermhertich:
heyt ende rechtueerdicheyt. Item alle die weghen gods sijn bermhertichеyt ende
waerheyt Ende bermhertichеyt hout dat sceptrum dat is den staf also langhe als
wi op deser eerden wanderen. welcke nyemant gheweyghert en wert.

Dat dachden dat die ware daer god alle dinck in seer dat was weest ghenuechsch ouer eerden.

eerste dach. Inden eersten dach heeft god gemaect een licht in manier van luchtender wolcken dat ouermits sinen opganck makede den dach ende sijn onder ganck aenbrocht den nacht.

die 2de derde Inden anderden dach maecten god dat firmament welcke die ouerste en de onderste wateren deylt.

die 3de derde Inden derden daghe vergaderde die wateren die waren onder dat firmament in een plaets en̄ scheen dorre dat is die eerde gheciert mit hout vruchtbeblende.

die vierde Inden vierden dach makede god twee grote lichten dat is die son en̄ die maen ende die sterren die den hemel cieren en̄ die eerde verluchten ende dijden verscheyden.

die vijfte Inden vijften darh maecten god voghellen ende vissen op dat die wateren mit visschen en̄ die lucht mit voghellen gheciert worden.

Inden sesten daghe maecte god menigherley ghedierte en̄ schiep den mensch van slijck der eerden en̄ beeldde den mensch na sijn seluen.

Adam had xxxij sonen ende xxxij dochteren.

die seuende Inden seuenden dach rustede god van alle werck dat hi ghemaect had en̄ ghebenedide den dach ende heylich maectent.

IN dat eerste jaer des werlts inden sesten dach heeft god adam gemaect vander eerden een volwassen man na den beelde gods. en̄ adam slapende maecte god euam van adams ribbe ende settense inden paradijs en̄ ghebiedende dat si niet eten en souden vanden vruchten des houts opten prey des dots Inden seluen dach dat si ongehoersam waren ende ghesondicht hadden terstont heeftse god ghewozpen vten paradijs daer si mer seuen vren i ghweest hadden in dat eertrijck des vermaledijnchs daer dat si leuen souden in dwefnisse en̄ ellende tsint dat si storuen als beschreuen staet in genesi int eerste capittel.

ITem adam en̄ eua waren maech den doe si vten paradijs ghinghen inden xv jaer dat si verdruen waren wonnē si Cayn horen eersten ghebo ren soen en̄ calmanam sijn suster. en̄ daer nae inden xxx jaer wonnense Abel en̄ sijn suster Delboram. Doe adam out was hondert jaer doe verslaech Cayn sinen broeder Abel.

Adam wan den rechtueerdighen seth doe hi out was CC eñ xxx jaer van welken moyses ouerslaet C jaer daer hi in bescreyden sinen soen abel int dal des screyinchs bi ebron Doe adam sieck was seynde hi sinē soen seth tot dat paradijs d ghenuechten dat hi brenghen soude sinē vad vanden hout des leuens mer doe hi quā bi dat paradijs en mocht hi daer niet binnē comē vanden enghel diet bewaerde. mer die enghel gaff seth een tellich vā dat hout d adam aen gesondicht had seggēde hem Als uuult sellen wesen v^m ij^c eñ xxx jaer so sel dit hout vrucht draghen doer welke dijn vad verrisen sel Doe seth wed quā vant hi sinen vad doot eñ begrauē in spelunca duplici doe plante hi die tellich teynden aen sijn vads hoeft eñ wess op ī alten grotē boem eñ daer na wert hi gheset ī salomons pallaes. eñ den coninginne sabe wert geopenbaert dat aen dat hout die ghesontmaker des werlts soude ghecruust werden. doer welckes doot dat rijck d ioden eñ die wet vergaen soude doe nam si thout eñ hemeldet ond die eerde eñ daer wert ghemaect ꝓbatica piscina Mer nakende die passie ons heren dreef dat hout bouen opt water welcke die ioden namen eñ cruusten daer god aen Dit is die vrucht des boems doer welcken adam verlost word ꝛc.

C xxx

Seth ix^c eñ xij.

Dese seth leefde neghenhondt eñ twaleff jaer Ende wan sonen ende dochteren welckes kinderen ghenoemt werden die kinderen gods als Augustinus bescriuet.

Die jaren doer die gheboert ghi

a^m lxij

Delbo raabels

Abel

suster

Dese abel die eerste martelaer heeft die kercke begonnen wāt hi in gracie starff Waerse vā adam begonnē so en soudese niet wesen continueert Dese abel als augusting seit heeft gesticht die stadt gods in welcke hi die eerste borgher gheweest is Eñ wāt hi rechtueerdich was so heeft god sijn offerhande ontfangen Doe hi out was xx jaer wert hi vā sinen broed caym uslagen ī damasco.

Cal mana

Ca yn

cayns suster eñ wijff

Dese Cayn was die eerste van man ende wijf gheboren hi was een quaet eñ sondigh mensch. hi versloegh sinen broed abel; hi tymmerde eerst een stadt opter eerden, daer hi in sette die van hem quamen; ende dat om anxt ende vreese want hi den anderen ghewelt dede ende beroefde daer om vermoede hi dat hem des ghelijck soude weder ghedaen werden daer om began hi een stede te tymmerē om hem mitten sinen daer in te beschermen Ende wāt hi sinen broeder abel verslaghen had wt hatt eñ nyde wert hi van gode vermaledijt ende wert daer nae voeruluchtich wilt ende mistroestich Ten laesten wert hi van lamech doot gheschoten onder die doern ende gheboemte.

¶ Augustinus in sijn xiiij boeck van die stadt gods beschrijft dat twee manier vā
lieften heeft ghemaect twerehande stadt. dat is die liefte sijns selfs totter versmāde
nisse gods dese heeft ghemaect die eertsche stadt. Die and is die liefte eñ minne gods
tot versmādeniss sijns selfs eñ dese heeft ghesticht die hemelsche stadt. Die eerste glo
rieert in sijn seluen eñ begheert glori ende loff vanden menschen tot deser stadt hoert
Cayn die eerste gheborē is Ende die and glorieert in gode eñ na ghetughenissen sijn
re consciencien so is god sijn meeste blijscap eñ glorie. tot deser stadt hoert Abel die
na gheboren is eñ als een pelgrum op deser eerden ghewandert heeft want hi in gra
cien voersien was te wesen een borgher hier bouen Eñ op dat die stadt gods blenc:
ken mach alsmense ghelijcket tot hoer vyanden so ist van node gheweest te vertellen
sommighe wercken
ende hantiering der
sondaren.

¶ Josephus seyt dat seths kinderen al goet bleuen tot die
vierde gheslacht toe ende hieten die kinder gods daer na ouer
traden si die eerbaerheit hoers vāders eñ gauen hoer teghens
tghebot gods tot quāde wercken.

Anno mundi iiij^c xxxv

Xps lini

Dese enos leefde negen
hondert ende vijf jaer.

liiiddj ,a liii

¶ Doe seth out was hondert eñ vijf jaer wan hi Enos Eñ enos beduut ons een
mensch of een man dat is redelic eñ sterck hi began alre eerst aen te beden die naem
des heren eñ hi vant sommighe woerden daermen god mede aenroept Mer veel van
die ioden ymaginieren dat hi eerst maecte beelden ter eren gods of hi dede dat om te
verdriuen die traecheyt der menschen tot god ende daer om maecte hi beelde nāder
ghedaenten gods alsmen noch daghelics inder kercken doet.

¶ In dat heeft Cayn sinen stadt ghe:
tymmert die hi noemde enoch na sinē
soen als augustinus seyt in dat xv boeck
van die stadt gods Ten is niet vreemt
dat cayn heeft getymmert een stadt hoe
wel dat die scriftuere spreect datter toe nauwe gheweest hebben vier mannen want
si en sijn niet alle ghetellet die toe wesen mochten mer hi vermoede van node alleen
die te nomen welcke die reden des begrepen wercks wt eyschte Item dat gheslach
te van adam doer die sondighe Cayn wert int elfte ghetall gheeyndet bi welcken
die sonde beteykent wert Ende wert besloten in een vrou van welcke kun dat begin
sel des sondes oersprong heeft.

¶ God heeft ghecordineert dattet menschelike ghesla[ch]te voert ghecomen is wt een mensche om te prijsen ende te bewisen hoe dancbaerlick dattet gode is in veel dinghen emphey[t] welcke consideratie ende aendacht den wtuercoren die den heyligh[en] enghel len in die ewighe vrede sellen verselket werden seer voordelick ende ghenoechlick is. Sertijn mit die grote onmenschelichey[t] te sondighen sijn die menschen vergaen so[r] dat die beesten onder malcander vredsamer ende vryer leefden. Die leewen en[de] die draken en hebben nie onder hem alsulcken strijden ghecuoert als die mensch[en] ghe: hadt hebben God die mint den hant der eendrachticheyt Als Augustinus beschri: uet int boeck van die stadt gods.

¶ Hystorie als Cycero seyt is een tuych der tijden. een licht des waerheyts. een meystris des leuens. een boetscapter des outheyts Daer om ist seer oirbelick te we ten veel hystorien ende daer een mensch hem in te oefenen op dat men by ander lude exempellen leere na te volghen dat nut ende profijtlick is ende te vlyen alle dat hijn derlick mach sijn.

vi[c] xxv

Dese leefde neghen hon: dert ende tien jaer.

vij[c] xcv

Dese leefde acht hondert vijf ende neghentich jaer

¶ Adam was een heylich man Alle die daghen sijns leuens was hi vernuft ende vermaert int ghecste der propheten Hi heeft grote en[de] langhe penitencie ghedaen Hi gaff sinen kinderen gheboden d[e] rechtueerdicheyt ghebiedende dat si wachten en[de] scu: wen souden tghesellscap van Cayn horen broed en[de] mit sijn kinderen niet vergader[e]n int echtscap. Dese Adam onse eerste vad[er] ouermits een sonde die hi dede so heeft hi ons allen verdreuen vten paradise Mer mit sijn heyligher conuersacie en[de] grote peni: tencie heeft hi ons wed[er] ghegheuen exempel te comen tot die vruechde des hemelschen rijcks. Die oec nv dat niet en volcht die en mach van dat eerste mit recht niet cla: ghen.

¶ Die outheyt des werlts werden bi ghelikenisse ghenomen na die ontheyden der menschen Ende van diuersen doctoren werden se verscheyden ghe[s]et. Ende mit menighe[r]hande redenen bewijsen si waer om dat se dus of anders bequaemlicste beghinnen ende oeck mede eynden welcke materie hier nijt en dient. Mer nae dien dat ons hier oirbelic is soe selmen weten datter sijn sess outheyden des wer relts Van welcken die eerste beghint van Adams tijt ende dat die werelt ghescapen wordt due rende tot dat diluuium toe. Ende heeft nae der hebreuscher waerheyt dusent [et] suecx hier om .f.

✝ dusent vi^c lvi iaer Ende na lxxij beduders Als ysidorus eñ veel and segghen dien wij hier na volgen
ij^m ij^c xlij Dus schelen si v^c lxxxvi iaer welcke die ebreeusche min hebben in deser eerste outheit. Ende
na deser rekening so heeft mathusale doot geweest voer dat diluuiũ. nochtans int self iaer dattet
diluuium was. ¶ Die anderde outheit beghint van dat diluuium durende dat Abraham gheboren
wert Ende heeft nad ebreeusche ij^c xcij iaer Ende nad lxxij beduds ix^c eñ xlij dus twistense in vi^c eñ l
iaer welcke die hebreeusche min hebben Eñ wat die reden mach wesen eñ die saeck van alsulcke twist
en heb ic niet moghen vijnden. ¶ Die derde outheit beghint van die gheboert Abrahe ende duert tot
dat beghinsel des rijcks dauid hebbende nad gbreeusche ix^c xli iaer Ende na die lxxij ix^c ende xl iaer.
¶ Die vierde outheit beghint van dauid eñ duert totter oueruaert van babylonien Ende heeft nad
hebreeusche iiij^c eñ lxxxiiij iaer Ende na die lxxij beduds iiij^c eñ lxxxv iaer. ¶ Die vijfte outheit be
ghint vand oueruaert van babylonien als doe iherusalem vdestrueert wert eñ die tempel verbrant ⊕

¶ Dese Enoch was rechtueerdich ende gode be:
haechlick Eñ om sijn grote heylicheits wil heeft hem god ghestelt int paradijs daer
hi leeft in groter rust des lichaems ende des gheestes mit die propheet helyas tot die
toecoemst van Entekerst Eñ dan sellen si beide als Enoch eñ helyas comẽ te iheru
salem Eñ prediken al daer cristum drie jaer eñ een half Dan sellen si vã entekerst
int imddel van iherusalem ghemartierizeert werden Ende sellen verrisen des derden
daghes eñ op climmen ten hemel
mit aensiender oghen alsmẽ leest
in Apocalipsi Dese Enoch heeft
scrift after ghelaten.

Anno mundi ix^c lxx — M C xxij

Linia xpi

Dese leefde ix^c lxij
hi starf vij daghen
voer dat diluuiũ.

¶ Dese lamech was die eerste bygamus dat is die twee wiuen trouwede hi leefde
in ouerspeel versmãdende tghebot gods als datter twee sellen wesen in een vleysch
Dese lamech heeft oeck Cayn ghedoot mer niet willichlic want doe hi out was eñ
sijn oghen verduustert waren wort hi van een kijnt gheleyt welcke kijnt vermoe:
de een wilt beest te sien beweess dat hi schieten soude eñ hi schoet eñ dode cayn Doe hi
dat vernam sloech hijt kijnt
dattet mede starff.

Lamech wert genoech ge
pinicht vã dese twee wiuẽ
wãt daer eẽ doer sondicht
daer wert hi of ghequelt.

¶ Dese was die
eerst die tegẽs
den natuer ende
zede op brocht
twee wiuen te neuuen.

Dese vant eerst dat instrument welke die herders
draghen Hi maecte tenten daer die herders in woe
nen.

¶ Begheerlicheit der oren

Dese vant die musijck orghel ende snaerspeel Ende
die proporci ende consonanci nam hi wt ghelupt vã
hamerslach.

¶ Begheerlicheit der oghen.

Dese was die eerste smit die mitt hamer wrocht
in alle wercken van metaell ende yser ende hoe dat
mer scrift in wt greuen mocht.

¶ Begheerlicheit des vleysch.

Dese noema vant eerst alle manier van drapery
want te voren besichte ende ghebruecte men die vel
len van beesten voer clederen.

wert duerende tot die ghebenedide gheboert xpristi hebbende iaren nader voerghenoemde meysters dien wij volghen v^c ende xc iaer Ende als ic voersproken heb so isser twist van die rekening der iaren dese outheyden want die meystees hebben verscheyden opinien in hoer rekening ghehadt Mer si en schelen niet alte veel Daer om een yghelic verkiest dat hem behaecht dat ons goet docht hebben wi gheseyt ¶ Die seste outheyt beghint van die gheboert xpristi ende duert totten eynde des werlts welckes eynde alleen gode bekent is.

¶ Item int beghin des eersten outheyts is die werlt ghescapen. Int beghin des anderde is die werlt purgiert doert diluuium. Int derde is ingheset die besnydenisse teghens die erffsonde. In die vierde is gheordineert die saluinghe der coninghen. In die vijfte ghesciede die ouerganck des volcks gods in babylonien. In die seste heeft die soen gods vleyschelick natuer aenghenomen. In die seuende sel die doer des paradijs gheopent werden. In die achte seller sijn verrising der lichamen Ende dese sel dueren inder ewicheyt toe.

M ij^c lxxxvij

Dese leefde ix^c ende lxxix jaer.

M iiij^c liij

Dese leefde vij^c jaer ende lxxvij

Anno voer iij^c ij^c lij Die gheboert xpi

¶ Dese mathusale was die alre outste van jaren daer die scriftuer of sprect Ende doe hi vijff hondert jaer out was sprack god tot hem Mathusale wilstu so tymert een huus want du selste leuen noch vijff hondert jaer Hi antwoerde ende sprack. Om dat weynichgen tijts en sel ic gheen huus tymmeren Ende onder die bomen ende doern rustede hi als hi ghewoenlick was.

¶ Nota men leest dat alle die vry kunsten werclicke eñ natuerlike kunsten diennende die menschelike curiosicheyt gheuonden sijn van lamechs kinderen Eñ dus so hebben die vreemde kinderen in ouerspul ghewonnen subtijlre gheweest dan die ander Ende want si ghehoert hadden van adams propheci als van toecomende diluuium daer om heeft tubalchaim dese seluer consten in twee columpnen wt ghehouden in elcke columpne al gheheel van welcke die een was van marmor steen om dattet water van diluuium niet off wasschen mocht. Die ander columpne was ghebacken steen ouermits dattet vuer daer niet op winnen en mocht. Die columpne van marmor steen is noch in syrien.

¶ In dese tijt waren die gyganten opter eerden.

¶ Die quade wercken werden vermenicht opter eerden.

¶ Dese cham noes soen besat affricam Ende vā hem quamen xxx gheslachten Dese cham siende sijns vads scamelheyt bespotte sinen vader eñ boetscaptet sijn broeds waer om hi vermaledijt wert gheuende alle bespotters een verueerlick exempel.

Van desen Chanaan sijn ghecomen die afri ende fenices Ende dat volck vā thananeē

¶ Dese ionithus was noes soen eñ wort gheboren int derde iaer na dat diluuium welcke van moyses niet ghenoemt en wert Dese ontfeng van gode die gaue des wijsheite Hi vant die astronomy hi voersach toecomende dinghen eñ alre meest van oersprong eñ destrucsi der vier principael rijcken Ende doe hi begaeft was van noe sinen vad ghing hi in etham eñ woenden al daer Men seyt dat hi oeck raet gaf nemroth hoe dat hi regnieren mocht.

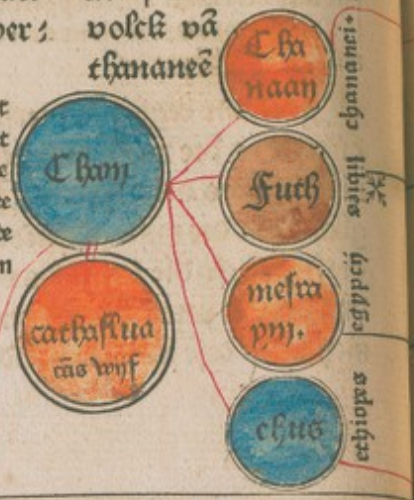

Anno mundi

Op dese tijt quam dat diluuium

Xps lini

Dese iaphet noes derde soen van sinen vad ghebenedijt besat Europā Eñ van hem sijn ghecomē die heyden besittēde dat derden deel des werrelts welcke heyden nu kersten sijn aenbedēde den vader den soen eñ den heyligen gheest den heyligen drie uoudicheyt in eenheyt des wesens Ende van desen Japhet sijn ghecomen xv gheslachten.

van dese sijn die cilices daer die stadt heet tharsus

Van dese sijn elizij ende na gheheten eolides

Van desen comen die cethei dat is ciprij

Van desen comen die rodij

Van dese comen die sarmate welcke die gryeken regios nomen.

Van dese comen die paslagones.

Van desen comen die friges.

Gergeseus.
Euæus.
Araceus
Cyneus
Aradius
Samaritæs.
Haba.
Daban
sabeo
sidony sydon
ethei Cthæus
Amathæus
iebuseꝰ iebusei
Amorreus.
Van Futh hebben oerſprong die libies waer of dat water mauritanus geheten is futh Eñ alle die lantē daer ōtrent heten futhenſes.
Neptulim.
Cellulim.
Judimauax
labaimſetæim
Philiſtiim.
babyloniꝭ
Belus
mnꝰ coñc
ſemiramis
ſabei Saba
Sabatha
Sabathaca.
ciule ciula.
arabes regia
Nemroth.
eres coñc
Celli us.
ỹm ỹc xliij
ỹm ỹc xliiij
vic iaer Sem off melchi sedech
Dese ſem noes eerſte ſoen beſat aſyam die hebrei ſeggen dat hi was melchiſedech prieſter eñ coñc van ſalem dat is ihrlm want na dat diluui tymmerde hi ſalem of ihrlm Hi ieſoe tot pſaacs tiden abrahās ſoen vā hē ſyn geeomē xxvij geſlachtē.
ijc iaer arphaxat. xxvij.
Dese was ſems ſoen eñ wert ghe woren int anderde iaer na dat diluuium.
Anno doer ỹ ỹ ỹ Die dyluoert dyr
Parphia.
ludy
ſyri aram
Iud oflid
aſſiry aſſur
elam
Van deſe comen die Elamite princen vā parſiden
Van deſen Aram ſijn ghecomen die ſyrie welkes principael ſtadt is damaſcus want in hebreeuſch ſo heet ſyria Aram.
Dese hus had die heerſcappi ouer tlantſcap tracomitidis eñ damaſci Eñ die heyligh prophet job js van dit eertrijck hue ghebozen.
Hus.
Hul.
Gether
Mes.
Dese Aſſur want hi niet wilde ende ongheberſam woude weſen teghens god doe nemroth tymmerde den toren van babylonien daer om vloech hi van ſennaar tot een ander lant ver van daen dat te voren onbewoent was welcke lant wt ſinen naem ghenoemt is aſſyria Ende hi tymmerde een ſtadt die namaels ghehten is niniuen een ouerſt ende principael ſtadt van al dat rijck van syrien Dit volck was altijt beruft ende vernoemt wreet te weſen.

¶ Noe was een rechtueerdich man Hi had graci gheuonden voer den heer Doe hi out was v^c jaer wan hi cham sem eñ japhet. wt ghebot gods began hi te tymmeren die arch eñ volmaectense ĩ hondt jaren In dat hondste jaer dat die arch volmaect was openbaerde hẽ onse heer andwerf ghebiedende hem dat hi mit sijn wijf mit sijn drie kinderen eñ hoer wiuen eñ mit die beesten gaen soude ind archen ꝛc. Ende ter stont so quam dat diluuium eñ die waterẽ op resen bouen allen gheberchten xv cubiten alst bescreuẽ staet in genesi int vij capittel. Nota opten seluen sonnendach in mey doen hi ghing ind archen opten seluen dach doet jaer om ghecomen was ghing hi wed wt mit allen beesten die daer in waren Na dat diluuiũ. ghschiedet noe die vernaemde dronckenscap welke een oersaeck was sinẽ kinderen sem eñ japhet om die vaderlike eerweerdicheyt dat hise ghebenedide Mer sijn soen cham om die bespotting eñ oneer dien hi sijn vad bewees wert hi vermaledijt Ende als augustinus bescrijft so wert hier eerst mency ghemaect van dienstaftichеyt eñ vand edelheyt Ten is oeck niet te vermoeden dat allet volck die van cham quamẽ dat si gheweest sijn onedel eñ onmachtich wãt si warent die eerst begonnẽ (soect op and si

Anno mundi

Xps lini

Archa noe was lang CCC cubiten Ende was breet .l. cubiten jnden hoechte hadse .xxx. cubiten jnt ouerste besloten in een cubit alst bescreuen staet in genesi int vi capittel.

Nota dat waerachtelic vã noes iij kinderẽ wt gesprotẽ sijn lxxij geslachtẽ eñ so menigerhande tongen ofte spraeck began te comẽ opt eertrijck als iheronimꝰ bescrijft ĩ genesi int x ca. om te bewisen dit misterium so heeft onse heer ihesus voer sijn aensicht ghesent lxxij discipulen als lucas bescrijft ĩ sijn x ca. Van deser materien sprect augustinꝰ int xvi boeck vã die stadt gods eñ ond veel and punten seyt hi datter veel and mẽschen gheborẽ sijn daermen gheen huechnissen of en heeft wãt si voer and volck gheweest eñ geborẽ sijn eñ si gheen vrucht voert gebrocht en hebbẽ Die namẽ vã desen volck sijn een deel gebleuẽ daermẽ hoer oersprong of weet als vã assur sijn die assyrij gecomẽ eñ van heber die hebrei Eñ een deel sijn verandt wt outheyt des tijts so dat die geleerste meysters ondsoekende die oude hystorien niet en hebben gheuonden die oersprong vã allen mer alleen een deel wt desen volck.

macht te hebben op eertrijcke en̄ te regnieren alsmen leest van nemroth en̄ van die coninghen van chanaan en̄ van assyen Ende al die van Sem en̄ Japhet ghecomen sijn en hebben oeck niet al duechdsam edel en̄ machtich ghewees̄t wāt vol nae sijn si alle ghevallen in die worm der afgode en̄ veel tijt worden si vanden andren verdruct Mer dese maledixi en̄ benedixi aensiet die duechden en̄ die enduechden vā welcken enich menseh waerachtich edel of onedel ghenoemt wert. Ghelijckerwijs als die ghenen die abrahams ghelooff nae volghen werden meer ghenoten abrahams kinderen dan die iooden die na den vleyseh van hem ghecomen sijn Niet te min si hebben nochtans ghehadt sommighe speciael preuilegien van god om heer verdienst en̄ om die benedexie des vāders Ende van desen drie noes kinderen dier wijls dat noe noch in leuende lijf was worden ghekoren xxiiij dusent en̄ hondert mans personen behalven die vrouwen ende kinderen hebbende bouen heer drie princen Als dat van Cham quam had tot een princē nemroth die van Sem quamē hadden Jectan Ende die van Japhet quamen hadden supixne.

ñ ij. lxxix

Dese was arphaxats soen en̄ leefde .cccc. en̄ xxxiij jaer doe hi out was .c. en̄ xxx jaer wan hi sonen ende dochteren dese salē wert van sinte lucas ghenoten caynam Hi stichtede die stadt Salem die nae maels wert ghenoten Jherusalem.

Anno doer die ghecoert bpi

¶ Dit is een teyken van eendrachte ende vrede welcke ic ghene tusschen iv ende my ende tot allen siel Alst ihesus mus beschrijft inden bybel genesis int .ix. neghende capittel.:.

¶ Nota merct die doctoren sprekende dat in desen tyden die werlt geplaecht wert mit een rechtūdigen preyn En̄ wāt die onauusheit oūuloedich was welcke die lichamen besmettede daer ō ist eertrijck gewasschen en̄ gecrynicht doert water Mer int eynde des werlts wāt die ōmanierlicke ghierichheit sel oūuloedelic regnierē ō ō sel die werlt purgiert werdē doer twuer wāt gout en̄ silū plechmē iden vuer purgēn

Augustijn in sijn xvi boeck vā die stadt gods seit dat van dier tijt dat noe sijn kinderē ghebenedijt had tot abrahās tijt twe ghenen menschen gemaect wert vā eniger rechtādiger mēschen die god geeert hebben dat geleden is meer dan .M. iaer nochtās en ist niet te gelouen si en hebbens̄ ghewest Mer si en sijn niet genoemt wāt et te lange soude wesen vā allen huechmisse te hebben.

¶ Dese jectan bi exempel van nemroth nam hi heerscappi ouer die sonen van sem
eñ hi had xiij sonen die en yghelic een principael gheslacht maecte Mer dit volc als
iheronimus seyt en is van ons niet bekent want die lande te ver van ons verschey
den sijn of om veranderinghe des volcks eñ der namen of dat si in strijden ofte and
ongeual vā and
saken ūgaen sijn.

¶ Van desen heber hebben die hebrei hoer naem wāt in sijn huus ind versceydinge
d tongen bleef alleen die hebreeusche heel die te voren genaemt was die mēschelike
tael wāt alle menschen spraken die tael eñ ands gheen Item by dese hebers tijden
wert ghetymmert die toern van babylonien van nemroth inden acker sennaar.

Anno mundi ij^m v^c ix

Linia xpi

Die hebreeussche segghen dat dese heber ghehadt heeft een gheest
der prophecien Ende hi had twee sonen als Jectan ende Phaleg
hi leefde vier hondert eñ lxiiij jaer.

ꝛa ,ia lu,,

¶ Die edelheyt is omtrent deser tijden voert gecomen Ende nō dat om veel saken
die edelheit ingheset is Inden eersten wast vā node wāt doet menschelike gheslacht
wassende was. warē die mēschen bereyt eñ seer geneycht tot quaet waer om most
men verbieden die oplopinghe d quad teghen die goeden mēschen Dus wort daer
wtuercoren een goet man rechtueerdiger eñ wijsher dan die andere welcke die com
muniteyt dat is die ghemeent presidieren soude om den duechdsame te promouie:
ren. den matighen te beschermen. eñ den quaden te castyen Daer om is edel soe veel
te segghen als voer ander in duechden notabel Iheronimus seyt Nijt en sie ic an:
ders in die edelheyt te begheren dan dat die edelen mit sommighe noetsaken benau:
wet eñ ghedwonghen werden om hoer nijt te veronedellen van die wijsheyt der ou:
deren. Die anderde saeck was onbekentheyt eñ onwetenscap des volcks welcke
gheen rechte justici en wisten hoe wel dat si nochtans vredelike leefde Ende si waren
soe seer plomp ende groff dat si nijt groet en achte dan dat in ghemeenre opinien der
menschen gheeert wert waer om wast hoer orbaerlick tot hoer vreede te beschermen
dat si hoer princen eligierden ende vercoren wt die gheslachten der edellen. Die der:
de saeck quam wt sonderlinghe staercheyt want bij tijden als die ghemeent belast
wert van oploep der vyanden so wertter ghegheuen een ghebot so wie die lande ver:

¶ Dese drie princen mit hoer volck quamen te samen in die camp sennaar ontsiende eñ beangst wesende dattet diluuium mochte anderwerf wed comen spraken tot malcanderen laet ons tymmeren eē toren welcke hoechte weren mach totten hemel cc. als beschreuē staet genesis int xi ca. Mer god aensiende hoer dwaesheit soe heeft hi tot een preyders sonder miraculeic verstroyt eñ confundiert hoer tonghen so dat die een den anderen niet en verstonde Eñ dus sijn si doer alle die werlt verstroyt cc.

Nemroth prince vā chā

jectan prins van Sem

supher: ne prins vā japhet

Die boeken sijn vol van desen nemroths boesheit het is by auentuer vā gode gheschiet dat nerō desen nemroth gheliket wāt si mit enen quade gheruste ōnaemt sijn Eñ doe die tongen gheeyelt waren liet hi sinē soen belo babylonien die hem na volchde int rijck eñ hi ginck tot die parsen leerende heer dat vuer te aenbedē voer ✳

ij vi xliij

Phaleg ij jaer xxxix

✳ god Eñ die vā nemroth quamen besaten babylonien totten vierden cyliadea toe als metodius seyt Mer augustinus seyt dat hi veriaecht wert ende die kinderen vā assur dat rijck besaten ende hielden duysent driehondert ende vijf iaer.

Anno quo die obijt Phaleg

¶ In desen phalechs tyden doe die toren van babylonien ghetymmert wert inden acker sennaar wort daer een groet confuus onder den menschen eñ hoer tongen ofte spraecke wert gedeylt Mer i phalechs familie eñ gesin bleef alleen die hebreeusche tael die ouste tael alre tongen Dus is hi phalechs gheheē dat is te seggen als vanden anderen verscheyden Onser god deylde alle die sonen d menschen in lxxij talen van welcke die een den anderen niet of en verstont Van desen lxxij warender xviij die letteren hadden Dese phalech leefde CC eñ xxxix jaer Ende in sinen tijt worden in babylonien die afgoden aenghebeden.

Gloste eñ vryde vand vyāden handen die soude voer hem eñ voer sijn erfghenamē behouden dat recht des edelheyts. Die vierde saecke wert ghenomē wt oūuloedicheit d rijcheidomme bi wijlen wast dattet volck vā groten honger eñ commer so vergingen dat si hoer seluē mit dat si haddē oūgauen enen rijcken man Eñ mit alsulcke compact tē perde si hoer armoede eñ si hielden den rijcken man voer hore heer eñ voer een edel man. Men vijnt oeck edelheyden vā gode institueert mer weynich vā welckē somme ghebleuen sijn Als in dauid eñ sommighe sijn ūgaen als saul iheroboam eñ anderen. Veel edelheyden leestimē oec die mit gewelt eñ tyranscap begonnē sijn vā welcken veel ter stont vergingen eñ veel sijn staende ghebleuen. Eñ nota dat

Item Nemroth was een gygant van x cubiten Hi was machtich inder eerden Hi was een sterck iagher voer den heer dats te segghen den heer Hi heeft mit alsulke yammerlike sonden des begheerlicheits van heerscappi te hebben mit tyranscap begonnen datter noch die werlt so mede besmet eñ vergaen is dattet onsprekelic is Ende tbeghinsel van sijn rijck was babilon arad archad ende calamie int eertrijck van sennaar.

Dit rijck scitarum hoe wel dattet alre ouste is mer wãttet barbarien is so en wertet niet ghe rekẽt ond die principael rijckẽ wãt om die ombequaemheit eñ grofheit tes volcs so is dit rijc altijt genoẽt barbarien Eñ het is seer groot beginnende vã die broecken eñ landen meotidis tusschen danubium eñ occeanũ strecktet tot germanien Ende het is dat eerste deel van europen daer thanus van iaphets gheslachte eerst regnierde Die vnghers ende die denen sijn hier wt ghesproten.

Dat rijck scitarum

Amazonũ oft magesatarum

Dit rijc amazonũ dat is d vrouwen rijck neemt oersprong wt dat rijck scitarum Eñ tis gheleghen tusschen den sciten ende albanos noertwert.

Hores die eerste comẽc vã egypten

Hier begint dat rijck van egypten dat mit menighe veranderinge die wil mutiert is Eñ daer wert tot veel plaetze d heyliger scriftueren menci of ghemaect Ende duerde tot Augustum toe.

Anno mundi ij^m vij^c lxxiij

Reu off ragau iij^c eñ ij

Item int rijck van sciten striden die mans mit die vrouwen teghens hoer vyanden Die amazonen daer striden die vrouwen alleen Die romeynen ende ander lantscappen striden die mans alleen.

Xps lini

iacta lin li

Na d ouder hystorien dat in pagenisino dat is in heydeniss die gheslachten d edelen hebben selden off nymmermeer duerachtich gheweest eñ dat oũmits houerdye eñ tyranscap Oeck veel edel gheslachten in kerstenrijck sijn mede om die selve saeck vergãen alst bescreuen staet ecclesiastici int x capittel daer staet dat die heer verdestrueert heeft die stoelen d houerdigher hertoghen eñ princen. eñ heeft den sachtmoedighen daer in gheset. Item Nõ datter gheen mensch die edelheit ghehaet heeft wãt van hem seluen ist een begheerlick goet Als duechde of and religi Nochtans veel heyligen hebbent ghescuwet om grote perikels wil datter in verholen is eñ mede om grote difficulteyt die hẽ aengeuesticht is Dat scheen wel aen die heylighe propheet dauid dien god seluer so minlike wtuercoren heeft Waer wt peynsmen datter seer weynich bequaem gheweest sijn tot sodanighen hoecheyt.

Item int dde jaer na dat diluuiũ wan noe een soen gheheten jonithus dese was beghift vã god mit wijsheit eñ hi vant die astronomy tot welcken jonithum quam nemroth eñ begheerde raet hoe dat hi regnieren mocht in babyniloen Dese jonithus voersach toecomende dinghen als die oersprong eñ destrucsi d vier principael rijcken Als dat rijck assyriorum sichioniorum scitharum eñ egyptiorum dat oeck daniel die propheet claerlike prophetiert heeft eñ voerseidet sinen discipel nemroth &c.

Dat rijck fichiomoz ghenoemt ghhint hier

Agialeus eerste conic.

Als augustino seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods so heeft dat rijck fichiomoz te maek cleyn ghweest vā welcken die ghheerste varw vā ouden tijden wt ghsproten is Ende het is daer na ghecomen tot die athenienses. daer na totten latinen Ten laetsten totten romeynen Desen navolchde int rijck europs die ander coninck fichiomoz Ende duerde tot helijs tijden priester ende recht vā israhel

Dese wert

Zoroastes die eerste

Dese zoroastes als augustino seit lachtede doe hi geborē wert ende dat en prophetiaerde nijt goets wantet alle menschen gemeen is al screyende opt eerst rijck te comen Dese vant die zwarte conste Ende van ninus wert hi ūwonnen inden strijt die twe sijn boeken verbrande.

belus die eerste conic.

Dese belus die eerste conic vā assyrien regierde lxv jaer Ende hi wert vā somighe saturno ghenoemt Men seyt vā hem dat hi int duyster regiert heeft wāt hi cleyn dominacie had. ende hi was die eerste diet volc wt hoere dwaling vermoede god te wesen waer ō wert hi menichsins genoemt als

ijm ixc v

bel baal baalim beelphegor beelsebub ꝛc. Ende dese ongheregelde dwaling heeft geduert int menschlicke geslacht meer dan twee dusent jaer.

ijc xxv Saruth jaer.

dese saruth leefde ijc ende xxv jaer In sijn iij jaer began dat rijc ō egypten in sijn xxv jaer is begonnē dat rijc vā assyrien daer belus eerst regierde. dese saruth was sonē ende dochterē

Onder veel rijcken der eerden in welcken tghesellscap van eertschen nutticheyt ofte ghheerlicheyt ghedeylt is dat wij gemeenlick hieten die stadt dese werlt aenschouwen wij datter sondlinghe twee principael rijcken voert ghecomen sijn heerlicker dan enich ander Van welcken dat eerst ist rijck van assyrien Ende dat ander ist rijck ō romeynen also inder tijt ende stede ghordineert ende verscheyden als datter rijck van assyrien eerst int oest op stont Ende dat rijck ō romeynen namaels int west Int eynde des eersten rijcks was ter ghin des anderen Ende alle die ander coninghen ende rijcken hieten wi als aenhanghende rijcken bi desen tween voerghenoemt.

Item in die heylighe scrift en worden altijt nijt voerghenoemt die eerste gheboren sijn Want heber had twee sonen die eerst is genoemt phalech ende die and jectan nochtans is jectan ghebozen ghweest voer den and want jectan in die tijt doe die tongen ghedeylt worden had hi xij sonen so groot dat si gedeylt worden in verscheyden volck. ende doe wort eerst phalech ghebozen doe jectans sijns broeders kinderen ghedeylt worden Ende phalech wort inder scriftuere voer den ander ghenoemt.

¶ Augustinus in sijn xvi boeck vā die stādt gods int xv capittel seyt dat nae dat diluuium op stonden veel quāde eñ valsche superstitioess manieren Mer tharees huus bleef alleen verlaten want in sijn huus was ghe: plantet dat huus gods Eñ hi wert seer veruolcht van die chaldeen om dat in sijn huus gheeert ende aenghe: beden wort een waerachtich god.

¶ Dese grote stādt heeft ninus seer verbreet ende wt sinen naem heeft hijse ghenoemt niniuen.

Coninghen van assyrien

¶ Die principael daet eusebij ende der heydenen meys: ters die huechnisse maken ende beseriuen van die ou: den tijden Die beghinnent ghemeenlike van desen tijt.

¶ Die grote stādt niniue is die principael eñ ouer: ste van al assyrien.

¶ Dit rijck van assyrien heeft volnae nye te deghen vreelick gheweest.

Anno mundi iij^m iij^c v

Linia xp̄i

Nachor.

Dese nachor was abrahams oudevāder hi leefde. C. lij. jaer ende wan sonen ende dochteren.

iiiij D lii

¶ Hier beghint eñ neemt oersprong die aenbedinghe der afgoden Nota ist saeck dat ghi wel ouerpeynst ende doer siet die hystorien so vijnt ghi drie principael pun ten welcke den menschen gebrocht hebben tot afgody Dat eerste punt is die affecti eñ begheerte die de leuendighe menschen ghehadt hebben totten doden Dat anderde punt is anxtuoudicheyt eñ flactieringhe die welcke den menschen ghehat hebben totten coninghen Dat derde punt is die neersticheyt van meysters beeldt snyders Mer die duuellen die in die beelden verholen laghen eñ antwoert gauen hebben de se dwalinghe so seer gheuesticht datmen allen den ghenen onthoefde die hem nijt en conformierde noch en ghelijckte deser afgodyen Hier bouen op sijn noch ghecomen die bedriechlike pluymstrijckinghe woerden der poeten die ouermits hoer loghen: tael den onsalighen verdoemden menschen verheuen hebben bouen den hemellen Eñ op die seluer tijt dat die duuellen begonsten te spreken den mēschen so heeft die goe dertieren heer sijn enghellen gheseynt dat si in sienlike schijn oeck sommighe wtuer: coren ghesproken hebben op dattet mēschelike gheslacht nijt gheheel in die alre quaet ste dwalinghe vergaen en soude.

Nyng die eerste conic.

Die stadt van Nyniuen.

¶ Dese nynus wt ghenuecht ende begheerlic
heyt van heerscappie te hebben eñ om dat hi ver
re eñ meer regnieren mocht so aenvacht hi sijn
nagebuer Eñ want dat volck noch grof was
daer om en hadden si gheen wetenscap van strij
den noch van wapen te hantieren Aldus so be:
dwang hi cortelick vol na dat ghe
heel lantscap van asyen Ende hi
wort die eerste monarcha ofte oū:
ste prince inden oesten Ende want
hi hem seer bedroefde vā sijns vaders doot die
belus hiet daer om so liet hi maken tot sijnre so
laes een beeld conterfeyt na sinen vad welcke
hi so grote eerweerdicheyt beweess dat wat mis
dadighe menschen toevlucht namē tot dat beel
de spaerde hi eñ vergaf hoer haer misdaet Ende
bi exempel vā desen nynus begonsten veel mē:
schen hoere doder vrienden beelden te eeren Aen:
siende dit die bose gheesten des volcks curiosich
heyt. verholen ende bedecten hoer in die beelden
gheuende antwoert segghende dat si goden wa
ren ende datmense godlick eer bewijsen soude.
Dus so is die alre onsalichste sonde ende onge
loeff der afgodye op ghebrocht te mael den god:
like moghentheyt seer contrari Ende dese rasen
de kettery wies so seer datmen allen den ghenen
onthoefden die daer spraken dattet menschen ge
weest hadden.

regnierde liiij jaer.

iij^m C xiiij

Thare.

Dese thare abrahās
vader leefde ij^c ende
vijf jaer.

Anno voer die ij^m lxxxx

¶ Dese thare en woude nijt liden
die onrechten diemen hem dede in
chaldeen om te aenbeden dat vuer
welcke si voer god hielden Ende
want Aran sijn eerste gheboren
soen daer om ghedoot wert. soe
reysde hi als een vreemt man wt
pelgrimaed si mit sijn twee ander
sonen als abraham ende nachor mit hoer familie en
de ghesin tot mesopotamien in een stadt gheheten char
ram daer Thare starff doe hi out was ij^c jaer ende
vijff Ende die hebreeusche segghen ghemeenlick dat
nemroth regnierden in chaldeen die anders gheheten
was amraphel coninck van sennaar die lang hier
na verslaghen word van abraham somen leest gene:
sis int xiiij capittel.

Melchisedech coninck van iherusalem wert om sijnre groter heylic-
heyts wil vanden ghemeente gheheten een rechtueerdich coninc Hi of
ferde abrahe broet eñ wijn tot een groet misterium dat is tot een verbor-
gen gheestlicheit hi was een pries
ter des alre ouerste gods.

Teloxion

Melchise dech.

Dese semiranis des conincs nyng
wedue streden tegens die vã jndien
na des conincs doot eñ verwanse Aldus ist
rijck vã assyrien doer al asyen verbreet Sij vertymmerde
eñ ombemuerde die grote stadt vã babylonien Eñ wãt si
hoer soen dorst ůwecken tot onbehoerlike oncuusheyt daer
om wertse van horen soen ghedoot. als Augustinus vertelt in sijn xviij boeck van
die stadt gods Mer die meyster d hystorien scrijft dat si hoer hilickte aen horen soen
eñ wan bi hem een soen die babylonien die principael stadt eñ dat hoeft van al dat
rijck restaureerde.

iij Semiranis.

Coninghen van assyrien

Anno mundi

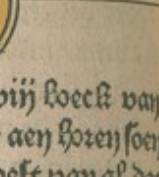

Hier begint die suete hystorie onser patri
arken die den waerachtighen god gheeert
hebben Ende hem te eren ende te aenbeden
ghepredict hebben.

Linia xpi

Abraham leefde C eñ lxxv jaer.

Hier beghint die derde outheyt buetende tot Dauid hebbende if hondert ende xl iaer.

3182

Abrahã. Tharees soen.

Saray Abrahams wijf was langhe tijt
onvruchtbaer Ten laesten van die graci gods
wertse vruchtbaer eñ baerde ysaac doe si out was. xc. jaer Sij
was een heylich vrou ende heet oeck yescha.

Dese Aram starf in vr chal-
deorum dat is in een stede also gheheten daermen
seyt dat hi mit abraham int vuer geworpẽ wert
Mer dat sijn der joden fabulen als die meyster
inder hystorien seyt.

Abrahams wijf

Saraiof yescha

Obila. ãmons

moeder

Aram

Loth

loths dochter

Alba moabs

moeder

Abrahams broeders

Mel-cha.

wijf

Nachor.

Nachor tharees soen abrahams broeder nam
te wijf sijn broed arams dochter die melcha hiet
Hi woende in mesopotamien in een stadt geheten
charram Ende doe sijn vader doot was Ende abraham ghe-
reysd was pelgrimaet sij inden lande van chanaan doe wan hi
dese drie sonen Als hus bus eñ bathuel mit noch vijf ander.

Telexion was die vijfte coninck sychioni orum ende hem regnierende. waren die tijden al soe sacht ende vrolic dattet volck na sijnre doot hem eerde voer god doende hem sacrifici. Eñ tot sijnre eren maecten si alre eerst schoen speelen eñ badimẽten Desen teleixon navolch de int rijck Thuriacus bi welckes grafstede si oeck na sijnre doot sacrificie deden.

Trier

Abraham heeft verslaghen vier coninghen om dat si loth gheuanghen hadden vã welcken een daer of was nemroth die hier hiet Amraphel alst bescreuen staet genesis int xiiij capittel.

Die oude stadt Trier wert op die moesel ghesticht Ende is voer romen gheweest dusent drie hondert jaer.

Dese grote vrient gods abraham wert gheboren in des conincs ninus xliij jaer.

iij^m ij^c xxxiiij

Nota dat in Abrahams lxxv jaer is gecomẽ van die grote glorie des ouersten gods een woert d ontfermhertichept op dat menschelike gheslacht want doe begonnen die antwoerden ons heren der belofnisse xpristi als Augustinus seyt int. xvi. boeck van die stadt gods.

Anno voer die geboert xpi M iij^c lxxi

Na dat saray doot was doe nam abraham dit wijff Cethura eñ van hoer is veel volcks ghecomen alsmen leest genesis int xxv capittel.

cethura.

Ammon.

Dese was der ammoniten vader.

Dese Agar was abrahams dienstmaecht eñ ter begheerten vã saray sijnre huusvrou wan hi bi hoer een soen ysmahel daer veel coningen of quamẽ.

agar.

moab

Na dat zodoma eñ gomorra versoncken waren. Ende loth droncken gheworden was doe wan hi bi sijn twee dochteren elcks enen soen daer twee grote conick rijcke of quamen Hi was een heylich ende rechtueerdich man Hi verdiende vanden enghellen visitiert te werden Als Abraham visitiert wert.

Bathuel

Bathuel bleef na sijn vads doot ĩ charram.

Bus.

Vã bus quã balaam die ĩ Jobs boeck hiet Eliubu sites.

Balaam.

Hus.

Job.

Item Moab is vader vanden moabiten.

Dit waren ombequaem eñ groef tiden in welcken dat menschelike gheslacht ver gaen was van die claerheyt des natuerliken lichtes Daer om wast van node te or dinieren ende setten rechten ende een wet. dat ouermits hulp van dien die mensche mocht wed comen tot ter eerste natuerlike verstandenisse Wetet dat veel quāde wet ten ende valsche rechten ingheset waren vanden menschen seer contrari den reden des rechten verstandes. Ende veel menschen die in moghentheyt wijsheyt of in ander punten den anderen bouen ginghen dien vermoede sij gode want al dat selsom was hielden si godlick.

Coninghen van assyrien

iiij Ninus

v Arrius.

Dese arrius was die vijfte coninck van assyrien in sijn tijden word ysaac gheboren als Augustinus scrijft.

Dese nynus des groten nynus ende semira: nis soen was die vierde coninc vā assyrien Men seit dat hi sijn moeder dode om saken hier voer be screuen

Van ysaacs gheboerte tot die wtganck van egypten waren xl jaer Hier of leset lyran opt xv ca. van genesis.

Anno mundi iij^m ij^c lxxxiiij

Xp̄s lint

Hier hebben die heylich enghellen den menschen alre eerst openbaert in menscheli ker ghedaente.

ysaac.

ysaac leefde C en: de lxxx jaer.

ad .ai iii

jesbot eñ sue

Ma: dyan

Ma: dan.

caurā lexā.

Dese sijn vā Cethura gecomen

Esau vercoft sijn broe der jacob sijn eerst gheborē Hi is der ydumeen vad. Hi besat den berch seyr. Hi dede eerst een heynst springhen mit enen ezelin daer die mulen of voert ge comen sijn.

Esau Edom off Seyr

ysma hel.

Dese ysmahel quam vā agar eñ wan twe sonen mit noch tien van een wijf vā egip ten.

cedar.

Naba ioth.

rebec: ca.

Lya.

laban

Ra: chel.

Omtrent dese tijt versoncken die steden sodoma ende gomorra.

Loth wijf omsien: de wert verwan: delt in enen sout steen.

Men leset in die fabulen eñ dat ongeleert volck meent dattet so is dat van jupiter eñ ysis sou de gheboren wesen een godlick kijnt Mer som: mighe quade menschen hebben dit wtghe: set om mit sulke visierde logen hoer selfs oncuysheyt mede te bedecken.

¶ Dat rijck d grieken begint hier. eñ duerde tot delborees tij den toe.

¶ Dese ysis was eerst gheheten yo ynachus dochter Mer si reysde in egypten eñ leerde al daer die scrif: tuer eñ wert daer ysis gheheten Ende van dat sotte volck wort si voer god aenbedet.

Augustinus seyt dat armanit was die viij coninc vā assyrien. in sijn tijt openbaerde god ysaac louen de hem dat sinen vad beloeft was Regnierende te sychio: nien leocippus die viij conīc

Dit is die ou de Xerses die oeck gheheten wert ba: leus In sijn tijt wert ja: cob gheboren Regnieren: de te sychionien thuriacq die oeck ghenoemt wert thurimacus.

iij^m iij^c xliiij

Jacob leefde C ende lxxxiiij jaer Hi wan joseph doe hi xc jaer out was Jo seph leefde C ende x jaer.

Anno voer die gheboert xpi M vij^c lvi

¶ Dese lya jacobs eerste wijff had scheel oghen Ende si wan bi hem sess sonen eñ een dochter.

¶ Dese bala was lyens dienst maecht eñ jacobs amye si wan twee sonen.

¶ Rachel jacobs wijf was lan ghe tijt onvrucht baer Ten laet sten wan si twee sonen eñ starf int baren eñ wert begrauen bi bethleem.

¶ Zelpha rachels dienstmaecht was jacobs boel Eñ wan twee sonen.

Dan maect een gheslacht daer sampson of gheboren is.

maect een gheslacht.

joseph een heylich man eñ glorie des huus vā israhel

maect eē dubbelt geslacht bēyamin maect eē geslaht van welcke saul ende pau lus gheboren sijn.

aser maect een gheslacht.

gad maect een gheslacht.

In desen tijden seitmen dat promotheq athlas broeder die menschen eerst ma-
te wāt hi dat groff ende plomp volck leerde Ende om dat hi ghemaect heeft beelden
nāder mēschen vorm die hi mit sondling conste dede gaen
hi maecte eerst een ring beslutende daer in een costeke steen
ghebiedende datmense aenden vierden vingher soude dra-
ghen Eñ dat om een āder die van daen ter herten streckt.

Coninghen van grieken

Dese phoroneus heeuet eerst in grieken die weerlicke rechten bescreuen.

Onder desen beloccus coninck van assyrien heeft onse
heer ghesproken tot jacob louende hem dat sijn vaders ghe-
loeft was als te besitten dat lant van beloften gheheten cha-
naan Ende die benedictie van allen menschen wt sijn saet
comende welcke is xpristus Jhesus onsen heer.

Coninghen van assyrien

In des conincks Ogigius elusiue tijt was in Achaya een grote diluui.

Anno mundi iiij^m iiij^c xxxiiij

Linia xpi

Die Colchines stichtede rhodum

Van judas coemt een coninclick gheslacht van welke onse here xpristus ten laetsten of coemt.

Abraham starf ende wert begranen in Ebron.

iaag ,ua iiij

ruben maect eē geslacht eñ hi verloer sijn eerste gheboren.

Manasses eñ effraym josephs sonē maken elcx eē heel gheslacht van xij om dattet gheslacht van leui gheen erfnisse en nam Ende dese twee sijn in egipten gheboren ende werden ghetelt ond jacobs kinderen.

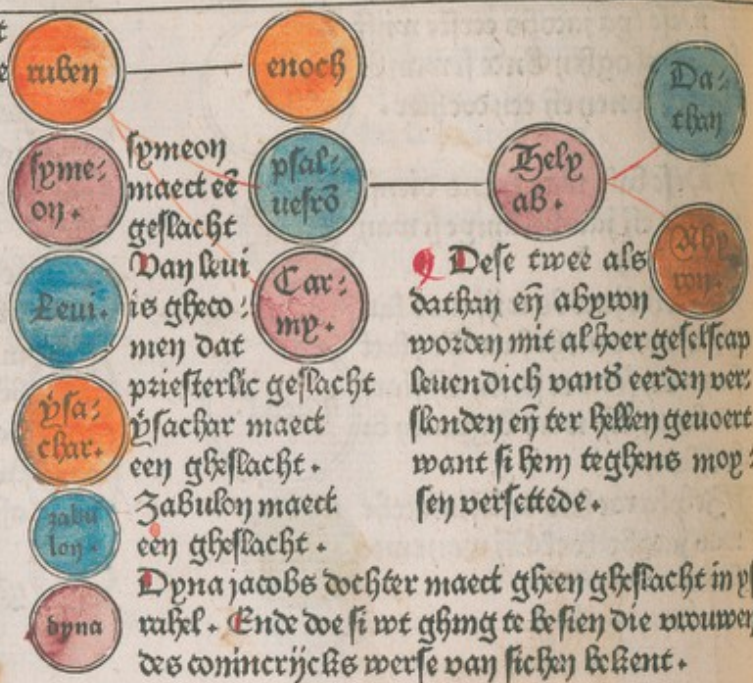

symeon maect eē geslacht

Van leui is ghecomen dat priesterlic geslacht

ysachar maect een gheslacht.

Zabulon maect een gheslacht.

Dese twee als dathan eñ abyron worden mit al hoer geselscap leuendich vand eerden verslonden eñ ter hellen geuoert want si hem teghens moysen versettede.

Dyna jacobs dochter maect gheen gheslacht in ysrahel. Ende doe si wt ghing te besien die vrouwen des conincrijcks werse van sichen bekent.

Phoroneus had een broeder die leerden hoe dat men die jaren eñ mae den soude houden Hi stichte de cleyn tempellen daermen den afgoden in aenbeden soude waer om wert hi van dat plomp eñ grof volc onder die goden mede ghetellet Si offerde hem ossen ende hi is ghehetten phegous.

Serapis die derde coninck vā grieken was te voren ghehetten apis Doe hi te sceep ouer quā in egypten eñ al daer gestoruen was doe maecte hem dat blint volck een die meeste god ouer al egypten eñ doe began daer een wonderlike secte eñ een vreemde manier van enen osse mit onderscheyden verwe dien si noemden apis om datse leuen dich aengebeden wert Ende doe die osse ghestoruen was beworuen die duuellen daer een kalf vā gheliker verwen om dat groue volck mede te bedrieghen. hier wt quam die oersprong dat die kinder van ysrahel oeck ghelikerwijs tot grote dwaling quamē eñ aenbaden dat gulden kalf wat mach d onsaliger wesen in een redelic eñ verstandel mensch dan mit dusdanigher dwaling besmet te sijn.

Serapis.

Dese minerua openbaerde hoer eerst int dal triconidis ende vant daer veel consten eñ sonderling drapery van wol te tractieren eñ nad heyden dwaling is si geworden een afgodinne

Minerua.

Her ende honam worden van god verslaghen want si lelick ondaet bedreuen Si waren judas sonen.

Sue. judas wijff.

Her.

Ho: nam.

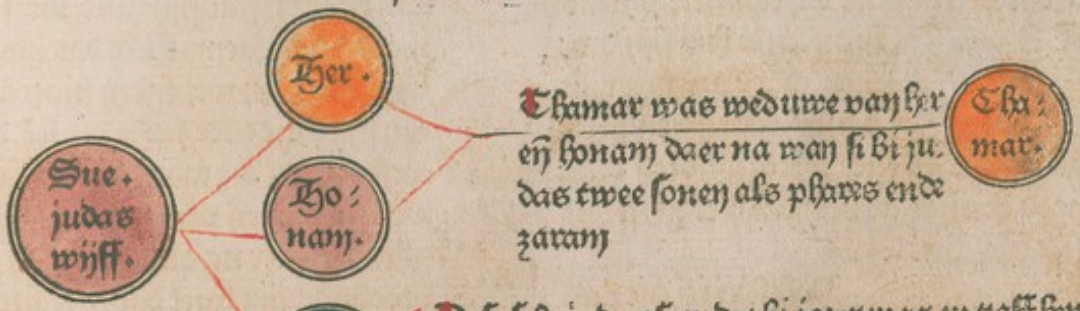

Thamar was weduwe van her eñ honam daer na wan si bi judas twee sonen als phares ende zaram

Tha: mar.

Sela.

Dese sela judas soen doe hi iong was en gaff hem judas thamar niet Mer hi seynde hoer tot hoers vaders huus wedue Ende doe sela groter was en dorst hem judas thamar nijt gheuen want hi beanxt was dat hi als sijn broeders verslaghen soude worden waer om thamar ghing sitten daer twee weghen vergaderden ende vensde hoer te wesen een ghemeen wijff. Ende ontfeng daer van judas twee sonen teffens Als phares ende zaram.

¶ Argus was die vierde coninck van grieken wt welcke dat rijck argiuorum dat is der grieken sijn naem neemt Dese word na sijn doot voer god ghehouden En in sijnre eren maectense een tempel daermen hem sacrificien in dede.

Coninghen van grieken

¶ Item in dese tijt begonnen die grieken koern te saeyne.

Argus

¶ In desen baleus tijden coninck van assyrien starff ysaac regnierende te sychionien die ix coninck messapus

Athlas een groet astrologus die den hemel op sijn scouweren droech als men seyt om die wetenscap die hi had vanden sterren.

Coninghen van assyrien

Baleus.

Dese pharao coninc van egypten ontfeng Joseph ende verhoeff hem om die beduding der dromen van dese schoen hystori leset den bybel genesis int. xli. capittel.

Coninghen van egipten

¶ Memphis eē stadt in egypten wert ghesticht.

Pharao nephres

Chorintus wert ghesticht.

Anno mundi iij^m iiij^c xlv

iij^m iiij^c xcv

Xps lini

ysaac starff omtrent desen tijt.

Phares.

¶ Jacob starff ende wert eerlike van Joseph begrauen in Ebron.

aj ,ua M

a ,ua M

¶ Doe joseph out was xvi jaer wert hi vā sijn broeders vercoft. jn sijn xxx jaer stond hi voer den coninck pharao bedudende hem sijn dromen waer om wert hi van hem verheuen Ende wāt hi cuusch ende sorchuoudich was word hi ouer al van den heer gheseynt ende gheschict.

Joseph

een heylich man

Zaram

Judas wan phares eñ zaram van thamar Ende int baren quam zaram voer eñ stac sijn hant wt sijn moeders lichaem Ende dat vroetwijf bant een roet syden snoerken aen sijn hant ende seyde dit sel die eerste wesen doe toech hi sijn hant wed na hem eñ phares word eerst gheboren daer na quam zaram eñ brocht an sijn hant dat syde snoerken.

merari.

Gerson.

Leui. Jacobs soen.

C eñ xxxvij jaer out.

Dese leui is die vad van allen leuiten die doer Moysen ende Aarons verdienten vercreghen hebben grote eer des priesterlike digniteyts Van desen leui is oeck cristus ghecomen om die naheyt der gheslachten deser leui ende jude Ende mede om een sonderling misterium Want xpristus die ouerste priester ende ewighe coninck aldus soude werden gheboren ende van ons bekent wesen.

caath

leefde C ende xxxiij jaer.

¶ Cicrops stichtede die stadt van athenen ende van minerua heeft si hoer naem ontfanghen Dese stadt is die moeder vander vry consten en̄ van veel philosophen Nochtans is si mede superstitioes gheworden doer des duuels bedroch aennemen de valsche en̄ quade religien Siet augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods een wonderlike fabel.

¶ Dese amithus coninck van assyrien onder welck Joseph starff regnierende tot sychionien plemeus die stadt chorinthen wert ghesticht.

Amithus

Mercurius was i dese tijt vermaert en̄ wel gheleert in veel kunsten die hi den menschen voert leerde waer om meenden si dat hi god was.

Appollo delphicus was in dese tijt vermaert Ende na sijn doot wert hi voer god ghehouden hi hiet oec phyton ende vant die swarte kunst die men phytonica hiet van welcke die heylighe scriftuer menci maeet.

Dese pharao en kende joseph nijt jacobs soen En̄ hi gheboet datmē alle die kinderen van ysrahel dat knechtgens waren soude drencken somen leest Exodi int eerste ca.

pharao amonophis.

iij^m v^c xliij

iij^m v^c xciij

Joseph starff doe hi out was C ende xx jaer.

Esrom.

Hier beghint die dienstaftichept ende tribulatie den kinderen van ysrahel duerende C ende xliij jaer.

Anno voer die M ia' a gheboert ghi M ia' la

Caleph. Hur. Hury. Beselehel.

Omogirus sloech alre eerst die ossen inden ploech.

Hier beghint die hystorie van tboeck gheheten Exodus.

ysuar

chore.

Chore ysuars soen starf quader doot vanden hemelschen vuer om sijn ongehoersamheyts wil Mer van hem quam helchana die vad des heylighen propheet samuel.

Amram. leefde C ende xxxvij jaer

Jacobeth. amrams wijff

¶ Hier beghint dat rijck van athenen in welcken Cicrops alre eerst regnierde eñ hi brocht op veel quāder eñ superstitioess secten die te voren in grieken gesien noch gehoert en waren vaā hem wert jupiter eerst ghesept god te wesen offerende hem een osse.

Diee eerste coninc van Athenen

Cicrops.

In die hoechtijt ende feestdach vanden afgod sarapis quā in egipten een oss vten water verheffende hem ind lucht eñ daelde weder int water ende openbaerde hem nijt meer waer om wert hi van dat sotte volck voer god gheeert ende aenbeden.

¶ Dese safrus coninck vā assyrien ond welcke moyses gheboren word in egypten regnierende te sichionien die xij conīc ortho pole eñ criaso die v coninc vā grieken.

Coninghen van assyrien

Safrus.

¶ Pharao die ix coninc vā nefre en heeft die stemme des heren niet ghehoert ende hi en woude die kinderen vā ysrahel nijt verlossen waer om verging hi Eñ wert mit tienreley plaghen gheplaecht Ten lesten ūdranck hi mit al sijn volck int rode meer.

Coninghen van egipten

Pharao boccho ris.

Anno mundi iij^m vi^c xliij

Linia xpi

Aram.

aj ,a iij

¶ Job een heylich man Ende een spieghel der lijdsamicheyt wert in dese tijt gheboren van Nachors lini Abrahams broeder Hi leefde langhe jaren wāt na sijnre tribulacie leefde hi C ende xl jaer Dit segghen Augustinus Gregorius eñ Lyra ꝛc. Als dat hi int derde gheslacht na jacop gbeweest is Aldus was hi mit moyses in een tijt Mer hi leefde veel langher Hier of leset Augustinum int xviij boeck van die stadt gods.

Moyses.

Moyses verloste mit die hulpe gods die kind van ysrahel wt egipten mit grote teykenen Eñ hi screef vijf die eerste boeken vāden bybel Eñ doe hi out was C eñ xx jaer starf hi eñ wert van god heymelick begrauen.

Aaron.

wert iij jaer voer moysen gheboren.

¶ Doe moyses gheboren was wert hi in een korfken int water gheset.

maria

Dese maria moyses suster was een prophetisse Si maecte een loff sanck Si was seuen daghen malaetsch om dat si murmuerierden Si starff in Cades ende wert al daer begrauen.

Augustinus scrijft dat omtrent deser tijt die hystori scriuers van grieken veel fabulen ende loghentael bescreuen hebben die ghemeenlic veel minre sijn dan dat gheruft is datmen daer of maect want van een te mate cleynen saeck maken si grote materien.

Die stadt lacedemon wert ghesticht

Deucalions diluui was ontrent dese tijt eñ daer om hietet deucalions wãtet ĩ sijn rijck die meeste vloyt was

Item die fabulen phetontis worden verbrant.

Onder desen Ascarades heeft moyses sijn volck gheleyt wt egypten Regnierende te sichionien die coninck Maratus Ende in Grieken die coninck Triopas Ende in die laetste tijt Cicropis des eersten coninckis van Athenen.:.

Liber pater vant eerst die wijn in griekẽ hi stichtede die stadt archos hi is dyonisius bachus des conincs vã thebeen semelees soen hi wert voer god aenbedet.

Hercules verwan Antheum.

Item weet dat augustinꝰ seyt datter veel hercules eñ libripatres gheweest hebben die vã dat onghelouighe volck voer goden ghehouden worden.

ascarades

iij^m vi^c lxxxviij

Die wet wert ghegeuen moysi inden berch synay.

Amina dab.

Dese was die eerste na moysen die mit ganser gheloeff intradt dat rode meer daer die and voer scroemden waer om verdiende hi een coninclick gheslacht voert te brenghen.

Anno voer die ghehoert xxi

Dat boeck leuiticus wert ghescreuen.

Dat boeck numerus wert ghemaect eñ verkundicht.

Die tabernakel wert bereyt.

Moyses was xl jaer rechter hi leefde C eñ xx jaer.

moyses wijf

Zelphora

Moyses.

Moyses van welckes loff die hemel eñ eerde gheluut gheuen was die ouerste bouen allen propheten eñ hystori scriuers. Hi heeft god seer claerlike ghesien van aensicht tot aensicht datmen vã niemãt anders en leset dan van sinte pauwels ii. desen crancken vleysche. Die reden van beyden is alleens.

Die eerste ouerste biscop eñ priester leefde C xxiij jaer.

Aaron

Aaron gheroepen van god heeft eerweerdelike aenghenomen dat ouerste priesterscap Ende heeft hem seluen ende sijn sonen ghemaect een ewich testament Hij starf doe hi out was C ende xxiij jaer. ende wert begrauen inden berch hor Sijn soen Eleazarus na volchde hem int bisdom.

aarons wijf

Elizabeth.

Aptheros coninc van creten vant eerst die manier vā honich te ūgaderen vāden byen Dese aptheros had eē doch ter die welke ōtfeng eñ baerde eē soen daer wondlike dingen of ūtelt worden. eñ voerdē namaels tregimēt ī cretē hi hiet Auidis eñ hi heeft veel rechten ghemaect. hi sloech al daer die ossen eerst inden ploeghe.

Die dese x gheboden wil houden ende leren
Die sal mit gode ewelick regneeren
So wiese breect vaert in die helle
Ende wert daer lucifers gheselle
Weest nu hier doch gheern alleyne
Ende hout v ghedachten ymmer reyne
Ende hout voer oghen die x ghebode
Ende bouen al so minnet gode
Onsiet god ende hout sijn ghebot
Van allen boeken is dattet slot

an° mūdi

Linia xpi

Naason prince vā dat gheslacht juda was inder woestinen.

Chore vergaet mit iiij^c mannen.
Dathan ende abyron werden verslonden ende veel dusent menschen worden verslaghen ꝛc.
Balaam prophetiert ende wert verslaghen.
Dat boeck deutronomium wert ghescreuen.

Archa testamenti.

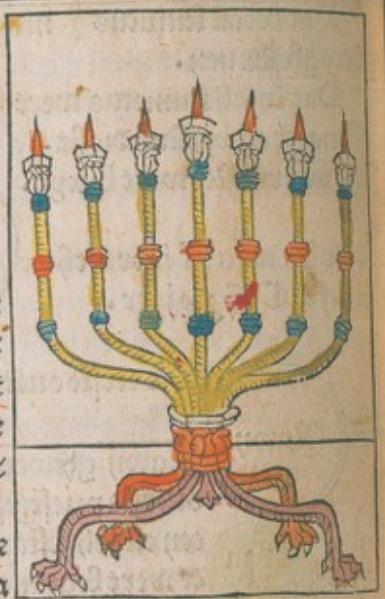

Dese archke stont ī die binnēste tempel dat men hiet sancta sanctorꝫ Eñ hier in was besloten hoer heylichdom Als een cruyck mit hemels broet Ende aarons roede die bloeyde Ende twee tafelen daer die x ghebode in bescreuen stonden.

Dit sijn Aarons kijnderen

Dese twee om dat si vreemt vuer offerdē worden si vāden heer verslaghen.

Desen gulden kande laer liet moyses maken van dat alre fijnste gout van beseleel burides soens handen somen leest Exodi int xxxvij capittel.

Omtrent dese tijt begonnen die coningen vā ytalien te regnieren En si hebben veel tijts hoer namen verwandelt wt welcken die tomeynen seer verbreet sijn .:.

Coninghen van ytalien.

Van desen Janus die eerste conine van jtalien seitmē dat hi noes soen ghewees is Hi timmerde een pallaes dat ghelxten wert janiculum Ende die van jtalien hebben desen janum gehouden voer een gwet god makende hem twee aensichten Ende si vierden sijn hoechtijt int beghinsel des jaers om dattet was dat eynde des voerleden jaers en dat beghinsel des toecomende jaers Van desen janus neemt die eerste maent januarius sijn naem.

Coninghen van assyrien

Dese amictus was coninck vā assyrien onder welck josue starf regnierende te sycionien die xvi coninck Corax Ende in griecken regnierde die tiende coninck danaus Ende tot athenen die vierde coninck Erichthonius.

Salmons wijff hiet Raab.

Moyses starft
Die jordaen ūdruycht
Jherico wert ghewonnē
Die sonne bliuet inden hemel onwerlic staen.

Dat boeck judicum begint hier
Die histori vā josue begīt hier.

Josue leyde die kinderen van ystrahel vter woestinen doer die jordaen int lant van belofften. Hi was een wel stridende man. Hi hiet die sonne staen ende si bleef staen. Hi verwan Amalech inder woestinen Nae moyses doot wort hi gheset rechter ouer ystrahel om dat hi dat lant den volcke van ystrahel deylen soude Sijn heerlike wercken nede strijden werden in sijn boeck beschreuen.

Rechters van ystrahel.

Van josue tot Aioth sijn .xl. jaer.

Van Eleazar quamen die priesters die in dese linie staen dalende tot xpistum toe nader ordinanie der rechteren. der coninghen. ende der prophten.

biscoppen

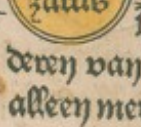

Dese Eleazarus die anderde biscop deylde mitten rechter josue den kinderen van ystrahel dat lant Ende van hem comen die biscoppen tot xpistum toe alleen mer een weynich wt ghenomen .:.

Die Coninck ytalus tymmerde een stadt bi dat water albula dat die tyber is daer namaels romen ghetymmert wert van welcken ytalus al ytalien sijn naem voert.

Coninghen van ytalien

Fenix quam in tyrum ende sydonen die steden daer hi regnierde. Hi leerden dat volck die scriftuer ende die ghebruking der letteren Ende datmen die capitael letteren mit een sonderling fenixe verwe soude onderscheyden.

Cathinꝰ die stichtede die stadt thebas d̄ hi regnierde hi vant die griexe letteren

Coninghen van assyrien

Ericthonius prince van athenen heeft in grieken die eerste waghen ghemaect.

Sibilla samia femonoe prophetiert claerlike van xpristo ende van sijn arme moeder maria.

Sibilla erithrea gheboren in babylonien prophetiert veel van dat rijck d̄ ioden eñ van die destrucsi vā troyen. van die geboerte xpristi eñ van die heylighe moeder ende joncfrou maria.

Die hystorie vanden afgod miche Als die beduders der scriftueren ghemeenlick segghen so ist gheschiet int viij jaer na josue tijt Mer die hebrei segghen dattet in Othoniels tiden was.

Anno mundi iij^m vij^c lxxv

Xp̄s lint

Boos salmons soen.

In dese tijt was rachab daer een alte geestelike gheslacht of ghecomen is Hi quam vā jetro moyses neeff Ende hi keerde hem totten joden.

iiiiaa iiii iiii

Othoniel Calephs joncxste broeder verloste die kinderen van ysrahel vanden coninck van mesopotamien dien hi versloech ende creech daer mede een wijff gheheten axa calephs dochter Si begheerden van horen vāder lant dat gewatert waer bouē

Rechters van ysrahel

iij Othoniel. van juda gheslacht eñ beneden somen leest judicum int eerste ca. hi wert heer van al ysrahel. In sijnre tijt wert verslaghen al dat gheslacht vā benyamin om een ondaet dat si deden an eens leuiten wiue die si dode mit lelicheyt.

iiij aoth.

Dese aoth van benyamins geslacht was alte sterckē man hi was mit beyden hāden rechts hi versloech coninc Eglon die coninc was vā moab Ende verloste die kinderen van ysrahel also dat si in vreden bleuen lxxx jaer sonder moeynisse.

Biscoppen

Phinees.

Dese phinees siende datter een vanden kinderen van ysrahel ghing tot een ghemeen wijf daer moyses ende die kinder van ysrahel staende voer die doere des tabernakels seer om screyde Nam hi sijn sweert ende doerstack man ende wijf doe cessierde die plaech ende god wert versoent somen leest numeri int xxv capittel.

Deſe Saturnus jupiters vader ſomen ſeyt is gecomē
ay dat eylant Creta in ytalien daer hi regnierde Eñ
die ſotte afgodyers mit wondlike verblint
heyt miſſalen dat hi menſch geweeſt is eñ
nochtans ſeggben dat hi regniert heeft. hi
heeft dat volck eerſt gheleert hoer lant mit
neſſing vet te malken waer om wert hi gheheten ſterca-
us Ende na hem ſijn die romeynen geheten ſtercoziani
ff ſaturniani.

Saturnus jupiters vader

Deſe picus ſaturnus ſoen
was die eerſte coninc lau
rentum hi was
een heerlic ſtrij-
der eñ oeck een
wijchelaerre hij
wert onder die
goden ghetellet.

Picus

Deſe lamperes was

Lamperes

ne xviij coninc van aſſyrien onder welcke die hyſ-
ori vā delboze wert beſcreuē als Auguſtinus ſeyt
Ende dat rijck der grieken verghing.
Troys regnierde in dardanien ende ſtichtede tweyen.
In deſe tijt wozden van die grieken veel fabulen ghēſcreuen.

iij^{m} viij^{c} xxv

Boos.

Sangar en wert nijt
in die lijſt gheſet
want hi gheen ja
rey en heeft hi ver
ploech ſeſſ hondert man-
nen mit een ploech couter
ſomen leeſt judicum in dat
derde capittel.

Sangar.

Nota weet dat hier ghēſchiet een ouerſprong van
die ewangeliſten Als van Boos of te rekenen tot
Obeth toe Want te minſten ſoe hebben tuſſchen hoer
gheweeſt twee hondert twee ende tſeuentich jaer wel
ke tijt een menſch niet toe ghēſcreuen en wert. daer
om werden hier vijff boos gheſet meer om te beteyke-
nen die tijt dan die wercken die daer in ghēſchiet ſijn
Nycolaus de lyra ſeyt dat nae der hyſtorien waer-
heyt gheweeſt ſijn drie boos die een dry anderen vol-
ghende. Ende want wij dat in der heyligher ſcriftueren niet en leſen daer om en hou
den wij dat niet ſelker. Dit is nochtans vaſt ende waerachtich dat van tbeghinſel
doe joſue rechter was ende ſalmon nam raab welcke wan boos tot dat dauid ghe-
boren was ver bij ginghen omtrent drie hondert ſeuen ende tſeſtich jaer daer noch
tans niet dan drie ghebueren gheſet ende ghetelt werden.

¶ Die oersprong der strijden van Troyen begost hier welcker beghinsel was als een cleyn vonsken daer een grote brant of coemt want daer om dat laodemon nijt en ontfeng herculem ende jason mit sulcker eerweerdicheyt als hoer toe behoerde. wt desen cleynen werck maecten si een grote saeck daer alte veel quaets wt quam hier om seyt Comicus dat een yghelic hem wacht ende voer hem siet.

Coninghen van ytalien

Faunus.

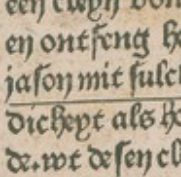

Dese was die anderde coninck laurentum hi was oeck god der gheenre die soe wouden ofte meenden.

Onder desen thauranus coninck van assyrien gheschiede somen seyt die eerste destrucsi van troyen En in die tijt was thola rechter van ysrahel.

Coninghen van assyrien

Thauranus.

¶ Sibilla delphica prophetierde voer die strijt van troyen dat die soen gods soude mensch worden. ende des dit waerachtich waer so soudet misterium vander gheboerten xpristi eerst openbaert wesen den heydenen dan den joden dat seer wonderlick luyt.

Anno mundi iij^m viij^c lxxv

Linia xpi

Boos.

iiiaa iij iiij

¶ Dese delbora was een vrouwe van effrayms gheslacht Ende om die gracie der prophecie is hoer ghegheuen die eer dat si rechten soude ouer ysrahel ende rechtede xl jaer Ende wt dat ghebot gods riep si baruth dat hi verslaen soude die vyanden van ysrahel Ende die kinder van ysrahel streden teghens jabin coninck van chanaan Ende jeghens cysaram prince des heers ende si hebbense verwonnen somen leest judicum int iiij capittel.

Rechters van ysrahel

Delbora.

Gedeon.

Dese Gedeon versloech inder nacht mit iij^c mannen een ontallick heer vanden volcke van mādyan die hi bewaerde mit basunen en fackelen Onder welck waren vier coninghen als oreb zeb zebee ende salmana hi had lxx trouwede sonē ende enen bastaert gheheten Abymalech.

Biscoppen

Abysue.

¶ Hier wert ghesticht die stadt van mileten.

Hercules ende jason hadden tweyē beleghen ende verdestrueerdent seer welcke van priamus weder ghetymmert word. dese hercules heeft xij heerlike wercken ghedaē hi ordinierde een strijt optē berch olimpi Noch heeft hi weel ander stridē geuoert jtem veel grote loghentalen sijn van hem versiert Ten laesten doe hi veel van sijn vianden verwonnen had. wert hi van sijns selfs passie ende zuycte verwonnen eñ worp hem seluen inder vlammen des vuers Alsoe sterf hi ende wert onder die goden ver·heuen

Anchises bij die afgodinne gehieten venus wan hi Eneam welcke Eneas regnierde naemaels jn jtalien Aldusdanighe loghetalen hebben die bedriegers der simpelre menschen versiert dat sij haer oncusheit ende ouerspel daer mede mochten bedecken.

Laodemon coninc van tweyen wert verslagen Ende sijn dochter yxiona wert gheuanghen ende in grieken gheuoert Waer om navolchden daer alte groten striden ende seer verueerlike dinghen van deser materie soe ouer leset die hystorie vā Tweyen.

iij^m ix^c xxv

Die jaren voer die gheboert ypristi M.ij^c.lxxiiij

Dese Abymelech gedeons bastert soē nijt ghewepē vandē heer Mer doer sijn selfs boesheit heeft hi hem seluen gheset in die heerlicheit want hi onthoefdē sijn lxx edel broeders op een steen om dat hi tlant van ysrahel woude regieren.

Ende quāder doot eynde hi sijn leuen want hi regierde mer drie jaer lang. Daer na wert hem die hersen in ghewoerpen wt eenre toern van een wijf mit een stuck van een molensten. Alsoe sterf hi

van ysachar regnierde xxxiij iaer Dese Thola van ysachars gheslacht regnierde xxx iaer Ende hi quam int regimēt nae ouder ghewoenten nijt mit ghewelt. Mer wt ripen rade der ghemeente

Hier verghint dat Rijck laurentum Ende wert van dese latinus der latinen rijck gheheten

Carmentis euanders dochter heeft die latijnsche letteren eerst gheuonden

Coninghen van ytalien

Priamus comine van troye: en laodemons soen nae dien dat hi een stadt wonderlike ghetymmert had began hi een strijt teghen die grieken tot sijnre quaet

Coninghen van assyrien

Amazones sijn seer fel vrouwen Si hebben haer ghewapent ende bedreuen verueerlike veel quaets wel hondert iaer lang verdestrueerde die steden in asyen ende in Europen. etc

Sibilla frigia heeft prophetiert anchises vā die ghesel en plaghe der mogender princēdes eertrijcks Ende van die dalinghe gods wten hoghen hemel

Helena wert ontvoert ende ghenomen van paride priamus soen Si was een coninghinne des comincs menelaus huusvrou

In desen anchamis tijdē wort dē die strijdē van troyē beschreuē wie rēde te athenē inestede en te sychionien polisides

iiᵐ ixᶜ lxxv.

Anno mundi

Die stadt Carthago wert in dese tijt eerst ghesticht van Carcedon tyrius Men seyt datse menich werf verdestrueert ende weder ghetymmert is.

Anno mundi

Een jaer had xxx sonen die hi primen maecte ouer xxx steden Elc was heer van eē stadt Ende want dat lant bi dese tweer als thola ende iayrs tijden in goeder vrēden was so ist lichtelick dat doe die kijnderen van ystrahel god dienende waer om hadden si in al hoer were: sticken gheluck en voerspoet.

Rechters van ystrahel

vā galaad xx iaer

xviij iaer

van galaad vi iaer

Na dat jayr ghestoruen ende begrauen was hebben die kijnder van ystrahel weder ghesundicht Ende tot hoer oude sonden sebben si die nywe toeghedaen Si hebben veel quaets gedaen voert aensehijn gods dienē de den afgoden baalim en astarath ende hebben god ghelaten. waer mede verwerdē si god ende worden gheleuert inder philisteen handen en ammons kijnderen daer si te mael seer off tribuliert ende verdruct worden xviij iaer lang Daer nae verworpen si hoer afgodē en riepen totten heer seggēde ūlost ons o here wi hebben gesondicht In dese tijt was jepte een sterck vechter Ende die gheest des heren wesende op jepte heeft verslaghen den comine ammon En hi heeft sijn enighe dochter duaselick ghoffert somen leest judicum int. x. xi. ende xij capitteleu.

Biscoppen

In dese tijt ghesciede die tiēste ende die alre vermaerste strijt vā troeyen

Die coninc Agamennon des conincs menelaus broeder was een leydsman vander griekē heer hi streed teghens die van troyen Ten laesten wert hi verradelick ende seer scandelick gheuanghen

Troeyen wert beleghen ende wreetlick verraden van anthenores ende Eneas die alte scandelike haer gheloeff braken

Hector was priamus sijn eerste geboren soen hij was een wijss trou ende een vroem man hij was van so groter sterchept eñ strenghicheit datter sijns ghelijck nijt en was.

Vlyxes eē wel sprekende mā quam nae veel grote periculen des zees tot sijn alre cuuste wijf ghehieten penolpes

Na dat troeyen verdestrueert was doe verghinghen die grieken iammerlicke ende worden opter eerden ende inder zee seer verdruct. Het was wel een onsalighe strijt daer niemāt danc lof of eer en behaelde. Mer daer beyde parthien scaey ende grote scande hadden

Die principael daet der griekē Item om deser victorijs wil hebben die grieken hoer historien ende ander wercken bescreuen slutende mit deser daet. als jnt eerste ij of iij jaer nae dat die destructi van Troeyen Ende dat is dat derde iaer des Rechters abdon

Die iaren voer die ghebeert Christi

Dese abessau was van bethlehem hi had xxx sonen ende xxx docteren al bestaet te hilick hij was vij iaer rechter ende wert begrauen in bethlehem. van gheslacht iuda. vij iaer

Abessau

Ahyalon zabulonites was tien iaer rechter hi sterf eñ wert begrauen in zabulon

Ahialon

van gheslacht zabulon. x. iaer

Abdon van effrayms geslacht regnierede viij iaer

Abdon

Men seit dat dese abessau gheweest is boos die ruth tot een wijff nam

Dese ozy gecomen van Aarons saet doer die lini van Eleazarus was biscop Ende na sijn doot wort dat priesterscap ouergeset van eleazar tot hely die ghecomen was van ithamar Ende duerde hondert ende. xx. iaer in welcken hely was die eerste ouerste priester Eñ Abiathar was die laeste

Ozy

Abdon had xl sonen die voert onder hem hadden. xxx. sonen die welcke lxx te samen reden op ezels mitten rechter abdon die. viij. iaer rechter was daer nae sterf hij ende wert begrauen in pharaton inden berch amalech

Na dien dat Troeyen verdestrueert was. doe wort dese Eneas verdreuen En̄ hi quam in jtalien mit. xx sceep ende ordinierde veel strijden. hi had te wiue Eleu:siua priamus dochter Ende hi wort vant dwalen:de sotte volck voer god aenbedet Item Frantio Ende turcus voer vluchtich wt Troeyen stichten twee rijken langhe tijt daer na ꝛc̄.

Coninghen van ytalien

regnierde iij jaer

Eneas

Van desen Eneas seytmen dat gecomen is Julius die keyser en̄ octauianus Au:gustus

Coninghen vā Assyrien

Van die dwaess ende sotte fabulen dyodeme en̄ cyrce leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods O hoe heeft die mensch bedroghen ghe:weest.

Dat Rijck lacedemoniorum beghinet hier in welken menesteus eerst regnierde Dat Rijck van chorinthen neemt hier oersprong daer Aletes alre eerst regnier:de.

Paduen ende veneetgen werden ghetymmert van die reliquien van troeyen.

Anno mundi iiij^m xxv

Linia Xpi

Boos

Die histori van Ruth beghint hier

Obeth

Dat eerste boeck der coninghen be gheint bij helijs tijt

iiij^m xxj. D. M

elime lech

maa:lon

Ruth

Dese Ruth nae haer mans maalons doot wan sij van boos obeth ysayas vader.

Noe:my

elimelechs wijff

Cely:on

orpha

van gheslacht leui xl. iaer

oph:ni

Rechters

Sampson had in sijn haer ontallike craften En̄ was onverwinlick hi versloech

samp son

van dan ghe:slacht xx iaer

xvi hely

Phi:nees

dusent mans mit een kinnebacken van eenre ezelinne daer nae wert sijn haer of ghesneden van dalila sijnre vriendinne doe was hi cranck ghelijck den ghemeē mē sche Ende van sijn vyanden worden beyde sijn oghen wt ghesteken En̄ doe sijn haer weder ghewassen was had hi sijn craft weder Ende wt intgheuen gods brack hij een huus daer sijn vyanden in waren die daer onder doot bleuen omtrent drie du:sent Ende hi bleef seluer mede doot Sijn wonderlike wercken leestmen int boeck judicum int xxiij capittel

Biscoppen

Dese ascanius Eneas soen van Creusa stichtede die stadt Alba Ende regnierde al daer waer of is hi gheheten comine van albanen Ende sijn nacomelinge sijn gheheten albani
Dat ghesin ende tgheselscap iuliorum neemt sijn naem van iulius ascanius soen

Dese was die eerste comine van albanen Ende die derde conic der latinen

Codrus Comine van athenen heeft sijn volck verlost om dat hij hem seluen wilichlick ter doot gaff. hi heeft die princen ghelaten ende ghegheuen een eerweerdich exempel dat nochtans weynich of niement na en volghen Ende om die wonderlike truwicheits wil wert dat exempel allegiert vanden heyligben doctoren recht of die figuer xpristi in hem voer ghegaen ende figurierde waer.
Amalech wert verwonnen van saul ende al sijn volck vergaet als moyses voer seyt heeft so men leest in Exodo int xvij capittel.

---

iiij^m. lxxxv.

Dese yesse heeft twee namen hi is oec geheten ysay dauids vader van welcke die scriftuer veel tijts sprect want xpristus van hem ghecomen is

---

De iaren voer Xpi die gheboert wert

Dese voerscreuen helyi was rechter ende biscop hi had twee sonen ghehete ophni ende phinees Ende want hij die nijt en strafte noch en corrigierde van haer quaedewerken daer om wert hij mit sijn kijnderen van god ghehaecht. Sijn twee sonen worden op enen dach verslagen Ende de doe die maer tot haren wiue quade misbaerden sij van wouwe ende storuer.

Dese helchana is ghecomen vā ephre ende wan anna die samuels moeder is.

Dese vier navolghende biscoppen als zarayia meraioth amarias en achitob en waren ghen ouerste priesters om die saecke welcke voerscreuen is. mer vā desen quam sadoch die van salomō geset wert een oūste priester na dat woert ons heren ende abyathar wort eerst verwoipen vā dat priesterscap die die laetste was van ythamars kini somen leest int iij. boeck der coninghen int Anderde Capittel.

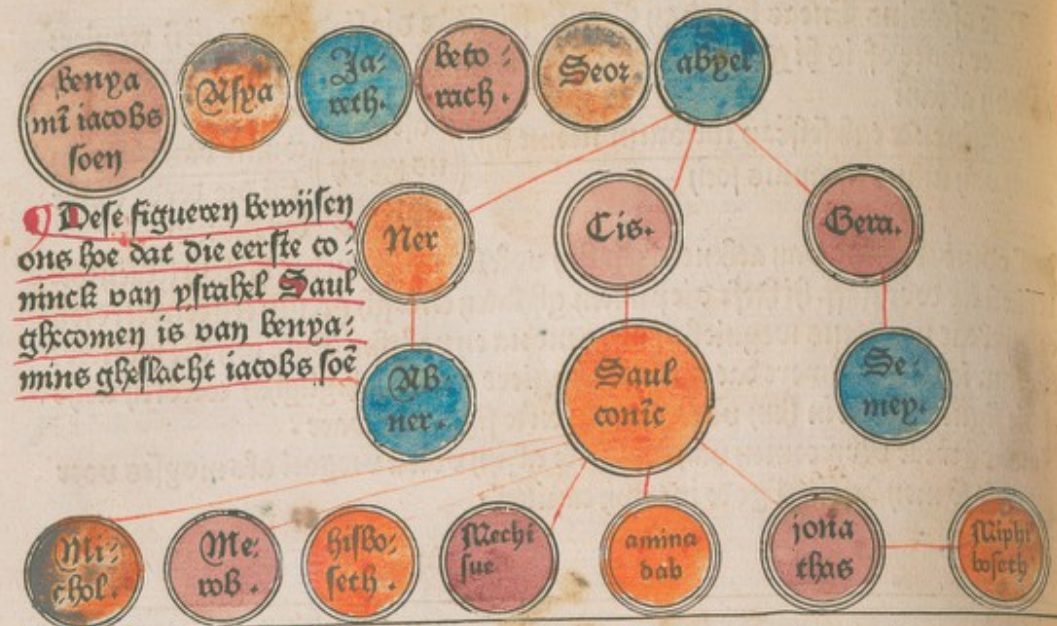

¶ Dese figueren bewijsen ons hoe dat die eerste co: ninck van ysrahel Saul ghecomen is van benya: mins gheslacht iacobs soē

Anno mundi

Linia Xpi

¶ Saul die eerste coninck van ysrahel regnierde een iaer of xl iaer mit samuel hi was van benyamins gheslacht Dese saul. eer dat hi dat rijck aen nam te regierē was hij een wtuercoren goet man. Mer namaels ontghing hij hem yammerlike Sijn wercken leestmen int eerste boeck der coninghen int .ix capittel.

¶ Die heilighe man Samuel wert van eenre onvruchtbaere moeder gheboren hij diende voer die here Ende van sijnre kijntsheit tot dat hij out wert was hi goet in sijn omme ganck. Hij en was gheen biscop. want hi nijt ghecomen en was van Naron Mer van Chore Eude als Augustinus seyt soe was hij van Naron mer gheen priesters soen hij rechtede ouer ysrahel alle die daghe sijns leuens. want hij was een waerachtich propheet des heren Allen menschen was hi minlick. hij salf: de twe Coninghen Als inden eersten salfden hi Saul Ende daer nae dauid. niet dat hi ter stont regnieren soude. Mer alset die heer ordinierde Men leset van de: sen Samuel Ende Moyses dat si alleen int oude testament ghebeden hebben voer hoer vyanden. Waer mede si vervult hebben die volcomenheit des ewangelijs eer dattet ewangelium ghekundicht wert Sijn leuen leestmen int eerste boeck der Co ninghen van dat beginne totten eynde toe.

Dese figuer leert ons in wat plaetze die kinder van ysrahel woenden. dat tabernakel mid del staende Ende der priesterey ende leuiten steden ende plaetzen al omtrent.

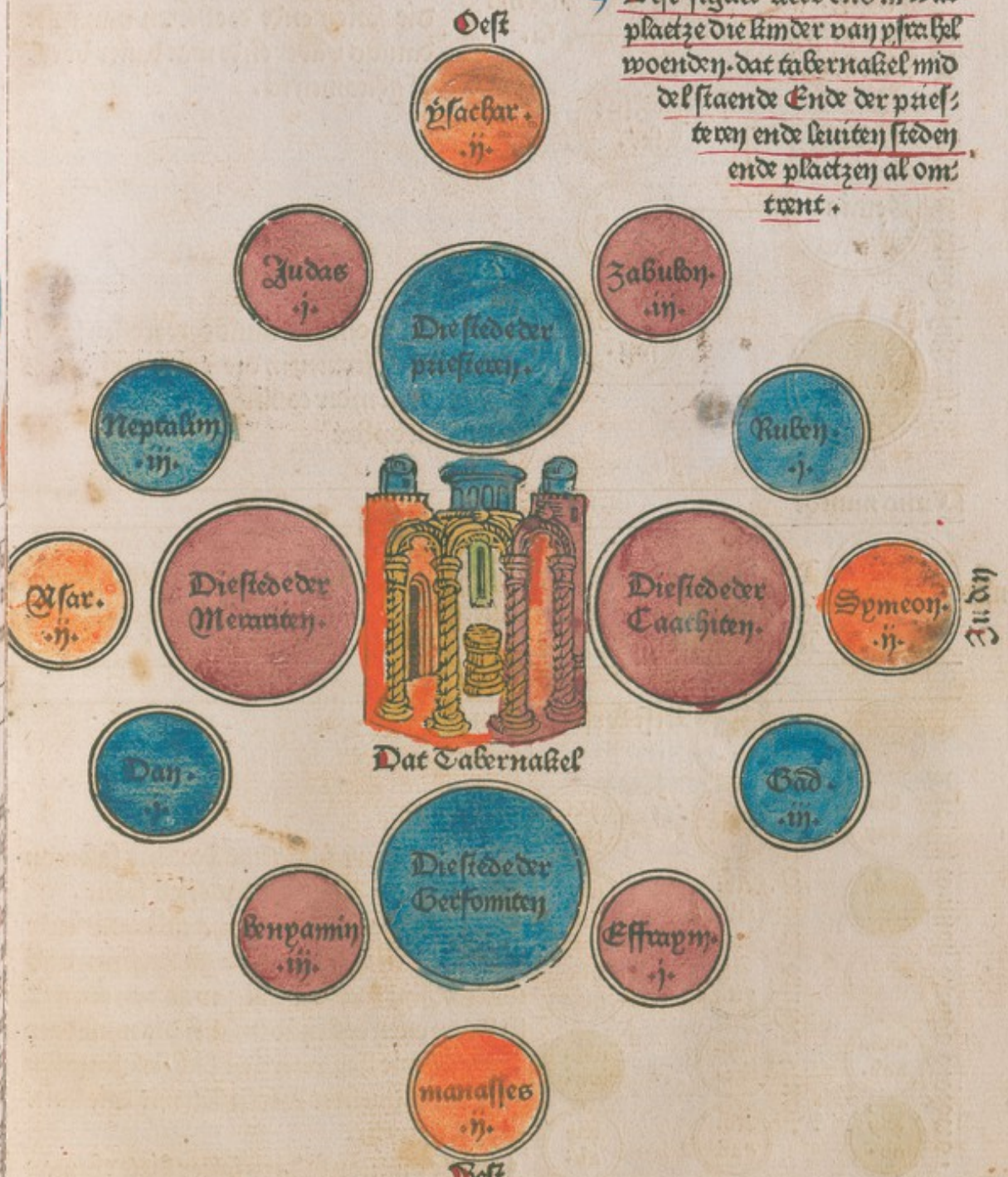

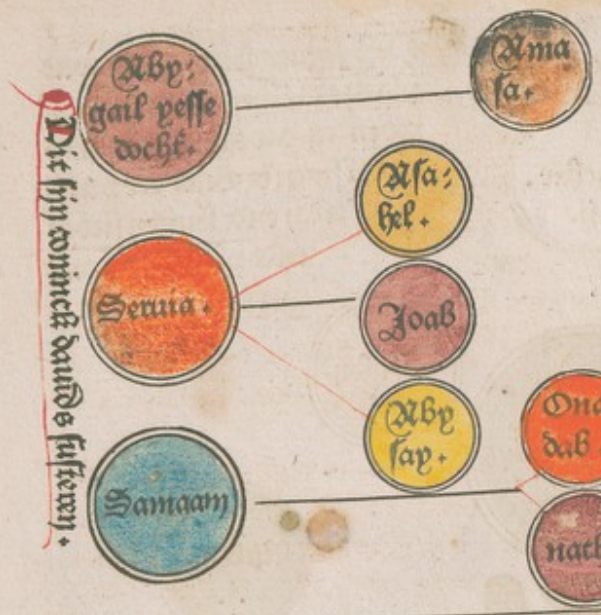

Dese figueren leren ons kennen die sonen ende dochteren van yesse dauids vader ende wat datter voert of ghecomen is.

Dit sijn coninck dauids susteren.

Aby: gail yesse docht. — Ama sa.

Seruia. — Asa: hel. — Joab — Aby say.

Samaam — Ona: dab. — nathā propheet

Coninck dauids wercken staen bescreuen in die twee eerste boe: ken der coninghen.

Anno mundi

Xps lini

Dauid.:.

Dauid was die anderde coninck van ysrahel Een man nader herten gods wtuercoren In sijnre juecht van samuels geslacht in een coninc Hi regnierde na sauls doot xl jaer lang.

Dese bersabee wan salomon.

Dit sijn coninck dauids broeders.

adom — Ga day — nata nael — sem maa — amia dab. — help ab.

Dit sijn coninck dauids wiuen.

bersa bee. — Egla — Abi tal. — Ag gith — maa tha. — Abi gail — achi moē

Na thā. — sapa cias — ado nias — absa lon. — help ab. — Am mon

of jetraam.

Adonias wert ůslagen vā coninc salomon sijn broed om dat hi na dat rijck stont.

¶ Absalon verdreef sinen vad dauid ende daer hi inden velde quam teghens sinen vad warrede sijn haer dat lang was aen een tel: lich van enen eyken boem En die mule daer hi op sat die liep voert en hi bleef hanghen daer wort sijn hart doersteken mit drie lanci en also starf hi.

¶ Dese ammon had een suster hiete thamar die absalons volle suster was en seer schoen die vercrafte hi waer om wort hi van absa lon doot gheslaghen.

Van desen siluius Eneas soen van lauina latinus dochter werden al die navolghende coningen gheheten siluius. wāt dese siluius was in silua dat is in een boosch op gheuoyt Hi wort gheborē na sijn vāders doot waer om is hi oeck geheten posthumus Enee dat is dat hi gheboren word na dat sijn vāder begrauen was.

Hectors sonen als waerachtich erfgenamen hebben die stādt vā troyen weder in ghenomen Ende si verdreuen die van nestoris daer gheset waren.

Dese oneus was Coninck van assyrien Onder hem verging dat rijck vā sychionien dat ghestaen had ix^c en lviij jaer regnierende. tot athenen Melanchis die xvi bi helijs tijt.

Dese Dauid blenckt wonderlike int menschelike gheslacht jn wat mensche hebben ye ouer een ghecomen so grote hoecheyt ende oetmoedicheyt. So grote strengicheyt ende sachtmoedicheyt So grote sorchuoudicheyt der weertliker dinghen mit soe reyne ende grote contemplacie der gheesteliker dinghen Soe veel menschen te doden Ende weder om soe veel tranen te storten.

Anno voer die gheboert Ihesu

Dese Abyathar nam sijn toevlucht tot dauid somen scrijft inder coninghen boeck. Hi was in alle dauids tijt Een glorioess biscop. Mer van salomon wert dese Abyathar verworpen die van ythamar ghecomen was ende maecten sadoch ouerste priester die van Eleazars gheslacht ende achitobs soen was.

Dese achitob phinees helijs soens soen was vāder van achimelech die vā saul mit al sijn familie ūslaghen wert om dauids wil somē leest ī dat eerste boec der Coninghen int xxij capittel.

Gad. Dese iij prophetierden ī dauids tijt.
Nathan. Dese nathan was dauids broeders
Asaph. soen Ende ysay vercoren soen.

Dat anderde boeck der coninghen wert begonnen van die tijt dat dauid begonst te regnieren.

Dese Eneas des voerghenoemde siluius posthumus soen regnierde xxxi jaer bi Coninck sauls tijt.

Na dat Cedrus gestoruen was coren die vā athenen meysters die dat ghemeen goet souden ministrieren.

Coninghen van albanen in ytalien.

Eneas. xxxi. jaer. — Latinus siluius. j. jaer.

Dese Latinus siluius regnierde vijftich jaer bi dauids tijt.

Anglia is dat Coninckrijck van Enghelant dat wel eer Albino Ende nu ter tijt Britanien gheheten is. wert ghewonnen van brucus die een Romeyn ofte ytaliaen was. Dese brucus wort vanden sinen verdreuen. ende quam tot troyen ende vergaderde al daer een heer van dien die tot troyen ghebleuen waren Ende na grote striden nam hi te wiue des coninckx dochter van grieken Daer na quam hi op die zee varende al wildelick soekende een bequaem plaetze ende quam auentuerlick in een alten goeden eylant gheheten enghelant Al daer verwan hi een weynich gyganten bi helijs priesters tijden Ende hieldent tot die paeus sergius tijden toe omtrent die jaren ons heren. vi^c. ende. xc.

Anno mundi

Xps lini

Men vermoeyt dat homerus in dese tijden gheweest is die alte veel loghentalen bescreuen heeft Als sybilla Erithrea prophetierd had Anders seyt men dat hi gheweest is bi Achams tijt.

Die hystorie van dat derde boeck der Coninghen beghint van die tijt dat dauid ghestoruen was ende salomon began te regnieren Al daer besiet sijn wercken die groot ende veel sijn tot dat xij capittel toe Ende vā dat beginsel des anderen boecks paralipomenon tot dat x capittel toe Nota dat Augustinus seyt in sijn xvij boeck van die stadt gods dat salomon had een goet beghin mer een quaet eynde Certeyn gheluckighe dinghen die veel tijt die moet der wijsen moede maken. hebben hem meer hijnderlick dan vordelick gheweest Item in sinte brigitten openbaringhe leest men dat dese salomon ende aristotiles nijt hoer seluen mer ander menschen gheleert hebben.

Biscoppen

Amarias. — Achitob.

Die stadt van Carthagen wert weder ghesticht somen seyt van die coninginne dydon wantse bi auentuer verdestrueert was.

Dese Alba siluius was Eneas siluius soen hi Regnierde xl iaer Als die meis
er der historien seyt Augustinus dat hi tymmerde die stadt albam van welcken
die Albani hoer naem nemen. bi Auentuer mach dese stadt te vo:
ren hebben fundiert gheweest Ende dat se nu vertymmert wert.

Alba. siluius xl. iaer.

Die principael datum
eser heyligher hystorie
s die fundaci des tēpels
dat is iiij iaer van salo:
mons rijck nae die wt:
ganc van Egipten iiij^c
nde lxxx iaer somen le:
et in iij boeck der conin:
ghen int vi capittel.

Die tempel
Des heren.

Die Coninghinne saba doe si dat ge:
ruft ende die faem salomons ghehoert
had quam si om hem te sien Ende wāt
si een prophetisse was wertse gheheten
sibilla Si prophetierde vā dat heylich
Cruys ons heren Ende vā die destruc
ci der ioden Si eerden ende aenbadt eē
waerachtich god.

iiij^m C lxv.

Salo: mon xl iaer

Dat lant van ysrahel was hier in sijn bloeyen dat noch voer noch
nae al dusdanighe daghen in ysrahel gheweest en hebben.

Die iaren voer die ghehoert apristi

Dese Salomon Coninck des vredes had wt der gauen gods sonderling excel:
lancie bouen allen menschen die ye op eertrijck gheweest sijn in wijsheit Rijchdom
Ghenuechte. glorie. ende in ghemeenscap mit gode Ende al ist dat moy
ses. dauid. petrus. paulus. jheronimus. augustinus. Ende meer deser
ghelijck hem bouen ghegaen hebben in wijsheit ende in heylicheit. Mer
nijt in glorie ende in Rijcdomme Item hoe
wel dat Augustus ende sommich ander hē
bouen ghinghen in glorie. macht. eñ Rijck
dom Mer nijt in wijsheit ꝛc. Ende al dus
so en heeft gheen mensch opter eerden dese
punten te samen ghehadt als salomon had
Ende dese also grote man heeft so yammer
like ghedwaelt.

sadoch achitob soen

Dese Sadoch want hi hem nijt
neychde tot adonyas zijde Mer
meer was mit Nathan voer salo:
mon daer om wort hij verheuen
int bisdom Ende Abyathar wert
verworpen van tpriesterscap Al
dus quam dat bisdom ende ouers:
ste priesterscap weder tot Eleaza:
rus sonen.

Coningkey vā Albanē in ytalien

Achis siluius

Dese Achis siluius was oeck ghehieten. Egippus Hij regnier; de xviij jaer in wlcoās tijt.

Van die wijding des tempels Ende mede van ander hoechtijden der joden ist te weten dattet inden eersten sijn ghescreuen seuen hoechtijden ende feest daghen Als die sabaoth diemen in elcke weeck eens vierde. Die ander hoechtijt hiet Neomenia ende die vierdemen int beghinsel van een yghelijke maent Die derde hoechtijt was paesschen ende wort ghehouden altijt op den xiij dach van nywe licht in die April Die vierde hoechtijt is pinxsten ende hielemen opte vijftichsten dach nae paesschen inder memorie dat de die wet ghegheuen word. Die vijfte is die hoechtijt der basunen ende hielemen opten eersten dach van september in memorie dattet volck van ysrahel verlost wort. Die seste hiet festum propiaciationis dat is die feest der versoninghe inder memorie dattet volck van israhel mit god versoent word Ende men hielt dese hoechtijt ende feest dach opten tienden dach van september Die seuende hoechtijt is ghehieten festum scenophegie dat beduut ons die op rechting des tabernakels ende wort ghehoudē

Anno mundi iiij^{m} .ij^{c}.v.

Linia Xpi

Coningkey van Iuda

Roboam

Hier beghinnen Die Coningkey van iuda

Dese Roboam Nauolchde int rijcke sinen vader salomon. Mer nijt in alsulker wijsheit want vander iongher Raet is hij bedroghen. Ende hem ontghinghen tien geslachten om dat hij sijn volck onwijslick antwoerden somen leset in vi boeck d coningen int xij capittel Ende i tweede boeck paralipomenon in tiende capittel

Dese achimaas was sadochs soē somē leest int eerste boeck paralipomenon int vi Capittel

achimaas

Semeyas was in dese tijt vermaert bi bedwāghnamaels roboam dat hij nijt en vachte tegkens Jheroboam Ende hi heeft hoer beyder wercken beschreuen

Biscoppen

achias filonites voer seydet iheroboam dat hi Regnieren soude oū ysrahel

Coningkey van ysrahel

jheroboam

Dese Jheroboam was van salomons ghesin ende familie hi was seer goet Mer doe hij cominc wert is hij ghewordē een afgodyer. Ende mede heeft hij dat volck van ysrahel doen sondighen want hij brachtse totter afgodye ende veel quaets volchde daer na volnae die destructi alle des volcs Dese heeft ghescreuen een figuer van machomet alst ghescreuen sel werden op sijn plaetze ghelijkerwijs als anthiochus een figuer is van entechristi die wercken van Jheroboam staen int derde boeck der coningen int xij ende xiij Capittelen.

opten xv dach van september Daer na omtrent dese tijt is op ghecomen die kerck
wijdinghe Noch hier na bi hesters tijt quam festum furim dat beduut die hoechtijt
der auentuerlike dinghen Dit notabel punt is nut ende orbaerlick tottet verstāt
der scriftueren in veel plaetzen.

Sesang coninc van Egipten heeft in veel dinghen voerspoet ghehadt Ende in
een strijt verwint hi die heyden Namaels ůsettede hi hem teghens Roboam ī iheru-
salem.

Abdo propheet was in dese tijden vermaert hi prophetierde namaels teghen die
Calueren.

iiij^m ij^c. xxij.

Dse Abya was ghemengt in sijn wercken
want bi tijden had hi hem seer wel alst kenlick
is in een strijt Ende in een lang sermoē tegens
dat heer van ysrahel in victorie die van god ge-
gheuen was Ende bi tijden had hi hem seer qua-
liken want hi dē afgoden sacrifici dede eñ aenbadt Ende om die grote ondancber-
heits wil wert hi vanden heer verslaghen ende regnierde een weynich tijts somen
leset int derde boeck der coninghen int. xiiij capittel Ende int anderde boeck para-
lipomenon int xij capittel.

Abya

Nota wetet dat Jeroboam alte valsche ende quāde exempel ghelatē heeft sijn na
volghers ende noch huden opten dach is eñ namaels wesen sel als dat veel men-
schen soekende enich oersaeck om heerscappye te hebben offstercken hoer onder satē
van dat iuck des gheloues insettende ende ordinierende een vreemde wett Alst be-
wijslick is van machomet mit sijn aenhanghers Ghelijker wijs die grieken doe sij
wouden ofgaen ende laten die ghehoersamheit der heiligher kercke sijn sij wetende
geuallen in veel vreemde dwalingē aen nemende een nywe manier in gods dienst
Ende daer om sijn si menich werff yammerlike vergaen.

Coninghen vā Albanē in ytalien

Van die exempelen der heiligher welcke nae beloep des tijts gheweest sijn nijt te samen mer dat een den anderen volghende seit gregorius in moralibus datter wonderlike dispensaçie gods gheschiet is hoe datter sommighe menschen in deser werelt als sterren ghebleuet hebben om te verlichten die nacht des teghenwoerdigen leuens ter tijt toe dat die waerachtighe morghen sterre dat is dat die verlosser des menschelicken gheslachtes sonde op staen Want om te tonen die onnoselheit js ghecomen abel Ende om te leeren reynicheit des werckes soe quam Enoch. Om te bewijsen langmoedicheit des hopes ende des werckes soe quam Noe. Om te tonen ghehoorsamheit quam abraham. Om te bewijsen heilicheit des echtes quam ysaac Om te tonen verduldicheit ende verdrachlicheit des werckes quam Jacob. Om goede wercken weder te gheuen voer quaet quam Joseph Om te tonen sachtmoedicheit quam Moyses. Om te informieren ghetrouwicheit in teghenspoet quam Josue Om te tonen lijdsamheit in tribulaçien quam Job. Dus schijntet dat in voer leden tijden dat ghetal der volcomenre seer weynich ende cleen gheweest is Mer omtrent die tijt der propheten sijn die exempellen des heilicheits seer ghewas ⊕

Anno mundi

Vinia Xpi

sen wanter veel martiriziert sijn voer ghelooue om dat sij aen ghekleden hebben enē waerachtighē god. Siet wat blenckende sterren wij aenschouwen jnden hemel op dat wij inder eerde wanderen moghen die weech deses nachtes sonder quetsing der voeten onser werckē.

⊕ Abyas prophect was een goet man hi vermaledide dat outaer mitten calueren dat die coninck jheroboam maecte Ende een ander prophet bedroech hem dat hij teghens ghebot gods at Ende doe quam een leewe ende verstoech hem. Ende als hij doot was bleef die leewe bij hem ende bewaerde sijn doot lichaem ter tijt toe datter eerlick begrauen wert tot een teyken sijnre heilicheit

Biscoppen

Dit sijn die namen der. Coninghen van israhel die nae salomon regnierden ouer die tien gheslachten Die eerste was Jheroboam die regnierde teghens. Roboam. Totten laesten toe die ozee hiet. Ende onder Ozee worden die tien ghelachten mit haren coninghen ghevanghen van salmanasar comine van syrien die se settede ouer een stroem ghehieten gosam verbijt ghebercht van parsen ende medenjtem alle die coninghen die van israhel hieteden ouer die tien ghelachten die waren quaet ende afgodyers.

Coninghen van ysrahel

Deſe Capis ſiluius ſtichtede die ſtadt apua in Campanien Ende Regmierde daer viij iaer

Capis ſil uius.

Deſe Aſa Coninc van iudeen van beghinſel ſijns rijcks Ende oeck daer nae t dat xxxvi iaer wandde hi ſeer wel als dauid Hi ůſloech die moeren die tegẽs m quamen. hi afnam hoer afgoden Mer daer na maecte hi een compact mitten Coninck van ſyrien gheheten benadab om baaſa den coninck van yſrahel die te ghens hem op ſtoent Ende dit miſhaechde den heer te maer ſeer Waer om ſeynde hi ot hem die propheet anani dien hi ter ſtont inden kercker worp Daer om creech een paſſie in ſijn voeten ende had dat voet euel Ende wert gepinicht mitter ſelver ſijn daer hi die propheet des heren mede pinichde Ende alſo ſterft hi ſomen leeſt int erde boeck der coninghen int xv. Capittel Ende int anderde boeck paralipomenõ

iiij m iij c xxv

int xiiij. xv. ende int. xvi capittelen

Aſa xli iaer

Die propheet Anani ſtraftede en coninck Aſa waer om wert i gheuanghen ende indẽ kercker heleyt

Hyeu propheet Ananijs ſoen wert ghe ſeynt teghens baaſa coninck vã yſrahel en̄ wort van hem martelijt om dat woert des heren ſomen leſet int derde boeck der comin ghen int xvi Capittel

Deſe nadab began te regnieren int an erde jaer des Cominclis van judeen Aſa i dede veel quaets als ſijn vãder hi wert erſlagen van baaſa die toe voer hem reg nierde ſomen leeſt int derde boeck der comin ghen int xv capittel.

Deſe baaſa began te regnieren int iij jaer des coninclis van judeen Aſa hi wandde in iheroboams ſonden wel ker huus wt dat ghebot gods hi ver ſlaghen had hi en hoerde den propheet hieu niet als dat hi ſoude weder kieren alſt gheſcreuẽ ſtaet int iij boec der coningen int xv ende xvi capittel.

Na dab ij jaer

baaſa xxiiij iaer

Die propheet Azarias obeths ſoen was in deſe tijt vermaert Hi voerſeyde vã die vanghemiſſe ſomen leeſt int anderde boeck paralipomenon int xv capittel.

Die heylighe scriftuer die ic omtrent dese tijt ghesien ende ghelesen heb. en spreet
nijt van die historie der heidenē Ende ic vermoede dattet coemt om deser saeck wil
want die historien nijt profijtlick sijn tot verstant te hebben vāde heilighe scriftuer
Ende totten laesten monarcha ende princen sardanapphalum en maecte gheen mēci
van die anderen die hier tusschen gheweest sijn Nota weet dattet sommighe onver:
standel mensche seer wonder ende vreemt heeft waer om dat die heylighe mannen
soe neerstelick ondersocht hebben die hystorie der heydenen die nochtans in haer
scriftuer ons vermanen Als dat wi ons hert sullen opwerts keren tot god Ende
al dese eertsche dinghen versmaden want dauid seyt Mijn mont moet niet sprekē
die wercken der menschen item Mijn mont sel louen den heer waer om ist aen te
merken dat menigherley noottrufticheit hoer hier toe gheduonghē heeft. wantter
gheweest hebben sommighe ketters ende heyden die die heylighe scriftuer wouden
te nijt maken recht of se valsch gheweest waer om dat sij segghen dat die loep ende
rekening der tiden onbequamelick bescreuen staet Mede segghen si dat veel verckē
op ander tiden ghesciet sijn dan die heilighe scriftuere vertellet Mer nae dat jheronimus
ende ander verstandel doctoren die hystorien te samē applicert hebben ist opē:
baer ghewordē dat si enen wech hebben ouermits goeder eendrachticheit ende con
cordie die daer gheweest is Aldus ist nu orbaerlick gheschiet dat den heilighe scrif
Linia Xpi tuere aenghecomen is een nywe ghetuychnisse van haer vyanden welcke seer vast
is. die se nochtans nijt en behoefde hoe wel dattet nochtans nut ende oerbaerlick
is voer die onvolcomen menschen Die ander noottrufticheit wt eyschet om die af
godiers te verdestrueren want heel heyenscap heeft valsche goden aenghebeden daer
om wast van node te onder soeken die oersaeck alsulker dwalinghe om te straffen
ende wt te roden die ydel aenbeding der valscher duuellen Als augustinus wel
doet in sijn boeck van die Stadt gods daer hy claerlike bewijst hoe dat die heyden
doctoers in haer scriften hem seluen contrari scriuen Ende dat se een kijntsche ende
een groff process hebben so dat die philosophen ende ander duechdsame mēschen vā
heyden kunne als mannen ende vrouwen hoer mit woerden ende scriften ghestraft
hebben. Die derde saeck is oeck van node om die ontstantafticheit der crancker
menschen die inden eersten nijt wel ghewesticht waren int gheloue. Ende menich
werf verleit worden van die heidens. die seiden dattet beter waer die afgoden te
aenbeden dan xpristum. Want doe men die afgoden aenbat had men altijt voer:
spoet Ende inden tijt dattmen xpristum aenbadt. hadmen teghenspoet dat mendal
len gheloghen ende valslick ghesept is. soe men bewisen mach in hoer selfs historie
Als orosius claerlicke bewijst Ende oec Augustinus ende Ambrosius bescriuen.
dat die tijt des kerstenheits veel graseliker is gheweest dan die tijt was. doe mē
den afgoden ende den duuelen aen badt dat seer wel op sijn platze sel verclaert
werden Oec vijndt men ander saken die nae sullen bescreuen werden Hetis waer

¶ Dese Carpentus siluius Regnierde na des conincs Capis doot xiij jaer in ytalien in josaphats tijt Coninck van iudeen.

Carpentus siluius.

dat een goet hert proficert ende vordert ouer al. want men in allen dingen vijnden mach een goede contemplaci Ende die god minnen ende lief hebben. keren alle dingte besten van deser materie vijndmen beter bescheyt in die voerghenoemde boeckē

.iiij^m .ij^c .xl.

Die iaren voer die ghebeert Apristi

.xj. .xi.

¶ Dese Azarias was Achimaas soen Ende hij wan Johannam somen leset int eerste boeck paralipomenon int vi capittel Ende int iiij boeck der coninghen seytmen dat joiada na hem volchde dus sel hij bi auentuer twee namen ghehadt hebben oft dat mach comen bi des scriuers versumeniss.

Azarias.

Dese zamri verdestrueerde baasaes huus Ende hij wort ter stont verslaghen van amri die doe voer hem regnierde.

Coninghen van ysrahel

Hela ij iaer

Dese hela begante regnieren in des conincs Asa tijden. Ende wert mit zamri mit al sijn vaders huusghesin ůslagen somē leest int iij boeck der coninghen int xvi capittel.

zamri vij daghen

Coninghen van syrien

benadab.

Dese benadab tabrenmons soen des conincs van syrien ozyons soen maecte een ouerdracht mitten coninck baasa Ende doe dat ghebroken was maecte hi een compact mit Asa coninc van judeen Ende van die tijt turbierde die coninghen vā syrien dat rijck van ysrahel somen leset int iij boeck der coninghen int xv. capittel.

Dese Tyberius regnierde ix jaer lang Ende want hij inden tyber verdranck die te voren albula ghenoemt was daer om heeftse van hem die naem ontfanghen datse die tyber hiet

Coninghen van jtalien

Dat ghetal der stridender menschen binnen jherusalem was xij. hondertich dusent ende lx dusent behaluen den ghenen die van den coninck gheset waren in die stedē van judeen Alle dese waren tot dat ghebot des conincs bereyt.

Tiberius siluius.

Helyas thesbites een groot propheet was in desen tijden vermaert oūmits heylicheit sijns leuens ende glorie der miraculen Dese is gheweest een hamer der coninghen Hij wert vander eerden mit een vuerighe waghen tottet paradijs gheuoert soemen leset int derde boeck der Coninghen int. xvij. capittel Hij had een dubbelde gheest als der prophetien ende der miraculen welcke oeck rustede op helyzeum.

Anno van beghin der werlt iiij^m ij^c lxvi.

Linia Xpi

Dese josaphat was een goet mensch glorioess Rijck ende deuoet inden wech des heren Men leest nijt quaets van hem dan dat hi den quāden Coninghen van ysrahel bij tijden behulpelick was

Josaphat xxv. jaer.

Samarien wert gesticht.
Jherico wert ghetymmert.

Ende hi dede oeck noch weynich ander cleyn wercken Daer om was die heer mit hem ende gaf vrede ende vacht voer hem somen leest int anderde boeck paralipomenon int xvij xviij xix eñ xx. capittellen.

Biscoppen

Dese Amri began te regnieren int xxxi jaer des conincs Asa hij dede veel quaets als sijn voer vaders.

Dese Ahab Amrijs soen was een arm dwalende mensch seer ontstantaftich hij had kijntsche goedertierenheit ende rasende strenghicheit hij began te regnieren in des conincs van judeen Asa xxxviij jaer. Hij bouen ghing in boesheit allen den ghenen die voer hem gheweest hadden Hij en soude so veel quaets nijt ghedaen hebben des hi al tijt goeden raet hadde ghehadt Mer die quāde eñ bose yesabel regnierde meer dan hi dede Ende sij dwang hem dat hi haer volghen most.

Coninghen van ysrahel

Amri xij. jaer

jaer ahab. xxij

Coninghen van syrien

Dese Agrippa siluius regnierde
a tiberium xl jaer lang.

Helyzeus propheet was in dese tijt ů-
maert hi stont ī helyas stede verciert mit-
tē dubbeldē gheest des beydē testaments
Als mitten gheest der vrese. Ende der lieften Hi was den
wtuercoren ende den quaden menschen seer ontfanglick
ende behaechlick. blenckende in duechden Ende glorioess
wesende in miraculen. somē leest int vierde boeck der Co-
ninghen int anderde Capittel.

agrippa sil-
uius.

In dese tijt was in ysrahel een grote duer tijt Als Helyas prophetiert had.

Anno. M. C Ende tien nae Abrahams tijt gheboert Ende int jaer dcccc eñ
xxiij. voer gods gheboert Wert die propheet helyas mit een vuerighe waghen le-
uendich oueruoert int paradijs. Ende daer is hij noch ende sel onder entekerst
verslaghen werden mit Enoch. Desen opuaert aen sach helyzeus. Dese helyas
was die oersprong der Carmeliten.

Dese yoiada was een edel man. hi ůwerp athaliam om dat si nijt en soude reg
nieren ouer tlant van iudeen Ende hi settede in haer stede joas jorams soen somen
leest int iiij boeck der coninghen. int xi Capittel Ende int anderde boeck paralipo-
menon int xxij capittel. hi heeft alleen na
moyses tijt geleeft hondert ende xxx jaer
Sijn wijff hiet yosabeth. Ende was des
conincs yorams suster.

Die iaren voer die gheboert ghepristi

Die propheet mycheas voerseydet Ahab dat hi sterven
most somen leest int derde boeck der coninghen int xx Ca-
pittel.

yoia-
da.

Dese ochosias ahabs soen seynde tot beelzebub accaroms god.
raet vragende of hi oeck mochte gesont werden. waer om sterf
hi ghelijker wijs helyas voer sproken had. somen leest int. iiij.
boeck der coninghen int eerste capittel hij began te Regnieren in
josaphats des conincs van iudeen xvi iaer.

ocho-
sias.

ij jaer

Yesabel des conincs dochter van sydonien Ahabs wijff was een wonderlick
wercster alles quaets ende boesheyts Si heeft ghedoot die propheten des heren eñ
oeck mede den heylighen nabath. Ende veel meer ander quāde wercken heeft sij
ghedaen. Dese wert van hyeu namaels verslaghen.

Jonadab Rechabs soen was in dese tijt vermaert van hem is ghecomen een al te gheesteliken gheslacht die welcke ghewandert hebben als pelgroms sonder eygē ackeren ende ander proprieteyten ꝛc̄ Ende wetet dat Rechab quam van jetro priester van madyan moyses neve.

Coninghen van ytalien

Dese joram van enen goede vader was hi alte quaden soen hi dode sijn broeders ende wanderde in die wegen d coninghen van ysrahel. Daer om wert hij yammerlick geplaecht in allē dinghen hij sterff onsalichlick soe men leest int anderde boeck paralipomenon int xxi capittel

Dese ochosias of Azarias bedreeff veel quaets als sijn vader Hij regnierde een jaer ende wert mit al ahabs huusghesin verslagen van hyeu Ende doe dat Athalia sijn moeder hoerde. dat hoer soen doot was Aennā si dat rijck ende dode al dat coninclike saet ende regnierde vi jaer Ende in haer vij jaer wertse vā den biscop Yoiada ghedoot somen leest int. iiij boeck der Coninghen int. xi capittel Eñ int twede boeck paralipomenon int xxij eñ xxiij Capittel.

Anno mundi

iiij^m ij^c xci

iiij^m ij^c xcix

Linia Xpi

joram viij jaer.

Athalia jorams wijff was ahabs natuerlike dochter Ende Amri was hoer oude vader.

ochosias off azarias

Regnierde een iaer

Dese Joram began te regnieren in des conincs josaphats xviij jaer in sijn broeder ochosias stede Hi wert van benadab beleghen in samarien Ende doer helyzeus verdienste wert hi van god verlost somen leest int iiij boeck der Coninghen int vi ende vij capittel Mer want hi Jheroboams sonden nae volchde daer om wert hij mit al sijns vaders huusghesin van hyeu verslaghen somen leest int seluer boeck int ix ende int x capittel Hi was coninck van ysrahel xij jaer lang.

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

Joram.

Dese Azahel om sijn quade wercken wil wert hi wt die heymelicke rechtueerdicheit gods ghemaect coninck van syrien Ende dat om sijn boesheit te vermeren Ende den kijnderē van ysrahel te quellē dien hi bouen maten tribulierde somen leest int iiij boeck der Coningen int x capittel Hier om en sel hem nyement verheffen al wert hi openbaerlick van god promouiert tot enighe officien want hi nijt en weet wat vā hem voersien is in dat heymelike eñ strenghe oerdel gods.

Coninghen van syrien

Azahel.

¶ Dese joas doe hi noch iong ende ōnosel was wort hi veruoert om dat hi nijt mede en soude werden verslagen van Athalia Ende doe hi seuen jaer out was wort hi van ioiada gheordiniert tot een Coninck Ende also lang als hem die eerweerdighe priester des heren ioiada regnierdē so had hi hē seer wel. eñ leefde seer eerlike Mer na dat die biscop joiada gestoruē was wort hi bekalt ouermits flactiering der moghender princen die welke hatede die heylighen cerimonien der oetmoedigher ghehoersamheit des wets van Moyses Aldus is dat hert des conincs om ghekeert tot sijn verderfnisse ende verdoemnisse der gheenre die sijn raetsluden waren tot quāden wercken afterlatende ende gheuende allen gheslachten een verueerlick exempel hoe lastich Ende zwaer dattet is. datmen den oetmoedighen nijt en wil consentieren noch ghehoer gheuen. hier off leestmen int anderde boeck paralipomenon int xxiij. ende xxiiij Capittel.

iiij^m iij^c

Athalia. vij jaer

Dese quam int Rijck bij tyranscap ende wert ůslaghen.

iiij^m iij^c vi

Joas. xl jaer

Die geboert Christi

Die iaren voer

Anno Na Abrahams gheboerte dusent hondert Ende tien sterf die heylighe propheet helyzeus.

¶ Dese hyeu wert van een kijnt dat elyzeus tot hem zeynde in een coninck ghesalft Hi versloech joram mit al Ahabs familie Hi versloech die coninck ochosiā Hi verdestrueerde baals huus. Ende dode die propheten. Waer om verdiende hij dat sijn navolghers tottet vierde gheslacht toe besaten dat coninck rijck somen leest int vierde boeck der Coninghen int ix ende x capittel

xxviij jaer

Hyeu.

Ligurgus was in dese tijt vermaert Ende hoe wel dat hij een heyden was Noch
tans gaf hi den volcke van lacedemonien alte rechtueerdighe rechten den natuer-
like ende godlike rechten seer ghelijck ende bequaem Ende hij en ordinierde noch
Coninghen en ghebode nijt. Daer hij bij goeder exempellen gheen voer gangher off en was.
van ytalien Hij afnam alle die materie der sonden hi deylde den menschen alle die eruen all ghe
lijck. Op dat ouermits ghelike patrimonium die een hem nijt verheffen en soude
bouen den anderen. Hi ghebode een yghelick dat si gheen rijckdom souden verholen
honden Hi en hengde oeck nijt dat die ionghen meer dan een cleet alt jaer doer sou-
den draghen Eñ die een en most nijt feesteliker ghecleet gaen dan die ander Noch
ouervloydigher te werscappē Hi gheboet alle ding te copen ende te vercopen nijt om
ghelt: mer waer om waer Hi liet die hilicber ionghelincx nijt opter mercten mer
opten acker leyden om dat si hoer eerste jaren nijt in oncuusheit mer mit werck eñ
arbeyt souden ouerbrenghen Ende ordinierde om snachts te slapen gheen oercus-
sen ondert hoeft te legghen Ende dat leuen te leyden sonder bry of leckerheit te eten
Anno Ende nijt in die steden te woenen dan als si mannen gheworden waren. Hi ordi-
mundi nierde dat men die maechden sonder medegauen soude hiliken om datmense nijt
om tghelts wil soude trouwē Eñ dat die mannen hoer strengheliker soudē bedwin
Linia Xpi ghen als si mit gheen mede gaue ghehouden worden. Die meeste eer seyde hi out te
wesen Eñ nijt rijck of machtich te sijn Eñ wāt dese wett harde streng scheen te we-
sen daer om heeft hijse gheuesticht ende mit ghesworen recht hoer daer toe verbon-
den. Dat si nijt souden veranderen van dese godlike wett. ter tijt toe dat hi weder
quaem Aldus soe reysde hi buten sijn landē ende maecten hem seluen een ewich bal
ling op dat sijn ordinantie ewelick dueren mocht. Doe hij steruen most ghebode
hi datmen sijn ghebeente inder zee soude werpen Dat dede hi hier om wāt bij auē-
tuer mocht sijn ghebeent weder te land ghebrocht werden Ende die van lacedemo
Biscoppen nien souden dan menen verlost te wesen van horen eet. O heyden mensch die bi na
alleen afsnideste van die kersten ende heylich menschen alle materie der houerdie.
Hier om en sellen ons martelaers nijt vermetelick glorierē. recht of si wat groets
ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aen marcken dat die
Coninghen heyden dusdanighe werckē ghewrocht hebben ꝛc̄. Hier off leset Augustinum int
van ysrahel eerste ende int twede ende int derde boeck van die stādt gods Ende sonderling int
vijfte.

Coninghen
van syrien

Dese Aremulus siluius Regnierde xix jaer
In des Conincs van iudeen ioas tijt

Aremulus siluius.

Dese Auentinus siluius heeft xxxiij iaer regniert Die berch Auentinus heeft van hem sijn naem ontfanghen in welcken hij leyt begrauen Augustinus seyt int xviij boeck van die stadt gods dat hi onder den valschen afgoden mede gherekent wert van dat sotte ende dwaes heydensche volck.

auentinus siluius.

Zacharias ioiadees soen wert ghesteent ende sterft een glorioess martelaer om dat hij Coninck ioas strafte dat hij die heer ghelaten had soe men leset int anderde boeck paralipomenon int xxiiij Capittel.

Helyzeus sterft ende sijn ghebeent prophetiert Want een doot lichaem dat mit sijn ghebeent gheruert wort. wert leuendich Ende die kijnder van ysrahel hadden doer sijn verdiensten drie werf victori teghens die van syrien.

Die iaren voer die ghebeert ypristi

Dese ioahas regnierde xvij jaer hij wert seer verdestrueert mit al sijn volck vanden coninck van syrien Azahel Waer om bad hi god den heer ende hi wert een weynich ů licht somen leset int vierde boeck der coningen int xiij capittel. Ende hi began te Regnierē ī des conīcs van Judeen xxiij jaer.

Joahas.

xvij jaer

azarias.

Dese Azarias was een duechdsam soen van enen goede vāder hij verdiende Ende voerde een Eerbaer naem om dat hi vromelike weder stondt den coninck van iudeen ozie die den afgoden woude sacrifici doen soe men leest int Anderde boeck paralipomenon Int xxvi Capittel.

¶ Een merclick notabel punt dat weerdich is te vertellen ghesciede in brytanien
Aldaer was een coninck gheheten leyr die gheen sonē en had Mer hi had drie scoē
dochteren. welcken hi docht sijn rijck te deylen Ende om te weten wien van die driē
hi gheuen woude dat beste deel. daer om vraechde hij een yghelick. hoe lief dat si hē
hadden Die twee ousten Antwoerden bij haren eet. dat sij hem lieuer hadden dan
haer selfs siele Mer die derde merckende dat die oude vāder gheloefde haer smeken:
de ende flactieringhe woerden Antwoerde neerstelikter ende sprack. dat si hem lief
had als haer vāder Ende op dat hi nijt meer en soude vraghen. so seyde sij ter stont
mede Also veel als ghi hebt ende gheuē moghet. so veel sij ghi weerdich. ende daer
na so veel heb ick v lieff Doe die vāder dit hoerde wert hi seer toernich. ende deylde
den twee ousten sijn rijck Ende den joncysten onterfde hi. welke nochtans die co:
ninck van vranckrijck nam tot eenre coninghinne Om haer grote scoenheits wil
Mer doe dese vāder leyr seer out gheworden was. beroefde ende ontnamen hem
sijn rijck die twee sijn ouste dochteren mit haer mannen Ende hij wert soe seer van
haer versmaet. dat si hem nauwelick hielden gaende mit enen knecht. Dit merc:
kende die oude vāder ouerpeynsde die voerleden blijscap. die hi in sijn iuecht ghe:
hadt hadde Ende wert mede ghedachticht dat onrecht welcke hij dede sijn ioncyste
dochter. die hem die waerheit sprack Aldus mit screyende stemme seyde hi O mijn
dochter die woerden sijn nv waer. die du my antwoerdeste Also veel als ghi hebt
ende gheuen moghest. soe veel sij ghi weerdich Ende daer nae soe veel heb ic v lieff
Doe ick wat had dat ic mocht gheuen doe hieldense my in weerden Ende bewesen
my vrienscap nijt om minen wil mer om mijn goets wil Ende want ick nv nijt
meer gheuen en mach daer om bin ic verlaten Ten laetsten doe hi niet meer een had
te eten off te cleden. Wert hij van sijn ioncyste dochter goedertierlick ontfanghen
Ende die settede hem weder in sijn rijck Ghelijker exempellen vijndmen noch da:
ghelicx ghenoech meer.

Coninghen van ytalien

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

¶ Nota Men vijnt veel scoen praters ende pluymstrikers sonder trouwicheit
Ende oeck veel trouwe menschen sonder veel of scoen woerde te spreken.

Coninghen van ysrahel

¶ Nota Als ick wat heb ende wat mach gheuen Soe heb ick nichten ende neuē
Mer als my haue ende goet of gaet Soe en vijnde ic niement die my bestaet.

Coninghen van syrien

¶ Die propheet jonas Amathi soen was in dese tijt vermaert hij heeft veel dinghen gheprophetiert die nijt bescreuen en sijn Hi wert namaels geseynt in die grote stadt Nyniue Ende predicte daer. want die boesheit des volcks van niniuen clam op totten heer Ende jonas stont op om te vlyen in tharsis vanden aensichte des heren Ende is neder ghesteghen in joppen ende heeft daer gheuonden een sciep varende in tharsis. hi steech neder in dat scip ende betaelde sijn sciploen ende voer in tharsis vanden aensichte des heren. Mer die heer seynde een grote wijnt ende een groet onweder in die zee dattet sciep was in anxt te verderuen Ende sij spraken tot malcander Coemt ende laet ons werpen dat lot waer om dat dit quaet op ons gecomen is Ende dat lot viel op jonam doe wert hij gheworpen in dat meer eñ wert verslonden van een walvisch daer hi in was drie daghen ende drie nachten. Men seyt dat helyas hem vander doot verwecte doe hi noch jong was. Ouerleset die hystori van hem in sijn boeck.

iiij^m iij^c xlvi.

amazi as xxix jaer

Die iaren voer die gheboert xpristi. viij^c liij.

¶ Dese Amazias had een goet beghin Mer dat nam een quaet eynde Dat noch huden daghes ghemeen is mitten ghenen die macht crighen Item ampten eñ grote dienstē hebben veel wijser notabelre mannen verdoruen Exempellen hier of vijnd men ghenoch tot allen plaetzen Dese Amazias heeft oeck aenghebeden seyrs afgoden &c̄ somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxv capittel.

joas. xvi. jaer

Dese joas versloech dien van syrien drie werff als helyzeus voersproken had. hij ontnam benadab azahels soen die stede wt sijnre macht Ende restitueerde een yghelick in sijn rijck. hi heeft Amaziam seer moeylick gheweest nijt willichlick mer wt dwang. hi dede hem sijn houerdye neder legghen soe men leest int iiij boeck der coninghen int xiij capittel hi began te regnierē ī des conincs vā judeē joas xxxvij jaer.

benadab.

Dese benadab was Azahels soen.

¶ Dese prochas siluius was Auentinus soen ende Regnierde xxxiij. jaer in des
conincs van iudeen ozyas tijt Virgilius tot lof van desen seyt aldus dat dese pro:
chas was seer na den volck van romen in glorie.

Coninghen van ytalien

Prochas siluius

Nota wetet dattet rijck vā judeē na amazias doot
was xiij jaer sonder coninck Datmen subtijlike ū:
staen moet ouerlegghende die jaren der coninghen van ysrahel ende van judeen wāt
Amazias began int anderde jaer des conincs van ysrahel joas Ende ozyas Ama
zias soen began in Jheroboams coninck van ysrahel xxvij jaer. Welcke tijt hem
verbreet tot xli jaer toe. hier aff trecket Amazias jaren. so blijfter. xiij jaer in
welcken Ozyas noch iong was ende onbequaem tot dat rijck te besitten Dit en
hebben die. lxx interpretes nijt noch veel ander historien Mer si vervullent op
een ander stede Aldus moet mense verenighen of men soude dwalen in die rekē:
ning der jaren.

Anno mundi iiij^m iij^c lxxv.

Linia Xpi

Dit rijck was xiij jaer
sonder Coninck.

sonder coninck

Dese Jheroboam coninck van ysrahel began te regnieren in des conincs van iu:
deen Amazias xv jaer Hij was een wel strijdende man Hij had veel tijt victori
Hi verneerde die coninck van syrien ende restitueerde dat rijck van ysrahel alst te
voren was Ende des ghelijck mede damascum na des prophete Jonas voerspro:
ken woerden Hier aenmerct hoe wandelber dat die staet der coninc rijken is Wāt
dat lant van ysrahel wort vernielt ende ten vterste toe ver oetmoedicht. Die van
syrien verheffen hoer Ende werden oeck weder vāden krancken verdruct Aldus
die die hoechste gheweest is. wert die nederste Ende weder contrari die
onderste climt opwert ende daelt weder neder wert. Dit is dat rat der
auentueren Hier om en ist gheen wonder dat weynich wtuercoren men:
schen daer toe vā god gheschict werdē Eñ dat die wijse mannē mit all haere cracht
arbeyden te ontgaen dat werck welcke soe wandelber is Doer siet Augustinum
int boeck van die stadt gods Item Als die goede menschen regnieren soe ist den
ghemeent profijtlick Ende Als die quāde regnieren so valtet contrari. ꝛc.

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

jheroboam

Coninghen van syrien

¶ Dese was die eerste coninck vā meden

arbatus.

Dese verwan sardanappalum sinen heer Ende hi verdestrueerde alre eerst sijn monarchi. Ende ouervoerde die tot die medos meer in hope dan mittē wercke wāt darius die volbrochtet naemaels.

¶ Die grote monarchi vā assyrien cessierde hier welcke die gheduert had langer dan M cc ende xl jaer Ende doe opstonden daer verueerlike tijden vol na duerende tot die gheboert xpristi in welcken dat bloet der menschen meer dan men ghelouen mach in allen hoecken des werlts als water ghestort wert Hier off leset orosiū int ij boec sijnre cronijcke Eñ leset oeck ander cronijcken Dese sardanappalus was heel sondich Hi vant eerst die oercussen op te rusten Hi verclede hem mitten vrouwen om ond die vrouwen sijn ghenuecht te bedriuen Waer om cregen sijn dienres grote onweerdicheit tot hem ende si en wouden hem nijt meer ghehoersam wesen Si opstonden ende wouden teghens hem strijden Hi dit aenmerckende verbrande hi hem seluen.

Die laetste Monarcha van assyrien

sardanappalus

iiij^m iij^c lxxxviij

Item die Coninghen van assyrien hebben wel machtich gheweest sonder monarchi tot die destrucci van nyniuen toe.

lij. aer

ozyas off azarias.

Die iaren voer die gheboert xpristi

iij^c lij

¶ Dese Ozyas dede dat goet was voerden heer Eñ van hem en wert nijt quaets ghescreuen dan dat hi vergheten heeft den here sinen god Ende ingaende den tempel des heren woude barnen wieroeck opten altaer des thymiaems dat hem verboden wort vanden priester azarias Eñ om d onghehoersamheits wil wert hij gheslagen vanden heer ende wert malaetsch somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxvi capittel Oeck wasser doe een eertbeuinghe.

¶ Hier was dat Rijck van ysrahel sonder Coninck xxxiij jaer lang datmen vijnden mach wt die Rekening der coninghen van judeen

sond conīc

propheet .j. ozeas

propheet .ij. johel

propheet .iij. amos

propheet iiij abdyas

¶ Dese Ozeas die eerste propheet van xij. wert gheseynt teghens die .x gheslachten.

¶ Dese johel die ij van xij. prophetierde van die toecomēde tribulaci des lants vā judeē

¶ Amos die .iij. vā xij. prophetiert tegens veel heydē eñ sondling tegēs die .x gheslachten.

¶ Abdyas die iiij van xij. prophetiert tegens Edom.

Macedo Arbatus soen was die eerste coninck van macedonien

Dat rijck macedonū.

Hier beghint dat Rijck vā macedoniē vā welcke Alexander magnus ghecomen is Ende wert destrueert indes biscops onyas pius tijt.

Armilius siluius.

Coninghen van ytalien

Spartani dat sijn die lacedemones hadden wel. l. jaer lang alte bloedighe strijdē tegens die van athenē. altijt hadden si onseker victori. si streden te lant eñ ter zee ꝛc̄

Dese Armilius siluius regnierde xliij jaer. hi verdreeff sijn broeder die munitor hiet wt dat rijck. daer nae wert dese armilius verslaghen vā twee broeders als van Romulus eñ remus. Ende doe wert munitor weder geset in dat rijck. wāt hi hoer oude vader was.

Coninghen van assyrien

Phul.

Dese Phul eñ sijn navolghers willēde die monarchi van assyrien recuperieren hebben dat lant alte seer turbiert Hi op quam mede teghens die van ysrahel eñ wan die stādt Thersam Eñ die coninck van ysrahel most hem tribuut gheuen somē leest int vierde boock der coninghen int xv. Capittel.

Anno mundi

iiij^m iiij^c xiiij

Linia Xp̄i

· aaaaj. ꝛ ua

Ysayas die edel propheet een van die vier principaelste was in dese tijt ūmaert Ende Jheronimus hiet hem meer te wesen een Ewangelist dan een propheet ende dat om claerheit sijnre prophecie.

Biscoppen

amarias.

Dese zacharias begāte regnierē ī des conics van iudeē. xxxviij jaer hij dede veel quacts als sijn voer vāders gedaē hadden. hi was die. iiij. biscop nae hyeu. Ende wert verslagen van sellum die doe in sijn stede regnierde Eñ sellū wert ter stont mede ūslaghen vā manahen somē leest int iiij boec d coninghē int xv. capittel. Hi regnierde vi maent lang.

Coninghen van ysrahel

zacharias.

Jherobo ams soē

Sellum.

Dese Rasin coninc van syriē had dat lant van iudeen belegen in Achas tijt. waer om beleyde hem weder die coninck van assyrien teglatphalasar in damasco Ende wan die stādt eñ versloech hem Eñ ūuoerde sijn volck somen leest int vierde boeck der Coninghen int. xvi. Capittel.

Coninghen van syrien

rasin

Rhea maghet des conincs munitors dochter diende inden tempel den afgod ves:
Dese toeliet dat haer boel bij haer quam daer si off ontfeng ende baerde twee so:
en gheheten Romulus Ende Remus om welcker oncuusheits wil wert si leuen:
ich begrauen Ende die twee kijnderen worden buten int velt gheworpen Daer si
onderliken van enen wolffinne gheuoeyt worden Mer om die eerweerdicheit
er romeynen segghen die poeten dat Mars die afgod des strijdes bij haer rustede
Also bedeckende ende eerende ontsculdighen si haer oncuuysheit.

Te: glathpha lasar.

Dese in nam dat lant van neptalim ende van gali:
leen En die ouer die jordanen geseten waren voer:
de hi in assyrien Daer na om bede will van Acham
so ombeleyde hi damascum ende versloech Rasin co:
ninck van syrien. Ende die van syrien veruoerde
hi in cyrenen somen leest int vierde boeck der conin:
ghen int xv ende xvi Capittel.

iiij^m iiij^c. xl.

Micheas propheet die vi van xij pro:
phetiert teghens jherusalem ende samarien
Naum propheet die vij van xij prophe:
iert teghens nyniuen.

Joa: than xvi. jaer

Die iaren voer die ghebeert Christi vij^c. lij

Dese Manahen began te regnieren
n des Conincs van Judeen Ozyas
xxxix jaer. hi dede dat quaet was voer
en heer Ende wert vanden heer ghele:
uert in die handen des conincs vā assy:
rien somen leest int vierde boeck der co:
ninghen int xv capittel.

Dese phacee began te regnieren
in des conincs van iudeen Ozyas
lij iaer Ende ghelijker wijs als hi
ghedaen had. ghesciedet hem weder
Want hi wert van ozee verslagen
die doe in sijn stede regnierde. Hij
maecte oeck
een compact
mit Rasin en
ombelaghen dat lant van Judeen
Waer om versloech hem teglath:
phalasar En oueruoerde omtrent
drie gheslachten in assyrien somen
leest int vierde boeck der coningen
int xv capittel.

jaer Ma: nahē phace ia. ij jaer

Dese was manahēs soen en hij
ede veel quaets. hij wert verslaghen
vā phacee die na hem regnierde dese pha
ceia began te regnieren int. l. iaer ozye
des Conincs van iudeen.

jaer Pha: cee xx

Coninghen van ytalien

Dese Munitor na dat hi weder int ryck gheset was wert hi terstont daer nae verslaghen vā Romulus als orosius scrijft.

Munitor

Tytus liuius beschrijft die Conditie des stādts van Romen in xiiij decades dat is in . C . ende xl. boecken Mer hudens daghes en vijndmense nijt al jheronimus in eē epistel die hi scrijft ād paulinū maect van hem mentie Ende oeck seneca in prologo vltimi libri declamationum.

Coninghen van assyrien

Dese salmanasar beleyde die stādt van samarien in ozee des conincs van ysrahel ix jaer. hi wan die stādt eñ worp den coninck inden kercker. hi veruoerde die van ysrahel eñ brachtse ī assyriē eñ dat rijck vā ysrahel cessierde hier dat ij^c . eñ lxxxij jaer ghestaen had.

Salmanasar

Anno mundi iiij^m iiij^c lvi.

Linia Xpi

Van desen Acham en vijndmen nijt dat duechdlick is. hij heeft die heer ghelaten. ende hij wert van hem verlaten. vā die coninghen van ysrahel ende vā Syrien wert hi verslaghen mit sijn volck somē leest int ij boeck paralipomenō īt xxviij capittel

Achas.

iiij^x ij^a

Giscoppen

Achitob.

Dese ozee was die laetste coninck van ysrahel hi begāte regnieren in Achamas des conincs van iudeen. xij. jaer Hi dede quaet als sijn voer vāders gedaen haddē Hi wert in sijn ix jaer gheuangen vā salmanasar coninck vā Assyrien. Ende dat rijck van ysrahel wert ouer gheuoert in assyrien somē leest int iiij boeck der coninghen int xvij capittel

Coninghen van ysrahel

Hier was dat Rijck vā ysrahel viij jaer lang sōder Coninck.

sond. conīc

Ozee ix jaer

Sibilla erithrea die vermaerste van allen sibillen heeft in dese tijden geleeft als sommighe meisters seggen Anders seytmen dat haer gedicht ende haer prophetien in dese tijt gheuonden wert Dese heeft voer die strijt van troeyē seer suuerlike geprophetiert van xpristo. hier of leset augustinū int xviij boec vā die stādt gods

Romen wert ghesticht int jaer van beghin des werlts iiij^m iiij^c lxxxiiij.

Die principael daet der romeynen als orosius martinus &c̄ bescreuen js nader hebreeusche rekening dat xij jaer ezechie Mer als die lxx bedu ders scriuē so ist laetste jaer des conincs achams

Dese sennacherib quam in iudeen teghens den heylighen man Ezechiam En̄ die here versloech al sijn heer tot getal van C^m. en̄ lxxxv.

ribs soen

M. stridender mannen En̄ dese sēnacherib lelyke vlyende quam tot nyniuen en̄ queldē ie joden en̄ oec thobiā Ten laetsten wert hi van sijns selfs volc ůslaghen somē lest t iiij boeck der conīgen int xix capittel En̄ int ij boeck paralipomenon int xxxij

iiij^m iiij^c lxxij capittel

xix. er.

In dese tijt tradt die sonne afterwert. x. linien Ende die dach was x vren langher dan die ander dach.

O hoe groot wonder. Die vyanden worden verslaghen

Die jaren voer die gheboert yspristi.

Dese Ezechias was een die beste soen van een alte quaden vader die acham iet Hij wanderde voer den heer in volcomenre herte. hi ofnam die hoechheiden der ffgodiers. ende tymmerde dat huus des heren. Voer hem en heeft sijns ghelijck nijt gheweest onder den coninghen van iudeē. daer om heeft hem die heer glorificiert somē leest int iiij boeck d coninghen int xviij xix ende xx capittelen En̄ int ij boeck paralipomenon int xxix. xxx. xxxi xxxij. Capittelen.

Dat Coninck rijck van frahel wert veruoert in As riē Ende ghing te nijt dat en̄ lxxij jaer ghestaen had

Thales was een van die vij wijsen hij mocht eerst voersegghen Eclipsim des sonnes ende des manes als Augustinus seyt int viij boeck van die stadt gods.

Anno voer die gheboert xpristi vij^c ende .xv. wert Romen ghesticht van twee broeders inden berch palentino. recht offt ander babilonien waer Certeynlick in die tijt der aermoede so en is daer gheen stadt heyligher gheweest noch Rijcker vā goeder exempellē eñ duechden dan die stadt Romen Ende hoe datse armer was van tijtlike haue. so veel te min begheerlicheits hadse. mer namaels heeft die rijckdom op gebrocht ende in gheleyt gheierechit ende oncuysheit.

Die eerste coninc van Romen

romulꝰ xxxvij iaer

Remus iij jaer

Nota dat orosius alte veel quaets scrijft van desen Romulus. hi dode sijn broeder Remus. ende oeck sijn oude vāder mit veel wijser mannen Hij dede groot ghewelt. ende bedreeff veel tyeranscaps. want hi vergādert had die harders eñ moerdenaers ꝛc̄ mit welcken hij tymmerde een stadt Eñ wt die stādt verdructe hi sijn naebuer te mael seer Namaels doe hi out eñ groot gheworden was. doe wtuercoer hi hondert oude mannen tot raetsluden dien hi hiet senatoers Ende hi vercoer dusent voer vechters die hi Ridders hiet ende hi vorderde eñ proficierde int hoghe Tē laesten om sijn quāde werckē wil ende misdienst wert hi mede gherekent onder die afgoden. want hi vanden donre verslaghen wert eñ nerghent en openbaerde hi hem Dit is gheschiet tot een vermeering sijnre pinen om dat hi so veel meer soude inder hellen afgront ghepinicht werden. als sijn naem eerbaere ghehouden wort inder mēschen memorie dat hi nijt mit enighe duechden verdient had mer mit valsche flactiering ende bedroch des ghemeen volcs wert hi vanden menschen onder die afgoden gheeert Item dese voerghenoemde senatoers regnierden ander half jaer na Romulus doot verwachtende off hi yet bi auentuer weder ghecomen had.

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

Die stadt Syracusa wert ghesticht in sycilien

Syracusa

Die stadt Cathyna wert ghesticht

Cathyna

¶ Augustinus seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods dat Cycero serijft tot loue ende prijse romuli dat hi verdient heeft mit godliker eeren gheeert te werden. nijt in die tijt doe die groue ende ongheleerde menschen lichtelick bedroghen worden Mer in die tijt dattet volck tot beken eñ gheleertheyt ghecomen is Ende want tet nv kenlick ghewordeu is die rasende dwaling der afgodyers ouermits dat die oude lichtelick beweghen. bedroghen worden. menende dat die dode menschen worden goden ghemaect. Daer om want si nv in dese gheleerde tijt verlicht sijn. soe hebben si concludiert ende tsamen ghesloten voert aen gheen menschen meer onder den afgoden enich godlike eer toe te scriuen Mer si en hebben nijt ghelaten den afgoden te aenbeden Mer houdende ende vermerende die oude manier hebben approbiert mit hoer wercken dat si mit woerden scuwede waer om en sijn si nijt onsculdicht Mer als paulus die apostel seyt so doen si die meeste sonde.

Anno voer die ghehoert hi

¶ In dese tijt wert Ezechias coninck van judeen sieck ter doot toe Eñ doe quam tot hem die propheet ysayas Amons soen Ende seyde hem Dit sprect god die here beschict dijn huse wāt du selste steruen ende nijt leuen Doe weynde hi sijn aensicht totter wandt. ende bad den heer ende seyde ic bid di here Ghedenct hoe ic voer di ghewandert heb inder waerheyt ende in een volcomen herte. ende heb voer di ghedaen dat di behaechlick was Ende doe screyde Ezechias groot screyendes Ende eer dat ysayas half vten voer huse ghecomen was. Doe quam dat woert des heren tot hem ende seyde. keert weder om ende segghet Ezechie den leydsman mines volcks Dit spreect god die here dauid dijns vāders Ic heb dijn ghebet ghehoert. eñ dijn screyen ghesien Ende siet Ic heb di ghesont ghemaect Des derden daghes selstu gaen inden tempel des heren Ende ic sel tot dinen daghen toe doen xv jaren Ende van die hant des coninckx van assyrien sel ic di verlossen. ende dese stādt. Ende ic sel dese stādt beschermen om minen wil ende om dauid mijns knechts wil Ende hoe dat ysayas sijn sweren ghesont maecte dat leset int iiij boeck der Coninghen int xx capittel.

Coninghen van romen

Dese merodach die eerste coninc van babylonien was een seer vernaemt man Hi ofghing vander monarchie. ende en woude nijt meer obedieren of ghehoersam wesen den coninck van assyrien die assaradon hiet Des ghelijck dede oeck die coninck van meden Ende daer om verging alte seer dat rijck van assyrien Ende die Coninghen van babylonien worden seer machtich tot des coninck balthasars tijt toe hier of leset die meyster inder hystorien.

In dese tijt waren dese. vij. wise mannen seer vermaert.
Thales.
Solon.
Chilon.
Peryander.
Eleobolus.
Byas.
Pitacus.

Hier beginnen die Coninghen vā babylonien

Dese eerste coninck seynde Ezechie veel ghiften somen leest int iiij boeck der coninghen int xx capittel.

Anno mundi iiij^{m} v^{c} j

Linia xp̄i

Dese was xij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde lv jaer in iherusalem Sijn moeder hiet Aphsiba.

Giscoppen

Dese manasses van een goede ende duechdsame vāder was hi een alte quāden ende bosen soen. Hi dede veel meer quaets dan alle die gheen die voer hem gheweest waren. Hi stortede te mael veel bloets. waer om heeft die Coninck van Assyrien dat lant van judeen beleghen ende den Coninck Manassen gheuanghen ende inden kercker ghewoorpen. Daer nae weder comende tot sijnre herten. bekende hi sijn misdaet. ende aenbedende den here soe wert hi verhoert ende weder gheset in sijn rijck. Ende al dat hi te voren qualick ghedaen ende ghemaect had dat verdestrueerde hi weder. Ende hi wanderde te recht inden wech des heren. leyende een salich leuen so dat alle die gheen die hem voermaels ghekent hadden. hoer seer verwonderden somen leest int vierde boeck der coninghen int xxi capittel. Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiij capittel.

Die deuote exemplaer ende hystori van Thobyas wert omtrent in dese tijt ghemaect.

Dese Numa pompilius was die alre meeste afgodyer Hi veruulde die stadt so seer mit afgoden dat hi voer hem seluen gheen plaetze vijnden en mocht Augustinus in sijn xviij boeck vā die stadt gods bespot aldus sijn dwaesheyt. recht of hem grotelic misdaen waer dat hi nijt mede gherekent en wert onder den afgoden die nochtans der afgoden eer so seer promouierde Dese heeft tot dat jaer ghedaen twee maenden als Januarium ende Februarium. Item bouen maten ist te verwonderen dat dese mannen van groter verstant so seerplick tractiert ende gesproken hebben vol nae van allen wercken die onder die sonne gheschieden dat si nochtans in bekennisse des waerachtighe gods soe verdoelt waren. laet ons dancken onsen heren god.

numa pōpilius. xlij jaer.

Sibilla samia was in dese tijt vermaert alsmen seyt.

iiij^{m} v^{c} xxviij

Ysayas propheet wert mit veel ander goeder menschen marterizeert om dat hi den coninc strafte van sijn quade wercken.

Anno vi^{c} lij voer die gheboert ghi

Caleucus een alten rechtueerdighen man heeft veel rechten ghemaect Onder all ghebode hi ende ordinierde. so wie dat in ouerspul gheuonden wort datmen die beyde sijn oghen soude wtsteken Ende het gheuiel dat sijns selfs soen in ouerspul beuonden wert waer om ghebode hi datmen hem soude sijn oghen wtsteken Mer die gemeent viel hem in die saeck contrari. Ten laetsten ouermits bede wil des volcks wort hi verwonnen Ende op dat die wet welcke vā hem ingheset was nijt en soude vyoliert of ghebroken werden. so heeft hi eerst laten wtsteken sijns selfs een oghe Ende daer nae sijns soens een oghe Aldus behielden si alle beyde hoer ghesicht. O kersten mensch leert mit wat neerstichept du bewaren selste die gheboden dijns heren Als aldusdanighe heydens man woude ghepinicht sijn om die rechtueerdighe wet die hi gheset had. dan dat hise onghewroken breken soude. Dese ende meer ander puncten mostmen vanden volck houden mit groter strengicheyt. om dat si ouermits anxte des pijns scuwen ende vlyen souden alle quade wercken &c.

Sellum. elchias.

Coninghen van romen

Augustinus in sijn derde boeck van die stadt gods seyt dat vā die tijt dat romen fundieert wort tot Augustum toe. waren die striden so continueert. dattet voer miraculeel ghehouden wert. Als dat na den strijt punitum een jaer ver by ghing sonder striden wtghesondert die elfh jaer dat Numa coninck van romen regmierde in welcker tijt die romeynen stadich vrede hadden.

Byzantium of constantinopel

Die stadt Byzantium wert ghestieht die namaels ghehe: ten wert Constantinopel.

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^{m} v^{c} lvi

Xps lini

Amon was xxij jaer out doe hi began te regnieren ende hi regnierde mer twee jaer in iherusalem sijn moe: der hiet Messallemeth Aarus dochter van jetheba.

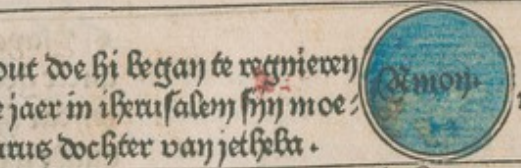

luza 2ia

Van desen Amon leestmen na der hebreeuscher text dat hi regniert heeft twee jaer. Mer na die twee ende tseuentich interpretes soe regnierde hi .xij. jaer Aldus werden hier van den lxxij interpretes tien jaer vervult ende twe ghedaen van die xij jaren welcke hier voer

Biscoppen

beschreuen staen sonder coninck. Ende aldus selmen die an: der hystorien concordieren die den twee ende tseuentich nae volghen. Dese Amon dede veel quaets int aensehijn des he: ren Als sijn vader manasses ghedaen had. Hi wanderde in allen den weghen daer sijn vāder in ghewandert had. Ende hi en wanderde niet in die weghen des heren. waer om wert hi ten laet sten van sijn knecht verslaghen ende starff sonder pe: nitencie alst beschreuen staet int vierde boeck der Coninghen int xxi capittel.

Die stadt van nyniuen wert destrueert vanden coninck vā meden Ende dat rijck van assyrien cessierde eñ verghin als naum eñ thobyas prophetiert hadden.

iiij^m v^c lviij

Tullius hostilius

Dese Tullius en verhengde den tijt nijt vredelick te wesen Mer na langhe tijden des vredes dede hi sijn ghebueren groot verdriet. waer mede vercreech hi een naem des vyantscaps eñ wert gheheten tullius hostilius Eñ want god verstroyt alt volck die strijden begheren daer om wert hi mit al sijn huusghesin vanden blixem verslagen Van desen tullio spreect valerius in sijn iij boeck int iiij capittel. dat eens herders huus ontfeng hem inder cribben Eñ in sijnre joecht voede hi die vye. mer doe hi out wert regierde hi dat rijck van romen xxxij jaer lang.

Josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Eñ hi regnierde xxxi jaer.

Josyas.

Dese josyas was een die beste soen van een verkeerde vāder. hi had sonderling gratie. want in sijnre kijnsheyt socht hi den heer. eñ volherdent prijselick ten eynde toe In sommigben punten so ghing hi bouen ezechiam sijn ouer oude vāder Ende daer om seytmen dat sijns ghelijck nijt gheweest en is onder den coninghen vā juda Item sijn religioess leuen eñ sijn heylighe wercken die veel sijn lestmen int iiij boeck der coninghen int xxij eñ xxiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij eñ xxxv capittel.

Sophonias die ix propheet van xij prophetiert van die destrucsi van iherusalem ende dattet weder soude ghetymmert worden.

Olda sellums wijff was een prophetisse Ende prophetierde den coninck josye somen leest int iiij boeck der coninghen int xxij capittel.

Coninghen van romen

Dese Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victori om dat hi was een roede der verbolghentheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck van babylonien Ende namaels behield hi dat rijck van assyrien. welcke vanden Meden verdestrueert was Ende hi wert een monarch ende een ouerste prince Mer om dat hi langhe regniert heeft soe worden die jaren menichsins gherekent. Die heylighe scriftuer spreect oeck in menigherley manier van hem als nv goet ende als nv quaet. Dat seer neerstelick exponiert wert vanden heylighen doctoren. Item het behaecht ende dunckt sommighe meysters. dat hi soude behouden wesen oumits grote penitencie welcke hi dede alst bescreuen staet in daniele Ende oeck mede om dat die scriftuer sijn leuen besluut in loff ende belydinghe eens waerachtich gods. Dit seluer gheuoelt oeck nycolaus de lyra somen lest danielis int iiij capittel. Die doctores segghen dat hem god ingaff wrake te doen ouer sijn vyanden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouermits houerdye. hatt ende nijt Aldus so en verdiende hi nijt te wesen een instrument des godliken rechtueerdicheyts. By auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vā alle sijn sonden doer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

coningen vā babylonien

Anno mundi

Xps lini

Thobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vā goeder wercken Hi was vermaert inden gheest der prophecien Hi prophetierde die destrucsi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om sekerheyt der prophecie Ter stont na sijn doot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Biscoppen

Iheremias die Anderde propheet vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des coninckts josyas xiij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

¶ Dese Ancus maecte alre eerst ouer den tyber een brug tusschen den berch auentinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi milen van die stadt van romen.

iiij Ancus. xxiij jaer

Dese Joathas wert ter stont na sijns vaders doot Coninck ghemaect van judeen in iherusalem Mer want hi nijt nae en volchde die exempellen sijns goedertieren vaders josye daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iiij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Vrias die propheet wert ghedoot vanden Coninck Jeconias Ende Jheremias wert inden kercker gheworpen.

iiij^{m} v^{c} lxxxix

Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regnieren Ende regnierden drie maent.

Joathas.

Jeconias. xi. jaer.

Elyachim off Joachim

Anno voer die ghehoert xxi

Dese Jeconias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut gheuen Dese want hi quaet dede ende den propheet gheen ghehoer en gaf. daer om quam nabuchodonosor teghens hem Ende jeconias wert sijn knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rybell ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. nijt dat hi daer gheleyt wert Mer die coninck nabuchodonosor veranderde sinen raet ende dode hem in iherusalem Ende worp sijn lichaem buten der mueren alst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende settense in sijn tempel somen leest int anderde boeck paralipomenon int laetste capittel.

Azarias.

Zarayas. azariees soen

Dese Zarayas wert verslaghen vanden coninc nabuchodonosor in reblata inden lande Emath mit die ander raetslude zedechie somen leest int iiij boeck der coninghen int laetste capittel.

¶ Florus lucius beschrijft cortelick ende claerlick die loep ende die staet der romeynen van seuen hondert jaer gheuende hem vier outheyden Aldus seyt hi Ist saeck dat yement die grootheyt des heerlicheyts gheliket mitten jaren die sal daer rekenen een outheyt te wesen Want so breet ende verre ouer alle die werelt hebben si hoer cracht ghetoent. ende feyten van wapenen ghedaen. dat die gheen die hoer wercken ouer lesen. leren nijt alleen dat processe der tijtliker dinghen eens volcks. mer des gheheel menschelike gheslachtes Item alsulcken groten betrouwen hadden die Romeynen in hoer crachte. so dattet groff eertsche volck gheen onderscheyt en maecten off si te peerde. off te sceep. off te lande. off ter zee streden. O volck dat weerdich is te ghebieden ouer alle die werelt. weerdich alles gunstes ende verwondering der menschen ende der goden.

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^m vi^c

Linia xpi

¶ Dese Joachim was xviij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde drie maenden in iherusalem sijn moeder hiet noescha helnathans dochter van iherusalem.

Joachim of jeconias

ia

Dese Joachim was Jeconias soen. Hi dede veel quaets daer om wert hi van dat rijck ghenomen Ende wert ghebonden veruoert in babylonien. Ende veel meer ander worden mit hem gheuoert in babylonien somen leest int vierde boeck der Coninghen int xxiiij. capittel.

Biscoppen

daniel pphete

Dese Daniel sach in sijn laetste prophetie Ende vraechde god van dat eynde der werelt Ende hi seyde hem dat Entekerst regnieren soude dusent twee hondert ende tneghentich daghen dat is drie jaer mit een half jaer Salich waren si die comen souden tot dusent twee hondert ende xxxv daghen daer in bewijst is dat die werelt staen sel xlv daghen nae Entekersts doot off yement woude in die penitencie doen.

Daniel	Ananyas	Alle dese worden mitten Coninck Joachim
Azarias	Mysael	gheleyt in babylonien doe si noch kinderen wa
Ezechiel	Mardocheus	ren.

Die stadt hostia.

Die stadt hostia wert ghesticht Item die paeus wert consecriert ende ghewijt vanden biscop van deser stadt als die paeus Marcus gheordineert heeft.

¶ Daniel propheet doe hi noch jong was verloste hi susannam Hi stont mit sijn ghesellen in teghenwoerdicheyt des coninckx &c. Namaels bedude hi des coninckx droem waer om wert hi verheuen somen leest danielis int eerste capittel.

¶ Dese Sedechias josyas derde soen was quaet. Ende hi en gaff den propheet jheremie gheen ghehoer. Waer om verghing hi yammerlike Ende al dat lant van juda mit hem. Sijn oghen worden hem wt ghesteken. Sijn kinderen worden ghedoot. somen leest int vierde boeck der Coninghen int laetste capittel. Ende in iheremia int .lij. capittel.

¶ Hier eyndet dat Rijck van judeen.

Sedechias .xi. jaer.

Dese was out xxi jaer doe hi begonst te regnieren Ende hi regnierde xi jaer Sijn moeder hiet Amithal jheremias dochter van lobna.

Anno voer die ghehoert hi

¶ Dese Josedech is wt ghegaen Als die heer judam ende jherusalem gaff inden handen des coninckx Nabuchodonosor somen leest int eerste boeck paralipomenon int seste capittel. Ende hi is mitten anderen ghevanghen gheleyt in babylonien sommighe segghen dat dese gheweest is Esdras scribe ende priester Off hi mach bi auentuer sijn broeder gheweest hebben.

Josedech. azarias soen.

propheet Abacuc. propheet Ezechiel. propheet Baruth.

Baruth propheet heeft veel gheseyt van xpristo ende van die laetste tijden.

¶ Abacuc prophetiert teghens Nabuchodonosor ende babylonien Mer in wat tijden dattet was daer vijndmen verscheyden opinien off dese Abacuc brocht die spise die hi voer hem seluen bereyt had tot daniel in die kuyl der leewen bi babylonien als iheronimus scrijft.

¶ Ezechiel prophetiert in Caldeen die destrucsi van iherusalem &c. Ende ten laetsten wert hi ghemartierizeert.

¶ Dese priscus ordineerde die spelen eñ badimenten. hi dede omtrent romen tym-
meren dat Capitolium Item Capitolium is te segghen alleen een hoeft want int
fundament wert gheuonden een hoeft sonder lichaem Als een
Coninghen van romen — prophetie des toecomende wercks. want namaels saten daer xxxvij
die senatoers dat sijn die oudermanss als een hoeft des werlts jaer

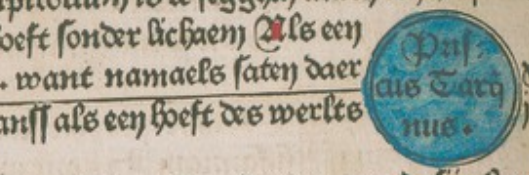

Priscus Tarquinus.

Dese nabuchodonosor des groten nabuchodonosors soen tymmerde sijn huusvrou-
wen een alten fuuerliken eñ kosteliken hof. Hi heeft van die roue der vyanden die
tempel belis grotelick verciert. Eñ veel groter wercken heeft
coningen vā babylonien — hi ghedaen so datmen hem toe scrijft dat hi in grootheyt sijnre
wercken herculem bouen ghegaen heeft.

Nabuchodonosor

Die drie kinderen als Ananyas Azarias ende Mysael worden in een barnenden
ouen geworpen wt welcken si bi mirakel verlost wor-
den somen leest danielis int derde capittel.

Anno mundi

Hier begint die vijfte outheyt des werelts
ende had gheduert iiij^c ende lxx jaer nāder he-
breeusche rekening Mer die lxx interpretes re-
kennen iiij^c ende lxxxiij jaer.

Linia xpi

Die ouer uaert vā babylonie

Die caldeen verbrande salomons tempel ende des-
trueerde iherusalem Ende dit is een van die princi-
pael datum deser heyligher scriftuere. Dese tempel had ghestaen iiij^c ende xlij jaer te
rekenen van datse eerst fundiert wert als in salomons vierde jaer Ende van dese
destrucsi tot die ander destrucsi die van tytus ende vespasianus gheschiede int xlij
Giscoppen — jaer na die doot ons heren waren vi^c ende lxxij jaer als Eusebius ende ieronimus
bescriuen.

Ieremias propheet

Dese was gheheylicht in sijn moeders lichaem Hi screef die twee leste
boeken der Coninghen Ende twee boeken van paralipomenon eñ sijns
selfs boeck Hi prophetierde den Coninghen van egypten dat hoer af-
goden souden neder vallen als een maghet baerde daer om hebben die priesters in
een heymelike stede des tempels aen ghebeden een beelt des maghets mit een kijnde-
kijn Hi verdreef die serpenten van dat eertrijck doer sijn ghebet Ten laetsten straf
te hi die afgodyers waer om wert hi van tvolck ghesteent ter doot toe Ende die
van egypten hebben den heylighen martelaer glorioselick begrauen in der Conin-
ghen grafstede om sijnre weldaets wil.

¶ Astrages Coninck van meden had een enich dochter dien hi hilichte aen enen ridder vten ghemeen volck om dat van hoer gheen edel vrucht comen en soude. Die saeck hier of vertellet die meyster inder hystorien. want hi anxt had verdreuen te werden wt dat rijck des sijn dochter een edel soen ghebaert had als hem voerseyt was. Ende dat gheuiel hem daer hi voer sorchde. want van hoer wert gheboren Cyrus die coninck van parsen wert die hem verdreef.

Eiulmerodach.

Eiulmerodach was dese voerghenoemde Nabuchodonosors broeder. hi verloste joachim vten kercker ende maecte hem seer groot. want na sinen raet dede hi sinen vāder vter eerden op grauē deylende dat lichaem in iij^c deelen ende worp dat lichaem also ghedeylt voer iij^c ghieren die dat verslenen om dat hi nijt en soude weder verrisen vander doot die van een beest weder tot een mensche ghecomen was.

iiij^m vi^c xxxiij

Salathiel

Dese was des Conincks van judeen jeconias soen die hi wan na die ouerganck van babylonien Als die ewangelist matheus bescrijft.

Anno voer die ghebeert xpi

a^c lxx

ezechiel propheet.

Dese Ezechiel na veel wercken die hi glorioselick ghedaen had soe bewerf hi doer sijn ghebet dat die wateren thobar dick worden so dat die kinderen van ysrahel daer op mochten wanderen ende die van caldeen daer in verdrencken Ten laetsten doe een deel d boser menschen welcke hi ghestraft had verslaghen ende ghedoot waren ouermits venijnt der serpenten. Doe worden die ander toernich. ende hebben hem mit peerden ghesleept langhes der straten ende ouer den steenroetze soe dat sijn breyn opter straten bleeff legghen Aldus word hi een glorioess martelaer des heren.

¶ Dat scaeck spul wort eerst gheuonden van enen philosoeph gheheten xerses op dat hi doer sollaes van desen spul den tyran Eiulmerodach Coninck van babylonien die sijn meysters ende sijn wijse mannen plach te doden mocht brenghen tot betering sijns leuens.

Dese seruius tullius was van sijn moeds weghen van knechtelike condicien wāt si was een gheuanghen maecht hoe wel dat si edel was Dese voert groot lof vā die hystori scriuers want in allen staten heeft hi gheweest. ende ouer al hielt hi hem seer eerlike Dese maecte aen die stādt drie berghen Ende om die mueren maecte hi grauen.

Coninghen van romen

xliiij jaer

Dese drie waren broeders ende regnierden die een nāden anderen Ende balthasar was die laetste coninck van babylonien Hi wort van darius eñ cyrus verslaghen hi en had ghenen soen Eñ darius fuster was sijn moeder. daer om in nam darius dat rijck mit hulpe van cyrus. eñ die here en hoelp hem nijt want hi die vaten des heren onweerdelic tractiert had somen leest int iij ca danielis.

coningen vā babylonien

Daniel een man der begeerten heylich eñ wtuercoren was in dese tijt vermaert sijn wercken heeft god approbiert mit gloriose miraculen.

Anno mundi iiij^{m} vi^{c} lix

¶ Esdras priester van aarons gheslacht is vermaert ouermits heylicheyt sijns leuens eñ wijsheyt Eñ doer sijn grote vernuftheyt eñ arbeyt wort die joedsche staet reformiert eñ tot een beter ghestelt.

Linia xpi

ja ,a

Die stādt van babylonien wert hier destrueert.

Die grote stādt babylon wert ghewonnen Ende sijn macht wort hem benomen ghelijck die heyli ghe propheten prophetiert hadden Dit was die eerste eñ die meeste stādt vand werlt daer onghe loeflike dinghen of bescreuen staen Ende dese die so groot was wert ī eenre nacht destrueert. hier in wert ons bewesen dat alle cracht eñ starcheyt deser werlt ghelijckt bi den toerne gods is als stoff vullens ende als een cleyn voncxken Men seyt waerachtelick dattet ongheloeflic scheen dat alsulcken stādt van menschen hadden ghetymmert mocht werden off oeck verdestrueert werden Daer off soude die werlt een groot spieghel ende een bequaem exempel hebben des si hier bi wouden informiert eñ gheleert wesen.

Biscoppen

¶ Dese Darius was astrages zwagher Ende want astrages mer een enighe doch
ter had. so vercoer hi darium tot enen soen. want Cyrus vacht ende strede teghens
hem. Ende Cyrus verwanse alle beyde eñ
tractierdese als sijn neven. want hi gaff si:
nen ouden vāder astragi dat rijck vā hyr:
canen Ende hi gaff dario dat rijck van me
den.

Dese Cyrus was eerst coninc vā
parsen eñ namaels brocht hi die mo:
narchi totten parsen. hi was vā sijns
vāders weghen geboren van een vten
ghemeen volck Mer sijn moed was des coninck
astrages dochter Van desen Cyro spreect ysayas
Hi heeft babylon verwonnen. balthasar versla:
ghen. den propheet daniel heeft hi verheuen. eñ hi
heeft die kinderen vā ysrahel weder in judeen ghe
seynt om dat si die tempel souden tymmeren als esdras beschrijft ī sijn j ca.
Sibilla Cumana prophetiert van xp̄o eñ si brocht tarquino den coninc vā romē
ix boeken in welcken beschreuen waren die ouerdrachten eñ policie d romeynen.

die monarchi

Darius.

Coninghen van parsen.

cyrus xxx jaer.

iiij^m vi^c lxxxiiij

zorobabel

Dese heeft den tempel fundiert
ende namaels volmaect somen
leest Esdre int vi capittel.

Aggeus eñ Zacharias prophe
tierden ende strectent volck ver
weckende hoer totten tempel te
tymmeren.

Anno voer die ghebeert xpi a ca

¶ Na dat die kinderen van ysrahel weder quamen van babylonien doe waren dese
twee hoer ouerste. Als jhesus een groot priester als een regent. Ende zorobabel
was als een hertoech of een leydsman Ende dese manier word ghehouden tot hero:
des tijt toe Als dat die ouerste priesteren waren
die principaelste Ende die hertogen waren die sub
stituten Nochtans hebben die hertoghen altijt ghe
weest van dat gheslacht van juda nae jacobs pro:
phecie. Ende onder dit alre beste priesterlike regiment en leestmen nijt
dattet volck dwaelde vander waerheyt des gheloues. als si voermaels
deden want in die tijt der rechteren ende der Coninghen ist volck die
wijl gheuallen totter afgodye. Item die joden die hier weder ghecomen
sijn ende namaels verstroeyt worden doer alle die werlt nae dauids
prophecie jnden lviij psalm hebben al gheweest van die gheslachten ju
da benyamin ende leui Ende weynich warender vā die ander tien ghe
slachten Mer die verdreuen ende gheseynt worden inden berghen van
Caspien die en quamen niet weder. als die hebrei segghen.

se is josue een groot
ester eñ figuer xp̄i.

jhesus jose:

dechs soē

Na dat seruius verslaghen was. doe tradt dese Tarquinus int rijck. dese was die gheen die eerst alle manier van tormenten bedacht Ende namaels wert hi wt dat rijck verdreuen om dat sijn soen lucreciam ůcrachte. waer om en wouden die romeynen voert aen gheen coninghen meer hebben om dat si te veel tyranscapheden bedreuen.

Coninghen van romen

die hoůdighe tarquinq

Cyrus na veel striden die hi gheuoert had. quam hi totten sciten. ende word aldaer vanden Coninghinne tamyrus gheuanghen. Ende mit al sijn heer tot twee hondert dusent menschen worden verslagen Ende die coninghinne onthoefde hem eñ dede dat hoefft werpen in een vat vol menschen bloets. sprekende aldus. versade dy nv vanden bloede daer dy lang na ghedorst heeft.

Coninghen van parsen

Lucrecia was een eerbaer ende edel joncfrouwe. si wert gheweldelick vercracht van des coninckx soen. waer om dode si hoer seluen seer dwaesselicke Dese wert allegiert tot een exempel der reynicheyt Mer si en wert nijt onsculdicht van manslachticheyt. hier of leset augustinum int eerste boeck vā die stādt gods.

Anno mundi

Xps lini

Arphaxat wan mit cracht dat rijck van meden na cyrus doot. Ende hi tymmerde die grote stādt ecbathanis Hi disponeerde hem ribellte werden teghens nabuchodonosor dat is Cambisen. Mer hi wort verwonnen somen leest judith int eerste capittel.

Biscoppen

Sibilla hellespontia gheboren vten land van troeyen heeft in dese tijt van xpristo prophetiert aldus. Jhesus xpristus sal gheboren werden van een reyne ende suuer maghet.

Falaris syculus was een tyran die veel onnosel bloets stortede. Dese dede den constenaer ende meyster perillum die een metalen stier ghemaect had om die menschen daer in te pinighen alre eerst in werpen. om dat hi ondersoeken soude wat dat hi ghemaect had Ende sijn stemme gaf een verueerlick gheluyt doer des stiers mont ghelijck die ossen bleten Aldus so vant die onrechtueerdighe tyran bi tijden den gheen die hi rechtueerdelick pinichde Orosius seyt dat dit gheschiede int lxiij jaer of daer omtrent eer dat die stādt ghetymmert wert ꝛc̄. Item Alsmen seyt soe heeft Sicilia gheweest een voester ende een moeder der tyrannen.

Dese Cambises wert menichsins gheheten. Hi wert in Esdras boeck gheheten
Artaxerses of Assuerus. Ende in Judiths hystorie die onder hem ghemaect is
wert hi ghenoemt nabuchodonosor Dese gheboet seer crachtelick datmen noch den
tempel noch iherusalem en soude weder tymmeren. Ende sijn vader ghebode alleen
datmen die stadt nijt en soude tymmeren. Mer die princen belettent oeck mede en
te waren hijnderlick totet werck van thuus des heren. sonder ende buten weten-
scap van Coninck Cyrus. Item dese dede een quaden rechter leuendich villen.
Ende ghebode des rechters soen op sijns vaders velle te sitten. om dat hi ouermits
anxte soude alle quade wercken scuwen ende rechtueerdeliken
vij jaer rechten.

ij cambises cyrus

soen

Holofernus een prinss van nabuchodonosors heer wan veel landen van Cam-
bises Ende brochtse onder dwang van sijn heer Ten laetsten quam hi tot bethuli-
am Ende al daer wert hi van die vrouwe Judith onthoeft. somen leest in judiths
anderde boeck int xiij capittel.

Pitagoras die eerste philosoeph.

Een nywe babylonien wert
in egypten ghesticht van Cam
bises die al dat rijck in wan.

Anno voer die gheboert xxi

Item wetet dat die wijsheyt der heydenen was gheheel vanden creatueren Ende
egan errst vanden afgoden in die tijt dat die menschen noch plomp ende groff wa-
en. Want wie dat doe wat vernuft was. of yet meer wist dan die ghemeente. die
wort voer god ghehouden Daer na is die wijsheyt ghewassen Ende doe quamen die
oude poeten. die vanden valschen goden menich loghentael versierden Ende hadden
ese in voer tijden gheweest. men soudese voer goden ghehouden hebben. Daer nae
uamen die wijse die mit wonderlike vermetelheyt. hoer selfs glorie ende eer ver-
rede. Nochtans en verdiende si gheen godlike eer. om des tijts wil wantment
et wist. Mer leyder si na volchde die oude ghewoenten hoe wel dat si verboden
ywe goden te maken. Ten laetsten worden die philosophen vermaert. van welc-
en dese Pitagoras die eerste was om dat hi oetmoedelike antwoerde sprekende
at hi gheen wijs man en was. Mer hi was een minre der wijsheyt Ende dese wa-
en ghemeen contrari den afgodyers. ende veel worter ghedoot Ende veel deden ghe
ijck die anderen om vrese ende anxt Mer veel quader waren si die om ghiften en
e gauen teghens hoer selfs conscientie die wet der afgodyers verheuen hebben hier
ff leset Augustinum int boeck van die stadt gods.

Coninghen van romen

Dese pantaptes Cambises dochter was dese twee hoer wijf den enen als Ereneydes voer eñ den anderen nae als iheronimus seyt op daniels boeck int derde boeck.

Nota dat die meyster der hystorien seyt dat Darius wt vermaning ende ingheuen van zorobabel woude datment werck vanden tempel des heren soude weder aen nemen ghebiedende allen sinen princen dat si daer toe nijt hijnderlick mer behulpelick souden wesen hier off leset Esdram int v ende int vi capittel.

Coninghen van parsen

Dese Ereneydes nam des Conincks dochter te wijf Ende nijt lang daer na hi en starf. Hi was een vã die seuen wisen die rechters waren ouer dat rijck van ysrahel.

iij ereneydes

een halff jaer.

Judith. wedue

Die hystori van judith wert onder Cambises coninc van parsen ghemaect Si wert gheset ende allegiert te wesen een exemplaer alre reynicheyt.

an° mundi iiij^m vij^c ix

Linia xpi

Dano ende Phisios Pitagoras discipulen dese hebben die sect gheuolcht ende continueert daermen vijf jaer lang swighen most om dat na die tijt als si wel gheleert waren spreken mochten.

ɔd ɔlui

Giscoppen

¶ Pitagoras die eerste philosoeph van hem hebben alle die philosophen hoer oersprong dat si soe hieten want voermaels hieten si die wise als augustinus seyt in sijn viij boeck van die stadt gods. Dese leerde den volck veel goeder leringh Ende ond veel doctrinen seyde hi datmen oncuusheit soude vlyen Ende dat die beste cyerheyt der vrouwen gheen gout ofte suluer was. mer reynicheyt vercyerde den vrouwen alre meest. Item hi vant die musijck. Item hi seyde datmen na god die waerheyt soude eeren want die waerheyt maect den menschen gode alre naest. Item doe hi hoerde enen mensch die costelick ghecleet was lelyke woerden spreken doe seyde hi anter spreket costelike ende suuer woerden na v clederen of trect cleder aen die v lelyke woerden bequaem ende ghelijck sijn. Item hi hoerde een ombeleeft mensch spreken die lieuer gheselscap ende conversaci had mitten vrouwen danmitten philosophen. dien antwoerde hi ende seyde Die verken weytelen oeck lieuer in die modder dan in schoen water. Dese was onder den volck in sulcker weerdicheyt ghehouden dat si na sijn doot van sijn huus een tempel maecte.

¶ Dese Darius was een van die seuen wisen Ende bi dat neyen ofte gheruft van een peert vercreech hi subtijlike dat rijck Hi crech weder tot sijn rijck die van Assyrien Hi bedwang babylonien Asyen ende Macedonien Namaels doe hi begheerde tot eenre coningmghe te hebben des conincs dochter van sciten. diemen hem nijt gheuen en woude. Daer om quam hi teghens den sciten mit seuen hondert dusent menschen Ende hi en ontsach hem nijt al dat volck in perikel des doots te brengen om begheerte van eenre vrouwe dat seer wreetlick onrechtueerdich ende onwijslick ghedaen was. waer om wert hi scandelike veriaecht Ende hi verloer al daer lxxx dusent menschen Daer na wert hi mit luttel volcks van Athenen als mit xi dusent verwonnen Ende verloer al daer twee hondert dusent Ten laetsten woude hi sijn scaey wreken al daer int aencomen bleef hi seluer. Item sommighe segghen dat hi geloefde in een waerachtich god welcke hi ghebode een tempel te maken ende sacrifici te doen &c. waer om isser hoep van hem. leset lyram opt vi capittel van Esdras boeck.

iiij Darius ytaspis

Abyuth Zorobabels soen

Anno coer die ghebeert ichi

¶ Van desen Abyuth ende vanden anderen die in deser linien volgen tot josephs tijt toe en vijndmen nijt bescreuen inder scriftueren dan alleen dat si mitten anderen vanden ewangelist matheo ghetellet werden. daer om en machmen hoer tijt volcomelick nijt weten.

Aggeus

Zacharias.

Dese twee propheten waren in deser tijt Ende in des conincs anderde jaer bestrafte si dat volck van hoer verghetelheyt om dat si souden weder tymmeren dat huus des heren Ende si sollicitierdent ende vercreghent aen zorobabel so dat hi willich word den coniuck daer of te spreken Ende die coninck gaf daer ghehoer toe ende consentierdet Doe worden die herten der ghemeente ontsteken om dat si tymmeren mochten die tempel des heren. somen leest Esdre int vi capittel.

¶ Democritus philosoeph maecte hem seluen blint ende arm om liefte die hi had totter wijsheyt.

Anaxagoras had een navolgher die gheheten was Archelaus socrates meyster.

Heraclitus cerebrosus.

Hostilius een scriuer der tragedien.

¶ Die bloeyende schoen sententien van deser philosophen vijntmen in speculo hystoriali vincencij.

Hier beginnē die raetsludē vā romē ind coningē stede gestelt.

Die romeynē hebbē hoer heerlicheyt ůandt Mer si en hebbē die tyranscap nijt ontgaen.

Romeynen

Coninghen van parsen

Die tempel des heren wort volmaect in Coninck darius vij jaer.

Anno mundi iiij^m vij^c xxxiiij

Lucius

Int jaer cc eñ xliiij na dat romen ghesticht wert doe hebben die romeynē mit rypen raet gheordiniert in die stede der coninghen twee raetsmannen die mer een jaer en souden regieren op dat si wt langheyt des tijts heer nijt en souden verheffen tot houerdye. ende oeck mede om dat die een den anderen soude onderwijsen desser een van beyden in enigher saken dwaelde.

Leonida coninck van spartaengen mit iiij^m menschen verwan hi ende dode vol na vij^c dusent menschen van parsen Dit is een wonderlick ding te spreken aldus sprack hi sijn volck toe Etet hier nv v middachmael alleens of ghi uwe auontmael doen soude bi die verdoemde inder hellen Ende dat gheschiede also. want van groter vermoetheyt vielen si neder op die doden ende storuen te samen mitten anderen.

Linia xpi

aa ij liii

Aggeus heeft van desen Tempel prophetiert Dat die glorie deser tempel soude meere wesen dan vanden anderen. welcke dat gheestelike te verstaen is. want onse here ihesus xpristus mit sijnre lichamelike teghenwoerdicheyt heeft dicwijl desen tempel ingaende grotelick glorificiert Eñ in desen wert hi gheoffert op onser vrouwen purificacien dach Anders en mocht die waerheyt der prophecien nijt staen. want dese andde tempel en was nijt te gelijken bi den eersten Augustinus neemt hier een sterck argument teghens den joden Als dat dese auctoriteyt of dit punct van groter noot was te verstaen van die tempel welcke dat huus gods is wt leuendich steen ghetymmert Ende die tempel also ghetymmert en heeft gheen sins ghelijck ghehadt jc swighe van meere glorie Hier of leset Augustinum in sijn xix boeck van die stadt gods.

Biscoppen

Dese dictator was daer toe gheschickt eñ vercoren dat hi den raetsluden soude voer staen Ende wesen een voergangher crachtelick hoer vyanden resistenci te doen ende te weder staen Item dictator is een naem vā een eerber ampte.

Dictator.

¶ In dese tijt was binnē romen een grote twist tusschen den ghemeente eñ den senatoers.

Dese xerses coninck van parsen maecte dat eertrijck eñ die zee in groter roer ouermits veelheyt des volcks welke hi vergādert had Nochtans en wast vol na nijt te achten daer hi voerspoet had. Mer in corter tijt verloer hi neghentien werf hondert dusent mannen Ende mer een weynich tijts daer nae wert hi van arthabano sijn prouoest ghedoot. Item dat ghetal der grieken die victori hadden was onghelijck meerre dan tghetal der gheenre die verslaghen worden O droeuighe tijden. hier of leset Orosium.

¶ Dese regnierde xx jaer lang.

v Xerses da rig soē

iiij^m vij^c lviij

¶ Iheronimus vertelt in een sijnre Epistelen hoe dat Xerses staende op een hoghe plaetze ouersach een ontallick schaer van volck Ende hi wert te mael seer screyende om dat ouer hondert jaer gheen van allen in leuende lijff soude wesen.

iiij^c xl

¶ Dese Joachim wert van josephus ende Eusebius gheheten Josedech Onder hem wert die stādt van iherusalem wed ghetymmert dit seluer leestmē oeck in Neemias boeck int xij capittel.

Joachim

ihesu soen

Anno voer die gheboert xpi

Pindarus poete
Sophocles
Euripedes
Herodotus scriuer der tragedien
Dese waren in xerses tijden vermaert.

Socrates wert gheboren in dese tijt.
Empedocles
Permenides
Democritus
Ypocras
Pytagoras
Zeno
Ariscippus
Zenephon
Antistenes
Alchipiādes

¶ Dese ende veel ander vermaerde mannen waren in dese tijt welker arbeyt ghebleuen is.

In deser raetsluden tijden was te Romen een grote duer tijt Ende een swaer pestilenci daer die stadt seer of verghing.

Romeynen

Tytus. publius

¶ In dese raetslude tijden ghescie de die bitter ende wrede strijt der veiencium ĩ welcke dat glo riose gheselscap des stadts fabiorum verslagen wert

Coninghen van parsen

artaba nqvijmaẽ den.

¶ Verginius doer stack sijns selfs dochter mit enen swerd. om dat si nijt soude ghe: brocht werden tot enigher dienstaftichept. daer om werden noch die rechters gedwon ghen neder te legghen hoer teykenen der edel heyt die si voermaels pleghen te hebben hier off leset Tytum liuium van die condicie des stadts van romen int derde boeck.

Dese en wert nijt gheset int ghetal der Co: ninghen van parsen want hi weynich profi cierde Nochtans tellet hem Jheronimus int derde boeck super danielem.

Anno mundi iiij^m vij^c lix

Xp̄s lini

elyachim

Van desen en vijndt men nijt inder scriftueren dan dat hi alleen van matheo mitten anderen ghetelt wert.

ja. liii

mala chias

Dese malachias die laetste propheet van xij was in dese tijt vermaert en de malachias beduut een enghel om sijn goede leuen ende sijn suuerlicke schoen aenschijn Men seyt dat mit die selue mont mit welcken hi prophe: tierden. die enghel des heren openbarende heeft dat selff anderwerf verhaelt.

Biscoppen

Socrates was een philosoephs van wonderliker paciencie ende ghedoechsamheyt. hi was altijt van eenre moet sonder verandering. Men seyt dat hi dat alre subtijl: ste verstandt ghehadt heeft van dat eerste wesen dat is van god. waer om wert hem venijnt inden kercker te drincken ghegheuen. Item hi seyde dat die bequaemste wech totter glorie is dat die menschen alsoe leuen als si begheren gheacht te wesen onder den volck. Item hem wert ghevraecht van een rijck man ende van een arm man wie van beyde die meeste waer. hi seyde ende sprack dat die duechdelicste die meeste waer. Item nijt en verliest hi die nijt en heeft Ende weynich behoeft hi die luttel begheert. Item een dwaess wijff eñ schoen. is een suuerlick tempel op een stil ghetymmert. Item sijn testament was. Ick presentier mijn siel den verlosser der sielen ꝛc̄.

Tot romen is gheordiniert ende ingheset van xij tabulen want tien tabulen wor:
en wt grieken ghebrocht. tot welcke die romeynen noch twee toe voechden int
jaer iij^c van dat die stadt begonnen wort. dat was van beghinsel
des werlts iiij^m v^c lxxxiiij.

Marcus Gneus.

¶ Quincius gaende int velt wert vanden ploech ghenomen ende
wort ghecoren tot een prinss. dese heeft den romeynen die vol na mistroestich waren
uermits menigherley teghenspoet seer grotelike vertroest mit sijnre victorie.

Romen was hier in
bruck eñ in liden. die
stadt wert verbrant
ende die mueren wor:
en destrueert &c.

Arthar:
xerses.

Dese artharxerses was langmoedich Ende reg
nierde xxi jaer Onder desen quam Esdras te ihe
rusalem Ende neemias was sijn schencker dien
hi namaels seynde om te tymmeren die mueren
vander stadt van iherusalem.

Archita tarentinus was vermaert in groot grieken Plato was sijn discipel van
esen scrijft valerius in sijn iiij boeck dat hi sinen knecht lieuer liet onghepinicht
van sijn misdaet. dan hi hem wt toernicheyt soude meer ghepijnt hebben dan hi ver:
dient had.

Anno voer die ghebeert xxi

Nee:
mias

¶ Dese Neemias een seer goedertieren man van sonderlinghe deuocie
was des coninckx van parsen Artharxerses sijn schencker. Hi wert
vanden Coninck gheseynt wt die wille gods om weder te tymmeren
die mueren van iherusalem Ende hi tymmerden in benauwicheyt der tijden Ende
doe dat werck volmaect was. vonden si daer bi mirakel heylich vuer daermen die
muer mede wijde. Daer na quam hi weder totten coninck Ende quam anderwerff
weder te iherusalem. al daer starff hi ende wort begrauen bijden muere dien hi ghe:
tymmert had. Hier of leset ende doer siet sijn boeck.

Cathinus die eerste Comicus heeft on:
der gedaente van boertighe fabulen die son
den seer ghestrafft.

Eudoxus Astrologus
Epicurus

¶ Senones die walschen streden mitten romeynen En die stadt wert ghewonnen wt ghenomen dat Capitolium. welcke si mede souden verloren hebben. waert saeck dat die gansen nijt bet ghewaeckt en hadden dan die romeynen. want die romeynen oumits vermoetheyt van striden worden si slapende Mer die gansen doer hoer

Romeynen

gheruft wectense weder. waer om ambrosius verwitende den romeynen hoer ondanckbaerheyt van dat voerspoet des kerstenheyts seyt dat si sculdich sijn meer den gansen sacrifici te doen dan hoer afgoden. des ghelijck spreect mede augustinus &c.

Coninghen van parsen

¶ Die mont vander hellen openbaerde hem seer verueerliken int middel des stads van romen. van welcker wasom ende roeck veel menschen storuen Ende doe Marcus curcius hem seluen ghewapent daer in werp. doe cessierde die plaghe der boser vyanden.

Anno mundi iiij^m vij^c lxxxiiij

Linia xpi

Die vermaerde striden van Athenen gheschiede in deser tijt recht oft ander troyen gheweest waer Ende si sijn yammerlike vergaen en tot dienstaftichеyt ghebrocht O hoe sijn si verdestrueert die heerscappi plaghen te hebben.

ad liii

Esdras

Dese Esdras een seer heylich ende wel gheleert man word vanden volck seer eerweerdelike gheeert. recht of hi moyses ghelijck gheweest waer. hi quam eerst van babylonien mitten anderen Mer beweghen mit vaderlike sorchuoudicheyt keerde hi weder om veel menschen te winnen ende mit hem te brenghen Dese Esdras weder maecte ende vernywede die wet ende die heylighe boeken

Biscoppen

welcke die vanden caldeen verbrant waren. afterlatende den werlt een salich testament. hi vant oeck nywe ende subtijlre letteren Ende doe hi dit doer den heylighen gheest salichlick volbrocht had. quam hi weder tot iherusalem mit een grote menicht van volck ende mit coninclike priuilegien om dat volck te leren somen leest in sijn boeck int vij capittel. hi starff in eerweerdich outheyt ende word al daer begrauen.

¶ Dyogenes philosoeph was moghender ende rijcker dan alexander want hi versmade al dat gheen welcke alexander gheuen mocht. Ende hi en was nijt beducht noch verueert voer dat gheen dat hi hem afnemen mocht.

Inden lxxx of xcv Olimpias worden die raetsluden ofgheset Ende in hoer steden worden wed ordiniert x rechters wantet volck hem seer beclaechde vā quaet regiment d raetsluden. voerwaer dese uandering maecte een grote destrucsides ghemeen goets om dat een yghelick mit keyserlike teykenen gingē ter tijt toe dat si mit cracht gedwonghen worden ned te legghen alsulcke houeerdicheyt eñ tyranscap Mer nu ter tijt en blijft den romeynē gheen hoep vā vrede te vercrighen dan alleen doer paciencie eñ uduldicheyt. welcke die waerachtighe wijsheyt gods ihesus xp̄s ons geleert heeft.

Tien rechters

Xerses ij maenden

segdianus vij maēden.

Dese twee als xerses eñ segdianus hebben wey nich ghevordert daer om en heb ic nijt notabels van hoer noch in hoer tijt gheuonden.

ihersalem wert wed ghetymmert.

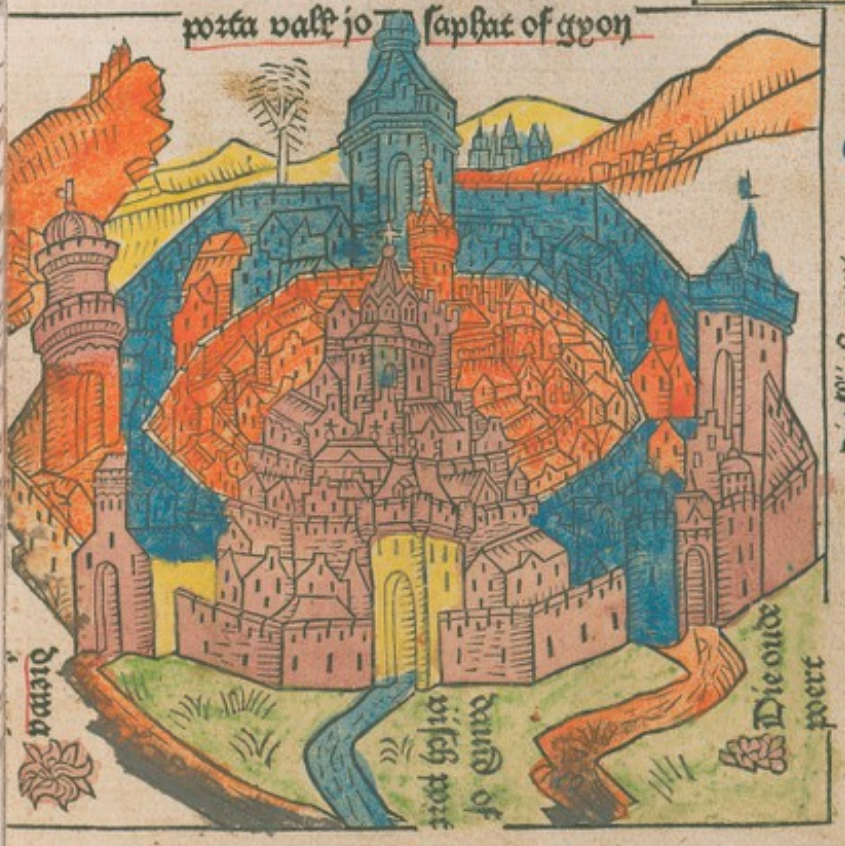

Die stādt van ihr̄lm wert weder ghetymmert vā neemias eñ vā die and kinderen vā ysrahel hebbēde iij woeningen. die eē is die woeninghe d ghemeente vā alrehande ambochten. die and is die woeninghe der edelingen eñ der propheten. die dde is die woening des conīcs eñ der priesteren Ende dese stādt heeft. vi. poerten.

¶ Die stadt van meylanen wert in dese tijt ghesticht Ende is gheheten mediolana. wāt daer openbaerde een soech hebbende op die een helft vant lijf wol Ende op die ander helft haer ghelijck ander vercken In aldusdanighe manieren hebben die gloriose dinghen des werlts hoer oersprong ghenomen van cleyn ende snode saken

Romeynen

Ende ten laetsten comense daer weder toe.

Dese Darius seynde een swaer machtich volck teghens die van Athenen. waer of worden si ten laetsten verwonnen Ende na beloep der auenturen so sijn die ouerste die nederste geworden Onder desen is egypten of ghegaen vanden parsen Item hi had een broeder die een wel stridende man was gheheten Cyrus hier of leset orosium in sijn anderde boeck.

Coninghen van parsen

xix jaer

Darius. Nochus

Plato wert ghenoemt een godlike philosoeph Augustinus prisende verheeft desen recht of hi yet van die heylighe scriftuer ghesmaect had.

an° mundi

iiij^m viij^c ix

¶ Plato seyt dattet is een sterck man die sijn toernicheyt verwinnen can. Ende dat is een cranck man die sijns selfs heymelicheyt nijt swighen en can. Item ghelijck datmen die eerden potten kennet bi hoer gheluyt. so kenmen die menschen bi hoer woerden.

Xps lini

ꝛd ꝛlii

¶ Dese helyazib navolchde Joachim int bisdom als Eusebius seyt Ende nv voert an volchghense hier ghemeenlick josephum als die meyster der hystorien seyt Eusebius. lijdt oeck dat hi josephum navolcht

Biscoppen

helyazib of elyaphat

¶ In desen tijt worden te romen ordiniert eñ ingheset die spelen diemen hiet badimenten om dat ouermits dese badimenten te romen cessieren mocht die pestilencie Van dese materie tractiert seer veel ende neerstelike sinte augustijn verwitende ende straffende der afgoden valsheyt die ouermits dusdanighe badimenten eyschte versoening mitten menschen Item also lelyken bedreefmen dese badimēten dat alleen eerbare mannen ende vrouwen nijt en wouden mede spelen. Mer si en begheerdent van verre nijt aen te sien. O der afgoden sacrilegium ende valsche afgoderij doer welcke die nywe joecht der romeynen ouermits quāde exempellen gebrocht wort tot grote sonden. Aldus om te verdriuen die tijtlike pestilenci ende ander zuycte des lichaems hebben si nijt ontgaen die ewighe passie der sielen.

Dyonisius syclus was een quaet tyran Ende wert wt spaliën verdruen Dese was een vanden discipulen platonis. mer hi en volchde die leeringhe sijns meysters nijt. Het ghschiede op een tijt dat een arm wedue hoer offerhant brocht den goden biddende seer neerstelick voer dsen tyranne dat hi ynmer langhe tijt leuen mocht Ende hi staende after dse wedue hoerde dat ghebet datmen voer hem badt. en verwonderde hem seer. Mer doe si die offerhant mit hoer ghebet volbrocht hadde riep hise tot hem vraghende. waer om biddestu aldus voer my. daer ic di altijt seer lastich ghweest bin ende ghеen goet di bewesen noch ghedaen heb. Doe antwoerde si ende sprack aldus. Heer ic heb ghehadt vier kloyen. ende in oude vāder die een tyran was nam van my een koe. doe behielde ic hier mer drie. waer om bad ic den goden om sijn doot. om bi auentuer als hi ghestoruen waer dat sijn soen die v vāder was mochte my die koe weder ghеuen. Mer leyder hi was noch quāder. want hi alleen nijt en behielt. dat my van sinen vāder ghenomen was. mer hi nam van my noch een koe. Ende ic behielder doe mer twee. Anderwerf heb ic ghebeden dat hi mocht sterуen. hopende datter my van v soude verset werden. Mer ghi die alre quaetste. en hebt my nijt weder ghegheuen. mer den bedruchten heb ghi meerre tribulacie aen ghedaen nemende van my noch een koe. Aldus heb ic sorchuoudich geweest of yet na uwer doot noch yemant quāder mochte op staen. die mijn emighe koey nv mēde naem. ende ic dan van honger sterуen mocht Hier om heb ic den goden ghebeden om v lang leuen onderwijndende onsalichlick dat die dingen ende die wercken der menschen altijt tot een quāder neyghen. Die sijn oude woerden ende een nywe practijck. welke onderscheydt die menschen nijt ghelijck en bekennen Mer die dit lyden. connen hoer van lachghen wel onthouden.

Aristotiles doe hi xviij jaer out was hoerde hi ende leerde van sinen meyster plato ende hi was namaels Alexanders meyster.

Anaxagoras starff.

Socrates ende Democritus drwncken
venijnt inden kercker ende storuen.

Romeynen

Dese is ghheeten Camillus furius eñ was seer behulpelick den ghemeen goede der
bedructer romeynen. wāt strijdende verwan hi die vehienten die y jaer lang den ro-
meynen seer lastich ghweest hadden Mer die ondanckber romeynē
verdreuen desen camillum namaels Orosius seyt dat dese victori
meer profijtlick dan edel ghweest is. wāt si sond emighe weerdich
ghetughenisse d romeynen mer mit een heymelic oftreckling gheschie
de. eñ dese camillus en liets nijt om d ondanckberheyts wil wellic men hem gewent
had. hi en quam wed vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē
had. hi en quam wed vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē

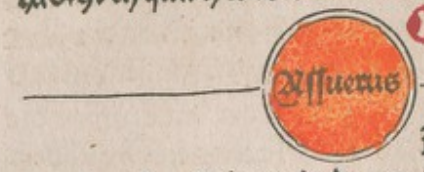

Coninghen van parsen

Dese is den tierstien menschen ghweest een ghroot ey
empel der patiencie als augustinus scrijft.

Dese Assuerus of atharyerses menoy was darius
nothus soen Hi regnierde van jndien tot ethiopien ouer hondert eñ xxvij provin
cien. dese had een broed ghheeten Cyrus dien hi na sijns vads doot inden strijde ver
sloech. want die begheerlicheyt van heerscapie te hebben en mocht nijt ghelept wer
den dan mit alsulke dodelike eñ bloe
dighen strijt Nochtans besat hi so
veel lantscapen dattet hondt comin-
ghen ghenoech ghweest waer. Dese
nam eerst tot een wijf den seer schoen
conincginne vasti. dien hi nochtans
namaels verworp Eñ in vastijs stede nam hi die joncfrou hester van benyamins
ghslacht Hi verhoef mardocheum Eñ hi dede Aman hangen Dese assuerus scheen
te wesen een vreedsam man. mer seer onaysch somen leest hester int eerste eñ ande
capittel. Item hi had iij^{c} sonen van welcken darius in een coninckl verheuen Ende
noch yl edel manneen met hem maecten te samen een verbont. als dat si Assuerum
die out ghworden was woudn doden op dat si te vrilicker mochten regnieren Welc
ke raet eñ opset quam voer den coninckl. waer om dede hise al doden want daer een
mede sondicht daer wert hi mede ghepimicht.

iiij^{m} vij^{c} xxxviij

Ieps lini

Van desen en leestmen nijt inder
scriftueren dan dat hi mede van
mathio ghetelt wort.

iaaj ȝ lu

Biscoppen

Dese Mardocheus was een jode eñ
een heylich man ī dese tijt vermaert
Hi was die ouerste na den coninckl
assuerum int rijckt vā parsen Nochtans was
hi altijt oetmoedich eñ deuoet tot gode.

Die hystori vā hester
wert hier gemaect na
den latijnsche doctoren
ouerleset lyram daer
hi van dese hystori scrijft
ende oeck opt ix capittel
danielis.

¶ Malleus torquatus began een seer wrede
nde bitter strijt mitten walen Ende doe hi den
principael verslaghen had die hem tot striden
ver wecte. dien nam hi van sinen hals een gul
en halsbant ende hengse om syns selfs hals.
waer om word hi mit al sijn nauolghers ghe
heten torquati.

Dese Quintius dictator mit een
bloedighen aengang volbrocht hi
die strijt welcke van
malleus begonnē was
hi wan die strijt. mer
namaels bleef hi ī die
seluer armoede daer
hi te voren in was. hi boude mit syns selfs
hant vier merghen lants. Augustinus in
sijn vijfte boeck vā die stādt gods allegiert
desen teghens sommighe ghierighe eñ houeer
dighe menschen.

Dese Ochus die arthax:
erses ghenoemt wert hi
brocht wed dat lant van
egypten onder die heerlic
heyt van parsen. ende dit
gheschiede doe die coninck Nactabanus verdreuen was in ethiopien Ende hi ver:
dreeff veel joden die hi seynde bi die zee Caspium daer si seer vermenichde Groot
wonder ist hoe dat hi den jo
den soe seer lastich mocht
wesen. mit dat hij hesters
soen was alsmen ūmoedt.

iiij^m viij^c xxxiiij

Dese Judas off Joiāde Elyzaphats soen was die ouerste priester in mardo:
cheus tijt. Item na dien dat die ioden victori hadden ouer hoer vyanden ende wel
xxv dusent menschen verslaghen waren Ende amans x sonen ghehanghen waren
doe worden tot desen biscop brieff ghescreuen datmen vieren soude den
xiij ende xiiij dach vanden xij maent Ende ouerbrenghen die daghen
mit bliscap eñ mit groter werscappen in ghehuechnisse der victorie die
si op die voerscreuen daghen hadden.

¶ Lacedemones dat sijn die van sparta engen werden aenghevochten eñ verwon
nen ende oeck mede ghebrocht tot dienstaftichheyt welcker dwase begheerlicheyt
vā heerscappie te hebben heeft ontallike veel quaets in ghebrocht als orosius seyt.

Aristotiles die alre vermaerste ende subtijlste van allen philosophen
dese insettede die sect peripatheticorum.

Demostenes een oratoer.

Fabricius was een eerbaer man Hi en mocht van die stadt van romen nijt gheto
ghen werden mit gheenre ley subtijlheyt des coninckx pirrus. die hem loefde te ghe:
uen dat derden deel van sijn rijck. waer om sprack pirrus te laetsten
ende seyde. dit is die fabricius diemen qualiker brenghen mach vā
duechlike wercken. dan die sonne van horen loep.

Romeynen — Gayus. marcius

In desen gayus tijt ghesciede die strijt
tuscorum vā welcken viij^m gheuangen
ende gheslaghen
worden.

Coninghen van parsen — Arsamq of argus — darius arsamus soen.

Dese volchde o:
cho eñ regnierde
een jaer.

Dese darius was die laetste coninc van
parsen eñ regnierde xxxiiij jaer Hi was
seer machtich eñ stout Hi eyschte vāden
grieken tribuyt. welcke die saeck was
dat die monarchi van parsen destrueert
wert. eñ ouergheuoert wort totten grie:
ken na daniels prophetie. Item men seyt dat van
darius volck verslagen worden vijff werff tien hon
dert dusent mannen die alexander al versloech.

Anno mundi iiij^m viij^c lix

Orosius seyt dat in dese tijt die nacht duerde tot een
groot deel des daghes Ende stenighe haghel viel vten
wolcken diet eertrijck seer quetssierde.

Linia xpi — Plato starff nae dat
speusippus archademi
en besat.

ja ꝯ lii

Vagosus was des coninckx ochus sijn prouoest Dese tradt
houeerdelike in den tempel ende beroefdese Hi ghebode den dien
res des tempels dat si mosten tribuyt gheuen om twiste wil
welcke die biscop had mit sinen broeder jhesu dien hi ver:
sloech.

Biscoppen — jhesus — johannes.

Dese twee broeders waren judas sonen

Dese Johannes had een broeder gheheten jhesus die seer stont na dat bisdom waer
om maecte hi sijn conuersacie mitten prouoest vagoso ouer dat water. Ende daer
op betruwende began hi te twisten teghens sinen broeder johannen inden tempel.
ende verwecten sijn broeder so seer tot gramscap dat hi hem doot sloech.

Dese Marcus streedt mit tsestich dusent romeynen teghens den walen die
oervluchtich worden ende hi versloechse te mael seer.

Marcus valerius.

¶ Municia maghet dienende inden tempel vestalis wert le:
uendich begrauen om hoerre oncuysheyt wil. Dese ende meer
ander worden allegiert tot een exempel hoe strenglick dat die
sonden van die heydenen ghepinicht worden.

¶ Alexander magnus wert gheboren vanden Coninginne van Macedonien des
oninckes philippus wijff gheheten Olimpias die in ouerspul leefde mitten coninck
van egypten nectabanus die inder swarter consten gheleert was Ende ouermits
sijn consten bedroech hi den coninginne Ende rustede bi hoer recht of Amons god
bi hoer gheslapen had Mit alsulcke bedroch ende loghentael pleghen die machtighe
heren eñ princen hoer oncuusheyt nijt alleen mede te onsculdighen. mer oeck te eeren
Ende die arme menschen worden onthoeft die in ouerspul beuonden worden.

Anno voer die gheboert sijn

¶ Apuleius ende hermes waren discipulen platonis Si hadden hoer conuersaci
inden poertalen ende in and plaetzen der tempellen. si en dochten noch en becommer:
den hoer nerghens mede dan mit die duechden Men leset dat si hoer oghen wt sta:
ken om dat si ouermits hoer ghesicht nijt en souden worden of ghetoghen vander
contemplacie des wijsheyts.

¶ Quintus curcius een philosoeph Dese twistede teghens alexandrum coninc vā
grieken. mit veel reden straffende hem somen leest in speculo hystoriali. hi sprack tot
hem. bistu god so en laet nijt of du en geueste beneficien. ende bistu een mensch. denc
ket dan eñ ouerpeynst altijt datiu een mensch biste eñ verwerp ander ghedachten.

Cobares philosoeph Dese seyt dat een yghelike mensch wiser is in eens anders
menschen saeck dan in sijn selfs.

Hermes trismegistus Dese hiet oeck marcurius eñ was in dese tijt vermaert

Zenocrates was die cuyste ende die wijste onder allen philosophen.

Dese twee raetsluden stredē tegens den latinen Decius wort verslaghē Ende na milius triumphierde. Mer want hi sijns selfs soen dode. daer om en word hi nijt gheeert somen hem plach te eren Eñ sijn soen want hi tegens ghebot der raetsluden stredt teghens sijn vyanden dien hi ver

Romeynen — Manlius decius.

way Nochtans om die ongheboersamheyts wil wert hi ghegheselt eñ oeck mit een bijl onthoeft Augustinus allegiert dit tot lof ende ere des vāders.

Die monarchi ende dat Rijck van grieken — Alexander Magnus. vñ jaer

¶ Alexander magnus des coninghs van macedonien Philippus soen Dese was die eerste coninc van grieken Hi began te regnieren in sijn twijntichste jaer ende regnierde vñ jaer lang Hi is ghehieten alexand magnus dat is die groote alexander om wonderlike victori die hi had ouer alle die werlt in corter tijt dat een bewijslic exempel was des toerne gods want god toende hem sommighe miraculen hem pende sijn cracht. want die zee pamphiliam wert hem ghedeylt als hier voermaels dat rode meer den joden ghescheydē wort. doe hi darium verwonne

Anno mundi

Xps limi — Sadoch.

Hier ligt begraven Sadoch. Oeck ouermits tghebet datter ghestort wort. worden die bergheē van caspien ghesloten Eñ die verkeerde joden bleuen daer in Ten laetsten starff hi in babylonien van venijnt dat hi ghedronken had doe hi out was xxxiij jaer int jaer des monarchijs vijff-eñ van macedonien vñ eñ mit dese manier machmen veel hystorien concordieren ꝛc̄. Dese Alexander beheerde alle die werlt ende stichtede die stadt van alexandrien.

Biscoppen — Stroeders — jadus johan manasses.

Dese jadus ghing in biscops habijt te moet den coninck alexander die hi vertoernt had Ende ter stont wort hi gevredet ofte rede vā sijn peert eñ eerde den biscop Ende mit vrede eñ groote blijscap ghing hi in die stadt ende liet hem halen ende exponieren daniels prophecie die van hem prophetiert was Ende doe dat volbracht was wert hi seer verblijt. want al dat hi in sijn droem ghesien had word mit rechter ordinanci vervult Ende hem docht dat hi die ghene was van welcken die prophecie sprack. Ende daer wt nam hi meerre stoutichevt te strijden teghens Darium Ende doe dat sacrificium ghoffert was ghebode hi den joden te beghenen wat si woudē. eñ hi verleendet hoer op dat si sijn wet ende rechten hielden.

hier ghesciedet alre eerst dat die vomeynen hoer willichlicht ouergauen in hoer vy-
anden handen Wetet dat tot deser tijt toe en hebben die vomeynen hoer nijt laten vā
ghen of tot enigher dienstaftichept brengen Mer si wouden lieuer ver
papirius raetsman wonnen of oecht doot ghesslaghen wesen Eñ dese grote vromichheit wert
den vomeynen benomen vāden sampniten Mer die raetsman papirius
verwan den sampniten ende brocht die vomeynen weder tot hoer eerst-
te vromichept wattan dat si meere oneer als menedichept aen namen.

¶ Dese papirius was in sijnre kijntscheyt seer wijs. Hi visierde een schoen loghen
en te verhuden voer sinen moeder d raetsluden heymelichept Ende doe hi een man
oort was hi alsō wel stridende so dat hi ghedordiert wert teghens alexander wel
er toecomst die vomeynen seer ontsaghen Dese en achtede den afgoden nijt Hi be
pottede die wijghelaers ende voerseggers der ongheluchtigher dinghen Ende dit
criuen die doctoers tot sijnre eer ende lof. want hier in toende hi hem te wesen een
wijs gwetmoedich man.

iiij^{m} vij^{c} lxxxviij

¶ Die tijden waren seer verueerlike Aen allen canten hoerdemen die stemme des
bloets weping ende crijsing des strijdende volcks O wonderlike patiencie gods.

¶ Alexander magnus regnierde vij jaer Ende in esclie
jaer stichtede hi een alexandrien.

ad an

Sara balla. Dese sarabalda was des cominc darius prouoest Hi quā den cominc alex-
and mit vij^{m} mannen te dienst eñ bewerf oerlof te tymmeren een tempel
inden berch garizim daer hi sijn swagher manasses biscop setede die ja-
dus broeder was Hier beghint die twist der joden want veel vanden joden aen-
henghen hem die al gelaten worden samaritanen want si vanden andren joden ghe
kennet worden.

¶ Orosius seyt dat alexands heer welcke seer cleyn was verslaech dat volck vā
parsen totter somme van vijff werff tien hondert dusent menschen.

¶ Item dat eerste schaer van volck dat verslaghen wert had vi^{c} dusent mannen
Dat ander de was van iij^{c} dusent voetgangers ende j^{m} te peerde Ende in dese der
de strijt wort darius ter doot toe ghewont Ende doe hi vlyen woude wert hi yam-
merlike alleen in die weeh verlaten Al daer starff hi in alexanders teghenwoer-
dicheyt ende mit ydelre bermhertichept. nochtans mit cominclikier eeren dede hi da-
rium begrauen.

¶ Dese antigonus comine van assyrien sprack Na dien dat ic purpuer aenghetoghen had een heerde ick nye dat waer was

Romeynen

Coninck van assyrien

Antigonus

Coninck vā egypten

ptolomeus lagi

Comine vā macedonien

philippus.

Mer ī eenre nacht dat ic mijn cleet verander de heb ic alle quaet dat ick ghedaen had ondsoe: kende ghekeert.

¶ Dese philippus coninck van ma: cedonien was alex: anders broeder soe iheronimus schrijft.

¶ Van dat rijck van egypten wert vermoeght in dese lim der coninghen van egypten. want die co: ningen waren bi tijden den joden gunstich ende bi tijden seer moeylick Ende dat om dese saecke wil want die coninghen van syrien die streden vol na altijt mitten egyptaen Mer die limder van ysrahel sittende int middel hoe dattet hem keerde altijt wor den si tribuliert. nv vanden enen ende dan vanden anderen Ende ptolomeus quelde se eerst lastelike. ende dien hi veng verdoft hi scalelic Ende om de: ser oersaecke wil sijn si verstroeyt in allen naciē somen leest int werelt der apostelen int andere ca: pittel Mer hi en ontghinc nijt ongheprimicht hier of leest Orosium.

Anno mundi iiij^m ix^c viij

Tirannie ypi

¶ Alexanders heer was so cleyn als orosius seyt datter waren mer xxxij dusent voetgangkers iiij dusent te peerde. hondert ende lxxx scheep Mit dusdanighe cranc lte macht van volck heeft hi alle die werlt aenghevochten En het is onsetter wat datter meer te verwonderen is als dat hi mit dit cleyn volck die ganse werlt ghe: wonnen heeft Of die stou: ticheyt aen te vechten ende te strijden mit dit volck te: ghens alle die werlt.

Anno ut̄i xxiij

¶ Doe Alexander ghestoruen was Ende die twa: leff welcke hi dat rijck deylden mit malcanderen nijt en consten ouer een draghen. doe worden si twistende ende maecten ontallike striden Ende dat quaet wort vermenicht opter eerden bouen maten. Ten laetsten doe die ander verdstrueert waren doe behielden dese vier als Antigonus Ptolomeus Philippus ende Seleucus die macht ende heerlicheyt na daniels pro pheie Siet ende leset orosium.

Bisscopen

Coninghen van syrien

seleucus of zouwau

Dese Seleucus na dat hi babylonien na veel striden ghewonnen had. doe settede hi op sijn hoeft een dyadeem Als een comine van al Assyen int vij jaer na dat alexander ghestoruen was Ende van deser outheyt soe tellet ende reknet die scriftuer machabeorum dat rijck der grieken als Eusebius seyt.

¶ Dese Seleucus was Anthiochus soen ende stichtede die stadt seleucum.

In deser Raetsluden tijt waren die womeynen ver ueert wāt vier primapael wt dē volcke vā ytalien maecten tsamē een cōpact teghens den womeynen die sij nochtans subtijlike allenkē ver wonnen.

In deser raetsludē tijt wordē meer dan xviij dusent womeynen verslaghen Tē schēen oeck anders nijt dan dat die womeynen een rechtueerdige strijdt voerden.

In dese tijt na dat die womeynen groote scade hadden ghelēden so hebben si die sampniten seer verduct. het was als eyghentlick dat si weynich voerspoets ende ghelucks hadden dan na grote periculen ende groten arbeyt Augustinus seyt dat die Romeynen veel salichlicker soudē ghelieft hebben des sij nae ghevolcht hadden die manier der simpelre ende oetmoedigher menschen ende ghelaten hadden die houerdye van heerscappie te hebben.

iiij^{m} ix^{c} ix.

Menander Comicus
Menedemus philosoeph
Speusippus philosoeph
Philemon philosoeph

Die principael datum deser historie is dat vij jaer na dat Alexander sterff in welcke dat rijcke der griecken began nae die weltening des boecks machabeorū.

Die laetste voer die ghebaert xpi &c.

Dese steden werden ghestichet Als.

Edissen
Anthiochien
Seleuacien

Dese olimpias alexāders moeder was een wijf vol tyrāsscap si wert ghedoot Ende ontfeng den doot sonder mich teylen van vrouwelicker anxtuoudicheit gelijck hoer soē seer stracklick ghestoruen was &c.

alexanders moeder.

Dese symon wert om sijn sonderlinghe heylicheits wil ghenoemt die Rechtueerdighe symon vanden ghemeen volcke dit geschiet oeck dieweil veel ander menschen.

Dese sostratus tymmerde in alexandrien in die zee een alte groten toern ghenoemt pharus hebbende xxxiij passē verre inder zee fundiert op vier glaesen pylers dit is een van die vij wonderlicke dingē die in dē werlt sijn.

Calistenes philosoeph was Alexānders mede discipel onder Aristotiles dese wert van alexander ghedoot om dat hi hem nijt en woude aenbidden voer god.

Dese Emilius voerde mitten Romeynen een rechtueerdich strijt teghens den ta-
rentinen Ende pirrus coninck van grieken was den tarentinen behulpelick En̄
si streden langher dan vier jaer Ten laetsten
word pirrus verwonnen ende quam weder
in sijn lant daer hij yammerlike sterff Na-
maels maecten die Tarentinen mit die van
carthagen een ouerdracht daer die strijdē pu
nica hoer oersprong aff namen.

Romeynen

Emilius raetsman.

Dese ptolomeus philadelphus was een deuoet coninck
Hij aenbad een waerachtich god. hij was den joden seer
gracioess. hi verloste wel hondert dusent ende. xx. dusēt
joden vand ghevanghenisse ende settese weder ī haer eers-
te vrijheit. van welcke hy daer of veel verhoeff ende groet maecte Dit dede hij alte
mael om hem behaechlic te maken gode van ysrahel welckes wonderlike werc-
ken hi ghehoert had dese ptolomeus begheerde dese wett te hebben die nijt en mocht
ouergheset werden in enich ander tael dan vanden eer-
weerdighen ende deuoten mannen mit betameliker eer-
weerdicheit ende solempniteyten Sommighe hebbent be-
socht willende die wett trecken in haer hystorien. Mer
die worden gheplaecht ter tijt toe dat sij penitenci deden
Hier om seynde die coninc tottē biscop Eleazarum dat hi hem woude weder seyn-
den gheleerde en̄ bequaem mannen dit werck te wol brengen als die wet te ouer-
setten dat die biscop gheern dede. hier off leset die meister jnder hystorien.

Coninghen van Egiptē

Ptolomeus.

Anno mundi

Linia Xpi

sadochs soen als matheus scrijft.

Achim.

Biscoppen

Dese was ptolomeus philadelphus dochter Ende ptolomeus euergetes
vas haer broeder Ende haer man was die coninck van syrien gheheten
Anthiochus theos.

Coninghen van syrien

sother .xvij. .jaer.

antiochus.

Van desē Anthiocho den derden coninck van syrien nae Alexan-
ders tijt. werden al die na volghende coninghen van syrien ghehe-
ten Anthiochi Dese Anthiochus tymmerde Anthiochien.

In dese tijt was te Romen een zwaer lastich pestilencie sonderlinc onder den
zouwen ende onder dat vye so dat die vruchten inder moeder lichaem ghemeent
licht storuen Ende men vermoede dattet gheslacht der beesten soude ver-
gaen hebben.

mar-
cus curi-
us

Dese Curius vacht die derde strijt teghens den Epiroten Ende nae
dien datter .xviij. dusent verslaghen waren. doe word oeck pyrrus
may voervluchtich. dese spracht ick en mach ouermits strijden nijt om-
hekeert werden Noch mit ghenen ghelt ende goet en laet ick my om copen Ick be-
heer meer die rijcken te ghebieden. dan seluer rijck te wesen.

Die Romeynen ende veel ander die voer ende na deser tijt gheweest hebben. wa
en na des werlts eerlicheit. seer heerlike wetlike strenghe ende waerachtighe man-
ien ende in allen duechden vermaert. so dat die heyligh doctores hoer wercken de
ersten voersetten tot een eyempel Mer nijt hoer mening Want si derfden tghelooef
nde die wercken des goedertierenheits.

iiij^m iij^c xxxiij

Josephus seyt dat in dese tijt eerste een Redelick schijnsel Want als die son
ne op coemt so vergaet die morghenstont. dit is te verstaen dat ypristus die waer
achtighe sonne die de onbedriechlike waerheit soude leren toecomende was Dus
nost dat schijnsel der figuren een eynde nemen. doer siet den meister super ego dū.

Die ianua door die ghesloten pforte

interp-
tes.

Dese lxx beduden ende ouersetten die heiligh scriftuer uten hebreeusch
in grieper taet Item mit grote miraikel hebben so veel mannē in lxxij
dagen die heel heiligh scriftuer beduut ende ouergheset mit grote een
drachticheit ouermits hulp des heiligen gheest cē Hier of leset
symons Eleazarus Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods seer sinuer-
broeder. licht Mer Jheronimus en concordiert nijt ouer al. somen leest
in prologo biblie.

Dese Eleazarus seynde den Coninck ptolomeo lxxij wijsse mannē om die wet
nde die scriftuer te beduden ende ouer te setten. hi seynde hem van elcke ghesla-
ses mannen Ende datter meer dan lxx werden ghenoemt dat is bij tijden die ghe-
woent inder scrifturen dat men somwijl een cleyn ghetal verswighet dat bouen een
grote somme gaet.

Archesios philosoeph

Crisippus philosoeph seyt dat een dwaes mensch en kan ghē ding wel ghebruken
Daer om en is hem ghenen ding nut off orber.

Crates ethebanus worp een clomp gouts in die zee sprekende ick wil lieuer die
Rijcdom drencken. dan ick van haer soude verdroncken werden.

Dese Genucius raetsman wan die stadt Regiuorum Ende hij seynde tot romen een legioen roemsche ruters die al vā dē borgheren ghegheselt worden Eñ int middel des stadts mit eē bijl onthoefft. om dat sij nijt soe vromelike hoer en hadden inden strijt Aldus strenghelick word te romen justici ghedaen datmen oeck nijt en spaerden den ghenē die victori haddē des si hoer in enich ander cleyn ofte weynich punten ontghinghen.

genucius raetsman.

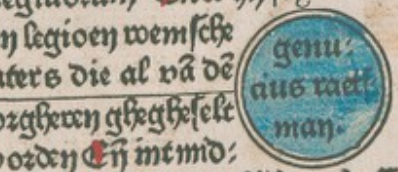

Romeynen

Coninghen van egipten

Dese Sempronius strede teghens die picentes Ende dat eertrijck wordt beuēde. recht oft ůueert waer te ontfanghen dat bloet dataer ghestoert soude werden Eñ vol na worden si al verslagē van beyden paertijen. wtgesondert alleen een weynich romeynē die victori behielden.

Sempronius.

Anno van beghin der werlt

¶ In dese tijt was te romen een wonderlike grote blixem daer die huse ende die muren of verbrande Eñ die vlamme opende dat eertrijck eñ verbrande vijff marghen lants Nijt lang daer nae worden die fonteynen in bloet verwandelt Ende men sach melck druven vanden hemel.

Linia Xpi

Biscoppen

¶ Dese Anthiochus theos had eē alten swaerē lastighen strijt teghens ptolomeū philadelphum coninck van Egipten Eñ want sij strijdēde nijt en mochten comē tot eendrachticheit Soe worden sij bij een ander manier ghevredet want hij nam te wiue beronicen des conincs dochter van Egipten theos ghelijck daniel gheprophetiert had.

Coninghen van syrien

Herasistratus een meister in medicinen was in dese tijt vermaert

anthiochus

Dese Appius verwan lich:
ic die syracusanos eñ penos
dwãgse dat si scatting mos
n gheuẽ hi verdestrueerde dẽ
ech Appia Ende hi inleyde
e waterẽ geheten claudias

Appi:
us claudi
us.

Dese hanibal began die eerst
te strijt punicum hij word
eens eñ anderwerf vanden
romeynen veruonnen Ten
laetsten wert hij van sijns
selfs heer neder ond die steẽ
geworpen Also sterf hi dese
was seer ongheluckich.

ptolo:
meus Eu:
getes.

Dese ptolomeus Euergetes was philadelphus soen hij
was een wel stridende man van groter victorie Ende na
dien dat hij syrien Cilicien ende een deel van Asyen bele:
ghen ende ghewonnen had onder veel ontallick gheweft
oets dat hi ghenomen had. so heeft hi oeck weder ghebrocht die goden welke Cã:
ises in parsen gheuoert had. Daer om is Euergetes te segghen een weder om
oering.

iiij^m ix^c lix.

Josephus een legaet des
oedschen volcks. Dese versoende die toernicheit des conincs teghens die biscops
nyas wil Ende hi wert van hem ghemaect een leydsman des lants van judeen
Ende oeck der landen al omtrent legghende dese
ad een cleyn soen gheheten hyrcanus welkes
wonderlike ũstant woude die vader onder vijn:
en Ende gaff hem iij^c juck ossen sonder koerden
ofte ander reescap. õ daer mede te ploe:
ghen. te eren ende te saeyẽ dat lant ĩder
woestinen Ende dit kijnt bedacht gheẽ
kijns raet Want hi dode x juck ossen eñ
gaf dat vleysch den arbeyts lude Ende
vanden vellen maecte hi coerden eñ bas:
ten die ploech mede voert te trecken.

Onyas.

Dese onyas des rechtueerdigẽ
symons soen heeft wt liefte des
wets of meer wt ghierichheit ge:
weyghert tribuut te gheuen dẽ
coninck van Egipten Euerge:
ti Ende daer om wert dat heel
lant van judeen belast Als iose
phus seyt.

Romeynen

Dese gneus wert scalcklick van hanibal ombeuanghen eñ verslaghen dat gayus hardelick wraecte destrueerēde sijn heer ende maecte hē voeruluchtich.

Gneus. Gayꝰ

Dese regulus had eerst grote victori. hi verwan drie coningen hi creech ond dwang lxxiij steden. hi dode een groot serpent van C. ende xv. voetē lang Ten laetsten doe hij alte streng was teghens sijn vyanden ende hij gheen vrede woude gheuen dan ond grote tribuut daer om worden si desperaet ende mistroestich Eñ sij sijn te samen aenghecomen teghens hem ende verdestrueerde sijn heer. ende namen hem gheuanghen Noch hadden sij doe gheern vrede mit hem ghehadt Mer hij als een trou man woude lieuer in groter pijn steruen dan quāde eñ valsche vrede te gheuen waer om wert hij seer van sinte Augustijn ghepresen.

Attilius Regulus.

Coninghen van Egiptē

Anno mundi iiij^m ix^c lxxxiiij.

Linia Xpi

Eliud.

Dese Eliud wan Eleazar Als matheus scrijft in sijn eerste capittel.

iaa ꝯ

Giscoppen

Dese symon Onyas soen had sonderling groot loff somen leest Ecclesiastici in sijn. l. capittel hij verbeterde die tempel. hij verbrede die stadt ende hij was te mael gheestelick.

Symon onyas soen.

galericus

Coninghen van syrien

antiochus.

Dese was Anthiochus theos soē van sijn eerste wijff laodice die haer man mit venijnt vergaf Ende sij dede beronicen mit haer kijnderen doden Ende sij settede gallericum dat hij soude regnieren in sijns vaders stede Waer om wert dat coninck rijck van syrien beleghen ende verueerlick aenghevochten vanden coninck Euergetes Dese gallericus liet after twee sonen Als seleucus ende Anthiochus magnus die alle beyde regnierde.

Dese twee waren droeuich om dat regulus ghevanghen was Eñ si quamen om hem te ůlossen mer si en vorderdē nijt

Emilius fabiq.

¶ In dese tijt was een jaer van vreden nae die eerste strijt punicum Ende dat wort ghe acht voer mirakel wāt in C. ende xl. jaren hadden die Romeynen gheen vrede ghehadt

lucaci us ra ets man.

Dese heeft die vā Carthagē na veel strijden seer vernedert so dat sij paeys ende vrede begheerden Welcke sij vercreghen ouermits grote compositie die sij maecten Mer sij en hieldent nijt lang.

Euergetes soē xvij jaer

ptolomeq philopator.

¶ Dese ptolomeus philopator voerde een strijt teghens twee broeders als tegēs seleucum ende Anthiochum magnum hi verwan eñ versloech veel dusendē. noch tans en had hij gheen victori hier off leset Jheronimum super danielem Item hij verwan die joden Ende hi versloecher lx. dusent die ghewapent waren.

¶ Een grote plaghe van water eñ van vuer die vol nae al die stādt had doen ůgaen was in dese tijt.

Die jaren voer die gheboert xpristi.

¶ Jhesus syrachs soen heeft ghemaect een boeck dat Ecclesiasticq hiet Ende wert oec ghenoemt pantheron dat is gehel duechdsam Datmen van groter weerden hout ende datmen veel besicht inden dienst der heyligher kercke.

jhesus

syrachs soen.

¶ Dese hanibal was een seer wreet ende een quaet coninck vā Affriken Doe hij ix jaer out was swoer hij ende loefdent sinen vāder dat hi hem soude na volghen in hatt ende nijt teghens die romeynen. dat hij die seer ontrouwe was. trouwelick volbrocht heeft Want hij bracht die romeynen vol nae tot mistroesticheit Ende hij soude die stādt ter eerden toe gheslecht hebben. dest godnijt beleth en had. hi versloech op een tijt also veel edel romeynen datmen drie mud ringhen van hoer vingheren nam hi maecten een brug in een water vander romeynen doder lichamen daer hij sijn volck ouer leyde Ten laetsten wert hi van Scipio verwonnen ende hij wort dicwil voervluchtich Eñ hij dode hem seluen jammerlike mit venijnt.

Hani bal.

¶ In deser tijt wortter menich sins ghestreden teghens die faliscos ende die wa:
len Na welcker strijden en hebben die romeynen mer een jaer gheweest sonder strij
den ende bloet storting.

Romeynen — Sim: pronig va lerius

Dese ephiphanes was vier jaer out doe sijn vader sterff Waer
om so strede Anthiochus magnus teghens sijn leydsmannen
Ende namt all wt sijnre macht wtghesondert alleen Egipten
Mer doe dese Ephiphanes out was vij jaer doe hilickte Anthi
chus magnus sijn dochter die Cleopatra hiet ende xiij. jaer out
was aen desen Ephiphanem in droch. bij consent van sinen soen
die oeck Ephiphanes hiet of die Edel Anthiochus. Eñ doe Anthiochns mag:
nus ghestoruen was. doe veruolchde sijn soen dat oude droch ende versloech ptolo:
meum Ephiphanem bedriechlick daer hij sat in een werscap Nochtans en behielt
hi Egipten nijt. Want die van Egipten stonden hem vromelike weder soe dat hij
scandelike voervluchtich word.

Philopatoers soen xxiiij jaer — Ephiphanes.

Coninghen van egipten

an° mundi

Dinia Xpi

¶ Nota dat dese twee broeders Als seleucus ende Anthiochus magnus woudē
wreken dat bloet hoers vaders ende oude vaders die verslaghen waren van Euer:
getes Coninck van Egipten Ende sij brochten een groot heer teghens philopator
Euergetes soen Mer voer den aen gang so sterff seleucus Eñ Anthiochus mag:
nus veruolchde die strijdt Mer hij verloer al sijn heer ende wort seluer voervluch
tich. ende scarp hielt dat hij nijt ghevanghen en word. Anderwerff vergaderde hi
veel volcks comende teghens Ephiphanem philopatoers soen die noch een kijnt
was van iiij jaren Eñ hi had mit hē philippum coninc van macedoniē mit veel and
edel mannen Eñ hij behieldt victori teghens die leydsmannen des voerghenoem:
de kijnts. hij verdreeff scopam den leydsman. hij vercreech judeen mit veel ander
steden Ende al beswaerde hise soe seer. dat hi seluer voervluchtich wordt. Ende
want hij Egipten mit strijden nijt winnen en mocht. soe loefde hi scalclick Ephi:
phani sijn dochter Cleopatram te gheuen tot een wijff. om dat hi dan mocht co:
men int lant om te berouen.
Mer hi en bedreeff nijt Want
sijn opset verboetscapt word
Ten laetsten doe hi hanibal be:
hulpelick was teghens den ro:
meynē doe wert hi verwonnen ende ghedwonghen den romeynen tribuut te gheuē
Eñ daer na en had hi gheen voerspoet Wāt doe hi die ouerste prouinciē doer reysde

Siscoppen

Coninghen van syrien

Dese was galle
ricus soen Ende
wert in iij. jaer
verslaghen.

seleu: cus. Cerannes

Dese wert
in nanees
tempel ghe
doot.

āthio chus magnus

In dese tijt wert hamilchar hanibals vader die een hartoch eñ een leydsman van karthagen was verslaghen van den spaegers dese fuluiq verwan die jlliricos

Fuluius

Dese Raetsmannen hadden die heel macht van jtalien vergadert ende sij waren sterck viij^c dusent ghewapender mannen om anxt vanden walen die si seer ontsaghen. Ten laetsten worden die walen verslaghen ende verdestrueert.

Lucius. gayq.

¶ Nota dat die joden wt die verhenghenisse gods altijt tribuliert worden. op dat sij nijt weder souden comen totter Afgodye Als si voermaels plaghen.

Die anderde strijt punicum duerde xvij jaer lang.

Tytusliuius een scriuer der tragediē was in dese tijt ū maert.

In dese tijt worden die romeynen verueert van wonderlike teykenen prophetierende veel quaets dat hoer nakende was van hanibal.

v^m ix.

¶ In Egipten wert een tempel ons heren ghetymmert in ghelijckenisse staende te Jherusalem die tot vespasianus tijt toe duerde Ende wert doe vter grondt verdestrueert.

Die jaren voer die ghebeert ghi C. xc.

¶ Dese Onyas magnus om der tyranscaps wil van Anthiocho wert hij voervluchtich Ende reysde mit veel joden in Egipten vensende hem aldaer te volbrenghen ysayas prophetie in sijn xix capittel Als vanden tempel te tymmeren. Mer daer in sondichde hij qualick werckende Mer die coninck ephiphanes ontfeng hem danckberlick. gheuende hem dat lant helyopoleos Eñ daer tymmerde hij die tempel.

Onyas. magnus

Eñ quam inpersiden Aldaer gaende inden tempel nanee mit weynich volck word hij vanden priesters bedroghen ende yammerlick verslaghē Ende wert alte mael ontleet somen leest int ij boeck machabeorum int eerste capittel hij afterliet twee sonen die een hiet seleucus die eerst regnierde Eñ die and hiet ephiphanes Dese twee waren so seer quaet dat in ghelikenisse van desen. scheē die vader wat eerbaerheits te hebben.

Scipio liep eerst hanibal te moet En dat heer der romeynen wert vol na verslagen daer na word oeck simpro-

Romeynen — scipio flammini us. — nius uwonnen Te laetsten wert flami nius mit xv dusent menschen ver-slaghen.

Hier was Romen in groten druck ende lijden Want daer wordē so veel

Coninghen van egipten — romeynen verslaghen dat die gheen die leuendich bleuen wouden vluch-ten wt romen.

¶ Dese raetsluden quamen te stride teghēs hanibal coninck van karthaghen Ende sij verlorent. Ende daer ver-ghing die hoep d romeynē wāt daer wertter wel xliiij dusent doot gheslagen En daer na worden si altijt uwonnen so dat si wanhooptē ymmermeer haer eerste cracht weder te crighen.

Paulus therentius.

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi — Plantus een wel sprekende man.

¶ Dese Eleazar wert mede ghe-telt vanden ewangelist matheus in sijn eerste capittel.

Eleazar.

¶ Dese symon onyas soen behieldt dat bisdom doe sijn vader voer vluch-tich word.

jason. — mene laus — alchi mus.

Dese Alchimus. wert van demetrius. Coninck van syrien biscop ghemaect hij was jude ma-chabeo seer moeylick Ende doe hij die muren van dat huus des heren ende die werckē der propheten des-trueerde doe word hi gichtich ende starf in groter pine.

Biscoppen — symō — ¶ Dese drie hoe wel dat sij waren vant priesterlike gheslacht. noch-tans en werden sij nijt gheset in die lini der biscoppen om haer afgodye ende quāde werc-ken wil Ende oeck en quamē si nijt te deghē noch te recht in die biscoplike staet. somen in veel plaetzen machabeorum wel bescreuen vijndt.

Coninghen van syrien

Colosus was een ghegoten metalen beeldt van. C. en xxvi voet groot dit beeld viel neder Ende brack ouermits eertbeuinghe.

Dese philometor Epiphanes soen van cleopatra regnierde xxvi jaer Ende doe hi noch iong was wert hij seer verdruckt mit veel bedrochs ende laghen vā Anthiochus Mer die Romeynen seynden hoer legaten ghebiedende Anthiocho. dat hi haer vrienden nijt meer moeylic ofte lastich waer. si wouden die saeck des strijts eynden Item Marcus publius maecte een cyrkel om Anthiochum. eñ sprack aldus Die oudermanss ende dat volck van romen ghebieden v dat ghi nijt wt dit cyrkel en gaet. ghij en antwoord eerst Eñ doe die bose mensch sach Dat hi sijn tyranscap nijt volbrengē en mocht doe sprack hi. dunct den oudermanss ende den volcke goet te wesen soe willen wy van heen wysen Doe quam hi ende liet Alexandrien belegghen eñ keerde hem weder om totter armer joden lant Eñ al rasende dede hi wraeck opten jodē Dat hij in sijn meere eñ starcker nijt doen en cost. Alsmen leest machabeorum int eerste ende int twede Capittelen.

xxvi. jaer philometor

Onyas pius.

Dese Onyas pius was een heylich man. ende gode danckbaer. bequaem ende liefdal mit allen menschen also wel den quaden als den goeden Ten laetsten wert hij mit groot onrecht doot gheslaghen van Andronico soemen leest int Ander boeck machabeorum int iiij Capittel.

Dese gloriose jongheling Scipio doe hi out was xxiiij jaer doe was hi als die an-
derde machabeus. Hij verhefte weder bij die bermhertichheit gods dat ghemeē goet
der romeynē dat vol na ůgaē eñ ůuallen was. hi veriaechde hani-
bal. hi verwan die van hispaengen ende die van affriken. hi maec-
te den romeynen Anthiochum in een knecht. Hij settede die van
Asyen dat si dē romeynē mosten tribuut gheuen. dese scipio die so
veel grote dinghen ghedaen had starff ten laetsten balling buten lants ¶ Dese sci-
pio hiet oeck Affricanus want hi Affriken ghewonnen had. hi quam mit. xx.
dusent binnen Carthaghen ende verwan hanibal ende brande die stadt. Daer nae
sterf hanibal van venijnt.

Romeynen

scipio. Affricanus.

Coninghen van Egiptē

Scipio Affricanus had dit ghemeen woert dat die Romeynē hoer nijt en ůhoeuen
alst hem wel ghing Ende dat si hoer nijt en versloeghen alst hem vulick ghing Itē
Nymmermeer en bin ick min alleen dan als ick alleen bin Ende nymmermeer en
bin ick min ledich dan als ick ledich bin.

Anno mundi v^m xxxiiij.

Linia Xpi

Bouen diestadt van jherusalem
worden in dese tijden ghesien jnder lucht vuerighe scharen wel. xl. daech lang Ende
daer na volchde een grote plaghe soe men leest int anderde boeck machabeorum int
vijfte Capittel.

adj ☽

Terencius Comicus was in dese tijt vermaert hij seyt datter gheen ding en is soe
lichtelick te doen. ten wert een wel lastich ende zuaer diet onwillichlick doet.

Biscoppen

¶ Dese seleucus des groten An-
thiochus soen was een arm grof
eñ een versmaet mensch hij was
onweerdich der coninckliker eer. hi was seer quaet. ghelijck sijn vader. hi regnier-
de een weynich tijts. Want sijn broeder ontnam hem dat rijck drochlick. Dese
seynde helyodorum om den tempel te spolieren ende te berouen. hi wert wel berispt
ende quam ydel weder om. somen leest int twede boeck
machabeorum int derde capittel. Item om deser twis-
ten wil quam alte veel quaets so dattet Rijck van grie-
ken dat ist rijck van syrien vanden romeynen tot een
prouinci ghemaect wert.

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

seleucus.

des groten anthio-
chus soen dese en
was nijt wijss.

¶ In desen tijden waren daer soe veel ende langhe strijden after een veruolghende dattet also veel den heydenschen doctoren als den kerstenen verdriet te scriuen of totter memorie weder halen in welcken te verwonderen staet der vromeynen starcheit enn haertheit dat hē ghē vreese ofte tribulacie üuerenn enn mocht. so dat sij hem enigen machtighen coninc ü somwijle op soude ghegheuē hebben off in handen ghegaē Aler si opponierden off sette hem teghens dien. sonder ophouden onderstoetende menighe wandelberheit des auentuers. Dit dede die mynne des vrijheits. ende begheerte van lof te hebben Enn die liefte des wertlikes eerbaerheit hadse so doer stelten Dat sij hoer lijf ende goet. wijff ende kijnderen. vrienden ende maghen daer om ghenen wouden ende latense willichlick. hier om begheerden die machabei hoer ghesellscap Dese Quintus voer de die strijt van macedonien Ende doe hij den coninck philippum verwonnen had. doe gaf hi vrede Hier soe eyndet dat rijck van macedonien. hij verwan die lacedemones. hij vergaderde die vromeynen die vercofft waren.

Quintus flāminius.

¶ Dese Anthiochus Epiphanes dede gwot laster in Jherusalem ende inden tempel gods. hij verdreef al die god diende Ende hij dwang dat volck totter afgoden dienst ende tot lelikte sonden Ende hij is gheheten Epiphanes dat beduut edel van den hoefde totten voeten. buten ende binnen was hi alte mael arch boesse ende quaet Ende hier om seytmen dat hi is een figuer van Entelierst. hi maecte veel martelaers mit verweerlikte tormenten Hi quam verradelick in Egipten als sijn vāder dede Aler hij en vorderde noch en bedreeff nijt Want die vromeynen stonden hem vromelikte weder Daer nae sonder enighe handen mit onvruchtbaere penitencie is hij te nijt gegaen Sijn quade wercken ende hoe dat hij vromen belach enn hoe daniels prophecien in hem verwolt sijn dat leest int boeck machabeorum Enn inden doctoren op daniels boecken Ten laesten plaechde hem god ende vanden vromē wort hij leuendich gheheten Enn starf in gwoter stanckt so dat nyement hem dienen en mochte.

Dese mathias was priester in modyu eē heylich man alles boefs weerdich hij betrouwede inden here god vā ysrahel Hi sloech doot des sondarē in sijn woerne alst staet beschreuen int tweede boeck machabeorū ī t eerste capittel Dese had drie sonē die oeck liefhadden god den heer van ysrahel Ende hij en was selver gheen biscop. mer sijn drie sonē Als iudas machabeus jonatas ende symon waren biscopen.

Antiochus

In Deser Raetsluden tijden wert of ghestelt die wett welcke die Rechter Appius gheset ende gheordiniert had Als dat gheen vrouwe mensch meer dan een halff vn tie gouts hebben soude Noch dat si te Romen gheen clederen dragen mosten van verscheydenre verwe Ende oeck dat sij op gheen wagē ryden mosten binnen der stadt.

Romeynen

Statius Cecilius een scriuer der Comedien was in dese tijt vermaert. Aristobolus een jode was een philosoeph peripateticus dese screeff tot philometor glosen ende commenten op moyses boecken.

Coninghen van egipten

Se: uē macha bei.

In dese tijdt worden martelijt seuen broeders machabei mit haer moeder die oeck ghelouich was alst bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seuende Capittel.

Anno van beghin der werelt

Linia Xpi

Eleazarus mit veel anderen wert ghemartiriziert so dat bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seste Capittel.

¶ Dese judas machabeus was een vroem man jnden velde Ende een groot vriēt gods. hi brocht strijdender hant jherusalem ende die tempel in eeren welcke Anthiochus ghescheynt hadde. hi was die alre vermaerste triūphiere in ysrahel Sijns ghelijck en was nijt voer hem gheweest. Noch oeck na hem Sijn vroem ende heerlike wercken vijndmen bescreuen in machabeorū Hier na stonde hi strenghelick in een strijt ende offerde hem seluen gode een martelaer voer die heilighe wett Ende sijn broeder jonathas volchde nae hem Ende wies oeck op in groter glorien ende stont truwelik voer die wett ende testament gods Ten laesten wert hi verradelick doot gheslaghen mit beyde sijn sonen van een gheheten Triphon.

Biscoppen

judas Ma chabeus iij jaer

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

¶ Helyodorus tradt inden tempel om te berouen die scat des tempels somen leest int anderde boeck machabeorum int iij capittel Waer om wert hi van god gheslagē so dat hi nauwe dat leuen behield dan doer dat ghebet des heilighen biscops onyas

Dese Tiberius ende graccus streden teghens dat lant van hispaengen mit alte seer
astighe strijden Ende si wonnent ende behielden victori.

Tiberius Graccus.

Dese ptolomeus Euergetes
was philometoers soen hi regnierde xxviij
aer.

Eugetes.

Dese Euergetes was cleopaters broeder Eñ
Cleopatra was Alexanders des conincs vā
syrien huusvrou van welcken leestmen int j.
boeck machabeorum int x. capittel.

Na dien dat die tēpel
drie jaer lang besmet ende prophaniert had gheweest. doe wordse van juda eñ van
sijn broeders weder purgiert ende gherenicht somen leest int eerste boeck machabe
orum int vierde capittel Ende int anderde boeck int. x. capittel.

Jherusalem wert destrueert ende alte mael verderft van Anthiocho Epipha-
nes. die tempel word aenghesteken ende verbrant Mer hi wert allencken van ju-
das ende van sijn broeders weder ghemaect.

Die iaren voer die gheboert ꝯpristi.

Dese drie
warē oeck
mathathi-
as sonen.

johannes.

jonathas
broeders

Eleazarus

Dese Eleazarus doerstack een Eliphant
die een borch mit ghewapent volck op
sijn rugghe droech ende beuiel daer onder
ende sterff.

jonathas.

Dese Eupator was xix jaer
Epiphanes soen.

āthiochus

Eupator

Dese Eupator doe hij noch jong was had hij een mombaer gheheten
lysias Ende doe hij een heerlick schaer van volck teghens die joden ge-
brocht had Nijt lang daer nae worden sij beyde van haer selfs volck
vot gheslaghen om des anxts wil die sij hadden voer demetrius seleucus soen soe
mē leest int eerste boec
machabeorum int vij
capittel.

demetrius

sother.

Dese demetrius sother was seleucus soen hij
tradt īt rijck van syrien als een waeraftich
erfghenaem Ende doe Eupator verslaghen
was doe was hi altijt den joden moeylick eñ lastich Ten
laetsten doe hi tegens Alexander Eupatoers soen began
te strijden doe wert hij verslaghen.

¶ In dese tijt was scipio nasica gheheten die alre wijste van romen Ende onder al ander goeden raet die hi gaf. so riet hi bij sonderling twee dinghen die merclick weerdich waren te ghedencken ende inder memorie te houden. dat eerste was datmen die stadt van Carthagen nijt en soude mendallen destrueren. om dat als die romeynen buten streden dat dan eendrachticheit ende ewighe starcheit doer daghelicxs exercicium ende arbeyt bidē romeynen soude bliuen Dat anderde was datmen gheen openbaer berdeel binnen romen soude houden off setten. want dat waer dat alre quaetste om dat stridende volck van romen tot traecheit ende wellusticheit te brenghen Ende hoe wel dat scipio gheraden heeft bewijsen wel die tijden die hier na volghen van deser materie besiet ende leset sinte Augustijn in dat eerste boeck van die stadt gods Ende oeck soe leset Orosiū in sijn anderde boeck Een wonderlick remedium ende raet teghens die sonden.

Romeynen

publicus lōgingus licinius

Coninghen van Egiptē

an° mundi

v^m lix

Linia Xpi

mathan.

Matheus scrijft in sijn eerste capittel dat mathā sadochs soen wan jacob.

·ja D·

¶ Dese alexander epiphanes soen besat dat rijck na des conincs Eupatoers doot Hi was al tijt den joden gracioess Eñ onder al die coninghen van syrien van welcken men gheen of weynich duechde mach vertellen Daer was hi die best of gherekent Dese bij hulp ende bij stant van jonathas versloech hi die coninck demetriū sother seleucus soen Item hi nam cleopatram des conincs dochter van egipten te wiue Mer die coninck van egipten settede hem scalclick teghens Alexāder waer om die coninck van Arabien hem ontsiende onthoefde Alexander somen leest int eerste boeck machabeorum int x ende xi capittellen Item hi regnierde mer ix of x maenden.

Giscoppen

Coninghen van syrien

alexander

Epiphanes soen

¶ Dese demetrius des voerscreuen demetrius sothers soē wies genoch in corten tijden om die conincs wil van Egipten die hem van Alexander vervreemde Mer demetrio was hi seer gunstich Ende want si na die twist alle beyde ghering storuen daer ō wasser weynich rust int lant bi demetrius tijt Ten laetsten wert hi gheuangen vanden coninck van parsen ende wert gheleit in een kerckar.

Coninghen van syrien

demetrius

¶ In deser raetsluden tijde was die grote strijt van macedonien. daer die romeynen eerst in verloren ende onder die voet laghen Daer na quamen si weder te strijde eñ beyde die parthien gauent ghelijck op kerende wed om. want tet wijnter was In die derde strijt uwan lucius den coninck ende starf inder vanghenisse bi die stadt Alba Ende sijn jonxste soen leerde te romen een ambocht om dat hi gheen ghebreck soude liden.

lucius paulus emilig

¶ Die Coninghen van egypten die na dese lini continueert werden hebben altijt gheselscap ghehadt mitten romeynen Ende si regnierden also lang als si den romeynen gheloef hielden Item wetet datter gheen ander saeck en was dat die romeynen so groot worden dan alleen die duechden die si hadden eñ bi sonder die duechde des rechtueerdicheyts die si bouen al hielden ende eerden Ende also langhe als si hielden maticheyt eñ rechtueerdicheyt doe waren si heren ende en worden nerghent verwonnen Mer doe si die duechden after lieten ende die nijt en hielden doe worden si lichtelick verwonnen.

¶ Dese symon mathathias soen was alte wijsen man want van sijn jonghen daghen tot sijnre outheyt wanderde hi altijt eerliken Hi had altijt victori Ten laetsten wert hi scalclick doot gheslaghen van sijn wijfs vader somen leest int eerste boeck machabeorum int laetste Capittel.

Symon

¶ Antiochus Alexander jonxste soen doe hi noch jong was bi rade van triphon den verrader arbeyde hi neerstelick om sijn rijck te recuperieren Mer hi vorderde seer weynich want bescreuen staet dattet saet der bosen sel vergaen. want hi wert ghering van Triphon den verrader doot gheslaghen Ende dese triphon want hi hem in allen qualick had so wert hi van sijn volck verlaten ende wort voervluchtich Ende nerghent so vant hi stede daer hi veylich rusten doorst.

antiochus

Triphon.

Dese wert mit volck ghestarct ende veruolchde den verrader triphon ende veriaechde hem Dese was den joden eerst goedertieren Mer doe hi victori ende macht creech doe dede hi als sijn voer vaders ghedaen hadden Mer hi en dede dat nijt te vergheefs noch onghepinicht somen leest int. j. boeck machabeorum int leste capittel.

antiochus

Romeynen

¶ In deser raetsluden tide wasser volck geheten celiberi die dat volck van romen seer verueerden Ende scipio publius reysde in affriken al daer so versloech hi veel volcks. ¶ Item Sergius galba wort vanden lusitanen verwonnen Ende doe hi sijn volck verloren had doe en conste hi seluer nauwe vlyen noch vter vyanden handen comen.

Lucius aulus licinius.

Anno vi^c en ij na dat romē gesticht was doe wert die derde strijt begost gheheten bellum punicum bij deser raetslude tijden Ende wert gheeyndt int iiij jaer.

Lucius censorinus marco

Coninghen vā egypten

Carthago een heerlick edel stadt die ouerste van al affriken wert van scipio ende vanden raetsluden vā romen verderfft Ende si barnde xvij daghen after een Een yammerlick spieghel. want veel menschen worden vercoft ende veel liepen selff inden brant In dit seluer jaer wert mede verderft vā den romeynen die grote stadt Chorinthus welcke alte rijck ouer alle die werlt bekent ende gheheten is.

Ptolomeus.

sother xvij jaer.

Dese wort mit recht wt dat rijck verdreuen ende na quam hi weder en regnierde x jaer.

In dese tijt worden geboren Cycero ende Varro die poeten.

v^m lxxxiiij

Xp̄s lini

ad

Dese johannes hyrcanus was symons soen Hi regnierde xxvi jaer of xxxiij jaer Hi was een heylich gheestelick propheet ende een streng hertoch Hi veriaechde sinē swagher ptolomeum Ende hi wan samarien. ende slechtet ghelyck der eerden Ten laetsten doe hi vernam dat hi steruen soude en hi alle sijn ding bescickt had Ende van sijn vijf kinderen nyemant nvt of orbaer was totten regiment daer om beual hijt sijn wijff die seer wijs was dat regiment ouer den joden en ouer sijn kinderen want in sijn kinderen en was gheen goedertierenheyt.

Johannes hyrcanus

Biscoppen

¶ Item in sinte brigitten openbaringhe leestmen dat onse here god seluer ghetuych gaff vanden ouden romeynen dat onder alle gheslachten van menschen opter eerden gheen rechtueerdigher noch redeliker menschen en waren wt hoere naturen dan die romeynen.

Coninghen van syrien

In deser raetsluden tijden wert van een dienst maech gheboren een wonderlic kijnt mit vier voeten vier handen ende mit vier oghen.

Seruius Flaccus

Item die vuerighe berch gheheten ethna gaff wt verueerlike vlammen ende verderfde die stede daer omtrent legghende.

Mitridates Coninck

Dese Mitridates was coninck van ponti ende van armenien Hi voerde wel xl jaer lang alte seer verueerlike strijden teghens die romeynen daer nochtans weynich bloets ghestort wert. dicwijl so wan hi eñ dicwijl soe verloer hi. Ten laetsten dode hi sijns selfs sonen. Hi dranck selff venijnt Sijn eyghen huusvrou. sijn dochteren. ende sijn concubinen al dode hise mit hem Aldus verghing hi yammerlic die daer mennich ghedoot hadde. Dese als orosius scrijft heeft ons after ghelaten een groot argument sijnre sentencie. dese die aldus seer quaet was heefmen in sijn eynde gheuonden dat hi den afgoden aenbadt. laet ons god bidden dat des ghelijck verre van ons moet wesen die nijt en laet steruen quāder doot die hem dienen ende lief hebben.

In sycilien was een knechtelike strijt want daer conspirierden te samen wel lxx^m knechten Dese strijden waren veel periculoser wreder ende lastigher dan die ander want si vraechden weynich of nijt na salicheyt des ghemeen lants.

In Affrica was een alten groten pestilenci want daer storuen bouen dusentich dusent menschen.

Antiochus

Dese Antiochus had een schaer volcs van twee hondert dusent Ende wantter veel lichts volck als hoeren ende boeuen ghemeenscap hadden daer om wert hi vanden coninck van spartaengen lichtelick verslaghen.

In deser raetsluden tijden stonden op die strijden vanden ghemeen volck Ende die eerste saeck ofte beghin was ende nam oersprong. wāt graccus was vanden edelen romeynen noteert ende verschouen daer om socht hi saken te strijden teghens die edelinghen. eñ want hi alleen nijt bedriuen en conste tegens die edelen. daer om arbeyde hi tghemeen volck tot hem te trecken segghende datmen die ackeren ende ghelden soude ghemeen ende ghelijck deylen. Ende hi brocht op veel meer ander quāder punten Ende daer wt quam een op loep in welcken hi doot gheslaghen wort. daer mendallen veel quaets na volchde hier of leset orosium.

Romeynen

Metellius Quintus Tytus

Lucius. Celius.

Dese alexand̄ regnierde x jaer in sijn tijt wort gheboren lucretius die poete die hem seluen dode van minnende vuericheyt.

Coninghen vā egypten

ptolomeus alexand̄.

Item in deser raetsluden tijt wort gheboden datmen die stādt van Carthagen soude weder maken eñ restaureeren welcke van scipio destrueert was ende wert veruult mitter romeynen knechten Ende binnen romen began een alte verueerlike lastighe strijt.

an° mundi

v^m C ix

Linia xp̄i

ꝛa

Dese Aristobolus was die eerste coninck ende biscop Hi regnierde nijt dan een jaer Hi sette seluer die dyādeme op sijn hoeft Hi en was nijt te vreden van sijns vāders testament daer om settede hi sijn moeder mitten kinderen in een kercker. waer om starf hi yammerlick mit sinen broeder Antigono die hem halp hier of leset die meyster inder hystorien.

die eerste conīc ende priester.

Biscoppen

aristobolus

een jaer

broeders

Antigonus

Dese Antigonus was des Coninckis broeder Ende wert wt hate des Coninghinnes doot gheslaghen Josephus seyt dat hi ghegheuen heeft een seker leringhe dat alle recht der natueren ende alle goedertierenheyt sellen wijken den sonden Mer gheen begheerte of ghenoecht van tijtliker goeden is so machtich of so goet datse wesen mach sonder ewighe hatt ende nijt.

Coninghen van syrien

Dat rijck der joden wert hier destrueert. dat menich jaer ledich gheweest had wel iiij^c ende lxxv jaer van Zedechias tijt tot Aristobolum toe.

Dese fabius verwan mit luttel volc den coninck van armenien En daer verdroncken in een water dat Rodanus hiet hondert dusent ende lxxx dusent ghewapend menschen Item quincius verderfde die walen die onder den berch Aspium gheleghen waren.

fabius quincius marcus

Dese ptolomeus was cleopaters soen ende regnierde .viij. jaer.

ptolomeus fiscon

¶ Bij deser raetslude tijden verwan die coninck numidarum die romeynen en hi wert ten laetsten oeck verwonnen doe verging die edelheyt d romeynen so datmen wel segghen mochte O die stadt van Romen is te coep ende het is tijt datse vergaet waer daer yemant diese coft Of hi woude segghen dat die gheloue is i romen vergaen.

publius lucius scipio

calfurnius

nasica

ptolomeus dyonisius

xxx jaer

Anno doer die ghebeert ihesu

Dese Alexander ofte Janneus regnierde xxvij of xxxviij jaer. hi was een tyran hoe wel hi hem int beghin zeech ende goet toende Sijn wercken maecten hem bekent hoe dat hi van binnen was Hi sloech sinen broeder doot Hi dode binnen xij jaren vijftich dusent oud menschen die hem van sijn quade wercken straften Ten laetsten doe hi sterven soude liet hi after twee sonen Als hyrcanum ende aristobolum Mer hi beual sijn wijff dat rijck ende dat regiment want si hadde die gracie des volcks.

Alexander

of Jannaeus

Dese philippus was die laetste coninck van syrien Hi wert verwonnen vanden romeynen ende dat rijck der grieken dat ist rijck van syrien dat verghing ende cessierde dat geduert ende ghestaen had hondert en lxxxiij jaer.

philippus.

die laetste coninck van syrien.

In deser raetsluden tijden waren die duytschen ende die germanen mit die cymbri te samen vergadert ende verenicht Ende die romeynen streden teghens hen ende wonden dicwijl verwonnen Mer ten laetsten verwonnen si die duytschen eñ die ander mit subtijlheyt Ende daer werden wel hondert dusent ende lx dusent doot ghesla ghen Ende sonder ghetal dodese hoer seluen Ende cort hier na was binnē romen een grote strijt welcke marius die raetsman slechte.

Romeynen

maulius scipio

Gayus · Quintus

Coninghen vā egypten

In dese tijden waren so grote machtighe strijden binnen romen ende buten so dat tet groot wonder was dat die staet des ghemeen goets van romen te mael nijt en verghing Ende daer wt wert kenlic dat die arbeyt des strijts ghen vrede maken mocht Ten waer dattet grote goet vanden ouersten god ghegheuen waer ende nijt vanden valschen bedriechlike afgoden welcke die romeyne meer dan dusent jaer ghedient hadden Van desen strijden om meere beschreyt te hebben so leset orosium.

Anno mundi v^{m} C xxxiij

Xps lini

Jacob

Jacob was Josephs natuerlike vāder als matheus scrijft Ende hely was sijn vāder nāder wet als lucas scrijft.

Dese Jacob ende hely waren broeders van eenre moeder.

xxxj

Varro marcus was die alre ghleertste Hi heeft soe veel dinghen ghelesen dat men verwondert dat hi emich tijt ghehadt heeft yet te scriuen Ende hi heeft so veel dinghen ghescreuen dat nau is dattet yemant ouer lesen mach als thieronimus seyt.

Biscoppen

Die secte eñ stettery der phariseen.

Die stettery vanden phariseen stont in desen tyden eerst op Ende wetet datter onder die joden waren drierehande secten. die een was der phariseen. die ander saducæen. die derde hieten essei. Desse hadden een sonderlinc ende wetgheteylent leuen buten ander joden Ende si waren al vervult mit dwalinghen Ende om die scherpheyt des leuens dat si leyde. seyden si dat si heyliger waren dan die ander joden Hier van beset die meyster inder hystorien daer hi tractiert van sinte janss doepsel Item sommighe segghen datter noch twee secten waren als arbonei ende genuste.

Cyero Marcus Tullius die meeste rethoricus was in dese tijt vermaert.

Die romeynen worden in dese tijt seer verueert van sonderlinghe onghewoenlike teykenen die si saghen Ende uijt lang daer na wort dat volck van romen tot veel plaetzen verslaghen dese was die eerste keyser so dat die romeynen aen toghen clederen des droefheyts.

julius lucius marcq

Sylla Marius gayus

Dese twee raetsmannen begonsten alre eerst die ci uijl strijden vechtende on derling welckes strijts oersaeck ende yammerlike voertganck veruolcht Orosius Daer wertter soe veel doot gheslaghen datmen tot Syllam sprack Mit wat volck sellen wi ten laetsten verwinnen want die ghewapende slaen wi inden strijt doot Ende die gheen wapen en draghen slaen wi doot alst ruste ende vrede schijnt te wesen Doe wort dat ghebot ghegheuen datmense wt den lande soude verdriuen.

Cathilina die vermaerde tyran swoer teghen sijn eyghen lant.

Fimbria verdestrueerde ylium dat is die oude stadt van troyen moeder der romeynen Mer sylla maectese ende restaureerdese ter stont weder.

Anno voer die gheboert ihesu

Dese Alexandra was Alexanders wijff ende voerde dat regiment ix jaer. si dede alte veel tyranscap hoe wel dat si hoer te voren vensde gheestelick te wesen. si promouierde hyrcanum in een priester eñ ordinierde dat hi soude na hoer regieren. Item dese Alexandra wert in die lini der biscoppen gheset om te veruullen die rekening vãden jaren nijt dat si biscops wercken dede wãt dat en betaemde hoer nijt Item doe si gheloeft had hyrcano dat hi regieren soude want hi eerbaere was daer om nam si aristobolum mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat si hoer nijt en souden dat rijck ontweldighen.

alexãdra.

Virgilius die alre gheleerste poete was ouer al vermaert Hi maecten wonderlike dinghen.
Oracius flaccus satiricus.
Possedonius stoycus.
Plocius leerde eerst te romen die latijnsche rethorijck.

Romeynen

Deſe twee conſentierende ende ouerdraghende in een-ſtondey te ſamen weder julio
Ende daer wt ſtont op die anderde Cuijſl ſtrijt ende duerde wel iiij jaer lang Eñ
meyn ſeyde dat die heel werlt in die ſtrijt te ſamen ſtrede Ten laet
ſtey wert pompeyus verwonnen ende wort ontheft. doe begon pompeyus marcellus
ſtet allencken vrede te werden O groote ſpieghel hoe onghelijck is
dat eynde van ſulcken groten man.

Coninghen vã egypten

O Deſe pompeyus had altijt victori Eñ hi maecte dry romeynen onbdanich yyij coninghen. Mer na dat hi den tempel beſmet had. doe en vocht hi nye. hi en wert verwonnen Ende des ghelijck nijt lang hier na geuielt dat Craſſus die preſident ende rechter van ſyrien was ſo ſtout eñ hoen dat hi den tempel berooſde. welcke dat pompeyus noch nye gedaen en had daer om wert hem geſmouten gout i ſijn mont ghegoten eñ ſo ſtarf hi. O here god aldus moeten v vyanden vergaen Veel exempe: len werden ghevonden vanden ghenen die nijt en ontſien die tempel gods die dien: res eñ die clercken te ont eeren ende te ſpolieren dat ſi int ghemeen quader doot ſte: ghen te ſteruen. dit heeft moyſes claerlike prophetiert in deutronomio int xxxiij ca:

an° mundi v^m C xxxiij

pittel. daer hi aldus ſeyt Slaet die ruggen der vyanden leui Ende die hem haten en ſellen nijt op ſtaen.

Linia vpi

adj

Biſcoppen

O Deſe hyrcanus volchde na ſijns moeders doot int rijck Hi had weynich voer ſpoets om des volcks parthie wil. wãt hi wert ter ſtont van ſijn moeder verwon neyn Ende na wert hi weder gheſet int regiment ouermits hulpe die van Arabien Ten laetſten wert hi den romeynen onder tribuyt gheſet Hyr: cang.
ende moſt dien tribuyt ghiuen Eñ ſo regnierde hi mer een xxxiij jaer
corte tijt in vrede eñ nijt als een coninck alre laetſte ſtarff
hi yammerlike bedroghen van die van parthen die Antigonus teghens hem ghe: brocht had Hier van leeſt volcomelike die meyſter inder hyſtorien.

In egypten wert verbrant een liberarij daer in waren iiij^c duſent boecken waer of machmen mercken hoe groote neerſticheyt hier voermaels geweeſt is om boecken te vergaderen.

O Hecaton ſtoycus deſe ſeyt dat alle eerbaerheyt is in ſchrpheyt.

O Item wilt ghi ghemint of lief ghehadt weſen. ſo mint ende hebt lief.

O Item vraghſtu wat ic ghedaen heb. Ic heb begonnen mijn ſelven een vrient te weſen.

¶ Hier beghinnen die Ciuijl strijden dat sijn die strijden der borgheren van romen ende duerde wel xl jaer lang. Ende die borgheren van romen ende die stadt wert also seer verdruct dattet van node was dat hoer regiment verwandelt wort hoe wel dat die raetsmannen seer langhe tijt wel regiert hadden. Hier om is die condicie des werlts staets onsalich die in glorien eñ weelden nijt ghedueren en kan hoe wel datmense nochtans mit groter neerstichept soeket. Item het is alte grote dwaesheyt dat altijt mit sweet ende bloet te soeken welck alst vercreghen is nijt gedueren en mach Mer die alre wijste romeynen en mochten dat nijt vercrigen Mer du moghste xpristum na volghen ende dijn werck en sel nijt moghen vergaen. mer ewelick selt bliuen.

Rechters van syrien

Crassus die president of rechter vā syrien nam bi na alle dat gout ende die schatt welcke pompeyus ghelaten had inden tempel ende deyldet den ruters daer om wert hem sijn buuck vol gouts ghegoten Also starf hi.

Bi desen Cassius tijden street julius tegens pompeyum eñ verwan hem Ende hi bleef heer ende keyser wāt daer te voren stont romē bi die ghemeen raet wel iiij^c ende lxxiiij jaer lang Eñ daer te voren ij^c ende lx jaer hadden si Coninghen ghehadt van romulus tijden Ende daer na raetsluden tot julius tijden toe die die eerste keyser was.

Te Romen worden ghetelt vier hondert dusent ende lxiiij dusent menschen die al binnen romen hoerden ende woenachtich waren.

¶ In desen tijden schenen ende openbaerde inden hemel drie sonnen int oest die allencken in een quamen ende worden een son. dit was een groot wonderlick teyken ende beteykende grote dinghen als dat Asya Affrica ende Europa onder een hoghe heerlicheyt soude cortelick verenicht werden. Item dat die heerlicheyt die Lucius Anthonius had Ende oeck die heerlicheyt welcke Marcus Anthonius had souden werden een heerlicheyt Mer waerachtelicste beteykende die drie sonnen die bekennisse eens drieuoudichs gods die in eertrijke bekent soude werden.

Dese Julius was also werclick dat sijn hert ende handen vol na ondoenlike ende onmoghelike dinghen deden Hi strede ende vocht lij werf. Item hi verwan alleen marcum ende marcellum diemen seyt dat xxxix reysen vocht. Item doe pompeyus eñ die ander edel romeynen doot gheslaghen waren doe nam dese julius dat rijck van romen aen hem Ten laetsten doe hi was ĩ sijn vijfte jaer sijns heerlicheyts doe wert hi van brutus ende cassius drochlick doot gheslaghen die gheen die alle die werlt regierden Item dese julius doe hi gheboren wort wert hi wt sijn moeders buyck ghesneden Ende daer om hiet hi Cesar Eñ van hem voren die roemsche keysers hoer keyserlike naem.

Keysers

Coninck vã egypten

¶ Julius gaff desen Cleopater dat rijck van egypten vermaende dat hi seer ende meer neerstich waer die vrienscap mitten romeynen te houden dan te strijden Ende in cleopaters derde jaer doe nam julius dat rijck aen hem Eñ aldus so eyndet hier dat ghetal der latijnschen die van deser linie neder dalende sijn tot xpristum Ende daer volcht nv die rekening der jaren in die linie der romeynen.

an° mundi

Xps lini

¶ Dat joedsche lant wert den romeynen onder tribuyt Ende si gauen tribuyt om twee broederen parthijs wil als aristobolus ende hyrcanus Elck gaff hem wt hatt ende nijt onder den romeynen op dat si mochten regieren.

¶ Catho was in desen tijden een alten vermaerden man Hi siende den keyser verwinnen so dat hi victori had Ende hi en gonste hem dat nijt. daer om dode hi hem seluer bi die stadt vticam.

Biscoppen

¶ Petreius doerstack hem seluen mit een sweerde Ende veel meer and' edelinghen van romen om dat si hem onder julio nijt wouden gheuen of om dat si anxt hadden van hem ghedoot te werden ghelijck als hi der veel ghedoot had.

Scipio worchde hem seluen.
Juba die coninck dede hem seluen worghen.

Marcus varus dese seyt dat die en sel nijt groots yement voert leren die vã seluen nijt gheleert en heeft.

Tytus liuius een hystori scriuer.
Marcus callidius oratoer.
Dyodorus scriuer der grieker hystorien.
Ouidius naso poete.
Gayus falcidus.
Cornelius hystori scriuer.

Dese Octauianus Augustus was julius neve. hi wort keyser doe hi noch jong was Hi veraerde sijn joecht mit manlike wercken Hi voerde vijf dusent strijden.

octauianus Augusto.

Ende binnen een corten tijt na veel strijden brocht hi alle die werlt ond een grote heerlicheyt Dese was alleen die keyser die sijns gheliex niet en hadde Onder hem sweech alle die werlt en ode dierde hem ende was hem willichlicken onderdanich ende ghehoersam Dat dede die voersichticheyt gods op dat die gheboerte ypristi blencken soude in die tijtlike vrede Dese octauianus was die schoenste van lichaem. subtijlste inden verstant. ende in allen dinghen was hi die gheluckichste Mer hi en derfde niet die sonde des vleysches. Hi is die ghene die alle die werlt beschriuen liet so sinte lucas schrijft in sijn anderde capittel Ende int lxij jaer sijn keyserlicheyts wert ypristus gheboren die ghesontmaker des werlts die sijn vrienden sijn ewighe vrede gheuet Dese octauiang gloricerde dat hi een marmor aftet liet die hi te vozen beschijet vant Hi starf doe hi out was lxxvij jaer na dien dat hi regniert had lvij jaer vi maenden ende x daghen in Antimi rufi president van iherusalem tijt.

v^m C lix

Joseph wert in dese tijt gheboren ende wert namaels marien bruedegom.

Joseph.

Anno voer die gheboert ihu xpi

Dese Antigonus was Aristobolus soen Hi maectet ouer al ontwouwelick noch hi en was den romeynen niet onderdanich Hi plaechde dat lant alte seer. op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regmieren Hi boefde den coninclt van parthen dusent ghewichte gouts ende vijff hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dit beliep en bewerff hem lysania sijn neve Alog wert hyrcanus veriaghet Facelus wert doot ghesla ghen Ende herodes wert verdreuen Mer doe herodes te romen quam ende hi alle ding den oudermanss vertelde ende te kennen gaff Doe maecte hem Augustus coninclt in judeen seyndende mit hem grote scharen van volcke welcke iherusalem wonnen Ende Antigonum gheuangken brochten tot Anthonium die hem onthoefde mit een bijl Ende herodes wert int rijcke confirmiert aldus namt eynde dat Coninclike rijcke van juda als jacob prophetiert had dat Coninclike sceptrum wert van juda ghehaelt. ende die hertoech van sinen dpeen wat in corte tijt is toecomende die heylich der heyligher.

Antigonus

¶ Dese herodes ydumeus was die eerste vreemde coninck in judeen Die hystori
vā desen veruolcht neerstelike die meyster der hystorien Ende seyt dat dese herodes
een streng man was ende ghetrou In allen dinghen had hi hem wel Hi was den ro
meynen ende den volck die vrede minden seer bequaem eñ lieftael. hi dede oeck veel
Keysers
wercken die der ghedachtenisse weerdich sijn Mer doe hi out wert eñ hi den romey
nen te seer woude behaghen ende hoerde van die gheboert xpristi doe wert hi sorghen
de dat hi wt sijn rijck mocht gheworpen worden als een vreemt man van buten doe
dwaelde hi in sijn sinnen eñ verloer sijn oude eer baerheyt. want hi liet die jonghen
ende onnosel kinderen doden onder welcken waren veel van sijn
Coninck van judeen

kinderen ende meende xpristum doot te slaen Ten laetsten wert
hi van allen menschen ghehatet Ende creech een zuycte ende starf
een screyeliken ende ongheualligen doot.

Anno mundi v^m C lxxix

Linia xpi
¶ In desen tijden sprack een oss den ploegher toe Ende seyde In corten daghen sel
len die menschen meer vergaen dan die beesten Sommighe boeken segghen dat die
menschen sellen meer vergaen dan dat koern.

aa

Zacharias ende Elyzabeth waren alle beyde van heylighe leuen Ende si waren sint
janss baptisten ouders.

Joachim ende Anna waren lude van heylighen leuen Ende si verdienden mit son
derling gracien dat si namaels ter werrelt brochten die bloem onses salicheyts dat
was onse lieue vrouwe maria die alre ouerste van allen creatueren Ende si baerde
na onsen heren god jhesum xpristum.

Die stādt van Colen.

Dat volck van bourgoengen opten rijn ghe
leghen sijn manlike starcke menschen Ende si
hieten bourgoengen want si opten rijn veel
borghen ende sloten hadden.

Marcus agrippa die octauiang swager was
tymmerde opten rijn een stādt gheheten agrip
pa die namaels Colen gheheten is.

Dese Alexander want hi hem rebell maecten den romeynen daer om wort hi te anthiochien van Scipio mit een bijl onthoefft na ponpeyus brieuen.

Alexander

Dese alexander na dien dat hi omtrent dusent joden verslaghen had beual hi sijn wijf dat rijck ende hi starf. Dese Alexander was johannes hyrcanus eerste soen ende aristobolus broeder hi wort oeck janneus gheheten hi dode sijn broeder Ende binnen xij jaer dode hi vijftich dusent ouder menschen. hi had twee sonen Als aristobolum ende hyrcanum.

Alexander

aristobolus

alexandra.

Lysanias.

Alexandra was Aristobolus jonxste dochter Si was ptolomeus manneus soens wijff die woenachtich was ond die berch die libanus hiet Tot welckē antigonus mit sijn fusteren toe vlucht nam.

Antigonus

Dese Antigonus aristobolus soen was den romeynen nijt onderdanich. hi plaechde dat lant te mael seer op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefden den coninck van parthen te gheuen dusent gewichte gouts ende vijf hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dat beliep ende bewerff hem lysania sijn neve aldus wort hyrcanus veriaecht.

Alexanders wijff

alexandra.

Broeders

Hyrcanus.

Dese Hyrcanus had weynich voerspoets Hi most den romeynen tribuyt gheuen Hi wert yammerlicke vanden parthen bedroghen. want sijn oren worden hem of gheslaghen vanden parthen hi hulp van sinen neve antigonus Alsoe starff hi.

Dese Alexandra voerdent regiment ix jaer si loefden horen soen hyrcano dat rijck want hi bequamer gheleeck dan sijn broeder Ende nam aristobolum hoer ander soen mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat hi dat rijck nijt en soude aenveerden.

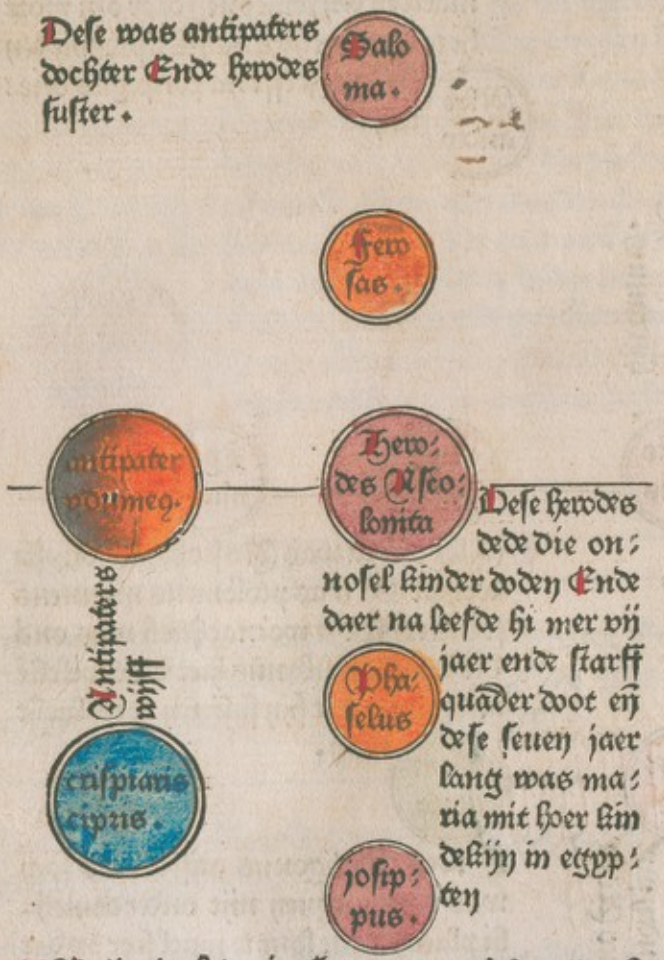

¶ Antipater had vier soney van welcken was herodes Ascolonita Coninck van judeen die Mariagnes hyrcanus nicht creech te wijff Om hozen wil vercreech hi dat rijck Ende hi liet hem besnyden Dese herodes dode namaels die onnosel kinderen Hi vercoft dat priesterscap in iherusalim Hi had drie broeders ende een suster Hi had ix wiuen mer alleen bi dese vier had hi kinderen die hier ghenoemt staen.

Van dese herodes wert sinte johannes baptista onthoeft om dat hi hem strafte van sijn quaet leuen want hi leefde mit sijn broeders wijf in ouerspul dat ombetamelick ende lelick was onder dese wert jhesus ypo onse ghesontmaker ghecruyst.

Dese philippus wijff hiet herodyas aristobolus dochter ende was herodes agrippa suster Ende si leefde mit hoer manss broeder in ouerspul.

Dese drie worden doot gheslagen

dese was philippus wijff

Dese herodyas aristobolus dochter was philippus wijf Eñ boleerde mit herodes antipas.

Dese twee waren sustter ende broeder Als josephus seyt. Ende waren aristobolus kinder.

Dese archelaus wert int rijck gheset ende onder hem steerden onsen heer wt egypten.

Dese herodes agrippa de sinte jacop die meere sinte janss ewangelisten broeder onthoefden eñ wantet den joden wel behaechde Daer om nam hi sinte peter ende werp hem in den sterckter daer hi wt verlest wort vanden enghel gods.

Dese herodes agrippa stichtede die stadt van Colen.

¶ Dese figueren bewisen ende leren ons hoe dat onse here ihesus xpristus marien soen gheboren is van dat Coninclike gheslacht Ende dese ouerste linie bescrijft ons die ewangelist matheus neder dalende van dauid tot salomon dauids soen Ende van salomon tot roboam Ende also voert tot joseph toe die onser lieuer vrouwen marien hoer man ende bewaere was van welcken marien moeder ende maghet gheboren is ihesus die gheheten wert xpristus.

matheus lini

Dauid wist dat veel enghellen verholen was Als dat van sinen sade soude gheboren werden xpristus ihesus die ghesontmaker des werlts. leset dat anderde boeck der coninghen int vij capittel Ende inden C eñ xxxi psalm. Die here heeft dauid gesworen die waerheyt vand vrucht dijns buycks sel ic setten op dijn stoel ꝛc̃.

Lucas linie

jetraam

¶ Dese figueren leren ons kennen ende weten hoe dat xpristus ihesus gheboren vā een reyne maghet ghecomen is van dat Coninclike gheslacht Als van dauid Ende dese linie eñ ketten bescrijft ons sinte lucas op climmende van joseph helijs soen nader wel te rekenen voert tot nathan dauids soen Eñ voert van dauid tot Abraham Ende van Abraham tot Adam alsmen lesen mach in luca int derde capittel. Ende oeck leyd ons ende bewijst ons dese linie tot die gheboerte joachim onser lieuer vrouwen vader.

Item Roboam salomons soen regnierde xviij jaer Hi was die eerst die int rijck van judeen regnierde. so dattet verscheyden was van dat rijck van ysrahel Item int derde boeck der Coninghen int xij capittel scrijftmen dat dese Roboam der jongher raet volchde ende den ouden gheen ghehoer en gaf ende horen raet versmāde. daer om ginghen van hem die tien gheslachten eñ volchden jheroboam alst prophetiert was somen leest int iij boeck der coninghen int xi capittel. Ende die behielden hoer oude naem ende hieten ysrahel Mer die twee gheslachten hieten juda om dat dauid was van tgheslacht van juda Dese scheyding der x gheslachten ende dat hi mer twee en behield beteykent die toecomende scheyding int eynde des werlts Want die sommi ghe sellen dan in xpristum ghelouen die van dauids saet gheboren is Ende sommi: ghe sellen entekerst ghelouen Mer die eerste sellen behouden wesen.

¶ Ezechias en heeft sijns ghelijck nijt ghehadt onder die Coninghen van judeen noch voer noch na hem alst bescreuen staet int iiij boeck der Coninghen int xviij capittel daermen veel duechden van hem scrijft want hi diende den here ende hielt al sijn ghebode.

¶ Jheronimus scrijft van salomons penitencie die hi ghedaen heeft aldus wat dan dat salomon ghesondicht heeft Nochtans heeft hi penitenci ghedaen als hi scrijft in prouerbijs daer hi seyt Ten laetsten heb ic penitencie ghedaen ende ic heb omghesien om te verkyesen disciplijn Ambrosius scrijt in Apologia aldus Wat sel ic seg: ghen van dauid ende vanden heylighen salomon die vanden ghemeen joedsche volck so groot gheacht worden dat si voer xpristum gecomen waren. daer om wt die wil le gods sijn si gheuallen Siet hier en wert dauid nijt heylich gheheten wāt alle men schen weten dat hi heylich is Mer salomon wert heylich ghenoemt om van ons te nemen die twiuelheyt sijnre penitencie Die hebreeusche boeken segghen dat salomon so grote penitenci dede dat hi vijf reyse binnen iherusalem hem langes die straten liet slepen Men seyt dat hi inden tempel quam mit vijff garden om van die priesters pe nitenci te ontfaen.

¶ Item manasses was gheboren vi^c en̄ xcviij jaer voer die gheboert xp̄i hoe veel quaets dat hi ghedaen heeft leestmen int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item amon wert int x jaer sijns rijcks vā sijn knecht verslaghen en̄ namaels worden sijn knechts verslaghen leest int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

¶ Item josyas regnierde xxxiij jaer in iherusalem. dese wanderde in al dauids weghen. die lxx interpretes segghen. dat hi xxij jaer regnierde.

Item joacham wert gheboren voer die gheboert xpristi vi^c en̄ xi jaer Ende in dat seluer jaer began te regnieren Elyachim of joachim Ende joacham regnierde in iherusalem mer iij maenden.

¶ Item Zedechias die oeck mathathias gheheten is was josyas derde soen Dese began in sijn xxi jaer te regnieren in iherusalem somen leest int iiij boeck d coningen int xxiiij capittel int eynd.

matheus lini

Item alle die coninghen van judeen waren afgodyers wtghenomen alleen mer drie als Dauid. Ezechias. ende Josyas. Dese josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Ende in sijn iiij jaer weder riep hi dat volck vā hoer afgody somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij capittel.

Lucas linie

¶ Nota dat Dauid onder al sijn kinderen had sonderling twee sonen als salomon ende nathan Van welcken xpristus woude gheboren werden Want van die ketten ende linie van nathan dauids soen die lucas beschreuē heeft is gheboren doer veel int middel wesende een gheheten leui Ende dese leui als damascenus scrijff wan melchi ende panthera Item panthera wan perpanthera Ende dese perpanthera wan voert joachim Ende joachim wan die reyne joncfrou ende maghet maria bi sijnre huusvrou anna Ende anna had een suster gheheten hysmeria Dese hysmeria wan elyzabeth ende eliud Dese elyzabeth bi hoer man gheheten zacharias wan si sinte jan baptist welcke die alre heylicste ende die meeste is onder die sonen der wiuen Item vā eliud elyzabeths broeder is ghecomen ennuen Van welcken ennuen sinte seruacius gheboren wert.

¶ Sinte Anna had drie mannē als joachim salome eñ cleophas eñ bij een yghelick wan si een dochter ende worden alle maria gheheten.

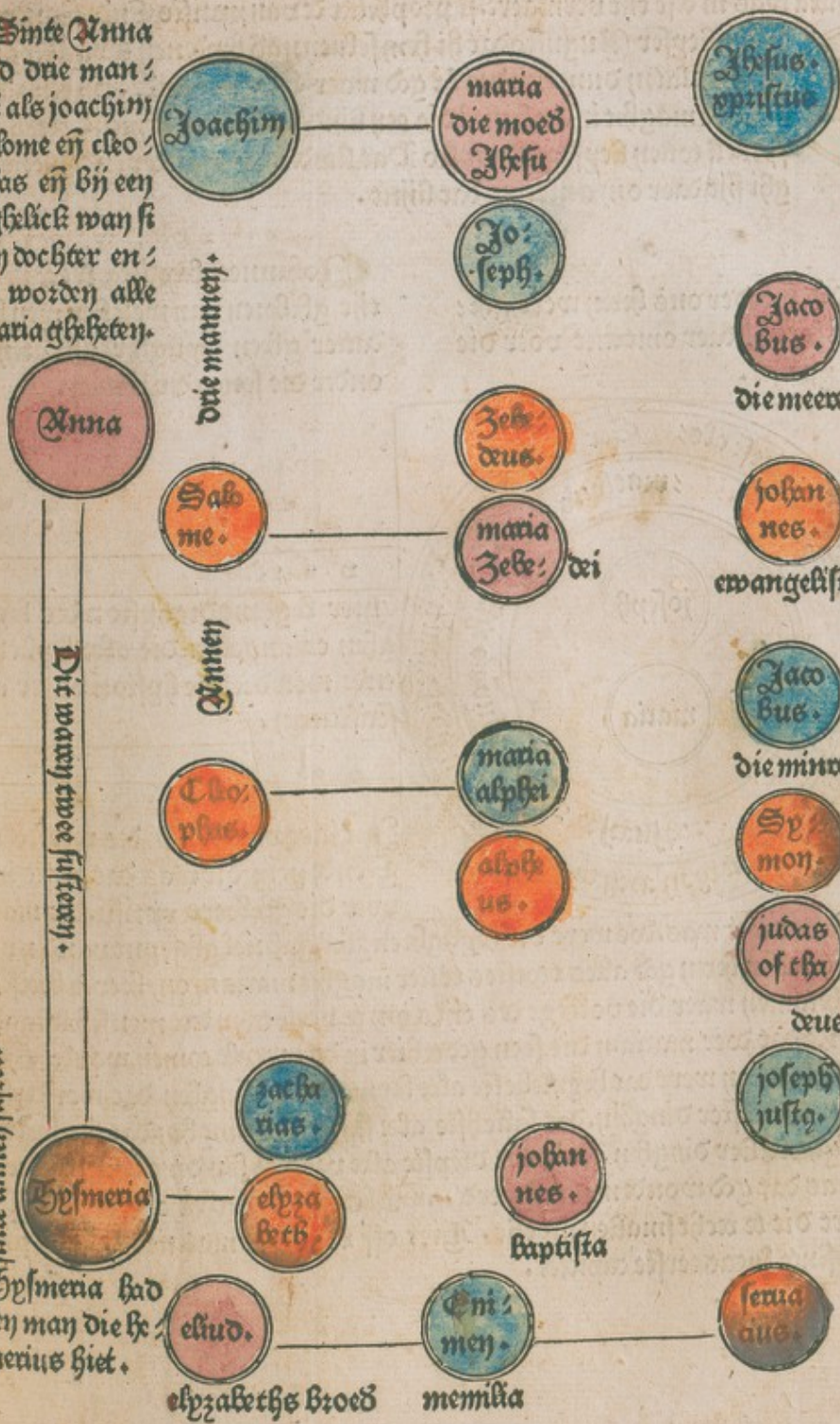

Hysmeria had een man die hemerius hiet.

Anna solet dici tres concepisse marias. Quas genuere viri joachim. cleophas. salome q̄.
Has duxere. viri joseph. alpheus. zebedeus. Prima parit xpristum jacobum secunda minorem.
Ac Joseph justum pariter cum symone judam. Tercia maiorem jacobum. volucrem q̄ johannem.

Dese sibilla was in dese tijt vermaert. si prophetier de van xpristo Ende si antwoer de den keyser Augusto dat hi hem seluen nad heydenen dwaesheyt nijt en soude laten duncken dat hi god waer Ende si toende hem een alte suuerlike maghet inden hemel die een kindekijn ī hoer armen droech Eñ sprack totten keyser Augusto Dat kindekijn is groter ende meere dan ghi sijt daer om aenbedet dat kijnt.

Sibilla. tiburtina

Maria die moeder ons heren wert gheboren xvi jaer of daer omtrent voer die gheboert xpristi.

Johannes baptista wert in dese tijt gheboren van welcken men leest datter gheen heyligher gheboren is onder die sonen der wiuen.

an° mundi

Xps lini

v^m C xcix

Hier beghint die hystori des heylighen ewangelijs die alre heylichste ende weerdichste hystori onder alle scriftueren.

I

Int jaer van beghin des werlts v^m C ende xcix dit was dat eerste jaer voer die gheboert xpristi. doe maria joseph ghetrouwet was. doe wert die heylighe enghel gabriel gheseynt vanden vad des lichtes onsen heren god alles troestes totter maghet mariam om hoer te boetscappen dat ghecomen waer die volheyt des tijts om te versoenen dat menschelike gheslacht Ende dat doer mariam die soen gods hier in dese werlt comen woude Ende omtrent dese tijden wert dat heymelicste alre heymelicster dinghen. dat wonderlicste alre wonderlicster dinghen. dat salichste alre salichster dinghen. dat begheerlicste alre begheerliker dinghen. ende dat diepste alre verborghen dinghen veruuult. welcke was dat god woude mensch werden. wie heeft ye des ghelijck ghehoert Och of ons hert dit te recht smaken mocht. Hier off van deser materie besiet die suete hystori in sinte lucas eerste capittel.

Die keyſers van romen worden voert in deſe lini vermolcht eñ continueert Eñ ſi worden all Auguſtus ghenoemt om die ſonderling weerdicheyts wil die deſe octauiang auguſtus had Daer om iſt redelick dat hi hem alleen een naem gheeft. wāt hi hem alleen gheſet heeft een weghel wel te leuen eñ te regieren Alſulcke wijſheyt eñ ſtrenghicheyt blenete in hem datmen nauwe ghloeft dat ſijns ghelijck natuerlike geboren is gheweeſt Wat meer hi verdiende cryſtum mit ſijn ghebenedide moed te ſien recht of hi weſen ſoude die alre eerſt vanden heydenen ghewepen totten ghelouue Ende na dien dat hi dit ghezien had. en woude hi nijt meer ghheten weſen heer. Hi tymmerde hem alre eerſt een outaer Hi was een exemplaer der oetmoedicheyt. der goedertierenheyt. der meenſamicheyt. der verduldicheyt. ende der lydſamheyt. Welcke duechden alte ſelden ouer een comen mit alſulcke hoecheyt. Nye en nam hi ſtrijt an dan daer hi toe ghedwongen wert Hi plach te ſeggen dattet verloren coſt waer mit gulden anghelen viſch te vangen. want worden die anghellen verloren ſo en mochten die viſchen die coſt nijt of werpen Ende den ghenen die van hem after clap ſpraken ſeyde hi. het betaemt wel dat ī een vry ſtadt ſellen weſen vry tongen Sijn ridderen en liet hi nijt ledich weſen welcker profeſſi ende ſtaet toebehoerde te arbeyden Sijn dochteren liet hi leren alle manier van draperij. ſo dat ſi hadden nijt alleen die conſt van ſpinnen ende weuen. mer ſi hadden daer of oeck die ghewoent. Ende dit moſten ſi leren om die wandelberheyt der tijtlicker dingen Ende hi en liet ſijn dochteren nijt tot hem comen dan in een eerber ghelaet mit ryper aenſicht ſonder emich curioſicheyt van cleederen Die lantſcapen welcke hi ſtrijdender hant ghewonnen had die gaff hi all weder om Mer alleen een weynich wtghſondert Of hi gaf ſe goedertierlick ende willichlick ander vreemden heren ouer Hi was mit veel mēſchen ſeer meyerſom. die nochtans arbeyde mit openbaer ſtrijden hem te verdriuen. Item ander die drie off vier werff menedich verwerdelt waren des ſi gratie ende ghenade begheerden ſo vergaff hi nijt alleen heer miſdaet Mer hi lietſe leuen. gheuende hoer daer toe ander goet tot horen noot truft te hebben des ſijt van noots weghen te doen hadden Och hoe veel hebbender gheweeſt die hoer bewemt ende verblijt hebben dat ſi van dit edelbloet ghecomen ende geboren waren. die nochtans die edel zeeden ende manierlike duechden nijt en navolchden.

¶ Die monarchi dat is die hoghe heerlicheyt van romen was die alre meeste heer:
licheyt die ye gheweest is Dese begonste in desen octauianus augustus tijden En̄
als iheronimus ende meer ander doctoren scriuen dat doe in veel landen strijden op
stonden. mer die worden ter stont neder gheleyt of versoent daer alle menschen off
verwonderden Ende si gauen hoer allen onder den roemschen princen Op dat onse
here god den menschen woude betonen dat die ghemeen vrede wt ghenen arbeyt van
strijden en quam. mer dat hi die gaue Altijt hier te voren als die een strijt neder
gheleyt was. so opstont een ander off oeck een meere en̄ argher strijt ende twist na
quam Mer doe die tijt nakende was ende aenstondt dat xpristus woude gheboren
werden. doe was romen ende alle die werlt in ruste ende in vrede.

¶ Nota dat Cycero in een boeck gheheten de officijs scrijft ende seyt van die hoghe
heerlicheyt der romeynen. het is seker datter een tijt gheweest heeft datmen sonder co
ningen leefde Mer namaels datmen die lande begonste te deylen doe worden die co
ninghen ingheset om gheen ander saecke dan om recht te doen en̄ te ghebruken. wāt
int beginsel doe die armen verdruct worden vanden rijken doe namen si toevlucht
tot enen goeden ende duechdsamen man Ende die gheboet dat die een den anderen
nijt te cort en soude doen insettende ende ordinierende dat die hoghe ende leghe die rij:
Xps lini ken mitten armen onder een recht souden staen En̄ doe die coninghen regierden. doe
worden noch somwijle die crancke verdruct. Doe behaechdet datmen rechten sou:
de setten daermen mede rechten soude. nijt wt hatt ende nijt off om gonste. dan dat:
men den armen soude doen als den rijken Onder welcke rechten die Coninck oeck
stondt ghelijck ander menschen Ende gheboerdent dat die coninck die rechten ver
smāden. sijn ondsatens goet te nemen mit ghewelt. meechden en̄ vrouwen te scheyn
den of te vercrachten ende meer ander omtamelike dinghen te doen. so soudemen die
coninck of setten ende enen anderen coninck in sijn stede verheffen die wel regieren
conde ende die na die rechten leefde.

¶ In desen tijden was romen in sijn bloeyen Ende die borgheren worden bescreuen
datter waren ghetelt tneghentich werff driehondert dusent ende tachtich dusent.

¶ Die daet off die rekening der jaren der kersten. die principaelste. die bekenste eñ die vierlickste van allen rekeninghe der jaren is dat xlij jaer des keysers Octauianus Olimpiadis honderste ende xciij Ende als beda seyt dat jaer van beghin des werlts v^m C xcix Vnde versus Vnum tolle datum ad milia quinq; ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto. Item Ante xpristum duo et minus vno milia quinq;. Ende dese manier is die ghemeenste ende wert van die heylighe kerc ghehouden voer die waerachtichste Daer sijn oeck ander manieren van rekenniug der jaren. sommighe corter als die hebreeusche Ende sommighe langher als Methodius eñ veel ander vanden welcken te tractieren waer groot arbeyt eñ weynich profijt leset elck in sijn boeck.

archelaus

dese archelaus was herodes soen Onder hem keerde onse heer wt egypten.

Hier beghint die seste outheyt des werlts Ende sel dueren tot dat laetste oordel gods hebbende also veel jaren als den almachtighen god alleen bekentis.

Ihesus Xp̄s wert gheboren vand heyligher maghet maria doe dat jaer des werlts v^m C xcix veruult was.:.

v^m ij^c

Valerius maximus een man van alte groter fame was in dese tijt vermaert.

J

¶ Onse here ihesus xpristus wert omtrent deser tijt gheboren vander reynre maghet Maria in een nywe manier na die voerbeloefde prophecien Eñ dit is die volheyt des tijts daer die Apostel of scrijfft dat god die vader sinen soen seynde in die werlt Ende daer om beghint hier die seste outheyt des werlts Ende onse here god weet alleen hoe lang dat dese outheyt dueren sel. Ende sinte Augustinus seyt dat dese etaet hiet die outheyt. welcke outheyt langher duert dan enich ander outheyt die hier voer gheweest is. want sommighe menschen leuen tot hondert ende xx jaer of daer bouen Eñ het is kenlick dat wi die out hieten die tsestich jaer out sijn daer om ist dwaesheyt willen te weten die jaren deser lester outheyt Menich hebben dat besocht die al daer in bedroghen sijn als sinte Thomas wel bewijst.

Deſe Componius na dat Archelaus balling verdreuen was doe wert hi van: den keyſer gheordineert ende ſubſtitueert in archelaus ſtede. Deſe ghebode dat men die poorten des tempels nijt en ſoude op doen dan alſt ſchoen dach ghewordē waer Ende dat om deſer ſamaritanen wil die des nachts inden tempel ghecomen waren ende verſtreyden die leenre der doder menſchen langhes den tempel Na dat dit ghe ſchiet was eñ hi weder te comen quam doe wert vanden keyſer auguſto gheſeynt

Keyſers

Marcus dat hi ſoude weſen procuratwer vanden joodſchen lande Eñ daer na wert gheſeynt aminius rufus.

procurators van judeen.

componio

Marcus.

aminius rufus.

Deſe componius wert in archela: us ſtede gheſet.

Onder deſe Mar: cus ſtarf Saloma die herodes ſuſter was.

Onder deſen Aminius ru: fus ſtarff octauianus Au: guſtus.

an⁹ mundi

v^m ij^c vi

Jheſus ypriſtus doe hi viij jaer out was ſat hi inden tempel Ende hoerde die doctoren.

Jheſus ypriſtus

een kijnt van viij jaren.

Anno ypi

viij

Nota Bet et dat men van iheſus ypriſtus onſen gheſontmaker nijt en leſet of en vijndt van ſijn kijntſheyt noch van ſijn wercken inder ſcriftueren der ewangeliſten tot ſinte janſſ doopſel toe. dan alleen doe hi viij jaer out was bleef hi in iheruſalem inden tempel ende hoerde die doctoren. ende voert gheſcreuen ſtaet vanden ewange: liſten Ende hi was onderdanich ſijn ouders Dat wert menich ſins wt gheleyt vā: den doctoren ende deuote perſonen tot deſer tijt welck weſen mocht ypriſtus leuen eñ ommeganck in die xviij jaren Ende dat boeck welcke gheleten is vā die kijntſ: heyt onſe gheſontmakers en is nijt toe ghelaten van die heylighe kercke noch en is van ghenre weerden Ten is oeck nijt te ghelouen dat ypriſtus ſulcke godlike ende glorioſe miracullen in ſijnre kijntſheyt onder den kinderen ghedaen heeft. die nauwe dat doen woude. doet tijt was ende gheleden wert van ſijn moeder eñ van ſijn apoſ: tolen Hi ſeyde ſomwijl Mijn tijt en is noch nijt ghecomen Ende ic en bin nijt ghe: ſeynt dan tot die ſcapen van yſrahel ꝛc̄. daer om iſt ghelike quaet alleen menſchen te ghelouen alſt is nyement te ghelouen.

¶ Dese Tiberius was octauianus stieff soen Een man van groter duechden Ende een goedertieren vader in sijn onder saten. hi sprack tot sommige princen die hoer volck beswaren eñ belasten woude. het behoert toe een goet herde sijn scapen te scheren eñ nijt te verslinen Item doemen hem riet dat hi sijn ampt luden versetten soude Doe antwoerde hi Ic heb een ghesien die die muggen die op een sieke mensche wonden saten veriaechde Eñ die sieke berispte den veriagher segghende Nv sellen die dorstighe mugghen comen zuken. Dese waren vol ende en daden nijt dan si die stede besloeghen Off hi segghen woude. het is beter dat wi die rijken houden dan dat wi die offsetten Eñ soude alsdan ander armen weder rijck maken O hoe groten raet eens wijs manss was dat sommighe bedrieghers pleghen den princen laghen te legghen om dat si dat gemeen volck teghen den princen verwecken mochten. want si weten als dat gheschiet is dat si dan den heren van node sijn Ende dan drucken si beyde den princen mit dat ghemeen volck Eñ mit hoere cloecheyt meer ende meer hem daer in weynende. Daer om ist een alten wijsen raet der princen dat si hem seluen so hebben eñ regieren dat si van hoer volck nijt ghehaet en werden Ende van hem te veriaghen allen den genen die hem daer teghens rieden. op dat si hoer naem ende eer verbreden als si die ghemeente minnen Dit is altijt der wisen heren raet gheweest. also wel der heydenen als der heyligher mannen Hier of gheschieden alle daghe veel exempellen Dese keyser Tiberius eerde xpristum voer een waerachtich god Sommighe segghen dat hi hem namaels wreetlicken had teghens die moghende Ist dat waer wie wetet hoe dattet bi quã Mer het is een groet argument voer hem dat hi sijn onder saten ende den armen altijt goedertieren ende gracioess was.

¶ Dese sat xxiij jaer

Dese valerius vercoft dat priesterscap openbaerlick Ende die daer meest om gaff die bewerft Aldus waren daer in corten tijden veel biscoppen.

¶ Item dese Tiberius had vrede in al die tijt sijns leuens Ende hi verderff sonder enighe barmharticheyt allen den ghenen die teghens xpristum of teghens die kersten spraken Item hi verdreef pylatum eñ verbande hem Ten laetsten starff hi mit grote blijscap van veel menschen Mer hem volchde een die veel argher was.

¶ Een groot teyken gheschiede inder werlt in dese tijt dat nye ghesien noch ghehoert en was Ende dat was die openbaringhe des heyligen drieuoudicheyts Den vader hoerdemen inder stemmen Den soen sachmen in den vleysch En den heyligen gheest sachmen in een ghedaente van eenre duue Ende hier wert ons ghesaluet die waerachtighe gesontmaker ypristus. die ons langhe te vozen ind ewe beloeft was Hi is die weech. die waerheyt. ende dat leuen. sonder welcke ghen salicheyt en is. Ende hier wert ghezopent die hystori der drie jaren. inden welcken hi leerde. predicte. ende veel gloriose miraculen dede die te vozen nye ghesien noch ghehoert en waren.

proauatoer van judeen.

¶ Onder desen ponaius began sinte jan baptist te prediken En onse here ypristus wert onder hem gheruyst en ghedoot dien hi verweerdde totten doot des cruces mit onrecht om ontsich vanden keyser Ende daer om verging hi yammerlike en dode hem seluen Ende van sijn doot worden wonderlike dinghen vertelt.

an⁹ mundi

v^{m} ij^{c} xxix

v^{m} ij^{c} xxxij

Ihesus ypristus onse heer wort inder jordanen van sinte jan baptist ghedoopt

Anno ypi

xxx

xxxiij

Johannes baptista die alre heylichste wert van herodes onthoeft om dat hi hem berispte van sijn ouerspul Dese herodes was ghehete ten antipa een rechter ende voecht van galileen Ende hi wort om die misdaets wil mit dat wijf herodyas ewelike ende oeck tijtlike ghepimicht.

¶ Int jaer ons heren xxxiij dat was eē jaer na die doot ypristi. de ghesciede veel wonderlike miracule want op ten dach dat hi sterf beefde die ganse eerde. die bergben ende die stenen scheerden. die sonne verduysterde somen dat leest in ewangelio Opten paesch dach verresse onse heer mit veel ander En xl daghen daer na voer hi glorioselick ten hemel mit enen groten weff Opten pijnster dach quam die heylighe gheest opten apostolen Ende dit sijn al sacramenten onses ewighen salicheyts daer die deuote herten en menschen daghelix in vijnden gheestelike refect en voetsel Salich is hi die in desen dinghen hem oefent want hi sel daer mede vererighen dat ewighe goet en ewich leuen Sinte bernardus seyt O goedertieren ihesu. die sielen die ghi ghedroncken hebt is mi een saeck dat ic v houen all minne ende lieft hebben moet.

ONse moeder die heylighe kerck wert gheliket der stadt daer gloriose dinghen of ghesproken sijn so bescreuen staet in die lxxxvi psalm. wat mach glorioser wesen dan die heylighe kercke. welcke die heylighe drieuoudichheyt te samen glorificiert. ende die godlike moghentheyt beschermt. welcke die godlike claerheyt verlicht. ende die godlike goetheyt regiert. welckes hoeft is xpristus ihesus waerachtich god eñ mensche. welckes borgheren sijn al die wtuercoren. welckes dienres sijn die enghelen. Ende die alre heylicste gheesten sijn nacht ende dach op hoer mueren wanderende. Dit is die heylighe kerck welcke die enighe gheboren gods soen op een vaste steen ghetymmert heeft. Ende die poorten der hellen en sellen den heylighen nijt teghen moghen staen. Dese is die wtuercoren syon wes poorten die heer mint ende lief heeft bouen allen jacobs tabernaculen. Dit is die ombeulecte bruyt die gheen vlecke noch rympel en heeft Si en is mit geen snode clennoet gecoft Mer die heer heeftse ondertrouwet mit sijn duerbaer bloet. Dit is die moeder des suuerliker minnes ende bekennisses ende des heylich hopes. Dese wint eñ baert hoer sonen die in ewicheyt regnieren sellen Dese is vanden patriarchen voer geboet scapt. vãden propheten langhe te voren prophetiert Alle die arbeydelike eñ knechtlike obseruancie des ouden testaments heeft di bekent te wesen een vrouwe Ende wat meer. Hemel. eerde. zee. eñ datter in is dienen v mit horen dienste. daer om sijn gloriose dinghen van v ghesproken o heylighe kercke ende stadt gods Salich bistu iherusalem. wie is dijns ghelijck. ghi wert inden heer ghesalicht. v vyanden sellen v versaken Ende ghi selt hoer halsen ende necken onder die voet treden. voer v vaderen sellen di kinderen gheboren worden Ende ghi en selt inder ewicheyt nijt vergaen O lieue here god ghebenedijt des heylighe kerckes starcheyt ende ontfang die wercken hoerre handen. versla die rugghen hoerre vyanden. ende so wie hoer haten en laet nijt op staen. verhoer heer die stemme des heylighes kerckes ende inleydet die heylighe kerck tot hoer volck O here god der duechden keert tot ons ende siet vanden hemel ende besiet ende visitiert Dese wijngaert die heylighe kerck die v rechter hant gheplant heeft Dijn rechter hant moet comen op die man dijns rechterhants ende opten soen des mensches dien ghi confirmiert ende ghestaret hebt ihesum xpristum onsen heer die mit di leeft ende regniert in enicheyt des heylighen gheestes in ewicheyt ghebenedijt Amen .:.

Gloriose dinghen sijn van di gheseyt O stadt gods iherusalem.

Ametistus Jaspis Saphirus

Mathias Petrus. Andreas

Jacinctus Thadeus. Calcedonius johannes.

Crisoprassus Symon. Smaragdus jacobus. die meere

Topasius Matheus Sardonix Thomas.

Ic sach die heylighe stadt iherusalem nywe dalende vanden hemel kereyt van gode Als een bruyt verciert

bartholomeus. philippus jacobus. die minre

Perillus Crisolitus Sardonius

mit horen brudegom Die xij poerten mit costelike ghesteente mitter apostelen namē inghehouden.

¶ Die xij artikelen des gheloefs vāden apostolen ghemaect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die xij artikelen des heylighen gheloues.

Petrus — Jc gheloue in god den vader almachtich scepper hemelrijcs ende eertrijcks

Jheremias — Du selste mi heten vāder ende du en selste nijt oflaten na mi in te treden.

In exodo xx capittel staet ghescreuen Ghi en selt gheen vreemde goden hebben voer mi ysayas in sijn xlv capittel Jc bin die heer ende daer en is gheen ander Jc scep die duysternisse ende formier dat licht Dauid in sijn hondert ende xiij psalm seyt. Onse god is inden hemel ende hi heeft al ghemaect dat hi woude.

Andreas — Ende ī ihesum xpristum sinen enigen geboren soen onsen here.

Abacuc — Jc sel inden heer verbliden eñ ic sel mi veruwechden in gode minen ihesu.

Dauid inden anderden psalm Die here heeft tot mi ghesproken Du biste mijn soen. jc heb di huden ghewonnen. Johannes in sijn iiij capittel Jc ende mijn vāder sijn een Colocenses int eerste capittel Jc bin dat beeld des onsienlike gods Dauid die hemellen sijn gheuesticht mit dat woert gods.

Johannes — Die ontfanghen is vanden heylighen gheest. gheboren vander maghet maria.

ysayas — Siet een maecht sel ontfanghen eñ baren een kint eñ sijn naem sel gheheten worden emanuel.

Jheremias xxxi capittel Een wijff sel een man ombeuaen Paulus ād galathas int iiij capittel God heeft sijn soen gheseynt gheboren van een vrouwe Ezechiel in sijn xliiij capittel Dese poert is ghesloten ende si en sel nijt gheopent werden ende gheen man en sel daer doer gaen.

Jacobus — Ghepassijt onder poncio pylato ghecruyst ghestoruen ende begrauen.

Zacharias — Si sellen mi aensien die mi doernaghelt hebbē eñ si sellen hem bescreyen.

ysayas propheet in sijn .lij. capittel Als een scaep wort hi ter doot gheleyt Voer waer hi heeft onse sonden ende siecten ghedraghen Sinte peter in sijnre Epistolen int derde capittel Xpristus is eens voer ons ghepassijt die rechtueerdighe voer den onrechtueerdighen.

¶ Die xij articulen des ghe:
loefs vāden apostolen ghe
maect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die
xij articulen des heylighen gheloues:

Thomas ¶ Hij neder clam ter hellen
des derden daghes ver:
rees hi vander doot.

Ozee ¶ O doot Ic sel dijn doot
wesen o helle ic sel dijn be
te wesen jnden derden da:
ghe verwecket ons.

Dauid inden xv psalm Du en selste dinen heylighen gheen corrupci laten sien Tot:
ten ephesien int iiij capittel Hi clam neder eerst in die nederste delen der eerden Ac
tuum int ij capittel Hi wert inder hellen nijt achter ghelaten Totten romeynen int
vi capittel Xpristus verrisende vander doot en starff nijt meer.

Jacobus ¶ Hi clam op totten hemel:
len. Hi sit totter rechter
hant gods des vāders al
machtich.

Amos ¶ Die sijn opuaert maect
inden hemel Sijn naem
is gheheten heer.

Dauid inden lxvij psalm Marct den een wech die daer wandert opter sonnen on
derganck Item in dese seluer psalm Hi clam op int hoech ende hi leyde die vange
nisse gheuanghen Micheas int ij capittel Hi clam op ende maecte een wech voer
die mit hem op voeren.

Philippus ¶ Van daen sel hi weder co
men oerdelen ouer leuen:
de ende doden.

Malachias ¶ Ic sel tot v opclimmen
inden oerdel eñ ic sel een
snel tughe wesen.

Dauid inden xcv psalm Hi sel die werlt oerdelen ī rechtueerdicheyt Eñ sijn volc
oerdelen ī sijn waerheyt Job ī sijn xix capittel Vlyet vā dat aensicht des sweerts
want dat sweert is een wreker des boesheyts Ende wetet dat noch een dach des oer
dels wesen sel.

Bartholomeus Ic gheloue
inden heyli:
ghen gheest.

Johel ¶ Ic sel wt storten van
minen gheest op alle
vleysch.

Job in sijn xxvi capittel Sijn gheest heeft die hemellen verciert Int boeck van sa:
lomons wijsheyt int eerste capittel Die gheest des heren heeft die hemel veruult Da
uid inden C eñ xlij psalm Dijn goede gheest here moet mi leyden ī die rechte eerde.

¶ Die xij articulen des gheloefs vāden apostolen ghemaect.

¶ Die xij propheten antwoerden op die xij articulen des gheloefs.

¶ Matheus — Ic geloue in die heylighe kerck eñ in ghemeenscap der heylighen.

¶ Dauid — ¶ Ic sel dy belyen in een grote kerck.

Sophonias int iij capittel Alle sellen si aenropen die name des heren ende si sellen hem allen mit enen scouwer dienen Matheus ī sijn xviij capittel Ist dat dijn broeder in di sondicht segghet den heylighe kerck Ende en hoert hi die heylighe kerck nijt. so hout hem voer een openbaer sonder.

Symon — ¶ In die vergiffenisse der sonden.

¶ Micheas — ¶ Hi sel ofdoen onse sonden ende werpense in dat diepste vander zee.

Dauid in die C ende xviij psalm Ic bin deelachtich alle der ghenen die di ontsien ende die dijn gheboden houden Ezechiel in sijn xviij capittel Ic leue seyt onse here god. ende ic en wil nijt die doot des sonders. mer ic wil meer. dat hi hem bekeer ende leue.

¶ Judas thadeus — ¶ In die verrisenisse des vleysches.

¶ Ezechiel — ¶ Ic sel v grauen openen ende ic sel v leyden wt uwe grafsteden.

Job in sijn xix capittel Inden lesten daghen sel ic vter eerden opstaen ende in minen vleysch sel ic mijn ghesontmaker sien Totten philippensen int iij capittel Hi sel dat lichaem onser oetmoedicheyt reformieren ghelijck sinen lichaem ind claerheyt.

¶ Mathias — ¶ Ende in dat ewighe leuen Amen.

¶ Daniel — Veel vāden ghenen die daer slapen in die assche der eerden sellen verwect werden. sommige sellen gaen ī dat ewige leuē. sommige int ewige verdriet op dat si ewelike sellen sien.

Dauid in sijn xli psalm Du selste een yghelikē loen gheuen na sijn wercken Matheus in sijn vij capittel Die quāde menschen sellen gaen int ewighe vuer ende pijn. Mer die rechtueerdighe sellen gaen in dat ewighe leuen Paulus totten chorinthen int v capittel Wi hebben een huus inden hemel dat mit gheen handen ghemaect is.

¶ Dit is dat kersten gheloue die dat nijt trouwelike ende vastelick en ghelouet. die en sel nijt behouden moghen wesen seyt Athanasius.

Jhesus xpristus waerachtich god ende mensch een eengheboren kijnt des onbeulec-
ten ende ewighe maghet maria na sinen vleysch gheboren van Abrahams gheslach
te. vander coninckliker eñ priesterliker lini. een ewighe brudegom des heylighen ghe
meen kerckes Coninck der coninghen Heer der heren ewich biscop Ende rechter
der leuender eñ der doden Hi verweerdichde hem hier in desen dal der tranen xxxiij
jaer ende drie maenden te wanderen als een pelgrum lerende eerst mitten wercken
die wech des ewighen leuens ende na mitten woerden als die ewangelisten tughen
Doe hi xxx jaer out was. wert hi in dat water der jordanen vanden ouersten va-
der ende god doer johannes ghedoopt Ende hi wert ons ghesaluet in die eerste ende
ouerste priester ende biscop onser sielen doer den heylighen gheest sienlike op hem da
lende in een ghedaente van eenre duuen die van hem ghetuych gaff. Want hi is die
waerachtighe ghesontmaker des werlts Alsoe die propheet ysayas van hem pro-
phetiert heeft Dese Jhesus xpristus vercoer lxxij discipulen die hi voer sijn aen-
sicht seynde Ende xij Apostolen die hi seynde ouer alle die werlt om te prediken
dat heylighe ewangelium. wij en vijnden nijt meer dan dese twee manieren van oer
den onder die discipulen ihesu xpristi. welcke forme eñ manier in die heylighe kerc
ke nv houden die priesteren ende biscoppen. Want die biscoppen volghen die aposto-
len Ende die priesteren volghen die lxxij discipulen. Welcke tween oerden die heel
heylighe kerck beuolen is als ouerste regieres als ons bescrijft die paeus damasus
in decretis inden lxviij distinca int capittel Cor episcoppi Ten laetsten die alre goe
dertierenste here ihesus xpristus starf voer sijn volck den alren bittersten doot. een
hooft van allen martelaren. ende hi seluer oeck een martelaer. Nae dat hi vander
doot verresen was clam hi op inden hemel Ende neder seynde sinen heylighen gheest
Ende doe begonste alre eerst die aenbedinghe des naems xpristi dat gheduren sel
tot dat laetste eynde des werlts.

¶ Die vader vanden hemel. Dit is mijn gheminde soen daer ic mi wel in behaecht heb. hoert hem ꝛc̄.

Die zielen der heylighen. Du hebste ons verlost gode mit dinen bloede.

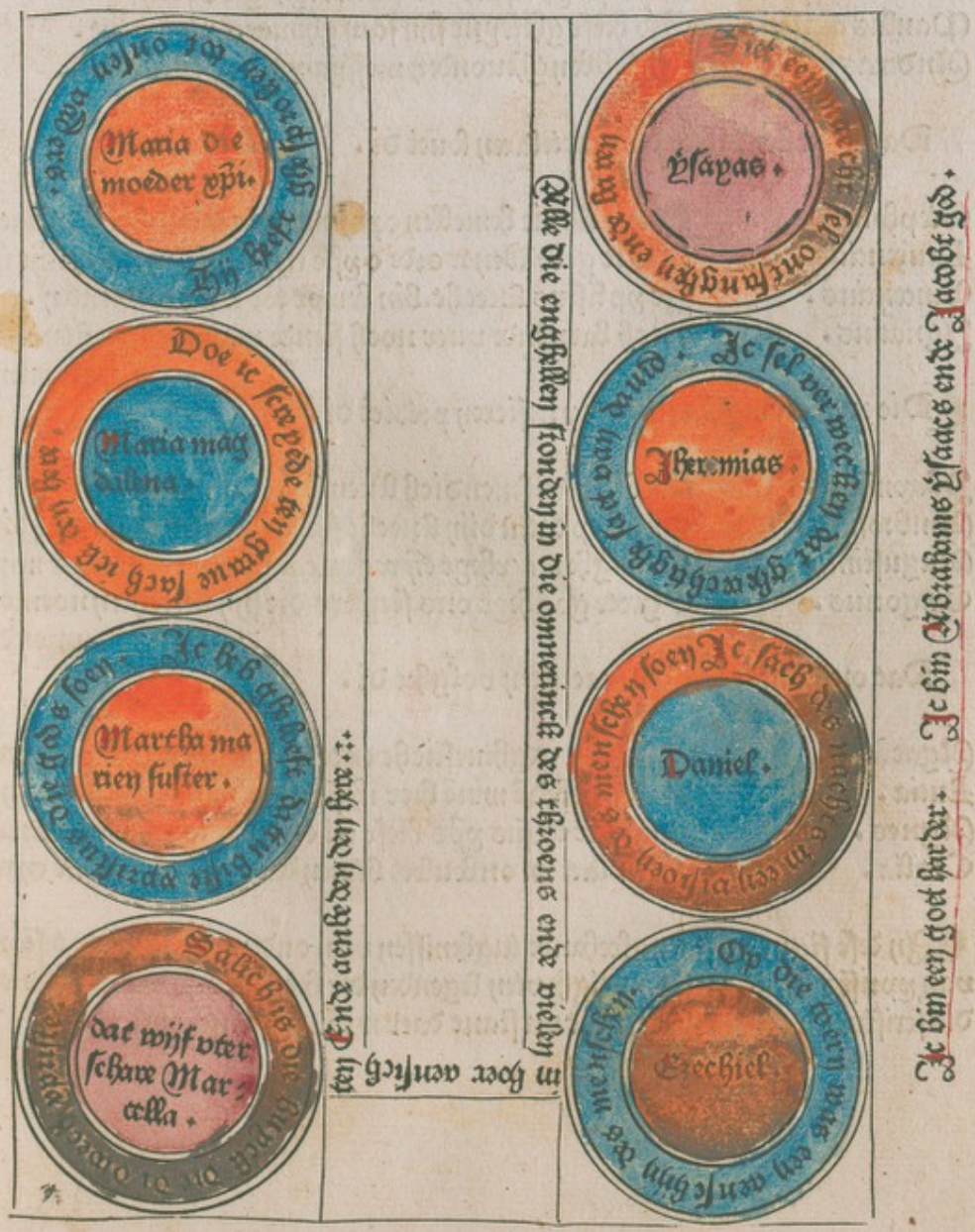

Ic bin dat licht des werlts.

Ic bin die ewighe waerheyt.

Maria die moeder xp̄i.

Thy heeft ghesprochen tot onsen vaders.

Maria magdalena.

Doe ic screyede ten graue sach ich den here.

Martha marien suster.

Ic heb ghehoeft dat ten bijse xp̄ristus die gods soen.

dat wijf vter schare Marcella.

Salichtis die buyck dat di dwech xp̄iste.

Ende aenbeden den here.

Alle die enghellen stonden in die omeringh des throens ende vielen in hoer aensich

Ysayas.

Dit een maecht sel ontfanghen ende baren.

Jheremias.

Ic sel verwecken dat ghewechtighe saet van dauid.

Daniel.

Ic sach des nachts in een visioen des menschen soen.

Ezechiel.

Op die toern was een aensehijn des menschen.

Ic bin Abrahams Ysaacs ende Jacobs god.

Ic bin een goet harder.

¶ Die vaders des nywen testaments.

¶ Dat gloriose choer der apostolen tughet di.

Johannes baptista. Siet dat lam gods dat ofneemt die sonden der werlt.
Petrus apostel. Du biste xpristus des leuendighe gods soen.
Paulus apostel. God heeft gheseynt sijn soen ghemaect vten wiue.
Andreas apostel. Wij hebben gheuonden messyam die xpristus hiet.

¶ Dat blenckende heer der martelaren louet di.

Stephanus. Siet ic sie die hemellen open ende des menschen soen staende.
Laurencius. Als ic gebrāden worde o xp̄e en heb ic dijn naem nijt ůsaect
Vincencius. Ic xpristus knecht. bin bereyt tot allen tormenten.
Ignacius. Noch barnende vuer noch siende water en trecken mi van xpristus minne.

¶ Die eerweerdighe oerde der priesteren predict di.

Jheronimus. Du biste een leuendich leuen soet ende minlick.
Ambrosius. O vad op dattu dijn knecht soudes ůlossen oůgaefstu dijn soē
Augustinus. O ewighe waerheyt eñ waerachtich minne du biste mijn god
Gregorius. O grote goetheyt ons sceppers die sijn knechten noemt sijn vrienden.

¶ Dat ontallike choer der maechden volghet di.

Agatha. Mijn hert is gheuesticht ende van xpristus ghefundiert.
Lucia. Ic heb gebedē minē heer ihesum dat mi dit vuer nijt en deere
Agnes. Mijn heer ihesus xp̄s heeft mi ondertrouwet mit sinen rinck.
Cecilia. O heer laet mi onbeulect bliuen dat ic nijt bescaemt en werde

¶ In dese figueren staen alrehande tughenissen vten ouden ende nywen testamnet van xpristo Ende oeck sommighe vten legenden der heylighen. so dat die ghenen die die scriftuer weten lichtelick dat verstant daer wt moghen nemen.

Die vaders des ouden testaments.

Dat wtuercoren ghetal der patriarchen wtwijst di mit figueren.

Abraham.	God sel hem seluen voersien mit een offerhande.
Ysaac.	Siet die weck mijns soens als die weck des vollen ackers.
Jacob.	Daer en sel gheen coninc ombreken vā juda thent hi coemt.
Moyses.	God sel v een propheet verwecken van uwen broeders.

Die priesterlike ende coninclike saluinghe wtspreect di.

Dauid.	Vanden ouersten hemel is sijn wtganck.
Salomon.	Here doet alstu ghesproken hebste dauid minen vader.
Ezechias.	Here maect mi behouden eñ wi sellen onse psalmen singhen.
Job.	Mijn verlosser leeft ende ten vtersten daghe sel ic verrisen.

Dat louelike ghetal der propheten heeft di voersproken.

Mycheas.	Du bethlehem juda wt di sel een hertoech mijns volcs comē.
Aggeus.	Hi coemt die begheert is van alle volcke.
Zacharias.	Sich dijn coninck coemt di sachtmoedich.
Malachias.	Siet die heer coemt tot sinen heylighen tempel.

Dat deuote volck der ouder vaders heeft di begheert.

Symeon.	Siet dese is gheset tot een val ende verrisenisse veelre luden.
Nathanael.	Du biste die soen gods. du biste coninck van ysrahel.
Nycodemus.	Rabbi wi weten dattu van gode ghecomen biste meyster.
Centurio.	Dese mensche was waerachtelick die soen gods.

Johannes heeft sijn ewangelium bescreuen in Asyen in griexer tael Ende begint aldus In beghin was dat woert ende dat woert was bi gode ꝛc̄.

Lucas screef sijn ewangelium in grieken in griexer tael Dat aldus begint In Coninck herodes tijden was een priester ꝛc̄.

Johannes.

Ic bin dat licht des werlts die mi volget die en wandt in geen duysternisse. mer hi sel hebben dat licht des leuēs Ic bin die getuych geue vā mi selue. eñ mijn vad gheeft getuych vā mi Ic bin een goet harder Ic kenne mijn scape ende mijn scaepgens kennen mi.

Lucas.

Voerwaer voerwaer seg ic v Hemel ende eerde sellen vergaen. mer mijn woerden en sellen nijt vergaen. Die gheloeft ende ghedoopt is sel behouden worden Ende die nijt en gheloeft sel verdoemt worden. Waket. ghi en weet nijt wanneer ꝛc̄.

Mi is ghegheuen alle die macht inden hemel eñ ind eerde Gaet ouer alle die werlt eñ predict dat ewangeliū allen creaturen eñ siet ic bin bi v totten eynde des werlts.

Peter ic heb voer di ghebeden dat dijn gheloef nijt en vergae ꝛc̄. Die onder v die meeste is die werde als die minste Ic bin int middel van v ghelijck als die v dient Siet dat ghi nijt verleyt en wert Want daer sellen veel tot v ꝛc̄.

Marcus.

Siet ic seynde v als scapen int middel d wolven. daer om weest wijs als serpenten eñ simpel als duuen Ende en wilt nijt ontsien den gheen diet lichaem doden. mer die siel en moghen si nijt doden Ontsiet meer die macht heuet siel ende lichaem te werpen ꝛc̄.

Matheus.

Marcus heeft gescreuen sijn ewangelium in ytalien in griexer tael Ende beghint aldus Dat beghin des ewangeliums ihesu xpristi.

Matheus heeft int lant van judeen sijn ewangelium bescreuen in hebreeuscher tael eñ begint aldus Dat boeck der gheboerten ihesu xpristi.

Die gracie ende die waerheyt is ouermirs ihesum xpristum gheschiet.

Die boeken des nywen testaments.

Item vier ewangelisten als
Johannes
Lucas
Marcus
Matheus

Paulus epistelen xiiij
vij epistelen heten canonice.
Johannes ewangelist screef Apocalipsim
Lucas screef dat werck der apostolen

Jacobus .j.
Petrus .ij.
Judas .j.

Dit sijn vijff moyses boeken .:.

Die wet is van moyses ghegheuen .:.

vijff wijsheyts boeken.

Parabolen.
Ecclesiastes. talman of die dinget
Canticū canticorū. d minnē boeck.
Sapiencie. wijsheyt
Ecclesiasticus. heylighe lering

bijspelen.
Salomon
Fibro
ihesus syrach

Die viij propheten boeken.

Job
Dauids souter
Ysayas
Jheremias
Ezechiel
Daniel
Die xij propheten
Esras ende Neemias

Ozee
Johel
Amos
Abdyas
Jonas
Micheas
Naum
Abacuck
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

Die boeken des ouden testaments
Josue
Der rechteren boeck
Ruths boeck
Der coninghen iiij boeken
Paralipomenons ij boeken
Thobyas boeck
Judiths boeck
Machabeey ij boeken

¶ Gayus settede sijn beeld in alle der joden synagoghen Ende hi woude aenghebe-
den wesen als god. hi was tiberius neve nāden vleysche Mer nijt inder zeeden. wāt
hi was heel boess ende een tyran In allen menschen toende hi verwoetheyt ghierich
heyt ende oncuysheyt Hi plach te segghen Och of dat roemsche volck een neck had-
den Hi beclaechde hem dickwijl dattet in sinen tijden
rust ende vrede was want hi socht oersaken daer toe
om dat hi gheern ghestreden had Ende ten laetsten bi
rade der senatoren wert hi van x senatoers ende van-
den sinen doot gheslaghen daer hem die ghemeente seer in verblide Eñ die senatoers
dat sijn die oudermanss ende die raet arbeyde dat regiment weder te setten ghelijck
te voren plach te wesen. Mer si en consten noch en mochten dat nijt volbrenghen.

Keysers — iij jaer ende x maenden. — Gayus.

Die hystori vā die wercken der apostolen wert in dese tijt ghemaect ende bescreuen.

Die heylighe gheest quam op die apostolen in vuerighe tonghen opten pijnster dach als Augustinus scrijft.

an° mundi — v^m ij^c xxxiij

Paeusen — Petrus. een jode. — Petrus die eerste paeus regierde dat paeuscap ende die kerck van Romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen.

Anno xpi — xxxiiij

¶ Petrus die apostel Johannes soen wt die provincie van galileen wt een stādt
hiet bethsayda Andreas broeder Was die alre heylichste gloriose apostel ihesu xpi
Hi was een jode Hi presidierde ende sat in die heylighe kerck xxxvij jaer als ihe-
ronimus scrijft Ende beda scrijft xxxix jaer Hi regierde dat paeuscap eñ die pries
terlike stoel int lant van orienten vijf jaer lang so iheronimus scrijft Eñ beda seyt
vij jaer Al daer dede hi sijn eerste misse lesende pater noster Daer na quam hi te an-
thiochien ende daer sat hi vij jaer ende leerde dat volck die wech der waerheyt En
de hi veriaechde daer symon magus die kokelaer Daer nae predicte hi den kersten
die verstroyt waren in ponto galicia. capidocia. azia. bithinia. Eñ tot desen seluen
seynde hi van romen sijn eerste epistel als totten ghenen die van hem bekeert wa-
ren Doe hi hoerde dat symon magus den romeynen bespottede om dat si totten ghe-
loef quamen daer om toech hi wt minnen tot romen in des keysers Claudius iiij.
jaer daer sat hi xxv jaer vij maenden eñ viij daghen Eñ doe hi te romen dat woert
gods predicte ende hi symons quāde wercken ende touerny ondect had. maecte hi
veel discipulen ghelouich ende seyndese te prediken in veel prouincien daer die ghe-
loef xpristi glorioselick bi verbreet wert Sinte marcus screef sijn ewangelium wt
sinte peters mont. welcke sinte peter approbierde ende leuerdet ouer den ghelouigen

Dese Claudius was oem van gayo Onder hem fundierde sinte peter die kerck te Anthiochien ende hi voer van daer te romen Dese was onstantaftich vā herten ende seer verghetel ende gulsich Hi had gheern oersaken ghehadt te strijden. mer hi vach weynich eñ lichtelick verwan hi weynich vyanden Ten laetsten doe hi xxxv senatoers mit iij^c mannen te peerde had laten doden om alte cleynen sake wil. doe wert hi mit venijnt verghuen also starff hi.

xiiij jaer vij maenden ende ij daghen.

¶ Item int jaer ons heren xliiij doe screef marcus in Alexandrien sijn ewangeli.

¶ Sinte steuen wert ghesteent eñ wert eē edel heylich eerste martelaer den here gheheylicht.

¶ Item Saulus wert neder gheworpen ende stortede vanden peerde Ende hi stont weder op paulus een glorioess prediker. hi arbeyde ouerulocydeliker ende meer dan yement anders. hi wert namaels vanden tyran nero onthoeft.

¶ Dit is die lini ende ordinancie der paeusen van romen Doer welcken die rekeninghe der navolghende jaren veruolcht wert. welcker principael daet ende beghin is die ghebenedide gheboert xpristi mit dat veruolch der jaren des werlts alst claerlike schijnt bi dese twee linien ende bi die jaren daer bouen eñ beneden gheteykent.

✠ Item sinte peter institueerde ende insettede die vasten van xl daghen voer paeschen Ende die aduent van drie weken voer korstmisse ende die vierde weeck nijt vol in die eer ende memori der tweer toecoemsten xpristi Hi screef twee epistelen diemen inder kercken hout. Hi ordinierde in septembri vij biscoppen x priesteren eñ vij dyaken Ten laetsten na dien dat hi veel heerliker wercken der heylicheyt ghedaen had Ende hi te romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen paeus gheseten had. wert hi vanden tyran Nero die doe keyser was martelaer ghedoot Noch veel and̄ wercken ende wonderlike miraculen vijndmen beschreuen int boeck van die wercken der apostolen Ende oeck in sinte Clemens boeck Ende mede in die hystorien gheheten scolastica ende ecclesiastica ende in beda eñ noch in meer ander boeken Die legende sijnre passyen machmen lesen int passyonael.

Van die persecuci ende vervolghing der heyligher kercke ist neerstelick te we:
ten dat die vyant des menschelike gheslachtes in den ouden testanent den wtuerco:
ren vrienden ihesu xpristi ons heren mit menigherley veruolghing veruolcht heeft.
Noch veel meer heeft hi dat ghedaen int nywe testament dat is in die tijt der graci
en doe die bekennisse des waerachtighen gods opter eerden began te schinen En in:
den eersten veruolchde die vyant mitten sweerde somen bescreuen vijnt van sinte ste
Keysers uens veruolghing. van sinte jacob ende veel ander sonder ghetal daer die verdul:
dicheyt der heyligher kercke in gheoefent wert. Ten anderen mit valscher leringhe
daer die paciencie d heyligher kercke in gheproeft wert En dat menichsins Eerst
doe die valsche joden die des duuels synagoge sijn so dat kenlick is wt sinte peter
sinte steuen ende sinte pauwels disputacie. die alle simpellen menschen claerlike ge
leert en bewesen hebben. dat ihesus is die seluer xpristus inder ewen beloeft tegens
alle die ydel bewisinghe der verkeerder joden En dese disputacie sel onder den men:
schen dueren so langhe als die werlt staen sel Ende dat sel alre meest ende swaerste
wesen in entekerst tijden Ten anderen doer die meysters vander swarter conste en
an° mundi kokelaers want die duuel sach dat die naem xpristi verbreet wert ende die afgo:
dye mendallen vergaen soude. Daer om maecte hi die vaten des boesheyts vol van
swarter consten. om den simpellen te bedrieghen dat si in xpristum nijt ghelouen en
Paeusen souden. want si hoer van groten dinghen beroemden tonende loghenachtighe teyke:
nen ende ander wonderlike dinghen recht of si kinder gods waren Als gedaen heb
Anno xpi ben symon magus. meander. areos. arfaxat &c. Ten derden wert die heylighe kerc
veruolcht doer valsche kersten menschen die wt des duuels ingheuen alte veel ket:
terye zayden onder den kersten Als hebyon therintus &c. En wat meer Sinte ber
nardus seyt dat alle die werlt teghens xpristum heeft ghesworen Augustinus seyt
dattet gheen goet kersten mensch en is. die gheen persecuci en heeft Alle aenvechten
se dat gheloef. mer dat fundament des gheloues blijft altijt vast en stantaftich heb:
bende dit teyken voer oghen. dat die heer kennet die hem toebehoren. Het en waer
oeck nijt moghelick dattet sacrament des gheloues ond so veel bedroch so soude ghe
bloyet hebben. ten waer dat die godlike mogentheyt beschermt had. die godlike wijs
heyt verlicht had. ende die godlike goedertierenheyt gheuoet had. die minres en lief
hebbers des gheloues na die alre vaste belofnisse xpristi die mitten seluen minres al
tijt gheweest is ende ten eynde toe dueren sel. hier om seyt hylarius dattet den kerc
ke toebehoert dat si verwint alse ghequest wert. dan verstaetse alse ghestraft wert
dan is si vry alse verlaten wert Ende dan heeftse victori alst gelijck datse verwon
nen wert &c.

¶ Herodes Agrippa doe hi weder quam int lant van judeen om der joden gonst te beweruen ende hoer behaechlick te sijn. so dode hi mitten sweerde sinte jacop die meere een apostel gods Item sinte peter wert vanden seluen herodes inden kercker gheleyt so dat bescreuen staet int xij capittel int boeck van die wercken der apostolen. Ende sinte jacops lichaem wert bi mirakel ouer gheuoert ende verheuen in galissen in spaengen Ende namaels is daer een patriarchaels stoel ghemaect ghelijcker wijs oft waer te lufter hant des houes van romen.

¶ Helena coninghinne des volcks Abygenorum wert bekeert totten kersten ghe loue Ende si besorchde veel armer menschen te iherusalem doe daer een grote duertijt was in die tijt dat claudius keyser van romen was.

¶ Petronella sinte peters dochter was een heylich maecht.

¶ In dese tijt was seneca stoycus seer vermaert eñ hi was neroes meyster daer hi of ghedwonghen wert hem seluen te doden.

¶ Philo een jode was die alre wijste vermaert Sijn boeken worden gherekent onder ecclesiasticus boeken.

¶ Onser lieuer vrouwen maria hemeluaert ghescie de int xij jaer na ons heren hemeluaert als ons sinte iheronimus scrijft.

Persius
Juuenalis
Lucanus poeten

¶ Paulus apostel was een heerlick ende vermaert prediker seer verheuen in die oprucking inden derden hemel daer hi leerde dat ewangelium nijt vanden mensche. mer doer die openbaringhe ihesu xpristi Doe hi vol na out was xxvij jaer of daer omtrent doe veruolchde hi die heylighe kerck seer wreetlick nāder joedscher maniere Mer ter stont doe hi vanden heer berispt wert. wert hi bekeert ende verandert. doe wort van een wolf een lam ghemaect. van een veruolgher een ghetrouwe prediker. Item int xiiij jaer sijnre bekeringhe doe ontfeng hi mit barnaba vanden heylighen gheest apostelscap totten heydenen somen leest int xiij capittel int boeck vā die wercken der apostolen. Item int xxvij jaer sijnre bekering quam hi te iherusalem daer hi gheuanghen wert so dat bescreuen staet int werck der apostolen int xxi capittel In sijn xxx jaer quam hi te romen alsmen leest int leste capittel van tboeck d̄ wercken vanden apostolen In sijn xxxviij jaer of daer omtrent wert hi ghemartelijt vanden keyser nero mit sinte peter Sinte pauwels wert onthoeft wāt hi een borgher van romen was Ende sinte peter wert ghecruyst.

¶ Seneca vertelt van Nero dat hi in sijnre juecht natuerlike altijt goedertieren ende gracioess was so dat onder tvolck van romen nye gheen gracioser gheweest en had Ende om der groter gonsten wil die si tot Nero hadden worden die ander prin: cen vergheten Mer macht eñ regiment heeft menighen die seer wijs goet eñ duech: sam waren alte boess wreet ende quaet ghemaect.

Keysers xiij jaer vij maendē xix daghen.

Nero.

Nero was een die archste ende alre quaetste mensch die ye geboren wert. want alsmen sinen naem noemt so beduyt die naem een quaet mensch Ende want hi was die eerste persequiere teghens die wet xpristi daer om scrijftmen dat hi hout die figuer van entekerst Ten lesten doe hi vanden senatoers ghewesen was te wesen der romeynen vyant ende hi ghesocht wort. doe wort hi voeruluchtich eñ viel in een scarpe staeck ende dode so hem seluen eñ wert vanden woluen ghegheten Item die romeynen ver blide hoer van sinen doot recht of si grote victori ouer hoer vyanden beworuen had den Ende si vertierden hoer op hoer suuerlicste aentreckende schoen clederen eñ wer:

an° mundi v^m ij^c liij scapten ende waren

Item Nero vischte mit gulden netten die mit syden touwē seer blide eñ vrolick gheschoren waren. hi versloech dat meeste deel vanden sena:

Paeusen toers. hi dode lelike sijn moeder eñ vijff broeders ende sinen meyster seneca. hi aen: stack ende brande die stadt van romen om te sien hoe troeyen ghebrant had. hi seyn

Anno xpi liiij de vespasianum eñ tytum om

Paulus die apostel had vercreghen onder an: tlant van judeen te verderuen. der heylighen sonderlinghe priuilegie in contem: platie ende in groter vuericheyt sijnre wercken. want bouen allen menschen sach hi god claerlicste Eñ hi hoerde heymelike verborghen woerden die den mensch nijt ghe: oerloft sijn te spreken. hi arbeyde neerstelike alle menschen int ewighe leuen te bren ghen. recht of hi alle die werlt ghebaert ende ghewonnen had. wie heeft ye also ghe: lopen. wie heeft soe ghearbeyt. wie heeft den grieken dat ewangelium soe beduut. wie heeft ye so ghequetst. gheslaghen. ende ghetribuliert gheweest. wie is mit ontal: like periculen doersocht gheweest. wie heeft so mogen glorieren. dat hi seggen mach Ic heb meer ghearbeyt dan yement anders. wie heeft alsoe gheschenen in die wijs: heyt deser werlt ende in horen rade behouden alle rechtueerdicheyt ende gheloue En: de dese wonderlike dinghen heeft hi voer den senatoers ghedaen Sijn loff ende sijn heerlike wercken bescrijft johannes crisostinus.

¶ Symon magnus dede te romen alte veel quaets Ende want ghelijc mint ghe-
lijck ende is gheern bi sijn ghelijck eñ hem gunstich. daer om versmade die bose ty-
ran Nero sijns meysters raet seneca Ende verselde hem mit desen quaden katiue eñ
kokelaer Ten laetsten doe si beyde veel quaets ghedaen hadden voeren si beyde mit
quader doot in die ewighe pijn der hellen.

Die gheineen vrede des gansen werlts welcke die romeynen ghehadt hadden om-
trent wel lxx jaer. wtghe sondert weynich cleyn strijden die wert in desen tijden tur-
biert eñ verghing om die grote boesheyt ende wreetheyt van Nero Ende sommighe
prouincien vielen van die ghehoersamheyt der romeynen om dat si dat kersten ghe-
loeff begonsten te veruolghen.

Jacobus apostel gods die minre was biscop van iherusalem ende wert vanden jo-
den ghedoot int vi jaer des keysers Nero.

¶ Die heylighe ewangelist Marcus starff int eerste jaer neronis Als philo seyt
die van sijnre ouder was bi Alexandrien Egypti daer hi een biscop van sinte pe-
ter ordiniert was Aldaer wort hi begrauen ende dede veel miraculen Ende die hey-
lighe man Amanus was sijn nauolgher.

¶ Iherusalem ende dat joedsche lant wert seer destrueert in dese tijt mit onderling
strijden om die ouer grote sonden wil die si ghedaen hadden in ihesum xpristum den
soen gods Ende omtrent in dese tijden worden inden poortalen ende inden doren des
tempels xxx dusent menschen doot gheslaghen Ende die twist ende oerloghe duer-
de so lang thent die joden alte samen vergaen waren. want die joden begeerden bar-
rabam den moerdenaer te houden Ende den goedertieren ende oetmoedighe ihesum be-
gheerdense te crucen.

Potencia maghet
Praxedis maghet
Dese twee waren thimothe-
us ende nouatus susteren.
Constancia mr̃
Nazarius mr̃
Celsus mr̃
Marcus mr̃
Vitalis mr̃
Valerius mr̃
Processus mr̃
Martinianus mr̃
Geruasius mr̃
Prothasius mr̃
Thimotheus mr̃
Torpes mr̃
Felix mr̃
Appollinaris mr̃

¶ Na dat nero doot was nam Gabba dat rijck in hibernyen. Vitellus begonst te regnieren in germanien Ende otto regnierde te romen Ende ten laetsten sloeghen si malcanderen doot binnen een jaer. want gabba wort onthoeft te romen midden op die maerct in die vij maent sijns keyserijcks Otto dode hem seluen te meracum in die iij maent sijns rijcks Ende Vitellus wert van vespasianus knechten verslaghen ende inden tyber gheworpen.

Keysers

¶ Josephus was een jode ende een seer vermaert scriuer der hystorien Sijn boeken sijn seer destrueert in veel steden wt langheyt des tijts ende seer corrumpiert bi versuum des scriuers.

Doe sinte peter had symon magus verwonnen doe wert hi van nero ghecruyst ende wert begrauen in vaticano int laetste jaer neronis.

¶ Sinte pauwels die gloriose apostel wort onthoeft in een tijt mer nijt op die selue plaetze Mer bi die salinas wateren in ostiensijs weghe.

an° mundi — v^m ij^c lxxi

Paeusen

Dese linus gheboren wt ytalien van trijck van tuscien sat x jaer iij maenden ende xiij daghe. sijn vader hiet Esculanus.

Anno xpi — lxxij

¶ Linus was een also heylighen man van groter volmaectheyt dat hi verdiende van sinte peter doe hi noch leefde te wesen een scaffenaer ende dispensiere der gheeste liker goeden Dese ordineerde op die seste kalende van december dat een wijff soude gaen eñ comen in die kercke mit een bedect hoeft Hi ordinierde twee werf Hi maecte xv biscoppen ende xviij priesteren Ten laetsten starff hi martelaer ende wert begrauen bi sinen meyster ende vader sinte peter in vaticano.

Marcialis biscop lemoniacensis
Sauianus biscop zenonensꝭ
Mennius biscop cathalaunensꝭ
Eucharius biscop van trier
Simisius biscop suessenensꝭ
Trophinus biscop arelatensꝭ
Tytus biscop van creten
Onesius biscop van ephesien
Crescens biscop galatensꝭ
Epaphoras biscop colocensꝭ

Tecla maghet sinte pauwels discipelste.
Domicianus subdyaeck wert van sinte mennius vander doot verwect.
Altinus
Eodaldus
Serotinus
Dese waren al martelaers onder Nero ende waren sinte peters disciplen noch veel meer ander welcker namen bescreuen staen int boeck des leuens.

¶ Appollinaris een heylich martelaer wert te rauenne gedoot daer hi van sinte peter een biscop gheseynt was Sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxiij kalendas julij.

Iherusalem wert destrueert in vespasianus anderde jaer van Tytus vespasianus soen Hi sloecher te iherusalem doot elleff hondert dusent Hi vercofter lxxx dusent van die tijt verghing dat rijck der joden eñ tensel nijt weder opstaen voer entekersts tiden

¶ Die eerste persecucie gheschiede te romen wt neroes ghebot. in welcken die gloriose ende alre heylichste kersten princen petrus ende paulus worden martelijt mit veel ander heylighe menschen.

Van dese verueerlike bloetstortinghe eñ destrucsi van iherusalem leestmen wonderlike dinghen in josephus boeken Item wetet dat om dese wittelike wrake gaff onse heer rust eñ vrede ouer al die werlt ghelijck hi in sijn gheboerte ghedaen had soe ons die doctoren bescriuen.

Eer dat iherusalem verdestrueert ende mendallen verderft wert. doe gheschiede daer alte veel wonderlike teykenen van welcken die joden seer of verueert worden om meere bescheyt te hebben van dese wonderlike teykenen so leset schelasticam hystoriam.

¶ Flauius raetsman die oeck Clemens hiet was biscop van mets Ende hi was clemens des paeus peette off hi was sijn gheuader.

¶ Thomas apostel die tvolck van parthen brocht totten gheloue xpristi. wert in indien martelijt. hi was allen den van orienten een apostel.

¶ Andreas apostel xpi sinte peters broeder wt die prouincie van galileen brocht dat volck van sichien totten gheloue. hi wert in achaia martierizeert ende starf aen den cruce.

¶ Matheus apostel gods dese bekeerde dat volck van ethiopien ende brochtse totten gheloue. hi wort in ethiopien martierizeert.

¶ Bartholomeus apostel bekeerde dat lant van indien. Ende nae dien dat hi te lycaonien ghepredict had doe wert hi in albano die een hoefstadt is van armenien ghemartelijt.

¶ Mathias apostel xpristi die in judas des verraders stede sat wert martelijt int lant van judeen off in egypten. Mer van die tijt plaetze ofte manier sijn veel verscheyden opinien.

¶ Dese vespasianus was van een middelbaer gheslacht ende van machtighe lude gheboren Hi triumphierde altijt glorioselick. want waer dat hi van Claudius of van Nero gheseynt wort daer maecte hi altijt dat hi danck eer eñ lof had. hi vocht xxxij werf mit sijn vyanden ende maecten die van germanien den romeynen onder danich Ende doe dat ghemeen goet van romen began te vergaen om twiste wil der voerghenoemde keyseren. doe wert dese vespasianus teghens sijn wil keyser ghemaect Al doe so wertter wed rust ende vrede ouer alle die werlt ghelijck te voren in Octauianus tijt was doe xpristus woude gheboren wesen Bi welcke vrede dat ghemeen goet began grotelick te verbeteren. daer na starff hi aen dat buyck euel al staende Hi seyde Het betaemt een keyser dat hi staende van eertrijck verscheyden sel Sijn duechden die veel sijn. sijn seer neerstelick bescreuen.

Keysers

Vespasianus ix jaer x

mane ij dage

an° mundi v^m ij^c lxxiij

Paeusen

¶ Nota Wetet dat noch tytus noch vespasianus yet gheboden hebben teghens die heylighe kercke Mer sommighe leghe ende smael rechteren hebben den kersten veruolcht wt ghebot van voer keyseren.

Anno xpi lxxiiij

In dese tijt begost eerst eñ nam oersprong dat volck van scottlant wt tweerehande volck als van pitten ende hierlande in albania dat een deel van enghelant was.

Scottlant.

Philippus apostel na dat hi xx jaer lang doer tlant van sychien ghepredict had doe starff hi te jerapolis ende rustede inden heer Mer int passyonael leestmen dat hi ghecruyst wert Alleen dese philippus ende sinte johannes ewangelista en worden nijt martierizeert Mer alle die ander Apostolen xpristi worden martelijt.

Barnabas apostel sinte pauwels mede ghesel wort te cypers ghedoot.
Lucas sinte pauwels discipel starff int lant gheheten bithinia.
Tytus dyaeck sinte pauwels discipel rustede bi paphim.
Euodius biscop van anthiochien wert al daer marteliziert.
Sileas wert ghemartelijt bi macedonien.

Dese Tytus vespasianus was een man van wonderlike groter goedertieren-
heit een minre der duechden. hi was een groot triumphiere. hi was bouen maten
so milde dat hi niement en weygherde Eñ hi rekende hē die dach verloren te hebben
Als hi nijt wat ghegheuen en had. hi versoende hem haestelick mit sinen vyanden
wt ganser herten. hi ghing sijn vāder te bouen in duech-
den. hi verdiende dat hi gheheten wert te wesen die weel-
de ende wellusticheit der menschen Een wonderlike dis-
pensacie des ouerste regieres Als nv was hi die alre best
Als nv die alte quaetste Als nv vrack. nv mild. Nv anders instituеert. totten
regiment des rijcks wert hi verheuen. Wie can of mach die diepheit sulker oerdel
len ondervijnden Dese tytus sterf in sijn derde jaer Ende van sijnre doot was soe
grote druck ende screying datmen soude ghemeent hebben dat sij alle gader souden
mede ghestoruen hebben.

Tytus. iijjaer

v^m ij^c lxxxiij.

Cletus die derde paeus was een ro-
meyn gheboren vanden besten Sijn
vader hiet Emilianus.

Cletꝰ Marte-laer

sat xi jaer een maent
ende xi daghe.

lxxxiiij

Dese Cletus screef eerst in sijn brief Salutem et Apostolicam benedctionem
dat is Saluut ende Apostolike benedixie. hij ordinierde in decembri in die stādt
van romen xxi priesteren. hij approbierden die beueerden totten heylighen segghen-
de dattet veel beter is totter menschen salicheit. te versoeken sinte peter dan off hij
twee jaer vastede Ende hi bande eñ excommunicierde allen den ghenen die dese be-
ueerde ende pelgrimaetsi hijnderlick waren of diese yement ont riede Ten laetsten
sterff hi martelaer onder den keyser domicianus opten vi kalendas van mey Eñ
wert begrauen in vaticano.

Maria magdalena Ende haer suster martha storuen in marsilien ende voeren tot
xpristum. Marcella haer dienst maecht.
Lazarus biscop van marsilien was magdalena ende martha broeder.
Maximinus biscop Aquensis dese gaf marien magdalenen theilich sacrament.
Aristarcꝰ eñ priscꝰ martelaer
Paulus biscop narbonensis.
Saturninus biscop tholosanus
Marchialis biscop zanchdonensis.
Eutropius biscop Aquitanensis.

Keyſers

Dese Keyser Domiānus was vespasianus soen ende tytus broeder hi was inden eersten seer goedertieren Ende hi tymmerde te romen veel dinghen als pantheon ec̄ Mer hi liet die duechde. ende wert alte wreet. houeerdich ende alte maelquaet. hi ghebode te doden al dat van dauids ghesladht ghecomē waer Ende hi wou de voer god aenghebeden wesen. hi dode sommighe senatoers. hi began die anderde persecutie teghens die kerstenen Ten laetsten wert hi van alden menschen ghehatet Ende in sijn pallaes wert hij van sijn selfs knechten verslaghen ende mit groter oneerlicherheit begrauen

Die ghemeen vrēde die inder werlt was wert weder turbiert in domiānus tijden Want hi die heylighe kercke vervolchde ende persequierde Ende daer om warēder veel natien van volcke die haer stelde contrari den romeynen. Hier off leset die histori Cornelij taciti. dese dde die ij persecutie teghens die heylige kercke Dat die eerste persecutie eynde in tytus tijden Ende in dese persecutie worden veel heyligher ghedoot.

an⁹ mundi

Die lini der Paeusen

In dese tijt stont op ende began die ketterye Nycolaitarum dese seyden dat men die vrouwen bruken soude int ghemeen want onder den kersten alle ding ghemeen is.

Anno Xpi

Meander samarites was alden houeerdighe vermaerde meister inden swarten consten. hi was symon magus discipel. hij versaecte ypristum Ende hij seyde dat hi die ghesontmaker was die der werlt gheseynt wert dese Componierde eñ vergaderde alte veel ongheloefliche visierde loghenen daer hij veel menschen mede bedroech die nijt prēdestimiert waren ten ewighe leuen mitten welkē hi oeck ūghemeten van desen overleset Ecclesiasticam hystoriam int derde boeck.

Austregisilius biscop luthurensis
Canāianus biscop van tours
Gregorius biscop bellacensis
Hyreneus biscop lugdunensis
Ferrūcius biscop besunctionensis
Eutropius biscop Aurisitanensis
Fronto biscop petragoricensis
Dyōnisius biscop van parijs

Alle dese Eerweerdighe vāderen waren in vranckrijcke vermaert Ende stonden inden heer regnierende ewelick mit hem.

Marcus Agrippa was een prouoest van romen hi verwan die van parsen Ende daer om wert te Romen ghetymmert pantheon dat is een tempel alre gode we ghebot des prophetisse sibilla Dese Marcq volmaecte die stad Agrippina opte rijn die nv ter tijt colen hiet Ende te wozen van herodes Agrippa begrepen ende fundiert was.

Cherinthus die ketter begonst hier. hij was seer gulsich ende oncwsch Ende die ketterye wert na hem ghenoemt cherinthiana dese seyde datmen die oude wett soude houden ghelijck alsmen plach te doen.

Hebyon een groot ketter began In desen tijden van hem werden die ketters gheheten hebyones. hij seyde dat xpristus een puer mensch was Ende dat paulus waer een verfalter des wets.

Dyonisius Ariopagita was xc jaer out ee eerweerdich vader en een licht des werlts hij were in vrancrijck ghemartelijt mit Eleutherius ende rusticus die daer vanden paeus Clemens ghesent waren.

v^m ij^c xcij

Dese Clemens was een Romeyn van dat rijck ghheten die kerch Celio Sijn vader was ghheten Faustinus.

dese sat ix jaer twee maenden ende x dagben. laer

xcviij

Dese Clemens was van sinte peter eerst ordinert dat hij na hem soude paeus wesen Mer om prikels wil soe woude hij dat linus ende Cletus soude voer hem paeus wesen op dat die prelaten ghheen exempel souden nemen nae hem yement te substituerey dien sij begheerden Dese Clemens dede die wercken der martelaren in allen landen screuen. hij maecte selver veel boecken hij ordinierde datmen des biscops stoel soude setten in een verheuen stede Ende datmense all die ghedoop waren soude confirmieren off formen alsmen alre eerst mocht. hij ordinierde eerst inder missen te lesen Te igitur ce. Ten laetsten wert hi martiriziert onder den keyseer trayanus Van sijn doot ende van sijn lichaem lestmen wonderlijke dinghen Sijn lichaem wert ghevonden in dese tijt doe Nycolaus die eerste paeus was Ende dat wert transferiert ende vervoert te romen.

Eutropius biscop zanctenfis ende martelaer.

Sanctinus was biscop meldenas mit Anthonio die vander doot ghewect was Dese was dyonisius discipel.

Jouius priester te Athenen ende martelaer was dyonisius discipel

Dese Narua doe hi out gheworden was begheerde hi ende vercoer Adrianum in een soen ende na volgher des rijcks van romen dese Narua retractierde weder riep ende veranderde in sijn eerste ghebot alle dat gheen welke domicianus qualike gheboden ende ghedaen had.

Keysers

een jaer.
iiij maēt

Narua.

Johannes ewangelist wert van Epheso te romen ghebrocht wt des keysers domicianus ghebot Ende want hi den afgoden gheen sacrifici noch offerhande doen en woude. daer om wert hi in een bat vol barnende olijs gheset. Mer doe hem dat nijt en hijnderde noch hi daer gheen letsel of en had doe wert hij in pathmoes balling gheseynt Aldaer screef hi een boeck dat gheheten is Apocalipsis En bij Trayanus tyden quam hi weder in Ephesum. ende rustede in vrede.

an° mundi

Die lini der Pausen

Symon Apostel gods Cleophas soen ende des Apostels judas broeder was biscop van Jherusalem Ende doe hi out was hondert ende xx. jaer wert hi ghecruust ende sterff een glorioess martelaer.

Anno Xpi

Carannus martelaer was een romeyn ende een rechter van Carnoten
Lucianus martelaer ende rechter beluacensis dese was sinte peters discipel
Regulus biscop arelatensis
Eugenius tolatenensis martelaer
Maron martelaer
Euthices martel
Victorinus martelaer
Taurinus was biscop eboracensis Ende Gangericq sijn broed biscop van Camerick dese waren sinte dyonisius discipulen.
Timotheus was sinte pouwels apostels discipel hij was een biscop van Epheso Ende daer wert hi martiriziert een vrient gods

Domicilla
Eufrosina
Theodora
Sulpicius
Seruilianq

Dese grote vriēden gods worden onder den keyser Trayanus martiriziert

Plutarcus was een vermaerde Ende een alte Edelen philosoeph hij was Trayanus meyster En seynde hem een heerlick Epistel.

Dese Trayanus ghebore wt spaengen were ghenoemt die alre beste onder alle den keyseren Ende alleen in dien beschuldichmen hem. dat hi wt minnen dien hi had totten valschen goden Woude ende arbeyde om dat tersten ghelooft te nijt te doē Menende dat hij daer gode dienst aen dede Sommighe seggben dat hij selue dat nijt en dede Mer dat sijn dienres dat deden eñ die ũnolechde den tersten. bij Auentuer soe macht dat wel waer sijn Als dat hij en langhe tijt sommige tersten heeft ghebodē te pinighen ende te doden Ende int eynde sijns leuens matichde hij dat ghebot Als datmense nijt soudē doden dan die bij gheual gheuonden worden ende die hem selue daer toe willichlick offerde Mer dat batede weynich Wāt dat benyende volck en wort daer bij nijt benauwet of ghedwonghen jeū soude desēs trayanes loffeñ prijs voer nijt achten Tē waer dat sinte gregorius voer hem sijn ghebet aen gode mit tranen ghestort had Ende verlostede also desen trayanum vander hellen.

·xix· jaer· xv. daech·

Item of dese Trayanus behoudē is of en is dat is tot desen daghen toe seer twiuelachtich ghebleuen Ende die doctoren en sijn daer in nijt eendrachtich Ende daer of sijn veel verscheyden openbaringhen van veel deuoten personē Welke openbaringhe op een sluten ende seggben dat onse here god dat alleen verholen hout voer die heylighe tercke op dat wij ontsich selken hebben altijt te wercken tot onser sielen salicheit Ende van alduisdanighe questien ende vraghen laet ons rusten te onsoeken Want god een vil nijt sonder saecke dat dit. ende des ghelijck den heylighen tercke verholen bliuen sel.

Item dese selue Trayanus ontfeng onwillichlick die keyserlike crone bij die stadt Agrippina in vranckrijck Ende brocht weder dat lant van germanien Ende die prouincē van orienten. babilonien. seleuacen Ende die eynden van jndiē onder den roemsche crone Ende wert daer om ghehaten die ander de Alexander in Allen desen dinghen bleef hij soe oetmoedich goedertieren soe dat hij van alle man lieff tal was. Ende nyement zwaer datmen van weynighe heren leset Dese heerlike wercken sijn eens waerachtich ende gheen visierde teyckenē des edelheits Jtē hij leefde altijt also dat een yghelijck sprack ende seyde dat hij den keyserlicke crōe weerdich was Eñ hij scuwede die heerlicheit van keyser te werden. recht of daer nyement onnutter toe een waer gheweest dan hij Onder hem stozuen veel martelaers.

Die derde persecucie ende veruolghing des heylighe kerckes gheschiede van den keyser Trayanus Ende in dese persecucie worden also veel martelaers ghedoot datse nijt te tellen en sijn Ten laetstē wert die persecucie verboden ende neder ghe leyt. mer nijt gheheel wt bede van plinius die anderde.

Keysers

Ignacius een glorioess doctoer dese was biscop van Anthiochien ende sinte johannes ewanghelisten discipel. hi sterf een edel martelaer Sijn hert wert ontwee ghesneden ende daer vantmen in bescreuen mit gulden letteren die suete naem ihesus. hi scrijft in sijn Epistelen Mijn minne is die ghecruuste ihesus hi sach ī sijn leuen onse lieue vrouwe. hi screef haer brieuen in welcken men aldus ghescreuen leset xpristifere marie ꝛc̄ dat is die god ghedragen of ghebaert heeft Ende onse lieue vrouwe maria Antwoerde hem soetelick ende minlick Ende screef aen hem aldus Maria die oetmoedighe dienstmaecht ihesu xpristi Mijnre gheminde mede discipelick sel tot v comen ꝛc̄.

an° mundi

v^m iij^c iij

Paeusen

Anacletꝰ martelaer

Dese sat ix jaer twee maenden ende x daghen hij was een grieck wt dat rijck van Athenen Sijn vader hiet Anthiochus.

Anno Xp̄i

C en̄ iiij

Dese Anacletus vermaende allen kersten menschen mit sinen brieuen datmen den priesters bouen allen menschen eeren sel segghende. datmen den ghenen die gode sacrifici doen nijt quellen en sel. mer verdraghen. ende dat sij van allen leken horen gheeert te werden Ende als die priesters sacrifici doen gode dat si dan tughen bij hē sellen hebben Ende bij sonder die biscoppen op datment bewijsen mach dat sij den here volcomelick sacrifici doen Dese ordinierde dat een clerck ghenen baert noch lang haer dragen soude. hi maecte sinte peters ghedachtenisse ende grafstede doe hij van hem priester ghewijt was. hi maecte oeck mede ander steden daermen biscoppē begrauen soude daer hi oeck seluer leyt Item hi ordinierde te romen vij dyaconē cardinalen Item dat een biscop sel consecriert ende ghewijt werden van drie biscoppen Item hi ordinierde datmē die clercken int openbaer wyen sal Ten laetstē sterf hij martelaer in Trayanus xij jaer Ende wert bij sinte peters lichaem begrauen in vaticano.

In dese tijt verdestrueerde ende verdoruen die ioden alte veel provincien Sij lie-
pen op een tijt doer al die werlt ghelijck rasende volck Ende si en spaerde niemēt
Sij verdoruen alte veel steden. mer si en wonnen so veel nijt dat si hoer rijck wed
mochten crighen Want si worden eerst verdestrueert van Trayanus Ende And-
werff van Adrianus Aldus wert die doot ons liefs heren ihesu xpristi ghewro-
ken Ende die Romeynen en hebben die kerck nymmermeer te vergheefs ůuolcht
Ende si en waren oeck nye sonder eer ende bate der wijle dat si die gheloeuighe eer-
den Van deser materie ouer leset orosium.

Eustachius die oeck gheheten was placidas Ende theopista sijn wijff mit hoer
twee sonen Als Agapitus ende theopistes vanden welken men veel wonders le-
set dese worden wt Adrianus ghebot in deser tijt ghemartiriziert.

Euariscus martelaer

Dese was een grieck Sijn vader hiet judas ende was een jode wt
die stadt van betlehem dese Euariscus besat die stoel van Romen
x. jaer vij maenden ende ij daghe.

Dese Euariscus was een heylich maertel hi ordinierde dat een biscop van dat
ghemeen leeck volck nijt en soude accusiert werden hi ordinierde vij dyaconen die
bij die biscop sitten sellen als hi predict om die eerweerdicheit der woerden gods
eñ op dat die biscop van sinē vyanden daer in nijt beloghen en wert als dat hi val
sche woerden soude ghepredict hebben hi ordinierde datmē dat hylic opēbaer makē
soude bijder ouders raet ende consent Eñ gheen heymelike trouwe te gheuen Ende
datmen dat hylic vanden priester ghebenedien soude mit solemniteyte int openbaer
Ten laetsten sterf hij martelaer in Adrianus derde jaer Ende wert begrauen bij
sinte peters lichaem.

Plinius die anderde was een oratoer ende philosoeph dese heeft veel dinghen
bescreuen. hi versoende Trayanū so dat hi weder riep die sentencie die hi teghens
den kersten gegheuen had scriuende hem dat si nijt quaets en souden doen Mer dat
sij hem tot duechden souden gheuen ende smorghens voer daghe op staende souden
louen ende aenbeden xpristum voer een god.

Dese Adrianus wert in veel punten ghepresen hij was den kersten menschen gunstich ghenoch. ende gracioess Nochtant ghebode hi sommighe te pinen ende oec te doden die den afgoden gheen sacrifici wouden doen hi was ghemeenlic in allen cō: sten seer wel gheleert in al sijn tijt had hij rust ende vrede. hij was gheheten een va: der des landes hi maecte veel rechten. hi gheboet datmē die kers ten sonder process van recht nijt dammieren noch verdoemen en most Item hij verdestrueerde jherusalem wt die gronde. Mer namaels tymmerde hi dat weder Ende verbodet datmen daer gheen en most laten in comen. dan den kersten soude men in laten. hi quam onwil: lichlick aent keyserrijck. nochtans regnierde hi dat seer wel Item doe die senaet of die oudermanss hem baden datmen sijn soen keyser hieten most. doe sprack hi eñ antwoerde het is ghenoch dat ic onwillich regniert heb dat ic nijt verdient en heb Men sel die heerlicheit nijt gheuen naden bloede mer na der verdienten eñ duech: den daerment mede mach verdienen te regnieren Ende die coninck gheboren wer: den ende des nijt verdient en hebben die sijn totten rijck onnvt So wie dat regnie: ren sel. die soude eerst hem in veel duechden gheofent hebben. Eñ als hi totter heerlicheit dan gheroepen wert soe en soude hij hem nijt after houden Mer willichlick voldoē die begheerten der borgheren.

Keysers

xxi jaer

an° mundi v^m iij^c xiij.

Die lini der Pausen

Dese was een romeyn vant rijck geheten Capritaurus sijn vāder hiet oec Alexand hi sat viij iaer v maēt ij dage

Anno Xpi C xiiij

Dese Alexander bekeerde dat meeste deel vanden senatoren ende brochtse totten ghe: loue. hi ordinierde datmen ghewijt water soude maken mit sout ende sprenghet in: den husen der ghelouigher Ende inder huechnisse der passien ons heren sette hi ende ordinierde int Canon der imsse Qui pridie quam pateret ꝛc. hij ordinierde oeck datmen water soude doen in die kelck totten wijn daermen misse mede doet om die verenighe xpristi mitter kercken Alst bescreuen staet de consecracione in die twede distincti int eerste capittel Ende hij ordinierde datmen een cleyn substancie soude nemen wt dat alre subtijlste bloem van meel van weyt Dese stert ten laetsten ond Adrianus martelaer mit veel anderen die van hem bekeert waren ende oeck mit hem ghemartelijt worden Ende hi leyt begrauen in die plaetze gheheten Numenta: na Namaels wert hi transferiert in sinte sabijns kercke.

Secundus was een heerlick philosoeph hi leefde namaels in silencio . dat is in swijghen sonder spreken hi Antwoerde in scriften op des keysers Adrianus vraghen . hij heeft veel punten bescreuen die weerdich sijn te outhouden diemen lesen mach int boeck vant leuen der philosophen .

Focas wert ghemartelijt in Trayanus laetste iaer dese focas prophetierde den keyser trayano segghende O trayane reyset tot die onderste plaetze der hellen ende haestet v tot die tormenten die v daer bereyt sijn daer ghi in een ewighen nacht eñ duusternisse vreselic barnē selt Noch m̄ iij . daech sult ghi leuē eñ dan so sel die du ijsterheit des doots v vā heen nemen Want dat bloet der onnoselen en mach nijt lā gher onghewroken bliuen Ende Trayanus sterf opten derden dach aent buuck Euel .

Quirinus martelaer was een rechter .

Euencius priester ende martelaer .

Theodolus dyaeck ende martelaer .

v^m iij^c xxiij

Dese sixtus was een romeyn wt lant ende rijck gheheten vyalata Sijn vader was gheheten pastor hij sat tien iaer . iij maenden ende xxi daghe .

laer

C xxiiij

Dese sixtus die eerste ordinierde datmen inder missen singhen soude Sanctus sanctus sanctꝰ ꝛc̄ hi ordinierde dat niement gheen ghewijde dinghen en moet aen tasten dan die dienres des altaers . alst bescreuen staet de consecracione ī die eerste distincci int capittel ī sancta Item hij ordinierde datmen dat corporael van gheen zijde moet maken . mer van dat alre puerste wit linnen laken dat nijt gheverwet en is Item hi ordinierde dat gheen wijf enighe vaten aen soude tastē daermen misse mede dede Item hi ordinierde dat als enich biscop te romen gheroepen wert eñ weder comende tot sijn kerck datmen die nijt ontfanghen en sel . ten si dat hi brieuen toent vanden paeus Item datmen gheen missē doen en moet dan op een altaer Item hi seynde een biscop gheheten peregrinus die eē romeyn was mit veel ander kersten menschen int lant van vrancrijck Ten laetsten wert hi martiriziert butē die poert gheheten domine quo vadis . dat is heer waer gaestu Eñ wert begrauen bij sinte peter in vaticano .

Dese Anthonius had te wijf Adrianus dochter Ende was sijn verco[r]tzeyseen
hi was een seer wijs man ende goedertieren datmen selden in een mensch tesamen
vijndt int ghemeen die in wijsheiden bouen gaen en sijn van naturen nijt goedertie
ren noch vreedsam Ende die seer goedertieren sijn. Die sijn int ghemeen nijt alte
seer gheleert noch wijs Mer dese man Anthonius was
Keysers xxij jaer Antho-nius pius seer hoechlicht mit keyden begauet. daer om so quamē veel
prouincien ende landen die van andere keysers ghegaen
waren willichlich weder onder hem. Want hij was voer-
waer een vader des lants. hi was liefftallich van allen menschen. Nyemēt en was
hi vreet Ende den tierstien was hi seer goedertieren Aldus wert hi ghheten pius
dat is goedertieren Ende alle die keysers die hem navolghen werden pius na hem
gheheten dat is goedertieren. hi seyde ick woude lieuer nae scipioes exempel enen
borgher houden dan dusent vyanden doot slaen Ende datmen leest dat sommighe
martelaers onder hem ghestoruen sijn dat en is bij sijn consent nijt gheschiet noch
wt sijn ghebot Mer wt dat ghebot van sijn voer keysers Item die duuelken inder

an⁹ mundi

vi jaer Thelesphō-rus Dese was een Romeyn
Paus en wt Anachorita.
iij maenden
xxij dagh

Anno Xpi

Dese ordinierde te singhen int̄ missen Gloria in excelsis deo tē dat die Engelē
ghmaect hebben Ende datmen dat Ewangelium singhet inder missen voer dat sa-
crificium. hi ordinierde op kerstnachē drie missen te singhen ende dat om veel sa-
kien wil tē Item dat die clercken selken vasten seuen volle weken voer paesschen.
Wāt also als d clercken leuen sel verscheyden wesen vand leuē leuē soe sel oeck hoer
vasten discreet ende verscheyden wesen Item hi ordinierde dat niement en sel misse
singhen eer dat hi terde ghelesen heeft Ten laetsten sterf hi martelaer ende were be-
grauen in vaticano bij sinte peter.

Quadratus biscop vā Athenen dese was der Apostelen discipel Ende Aristi-
des een vermaert philosoeph dese maecten Apologeticum dat is een boeck alsoe ghe
noemt traetierende van wechten Ende doe Trayanus dat sach wert hi versoent.
Hermes was een prouoest van romen ende sterf martelaer.

lucht hadden dat ghemeen volck mit alsulke boesheit soe verhardt dat die keyseren dat nijt gheheel wt doen en constē Also was die kersten naem ghehaet vanden ghe-nen die die afgoden aenbaden Ende sonderlinghe vanden biscoppen ende priesterē des tempels die den princen ende tghemeen volck verwecten teghens die ghelouige kersten want si aenmercten ende saghen dat haer staet ende offerhande alle daghe minrede Ende hoer houerdye soude werden versmadet want die korsten seyden dat alle die afgoden waren duuellen. van welcke afgodē al dat ghemeen volck hoopte die tijtlyke ende ewighe salicheit Eñ daer om en ist gheen wonder dat hoe wel die prince ůsoent is dat nochtans die onder saten veruolghen den kersten als quade blasphemieres.

v^m iij^c xliij.

Sophia die edel matroen wert in dese tijt ghemartiriziert mit haer iij dochterē al dus geheten

Fides
Spes
Caritas

C xliiij.

Justinus een vermaert philosoeph was pompeyus discipel hi abbreuieerde sijn boecken Ende hi maecten een boeck vander kersten religie ofte gheestelickheit Eñ dit boeck gaf hij den keyser Anthonio. waer om wert hi den kersten goedertierē

Peregrinus was biscop Anthisiodorensis ende sterf martelaer.
Serapia starf maghet ende martelaer.
Sabina een edel wedue starf martelaer.
Maria martelaer ende maghet doe worden veel menschen ghelouich.
Euencius martelaer.
Theodolus martelaer.
Jobita martelaer.
Colocerius martelaer.

Int lant van Armenien worden .x. dusent martelaers ghecruust in een gro-
ten berch gheheten Arath Ende men hout hoer hoechtijt feestelike in der kercke op
die .x. kalendas julij Ende dese martelaers hebben groten beloften beworuen den
ghenen diese mit deuocien vieren . vasten . eeren . ende aenbeden .

Keysers

Aquila een groet oratoer seer vermaert gheboren van die stede ponticus Dese
was die Anderde ouersetter ende beduder van moyses wett . Want inden eersten
warender lxx . Interpretes of ouersetters vanden hebreeusche in griexer tael Ten
Anderen was dese Aquila die eerste ouersetter vten griecke in latijsche tael .

Galienus een groot meister in medicinen gheboren van pergama dese bedude
ypocras boecken ende hij was te romen in dese tijt vermaert .
Pompeyus trogus geboren wt spaengen dese maecte die histori van nynus
tijden tot octauianus tijden toe .

an° mundi

Paeusen

Dese sat iiij jaer iij maenden
Ende viij daghen Ende sterf
opten iij ydus Januarij .

Dese was een gheboren grieck van
Athenen Sijn vader hiet philoso-
phus

Anno Xpi

Dese jgnius settede die clercscap onderscheyden elck in sijn graet hi ordinierde
datter een man ende een vrou als ghevaders een kijnt vter fonten soude heffen En
des ghelijck inder forminghe . hij screef een ghemeen Epistel aen allen kersten men-
schen van enen ende driewoudighen god Item dat gheen Archibiscop hem ver-
met sinen suffragaen dat is sijn wijbiscop te condemnieren ten sij dat die sake eerst
onder die biscoppen int provinciael consilium onder socht is Alleen wtgesondert
die paeus van romen Ten laetsten sterf hij martelaer Ende wert begrauen in sin-
te peters kerck .
Ptolomeus was een coninck Ende een wonderlic meister wel gheleert in As-
tronomy hij dede daer veel meer toe dan hij gheuonden had Ende hi screef veel din-
ghen .
Taurus een edel philosoeph vermaert te Athenen dese seyde datmen int open-
baer sel houden die manier des ghemeen volcks Mer int heymelick selmen houden
dat recht der natueren ende dat goede gheslacht .
Valentinus die ketter seyde dat xpristꝰ een hemels lichaem aenghenomen had .
Cerdo die ketter dese was marcionis meister .
Policarpus seyde dat Marcion des duuels eerste soen was .

Policarpus biscop van Ephesen ende sinte ianss ewangelist discipel hi quam te romen ende bekeerde veel ketters vā haer kettery op dese tijt hadden die heylighe mannen groten arbeyt want van buten worden si mitten sweerden ghedoot Ende van binnen wort die heylighe kerck aengheuochten mit dat venijnt der kettery Ende dese twee persecucien duerden seer lang Ende all wast dattet sweert began te rusten tot sommighe tijden Nochtant die valscheit ende archeit der ketters wort al le tijt groter ende menichuoudigher Ten laetsten wert dese heylighe man martiriziert onder den keyser Anthonius verus Ende noch xij wt dat lant van philadelphia worden mit hem martiriziert.

Hermes was een groot doctoer inder godheit ende heeft veel dingen gescreuen Die heyglihe Enghel openbaerde hem segghende datmen den paesch dach vieren sel optē sonnendach. daer na wert hi martelijt.

Papias johannis een Auditoer eñ biscop jeropolitanus dese maecte een boec gheheten vander verclaringhe der sermonen xp̄i.

v^m iij^c liij

Dese pius was wt italien gheboren van een stadt hiet Aquilegia Sijn vāder hiet Rufinus hi starf martelaer op die vijfte idus iulij

sat ix jaer iiij maent xxi. daghe

.C liiij.

Dese ordinierde die pinen teghens die versumelheit welcke gheschieden mochten aent bloet xpristi alst ghescreuē staet de Consecratione in die anderde distincti int Capittel Si per negligenciam Item hij ordinierde datmen die hoechtijt van paesschen altijt vieren sel op een sonnendach Item hij ordinierde datmen die ketters die van die kettery der ioden comen. ontfanghen sel ende dopense Dese maecte vijff ordinanciē Ten laetsten sterff hi martelaer ende wert bij sinte peter begrauen In vaticano.

Die vierde persecucie gheschiede in die heylighe kerck wt Anthonius verus gebot īden welkē alte veel kerstē ghemartiriziert worden mer nijt te vergheefs wāt daer om quam alte groten pestilencie doer al ytalien eñ doer meer provincien Oeck waren op die tijt grote strijden. water vloet. eertbeuinge. ende grote menichte van krieken Item dat Roemsche volck wert ouer all verslaghen.

Keysers

Hier begonsten twee keysers te regnieren wat dese twee aenweerde ende aennemen dat keyser rijcke na dien dat Anthonius pius doot was Mer doe lucius sterf doe bleeff Marcus Anthonius alleen keyser Ende van hem wert ghescreuen dat hi seer goet ende victorioess was Mer alleen verhengde hi dit quaet Als dat hi te ghen den kerstenen liet doen die vierde persecucie Item Mē seyt dat hi so stantastich was oeck doe hi noch een kijnt was . dat hij noch in voerspoet of vruech den Noch in wederspoet sijn aensicht en veranderde

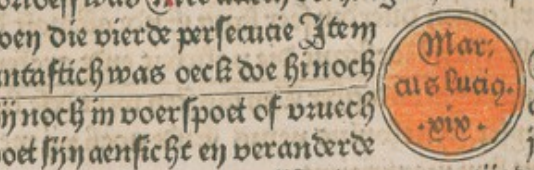

Anthonius veus aurelius cōmodus jaer .

Item hi was soe goet totten ghemeenen menschen dat op een tijt doe hij ghreen ghelt en had eñ al sijn scat wt gegheuen was ende nijt en had . dat hi sijn ridderen mochte ghreuen . doe had hij lieuer sijn goudren eñ sulueren vaten te vercopen eñ sijns wijfs clenoten ende ander huusraet . dan hi den senaet die landen of die provincē beswaren woude Mer doe hi victori bewerff . doe loste hi dat all in welcken hi beswaert ende belast was Ende hi verminrede die provincien haer tribuut .

an° mundi

Alexander een vermaert doctoer in medianen Ende sijn kijnt dat Pontianus hiet stonden martelaers .

Pausen

Fotinus biscop van lugdunen wert mit veel ander kerstenen voert ghebeff ypsi ti martiriziert .

Anno Xpi

Orosius scrijft dat die strijt marcomannicum was een alte groten ende lastighe strijt Want dat volck van barbarien hadden den romeynen al ons ende ons beleghen soe datter niement vlyen en mocht Mer sommighe kerstenen ridderen worden wepende o ypē wilt ons helpen eñ bijstaen Ter stont quamen daer grote blixemen daert volck van barbarien seer of verueert wert . ende ruemden van daen Eñ daer mede wert die kerstenen naen alte seer verbreet Ende die keyser gaf doe ypisto die victori ende nijt hem seluen Ende die sentencie welcke teghens den kerstenen ghegheuen was . werter mede ghesachtet .

Justinus een philosoeph wert in desen tijden totter kerstenen ghelouue bekeert dese hef veel dinghen beschreuen teghens den ketteren Ende hi wert martelijt .

Justus biscop te vyennen sterf martelaer .

Felicitas wert mit haer seuen sonen ghemartelijt dit was een wonderlicke spieghel want dit ghesciede Als hier voermaels die seuen machabei mit haer moeder worden ghemartelijt .

¶ Egesippus een hystori scriuer maecte vijf boecken vander hystorie der Apostolen ende martelaren tot sinen tijt toe
Attalus van pargamo een fundament d' heyligher kercke sterff martelaer.
Blandina een heylich vrou ende martelaer.
Victor een ridder Ende Cerena sijn wijf worden martelijt
Concordius subdyaken martelaer
Marcellus martelaer
Gayus martelaer
Poncianus martelaer
Flocellus een kijnt ende martelaer
Siminicus priester ende martelaer
Praxedis maghet dese sprekende hoer ghebet rustede inden heer.
Nouatus mit xxij martelaers.
Theophilus biscop vā anthiochiē
Appollinaris biscop jeropolitanꝰ
Narciscus patriarch vā jherusalē
Dyonisius biscop van chorinthen
Philippus biscop trecensis
Philippꝰ eē rechter vā alexādrien
Eugenia sijn dochter mit haer diēres storuen martelaers
Prothus ende jacinctus martel.
Van desen lestmen veel wonderlike dinghen.

v^m iij^c lxiij.

Dese sat ix jaer drie maenden ende iiij daghen.

Anicetus gheboren wt syrien wt een steghe gheheten mirrea Sijn vāder hetede johannes Sijn hoechtijt houtmen opten xv kalendas van mey.

C lxiiij.

Dese Anicetus maecte veel Canones die int boeck vanden gheesteliken rechten gheheten decretum tot veel steden bescreuen staen ghelijck ander heylighe vāderen scriften die hoer bloet in een testament ghegheuen hebben Ende daer om werdē se gheheten Canones wantse eerst vanden heylighen apostolen daer nae vanden martelaren ende ander heylighe doctoren die al prelaten hebben gheweest int beghīsel der heyligher kercke Ende vanden heylighen consilien gheordiniert ende inghesset sijn Sij en sijn oeck nijt ghemaect bij enigher mēschen vijndinghen Mer si sijn ghedicht doer die gracie eñ saluinghe des heylighen gheestes Eñ so wie dat vermetelick straffet die heylighe Canones die blasphemiert inden heylighen gheest alst bescreuen staet inden decreet int Capittel violatores xxv .q. prima dese Anicetus heeft veel statuten ghemaect van die staet der biscoppen ende hoere consecracien. hij ordinierde dat een clerck gheen lanck haer. noch gheen lang baert soude hebben Mer hi soude hebben een crune opt middel van sijn hooft recht rondt Ten laetsten sterf hi martelaer onder Anthonius verus Ende hij wert begrauen inden wech gheheten Appia in sinte kalixtus kerchoff.

Dese Cōmodus was Anthonius verus soen hi was mēdallen van quāder ge-
ruft ende heel oncwsch. hi was so seer quaet datmen hem hetede een vyant des men
schelike gheslachtes. hi dode alte veel senatoers ende bij sonder dede hi doden die hē
dochte dat die edelste ende verstandelste waren. hi was so houeerdich ende verme-
tel dat hi dicwil een leewē wel aen toech gheuende daer
in te kennen dat hi een coninck der menschen waer. ghe- xiij jaer.

Keysers

Com-
modꝰ au-
relius

lijck een leewe die coninck der beesten is. Mer daer die lucꝰ antonꝰ
stantafticheit der martelaren blenct. daer ist verdrietlic
te spreken van vleyschlicheit der wertliker menschen Ten laetsten wert dese cōmo-
dus gheworcht Ende also stert hij.

Die ketters Cathafrige stonden op wt lant gheheten frigia dese segghen dat sij
alleen hebben die heylighe gheest En dat die heylighe gheest noch den apostolen noch
niement anders ghegheuen en is Item die Meisters van dese kettery waren Mō-
tanus prisca ende Maximilla.

an° mundi

v^m iij^c lxxiij

Dese was geboren wt Campaengen
wt eē stadt fundana Sijn vāder hiet
Paeusen Concordius dese sterf martelaer op
ten kalendas van mey.

j.
Sother
mar.

telaer. ix jaer iij
maenden
xxi daghe

Anno dm̄

C lxxiiij

Dese sother ordinierde dat een nonne soude draghen een wiel Mer gheen corpo-
rael of heylighe dwelen en souden si aen tasten Noch gheen wierroock werpen inder
kercken Ende wanter veel periculen ende last inder hilike gheuielen daer om ordi-
nierde hi datmēt wijff nijt voer echt en sel houden ten si dat si eerst vanden priester
ghebenedijt waer Ende van hoer ouders ouergheleuert ende vanden naesten vrien
den wel bewaert waer Ten laetsten na dat hi heylichlick gheleuet had sterf hij een
salich martelaer gods Ende wert in sinte peters kerck begrauen Ende die paeus-
stoel stont ledich xxij daghe lang.

Terculianus van Affriken is inder heyligher kercke seer vermaert.

In dese tijt wordt den heylighe kercke die eerste vrede ghegheuen Mer die vrede
en duerde nijt lang.

Theodocion die derde ouersetter van moyses wett.

¶ Helyus was een out man ende wert keyser tegens sinen wil. hi en woude nijt dat men sijn wijff soude hieten keyserinne Noch sijn soen keyser. hij en nā nye geen ghiften. Noch nye en dede hi wraeckt. hi wert doot ghesla ghen in sijn vi maent van julianus die na dat rijckt stondt. mer hi en vorderde nijt Want als hij desen kluī versiedt so wort hi van seuerus weder verslaghen.

helyo. ytinay se uero.

¶ Dese seuerus was we Afren gheboren Eñ na dat hi keyser wert doe streed hi iij. auijl strijden inden eersten ūwan hij julianum die dat keyser rijc aen vocht ende hi dode hem te romen Die anderde strijt had hi teghens piscennium Ende den derden strijt street hij in gallien teghens Albinum die julianus ghesel was. hij verwan ende vacht heerlickt eñ aen beyden parthien word veel bloets ghestort. dese seuerus was van natueren seer boess ende quaet Alleyt was hi vermoyt van strijden. hi regierde dat ghemeen goet seer starcklickt ende mit gwoten arbeyde. hij verwan die parthos. die van Arabien. die Adiebinos die joden. ende samariten. hij bracht veel provinaē ende naaen van volckt aen dat woemsche rijckt. hi was seer wel ghkleert in natuerlī

vi maent xviij jaer

lie consté ende oeckt inden weerlicken rechten. hi verweete die v. persecuaē teghens die kerstē Ende daer om leet hi veel werspoets Namaels nae gwoten strijden tymmerde hi ī britaengen een alte sterc kten valleye vā hondert ende xxxij passen Ende hi starcte dat mit veel woernen van die een zee totten anderen verlengde hijt Aldaer sterf hi aen een zuyct bi een stede ghekten Eborzacum.

vm iij° lxxxiij

Eleutherius martiriziert

Dese was een griecks we die stede Nycopolis hi sat xv jaer vi maent vi dage Sijn vader hiet habundg

C lxxxiiij

¶ Dese ordinierde nader apostolen ordinaē dat die kerstē souden eten alle ghewoenelicke spijse die redelic eñ menschelickt waer Item dat nyement van sijnre graden verstoten en soude werden hi en waer eerst beschuldicht. ghekijckt onse here god dede die judam toe liet alsoe lang als hi nijt beclaecht en was: Want alle dat ghene dat judas daer en binnen onder den apostolen dede. dat bleeft van weerden om die weerdicheit wille sijns dienstes Item hi ordinierde dat men gheen sentencie gheuen een moet ten sij dat die ghene teghenwoerdich is die die saeckt sijn is daert oerdel sel in gheweseñ werden. hi seynden legaten totten Coninckt van brytaengen gekten lucio die hem mit sijn volckt souden dopen Ten laetstē wert dese Eleutherius martiriziert op die vij. kalendas Junij Ende wert begrauen bij sinte peter in vaticano.

Englant wert bekeert ende ghebrocht totten gheloue mit groeter solemniteyte also
ghering Als lucius die coninck ghedoept was Eñ doe nam dat ghemeen volck
wt sijn exempel dat gheloeff vredelick aen ende si worden doe mede ghedoept Fuga
nus eñ damianus waeren die legaten vanden paeus daer gheseynt die dat woert
gods eñ dat kersten gheloeff daer eerst predicten
Lucius coninc van britaengen dat nu enghelant heet die wert totten kersten ghe
Keysers loeff bekeert Eñ hij wert mit sijn volck ghedoopt van twe religiose mannen Als
fuganus ende damianus die van den paeus Elentherius daer ghesemt waeren

Leonides Origines vader wert voer gheloeff cristi onthoeft eñ starf martelaer
Origenes was doe xvij. iaer out ende was bereyt mit sinen vader martiriziert te
werden Mer sijn moeder belettet hij verloer al sijn patromonium om dat hi kerstē
gheworden was hij leerde die scoliers hoer gramatijck Eñ van dat loen dat hi ōt
feng daer mede voede hij sijn moeder mit vij. broeders
Anno Audecius subdyaeck was policarpus discipel eñ wert martiriziert
mundi v^m iiij^c xcij

Paeusen dese sat x: iaer ij. maendt eñ xij. daghen

dese was gheboren wt afren Sijn vader hiet Felix hij
starf martelaer op die vijfte kalendas Augusti. ende
leyt begrauen bij sinte Peter in vaticano

Anno xp̄i C xciij

dese victor ordinierde bij rade der biscoppen die in Allexandrien int lant van pa
lestinen tottet consilium gheroepen worden daer hij self tegenwoerdich was dat
men altijt den paesch dach soude vieren op een sonnendach wāt voermaels plegen
veel biscoppen wt Asyen ende vten oesten hoer paeschdach te vieren mitten ioden
Item hij ordinierde so wie vā den hidenscap ghelouich word dat men die ind noot
soude mogen dopen het waer ter zee off in der Riuieren of fonteynen eñ in allen na
tuerlike wateren Ten laesten sterff hij martelaer
Hyreneus biscop van lugdunen wert mit veel clerken eñ leken martiriziert
Clemens een philosoep wt Allexandrien
Panthenus stoycus wt Afriken een histori scriuer
Allexander narcisci was een nauolgher origenis.

Die vijfte persecucie der heiligher kerke ghesciede wt ghebot des keysers Seuerus
Na welker persecucie ter stont volchde die godlike wrake want daer op stonden
die Ciuijl strijden daer die Romeynen seer mede verghinghen

¶ Merct hier neerstelick ende wetet dat als die heylighe doctores scriuen so hebben hem die romeynen dicvil gheset teghens die heylighe kerck mer nye wijslicke Ende want die ghemeent der verstandelre menschen houden dat die beste ende edelste manier van victori te vercrighen coemt bij die duechde der paciencie ende lijdsāheit. daer om ist kenlick dat die heylighe kerck heeft lidende haer noot verwonnē in dese tijt spraken die keysers. wi en willen nijt datmen ons ghebieden sel Want wij hebben alle die werlt te ghebieden Alleen sijn die Romeynē vermaert die alre gheleerste te wesen Namaels doe die heylighe kerck in langhe druc ende in groot liden haer ghelieden had. ist sonder sweerde off ander wapen hier toe ghecomen dat die grote maiesteyt des roemsche rijcks oetmoedelick beleden heeft dat die keyserlike rechten haer nijt en veronweerdighen onddanich te wesen den heyligen gheestlike rechten dit is die veranderinghe des ouerste rechterhant gods Daer om wilt ghi verwinnen so leert lyden Het is een teyken vā volmaecte wijsheit dat een hem seluen ongheleert ende onwijss achtet.

v^m iiij^c iij.

Dese was een romeyn Sijn vāder hiet habundus Hij sat ix jaer vi maenden ende x daghen hij wert martiriziert op die vij kalendas septembris.

ij^c iiij.

¶ Dese Zephering ordinierde dat Alle kersten menschen souden tot haer xij. jarē dat heylich sacrament ontfanghen opten heylighen paeschdach in teghenwoerdichheit alle kersten menschen clercken ende leecken Hij ordinierde dat die vaten des outaers souden wesen van glass of van coper. mer nijt van gheenrehande hout ghemaect Alsmen hier voermaels plach dat bloet ons heren te consecrieren in houten vaten Namaels worden die glasen kelcken verboden somē leest de Consecracione in die eerste distincti int capittel vasa Item datmen die ordiniering der pristerē ende leuiten soude doen op ghesette tijden ī teghenwoerdicheit van veel luden hoechlick ende eerlick van gheproefde ende gheleerde Nocht heeft hi veel ander saligher ordinancie ghemaect Ten laetsten starff hi martelaer Ende wert begrauen in die vrede gods.

¶ Arthemonis was een ketter hij seyde xpristum te wesen een puer mensch dese kettery hebben veel menschen mit hem ghehouden.

Och och waer is nu ghebleuen der ouder Romeynen grote voersienicheit streng:
hicheit. eerbaerheit. eñ onsprekelike wijsheit Och leyder huden daghes is dat keys
erlike rijck gecomen totter dwaser handen Nota. Ist dat een dwaes sijn dwaes:
heit bekent so isser noch wat wijsheit in Mer acht
hij hem seluen wijs. so is sijn dwaesheit volmaect
Keysers Seuerus Sanuvius vij iaer anthonius caracalla Als dan en mach hij niet gheleert werden wāt hij
scuwet dat gheselscap der wijsē ende verselt hem mit
sijns ghelijck

Dese anthonius seuerus soen was strengher dan sijn vader hij was seer oncwsch
dat hij sijn stief moeder nam te wijff. hij dode den raetsman papinianum Ende ghe
lijck hij een ander dede so vielt hem weder. want hij die seer quaet was. wort van
sijn vyanden verslaghen daer veel menschen hoer in verblide Item wetet dat dit
is gheweest die manier d̄ sotter menschen dat als sij machtich worden so warē sijdē
wijsen contrarj. ende vervolchden die. Ende als die wijse ghedoot waeren die
moesten die dwaesen van noots weghen vergaen

anno mūdi v^m iiij^c xiij

Paeusen Calixtus was een romeyn sijn vader hiet
dimetrius hij sterff martelaer

sat vijff iaer
ij maenden
x daghen

anno xp̄i ij^c xiiij.

Dese Calixtus onder veel gueder wercken maecte hij een kerchoff Inden weghe
van Appia daer veel dusent martelarē begrauē sijn Ende dat heit nu sinte Calix
tus kerchoeff. hij ordinierde die quater temper te vasten. Item hij ordinierde on:
ser vrouwe kerck ouer den tyber Tē leesten wert hij martiriziert ende wert begra
uen op sijn kerchoff

Origenes een groot doctoer leyde een heylich leuen. Ende hij is seer vermaart in
die heilighe kerck van desen vijntmen contrarj scriften bescreuen Want sommighe
segghen dat hij seer goet gheweest is Ende ander meisters segghen contrari. het is
bouen maeten groet wond̄ dat die doctores van desen contrari scriften of opiniē ge
hadt hebben Ouerleset Ecclesiasticam historiam Int seste boeck eñ oec op ander
plaetzen ꝛc̄ Ic en heb gheen concordanci van desen scriften gheuonden End̄ off hij
behoudē is off nijt dat beuele wij den heer dien alle ding kēlic is ꝛc̄ Seer naerste
licke vijntmen bescreuen van verscheyden doctores van Sampson Salomon Tra
yanus Ende van desen Origenes off sij behouden ende salich sijn off nijt Eñ wāt
mēt sonder perikel nijt weten en mach ende die kercke hier gheen sekerheit off en
heeft daer om beueeltment den here ꝛc̄

Maternus was een jaer lanc keyser hij aen vacht dat rijck mit sijn soen ende wort wt een oploep der ridderē mit sinen soen dyadumeno ūslaghen

¶ Anthonius Aurelius leefde in lelike sonden Ende hi was onbehoerlike oncwsch soe dat hi gheen oncuuscheit ghehantiert en liet hi wert te romen verslaghen mit sijn moed wt een oeploep van sijn ridderen ghekijck maternus verslaghen was.

een jaer

iij jaer

mater ng· antho: nig au relius·

¶ Die vijfte ouersetting ende beduding der scrifture wert in dese tijt in jherico gheuonden daermen den meister nijt of en kennet waer om wertse gheheten Volgata

¶ Vlpianus een wel gheleert man ī die weerlike rechten was in dese tijt vermaert.

Palmacius martel mit al sijn huusghesin.

Felix mr̄	Priuatus martel	Cecilia martel	Julita martelaer
Calopedius mr̄	Anelinus martel	Maximus mr̄	Mertina martelaer
Astorius mr̄	Tiburcius martel	Lucianus mar̄	Barbara mr̄.
	Valerianus martel	Ciricus mr̄	

v^m iiij^c xxiij.

¶ Vrbanus was een Romeyn Sijn vad hiet poncianus hi wert martiriziert En sijn hoechtijt houtmen op die viij. ydus Julij.

j. Vrbanus mr̄.

sat viij jaer xi maent xxi daghen.

ij^c xxiiij.

¶ Dese Vrbanus was een romeyn van edelre gheslacht in sijnre kijntheit was hi een goet kersten hi bekeerd veel ende brachtse tottē kersten gheloue. hi ordinierde dat die priesteren den dienst gods souden doen mit gulden kelcken off sulueren off tynne of coper daermen van armoede nijt bet en mach Ende daer gheen west ī en quaem. bij desen Romanus tijden began die roemsche kerc eyghen eruen te besittē daer si den clercken ende notarien mede versach die de wercken der miraculen beschreuen want hier te voren plach die kercke slechts aelmissē te ontfanghen ghelijc bij der Apostolen tijden Ten laetsten wert hi martiriziert ende wert mit sinte cecilien begranen.

¶ Dese Alexander had een kersten moeder gehiten mameas die van Origenes be
keert was Ende ter bede van sijnre moeder en veruolechde hij den kersten nijt. hij
was een seer duechdsam iongheling. hij regierde tgemeen goet seer wel bij rade
des raetsmans vlpianus die een gheleert prince in den rechten seer vermaert was

xiij jaer

Item in een groet strijt so versloech hij xersen coninck van
parsen Item hij vervoerde sinte Thomas lichaem vā indien
tot syrien ende also quam hij tot edissen in Abagarus stādt
Ten laetsten wert dese Alexander onthoeft tot mens wt een
op loep van sijn ridderen

In desen tijden sachmen een wonderlike spiegel van twerehande manier van mar
telaren Als martelaers xpristi. ende des duuels martelaers Item Martelaers
xpristi waren die heylighe paeusen. Ende ander prelaten mit hoer ondersaten die
oeck kersten waren ende voer dat kersten gheloeff hoer bloet willichlic ghestort heb
ben Mer des duuels martelaers waren die Keysers ende ander princen mit hoer
ridderen ende knechten die voer tghemeen goet ende om der duuellen eer hoer seluē
ende veel ander menschen ghedoot hebben op dat sij regnieren mochten Een ghelike
pijn mer een onghelike saeck des pijns Ten is nijt vreemt dat xpristꝰ martelaers
heeft Mer groot wonder ist datter duuels martelaers sijn die den duuel ende den
werlt dienen Certeyn hudens daghes vijndtmen jn groot ghetal duuels marte:
laers Mer mtelaers xp̄i en vijndtmē so veel nijt: hoe veel worter gheuonden die ō
des werlts eer om ghenuechte des vleysches eñ om tijtlicke verganclick goet hoer
in periculen des doots setten ende ten laesten onghedwonghen steruen sij willichlick
Mer onse here xpristus en heeft nyement gheboeden datmen die kersten doden sel.
hoe wel dat hijt een corte tijt verhengt heeft. Siet nv dat onse martelaers xpristi
nijt te glorieren staet recht off sij wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen
te vercrighen Als wij aensiē dat die wertlike menschen dus ghestreden hebben om
tijtlike glorie te verweruen. hier off leset Augustinum jnt vijfte boeck van der
stādt gods seer suuerlick

¶ Die seste persecucie gheschiede in die heylighe kercke wt ghebot des keysers maximinus Mer hi en ontghing nijt onghepinicht Want na dien dat hi die kersten veruolchde doe wert hi ter stont ůslaghen dese persecucie was sondling tegens den prelaten ende clercken.

Julianus een hystori scriuer was in dese tijt vermaert.

¶ Dese paeus poncianus ordinierde alsmen seyt datmen die psalmodye opten dach eñ inder nacht in allen kercken singhen sel Item hi ordinierde dat die priesters eer dat si missen doen: sullen hoer biecht spreken lesende die Confiteor deo celi &c̄ dese wert verdreuen ende inder ellenden van sardinien gheseynt daer hi martirizert wert. Sijn lijchaem wert weder te romen ghebrocht van sinte fabianus Eñ wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff.

v^m iiij^c xxix

Poncianus was een Romeyn Sijn vad hiet Calphurnius.

sat vijff jaer ij maenden ij daghen ende hi starff op die xiij kalendas decembris.

CC xxx.

¶ Na dat poncianus doot was wert dese Ciriacus paeus Ende sat een iaer ende iij maenden int jaer ons heren ij^c ende xxxv Itē want dese Cyriacus teghen der clercken wil dat paeuscap achterliet Ende settede Antheros ī sijn stede Ende hi te Colen voer mitten elf dusent maechden daer om en wert hi onder die paeusen nijt ghetelt Want die Cardinalen meenden dat hi om wellust der maechden ende nijt wt deuocien sijn paeuscap ghelaten en hadde Nochtans was hi een reyn maecht Eñ wert mitten maechden ghcroent somen leest in die legende vanden xi dusent maechden Itē anders wilmen segghen dat dese xi dusent maechden ghepassijt worden in des keysers marcianus tijt doe Celestinus paeus was dat bet te ghelouen is nāder legenden vanden heylighen maechden.

Dese Maximinus wert keyser buten consent vanden senatoers End so ver volchde hij die kersten Ten laesten lieten hem sijn dienres ende wert verslagē van een die hiet pupiniang. Eñ mit hē word oeck verslagē sijn cleyn soē die oec Maximinus hiet Item dese pupinianus Ende sijn broeder Albinus wouden keysers wesen Mer sij worden thans int pallaes verslaghen.

Keysers

Maximinus iij jaer.

Dese Gordianus quam te romen eñ na dat hij die van parthen verwonnē had doe wert hij van den rechter ghehieten philippus ende van sijns selfs volck mit droch verslaghen.

Gordianus vi jaer.

Theodorus biscop bij ponten
Dyonisius biscop van Alexandrien dese was Orighenis discipel eñ heeft veel scriften ghelaeten

Die Xi^{m}. maechden worden te Coelen ghepassijt jnt iaer ons heren ij^{c} xxxvij. vādē hunen wt ghebot des keysers Maximinus

an^{o} mūdi

v^{m} iiij^{c} xxxiij

Paeusen

Dse Antheros off Ancherus was een grieck sat iij iaer een maent ende ix daghe.

antheros martel.

anno xp̄i

ij^{c} xxxiiij

Dese Antheros ordinierde datmen die biscoppen wt haren stoelen soude mogen ouuoren in anderen kercken Ende datmen soude bescriuen der martelaren legende. Ten laesten wert hij martiriziert onder den keyser Maximinus Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff opten iij nonas Januarij

¶ Affricanus julius was in desen tijden seer vermaert Ende veel gheleert in die heylighe scriften.

¶ Cyprianus een glorioess doctoer ende biscop van carthagen dese was seer vermaert. Ende hi wert in dese tijt martiriziert

¶ Porphirius een groot philosoeph dese heeft ghemaect die predicabilia hij was een groet vyant seer contrari den kersten gheloue. dwaeslick blafte hi tegens die waerheit Eñ die heylighe doctoers bedwonghen sijn dwaesheit so dat hi nijt meer en vorderde noch gheen verstant en had van dat gheen welcke hij seyde ofte affirmierde.

¶ dese Philippus was die xxiiij keyser na Augustum hi maecte sijn soen philippum mit hem keyser Dese twee waren alle beyde kersten. Ende dese was die eerst ende dat principael hooft van allen kersten keyseren. hi wies also int gheloue dat hi sijn sonden openbaerlike bichtede. Ende stont in die hoechtijt van paesschen onder die ander menschen die penitencie dedē te ghebode des paeus fabianus Itē sijn scat deylde laurencius Tē laetstē wert hi van decio den keyser in droch verslaghen.

Philippus vij jaer.

een. kerstē man

Decius. iij. jaer.

Dese decius was ghebo: ren wt dat nederste pannonien hi was die alre quaetste. mer cloeck te wapen. hi hatede den armen. hi veruolchde die kersten. hij versloech die keyser philippū mit sijn soen dat sijn heren waren Ten laetsten wert hi mit sijn soen onder den barbaren verslaghen.

v^m iiij^c xliij

Fabianus mr̄.

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet oeck fabianus Ende hi sat xiij jaer xi maenden eñ xi daghe

ij^c xliiij

¶ Dese heylighe man fabianus doe die paeus Antheros begrauen was verbeyde hi mitten anderen kersten. datmen een paeus soude kiesen Ende al dus verbeyden de quam Al daer seer haestelick een scoen witte duue vlieghen op sijn hooft seggende O fabiane du selste paeus gheordiniert werden Ende daer wt wert hi ghecoren Item hi ordinierde datmen Crisma dat is theylich oly consecrieren sel alle jaer opten witten donredach Alst bescreuen staet de Consecracione jnden iij. distincti int Capittel lr̄is Item hi ordinierde vij dyaconen die mit. vij. notarien trouwelick souden scriuen die leghenden der heyligher martelaren Ten laetsten na dien dat hij veel wercken heylichlick ghevrocht had. wert hi van decio den keyser martiriziert Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff Sijn hoechtijt houtmen feestelic inder kercken opten xiij kalendas Januarij.

¶ Dese Gallus ende volusianꝰ regnierden iij jaer ende iij maenden Sij voerden Een ciuijl strijt teghens Emilianum daer si in verslaghen worden Ende Emilianus wert in die derde maent daer na verslaghen Men seyt dat gallus starff van ouer aticheit dat hi sijns buucks gheen maet en wist.

Keysers

¶ Die vij persecucie inder heyligher kercke geschiede wt ghebot des keysers decius Ende was seer lastich mer nijt duerachtich want ghelijck dattet sijn voeruaders gheschiet was so ghewielt hem Ende hi wordt thans verslaghen.

Gallus. ij. jaer.

ende volusianus ende iij maenden

¶ Alexander biscop van jharusalem eñ mr̃.
Moyses priester eñ martelaer
Maximinus priester eñ martelaer
Proximꝰ priester eñ martelaer.

Appellonia maget eñ mr̃
Serapion martelaer
Nicostratus dyaeck eñ martel
Agata maghet eñ martelaer
Die seuen slapers
Abdon eñ sennes martelaer
Anathalia maghet eñ martel

an° mundi — v^m iiij^c liij

Paeusen

¶ Triphon een kijnt worp die duuellen vten menschen Ende hi wert in nycea martiriziert.
Victoria maghet eñ mr̃.

Cornelius mr̃.

Dese was een Romeyn hij sat iij. jaer ij maenden ende x daghen.

Anno Xpi — ij^c liiij

¶ Dese Cornelius voert een eerliken naem van groter heylicheit hij heeft vã god ontfanghen sonderling macht so dat hi is een groot maerscalck ouer besuychte menschen Item hi nam sinte peters ende sinte pauwels lichamen wt die stede die Catucumbas hiet ende hi leydese veel eerliker in een verheuender plaetze bij hulpe van sinte lucina Item hi ordinierde dat die priesters voer die gherechticheit soudẽ moghen sweren Ten laetsten wert hi mit meer ander kersten martiriziert op die xviij kalẽdas Octobris.

¶ Nouatus priester der kercke van Romen js gheworden een ketter segghende dat god die sondaren die vter gracie gods gheuallen waren ghenãde weygherde. Waer om wert te romen een consilium ghehouden teghens hem in decius tijdẽ daer lx biscoppen vergãdert waren in welcken consilium hi dampniert ende verdoemt wert.

¶ Dat Eerste scisma dat is die eerste twist inder heyligher kercke gheschiede omtrent dese tijt Want Nouatus hielt hem seluen voer paeus teghens Cornelium Mer Cornelius was ende bleef paeus.

Dese Valeriang was eerst een wel stridende mā die veel tijt victori had Mer na dien dat hij die kersten veruolchde doe wert hij thans gheuanghen vāden Coninc van parsen Ende wert hem so seer onderdanich dat die Coninc vā parsen altoes als hij op clam te peerde so settede hij sijn voet in valerianus neck Ende ten laesten wert hij verslaghen Hier aff wert galienus verveert ende stelde die heylighe kerck weder in vrede Ende want hi gheen volcomen wraeck en dede vant kersten bloet datter ghestort was daer om verghinghen die romeynen mit veel strijden.

xv iaer

valeriāg Galieng

Mer die goedertieren heer en liet datgemeen goet mitten romeynē die vol na desperaet ende mistroestich waeren nijt vergaen. want ter stont hijr na worden veel tyrannē verslaghen Eñ die romeynē vercregē doe voerspoet dat sij nijt en vermoede hier offleset Orosium

Sabellius was een ketter jn dese tijt vermaert hij seyde dat xpristus nijt en was die soen gods missakende drieu oudicheit der personen.

Lucius mr.

Dese was een romeyn hij sat iij jaer iij maenden ende iij daghe

Stephāg mr.

Romeyn sat iij jaer ij. maenden ende xv daghen

Dese Lucius ordinierde dat ij priesters ende ij dyaconen souden altijt bij den biscop wesen. Ende hem volghen in allen plaetzen waer hi ghing om tuychnisse der eerbarheit te gheuen hoe wel dat die sekerheit sijnre cōsciencien hē ghenoech was tot sijnre zielen salicheit Noch tans om der quaden menschen wil moet een biscop hebben eengoeden naem Alst bescreuē staet de Consecracione in die eerste distincti Jubemus. dese Lucius wert eerst in ellende verseynt Mer na quam hij weder ende wert van Valerianum onthoeft

Dese Stephanus ordinierde dat die priesterē eñ leuiten die geheylichde clederen nijt dragē en souden dā inden kerck totter diensten gods Alst bescreuen staet de Consecra jn die .j. distincti. vestimenta Hij bekeerde veel heyden. Ende begroeff veel martelaren lichamen Namaels wert hij gheuāghē eñ tot sijnre bede wert der afgoden tēpel destruert Tē laeste wert hi martiriziert daer hij inder missen stont ende celebrierde

Keyſers

¶ Die achte perſecutie gheſchiedt inder heyligher kercke wt des keyſers valeria-
nus ghebot om weleke perſecutie wil worde die tomeynē alle caſtelilie ende zwaer
like ghelaecht Wāt in des keyſers daig tijdē was daer een gemeē peſtilencie al
len plaetzen der werlt daer dat ghebot ghegaen was datmen die kerſten ſoude ver
uolghen Mer deſe wraeck gods was noch laſtigher want dat wemſche rijc wort
deſtrueert ſo dat alleen niet en verghinghen die de kerſten doden mer oeck mede al-
le die ghenen die daer conſent toe gauen worden verſlaghen Want tot alle tanen
op ſtonden grote ſtrijden Ende dat lantſcap ghenaten daia ouert water dat danu-
bium hiet wert inder exicheit verdeſtrueert. dit is ghebeeſt die eerſte deſtruc-
des keyſerlike rijcks die nijt wayperiert word.

Prīſcus mr̄ patricius martel Prothus martelaer
Malchus mr̄ Fructuoſo martel Jaanctus martelaer
Marinus mr̄ Eugenia martel Claudia martelaer.

an⁹ mundi

v^m iiij^c lxiij.

Pauſen

Sixtus ·ij· mr̄.

Deſe was een griecke ghebozen van Athenen Eñ
ſat twee jaer vi. maent ende vi. dagher hij wert
martiriziert op die viij ydus Auguſti.

Anno Xpi

ij^c lxiiij.

¶ Deſe ſixtus was laurencius ſijn ghekeſtelike vader hi ordinierde datmen die miſ
ſen op een outaer ſoude doen datmen te voren nijt en plach te doen. Ten laetſten
wert hi martiriziert ende veel ander mit hem wt des keyſers galienus ghebot die
Anders ghenaten wert decius Als vincencius eñ ander doctoren ſcriuen dit is die
waerachtichſte opinie ſomen leeſt in ſinte laurencius legende.

laurēcius j. glorioeſſ mr̄

¶ Tot Romen worden vil kerſten martiriziert
In Affriken iij^c martelaers mit ontallike veel
ander kerſten die in deſe perſecutie worden mar-
tiriziert
Cyrilla decius dochter maecht ende martelaer
Xlvi ridderen martelaers
Trophina decius wijff martelaer.

Feliciſſimus martelaer
Agapitus martelaer
Romanus martelaer
Ypolitus martelaer
Concordia martelaer
Hyrneus martelaer
Habundus martelaer.

Claudius verwan eñ versloech die gothen Allemanien eñ Gryekē die wel xv. iaer lang Illiricum eñ macedonien beleghen hadden Ende daer mede so verdiende hij een gulden beelt ende een gulden schilt int Capitolium te romen vandē romeynen Ten laesten starf hij aen een zuyct

Claudius ij iaer xvij daghen
Quintillus xiij daghen

Die alre wreetste ende groeffste kettery der manicheen nam hier oersproncк Ende began van een gehieten manes gheboeren wt persen scarp van sinnen eñ barbarich van zeeden dese seide te wesen twe beginsellē daer alle dinghen oersprong off nemē

Quirinus martk	Te Roemen ij^c ende lxij martek	Eusebius monic eñ mr̄
Abbacuck martk	Cesarius dyaken eñ martelaer	xlvi. martelaers
Julianus martk	Leontius raetsman eñ martek	C. eñ xxj. martelaers

.j. Dyonisius mark deses coemst en vijnt men nijt. Hij sat ij. iaer eñ iij maenden

.j. felix martelaer Romeyn sat ij .iaer eñ x maenden

Dse dyonisius onderscheide die perrochien ghebiedende dat die pastores souden een yghelijck in sijn termijn content wesen Tē laesten wert hij martiriziert eñ begrauē in sinte Calixtus kerchooff

Dese felix ordinierde datmen soude misse doē op die reliquiē der martelaerē Itē hij ordinierde datmē ī der kerkē soude alle jaer hoech tijt houden van die kerckwijdinghe Tē laesten wert hij martiriziert ende begrauē in sijn kerck die hij ghesticht had opten iij kalendas Junij

Die neghende persecucie gheschiede inder heiligher kercke wt des keysers Aurelia-
nus ghebot in welcke persecucie alte veel kerstē martiriziert worden Itē vanden
hemel viel een alte zwaer blixem daer die princen of verueert worden als een tey-
kendes toerne gods Ende als vermanende dat hi soude weder wepen die sententie
welcken hij teghens den kersten ghegheuen
had Ende want hi die nijt weder wepen en vijff jaer ende vi maenden
woude daer om wert hi vanden blixem ver-
slaghen.

Aurelia-
nus.

Keysers

Dese Aurelianus was in
den eersten den kersten menschen seer goedertieren
Waer om verleenden hem god ouer al sijn vyan-
den grote victori Ende sonderling ouer die gothē
Mer hi wert bedrogen eñ ombeuangen mit raet
der boser menschen Ende na dien dat hi die kers-
ten seer wreetlick veruolchde en had hij nye enen
goeden dach. mer hi wert ter stont ghedoot.

Columba maghet eñ martel
Quirinus martelaer
Patroculus martelaer
Agapitus martel
Leonilla martelaer mit
haer derden.
Priscus martelaer
Theodora martelaer

v^m iiij^c lxxiij.

an^o mundi

Simphorianus mr̄
xlviij martelaers
iij^c eñ xlij martelaers

Basiledes mit veel and
kersten worden marti-
riziert.

Euticia-
nus mr̄.

Wt Tuscien
sat viij jaer
x. maenden
iij daghen.

Paeusen

ij^c lxxiiij

Anno Xp̄i

Marcus
cōfessoer

¶ Dese Marcus als sommighe hystori
en segghen so wert hi mede gheset in die
linie ende ghetal der paeusen ende dat
hi naden paeus felix dat paeuscap soude
beseten hebben viij jaer lang Alleen dese Marcus
heeft ontgaē dat hij nijt en martelijt en wert onder
so veel parsecucien Mer hi starff Cōfessoer Ende is
begrauen in sijn kerck int middel van romen Item
damasus vincencius eñ Martinus en maken gheen
menci van desen Marco.

Paulus die eerste
heremijt was in de-
se tijt vermaert.

¶ Euticianus was
die heylichste eñ die de-
uoetste paeus hi begroef
mit sijn eyghen hant op
verscheyden plaetzen iij^c
ende. xliiij. martelaers
Itē hi ordinierde so wie
dat een martelaer gro-
eff dat hijs sonder choer
cleet nijt grauē en soude
noch sonder stoel Itē
hij ordinierde datment
koern ende bonen soude
gebenediē opten outaer
Tē laetsten wert hi mar
tiriziert ende op sinte ca
lixtus kerchoff begrauen

Maria egipciaca die een sondaerste was dede in deser tijt in der woestinen alte groe te penitẽcie wel xlvij iaer lang Ende si was seer vermaert in dese tijt Ander meis ters segghen dat si was int iaer ons heeren iij^c ende lxxx Die abt Zozimas heeft hoer leuen bescreuen

Dese tacitus was eẽ goet man Mer hi en regnierde nijt lang. hij wert verslaghen in ponto. Item florianus wert versla ghen in tharsen

Tacitus floriang. vi maent iij maent

Probus vijf iaer. iiij. maẽt

Dese Probus had veel tijt victori hij voerde veel strijden. hij versloch bij co len bonosum ende proculũ hij wert mit den ridere ende knechten bij firmium ver slaghen

Carg ende sijn sonen ij. iaer Carinus Numeniang

Dese carg was in allẽ dinghẽ quaet hij wert vanden blixẽ verslagẽ. hij voerde een strijt te gens den parthen daer sijn sonen Carinus eñ numeniãg mittẽ swer de verslaghen worden

v^m. iiij^c lxxxiij

Gayus martel. gheborẽ wt dalmacien van dyoclesianus gheslacht Sijn vader hiet gallus dese gayus sat xi. iaer iiij maenden eñ ix. daghen hij starf martelaer opten x. kalendas vã mey

ij^c lxxxiiij

Dese gayg ordinierde dat niemant hem vermeten en soude biscoppen ofte oeck An der clerken voer weerlicke rechteren te beclaghen Item dat gheen heydẽ ofte ketter soude enighe kersten moeghen accusieren of tot quader famen brenghen. Item hij ordinierde dat alle clercken mit dusdanighe graden souden op clymmen so datmen eerst soude werden hostiarius dat is een doerwachter. daer na lectoer. daer na exor cist of beleser daer na accolitg daer na subdyakẽ dyakẽ eñ priester. hij vloech oeck voer dyoclesianus persecucie ende woende in Cripten Ten laetsten sterf hij marte laer onder dyoclesiang Sijn hoechtijt houtmen opten x. kalendas van mey

Consilium van Anthiochien wert in dese tijt gehouden tegens den keetir paulũz samosetanum in welke hij damniert wert eñ beweft van bisdom

¶ Dyocleciānus was die alre houeerdichste. hi verbrande alle die boeke dr leyghen scrifturen Ende hij vervolchde die tierstien ouer al die werlt x jaer lang. Hij liet alre eerst sijn clederen ende gheschoeyte mit ghesteente besticlen Ende alle voergaende princen pleghen mit slechte purpuer hem te vercleden. hij voerde veel strijden. hi nam maximianum herculium tot ee gheselschijns rijcdis Ende hi maecte galerium en cōstantium mede keyserś om moots

Keyserś

miānus

wegben der strijden. hi woude voer god aenghebedet wesen Onder desen tween was die tiende persecuie ende die meeste van allen Alsoo dat bij marcellus des paeus tijden binnen xxx daghen wel xvij duysent mēschen voer dat tierstien gheloeff ghedoot worden Constantinus eer dat hi keyser were doe verslaech hi desen maximimianum om laghen die hi hem leyde Dyocleciang wert vergheuen ende starf te salome Dese twee tyrannen doe si ontallike veel tierstien gedoot hadden ten laetsten waren si den tierstien wat ghnadelikter alsoe dat men niement pinen en soude Mer wie yet mē bestede die soude men sijn rechter oghe wt stelle ende sijn luchter hasen lambarnen in dese tijt so was die tierstenheit in britanien ende

an° mūdi

in gallien vol na te nijt ghecomē Na:

Paeusen

Ron. eyn Sijn vad hiet proiectg hij sat viij jaer ij maenden ende xxij daghen.

maels na veel ende grote bloetstortinghe word dat rijc weder restaurert en gheset in sijn oude ghestelenisse Ende alle keyde togen si hoer purpur wt en substitueerde ende settede in hoer stede

anno xpi

die jonghen waren om dat si i hoer oude dagben wouden rusten Ten laetsten wert dyocleciānus ūghreuen en sterf.

¶ Dese marcelling om wreetheit der persecuie so offerde hi den afgoden wierooch vallende vanden gheloue. Mer daer nae wort keweken een Consiliū van hondert ende lxxx. biscoppen voer welcke hi oetmodelike ine open baer sijn seule beleet En wort Anderwerff den keyser dyocleciano presentiert moet willichlicht Ende daer wort hi onthoefft. Sijn lichaem lach xxx. daghen onbegrauen Mer wt sinte peters ghebot werdet ter aerden ghebrocht ende begrauen van een die marcellg hiet tot sinte peters voeten Sijn hoechtijt houtmen inder tierelie opten sestiendē dach van Januario.

¶ Die .x. persecuci gheschiede inder heyligher kercke wt ghebot van dyocletianus ende maximinianus Dese was noch die swaerste ende lastigher dan enich ander voerleden persecucie Ende duerde x. jaer lang Ende was also groot dat in xxx. daghen wel xx. dusent kerstē martelijt worden Item die kercken ende die heylighe boecken worden verbrant.

Maurus	Carposorus	Sebastianus	Dyodorus
Victorinus	Alexander	Marcellianus	Marianus
Victor	Mauricius	Marcus	Nycostratus ende
Nicoforus	Gereoen	Hilaria	Zoe sijn wijff
Claudianus	Victor	Crisantus	Policarpus
Dyoscorus	longinus	Daria	Tranquillinus
serapion	Felicianus	Claudius	Cromacius
Pappas	sempronianus	Jason	Tiburcius
Babillus	Die iiij gecroende	Maurus	Vincēcius Oroncius

v^m iiij^c xciij.

Dese was een Romeyn Sijn vāder hiet benedictus hij sat vijff jaer ende xxij daghen.

laer

¶ Dese martelaers eñ noch veel ander mit hoer. worden ī dese tijt martiriziert voert kersten gheloeff.

ij^c xciiij

¶ Dese Marcellus had grote tweedracht ende twijst mitten keyser maxencio seg ghende dattet betaemt ende toe behoert enen goeden keyser die verdestrueerde kercken te vernywen ende weder temaken Ende oeck den priesteren gods alle eer te bewijsen somen leest inden decreet xcvi. dis. Item hi ordinierde datmen gheen generael consilium soude houden sonder autoriteyt ende consent vanden paeus Alst bescreuen staet xvij. dis. synodum Item hi ordinierde inder stādt van romen xv cardinalen om den kersten menschen te dopen ende om die doden menschen te begrauē Ten laetsten wert hij martiriziert onder maximianus ende leyt begrauen op sinte priscillen kerckhoff inden wech gheheten salaria.

In Englant was dat kersten gheloeff volna vergaen om der pesecucie wil die in dese tijt gheschiede van maximiano den keyser.

¶ Dyocletianus ende maximianus kieten willichlick dat keyserlike rijck leggē
ō dat si ī vreden te samē mochtē out werden Eñ si settede twee keyseren ond hem
als maximinum ende galerium om jlliricum. Asyen. ende voert al orienten te
regieren Ende constancium claudiq neef om te regieren germaniē gallien spaen:
gen ende britaengen Galerius had te wijff valeriam Dyocletianus dochter Ende
Constancius had te wijf Theodoram maximianus stief dochter. daer bij creech vi

Keysers

sonen die constantinus broeders waren ende die hij wan bij helena sijn boel Con:
stantijn sterff ende Constantinus creech dat rijck in britanien Ende maxencius
wert keyser te romen ende verdreeff sinen vāder maximianum Mer doe Dyocle
ciaen vergheuen was ende doot. doe ontfeng constantinus maximianum weder
mit groter eeren ter tijt toe dat hi na dat rijck stont Ende doe versloech hem Con:
stantinus te massilien. Ende bij een teyken des heylighen cruces dat inden hemel
hem vertoent was. verwan hi maxencium bi een riuier dat danubium hiet Ende
hi veng sijn stief vāder licinīū die oeck woude keyser wesen eñ onthoefde hem Eñ
galerius word van die wrake gods blint ende oeck vanden liue ter doot.

anº mundi

vm vc iij

Paeusen

Dese was een grieck Eñ
sat ij jaer ij maendē ende
xxv. daghen.

Euse:
bius mar
tel

Anno Xpi

iijc iiij.

¶ Dese Eusebiq was een leeck ende wert paeus ghemaect hi was een medicijn me
ester het is kenlick dat des ghelijck in voerleden tiden wel meer geschiet is dese or:
dinierde dat gheē leeck en soude sinē biscop moghen accusieren ten waer dat hi van
den gheloue viel Alst bescreuen staet inden decreet in die ij distincti in die vij questi
ende int capittel laycos. Ten laetsten wert hi opten paesdach doe hi inder missen
stont martiriziert onder Maxencius.

Victorianus
Simphorianus
Castorius mit sijn wijff
Castulus
Cesarius
Memias
Nobilis
Dorotheus
Gorgonius
Petrus
Herasmus
Bonifacius
Dorothea
Theophilus
Theodosia
Vitalis
Agricola
Asca
Philemon
Hyreneus
Ontallike veel martelaers
Noch xxx dusent martelaers
Basilius ende noch vij mit hem
Cosmas
Damianus
Antimus Dit waren wijff broeders
Leoncius
Euprepius
Juliana
Januarius.

¶ Dese twee als galerius ende Constancius deylden dat Roemsche rijck onder malcander seer vreedsamelick. mer si en leefden nijt lang daer na Ende daer wt opstondt alte groten twist ende veel ciuijl strijden die nijt en mochten neder ghe: leyt werden sonder groten arbeyt Ende nae dien datter veel tyrannen verslagen waren doe cessierde die strijden ĩ des grotẽ constantinꝰ tijden.

Galle: rius con: stãcius

Dese hiet oeck maximinus.

ij^c ende lxx martelaers
Primus ende felicianus
Vitus ende modestus
Crescencia
Albinus
Agapes
Chionia
Tyrenea
Theodora
Florianus

¶ In desẽ tijden wor: den meer keyserenghe: maect daer die kerstẽ yammerlick off perse quiert worden Van welckẽ dese max encius een was. hier off leset orosium Dese was onder constantinus ende teghens hem.

Max encius. vij jaer.

Rogacianus
Donacianus
Pancracius
Felix

Adauctus
Nathalia
Eugenia
Margareta

Sinte Katherijn mit vijftich meisters xl. ridderẽ Eñ noch veel ander mar̃ Petrus van Alexandrien
Lucia maghet eñ martelaer

xxxvij dusent martelaers
Simplicius
Faustinus
Beatrix
Panthaleon
Georgius
Justus
Leocadia
Cristoforus
Anthonia
Antheas coninck

Die heel stadt van trier word vol na martiriziert Ende noch ontallike veel kersten menschen worden in dese persecucie martiriziert welcker namen god be screuen heeft int boeck des leuens.

Agnes maghet wert in haer xiij jaer martiriziert hoer lichaem is ůvoert Ende leyt tutrecht inden doem in sĩte martijns kerck.

¶ Dese Constantinus was constancius soen een glorioess keyser. hij after liet eē
Eerbaer naem Hi regnierde seer wijselick. ende in strijden was hi seer victorioess
Ende in saken diet gheloef aenghinghen was hi seer deuoet Sijn grote goedertie:
renheit ende heylicheit ende sijn duechdelike wercken
blencken also in die boecken der heyligher doctoren
dat hi sonder twiuel onder dat ghetal der heylighen

Keysers

gherekent wert Die grieken segghen dat hi int eyn:
de sijns leuens in eē cloester ghing ende wort monic
Ende si houden sijn hoechtijt optē xxi dach in meert
Eusebius Orosius ende meer ander leeraers hebben
neerstelick sijn wercken bescreuen.

Constantinus magnus xxxi. jaer.

Dese was constācins soen.

¶ Hier wert die heylighe kerck weder vrede ghegheuen Ende wert alsoe gheues:
ticht datmen allen den ghenen soude pinighen die den kerstē verdriet aendeden Dit
is certeyn een wonderlick veranderinghe des ouersten machte gods. Als dauid
seyt in een psalm. babilons dochter is onsalich. salich is hij die di weder gheuen

an° mundi

sel dine weder gheuinghe die du ons wed gaeffste.

Pausen

Melchiades. mr̄

Dese was wt Afren gheboren Ende sat iij. jaer vi maendē
ende viij daghen hi sterf martelaer opten x. dach van decem:
ber.

Anno Xpi

Dese melchiādes ordinierde datmē op gheē sonnendach noch donredach soude va
stē ō die eerweerdicheit ōs herē Eñ oec wāt die heyden hoer heilighe vastel dagē op
dese twee daghen hielden Alst bescreuen staet de consecracione. dis. iij. c. jeiunium
Ten laetsten wert hi martiriziert ghelijck alle die ander paeusen die voer hem ghe
weest waren Ende dese melchiādes is gheweest die xxxiij paeus van sinte peter of
te tellen die al ghemartelijt worden eñ hoer bloet ghestort hebben voer dat kersten
gheloeff. Wt ghenomen een paeus die marcus hiet welcke confessoer sterf Grego:
rius seyt dattet in dese tijt priselic was datmē paeuscap begheerden ende daer na.

¶ Dese constantinus wert ghehieten Constantinus magnꝰ. Hij verwan drie keysers Ende hi wert vanden paeus silvester bekeert. Ende om vander lazari gesont te werden so liet hi hem dopen. hi gaf dat keyser rijck van jtalien mit alre vrijheit den paeus Ende hi leyde sijn keysers hoff in constantinopli. hij vergaderde dat consilium van nycenen daer arrius ongheloue condempniert wert. hij verciercte die heylighe kercke mit groter eeren Ende doe hij soude sterven deylde hij sijn drie soonen dat rijck Constantino gaf hij Constantinopel Ende Constanco gaff hij Anthiochien Ende Constans had tween mit all sijn toebehoren dese Constans wert in spaengen verslaghen Constãcius in Aquilegien En̄ Constantinꝰ wert keyser.

¶ Helena Constantinus moeder was een alte heylighen vrou ende coninghinne van wonderliker deuocien ende groter werelicklicheit. Sij vant te Jherusalem dat Cruys ende die naghelen ons heren ihesu xpristi Sij stichtede hyer̄ collegien ende si heeft alle die staet der heyligher kercken mit groter vuericheit ende liefte glorificeert.

vij xc viij.

·j· silvester cõfes.

Dese was een romeyn ende sat xxiij jaer x. maenden ende xxi daghe. scer

ijc xiij

¶ Dese Silvester was een glorioess confessoer hi heeft die heylighe kercke menich fins verciert Also wel in veel scriften als in miraculen. hi heeft veel goeder puntē ordiniert. hi heeft die kercken mit hoer kettery dampniert. hi ordinierde cardinales. hi heft sinte peters patrimonium als dat rijck van jtalian mit die heel stadt van romen ontfanghen vanden keyser Constantino en̄ hi keerdent al totter eerē gods Item hij doopte helenam mit veel joden hi vergaderde mitten keyser Constantino magno dat consilium van nycenē Item hi ordinierde datmen opten outaer nijet besighen en̄ soude dan al linnen laken want ons heren lichaem was in puer linnen laken begrauen. Ende hier voermaels plachmen te celebrieren op festeyn off bollecraen off zyden doecke ende dier ghelijck Noch veel ander dinghen heeft hi mit een salich eynde volbroche.

¶ Dese Silvester eer dat enich ander consilium celebriert worden so riep hi te samen ijc en̄ lxx̄ biscopē ende condempnierde al daer den ketter Castim mit meer ander ketters Ende hi maecte veel ordinanacien.

¶ Die Tẽpellen der Affgoden worden in dese tijt ghesloten wt des keysers constã
tinus ghebot Ende oeck mede wordet verboden datmen den Affgoden gheen sacri:
fici en soude doen Als ysayas prophetiert had dat die afgodẽ die hemel noch eer:
de ghemaect hebben vergaen moeten vander eerde Het gheleeck ende scheen onghe:
loeflick. Ende ten was oeck nijt te vermoeden dattet menschelike gheslacht soude
ymmermeer ghevryet werden van deser dwalinghe mit welcke die menschen van
Keysers des conincs van Assyrien nynus tijden tot deser tijt toe yammerlick mede ghe:
plaecht waren wel ij dusent ende iij^c jaer Mer dese veranderinghe is sonder twi:
uel gheschiet wt die grondelose bermhertichheit gods ende nijt wt der menschen ver:
dienten.

¶ Athanasius biscop van Alexandrien was een glorioess doctoer ende een stan:
taftich confessoer dese heeft ghemaect dat symbolum datmen daghelicx inder prime
singht Ende beghint Aldus Quicumq; vult saluus esse &c.

an° mundi — v^m v^c xxiij

¶ Constancia des groten Constantinus dochter was een heylich maghet eñ mit
veel and maechden dienden si den heer Sij was malaets ghelijck haer vãder Mer
Paeusen doer sinte agnieten verdienten word si van gode ghereynicht.

Anno Xpi — iij^c xxiiij

¶ Alexander biscop van Alexandrien was een seer notabel man vermaert int
consilium van nycenen.
Patricius biscop van Egipten verloer sijn oghen inder persecucie.
Eusebius biscop van cesarien palestine was een gheleert man inder scrifture.
¶ Anthonius was die heylichste abt machtich in wercken ende in woerden Sijn
naem is ouer al die werlt wel bekent Ende wert seer ont sien.
Pafuncius sinte Anthonius discipel Ende veel ander meer heremiten ende mo:
niken waren in dese tijt inder woestinen seer vermaert.
Jozimas abt dese vant mariam Egipciacam inder woestinen Nochtans seytmen
dat si alle beyde waren in valentinianus tijden.
Nicolaus confessoer ende biscop des stãdts mirree was een heylich man ende seer
eerwerdich in deser tijt vermaert.

¶ Arrius was een quãde ende snode ketter ende een ypocrijt dese belyde inder god
heit die drieuoudicheit der personen Mer hi missaecte eenheit des wesens. van dese
kettery heeft die heylighe kerck bouen maten besmet gheweest.

¶ Omtrent in dese tijt gheschiedet datter dicwijl grote twist ende disputaci was onder den doctoren van die possessi ende besittinghe der tijtliker hauen des heylighe kerckes welcke die gheestelike prelaten begonsten te hebben. Die een seyde dattet rechtueerdich eñ nvt waer dat die kerck tijtlijcke haue ende tijtlike eer soude hebben. Die Ander spraken contrari dattet soe nijt en behoerde Eñ dat en is nijt vreemde Wãt wat die heylighe kerck doet. seyt. ofte besitt. Altijt heeft si benyders die hem contrari sijn Item die kerck heeft langhe wijl vercoren in armoede ende in liden te leuen. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer na heeft die kerck ontfãghen tijtlike haue ende tijtlike goet. si heeft benyders die hem contrari sijn Waer om willen wij neerstelike toe horen ende aen mercken watter ghescreuen staet soe vijnden wij claerlike dat onse here ihesus xpristus dit voerseyt heeft ende oeck sijn wtuercoren beloefft heeft. dat sy die Ackeren souden ontfanghen mit persecucie Als marcus die ewvngelist scrijft in sijn x. capittel Ende sinte peter sprekende seyde heer Siet hier sijn twee sweerden. Die heer antwoerde ende seyde Het is ghenoch. Waer op sinte barnardus scriuende totten paeus Eugenium seyt aldus. Dat die paeus wt die ordinancie gods ontfanghen heeft beyde dese sweerden Anders en soude hi nijt gheseyt hebben het is ghenoch. mer het es te veel. Dat gheestelike sweert regiert hi seluer Ende dat weerlike ofte materiael sweert. regiert hij doer ander weerlike menschen. Sinte Thomas neemt voer hem dese reden wt die godlike ende natuerlike rechten Want dat gheheel kersten leuẽ wert principaelike ordiniert tot een gheestelike ende gheen tijtlike eynde. hier om die ouerste biscop die paeus welcke een vicarius xpristi is inder eerden eñ dien dat dese ordiniering beuolen is sel hebben volcomen macht te ghebieden den kersten menschen om te beweruen dit eynde Ghelijck een meyster werckman Want tot wien dat toebehoert die sorghe des vterste eyndes. den sellen oeck onderdanich wesen alle die gheen diet toe horen te sorghen van voergaende dinghen te bescicken om dat vterste eynde mede te verweruen ende sellen van hem ghescickt ende regiert werden Want die gheen die enich wapen of ander instrumenten behoeuen sel die moet den smit ghebieden. hoe danich dat hijse ghemaect wil hebben. Eñ want dit eynde als die vercrighing der hemelscher glorie is dat alre eerweerdichste eynde. daer om is die ouerste priester die paeus hogher dan enich ander mensch hebbende macht ouer tijtlike dinghen Ende daer om wertter gheseyt Een heylich ende een coninclike priesterscap

Welcken alle kersten coninghen moeten onderdaen wesen. ghelijc die ouerste priester die paeus onderdanich is den here ihesu xpristo van wien dat coninckliike priesterscap oersprong heeft Item So veel is dat regiment hogher ende in meereweerden te houden. hoe dattet tot hogher eynde gheordiniert wert. Waer om ist kenlick in die wet xpristi dat die coninghen sullen den priesteren onderdanich sijn. Mer waert dat die kersten religi principalick ingheset waer om tijtlic goet te vercrigē

Keysers

so souden die coninghen den priesteren bouē gaen. alsmē voermaels in die oude ewe placht te doen Ende die heyden houden dat noch daghelicx Want si ordinieren hoer godlike dienst tot dat eynde principalick om dat si moghen rijck werden In tijtlike hauen. dit sijn sinte thomas woerden. bona ventura seyt dattet wt die ordinācie gods coemt dat die kerck in tijtlike dinghen oueruloeydich is Wātmen vijndt weynich menschen van alsulker volcomelheit. die souden willen ontfaen die last der gheesteliker ministriering sonder hulpe ende bijstant van tijtlike goeden Also souder een groot deel der kersten vergaen moeten. om datter niement en waer die die sacramenten ministrierden Sinte brigitta in haer iiij boeck int lxxvi. Capittel

an° mundi

scrijft dat die heylighe Joncfrou ende moeder gods Maria haer dese woerde seyde in eenre openbaringhe dat die kerck gods was in die eerste tijden bij haren wil all arm van tijtlick goet ende in langheit des tijts om dat die vriende gods souden wesen vuerigher ende neerstigher te predicken dat woert gods Ende oeck om te wetē

Pausen

dat rijckdom wt hem seluē nijt quaet en is Mer die misbruking der tijtliker hauē

Anno Xpi

seer quaet is Daer om onder desen paeus siluester ende onder ander paeusen sijn die tijtlike goeden den kerck ghegheuen Welke goedē die heylighe mānen in lange tijt alleen tot hoer ende hoer vrienden profijt ende totter armen behoeff ministrierde Sommighe segghen dattet oeck nijt alleen van node en was den gheesteliken prelaten te hebben nootruft van tijtlike goeden Mer dat si oeck souden hebben tijtlike jurisdicti om hoer goeden daer mede te beschermen Ende te bedwinghen die quāde stouticheit der gheenre. die die gheestelike goeden tot hoer eyghen profijt begheren te ghebruken. Het en betaemde oeck nijt dat een gheestelick prelaet mit gheestelike macht versien. ontfanghen soude van enich werlick heer macht. dat sijn daer mede te beschermē. mer het betaemt bet dat hi die macht seluer besittē soude Dit wert all probiert bewesen ende wel gheuesticht wt die leghenden der heyligher vāderen die tijtlick heerscappie ende veel ander eertsche haue rechtueerdelick beseten hebben Wie derft segghen dat dese heylighe paeusen biscoppen. mannen van groter consten glorioess van miraculen die alle tijlike dinghen als slijck ende vullens gheacht hebben van welcker leringhe die heylighe kerck blenct als die sonne eñ als die maen Welcke scriftuer onsteket allen den ghenen mittē vuer ende liefte des heyligen gheestes die hoer daer in ofenen. van welken mannen veel ghemartiriziert sijn om der kercken priuilegien te beschermē Wien vijndtmen soe coen die segghen doruen dat

dese mannen so groot ende so veel souden versott ende verdwaest wesen dat si die
tijtlike goeden souden ghehouden hebben teghens die rechtueerdicheit ende teghens
die wille gods Mer wij sien dat si quader doot ghestoruen sijn die der gheesteliker
personen haer eruen ende ander goeden aengheuochten hebben En̄ die keyser Con:
stantinꝰ leyde die brieuē des keyserlike testaments mit sijns selfs handen op sinte
peters eerweerdighe lichaē begherende wraeck van die aenvechters der heyligher
kercken somen leest inden decreet distincti ses en̄ tneghentich Cōstantinꝰ. Wie heef
ter ye vermetelick qualike ghesproken ofte ghedaen. die dese maledixti ontgaen
heeft ten waer dat hi hadde berou ghehadt Certeinlick so mogen wi allegieren dat
woert gamalielis welcke bescreuē staet int werck der apostelen int vijfste capittel
ist dattet van gode is so en machment nijt ontbijnden ꝛc̄ Wij lesen dat die princen
en̄ die wijsen deser werlt in allen hoeckē des werlts dat patrimonium der heyliger
kercke so seer veel aengheuochten hebben. dattet nauwe gheloeflick is. hoe datmē
verdraghen ofte recuperieren mocht dat so dicwil spoliert word. Mer god vandē
hemel teghens hoer ghestreden heeft daer om sijn al die vyanden der heyligher kerc:
ke als roeck vergaen tot deser tijt toe. Waer is nv Constancius. Arcianus. Ju
lianus apostota. Valens. Haytanaycus. Halaricus. Gansericus. Honoricus.
Attalia. Seuo. Totila. Theodricus. Constancius die derde ende die vijfte. Hein:
ricus die iij ende die iiij. Fredericus die j ende die ij. Otto die iiij. Ludowicus die
vierde Ende noch meer ander mit hoer ghesellen die so vermetelick ghesproken en̄
ghearbeyt hebben. off si die kerck een vre hadden willen doen vergaen ende te mael
verdestrueren. Waer sijn si nv hebbense nv oeck enich victori ghehadt. Siet hudē
opten dach bloyet die eer ende die dienst gods in blijscap ende in glorien Ende des
sij gheē berouwe en hebben ghehadt noch penitencie ghedaē so sijn si ghedaelt ter hel:
len Mer ghelouē wi yet dat dit wt cracht d mēschen geschiet is Neen wij. Neē wij
Hier om is god voer ons wie sel ons teghen wesen of krencken moghen Siet dat
heylich gheloef regniert aensiende haer vyanden diet benyden ende op horen tandē
grimmen ende die nijt doen en moghen teghens die macht des almachtighen gods
Na dauids prophetie sprekende in een psalm. Die here seyde minen heer sittet tot
minen rechterhant hent ic sette dinen vyanden enen voetscamel dijnre voeten Eē
roede dijnre macht sel die heer wt seynden wt syon. weset heerscappi hebbende int
middel sijnre vyanden Item in een ander psalm van mijnre joghet hebben sij my
dicwil wt gheuochten ende si en vermochten my nijt ꝛc̄ Ende want dese disputa:
cie bij tijden alte veel quaets heeftvoert ghebrocht om dat sommighe pluymstri:
kers die den gheestelicheit contrari sijn hoer weerliken princen ten hoost lopen seg:
ghende dattet nijt toe behoert den gheestelickheit tijtlike haue ende goet te besitten.
Daer om heeftet die stoel van romen gheboden datmen nijt meer in twiuellē noch
enighe disputacie off houden moet dat mit soe veel heyligher mannen leringhe ghe:

uesticht is. laet nu die wijse princen eñ heren deser werlt aenmerckē wat hoer nut salich. of orberlic ghedaen is. als sij vijnden dat nae die loep van veel iaren eñ nae veel auentuers niement in deser saeck gheluckich gheweest is noch voerspoet ghe hadt heeft Ende dat si hoer seluen nijt te veel toe en betrouwen menende dattet sou de moghen veranderen. Welcke dat vanden heylighen gheest gheordiniert eñ gheues ticht is.

Keysers

an° mundi

Een Comeet openbaerde hem een weynich tijts voer dat Constantinus sterff Mare seyt dat Constantinus doot ghebootscapt is bij een harighe sterre vā onghe woentliker grootheit welcke die grieken een comeet heten Hier na gheschiede on tallike veel quaets dat langhe tijt duerende was.

Pausen

Anno Xpi

Synodus Nycena.

Dit was dat eerste synodus ofte vergadering van vieren Eñ die Au toriteyt van desen is vast te houden ghelijck datmen dat Ewangeliū hout Dese vergādering was te samen gheroepen eñ vergādert wt des paeus siluesters ghebot Eñ oec mede wt des keysers Cōstantinus ghe bot jn nychea een stadt van bithinien Eñ al daer waren bij een vergādert iij^c. eñ xviij kersten biscoppen seer heylighe mannen glorioess van miraculen. die al te sa men ghelijck ende eendrachtelick al daer condempniert hebben den ketter Arrium die daer teghenwoerdich was Ende sij maecten daer dat symbolum datmen inder kercken singt na dat ewangelium Als Credo in vnum deum &c̄ Ende exponie rende dat gheloeff hebben veel dinghen ordiniert somen bescreuen vijnt inden de creet xvi. dis. c. vi. synodus.

¶ Dese drie waren des groten Constantinus sonen Mer in gheen van hoer drien en was vaderlike duechdsamheit. Waer om wort die gheestelickheit mit die ghemeente alte seer tuerbiert Sij deyldent rijck onder hem Ende si voerden veel ciuijl strijden in welcken Constantinus ende constans verslaghen worden Aldus soe quam al dat rijck tot constancium Ende doe dese Cōstancius keyser bleef wert hi mitter Arriaenscher ongheloeff besmet ende veruolchde die kersten Ende doe opstonden veel strijden so datter nyement ruste of vrede en hadde Ten laetsten wert hij mit eē onversienlike doot belopen ende sterf onsaliclick.

xxiiij jaer

constā ting cōstā cio cō stans

¶ Die xi persecucie geschiede in die heylighe kercke wt des keysers Constancius ghebot die mitter Arriaenscher ketteri besmet was in welcker persecucie alte veel kersten menschen martiriziert worden Ende veel kersten worden veriaecht Ende die kersten worden als scapen opter outaren doot gheslaghen Als sinte Anthonius voerseyt had.

v^m v^c xliij

Marcus. Romeyn Dese sat ij jaer viij maendē ende xx daghen

Julius. Romeyn Dese sat ix jaer. ij. maenden ende viij daghen.

iij^c xliij

¶ Dese Marcus ordinierde datmē inder kercken soude mit luder stemme singhen Credo ī vnum deum ꝛc̄ Hij ordinierde dat die biscop van hostien die hostiensis hiet soude mit een mantel ghecleet wesen Ende dat hij den paeus consecrieren of wyen soude Ten laetsten sterf hi opten vij dach van October.

Dese julius leet veel persecucie van constancio arriano hi was x. jaer lang verdreuen Ten laetsten doe constancius doot was quam hi weder ende besat sijn stoel Doe stichtede hi twee kercken Tē laetsten sterf hij salichlic eñ wert begrauen op dat kerchof calipodij Sijn hoech tijt houtmē inder kerckē opten xij dach van Aprill.

¶ Hilarius biscop van pytou een heylich ende gheleert man in galileen vermaert.
Maximinus biscop van trier een groot confessoer.
Hierlant wert bekeert ende totten kersten gheloef ghebrocht van enē ghevanghē dienstmaecht.
Symon archibiscop van seleucien wert martiriziert in parside
Xvi dusent martelaers ende noch ontallike veel kersten menschen worden in dese tijt martiriziert.

¶ Pachonius een alte heylighe man was een ouerste prelaet van ontallike veel moniken ende nonnen. hi ontfengse all van beyde kunne man ende wijf na die regule die hem vanden enghel gods ghegheuen was dese woende in Egipten.

¶ Amos was een ouerste van drie dusent moniken Ende een ander hiet

¶ Amon dese waren in dese tijt vermaert.

Twee hondert ende vijftich clercken mit ander moniken ende ander joncfrou-

Keysers

wen worden vanden Arrianen verslaghen.

¶ Die donatisten begonsten in dese tijt Sij waren ketters in affriken also ghe-noemt van een die donatus hiet. dese segghen dat die heylighe kerck alleē bij hoer in Affriken ghebleuen is Sij doopten hoer kersten ander werff. dese kettery duer-de seer lang.

¶ Eunomius ketter dese was malaetsch inden lichaem ende inder zielen van hem is die kettery gheheten Eunonia. dese seyt dat die soen gods nijt ghelijck en is den vader inder naturen. mer in gratien.

an° mundi

v^m v^c liij

¶ Macedonius was een ketter dese seyde den heylighen gheest nijt ghelijck te wesen den vader ende den soen. dit was een gro-te kettery.

Paeusen

Romeyn
Dese sat xvi jaer. vij. maenden ende iij daghen.

Anno Xpi

iij^c liiij

¶ Dese liberius was eerst een goet kersten Ende hi was den Arrianen seer con trari Waer om wert hi verdreuen ende inder ellenden gheseynt vanden keyser Cō stancio Doe coren ende ordinierde die clergy enen anderen paeus die felix hiet bij consent vā desen liberiū Mer dese paeus felix was den Arrianē noch lastigher eñ meer contrary Ende inder strijden so seer moylick dat die Arrianē baden den key ser Constancium Off hi liberium woude weder setten in sijn stoel. Want liberius verwonnen was vā verdriet sijnre ellenden ende wort besmet mitter Arriaencher ongheloue ende belyde daer aen mit scriften Aldus so quam liberius weder te ro-men als mit victori Ende doe wert felix mit veel ander kerstē verworpen Al daer gheschiede een grote twist ende een grote persecuci der kersten menschen

¶ Dese liberius was die eerste paeus van quāder fame Want all die paeusen die voer desen liberium waren hebben gheweest heylighe ende exemplaer mannē Als hier voer bescreuen staet wel iij^c ende .l. jaer lang.

¶ Macedonius was een ketter Ende seyde den heyligen gheest niet ghelijck te wesen den vader ende den soen dit was een grote ketterij.

¶ Flauianus ende dedatus dese twee ordinierde datmen die psalmodie mitten anderen sang soude singhen inder kercken aen beyden siden vanden choer verscheyden Ende datmen die vigilie soude lesen totter martelaren grafstede.

¶ Paulus simplex was sinte Anthonius discipel Ende doer verdienten sijnre ghehoorsamheit so quam hi ghering tot groter volcomelheit.
Donatus een groet gramaticus dese was sinte jheronimus meyster.

¶ Johannes crisostimus biscop van Constantinopel Een man van groter stren ghicheit en heylicheit was ōtrent desen tijden vermaert hi heeft alte veel bescreuē En sijn scriften houtmē noch inder kerkē. Vanden Arrianē leet hi veel persecuatē
Paulinus biscop van trier: Hylarion: Victorinus. Twee macharij.

¶ Dat Anderde Sasma ofte tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen liberium ende den paeus felix om der Arrianscher ketterye wil. welcke liberius seer gunstich was Ende daer om wert liberius vanden kerstē versmaet als een ketter Ende felix word voer paeus gehouden.

¶ Doe liberius .v. jaer paeus gheweest had ende hem selven mitten kercke wel regiert had wert hi verdreven vanden Arrianen Mer wt verdriet der Ellende verkeerde hi sijn duechdelike wercken tot groter onduechde ende wert mitte Arriaenscher onghelouē besmet Waer om wert hi weder paeus ghemaect ende regierde hem qualiken. Want veel kortsten worden vanden Arrianen ghedoot daer hi consent toe gaff.

¶ Thribertus Eusebius priester dese want hi beweest liberium een Arriaen en een ketter te wesen daer om wert hi in een Camer beslotē daer hi starff.
Basilius biscop van Cesarien een groot confessoer.
Gregorius emisenus biscop was basilius broeder.
Ende Petrus.
Gregorius nazanzenus een doctoer was biscop in die stadt nazanzo ofte constantinopel.

¶ Dese Julianus apostata was des Anderde Constantinus neve hi was in ge-
estliken ende in weerliken rechten seer wel gheleert. hij was alre eerst een goet kers
ten. daer na wert hi monick. daer na een kokelaer Ten laetsten en dwaelde hi nijt
alleen vanden gheesteliken staet. Mer hi viel vanden gheloue ende wert keyser.

Julianus apostata.

Hij arbeyde om dat kersten gheloeff te verdestrueren Con-
stantinus sijn oem seynde hem teghens die walen ende ger-
manien Ende hij onder dede die biscoppen Hier van creech
hi houeerdy ende settede hem teghens sijn oem Ende doe con
stantinus sijn oem doot was gaff hij hem totter Affgoden dienst ende veruolchde
die kersten En̄ inden eerstē so toech hise tot hem mit ghiften ende gauen ende maec
tese groot diet kerstē gheloue versaecten Naemaels dwang hise mit menigerley ge
bode Ten laetsten doe hi hem bereyde te strijden teghens den parthen doe loefde hi dē
afgoden dat bloet der kersten menschen om van hoer victori te verweruen Mer doe
hi inden strijt was tegens die parthē wort hi van sinte Marcurius ridd ende mar
telaer verslaghen die voermaels van hem ghedoot was Ende Julianus blasphe-
mierende xpristum sprack aldus. du hebste victori O galileesche man du hebste mi
verwonnen Ende mit sulker gheluut gaf hi den gheest Als sinte basilius sach in
een visioen welcke basilius ghedreycht was vanden keyser Julianus dat als hij
weder vanden strijt quaem dat hi die stadt van cesariē daer basilius biscop of was
verdestrueren soude ende slecht maken ghelijck der eerden om dat sinte basilius hem
offerde iij garsten broden doe hij ter strijt reysde.

Keysers

een jaer viijmaēt

an° mundi

Pausen

Anno Xpi

¶ Die twaelfde persicucie inder heyligher kercke gheschiede wt ghebot des keysers
Juliamus die vanden kersten gheloue gheuallen was hi had gheloeft den afgoden
te gheuen dat bloet der kerstē menschen mer nijt te ůgheefs Want hi van god doer
den heylighen martelaer marcurium verslaghen wert wt ghebot der lieuer Jonc-
frouwe ende moeder Maria.

Johānes en̄ paulus martel. Theodricꝰ mr̄ Donatus mr̄ En̄ noch veel
Quiriacus biscop en̄ martel Gordianꝰ mr̄ Juliana mr̄ meer martelarē
Gallicanus martel Ephimachꝰ mr̄
Moyses abt. Sinclete. Copres. Effrem. Pambus
Serapion was een ouerste van x. dusent moniken Ende noch veel ander heremi
ten waren in dese tijt vermaert.
Barlaam heremijt Ende Josaphat des conincs soen van indien waren in dese tijt
vermaert.

¶ Dese Jouinianus was alte mael goet Ende want hi kersten was so en wou-
de hi der heyden keyser nijt wesen Hij dwang die Arrianen ende brochtse totten
gheloefue Hi en regierde nijt lang Want in een huus dat nywe mit kalck ghepley
stert was versmoerde hi vanden roeck ende van veel stokens·

viij· maent. jouini ang kers- ten xi· jaer. valen tinianus kerstē

Dese valentiniāg was een deuoet kerstē eñ
stantaftich inden gheloue bij gods ordinan-
cie wert hi keyser ō dat hi in Julianus tij-
den lieuer woude sijn Amt ende rechterscap verliesen ende balling verdreuen wer
den dan vanden gheloue gaen· dese was altijt victorioess hij verwan die sassen eñ
die van bourgoengen·

¶ Justina keyserinne was valentiniang wijff dese was
bij haer manss tijden heymelick aenhanghende den Arrianen Ende doe valentinia
nus doot was· veruolchde si die kersten mendallen seer Eñ sonderling veruolch
de si alre meest Ambrosium·

v^m v^c xliij

Didimus was blinc van sijn kijnsheit
Ende wert bider verhengnisse gods eē
groot doctoer Ende namaels biscop vā
Alexandrien·

·ij· Felix mr̄·

Romeyn
Dese sat een jaer· een
maent ij daghen

iij^c lxiiij

Jheronimus Cardinael

Dese Jheronimus
priester ende Car-
dinael was een prī
cipael doctoer vāden
vier doctoren hi begā in dese tijt
in die heylighe kerck vermaert
te werden· hi was gheboren wt
dalmacien Altijt leefde hij seer
heylichlic hij strafte allē ketters
mit hoer kettery· hij was een
vast fundament des heylighen
kersten gheloefs·

¶ Dese Felix was een heylich man ende wort
paeus doe liberius verdreuen was Dese· Want
hi den keyser seyde een ketter te wesen· daer om
wert Constanciq toernich settende hem vā dat
paeuscap Ten laetsten wert hi onthoeft eñ sterf
martelaer op die vierde kalendas Augusti·

Johannes heremita was een heylich
man hij voerseyde theodosio dat hij
soude victori hebben ouer sijn vyan-
den·

Alexeus een heylich man van won-
derliker paciencie was te romen ver-
maert·

¶ Dese valens was valentiniang broeder. hi Regnierde langhe tijt mit hem Mer wt vrese ende anxt van sinen broeder so en dorst hi die kettery welcke in hem verholen was nijt te werck setten Mer na sijn broeders doot voerde hij dat regiment alleen eñ doe begonst hi die kerstē te veruolghen. hi dwang die monikē dat si mede mosten strijden Ten laetsten na veel onghelucs sterff hi quāder doot Nochtans gheleect of hi een weynich berouwe hadde ghehadt.

Keysers

vales mit graciaen.

Dese was een arriaen eñ regnierde iiij jaer

¶ In dese tijt Reghendet wol vanden hemel Ende bij constantinopel vielen vter lucht haghelsteen so groot datse veel menschen ende beesten dode.

Martinus biscop.

Dese Martinus was biscop van tours een man van alte wonderlike groter heylicheit gheboren Van pannonien Dese verwecte drie dodē Ende hij sterff een heylich Confessoer.

anº mundi

Paeusen

damasus confessoer.

Dese damasus was wt spaengen gheboren hij sat xviij iaer ij maenden ende x. daghen hij sterf optē xi dach van December.

Anno Xpi

Ambrosius biscop.

Dese damasus was een glorioess confessoer hi volbracht veel dinghen die loeffs weerdich waren bij hulpe ende neersticheit van veel wtuercoren mannen Ende ter bede van sinte jheronimus ordinierde hi datmen gloria patri ende sicut erat ꝛc̄ soude singhen tot elcken psalm. hi was seer wt nemēde van ghedichten Ende hij heeft veel scriffsten after ghelaten. Ende sonderling die hystorien der paeusen eñ der martelarē.

Ambrosius was een romeyn Ende eē principael doctoer vā vieren hij wert van valentinianus tot meylanen gheseynt Ende thans daar na wert hi biscop ghecoren.

¶ Dat Anderde ghemeen Consilium datmen hiet Consilium Constantinopolitanum teghens macedonium dede dese paeus damasus vergaderen.

¶ Gracianus regnierde mit valentiniaē sijn cleyn broeder Ende mit valens sijn oem iij jaer lang Ende doe valens verslaghen was sach hi dat ghemeen goet seer desolaet. daer om nam hi theodosium tot een gheselle Ende regnierde mit hem. vi. jaer Ten laetsten wort hi van maximus des groten constantinus neef te lyoen in droch verslaghen Eñ nijt lang daer na wort oeck maximus rechtueerdelick van theodosio ghedoot Dese gracianus was een goet kersten hem seluen sparich. luttel vā slapen. kuysch ende voll van goeder wercken.

Gracianus mit valen

vi jaer.

tiniaen.

¶ In Egipten worden alte veel kersten menschen martiriziert wt ghebot des keysers valens want hij een starck Arriaen was.

Int rijck van sichien waren vierrehande nacien van volck hebbende all een tael mer verscheyden namen Sij waren aldus gheheten Gothi. ypogothi. Gypodes ende wandali die nv poloni hieten.

¶ Die derde tweedracht ofte twist inder heyligher kercke gheschiede tusschen den paeus damasum ende vrsinum om tweer paerthien wil die een yghelick enen sonderlinghen paeus coren Mer want dat meeste deel coer damasum daer om bleeff hij paeus.

¶ In desen paeus demasus tijden gheschiedet dat die woestinen ende wildernisse die tot dese tijden toe hadden gheweest onbewoenlick om der onvruchtberheit wil van wateren ende om perikel van serpentē ende om ander venijnde dieren. dat die nv in dese tijt bewoent worden van veel heilighe moniken ende heremiten Als Arsisius. perichius. pemenes. pastor. zozimas. marina. eufrosina. joseph. syrus Agathon. achillis. lustriō. johānes breuis bessarienß. zacharias. sychoy mochoys gebalon egladiq. gelasiq. Arseuius. lucius. Ende noch ontallike heylighe vaderen

¶ In dese tijt was vermaert pachonius die in Egipten veel cloesteren fundierde dese bescreeff wt intgheuen des heylighen gheests der moniken regule.

¶ Item Rufinus priester van Aquilegien dese gaff ende bewerf den latinen veel griexer boecken.

¶ Paula ende haer sorn eustochium reysde in dese tijt tot bethlehem. Ende jheronimus heeft hoer beyde leuen bescreuen seer eerweerdelike.

Priamus was een edel man gheboren vanden saet van troeyen Dese comende in lombardien was den rijck vā romen rebel- eñ wort ter stont vanden romeynen verslaghen Mer sijn kijnderen vlyende begrepen eñ begonste vranckrijck tegens der romeynen wil Ende sij vertymmerde die stadt van colen ende begrepen daer hoer woenstadt Marcomirus priamus soen was hoer heertoech Eñ pharomū-dus mcomirq soen was die eerste coninck van vranckrijck Ende doe die keyser

Keysers

valentinianus mit gheenreley manier van strijden dese verwinnen en mocht doe hiet hise francos id est feroces dat is te segghen wreet Want sij onwinlick waren.

Synodus. Constantinopolitana

Dit was dat Anderde generael Consilium ofte vergadering tot stantinopel. daer te samen vergadert varen hondert ende l. biscoppen teghens macedoniū den ketter die daer condempniert ende vredoemt wert

an° mundi

Haytanaricus der gothen coninck dese veruolchde den krrsten in sijn lant seer strenghelick Ende veel vertter martiriziert.

Paeusen

Hier omtrent die jaren ons heren iij^c ende lxxx eyndet sinte jheronimus cronijck.

Anno Xpi

augustinus biscop.

Augustinus van Carthagen gheboren wt Affrikē was een die meeste wel sprekende man Ende in allen constē ende in poetrie en vantmen sijns ghelijck nijt Hij heeft in sijnre joecht gheleert alle die constē welke die philosophen gheuonden ofte bescreuē hebben Hij wert omtrent dese tijt tot meylanē gheseynt daer hi van sinte Ambrosius bekeert wert Hi liet der manicheen secte ende die kettery varen daer hi mede besmet was Ende hi wert inden naem ons heren ihesu xpristi ghedoopt Dese Augustinq wess op ende wort een sonderling groot doctoer der heyligher kercke een van die vier principael doctoers. Hi was allen ketters een starck vyant teghens haer kettery Nijt lang hier na hij wert biscop van yponen ghemaect. hi heeft die heylighe kerck mittē fonteyne sijnre doctrinen seer vruchtbaerlic ende vocht ghemaect wel liij jaer lang &c.

Prisallianus biscop van hispanien dese wert een quaet ketter Eñ die kettery is na hem gheheten prisalliana.

Firminus biscop ambianensis.

Honoratus ende sabinus dese waren heylighe confessores.

Theodosius was bouen maten een goet kersten van groter gheestelicheit. hij was gode ende den kerck seer ghetrouwe. daer om vercreech hij van god hulp eñ bijstant in allen sinen wercken. Ende vervinnende sijn vyanden mit openbaer miraculen so heeft hi hem seluen eerst ende voert allen princen ghetoent hoe goet dattet is deuote gebeden te spreken ende tranen te storten om victori te beueruen Item doe hi ombeleghen wert van ontallick volc wt barbarien Aenriep hij deuotelick xpristum. ende hi word een glorioess triumphiere nijt wt sijnre cracht. mer bij hulpe van gode want dat scutt ende die pijlen welcke sijn vyandn teghens hem wtschoten. die keerde weder Ende doden den ghenen diese wtgheschoten hadden Dit aensiende die berbaren vielen neder van groter verueernisse ende gauen hoer willichlick onder den kersten keyser Item hoe oetmoedelick hi hem had doe hij ghestrafft wert van Ambrosio lestmen in die legende vanden seluen Ambrosio Ouer leset oeck Augustinum in sijn vi. boeck van die stadt gods hoe dat hi destrueerde alle der Afgoden tempellen Eñ hoe hi barnden meer inder lieften eñ caritaten van veel goets te doen dan inder begheerlicheit van heerscappie te hebben Ten laetsten starf hij doe dat ghemeen goet wel disponiert was dat hi desolaet gheuõden had dese was eerst een stal knecht Mer om sijnre duechden wil wert hi promouiert eñ verheuen.

xi. jaer

j. theodosius kerstē

v^m v^c lxxxiij

Dese syricius was een Romeyn ende sat xv. jaer xi. maenden ende xxv daghen.

Siricius.

iij^c lxxxiiij

Dese syricius ordinierde datmen niement en soude ontfanghen vanden ghenen die bekeert worden van die quade kettery der manicheen dan mit alsulcker conpact ende composicie datmense soude setten in een cloester daer sij alle die daghen hoers leuens mochten penitencie doen Ende si souden alleen int vterste hoers leuens ontfanghen dat heylich sacrament

Placella Theodosius wijff was seer sorchuoudich voer den armen menschen. Sij dienden den armen mit hoer selfs handen wes si te doen hadden.

Marcellus biscop van Appanien ende martelaer.
Theophilus biscop van Alexandrien.
Seruacius biscop van tongheren dese was na maech tot onsen here xpristo.
Seuerinus biscop van Cole was een man van groter heylicheit.

Dese Archadius was een kijnt doe sijn vader starf. Hi wies op ende wert een man van groter duechden ende wijsheit. Mer hij heeft mit sijn broeder honorius veel weder spoets ghehadt Want daer op stonden veel tyrannen vten volck van barbarien. schiten. gothen. wandalen ende hunen. die alte veel prouincien verdestrueerden ende veel menschen dode Ende des die gracie gods den kersten nijt behulpelick gheweest en had si soudē alte mael vergaen hebben.

Keysers

soen.

Macezel was Archadius ghesel dese wt verdienste der heylighen na theodosiq exempel quam hi mit vijff dusent mannen daer hi lxx dusent van sijn vyāden mede verueerde ende voeruluchtich maecte Sinte Ambrosius had hem oeck in sijn visioen openbaert ꝛc̄ Mer namaels wert hi houeer dich ende veruolchde die heylige mannen Ende doe wert hi ter stont verslaghen Aldus heeft hij bij hem seluen die rechtueerdicheit gods altijt wakende ghevonden Want doe hi in god sijn hoop stelde vercreech hi hulp ende bij stant Ende doe hi god versmāde wert hi verslaghen deser exempellen ghelijck. vijntmen noch daghelicx veel.

an° mundi

v^m v^c xciij

Dese Anastasiq was een Romeyn. hi sat iij jaer eñ xxvi. daghen.

Pausen

Anno Xp̄i

iij^c xciiij

Anastasius ordinierde dat alle menschen op souden staen alsmen dat Ewangelium inder missen singhet ofte leset Item So wie dat nijt en had al sijn leden die en mocht nijt ordiniert werden tot priesterlike staet. Item hij maecte een kerck bi der scholen mamertini.

Claudianus poete
Prudenciq poete eñ kersten
Int jaer ons heren ccc.xcix starf sinte martijn doe hi out was lxxvi Ende in een ander Cronijck lestmē dat hij lxxx jaer out was Ende na sinte martijns doot wert brixcius biscop van tours.

Patricius een groot ende een heylich vāder den volcke van hierlant Hij word omtrent indese tijden in hierlant alte seer mit sijn fusterē gheeert. die wijl had hij spraeck mitten Enghelen.

Sinte heraclides heeft bescreuen dat leuen der vāderen ende seyndet totten biscop lausum.

Int jaer ons heren cccc starf Ambrosius te meylanen.

Int jaer ons heren CCCC word ghemaect een boeck datmen hiet der Joden thalmud dat is te segghen der joden doctrijn ofte leringhe Dit boeck maecten twee ouersten Rabbi ofte meisters gheheten Rabina Ende Rabasse Ende het was seer groot ende meere dan tien bibellen ĩ dit boeck worden bescreuen alte veel loghentalen die lelike ende dwaeslick lude ende die oeck onmenschelick waren contrari den wet gods. contrari den wet der naturen ende contrari den bescreuen wet Eñ want die joden aen saghen ende mercten dat hoer wet alle daghe meer eñ meer verghing· Ende dattet kersten gheloue ouer all die werlt hem seer verbrede oeck mit blijscap der tijtliker dinghen Hier om hebben die joden desen twee bedrieghers in ghegeuẽ ende haer daer toe ghebrocht dat si souden dit boeck maken. ende datmen tgheloue soude toescriuen ende al is al. te ghelouẽ. ghelijck datmen moyses scriften ghelouet Ende si ghebodent op die peen des doots datter nyement en most dese scriften oeck inden minsten punten contrari te wesen in woerden noch in wercken Dit is alsoe gheschiet tot hoere onsalighe verblintheit ende ewighe verdoemenisse Ende oec om dat die simpel ende onnosel menschen en souden gheen saeck hebben aff te treden vã deser valsheit so hebben si gheordiniert ende gheboden dat een yghelic die ghevraget worde van enighe zware questien· dat si dan soude antwoerden ende seggen aldus voerwaer wij en verstaen dit nijt Mer onse meisters ende onse doctoers moghen iv hier op antwoerdẽ Aldꝰ sijn si ghebrocht tot quãder dwaling dat si meer desẽ loghentalen ghelouẽ dan moysy ofte xpristo Men leset datter dicwijl veel bekeert worden in verscheyden plaetzen Ende sommighe hebben grote dinghen voer dat gheloef ghedaen ende oeck veel goeder scriften ghelaten.

Pelagius was een ketter Ende Celestius ende julianus biscoppẽ waren oeck ketters van welcke die quãde ende snode kettery pelagiana haer naem õ tfanghet dese ketters segghen dat die menschen sonder die gracie gods verdienẽ moghen Eñ datmen dat doopsel te vergheefs gheuet eñ datmen die ghebeden welcke inder kercken ghelesen worden te vergheefs gheschieden ꝛc̃ Sinte augustijn heeft seer neerstelike hier teghens ghearbeyt.

Romen wert hier van die gothen ghewonnen ende mit brant aensteken. Hier
jn dese tijt gheschiede die vermaerde strijt tusschen die heyden ende den kersten die
heyden bearbeydent seer mit groter blasphemien om dat si dat kersten gheloue wou
den doen vergaen. mer si en connen des nijt volbrenghen Want hilaricus der go:
then coninck was seluer kersten eñ hi spaerde allen den ghenen die hoer toe vlucht
namen op die heylighe stede Aldus was der heydenen boesheit confundiert. Wāt

Keysers

sij nijt bewijsen en mochten dattet ongheluck ende wederspoet quam om dat die
romeynen allen afgoden ende afgodye versaeckt hadden eñ dat kersten gheloue an
ghenomen hadden Hier off scriuet oueruloydelick sinte Augustijn in sijn boeck
vander stādt gods Ende Orosius scrijft des ghelijck veel meer van deser materie.

Jn dese tijt was seer vermaert Orosius een hystori scriuer.

ysidorus die eerste	Alexandria	Dyocles
Dorotheus	melania	Ancilla

an° mundi

v^m vi^c iij

Paeusen

jnnocencius was gheboren van Albanen Ende sat xv jaer ij maenden ende xx daghen.

Nathanael
Stulta
Ammon
Pachonius

Anno Xpi

iiij^c iiij

Jnnocencius ordinierde datmen nijt alleen den priesteren mer oec allen kerstē
menschen soude olyen int vterste hoers leuens mitten heylighen oly. hij ordinierde
zaterdaghes te vasten Item datmen inder missen soude die paes gheuen Item hij
heeft oeck veel regulen ende ordinanciē ghemaect vanden heylighen kerck. van die
cloesteren. van die jodē ende heydenen soment leest inden decreet xxviij. q. j. Nūquid
Item om bede will des consiliuius van Affriken verdoemde hij der pelagianen
kettery mit hoer meysters als pelagius ende celestius ꝛc̄ van deser materie leset in
den decreet xxiiij. q. i. jn wat groter eerweerdicheit hier voermaels die heylighe
doctoren prelaten ende princen ende oeck dat consilium ghehadt hebben totten heyli
ghen vāder den paeus. so dat si sonder consent des paeus nijt en dorsten diffinie:
ren ofte sluten hier off vijndtmen dat Augustinus ende oeck ander doctoers ve
el epistelen ghescreuen hebben.

Dese honorius was die goedertierenste keyser hi regnierde mittē ionghen theodosio sijn neue. hi was god dienstich ghelijck sijn vāder in zeeden ende in gheestelickheit Ende doe hem ghevraecht wert. waer om dat hi die rybellen nijt en dode doe antwoerde hij soetelick ende sprack Och off ic die doden mocht leuendich maken Eñ om sijn goet gheloefs wil dat hi tot xp̄m hadde verwan hi veel tyrannen sonder bloetstorting Ende die lastighe periculoess tijden begonstē allencken te saften. hier eyndet die hystorij pauli orosij priester die in dese tijt vermaert was.

honorius theodosius

Theodosius die ioncste was Archadius soen. hi had een dochter die hiet Exdoxa die insettede die hoechtijt van Sinte peter ad vincula om der veteren wil die sij brochte van jherusalem Item in deses theodosius tijden plachmen ten houe op die Casteelen ende sloten oeck te houden die vij ghetijden Ende mede alle deuocie te pleghen offt inder kercke gheweest hadde.

Johannes crisostimus wert verdreuē ende in ellenden gheseynt vanden coninghinne Eudochia die Archādius wijff was Ende al daer starf hi van die hetten des sonnes Ende want Archādiꝰ dat consentierde. daer om wert hi excommuniciert ende ten ban ghedaen vanden paeus jnnocencius.

Constancius was een greue onder honorio dese versloech veel tyrannen ende barbaren in corten tijden bij die hulpe gods jheronimus seyt dat die Romeynen ghelijck dat si waren int beghinsel die alre starcste so waren si oeck int eynde die alre cranckste want om die vyanden te verdriuen ist van nodē daghelicx die barbaren te samen te roepen.

Die ghebeente des heylighe prophete samuelis worden van Archadio tot constantinopel veruoert.

Maximus biscop van nolen dese was vermaert. jnden gheeste der prophecien.
Int vij jaer des keysers honorius worden gheuonden dese lichamen als sinte steuens lichaem. nycodemi gamalielis ende Abbybon alst den priester luciano gheopenbaert was.

Donatus biscop
Ephiphanus biscop
Sulpicius seuerus
Tolomacius martelaer
Sisinnius
Martirius
Alexander
Dese worden al in jtalien martiriziert.

Johannes cassianus een heremijt quam van constantinopel tot marsilien daer heeft hi bescreuen der vaderen collaci boeck Ende noch meer ander goeder dinghen In dese tijt waren ontallike veel heremiten ende moniken.

Timotheus ketter dese seyde xpristum te wesen waerachtich god ende mensch Mer hi dede daer toe een ander valsch punt segghende dat die godlike natuer ver-

Keysers

wandelt ende ghekeert waer in eens mensche natuer.
Amanus biscop van oerlyēs verloste doer sijn verdienten sijn stadt vāden hunē.

Consilium van karthagen was in dese tijt Ende daer waren vergādert ij^c. eñ xviij prelaten tegens pelagium den ketter mit sijn aenhanghers Eñ onder al was Augustinus een heerlick triumphiere die alle die ketters mit haer kettery verwā ende verdoemde.
Jheronimus starf doe hi omtrent hondert jaer out was.
Tyconius gheboren wt Afren heeeft veel scriften ghelaten.

an° mundi

v^m vi^c xiij

Dese was een grieck
Ende sat jij iaer viij.
maendē ende ix dagē

Pausen

Zozimus.

.j. Bonifacius.

Romeyn
sat viij jaer eñ
viij daghen

Anno Xpi

iiij^c xiiij

Dese Zozimus ordinierde dat gheen clerck soude openbaer taueern houden noch gheen wijn vercopen Item hi ordinierde datmen den paeschkeersse soude wijen opten paesch auont Itē die gheen die yments eyghen knecht waer en soude gheen clerck werden hij en wert eerst ghevryet van sijn heer. Item hij seynde sijn legaten tottet consilium van Carthaghen om dat te stercken.

Bonifacius ordinierde dat gheē vrouwen soudē dat corporael des altaers aē tasten of waschen Item hi had twist teghens Eulaliū priester die oeck paeus ghecorē wert Mer dat meeste ende dat eerbaerste deel mittē keyser eñ sijn huus vrouwe coren bonifacium ende waren hem gunstich.

Die vierde tweedracht ende twist gheschiede inder heyligher kercke tuschen bonifacium ende Eulalium die beyde paeus ghecoren worden Mer want dat meest deel bonifacius gunstich was daer om behielt hi dat paeuscap ende regnierde viij jaer.

Dese theodosius was Archiadius Anderde soen hi was een goet kersten ende een deuoet prince Nochtans en mocht hi die barbarien nijt verbiede si en aenvochten veel provinciē dat god also verhengde Want alte groten heer der gothen aenvacht dat roemsche rijck aen die west zyde Eñ aen die oest zijde leef den si in goeder vreden ende heylicheit.

Theodosius regnierde

Ganserius der wandellen coninck was eē alte bosen tyran ende een Arriaen hi dede langhe tijt onteyntlike veel quaets in verscheiden plaetzen des werlts Ende sonderling was hi den gheestelicheit ende den edellen mēschen alre meest moeylick ende contrari. hi wan Romen ende hi verdestrueerde Affriken Onder desen starf Augustinus Anno na der gheboerte xpristi iiij^c eñ xl.

Archadius ij sonen xxvij jaer mit valētiniaen

In desen tijden begonsten die sassen te comen in Englant Eñ Allencken wassende behielden sij die dyadeem mit al dat rijck.

v^m vi^c xxiij

Cyrillꝰ biscop vā Alexandrien was int Consilium van Ephesen.

ij. Celestinꝰ

Romeyn sat viij jaer eñ ix daghen

iiij^c xxiiij

Celestinus ordinierde te singhen een psalm voer die misse datmen te voren nijt plach te doen Mer men plach den dienst te beghinen mit sinte pauwels epistel ende mitten ewangelie Ende wt dese statuten so sijn die introitus ende die gradualen na maels op ghecomen eñ wt den psalm ghenomen Item in Celestinꝰ tijden gheschiede dat heylighe Consilium ende vergādering tot ephesum teghens nestorium biscop van constantinopel die een groot ketter was Ende missaecte mariam te wesē die waerachtighe moeder gods.

Nestorius ketter ende biscop van constantinopel dese seyt xpristum te wesen een puer mensch ende gheen god: dit was een grote kettery.

Synodus. Ephesina.

In dese derde vergādering ofte consilium waren tesamen vergādert ij^c. prelatē tegens nestorium den ketter.

Germanus biscop Antisiodorensis verwecte drie doden ende oeck sinē ezel die begrauen was hi wesch ende dwaeyde der armer menschen voeten sonder enich wtneming der personen.

In dese tijt verhengdet god dat all gallien Affriken ende hispaenien seer ver-
destrueert worden vanden barbaren Item daer worden wel vijf hondert dusent
menschen verslaghen Ende vol nae worden alle die steden ter eerden toe gheslecht
Wtghesondert alleē een weynich stedē daer heylighe biscoppē saten om welker ver
dienten wil worden hoer steden van god beschermt. Dit waren alte verueerlike
tijden Item die stadt van mets had onwinlike muren. nochtans omder borghe-
Keysers ren sonden wil wordense neder gheworpen Ende die stadt verbrant.

Attila der hunē coninck was een gheessel gods. een wreet ende quaet tyran. dese
veruolchde langhe tijt dat menschelick gheslacht Ten laetsten wert hi seluer doer-
steken eñ starf na tyranscher maniere Mē seyt oeck anders als dat hi in sijn selfs
bloet smoerde.

an° mundi v^m vi^c xxxiij

Romeyn
Dese sixtus sat viij jaer
Pausen Ende ix daghen.

die iij Sixtus.

Paulinus biscop van nolen
eē heylich man van desen spreect
gregorius in dyalogo suo.

Anno Xpi iiij^c xxxiiij

Sixtus was een heylich man geheel oetmoedich eñ bermhertich dese tymmer-
de onse vrouwe een kerck binnen romen diemen hite maria maioer Item hij had
een vyant die bassꝰ hiet die een quaet gheruft werp opten paeus Eñ doe die paeus
int consilium hem ontsculdicht had doe starf bassus Nochtans begroeff hem six-
tus mit sijn selfs handen.

Patricius sinte mertens susters soen wert vanden paeus Celestinus in hyber
nien gheseynt. Hij was een man van wonderlike wercken. Hij leefde hondert eñ
twijntich jaer.
Palladius biscop wert in schootlant gheseynt.
Lupus biscop tecrassinus was seer vermaert hij bedwang Attilam seer won-
derlick vanden roue.
Mamertinus Abt van sinte germanus cloester Eñ Allodius was voer hem.

In dese tijt wert ingheset die hoechtijt van sinte peter ad vincula Eñ veel won
derliker miraculen gheschiede doer die kettene ende veteren.
Augustinus starff doe hi lxxvi jaer out was.

¶ In desen tijden word die heylighe kerck seer tribuliert Ende sonderling in Af friken. Want na dat Augustinus ghestoruen was doe wert all die clergy anter ghemartiriziert of verdreuē wt hoer stoelen eñ in ellenden gheseynt in desen hoeck lants en was nye alsulke persecucie als hē luden nu aenghedaen wert van ganseri co der wandellen coninck ende honerico sijn soen die alle beyde Arrianē waren. Si toe sloten die kercken Ende ten laetsten storuen sij quāder doot Als tyrannen ple ghen.

¶ Merlinus was in britanien vermaert inden gheest der prophecien wt welkes ingheuē die coninck van britaniē gheheten wortigonus verbrede seer dat heylich kersten gheloue. desen navolchde vterpandagrom sijn broeder die Anthurijs va der was van welkē hi prophetiert had Want vter beduut een draecks hoeft wāt bij een draeck die in een sterre ghesien wert is hi gheboetscapt

Leo geboren wt tuscien sat xxi. jaer een maent ende ix daghen.

Die hoechtijt van desen leo viertmen op sinte peter eñ pauwels auont Sommighe seggen datmē hem viert opten xi dach van April.

¶ Dese Leo was die heylichste hi regierde die heylighe kerck langhe tijt mit gro ter vruchten Ende want die kerck in grote periculen stont daer om arbeyde hij te mael seer om die tyranscappn der boser princen ende die menigherley kettery der valscher doctoren te nijt te doen hi heeft veel sermonen ende epistelen so heerlick ghe screnen dat hi onder allen kersten doctoers dat bloemken gheweest is Ende wat hi gheseyt of ghescreuē heeft is also approbiert dattet niement en betaemt oeck in dat minste puntt contrari te voelen Item hi verwerf doer sijn verdienten dat Attila der hunen coinnck hem weder keerden van romen ende van jtalien Item hij hielt hem seluen sijn hant off om eenre becoringhe die hi creech van een wijf die hem cus te Mer onse lieue vrouwe settese hem weder aen Item hij heeft ind missen tot dat Canon ghedaen Sanctum sacrificium jnmaculatam hostiam Item hij dede ver gāderen dat Consilium tot calcidoniē bij ontheet vanden keyser marcianus Ten laetsten na veel strijden sterff hi een heylich confessoer ende wert bij sinte peter be grauen.

In desen tijden verdroncten inder zee alte veel joden die vanden duuel bedrogen worden Want die duuel openbaerde den joden in een ghedaent of hij moyses ghe-weest waer Ende seyde dat hijse leyden woude int lant van beloften Sommighe ont ghinghen dat si nijt mede en verdroncten Ende die aen namen toe dat tierstен ghe-gheloue.

Keysers

Die seuen slapers Als Maximianus·malaus·maximianus·dyonisius·serapi-on constantijn ende johannes worden in dese tijt wacker die vanden keyser decio inder spelunken besloten worden voer ij^{c} jaer.

Petronius biscop van bononien maecten een boeck van dat leuen der vaderen dese was een heylich man van sijnre kijnesheit.

Codex is een boeck tractierende van die rechten ende wert in dese tijt ghemaect Ende dit boeck is oeck ghenoemt Theodosianus boeck.

Euthices abt van Constantinopel was een ketter.

Dyoscorus biscop van Alexandrien was besmet mit Euthicens ketterij.

Hilarius biscop arelatensis was in walslant vermaert.

an^{o} mundi

v^{m} vi^{c} xliij

Paeusen

In dese tijt was een groet eertbeuinge bij Constantinopel durende iij maent lang Ende een kijnt seyde dat men soude singhen Sancte deus sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis Ende daer off cessierde die plaghe dit word namaels int Consilium van calcedonien confirmiert.

Anno Xpi

iij^{c} xliij

In des paeus leo tijt wert in walslant dat misterium der heyligher drievoudicheit doer grote miraculi ghekundicht Want doe die biscop stonde inder missen sach hi opten outaer neder vallen drie alte claer schoen droppellen van eenre groter die te samen in een voechden ende maecten een alte suuerlike peerle. Welcke peerle nam die biscop ende settese in een gulden cruce ende doe vielen al die ander neder.

Nychasius biscop van rmen wert vanden hunen martiriziert mit sijn suster Eutropia Hij spracke ende seyde here make mi leuendich na dijn woert.

Eucherius doctoer ende biscop van lugdunē.
Seuerus een heylich biscop van trier.
Marianus monicke mit veel ander heyligher ij ghekeerder mannen waren in dese tijt
Eutropius priester heeft veel beschreuen.
Victorinus massilien sis.

Maruchas biscop dese verloste des coninges soen van parsen vanden duuel Ende dat tierstен ghelooff wert daer seer of verbreet.

Genouefa joncfrou ende maghet was te parijs vermaert Ende wert van sinte germanus ghewiekt.

¶ Marcianus was een goet kersten Ende regnierde mit valentinianus En̄ wert namaels vanden sinē wt eenre quāder conspiracie ghedoot bij constātinopel Dese sach in sijn droem dat Attilees boech ghebroken was verstaende daer wt · dat hij ghestoruen waer · datmen alsoe ver nam.

Marcianus en̄ valentinianus

vij jaer

Die j. Leo xvij. jaer.

Dese Leo was een goet kerstē alsmen seyt Mer ander meysters segghen dat hi onwijslick die beelde der heylighē bernde waer om wort hij vanden paeus excōmuniciert Mer het is te vermoedē dat dit dese leo nijt ghedaen en heeft Mer dattet soude ghedaē hebben die derde leo die regnierden in des derden gregoreus paeus tijdē dese tijdē warē seer turbiert ende onrustelick.

¶ Dit heeft gheweest dat · iiij · generael cōsilium daer vi^c en̄ xxx prelaten vergādert warē inden stādt van calcedonien teghens den ketter Euthicen.

iiij. Synodus · calcedonēsis

v^m vi^c liij.

¶ Die Elleff dusent maechden worden te Colen marteriziert vanden hunen En̄ ter stont daer na wert die stādt verdestrueert Mer sommighe willen segghen dat dit nijt in dese tijden nijt en gheschiede.

iiij^c liij

¶ Die Alre heylichste man sinte Johannes baptista openbaerde twee moniken die tot Jherusalem quamen Ende gaf hoer te kennen waer dat sijn hoeft was jtē want die gothen sinte jan babptist vercorē hadden tot een patroen daer om bleuen si langhe tijt onverwinlick.

¶ Wallerang een heylich biscop ·
Marinus biscop van ephesien
Juuenalis biscop van jherusalem ·
Anatholiq biscop van constantinopel
Dese twee waren die principaelste int consilium van Calcidonien.

Echius patricius voerde een strijt tegēs Attilam der hunen coninc · hi veriaech de den coninck Ende in die vriheit van oerliens wordē hondert dusent en̄ lxxx dusent strijdender manuen verslaghen.

¶ In dese tijden gheschiede wonderlike teykenen die durachtich waren Als eertbeuinghe Ende die hemel vten noerden wert al vuerich Die mane verduusterde Een comeet openbaerde hem En̄ nijt lang daer na vloeydent een helen dach bloet.

Arcturus coninck van britanien was seer vermaert van veel groter victoriē Hij dode mit sijn sweerde iiij^c ende lx. mans. hi quam den heylighen kerck te hulp Ende hi verbrede dat kersten gheloue te mael seer. hi bedwang al dat conincrijck van vranckrijck. van dacien. ende van noerweghen ꝛc̄ dat sij hem te dienste mostē comen Ten laetsten wert hi verloren ende noch en weetmen nijt. waer dat hi bliuen mocht.

Keysers

Die ghebeenten des heilighen prophete helyzei die na helyas die eerste patroen was vander Carmeliten oerde Als sigibertus gemblacensis seyt worden van samarien in Alexandrien veruoert.

Remigius biscop van Remen dese bekeerde namaels Clodoneum coninck van vancrijck.

Sinte marcus ewangelistē lichaem wert wt Alexandrien te venegen ghebracht.

Die cleyn letanien worden ghemaect van mamerto biscop van vyennen.

Prosper biscop vā Aquitaniē was een man van groter consten ende heylichheit.

Perpetuus biscop van tours.

an^o mundi

v^m vi^c lxiij

Cipriang biscop Amsiliensis was bouē maten bermhertich

Pausen

Hij deylde sijn mede broeders inder noot al dat hi had

·j· Hilarius

gheboren wt serdinien sat vi jaer iij maendē ende vi daghen

Anno Xp̄i

iiij^c lxiij

In dese tijt so baerde eenghemeen wijff vij kijnderen die si in een water werp van welcke een te lijff bleeff Ende wert namaels der longobarden coninck.

Dese hilarius wijde sinte steuens kerck die bij sinte laurencij kerck staet. hij ordinierde dat gheen biscop een nasaet soude setten hi starff ende wert begrauen in sinte laurencius cloester dat hi ghetymmert had.

Die edel stādt van venegē wert ghetymmert Off dat bet te ghelouen is so wert se vermeeret omtrent die jaren ons heren iiij^c ende vijftich dese vermering ghescie de nijt vanden ghemeen volck Mer van die machtichste ende rijckste mannen die hoer toevlucht daer namen om Attilees persecucie wil.

Theodorus biscop van syrien dese heeft een Cronijck mit veel ander dingen bescreuen.

Dese Zeno was een Arriaen ende een wreet tyran. hi was den kersten seer cõtrari. hi maecten een compact mitten gothen. hi woude leonis soen doden Mer hem wert een Ander presentiert die hem seer ghelijck was.

Zeno xij jaer.

Ethicius senatoer dese spijsde iiij dusent armer mẽschen doe die duertijt in bourgoengen was. Ende hi hoerde een stemme der hemelscher beloeffenisse.

Fulgencius biscop van Ruspen gheboren wt Afren was seer vermaert in heylicheit in consten ende in wel sprekelicheit Hij leet alte veel vanden Arrianen hij wert mit langher Ellende in sardinien vermaghert.

Dese simplicius paeus deylde Romen in vijff Rijcken. hi wijde veel kercken. hi ordinierde dat gheen clerck soude van enighe leeck ghecleet werdẽ dat namaels vã ander paeusen meer gheuesticht wort somen leest in decretis xvi. q. vi. Ten laetsten sterf hi ende wert begrauen in vaticano

Simplicius

Dese was een Tyburtijn Hij sat. xv. jaer ij maent ende vij daghen.

Dubricius primas van Englant was een heylich man vermaert in veel miraculen hi wert namaels een heremijt dese croende Arcturum coninc van Englant

Enghelant was hier ĩ sijn bloyen in Conincs Arcturus tijden die onder hem had wel xxx Coninghen die hem dienden Mer dat en duerde nijt lang Nv merct een õbedriechlic teykẽ dat als die coninghen begheren te strijden wt ghen uechte eñ grootherticheit ende daer oersaken toe soecken om mede te beghinnen. soe volcht daer ghemeenlick een yammerlick eyndt. Als die propheet seyt heer verstroeyt dat volck die strijden begheren Och of die Enghelse mit waerachtighe wijsheit hoer regiert haddẽ. si souden certeynlick die heren van al Europen gheweest hebbẽ Mer doe sij stercklick strijden wouden teghens den stercken ende machtighen. daer om sijn si tesamen verslaghen. Het is wel een yammerlick victori daer die triumphiere offte winre weynich of gheen ridderen en hout Waer om is grote stouticheit seer hijnderlick als sij mit wijsheit nijt regiert en wert Also ghebuerdet hier den Coninck Arcturo.

¶ In dese tijt was die vermaerde disputaci te Carthagen teghens die Arrianen wt des conincs honoricus ghebot daermen noch scrijften off heeft Ende die kersten behielden victori Daer na die quāde coninck vol vander arrianscher onghe-loef vervolchde over all die kersten Mer nijt te vergheefs want in sijn .viij. jaer wert hi vanden heer gheslaghen Ende sijn lichaem word vol leuender wormē. daer hij yammerlick aen starff.

Keysers

¶ Eugenius biscop van Carthaghen Ende felix biscop abritanensis mit veel ander biscoppen priesteren clercken ende ander kersten tot ghetal van iiij^{m} .ix hondert ende lxxvi worden jammerlike tractiert eñ inder Ellenden gheseynt van honorico der wandellen coninck Ende die heel clergy van affriken streedt vromelike voer dat kersten gheloeff tot noch toe.

¶ Achaciꝰ biscop van constantinopel viel in een kettery Eñ wert een vermaert ketter hij wert mit sijn kettery condempniert.

an° mundi v^{m} vi^{c} lxxiij.

Paeusen

Felix was een Romeyn Sijn vāder hiet oeck felix hi sat viij jaer xi maenden ende xix daghen.

Anno Xpi iiij^{c} lxxiiij

Dese felix was een heylich man alsmen leset in een sermoen dat sinte gregoriꝰ scrijfft daer hij spreect van sijns moeders drie susteren dese ordinierde datmen den ghenen die int recht besculdicht waer souden dach ende vertreck gheuen om hem weder te verantwoerden Ende dat die rechters ende voersprakers die dat volck aenspreken ende accusieren. sullen wesen sonder ghebreck soe datmen gheen quāde suspicie noch quaet vermoeden op hoer hebben en mach. Item hij ordinierde dat die kercken souden vanden biscoppen ghewijt werden.

Dyonisia ende haer soen maioricus Germana. datiua. leontia sinte germanus biscops dochter Emilius meister in medecinen. bonifacius dese eñ noch veel ander martelaers ende confessoers sonder ghetal waren in dese tijden Ende veel warend die handen ende tonghen off ghesnedē worden die nochtans te recht ende wel spraken.

Johannes damascenus was in dese tijt Als sommighe segghen. Anders seytmen dat hi soude gheweest hebben na gregorius tijden Dese wert sijn hant mit onrecht ofghehouden Ende onse lieue vrouwe settese hem weder aen hij heeft veel subtijl scriften achter ghelaten.

¶ Gunthramundus der wandelley coninck regnierde na honorius doot. hi wedriep Eugenium vter ellende Mer Castrimundus die ix jaer na hem volchde sloet weder die kercken ende verdreef ij^c ende xv biscoppen die hi seynden inder ellende welcken symachus paeus alte seer goedertieren was.

¶ Theodericus der gothen coninck was een arriaen Ende besat langhe tijt alle ytalien Ende hi dede den kersten veel tyranscappen aen Waer om wert hi namaels gheworpen in vulcanus mont van johannes paeus ende symachus patriaus die hi mit onrecht dode als gregorius schrijft in dyalogo.

¶ Paschasius was een heylich man Van desen spreect gregorius in dyalogo dat hi een swaer veghevuer leet om dat hi in eenre tweedracht laurencio starcklicken aen hing tot dat eynde sijns leuens Nochtans eer dat hi starff so had hi berouwe ende dede penitencie.

¶ Solemnis biscop carnotensis was een edel ende heylich man vermaert.

¶ In desen tijden openbaerden sinte michiels kercken inden berch gargano.

v^m vi^c lxxxiij

gelasius ghebozen wt asren sat viij jaer viij maenden ende xviij daghen.

iij^c lxxxviij

¶ Dese Gelasius maecten die cracten ende ymnen mit ander ghebeden dienen inder kercken singt ghelijck als ambrosius ghedaen had Ende hi sette de prefacien inder missen daghelicx te singhen Als Vere dignum et justum est ꝛc. Hi onderscheyden die boecken die autentijck waren vanden anderen die nijt autentijck en waren ende diemen hoer naem of auctoriteyt nijt en wist alst beschreuen staet inden decreet xv. dis. Sacro sancta. Item hi excommuniaerde den keyser Eñ bewees dat hi hem excommuniceren mocht Alsmen leest xvi. dis. duo.

¶ Alamundarus der sarracenen coninck was ghedoopt vanden kersten biscoppen Ende die letters van Eutiaanus ongheloeff wouden hem bedriegen. doe bestopte hise mit een dusdanighe fabel ende seyde dat hi brieuen ontfanghen had dat sinte michiel ghestoruen waer Ende doe si antwoerden dattet ommoghelick waer. om dat die enghelen onstarflick sijn Doe seyde hi. hoe coemt dat dan. dat ypristus nijt ghecruyst en is tegen waer dat hi ware van twee natueren In dien dat ghi seyghet dat die enghel nijt ghestoruen en is.

Dese keyser Anastasius heeft quaet loff want hi doer achacium den ketter ende biscop van constantinopel mede en quaet ketter gheworden was En doe die paeus hornisda hem vermaende bi sijn legaten dat hi doch woude of treden vander arriaenscher gheloef Doe antwoerde hi en seyde Ic die een keyser bin wil ander menschen ghebieden Ende ic en wil tot nyements ghebode staen dat seer qualick ende vermetelick ghesproken was. waer om wert hi van god vāden blixem gheslaghen gheuende allen anderen wisen princen een verueerlick exempel. hi was een yammerlick onsalich mensch Nye en verdiende hi victori te hebben. hi was van god en vanden menschen ghehaet.

Keysers

xxvi jaer

Victorianus raetsman wert wonderlike martelijt Ende victoria een edel matroen wert in dese tijt mit veel ander kersten martieriziert.

Sinte brigida was in scottlant vermaert.

anº mundi

Paeusen

Dese anastasius was een romeyn hi sat iij jaer xi maenden ende xxiij daghen.

Anno xp̄i

Anastasius was eerst een goet kersten Mer namaels wert hi verleyt vanden ketter achacio biscop van constantinopel daer hi hem mede verselde Ende daer om verscheyde hem die clergy vanden paeus Mer want hi achacium heymelick restitueren woude. dat hi nochtans nijt en coste volbrenghen Daer om starff hi yammerlick stortende al sijn īghedoemte beneden wt alst bescreuē staet inden decreet xix dis. Anastasius. En dese was die anderde paeus van quāder famen van allen den ghenen die in die linie d paeusen ghescreuen staen tot deser tijt toe. wāt die eerste was liberius die den arrianen seer gunstich was Ende die anderde was dese anastasiꝰ die den nestorianen aen heng Ende dit quam al wt rasery ende kettery der keyseren.

In dese tijt was in al affriken en oeck in ander coninck rijken alte groten duer tijt. waer om worden daer veel heylighen doer die aelmissen daer si den armen mede spijsden.

Clodoneus was die eerste kersten coninck van vranckrijck Ende hi wert omtrent dese tijden ghedoept van sinte Remigius biscop. Dese had een alte kerstenen wijff die Clothildus hiet Ende was des coninckes dochter van bourgoengen die hem dicwijl vermaende dat hi alle afgodye soude laten eñ ghelouen in ihesum xpristum den waerachtighe gods soen. Mer hi en gaff daer gheen ghehoer toe Namaels gheuielt dat hi soude strijden teghens den coninck van almanien. Ende sijn volck wert seer verslaghen Doe sprack hi mit screyender oghen eñ seyde O here ihesu xp̄e welcke mijn coninghinne seyt te wesen die soen gods Du die bijstant gheueste ind tribulacien Ende hulp verleenste den ghenen die in di hopen Ick mit groter innicheyt come tot di ende begheer dijn hulp Ende also bewerff hi van god victori Ende doe quam hi mit drie dusent menschen tottet kersten gheloue ende worden al mit hem ghedoept Mer doemen hem dopen soude quam een duue vanden hemel hebbende een pulle mit heylich oly. daer hi wt van sinte Remigius ghesalft wert Ende noch huden daghes alle die coninghen van vranckrijck wt ghesalft worden Daer na wt exempel van hem so ontfeng al dat coninckrijck dat kersten gheloue Ende na dese tijt had hi altoes victori. Hi verwan die gothen ꝛc̄. Namaels was hi seer deuoet tot god ende totten heylighen vrienden gods Ende sonderling tot sinte martijn dien hi een costelick peert offerde mit meer ander ghiften Ende doe hi dat peert woude weder lossen ghebode hi datmen daer voer soude gheuen hondert scilling siluers. Mer dat peert en woude toe nijt vander stede gaen Doe sprack die coninck anderwerff ende seyde Gheuet voer dat peerdt noch hondert scilling doe wert dat peert ontbonden ende ghing vry ende losse daert den coninck gheliefde Die coninck sprack doe eñ seyde Voerwaer voerwaer Sinte martijn is seer goet een in sijn hulp mer seer costelick in sijn comenscap Eñ het gelijct wel of dese coninck mit sijn coninghinne die ander constantiuus ende die ander helena gheweest waren.

Genebaldus die eerste biscop laudunensis was een heylich man Dese had eerst een wijff die hi liet doe hi biscop wert Mer namaels quam hi weder bi hoer Ende si wan bi hem een kijnt datmen latro hiet die hem navolchde int bisdom. Hi dede wonderlike grote penitencie.

¶ Int jaer ons heren v^c ende xvi starf Clodoneus doe hi out was xlv jaer Ende sijn iiij kinderen deylden doe dat rijck Gildebertus creech parijs vlaenderen eñ normandien Theodericus had mets mit germaniē Clodomirus had oerliens mit aquitanien burgondien Clotarius creech switzen mit loreynen ende vranckrijck.

Keysers Dignissimus ende gordianus mit veel ander worden van laurencio martieriziert.

¶ Die vijfte twist gheschiede inder heyligher kercke tusschen symachum ende laurencium Eñ quam wt tweedracht der geenre die den paeus coren Mer symachus bleef paeus. want consilium daer coninck diderick teghenwoerdich was ende dat meeste deel was mit hem Eñ na iiij jaren twistede die clergy wed om misdaet daer symachus mede beruft wert Ende dat was die seste twist ind kercke Mer doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium ende den coninck. doe wert hi mit blijscap weder in sijn stoel gheset Eñ laurencius mitten sinen worden dampniert.

an^o mundi v^m vi^c xciij

Paeusen symachus gheboren wt sardinien sat xv jaer vij maenden ende xviij daghen.

Anno xp̄i iiij^c xciiij

¶ Dese symachus was een goet man Hi minde die clergy seer ende oeck den armen menschen was hi troestelick. Hi wert paeus ghecoren Ende laurencius wort oeck mit hem paeus ghecoren daer hi twee reysen teghens twistede Mer symachus hielt victori want die clergy mitten coninck diderick waren mit hem alst bescreuē staet inden decreet xvij dis. consilia. Item hi ordinierde datmen des sonnendaghes ende op ander heylighe hoechtijden soude singhen Gloria in excelsis deo &c̄ Item wt mede lijden ende bermhertichcyt maecte hi laurencium biscop van mycerien Mer hi was ondancber Want anderwerf versette hem laurencius teghens symachum mer hi en vorderde nijt Ende doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium van dat quāde gheruft daer hi van laurencio in beloghen was. doe wert symachus weder in sijn stoel gheset Ende laurencius wert mitten sinen verdoemt.

¶ Symachus patricius martelaer was een heylich streng man vermaert Hi wer stont dicwijl den onrechtueerdighen coninck diderick waer om wert hi vā hem martierizeert Ende johannes paeus mit hem Dese Symachus was boecius wijfs vāder.

¶ Boecius was een senatoer ende een raetsman van romen Hi was van ouer groter consten ende in allen duechden vermaert Dese na veel dinghen die hi gloriose lick ghedaen had wert hi inder ellenden gheseynt Eñ al daer wort hi voer die rechtueerdicheyt vanden coninck diderick gheworcht ende hi leyt te paueyen begrauen Sommighe segghen dat hi canoniziert is eñ wert seuerus gheheten Item hoe veel dat hi bescreuen heeft daer gheeft die kersten kerck ghetuych of.

¶ Dese boecius had een wijff die Elphe hiet ende was een alten wijsen wijff Dese maecten die ymmen diemen inder kercken singt van sinte peter ende sinte pauwel. ende beghint aldus Oliue bine pietas vnice ꝛc̄.

¶ Genofeua starff doe si out was lxxx jaer.
¶ Sinte brigida starff in scottlant.

Hornisda

gheboren wt campanien sat ix jaer ende xvij daghen.

¶ Hornisda paeus was een man van groter bermhertichеyt. Hi gaff den armen veel aelmissen Ende hi vercierde die heylighe kerck seer suuerlick mit veel ornamēten ende sonderling sinte peters kerck daer hi begrauen leyt Hi settede die clercken te samen Hi versoende die grieken die om der nestoriaenscher kettery wil excomuniciert waren.

Tibrianus was een scott Ende was mit sijn broeders ende susteren van groter heylicheyt vermaert.
Vedastus van atrecht.
Leonardus louiocensis.
Lyphardus. dese waren sinte Remigius discipulen.
Seuerinus abt agaunensis maecte clodoneum ghesont.
Cancianus rothonensis.
Maxencius abt van pytou.
Arnulphus biscop van tours mr̄.
Melanius des coninckx raetsman.
Albinus een heylich man mit veel meer ander vermaerde mannen.
Victor mit veel edelinghen waren in walschlant vermaert.
Marsus.
Lantonus.
Auitus abt van oerliens dese bat god den here voer clodoneus kinderen.

Dese justinus was een heel kersten man Ende om anastasius quāde wercken wil die hi teghens die heylighe kerck ghedaen had. versocht hi den eerbaren paeus hornisda gheuende hem te kennen dat hi hem woude ghehoersam wesen En dat ghe-schiede also Want doe die biscop germanus tot hem quam van des paeus weghen begherende dat hi die biscoppen vter ellende soude weder roepen. Ter stont was hi bereyt ende volbrochtet Hi ontfeng germa-num mit groter blijscap Hi soude veel meer voer dat kersten ge-loue ghedaen hebben des hem die coninck diderick mit sijn tyran-scap nijt beleth en had.

Keysers ix jaer — j Justinus

Dat Consilium van oerliens wert ghehouden wt clodonius ghebot Ende sinte melanius die dedet vergaderen Ende wetet dat tot oerliens veel tijt Consilium ghehouden is.

Germanus biscop van Capuaen van desen leset gregorium in dyalogo.

Vigor biscop boyacensis dese verwecte een dode.

an° mundi — v^m vij^c xiij

Paeusen — j johannes. mr̄ — Johannes was wt tuscien Ende sat iij jaer ix maent ende xviij daghen.

Anno xp̄i — v^c xiiij

Dese Johannes was een heylich man. Hi wort van coninck diderick die een arriaen was ghemartierizeert Sijn hoechtijt houtmen opten xxvij dach van mey. Cort daer na wert die coninck vanden heer gheslaghen Onder desen coninck wert oeck martelijt symachus mit meer ander kersten Ende doe die coninck starf wert hi van desen heylighen in vulcanus mont gheworpen.

Sinte benedictus een groot abt ende prelaet seer vermaert. hi was cyraet d heyligher kercke Ende een reghel der gheestlicheyt. dese heylighe man had veel edele dis-cipulen Sijn heylich leuen heeft sinte gregorius be screuen in secundo dyalogoꝝ.

Nuitus een heylich abt van Caruoten
Solinus sydonius een groot doctoer die veel ghescreuen heeft.
Claudius biscop venensis was onder den doctoren die alre edelste vermaert.
Cassiodorus een glorioess doctoer daer na wert hi des conincs diderick sijn cancellier Ten lesten wert hi mo-nic. dese heeft alte veel goets be screuē.
Karilephus was een heylich man Hi en woude van gheen vrouwen ghesien wesen. noch van die deuote coninghinne van vranckrijck.

¶ Justinianus was een wtghenomen glorioess man alte mael goet ende kersten Hi had in hem drie punten. welcke te samen maken een glorioess man ende een edel prince Dese drie punten waren Moghentheyt. wijsheyt. eñ een gheestelick hert totten dienst gods Want bi die moghentheyt verwan hi sijn vyanden Ende bi wijsheyt ordinierde hi ende vercierde die werlt mit rechtueerdighe rechten Ende wt sijn deuote hert glorificierde hi god.

xxxviij

Hi tymmerde den dienres gods kercken ende beghiftese mit veel gauen Dese maecten die leges dat sijn die weerlike rechten die voer desen keysers tijden alte seer confuys ende groot waren. Mer hi heeftse mit wonderlike cortheyt corrigiert ende in xij boeken besloten. Ende van allen heeft hi ghemaect een boeck datmen Codex hiet of Justinianus boeck.

Pristianus gramaticus.
Victor biscop van Capuaen.
Gregorius biscop lingonensis.
Nychesius biscop van trier.

v^m vij^c xxiij

Totila der gothen coninck bedreef veel tyranscappen Ende al ytalien wort vol na verdestrueert.

Felix gheboren wt sauoyen was sinte Gregorius ouer oude vader hi sat iiij jaer ij maenden ende xiij daghen.

v^c xxiiij

¶ Felix ordinierde datmen den sieken soude mitten heylighen olye saluen eer dat si storuen Item wetet dat een ding wel dicwijl ordiniert ende ingheset wert Ende dat hier om. wanttet altijt nijt vast ghehouden en wert of dattet vergheten wert dat ment te voren ordiniert heeft Dit is nochtans van xpristo principalick ingheset. want xpristus heeft die heylighe kercke alle die sacramenten ghegheuen.

¶ Clodoaldus des coninckx soen van vrancrijck was een heylich priester Ende hi stichtede een cloester.

¶ Sinte Anthonius lichaem wert gheuonden in des keysers justinianus anderde jaer Eñ wert gheuoert in Alexandrien omtrent die jaren ons heren vijfhondert ende dertich.

¶ Hier gheschiede in affriken weder een persecucie vanden wandellen die arrianen waren Sommighe biscoppen worden hoer tonghen of ghesneden die nochtans daer na te recht eñ seer wel spraken.

¶ In justinianus xiiij jaer openbaerden alte veel verueerlike teykenen Want een sterre comende teghens den maen ghing inwert Schoen druuen wessen op vlier bomen Item die wijnter was so lastich cout ende swaer datmen die voghellen mitter handen veng Item een duertijt so ouerlastich dat die vrouwen hoer selfs kijnder aten Item opten paesch dach openbaerde een comeet Ende in walslant scheen die hemel te bernen Ende daer viel waerachtich bloet vter wolcken opter menschen cle-

Keysers

deren Item men vant die vloer van enen huse al besprenckelt mit bloet Ende daer na volchden grote plaghen ende menigherhande ziecten van bulen eñ bladeren daer die menschen mede ghequellet worden Ende tot constantinopel was so groten sterfte dat om dier saken wil ingheset wort die hoechtijt van onser vrouwen purificacie. die in griexer tael hiet ypapanti.

¶ Theophilus archidyaken van sicilien versaecte xpristum eñ sijn moeder Ende gaf den dunel enen brieff daer of Namaels roudet hem ende ouermits onser vrouwen hulp wert hi verlost ende dede penitencie ende beterde hem.

an° mūdi

Romeyn
Dese sat ij jaer xviij daghen.

Romeyn
sat ij jaer iiij maent ende vi daghen.

Paeusen

An° xpi

¶ Dese bonifacius ordineerde dat alsmen misse dede dat dan die clerken souden verscheyden staen vā die lekē Item sommighe boeken houden dat hier twist ende tweedracht was xxxviij daghen lang om dat die een parthie coren bonifacium Ende somme ander coren dyoscorum. mer doe dyoscorus starf behielt bonifacius dat paeuscap Ander boeken segghen dat dit soude ghesciet wesen in sysinnius tijden alsmen hier na op sijn stede wel bescriuen sel.

¶ Dese johannes had grote twist eñ disputaci mitten keyser justinianum Off in xpristo waren een of twee natueren. die paeus johannes beweset datter ī xpristo waren twee naturen Doe sprack die keyser ende seyde Verkyest een van beyden. anter consentiert aen mijnre opinien off ic seynde v ind ellenden Doe sprack die paeus seer blidelick jc heb begheert te comen totten alren kerstensten keyser justinianum Mer als mi dunct so heb ic dyoclecianum der kersten persequiere eñ veruolgher gheuonden Nochtans en ontsie ic uwer nijt in enighen punten Doe dit die keyser hoerde viel hi neder ter eerden voer den paeus eñ veroetmoedichde hem seer.

Bellisarius patricius was een greue ghe set vanden keyser justinianus. Dese had wonderlike grote victori ouer den parsen. daer na wert hi in affriken ghe seynt En verwan aldaer die wandellen Namaels verloste hi ende vryde die romeynen vanden gothen welcke die stadt van romen een jaer lang beleghen hadden Hi veng den coninck der gothen ende brocht hem totten keyser En romen wort dicwijl vanden gothen ghewonnen ende te mael seer destrueert.

Cassius biscop narniensis.
Medardus biscop nouionensis.
Maurus sinte benedictus discipel.
Gildardus biscop rothomagensis dese was sinte medardus broeder.
Germanus biscop van parijs.
Eleutherius biscop van doernick.

Benedictus die joncste leet veel van totila der gothen coninck.

Theodebertus coninck vā vrancrijck dese gaff sinte maurus abt van angiers veel ghiften. Des ghelijck dede oeck sijn soen Clotarius.

Sinte Maurus een man van groter heylicheyt dede veel miraculen.

v^m vij^c xxxiij

Romeyn

Dese sat ij jaer xi maent ende xviij daghen.

dese was gheboren wt campanien hi sat iij jaer v maent en xi daghe.

v^c xxxiiij

Dese Agapitus weder riep den keyser justinianum volcomelic vā die dwaling Euticetis Item hi ordineerde datmen des sonnendaghes soude processi doen mitten crucen om dat kerckhof Hi starf tot constantinopel ende wert te romen gheuoert Hi was een heylich man Ende sijn hoechtijt houtmen opten xxij dach van aprill.

Van desen siluerius martelaer seytmen dat hi inder ellende voer dat kersten gheloef soude gedoot wesen wt toedoen theodore die des keysers wijff was om dat hi den biscop Anthemium die om der kettery wil ofghe set ende dampniert was nijt en woude restitueren en hem weder sette in sijn stede. Item dese siluerius wert paeus mit ghewelt. wāt die coninck der gothen theodatus om ghelts wil dreychde hi die clergy mitten ghemeen volck dat si desen souden eendrachtelick kyesen Sijn hoechtijt houtmen opten xx dach van junio.

¶ Dat vijfte consilium wert ghehouden te Constantinopel onder den paeus Vigilius ende onder den keyser justinianus teghens theodorum ende allen ketters die seyden dat Maria die moeder gods alleen een mensch ghebaert hadde. ende nijt die god ende mensch was ꝛc. Dese kettery concordierde ghenoech mitten nestorianen. Item wetet dat die kettery dicwijl hoer naem verandert hebben na der gheenre namen die die kettery vijnden ende principalike beschermen willen. want dit seluer

Keysers

punt was voermaels vanden hebyoniten gheseyt ende dicwijl weder destrueert. Mer wt dat ingheuen des duuels werttet weder verwect Ende aldus ist oeck vā ander kettery te verstaen Nochtant verwandelen si veel tijts enighe perticulen of si toe doen wat so dattet nijt al ghelijck en schijnt Hier of ouerleset die decreet xxiiij. q. .iij. c. quidam.

synodus constantinopolitana dat. v.

an° mūdi — v^m vij^c xliij

Paeusen

Romeyn
sat vij jaer vi maenden
ende xxvi daghen.

Annoxp̄i — v^c xliiij

¶ Dese Vigilius tradt qualike int paeuscap mit groter onrecht Nochtant regierde hi hem wel Hi leet veel persecucien ghelijck siluerius Hi verwan die gothen Ten lesten starff hi in ellende na groter passie die hi tot constantinopel van theodora gheleden had Mer gheloeft dat hi een martelaer is. ende sijn hoechtijt houtmen opten xxvi dach van junio Dese Vigilius gheboet dat Consilium tot constantinopel te celebrieren Hi was eerst des paeus siluerius archidyaken. eñ seer begheerlic stont hi seluer na dat paeuscap Hi gaff den keyserinne raet hoe datmen siluerium soude moghen verdriuen.

¶ Item Theodora des keysers wijff tractierde desen vigilium namaels seer qualiken. want si dede een corde bijnden den paeus aen sinen halss. ende gheboet datmen hem soude slepen doer alle die stādt van smorghens totten auont toe ꝛc. Dit had bellizarius patricius wel voerseyt. want hi onwillichlick most siluerium inder ellenden seynden segghende. die dit quaet wtgheset heeft desen paeus te verdriuen. die ensel die toern des rechters die alle dinghen siet nijt ontgaen moghen Mer vigilius dede namaels van allen volcomen penitencie ende salichlick starff hi. sterclick strijdende voer dat kersten gheloue.

¶ In dese tijt gheschiede een mirakel van een kint dat een jode was En ging m[illegible] ten kersten kinderen om te ontfanghen dat heylighe sacrament Waer om wor[illegible] die vader toernich Ende worp sijn kijnt in een barnenden ouen wt groter onweerdicheyt Mer dat kijnt sat inden ouen in groter sollaes ende vruechde. ende wert onghequetst daer wt ghenomen Ende doe sprack dat kijnt en seyde Dat vrouwekijn dat inder kercken ghemaelt staet hebbende in horen armen een kindekijn beschermde mi mit hoer mantel dat ic nijt en barnde Mer die vader wert daer na inden ouen gheworpen ende verbrande ter stont.

¶ Justinianus die keyser tymmerde in dese tijt binnen constantinopel sinte Sophien tempel Dese tempel was een die alre meeste tempel Ende men vermoedet dat sijns ghelijck nye volbrocht noch voltymmert gheweest en is van dier tijt dat die werlt ghescapen ende ghemaect is In desen tempel wort die keyser na sijn doot begrauen in die vrede gods.

v^m vij^c liij

¶ In desen tijden also lang als dat rijck aen twee parthien stont doe wasser in ytalien grote starft ende stadighe turbacie ondert volck Sinte gregorius maecter dick wijl menci of in sijn boeken.

v^c liiij

¶ Herculianus biscop perusinus dese wert sijn hoeft ghecloeft van Totila der gothen coninck Also starff hi een martelaer gods.

¶ Aggericus biscop virdunensis was in desen tijt seer vermaert.

¶ Radegundis coninghinne van vranckrijck lotharius wijff. dese was van groter heylicheyt seer vermaert Namaels ghing s. in een cloester.

¶ Brandanus was een ouerste prelaet van drie dusent moniken. hi was een heylich man in scotlant vermaert.

¶ Leonardus een heylich heremijt.

¶ Columbanus een eerweerdich man vermaert in hierlantt. dese quam namaels in burgoengen Ende stichtede tot lixouien een cloester.

¶ In dese tijt schoerde in walschlant een groten berch van enen anderen berch gheuende alte groot gheluyt Ende die berch viel neder mit menschen kercken ende mit ander ghetymmer datter op stont in een water dat rodanus hiet.

¶ Dese justinus was inden eersten een goet kersten Mer namaels veronedelde hi wt raet sijnre huusvrouwe. want hi verwandelde die duechde in tyranscap ende in ghierichheyt Hi wert al dwaes ende van allen menschen ghehaet Ende Narses eunuchus een streng man deuoet eñ bermhartich Dese wert bewaere des lants Ende doer verdienst sijnre heylicheyt had hi ouer al victori Hi versloech totilam Hi verwan al die barbaren Hi stelde dat lant van ytalien in vrede Mer die duuel benidende dat hi alle ding wel regierde verwecte der keyserinnen hert die sophia hiet teghens desen narsen so dat die keyser sonder beraet vervreemde hem ende begaf desen narsen Mer narses om dier ondancberheyts wil heeft hi voer hem seluen wraeck ghedaen eñ inleyde die longobaerden diet lant van ytalien omkeerden so dattet hem scheyde van trijck van romen tot karolus tijden toe. dit is een marcklick exempel dat die princen den nydighen vrouwen gheen ghehoer en sellen gheuen daer die duuel veel tijt doer werct dat hi seluer nijt doen of volbrenghen en mach.

Keysers

xi jaer

an° mūdi

Paeusen

Romeyn sat iij jaer x maenden xviij dagen

¶ Gregorius biscop van tours dese heeft die scriftuer exponiert ende beduyt.

Anno xp̄i

¶ Dese Pelagius ordinierde dat die ketters ende scismatici die twist ende tweedracht maken sellen vā die weerlike hant gedwonghen worden alst bescreuen staet inden decreet. xxiij. q. v. Relegentes. Dese wert beruft dat hi soude scult hebben vāden doot des paeus Vigilius Mer hi nam dat heylich cruys ende dat ewangelium in sijn handen ende onsculdichde hem voer allen menschen.

Die ghebeente des eersten martelaers Stephani worden te romen ghebrocht Ende worden gheleyt in een tumbe bi sinte laurencius lichaem.

In desen tijden was een jode die int heymelick een beelt ons heren hanghende aenden cruce mit een pijl doer schoet datter bloet wt liep op des joden lichaem Ende doe dat die kersten vernamen steenden si die jode ter doot toe.

Machutes sinte brandanus discipel Dese dede veel wonderlike dinghen.

Paulus biscop leonensis.

¶ Gasimunda coninghinne van vranckrijck Dese was des coninckx hulpicius wijff Ende wert van horen coninck inder nacht gheworcht Een heylighe vrou seer vermaert van groter heylicheyt ende van miraculen welcke doer hoer gheschiede.

¶ Gregorius des senatoers jordanus soen was in dese tijt vermaert Dese stichtede in sicilien sess cloesteren Ende hi stichtender een binnen romen daer hi seluer monick in wert Namaels wert hi van god tot een paeus ghecoren.

¶ Hier began een heylighe strijt tusschen germanum biscop van parijs Ende childebertum coninck van vranckrijck Een yghelick van beyden arbeyde om seer wie dat den armen ende den crancken menschen meest te hulpe quam ende goedertierenste was daer om en hadden si gheen cleyn twist Och waer sijn dese nu ghebleuen.

¶ Leander bekeerde die gothen Ende wert namaels biscop yspalensis Sinte gregorius seynden desen leandro jobs boeken.

v^m vij^c lxiij

¶ Fortunatus gheboren wt ytalien was een poete eñ biscop vā pytou. dese heeft veel ghescreuen.

iij johannes.

Romeyn dese sat xij jaer xi maenden ende xxvij daghen.

v^c lxiiij

¶ Dese johannes maecte weder der martelaren kerckhouen Ende oeck die kerck der heyligher apostolen sinte philips ende sinte jacobs In sijn daghen sachmen veel wonderlike ende onghewoentlike teykenen die toecomende oerloghen bedude mit alsulcken bloetstortinghe datmen vermoede dat sijns ghelijck voermaels nijt ghe weest en bad Ten laetsten na veel goeder wercken die hi ghedaen had starff hi ende wert bi sinte peter begrauen.

¶ Vuerighe scharen worden ghesien inden hemel daer gregorius of scrijft ī een omelie. Eñ van sommighe menschen clederen droep waerachtich bloet Eñ eens manss huus scheen mit bloet besprenkelt Ende vlacken ende ander teykenen sachmen in scottellen ende in ander vaten diemen nijt of wasschen en mocht.

Sampson biscop van dolen Ende na sampsons doot wert Maglorius biscop van dolen.

Ethbinus wt britaengen
Similanus abt
Basolus abt

Sindulphus priester
Vingaletus priester ende noch meer ander mannen waren in dese tijt.
Amandus een heylich man biscop van maestricht.

¶ Tyberius was een heylich man ende die alre barmhertichste Hi weder maecte veel kercken die verdestrueert waren Hi gaff dat schatt des pallaes den armen En doe hem die keyserinne daer of berispte Antwoerde hi en sprack Onse kiste en sel gheen ghelts ontbreken Mer va dat gheen dat god ons verleent heeft. laet ons daer mede een scatt vergaderen inden hemel ende gheuen aelmissen ende thans daer na doe hi een cruys sach ghehouden int pauiment doe seyde hi heffet die tafel op vand eerden. wantet nijt en betaemt datment cruce mitten voeten treden sel. datmen mit groter eerweerdicheyt hoert te setten in die borsten en int voerhoeft der kersten menschen Al daer onder dat cruce vant hi een groot scatt. dese tyberius verwan die parsen.

Keysers — vij jaer — ij Tyberius

¶ In tyberius tijden was een man welcke die conste geuonden had datmen glass mocht buychlick maken datment mit een hamer smeden mocht ghelijck loot. dese wert den keyser presentiert die hem onthoefden liet en sprack. waert saeck dat dese const op quaem so en soude noch gout noch siluer van gheenre weerden wesen.

an° mūdi — v^m vij^c lxxiij

¶ Johannes die aelmisgheuer biscop van alexandrien gafft den armen al dat hi had. — j Benedictus. — Romeyn sat iiij jaer een maent ende xviij daghen.

Paeusen

Annoxpi — v^c lxxiiij

¶ Dese benedictus leet veel persecucien Hi ouersach dat quaet. dat sijn volck nakende was. als duertijt. pestilencie. ende oerloch. want die longobaerden aen vochten al ytalien. in welcker arbeyt hi starff ende wert bi sinte peter begrauen Dese benedictus seynde gregorium den enghelschen te prediken en om tgheroep des volcks wert hi weder om ghehaelt ende die seuende leuijt gheordiniert.

¶ Retharedus der gothen coninck Van welcken die hystorien segghen dat hi een duechsam man gheweest is Ende mit dat hi een arriaen was so wert hi int consilium van toleten daer lxxiiij prelaten vergadert waren bekeert en tottet kersten gheloef ghebrocht Ende mit hem worden al die gothen bekeert wt vermaning leandri biscop yspalensis. Dit quam wt die gracie gods. dat dese menschen die dus lang een quade faem hadden ghehadt souden beghinnen nu te hebben heylighe wtuercoren mannen.

¶ Hospicius ende winnatus gheboren wt britanien waren in walslant van groter heylicheyt vermaert.

¶ Dese Mauricius had te wiue des keysers tyberius dochter die constancia hiet. Ende tyberius gaf ouer dat keyser rijck mit sinen dochter sprekende aldus Mauriti Neemt mijn rijck mit mijn dochter eñ regiert dat salichliken Ende hebt altijt inder herten ghelijcheyt eñ minnet rechtueerdicheyt. want dat sijn sonderlinghe teykenen van enen goeden keyser Ende doe hi dit hadde ghesproken doe gaf die goedertieren tyberius sinen gheest god op Eñ mauricius aenveerden dat rijck Ende was eerst inden geloef een recht op kersten man eñ seer profijtlick den ghemeen goede Mer namaels twistede hi mitten paeus gregorio so dat hi veel quaets van hem sprack. ende dreychden hem te doden Daer na openbaerde hem een in monicx habijt eñ seyde. dat mauricius vanden jaer steruen soude mitten sweerde Dit horende mauricius. began penitenci te doen ende bad den heer ende dede oeck ander menschen bidden dat god doch woude die sentenci weder roepen Dit also ghesciet. doe hoerde mauricius ĩ sijn slaep een stemme sprekende Wilstu dat ic di hier spare of hier namaels doe vercoes hi hier ghepijnt te werden ende na ghespaert dat gregorius wt sijn verdienst beworuen had want hi daghelicx voer hem badt. Doe wert hi wt sijn rijck verdreuen ende inder ellenden gheseynt Daer wert hi mit sijn wijff eñ sijn twee kinderen van focas verslaghen. Item had hi die doctrijn sijns swaghers wel onthouden. hi soude den ghenen voer sijn voeten veroelmoedicht hebben die nv bouen hem verheuẽ was Item vã sijnre behouding is goeden hoep om die saken voerscreuen.

mauricius

Grieck xx jaer

¶ Hermingildis des coninckx soen van hyspanien ende vanden wijse gothen Dese wert bekeert vanden arriaenschen ongheloeff ende quam totten kersten gheloue. waer om wert hi van sijn selfs vãder martierizeert.

¶ In dese tijt was also groten reghen datmen meende datter die diluui soude weder comen Ende daer volchde alsulcke starfte in ytalien dat nye dier ghelijck ghesien of ghehoert en was.

¶ Anthiochien wert om ghekeert vã enen enghel die daer hem openbaerde in een wit cleet Ende mer een man die aelmissen om god gaf wert daer wt verlost Andes seytmen dat die helft van die stede neder viel Ende die ander helft bleef staen doer verdiente van desen aelmisgheuer.

¶ Omtrent dese tijden seytmen dat alte veel wonderlike dinghen gheschiede want te constantinopel wort een kijnt gheboren mit iiij voeten En̄ noch een ander kijnt mit twee hoefden. Item bloedighe speren worden inder lucht ghesien. Item in eenre nacht was die lucht alsoe claer oft gheen nacht gheweest en had. Item een comeet openbaerde hem. Item een kijnt wert gheboren sonder oghen en̄ sonder handen dat vanden lenden nedwert was ghelijck een visch Item in een water bi egypten open

Keysers

baerde twee beesten van menscheliker formen ghelijck een man ende een wijff die al te verueerleck waren aen te sien ende duerde een dach lang. Item die sonne wert dat derden deel minre van smorghens tot opten middach toe Alle dese punten plaghen wat sonderlings te beteykenen Sommighe menen dat hier bi figueriert wert die beestelic ende mismaecte sect der sarracenen die vol na dat derden deel vant kerstenrijck in corten tijden verdestrueerde Ende dat gheschiede nijt langhe na dese tijt

an° mūdi

v^m vij^c lxxxiij

Romeyn

Paeusen

Dese sat xij jaer een maent en̄ x daghen.

ij pelagius.

Die ghebreyde rock ons heren wert gheuonden in saphat ende wort tot iherusalem ghebrocht.

Anno xp̄i

v^c lxxxiiij

¶ Dese Pelagius wert paeus sonder gebot ende ontheet des keysers. In dese tijt hadden die longobarden romen beleghen Ende dat qualike begonnen was. wert onder desen paeus veel argher gheeyndet om der barbaren tyranscaps wil Dese pelagius seynden den heylighen man gregorium tot verscheyden plaetzen. want hi in saken diet gheloeff aen ginghen en̄ in boetscappen der heyligher kercken seer wijs was en̄ onder socht Ende ter bede van sinte leander screef gregorius die morael boeken op job Ten laetsten storf dese pelagius aen dat buyck euel ende wert begrauen van sinte peter.

¶ Furseus des coninckx soen van hierlant was in dese tijt een heylich man vermaert.
Gangericus biscop van camerijck.
Marculpus abt borcasensis.

¶ Goar was eē heylich man vermaert opten rijn Ende noch veel and menschen beyde mannen ende vrouwen waren van groter eerweerdicheyt in dese tijt vermaert Siet in sinte gregorius register.

¶ Augustinus een eerweerdich monick was een heylich man. dese mit johannes ende mellitus bekeerden englant Ende doepten den coninck mitten ghemeen volck Item wetet dat dicwijl mencie ghemaect wort van verscheyden rijken ofte prouincien die dicwijl bekeert sijn ende dat kersten gheloef ontfanghen hebben. wāt si dat gheloef nijt vast en behielden. om menigerley saken wil alst kenlick is vā englant vranckrijck. parsen. eñ judeen Mer die stādt van romen is hier sonderling in preuilegiert ende wtghenomen om dat sinte peters gheloue nye daer al vergaen en is.

¶ Die grote letanien werden ingeset van sinte gregorius paeus om den toern gods te saften ende versoenen eñ hi maecte een processi van seuenderley statie Inden eersten songhen die clercken Inden anderde ordinancie ghinghen die abten ende monicken Int derde die abdissen mitten nonnen Inden vierden al die kinderen Inden vijften al die leken Inden sesten al die weduen Inden seuenden al die gheechte luden Ende in dese processi storuen lxxx menschen Mer op adrianus casteel openbaerde een enghel Ende daer wert alre eerst vanden enghellen ghesonghen Regina celi letare alleluya ꝛc. Ende doe cessierde die grote plaghe daer si mede gheplaghet waren.

¶ Van dat beghinsel deser plaghe so wetet dat in des keysers Mauricius ix jaer also groten reghen was datmen meenden of dat diluuium soude weder ghecomen hebben Ende oeck so groten bloetstorting datmen des ghelijck nijt ghehoert en had Eñ die tyber wert so groot datse te romen op die wallen stont eñ dat meesten deel des rijcks van romen vloeyde onder water. daer sachmen een groten draeck in een manier van een groten balck mit veel serpenten swimmen ende driuen doer den tyber. Mer die draeck daelde ter zee wert in Ende die serpenten storuen Van welcker venijnt die lucht so valsch ende ontsteken wert datter een grote starft quam van dat buyck euel daer die menschen schielicken of storuen. Welcker siecte eerst dode den paeus Pelagius ende voert also veel ander menschen dat veel husen bleuen ledich staen In aldusdanighe verstoring ende tribulacie was gregorius archidyaconus te romen ende wert paeus ghecoren. hoe wel dat hi des nijt gheern en woude consentieren Doe insettede gregorius die letanien om god daer mede te versoenen Eñ doe die keyser Mauricius hoerde dat gregorius seer eendrachtelicken paeus ghecoren was. verblide hi hem ende confirmierdet oeck mede mit sinen brieuen.

¶ Dese focas wert keyser wt een oploep der ridderen. hi dode mauricium mit meer edel mannen Ende want hi qualike dat regiment begonst te voeren. soe verghinge hem qualiker Ende volbrochtet tot een alre quaetsten eyndt Want in sijn tijt streden die romeynen teghens den coninck vā parsen Mer die romeynen worden voer vluchtich ende verloren veel prouincien Ten laetsten wert dese focas van eraclio verwonnen ende doot gheslaghen. want gelijck hi een ander gedaen had so na ouder ghewoenten gheschiedet hem wed.

Keysers

Foca. viij jaer

Phara een heylich ende edel joncfrou was in desen tijden Mit hoer broeder pharo die een greef was ende wert namaels biscop meldensis Ende sijn broeder carnealdus biscop van lugdunen waren in dese tijt Ende sijn broeder walbertus een heylich man sinte Columbanus discipel Ende blitheldis was pharoes wijf Eñ veel meer van sinte Columbanus discipulen als Gallus. Eustacius. Attila. Valaricus. Andoemus. Hildemacus. ꝛc.

an° mundi v^m vij^c xciij

Paeusen

j gregorius ꝯfessor

Dese was een romeyn. sijn vader hiet gordianus ende was een senatoer van romen. hi hiet oeck gregorius magnus dat is die grote gregorius Hi sat xiij jaer vi maenden ende x daghen.

Anno xp̄i v^c xciiij

¶ Gregorius was die eerste paeus die alsoe hiet Hi was van een edel gheslacht. Mer edelre van duechden. eñ in heylicheyt die alre edelste. Hi was een die eerweerdichste monick van sinte benedictus oerde Hi screef alre eerst in sijn bullen knecht der knechten gods Ende hi ordinierde dat sijn nasaten alle gāder also [illegible]uen souden Hi wert gheheten gregorius magnus om menigherley saken wil die hi bouen ander paeusen had Als moghentheyt. rijckdom. duechden. edelheyt. wijsheyt. heylicheyt. ende om sijn goeder gherufts wil eñ ondersochtheyt. Item hoe prosijtlick dat hi den heylighe kerck gheweest is daer sijn veel boeken of bescreuen Ende hi die een principael doctoer eñ leerer der heyligher kercken is hoe veel dat hi ghescreuen heeft daer gheuet die heel heylighe kerck ghetuych off. Item na sinte peter is alleen dese gregorius ende sinte fabianus van god tottet paeuscap gheroepen. Item hi heeft alte veel goeder dinghen ingheset alsmen lesen mach in sijn register Hi ordinierde ix kyrieleyson inder missen ende alleluya buten die vasten te singhen Hi heeft tottet canon der missen ghedaen dies q̄ nostros in tua pace disponas. Item datmen voer die ghetijden soude singhen Deus in adiutorium meum intende ꝛc.

¶ Cosdras Coninck van parsen wan iherusalem mit veel ander steden En̄ hi ver sloech die kersten te mael seer En̄ na datter xc dusent ghedoot waren doe wert dat heylich cruys ghenomen ende die patriarch zacharias wert gheuanghen &c̄. Mer namaels doe hi hem seluen voer god hielt wort hi van Eraclio verslaghen. Men seyt dat Eraclius van sulcker starcheyt was dat hi dicwijl die leewen neder int santt werp.

¶ Item Gregorius insettede tot allen daghen in die vasten voer paeschen groot oflaet wie dat die heylighe kercke mit deuocien versocht.

¶ Item op dat die oude dwaling der afgodye nijt en soude weder wt spruyten so heeft hi alle die beelden der goden hoer hoeft ende armen doen ofhouden.

¶ Item hi ordinierde dat die paeus ofte cardinaels souden hoer missen celebrieren op der apostolen lichaem.

¶ Item int anderde jaer dat Focas keyser was starff Gregorius opten xij dach inden meert Ende wert begrauen in sinte peters kerck Anno na die gheboert ons heren vi^c ende iiij.

v^m viij^c iij

sauinianus geboren wt tusci: en sat een jaer en̄ vijff maent

Sauini: anus.

iij Bonifacius

Romeyn sat viij maent ende xxij daghen.

vi^c iiij

¶ Dese Sauinianus ordinierde datmen tot allen ghetijden inder kercken soude die clocken luden. hi sprack seer qualick van sinte gregorius En̄ sinte gregorius openbaerde hem drie werff ende berispte hem van sijnre misdaet Ende ten vierden reyss so sloech hi hem op sijn hoeft ende hi starff. Dit is die derde paeus gheweest van allen paeusen die in een sondich leuen ghestoruen is.

¶ Bonifacius ordinierde datmē opten altaer soude besighen dat witste ende claerste linnen laken.

¶ Item Gregorius heeft alle den dienst die inder kercken ghesonghen of ghelesen wert vernywet ende veel corter schicliker ende heerliker gheordiniert soe alsment noch huden daghes hout Item in wat groter gracie dat hi blencte En̄ mit wat groter licht der consten hi begauet was ende hoe veel dat hi ghearbeyt heeft om vordelick te wesen den teghenwoerdighen ende toecomenden menschen bi exempel sijnre wercken ende scrifturen dat en mach een starflick tonghe nauwe of mendallen nijt wt spreken.

¶ Dese eraclius alsmen inder cronijcken leset so heeft hi hem een wijl tijts seer wel regiert. ende oeck een wijl tijts seer qualiken. in sommighe punten had hi hem seer heylichlick somen leest in die legende van theylich cruys verheffing. hoe miraculoess hi die parsen verwan ende Cosdram doot sloech Mer nader victori heeft hi ghesel scap ghehadt mitten patriarch der jacobiten daer hi mede twis tende wort. disputierende van dat kersten gheloue willende

xxxi

Keysers

hem brenghen totten gheloue Mer leyder hi wort vanden an: jaer deren verwonnen en̄ viel in die kettery der monacheliten daer hi oeck in starff. waer om ist kenlick hoe quaet dattet is enen kersten mensch wt sijn reghel te treden die hem van god gheset is. want als die leken hoer onderwijn: den willen van periculoess saken diet gheloue aen gaen Ende als die clercken mede strijden ende oerloghen willen dat coemt selden ofte nymmermeer tot enighen goe: den eynde Daer om een yghelick bliuet in die staet daer hi toe gheroepen is en̄ werc ket dat gheen dat van sijnre ampten is off neen die heylighe gheest sel hem ofgaen sonder welcken men nijt goets volbrenghen en mach. Item een ghelijck exempel

an° mundi

leestmen int anderde boeck paralipomenon v^m viij^c xiij

int xxvi capittel van Ozya coninck van

Paeusen

judeen Ende daghelicx heeftmen veel exem marsus van een stadt vale: pellen Voerwaer dese maledixi quam op ria sat vi jaer viij maent en̄ Eraclium om sijnre houerdye wil. want xij daghen.

Anno xp̄i

na dat hi victori had doe verdructe hi sijn vi^c xiiij

arm ondersaten seer ommenscheliken. dat gode seer mishaechlick gheweest is En̄ hier na was hi seer onsalich so dat hi gheen vic tori meer en had. Ten lesten in sijn laetste jaer wert hi watersuchtich ende starff on: salichlick die yammerlick mitter kettery besmet was vanden monacheliten die in xpristo versaken twee willen.

¶ Dese bonifacius vercreech van fo: cas dat sinte peters kerck soude die ouerste wesen van allen kercken ende die kerck van Constantinopel screef hoer die ouerste te wesen Item hi con secrierde die tempel pantheon in die eer alre heyleghen die te voren een tem pel alre duuellen was.

¶ Die hoechtijt alre heylighen wert in dese tijt ingheset vanden paeus bonifacius die iiij.

¶ In Eraclius derde jaer quam Cosdras coninck van parsen En̄ een groot deel vanden roemschen rijck ende verdestrueerde iherusalem verbernende die heylighe stede Si venghen zachariam den patriarch Ende dat duerbaer hout des heylighen cruces wert ghebrocht in parsiden Mer in Eraclius xij jaer versloech Eraclius Cosdram in parsen. en̄ doe wert dat volck vter vanghenisse ghelost en̄ weder ghebrocht mitten heylighen cruce in iherusalem mit glorien En̄ die hoechtijt wert ingheset van des heylighes cruces verheffinghe Daer na moeyden die sarracenen syrien En̄ Eraclius brocht dat heylich cruys van iherusalem tot constantinopel.

¶ Ysidorus biscop yspalensis was in dese tijt die notabelste onder den doctoren. dese gheboet datmen machomet soude vanghen die in hyspaengen ghecomen was. Mer dat wert hem vanden duuel verboetscapt ende doe wert hi voervluchtich.

Romeyn sat iij jaer en̄ xx daghen.

gheboren wt Campanien sat vijf jaer ende xiij daghen.

¶ Dese deusdedit was een seer heylich man. hi custe een lazarich mensch die ter stont vander siecte ghenesen wort. dese heeft veel dinghen in gheset.

Cunibertus biscop van colen.
Austregisilis bituerienſis.
Sulpicius bituerensis.
Johannes van tongheren.
dese waren al heylighe mannen.

¶ Salaberga abdisse was een heylich vrou ende stichtede twee cloesteren.
Braulio biscop ende doctor.
Amandus een heylich biscop.

¶ Bonifacius ordinierde dat die clercken die accolitus ghewijt waren en souden noch gheen reliquien ofte heylichdom aen tasten. waer wt machmen aen mercken hoe groten deuocie dat voermaels onder den kersten gheweest is wāt dat doe den clercken verboden wort doen nv ter tijt die vrouwen.

¶ Dagobertus coninck van vrancrijck was een duechdsam man van goeder zeeden. in sijn tijt wert van god sinte dyonisius kerck tot parijs ghewijdt.

¶ Sigibertus dagobertus soen wert van sinte amandus biscop vā maestricht ghedoept doe hi xl daghen out was ~~Ende~~ dat kijnt antwoerde mit claerre stemmen segghende Amen.

¶ Oswaldus coninck normannorum coninck van englant scotlant eñ britaen-
gen Dese was een heylich man ende gaf hem seer tot die wercken der ontfermher-
ticheyt Hi had ouer all victori Sijn arm mit syn rechterhant leyt noch heel onghe
quetst bi die stadt bembamburch Hi wert verslaghen van penda coninck mercior
Mer namaels quam oswaldus broeder die osomy hiet eñ versloech desen pendam
Ende dede sijn volck brenghen tottet kersten gheloue Ende hi brocht die pictos on
Keysers der die croen van englant.

¶ Dagobertus coninck van vranckrijck Dese versloech die enghels die op dese
tijt sassen gheheten waren Hi dodese alle die die lencte van sinen sweerde bouen gin-
ghen Sommighe menen dat dese grote wreetheyt d fransoeyse gheweest is die saeck
van een ewighe twist. hatt eñ nijt tusschen den enghelschen ende franssen daer si aen
beyden parthien gheen profijt op en rekennen Die goedertieren heer moet seynden
die gheest des vredes tusschen hoer ende ons allen.

an° mundi — v^m viij^c xxiij — v^m viij^c xxxiij

Paeusen — Honorius gheboren wt campanien sat xij jaer xi maent ende xvij daghen.

Romeyn sat een jaer viij maent ende xxvij daghen.

Anno xp̄i — vi^c xxiiij — vi^c xxxiiij

¶ Dese honorius was seer mild hi gaf den armen daghelicx veel aelmissen Hi vercierden die kercken ende sonderling sinte peters kerck mit gout ende siluer eñ becleedse mit metalen tafellen al om Hi maecte sinte agnieten kerck daer si leyt Ende oeck sinte pancracius kerck ten weghe Aurelia.

¶ Dese seuerinus was een heylich ende een goedertieren man Hi minde die cler-
gy Ende was milt totter armen behoeff. Eñ seer neerstich int regiment der kerc
ken. want hi der kercken eruen ende an-
der goeden ende ornamenten seer verbe-
terde ende verbrede.

Magnobodus biscop andegauē sis.
Remaclus biscop vā tongheren.
Dat kersten gheloeff verging inden oesten eñ verbreden hem seer inden westen.
In hyspanien worden veel joden ghedoopt.

Sinte loey was een goutsmit eñ een gheestlick vader van sommighe heylighe mannen die in vranckrijck veel cloesteren stichtede Als Ado Rado Dado. Hi wert namaels biscop nomo-
mensis.

Aurea wert abdisse ghemaect vā sinte loey in een cloester dat hi ghesticht had Si regierde daer iij^c maechden ende leefden seer heylichlick.

¶ Machomet een bedriegher der werlt ende een valsch propheet Dese was des duuels bode ende entekersts voerloper. hi maecte sijn boesheyt ende rasery in deser tijt openbaer. hi was een kokelaer ende een snode coopman. hi is gheworden een prince der moerdenaren. hi vercreech tot hem mit groter subtijlheyt die van arabien wāt si beswaert waren vanden keyser eraclius. hi verwan die vā parsen mit veel meer ander volck welcken hi sinen wet gaff seggende hem seluen te wesen een heylich propheet van god gheseynt ꝛc̄. dat leerde hem een ketter die sergius hiet ende was een verlopen kersten ende een verlopen monick die dese wet ghemaeet had Item als iheroboam int oude testament ofnam x gheslachten van dauids huus. so heeft dese machomet oeck ofghenomen tien gheslachten van dauids huus dat is van die kercke xpristi want hi had volna alle die werlt bedroghen Ende des Coninck kaerl mit meer ander princen bi die hulpe van god dat volck nijt bedwonghen en hadden die van desen bedriegher bedroghen waren Si souden dat kersten gheloue al te nijt ghedaen hebben Dese ongheloue wess veel tijt ende verghing weder tot noch toe Als tot die jaren ons heren M iiij^c ende lx Mer dat eynde is alleen gode bekent.

¶ Dese Machomet was besuyct van dat vallende euel Eñ om datmens nijt vernemen en soude so seyde hi dat hi dicwijls van een enghel gheuandet ende visitiert wort welckes claerheyt hi nijt en mocht verdraghen daer om soe viel hi ter eerden wert Item hi was van hysmahels gheslachts gheboren ende hi was een arm coepman. Hi trouwede hem seluen aen een alten rijcken wedue dat sijn nicht was ende hiet hicadinga. hi seyde hoer dat hi messyas was dat is xpristus Eñ doe si bedruct was dat si een besuyct man ghenomen had so troeste hise ende seyde dat hi van een archangel ghevisitiert wert Doe maecte hi sijn wet ende stichtede sijn sect daer Sibilla erithrea of ghescreuen heeft.

¶ Ysidorus een groot doctoer Dese tellet meer dan tseuentich rehande secten van ketters die teghenst kersten gheloue ende teghens die heylighe kerck seer starcklick een yghelick in sijn tijt ghesproken heeft Ende al sijn si vanden heylighen vāderen tot dese tijt toe dampniert eñ verdoemt. hier of leset den decreet xxiiij. q. iij. c. Quidam. dese seynde boden in hyspaengen om machomet te vanghen die daer ghecomen was Mer dat wort hem vanden duuel verboetscapt Also reysde hi van daen.

¶ Alchoranus is een boeck also gheheten Ende wert in dese tijt ghemaect van ma
chomet ende van sijn drie meysters Welcke die duuel auctoriteyt ende vernuftheyt
gaf Die eerste meyster was een jode ende een groot astronimus Die anderde was
een ketter ende hiet johannes van anthiochien Die derde was sergius een arriaen
Dese visierde te samen een ommenschelike quade wet. toelatende al dat gheen daer
die menschen toe geneycht waren Als gulsicheyt. oncuysheyt. houerdy. rouery &c
Keysers Ende al dat pijnlicke te doen ende dat quaet te ghelouen was verboden si. waer om
ist gheschiet dat si doer hoer cracht en̄ bedroch in corten tijt alte veel beestelike men
schen bedroghen hebben Mer want dese wet seer oneerber was daer om hebben som
mighe die eerbaere gheleken te wesen veel van desen dinghen retractiert Ende dat al
te seer loghenachtich was. tot redelicheyt beduyt Van desen machomets bijspul en̄
bedroch worden sommighe gheleerde kersten bedroghen die welcke die ander hysto:
ri nijt ghelesen en hadden. Item waer om dat dese quade mensche gheworden is een
wet gheuer sijn tweerehande saken Want god nijt en verhengt dat een mensch van
goeder famen soude vanden duuel ghenomen worden dus gaf hi een wet nader mē
an° mūdi schen manier seer redelick Die anderde reden want machomet seer vermetel ende ho
ueerdich was. daer om wat die vleyschelike menschen begheerden dat liet hi toe en̄
gonnet hoer nv dus. nv anders dispensierende Ende van alsulcker vergādering
Paeusen vā menigherley contrari doctrinen en̄ leringhe. is dit boeck seer confuys ghemaect
so dattet gheens sins en concordiert Ten laetsten wert hi ghedwonghen dat hi sel:
Anno xp̄i uer seyde ende toeliet datter twaleff dusent woerden waren in Alchorano dat is in
dit boeck die loghenachtich sijn Mer die ander punten souden inder waerheyt bli:
uen staen als hi seyde Dese machomet een valsch propheet starff int jaer ons heren
vi^c ende xxij Ende na hem regnierde een die hediber hiet.

¶ Item die sarracenen hebben onder veel ander boeken oeck een boeck dat Albo:
kan hiet welcke auctentijck is bi hoer luden Ende Emphoraya seyt dat hi die bo:
de gods heeft horen spreken verstaende bi dese bode gods den valsche machomet.

¶ Item Ebunuusse een vanden sarracenen leeres seyt dat die propheet dat is ma
chomet soude gheseyt hebben datter veel vanden menschen volmaect souden geweest
hebben. Mer van die vrouwen en heefter nye gheen volmaect gheweest dan alleen
Maria die moeder Jhesu.

¶ Van deser tijt voert began dat roemsche rijck te vergaen sonder hoep weder te rijsen. want die sarracenen aen namen der romeynen heerscappie inden oesten Ende die gothen nament inden westen ende behieldent oeck namaels Item die sarracenen versloghen van des keysers heer C ende .l. dusent strijdender mannen. Hier moghen wi weder mercken een groot exempel Als datter nijt stantaftich ofte duerachtich is onder der sonnen loep Als wi sien dat dusdanighe macht ende wijsheyt vergaet Die sake hier of is menigherley Sommighe segghen dat die ghiericheyt d romeynen diemen nijt versaden en mocht een saeck was want si die natien die onder hoer saten bedruct ende belast hadden mit een onverdrachlick juck der dienstafticheyt dat alle princen ende prelaten te scuwen ende te ontsien staet Ende also lang als die romeynen hatede ghiericheyt ende minden eendrachticheyt so waren si die heren van alle die werlt Sommighe ander segghen dat die kettery welcke inden oesten regnierden een saeck was om dat die keysers ghemeenlike daer woenden. ende dat si mitten verkeerden verkeert gheworden sijn Noch vertellen sommighe een and saeck ende segghen dat dit ghebreck quam wt houerdye der princen en̄ der heren die hoer ondersaten versmaden hetende hoer te wesen honden oft ezels of des gelijck waer om wt schaemte en̄ droefnisse hebben si den princen weder staen werckende dat gheen welcke wi aensien moghen Bi auentuer hebben alle dese saken een saeck gheweest.

iiij johannes.

Dese was gheboren wt dalmatien en̄ sat een jaer ix maent en̄ viij daghen.

want bi dat gheen daer enich ding sijn oersprong of neemt dat vergaet weder bi dat gheen dat hem contrari is Ende aldus sijn die iiij monarchien vergaen Nv blijfter alleen entekersts monarchie. welckes toe coemst gode alleen bekent is. Hier binnen dese tijt sijn die heerlicheyden en̄ rijckdommen menichsins verandert in verscheyden plaetzen des werlts.

Dese Johannes verloste menich dusent menschen vander dienstachtiger eyghenscap mitter kercken goede ende schatt die hi daer aen te costeleyde. dese liet tot hem brengen die reliquien d heyligher martelaren vincencij anastasij &c̄ ende settese eerweerdelick binnen romen.

¶ Arnulphus een man van heylighen leuen was hertoech van loreynen ende was pippinus vader Dese wert namaels een heremijt Ende ten laetsten biscop vā mets sijn heylighe huusvrouwe doda ghinck tot trier in eenre cluse Ende sijn soen clodolphus was biscop van mets Sommighe willen seggen dat dese arnulphus geweest is des groten karolus oude vader Mer mare seyt anders eñ oeck nader rekening des tijts so en ghelijctet nijt Mer karolus marcellus had een soen die pippinus hiet

Keysers

Ende die pippinus was des groten karolus vader.

Aidanus biscop sinte columbanus discipel was van groter heylicheyt in englant vermaert.

Agilis abt was die eerste monick tot resbaris.

Judocus des coninckx soen van britaengen wert een heremijt eñ starff in ponten.

Die sarracenen belaghen iherusalem twee jaer Ende wonnent ten laetsten.

Landoalus een heylich man was sinte lamberts meyster.

Erubertus coninck van englant destrueerde alre eerst in sijn lant die afgoden.

Gyrobertus der gothen coninck brocht veel joden tottet kersten gheloue.

an° mūdi

v^m viij^c xliij

Grieck

Paeusen

Dese sat vi jaer v maent ende viij daghen.

gheboren wt tuscien sat vi jaer een maent ende xxvi daghen.

Annoxpi

vi^c xliiij

Dese Theodorus was seer bermhertich ende een milt goedertieren minre der armen Hi ordinierde datmen opten paesch auont die paesch keer se wyen soude Hi excommunicierde Paulum biscop van Constantinopel om dat hi openbaerlick den kersten persequierde ende veruolchde.

Dese Martinus was een heylich man. hi wert verslaghen vanden keyser Constans in dier tijt dat die keyser noch ketter was. sijn hoechtijt houtmē op sinte martijns auont Item op een tijt doe hi stonde voer dat outaer. ende een ander sijn sweert ghetoghen had willende hem slaen. ter stont so wert hi blint Item hi dede in der stadt van romen een consilium vergaderen Ende al daer verdoende hi syrum alexandrum sergium pirrum ende paulum die al ketters waren. waer om seynde hem die keyser Constantinus inder ellenden.

¶ Constantinus was constantinus eraclius soens soen. hi wert keyser na sijns vaders doot Mer in die iiij maent syns rijcks wert hi van martina sijn stiefmoeder eñ van pirricius den patriarch mit venijnt vergheuen Ende want hi corte tijt regnierde daer om en wert hi in die lini der keyseren nijt gheset Ende martina regnierde mit horen soen Doe quam dese Constantinus die oeck Constans hiet des voerghenoemde constantinus soen Ende sneet martina mit horen soen die tonghe ende die nase of Ende verseyndense inder ellenden ende hi regnierde xxvij jaer. Dese was een die quaetste tyran ende ketter vol drochs eñ gheheel nydich Hi en spaerde die kersten nijt. hi verseynde die paeus martinum inder ellenden. eñ daer na versloech hi hem. Hi voerde een strijt teghens den longobarden daer hi off verwonnen wert Ende comende tot romen wert hi van vitelliano den paeus ende vanden borgeren seer eerweerdelick ontfanghen Mer nader weldaet die hem bewesen wert en was hi nijt wed om dancker als een prince betaemt eñ toebehoert Mer hi bedreeff veel tyranscappen eñ dede oeck sacrilegium nemende die schoen clennoten die hi veruoerde Daer om wert hi ten laetsten van sijn ridderen in een bat versleghen om dat si sijn boeshcyt nijt langher ūdraghen en wouden Aldus starf hi onsalichlick nader tyrannen maniere Ende doe maecten die ridderen enen keyser hiet mucius Mer Constantinus constans soen quam ende nam des keysers purpuer ende regnierde Ende versloech mucium Eñ oeck verdede hi quader doot allen den genen die sijn vader verslaghen hadden.

xxvij jaer

ij Constantinus

j Eugenius

Romeyn sat ij jaer viij maent ende xxij daghen.

Eugenius was allen menschen goedertieren ende minlick Hi was van groter heylicheyt Ende leyt begrauen bi sinte peter.

Rodoaldus biscop van trier.

Forseus fundierde dat cloester latiniacū.

Sigibertus coninck van vrancrijck fundierde xij cloesteren. Ende grote vrucht gheschiede in vranckrijck eñ in englant doer die heylighe mannen

Foyllanus tymmerde cloester fossense wt ingheuen van sinte gheertruyt Daer hi seluer een martelaer begrauen leyt.

In dese tijt bat een arm mensch een stuck broets om god vā enen scipper die scipper seyde En wilt nijt bidden wi en hebben nijt dan steen gheladen Doe sprack die arme mensch begherende dattet al mocht steen worden dat hi gheladen had Ende dat gheschiede want al wertet in steen verwandelt behouden nochtans alle ding sijn verwe eñ forme.

¶ Nota wetet dat als enich rijck ofte heerlicheyt turbiert wert so volget daer int ghemeen veel quaets na. wantter dan nyement en is daer die quāden of corrigiert werden als hier voer wel bescreuen staet van die van Assyrien Meden ende Parsen. ende oeck van die grieken eñ dicwijl van die romeynen Mer nv sonderlinghe in dese tijt Want die sarracenen aenvochten ende wonnen affriken eñ sicilien Ende om dat hoer nyement weder stont so onderden si hoer oeck hyspanien Aen allen

Keysers

canten deden si die kersten naem te nijt. In dese turbacie worden alte veel kersten martieriziert die stantaftich int gheloeff bleuen Dit was te mael een grote tribulaci Het is certeyn een verueerlic spieghel dat dese werlt aldus sonder ophouden so yammerlick ghequellet wort Ofs nijt hert ghenoech en waer na groten arbeyt eñ verdriet ten laetsten moeten steruen men most nv oec mit so veel strijden eñ verueerlike plaghen daghelicx ghequelt sijn Hier om wetet dattet alleen onser sonden scult is eñ die sijn die saeck deser miserien eñ yammerheyt. waer om nemement en peynst also recht of dit een weerdighe retribuci eñ wedergheuinghe waer voer so veel sonden als wi daghelicx doen Mer in ghelijckenisse bi die toecomende pijn welcke die

an° mūdi

sondaers ontfanghen sellen sijn dese tribu: — v^m viij^c liij

Paeusen

lacie als sommige suete bijspeelen Och och wat eynde der gheenre die nijt en ghelouen als die wtuercoren hier so veel moeten lijden.

Vitellianus.

gheboren wt Campanien sat xiij jaer vi maent eñ ij daghen.

Anno xpi

vi^c liiij

¶ Reginulpha een heylich maghet Ende Seuera abdisse hoer suster Ende gheertrudis hoer nicht waren in walslant ūmaert Ende sinte forseus mit sijn twee broeders als foyllanus ende vlcanus waren des coninckx sonen van hierlant ende quamen in walslant.

¶ Vitellianus ordinierde ende settede dat sanck d romeynen ende accordierdet inden organen. Dese had des keysers gracie die welcke sijn voervaders hinderlick ende lastich gheweest had. mer dat en vol eynde hi so nijt. nochtans en heb ic nijt geuonden dat die roemsche kerck ī enighe tijt alsulcke heerscappie ghehadt heeft ouer die stādt ꝛc̄ na des groten constantinus doot als dese keyser den paeus nv verleent heeft Ten waer bi gheuall gheweest bi sommigher tijden diemen patricios hiet die den ghemeen orbaer voersaghen eñ regierden Mer die warender weynich Ende dese vitellianus ontfeng voer een grote gracie dat dese quāde keyser die preuilegien d heyligher kercken confirmierde die hi nochtans namaels weder brack.

¶ In dese tijt sachmen veel vuers vallen vten hemel Ende een groten regenboech openbaerde hem dat die menschen meenden als dat die werlt soude vergaen hebben Ende men sach veel grote teykenen so dat die leuendighe menschen verdorrede van anxtuoudicheyt van grote donreslach. blixem. ende van onghewoentleke grote watervloet Ende ontallike grote menicht van menschen ende beesten verginghen. daer na volchde een swaer pestilencie Item alle menschen aensaghent dat een goeden enghel ende een quaden enghel des nachtes om romen ghinghen eñ also menich werff dat si aen een huus clopten so veel menschen storuen daer wt des daghes daer nae. Ende op dese tijt storuen alsoe veel menschen dat die ouders mit hoer kinderen die broeders mit hoer susteren te samen in een kist begrauen worden Die goedertieren heer toent dicwil aldusdanighe teykenen om den sondaren mede te verueren. Mer och of wi bi exempellen van ander menschen also verueert worden dat wi die sonden scuweden ende lieten.

v^m viij^c lxiij

Dese was een romeyn eñ sat iiij jaer ij maenden eñ vijf daghen.

Romeyn sat iij jaer ij maent ende vijf daghen.

vi^c lxiiij

¶ Adeodatus was so goedertieren dat hi allen menschen troestede die tot hem quamen Eñ vanden meeste totten minsten liet hise wel ghetroest van hem gaen hi leyt begrauen bi sinte peter.

¶ Dese Demus vercyerde die plaetze voer sinte peters kerck datmen dat paradijs hiet daer hi begrauen wert.

¶ In dese tijt wert sinte benedictus lichaem eñ sijnre suster scholasticaes lichaem veruoert vten berch cassinus tottet cloester van floriacum als die walen segghen. Mer die ytaliaens segghen anders datse noch sijn inden berch cassinus.

¶ Sinte yduberga des eersten puppinus wedue ter vermaninghe van sinte amandus biscop van tricht louende si gode hoer seluen ende al hoer goet Ende si stichtede te nyuel een cloester Eñ sinte gheertruyt hoer dochter maecte si daer abdisse van dat cloester.

¶ Dese Constantinus was des voerghenoemde constantinus soen. Hi was een goet kersten van gheloef ende satich want hi weder maecte alle die kercken welcke vanden onghelouighen ketters destrueert waren Als van eraclius sijn ouer oude: vaders tiden. hi versoende die grieken ende brochtse totten roemschen kerck. hi ver gadde dat seste consilium. in welcken toeghelaten wert den griexen priesteren ghetrouwede wijff te hebben En: xvij jaer reg

Keysers

iiij Constantinus.

de oeck des gelijck den priesteren inden oesten. mer nijt nierde hi. inden westen want die voer ende in gregorius tijden willichlick reynicheyt ontfanghen hadden.

¶ Item hier machmen aenmercken hoe vordelick eñ hoe groot dattet is die duech de ende goetheyt eens princen tot een goeden ende rustighen staet der kercken ende oeck tot vermering des kersten gheloues Ende oeck weder om hoe hinderlick dat: tet is die boesheyt eens quaden princen dat dese twee Constantini als vader ende soen wel bewesen hebben Mer dese Constantinus hoe duechsam dat hi was. hi en

an° mūdi

mocht noch en conde die sarracenen ende bul

v^m viij^c lxxiij

garen nijt wederstaen dat god also verhengde Ende die vermaledide sect wort soe verbreet

Paeusen

eñ ghesterct dat die keyser begheerde mit hoer vrede te hebbē betalende jaerlicx tribuyt Ten

vi bonifacius

Romeyn sat iiij jaer ij maent

Annoxpi

lesten so starf hi goed doot varende tot xpris: tum Ende wert tot constantinopel begrauen

vi^c lxxiiij

Desen Bonifacium en vijntmen nijt in sommighe boeken hi wert gheheten bonifacius die seste Men seyt dat hi die plaetze bi sinte peters kerck volmaect he: uet diement paradijs hiet. die saeck hier off waer om datmen hem nijt en scrijft in sommi ghe boeken en heb ic nijt moghen vijnden.

Clodoneus Coninck van vranck rijck dese ondecte sinte dyonisius lichaem mit onweerdicheyt ende brack een been wt sijn arm Ende nam dat diefsche wijs na hē waer om wort hi bisinnich eñ rasende.

Sinte leodegarius wort ommenscheliken ghe pinicht Sijn oghen worden wtghesteken. sijn tonghe ende sijn lippen worden off ghesneden. eñ ten laetsten wert hi onthoeft van ebroyno ende starff een heylich martelaer doende veel miraculen.

¶ Nota wetet datter sess principael consilien eñ heylighe vergaderinghen gheweest hebben welcker auctoriteyt ghelijck is den ewãgelien want die waerheyt d̃ ewangelien wertter doer verclaert Eñ die sess consilien sijn ordiniert gheweest teghens sess principael kettery mit hoer ketters die hoer alte sterckelick versettede contrari der heyligher kercke want si mit hoer subtijlheyt den simpellen menschen bedroghen Ende doer hoer tyranscap den volstandighen veruolchde eñ pinichde. eñ den cleynmoedighe verueerde. Item van dit seste consilium wert verdoemt die kettery der monacheliten die in xpristo versaken twee natueren ende twee willen.

Theodorus archibiscop van englant.
Chilianus een heylich biscop.

dat. vi. consiliũ tot constantinopel

In dit seste consilium waren te samẽ vergader ij^c ende lxxxix prelaten om te verdoemen die kettery der monacheliten Ende is van ghelijcker auctoriteyt als die iiij voerscreuen.

Syculus sat ij jaer vi maent

Agatho

Senesius lugdunensis.
Maxelendis maghet ende mr̃.
Amathus wert inder ellenden gheseynt.

¶ Dese Agatho was een heylich man Hi custede enen lazarighen mensche die terstont ghenesen wert. hi versoende die kerck van rauennen die langhe tijt ribell geweest had ende quam nv om onderdaen te wesen den kerck van romen Dese gheboet bi consent des keysers te celebrieren dat seste consilium in welcken die grieken na menigherley plaghen weder quamen tot ghehoersamheyt des roemschen stoels. wãt ghelijck dat yemant hem gheeft tot sijn ouerste so vijnt hi sijn ondersaten weder tot hem die gode ende sijn prelaten wel onderdanich is. die sel oeck in sijn ondersaten goede ghehoersamheyt vijnden Ende wie dat contrari doet die vijnt des ghelijck weder om. dit is die wet des godliken rechtueerdicheyts.

¶ Cesaria coninghinne van parsen quam heymelick tot constantinopel ende liet hoer dopen Ende die keyser constantinus wort hoer pete Dit horende hoer coninck ghebode hoer dat si soude weder comen Mer si en woude dat nijt doen ter tijt toe dat hi seluer quaem mit xl ridderen ende liet hem oeck dopen om mede dat kersten gheloeff aen te nemen.

¶ Dat rijck der bulgaren neemt hier oersprong daer die romeynen seer of destru eert worden want si wt sichien quamen ende aenvochten dat rijck van tracien.

¶ Callinitus vant dat vuer dat inder zee brant Ende die romeynen verbrande der sarracenen sceep.

Theodericus coninck van vrancrijck dede veel tyranscappen Ende hi wert namaels seluer verwonnen van pippinus.

Keysers

¶ In dese tijt openbaerde hem inden oesten een grote sterre Ende daer na volchde een grote pestilenci Ende in campanien was een berch die vuer wt gaff.

Sinte berta martelaer ende abdisse was in walslant vernaert.

Bathildis coninghinne van vranckrijck wert een nonne in een cloester.

Preiectus ende Marinus martelaers mit hoer knecht.

Coninck Adiulfridus wert monick Ende namaels biscop ludifridensis.

Ediltrudis coninghinne van englant had drie mannen ghetrouwet ende bleef nochtans maghet Eñ noch veel meer and heylighen waren in dese tijt vermaert.

an° mūdi — v^m viij^c lxxxiij

Paeusen

ij Leo. — syculus sat .iij. jaer .x. maent eñ xvij. daghen.

ij Benedictus. — Romeyn sat ij jaer x maent.

v johannes. — syrus sat vi jaer x daghe.

Anno xp̄i — vi^c lxxxiiij

¶ Dese Leo een heylich man was in griexer eñ ī latijnscer talen seer wijs eñ een wel sprekende gheleert man Totter armen behoeff was hi goedertieren van herten ende seer sorchuoudich hi ordinier de datmen inder missen allen ghelouighen menschen soude die paess gheuen na agnus dei Sijn hoechtijt houtmen opten derden dach van julio Hi leyt begrauen in sinte peters kerck.

¶ Dese benedictus was ī allen werkē seer duech sam sijn leuen concordier de mit sinen naem want benedictus is te segghen ghebenedijt. hi was ghebenedijt van name eñ van heylicheyt sijns leuens In sijn tijt was een swaer lastige starft Dese wert paeus ghecoren ende ghemaect vāden goedertieren keyser Constantino Dese eer is diewijl den keysers gheschiet van die heylighe kercke om menigherley saken wil.

¶ Dese johannes van anthiochien was een streng man seer satich ende wel gheleert.

¶ Justinianus was des iiij constantinus soen. hi was seer goet. vroet. eñ milde. hi vermeerde dat roemsche rijck seer. hi eerde die dienst der heyligher kercken Ende hi maecte veel rechten Mer namaels woude hi te nijt maken dat vi consilium welke sijn vāder gehouden had Eñ hi woude sergium den paeus mit die heylighe kerck turbieren Daer om int x jaer sijns rijcks wert hi van leo patricius tyberius ende gallimtus van sijn rijck beweft. ende sneden hem sijn nase ende sijn tonghe of ende verseynden hem inder ellenden te tersoen Doe ghesciede grote turbaci inder kercken vanden ketters ende scismaticos dat sijn die twist ende tweedracht maecten Item wetet dat als ghewelt gheschiet inden ouersten princen so vermenichuoudighen die quāde werckers wantter dan niement en is diese van hoer quāde wercken corrigiert eñ bedwingt Dat heeft die heylige kerck seer dick besocht Ende na dat justinianus verdreuen was doe aenveerdent mit ghewelt dat rijck dese twee als leo ende tyberius die onder malcander worden twistende.

ij Justinianus. x jaer constātinꝰ soen

v^m viij^c xciij

Zenon Romeyn sat ij jaer xi maent ende ix daghen.

j Sergius. syrus sat ix jaer viij maent ende xx daghen.

vi^c xciiij

¶ Dese Zenon was een seer heylich man die nymmermeer hem en onderwant van weerlike saken. hi had eē engels aenschijn hi was eerweerdich. graeu van haer. seer bequaem van zeeden. ende leyde een gheeste lick leuen. hi was waerachtich van woerden. simpel van moet. Dese wert eendrachtelick gecoren oeck bi dat gemeen consent vanden leken. Daer was te voren grote twist want die clercken coren petrum archibiscop Ende die ghemeent coren theodorum priester Mer die heylighe gheest verenichdese dat si eendrachtelic desen eerweerdighen zenon coren ende paeus maecten.

¶ Sergius was een man van groter heylicheyt Ende inder electi om paeus te kyesen was grote twist. want dat een deel vāden clergy coer theodorum priester Ende dat ander deel vercoer paschalem Mer wt die wil des heren quamē die parthien ouer een eñ coren desen eerweerdigen sergium Dese sergius wt eenre openbaringhe van god veruoerde hi dat lichaem des eersten leonis paeus eñ brochtet tot wirsenburch Item hi doepte diē coninc van englant. die oeck der sassen coninck was Item hi ordinierde datmen inđ missen soude singhen drie werf agnus dei. hi wert begrauen bi sinte peter.

¶ Pippinus die eerste hertoech van vranckrijck had veel tijts victori hi verwan die vresen. hi was een goet kersten man eñ een sonderling beschermer der kercken gods Mer in een punt dwaelde hi om dat hi een wijl tijts in ouerspul leefde Dese pippinus had te colen een borch datmen capitolium hiet eñ nv ter tijt onse vrouwe kerck is welcke die eerweerdighe plechtrudis sijn wijff coninghinne van vranckrijck fundiert ende mit coninckliker eeren vercierde Item hi brocht die vresen tottet

Keysers

kersten gheloue Item ĩ dese tijt was oeck vermaert die heylighe maghet Noytburgis hoerre beyder dochter die hoer lichaem te colen rustet blenckende ende werckende veel miraculen.

¶ In dese tijt was een seer grote twist inder heyligher kercke wãt dat consilium tot aquilegien en woude nijt ontfanghen dat vi consilium welcke ghehouden wert te constantinopel van justinianus den keyser ende vigilius den paeus Mer sergius die paeus verenichde die tweedracht weder.

an° mũdi

¶ In dese tijt begonsten die spaengers alte vromelick te striden teghens den sarracenen Eñ si worden merclick van god gheholpen. want si hoer lant dat cleyn is te ghelijcken bi heel affriken beschermde doer hulp ende bistant des gloriosen apostel sinte jacob van welcken si noch da ghelicx grote troest ende hulp aen vijnden.

Vaeusen

Anno xp̃i

iij Leo.

Romeyn sat ij jaer eñ xi maenden.

Dese Leo wert paeus biden procuratuer van romen. hi wert nijt gheset inder cronijcken van romen noch inden ghetale der paeusen want hi tonrecht paeus wort Ende daer om hietmen hem inden decreet die navolghende derde leo Men vijnt oeck nijt bescreuen dat hi yet quaets bedreuẽ heeft.

¶ Int jaer ons heren vi^c xcij verwan pippinus coninck vã vranckrijck radboden den hertoech van sassen inden strijde Ende hi seynde willibroerdum den volcke te prediken.

¶ Sinte willibroerdus quam in vranckrijck mit xi ghesellen int jaer ons heren vi^c eñ xc. hi predicte den vresen int jaer vi^c xcvi. hi wert vanden paeus sergius gemaect archibiscop van vtrecht. hi starff int jaer ons heren vij^c xxxvi opten seuen den dach van nouember Ende wert begrauen in sinte benedictus cloester dat hi ghestich had int bisdom van trier gheheten externacum.

¶ Sinte Lambert des greuen Aprijs soen wert nae veel wercken der heylicheyt martieriziert vanden hertoch van aranien gheheten dodo. want hi seyde dat sijn suster alpayda en was pippinus gheechte wijf nijt want hi se trouwede dier wijls dat sijn wijf plechtrudis noch in leuendighe liue was.

¶ Die coninc vā englant of van sassen wāt die sassen hadden englant ghewonnen Dese quam tot romen ende wert vanden paeus sergius ghedoept Ende corts daer nae starff hi te romen Eñ van dier tijt voert so wiess dat oude coninckrijck van britanien.

¶ Beda een eerweerdich priester van groter autoriteyte was in dese tijt in englant vermaert. hi heefft veel scriften after ghelaten. hi was een trouwe arbeyder inden wijngaert der heyliger kercken tot sijn ouden daghen toe.

¶ In dese tijt wert vrieslant bekeert ende ghebrocht tottet kersten gheloue van sinte willibroerdus archibiscop van vtrecht die daer eerst predicte.

¶ Sinte Oda greefin van aquitanien was omtrent dese tijt van groter heylicheyt vermaert.

vi johannes. mr̄

Grieck sat iij jaer ij maenden ende xxiij daghen.

¶ Johannes die vi was een heylich man ende starff martelaer Mer van wien of om wat saken dat hi martelijt wort en vijntmen nijt inder hystorien beschreuen. Men meent dat hi ghedoot wort vander lombarden hertoghen als van beneuentano ende spoletano om dat hi die rechten eñ priuilegien der kercken woude beschermen. beyde dese hertoghen quelden die kerck mitter kercken goeden wāt si die naeste ghebuer waren ende veel werter geuanghen Dese johannes leyt begrauen bi sinte sebastiaen totten catacumbas.

¶ Twee ewalden priesters dese twee quamen wt englant in westphalen om daer dat woert gods te prediken Ende doer hoer ghebeden beworuen si dat wt een steen wesse een fonteyn sprang in een dorp gheheten laer Ende si wijde die stede gheheten die heylighe camp totter armen behoef daer dicwijl wonderlike dinghen gheschiede den ghenen die yet doen wouden teghent testament der heylighen ende worden daer verueerlike gheplaecht Eñ dese twee ewalden werden daer ghemeenlick ghenoemt die heren vanden heylighen camp.

Dese twee als leo ende tyberius worden onder malcander twistende Ende tyberius hielt victori want na dat leo iij jaer regniert had wert hem sijn nase of ghesneden ende inder ellenden gheseynt Ende doe regnierde tyberius.

Keysers

Dese leo ende tyberius worden gheuangen van justinianus den waerachtighen keyser doe hi weder quam van daen daer hi verdreuen was mit hulpe des conincs kabelle vanden bulgaren Ende hi dedese slepen bider straten ende also onthoefden. Ende also dicke ende menichwerf datter een dropel bloets viel wt sijn nase soe dede hi daer een verslaen die van horen bloede was.

ij Leo iij jaer

Dese saten mit ghewelt

iij Tyberius vij jaer

In dese tijt hebben die romeynen veel sarracenen verslaghen.

Sinte michiels kerck wert inder zee op een berch ghetymmert die nv sinte michiels berch hiet.

an° mūdi

v^m ix^c iij

Paeusen

Johannes was gheboren van romen hi sat iij jaer vij maent eñ xviij dagē

vij johannes.

Romeyn dese sat xx dage

sysinnius

Annoxpi

vij^c iiij

Johannes die vij was een gheleert eñ een wel sprekende man. hi tymmerde in sinte peters kerck een capell van onser lieuer vrouwen daer hi onder dat outaer begrauen wert.

Dese sysinnius leefde weynich tijts. Ende hi had grote twist teghens discocium Eñ nae sysinnius doot wert die twist continueert tusschen bonifacium ende discocium Ten laetsten doe discocius starff die dat paeuscap mit ghewelt ghehouden had doe wert bonifacius restitueert Ende dese en werden int ghetall der paeusen nijt ghetelt want om der twisten wil ismen twiuelachtich of si sinte peters waerachtighe navolghers gheweest hebben of en hebben.

Die vij twist ende tweedracht inder heyligher kercke gheschiede tusschen sysinnium ende discocium dat van hoer nasaten continueert wert Ende in dese tijt was een grote turbaci inder kercken want also wel int keyserscap als int paeuscap was een scandelike tweedracht ende twist.

Westphalen wert vanden twee ewalden tottet kersten gheloef ghebrocht die daer eerst predicten eñ worden daer na martieriziert int greefscap van hoey bi die stadt van bremen. hoer lichamen worden tot colen veruoert.

¶ Dit is die seluer justinianus die hier voer staet Mer hi wert hier anderwerff gheset want hi in dit jaer weder keyser wert Ende hi versoende hem mitter heyligher kerck doende grote penitencie Mer wāt hi hem seer wreetlick wraecten tegens sijn vyanden so dat hi oeck die onnosel kinder woude doden daer om wert hi verslaghen mit sijn soen die vā hem ind ellenden geseynt was.

Justinianus con: vi jaer stantinus soen

philippus ketter. een jaer vi maent.

Sinte hubert oueruoerde dat bisdom van maestricht mit sinte Lamberts lichaem tot ludyck.

¶ Philippus was een ketter ende regnierde weynich tijts. eñ want hi sinen heer verslaghen had daer om verghinct hem qualick Hi wert van anastasius geuanghen die hem sijn oghen wt stack ende regnierde voer hem Hi ghebode datmen alle pictueren soude vter kercken nemen.

v^m ix^c xiij

Dese was gheboren wt syrien ende sat vij jaer eñ xv daghen.

Constātinus.

vij^c xiiij

¶ Dese constantinus was also oetmoedich eñ goedertieren dat hi van allen menschen ghemint was Hi wert vanden keyser justinianus ontboden dat hi soude comen tot constantinopel bi hem als hi dede Ende doe hi daer quam wert hi mit groter eeren ontfanghen Ende doe hi op enen sonnendach in sinte sophien tempel celebrierde gaf hi den keyser justiniano dat heylich sacrament Ende doe sloech die keyser sijn aenschijn inder eerde biddende den paeus dat hi voer sijn sonden woude bidden Ende hi vernywede alle die priuilegien der roemscher kercken Dese paeus constantinus beriep ende beweess philippum den keyser een ketter te wesen wāt hi had die beelden der heylighen vter kercken doen nemen Item dese Constantinus starff ende wert begrauen in sinte peters kerck in vaticano.

¶ Karolus marcellus pippinus soen had ontallike grote ende veel victori teghens den onghelouighen bi die hulpe van god Hi was in allen een glorioess triumphiere ende verwinre Mer want hi die gheestelike goeden tot hem nam om daer mede te strijden wort sijn siel inder pinen der hellen ghesien vanden heylighen Eucherius.

Keyser's

Anastasius was een goet kersten man Mer want hi philippum sijn oghen wtghesteken had daer om vocht theodosius teghens hem eñ verwan hem Namaels wert hi priester ende leefde in rusten ende in vreden.

Anastasius. kersten iij jaer

Theodosius. kersten een jaer

Theodosius was een goedertieren kersten. hi regnierde mit oetmoedigher herten Ende leo die seer machtich was settede hem van sijn rijck daer na wort hi clerck eñ volbrocht sijn leuen in vrede.

an° mūdi

Paeusen

ij gregorius

Gregorius gheboren wt syrien sat xvij jaer. viij. maent ende xx daghen.

Twee coningen wt englant quamen te romen eñ worden monicken dienende den onstarfliken here ihesu xpristo.

Anno xp̄i

¶ Dese gregorius was een reyn cuysch man inder scriftueren wel gheleert ende een welsprekende man stantaftich van sinnen Een sorchuoudich beschermer d̄ gheestelike dinghen Eñ teghens der kercken vyanden een starck voervechter Item wetet dat in desen tijden begonsten die paeusen meer dan si ghewoentlike waren in tijtliken dinghen hoer teghens den keyser te versetten om hoer ongheloefs wille Ende mede dat rijck te veruoeren van dat een volck totten anderen na dien dattet die tijt wt eyschte Van desen gregorius wort die keyser leo excōmuniciert om dat hi die beelden der heylighen barnde Eñ die keyser leo gheboet den paeus dat hijt oeck soude doen Mer gregorius dede stoutelick contrari nijt vraghende na des keysers ghebot Aldus wortet bekent dat die principael saeck van die destrucsi des keyserrijcs is gheweest kettery Ende daer om aenheng dat ghemeen kersten volck den paeus ende dwonghen den keysers hoer tyranscappen ende kettery te laten.

Dese leo want hi machtich was so versettede hi theodosium eñ regnierde voer hem Hi wort verlept ende bedwoghen van enen die vanden gheloue ghevalleyn was ende hi ghebode te verberne die heelden ons heren ende der heyligen waer om wert hi ghplaecht in strijden ende in pestilencien ende mit veel ander onghelucs. hi wert vanden paeus gregorius die iij ghestraft. mer hi bleef verhart i sijn hoesheyt daer om schreyden

yyy jaer. sletter hem vanden keyser al ytalien ende hyspanien ten gebode des paeus gregorij Ende om dier salien wil worden veel tierstien ghemartelijt Ten laetsten starf hi yammerlike in sijn onghelooef.

Anastasius der longobarden coninck was een goedertieren barmhertich eñ rechtueerdich man Dese was ghewoenlick heymelick te gaen doer sijn rijck om te ondvraghen ende te vernemen wat rechtueerdicheyt sijn dienres den volcke deden Dit is een goet exempel.

v^m ix^c yyiij

In dese tijt began die sletterij van sommighen die die heelden der heyligher wet te der letten hoeden sijn woudey of nemen recht oft afgodye ghewees waer. dit quam wt ingheuen der sarracenen Aldus blijcktet hoe dat die heylighe kercke altijt ghoefent wort.

vij^c yyiij

In dese tijt wert bekeert Rabbodus die een hertoch der vriesen was Ende doemen hem doopen soude Ende hi den enen voet inder heyligher fonteyne had gheset. doe vraechde hi of dat meeste dael sijnre ouderen inder hellen of int paradijs waren Eñ doe hi hoerde dat si meest verdemt waren toech hi sijn voet na hem ende seyde Tis vrolicker bi veel gheselscap te wesen dan bi luttel ende so wort hi bedwoghen vanden duuel die hem veel goets ghebeden had tot veel jaren. mer hi starf haestelick des derden daghes Ertoyn hi en kenden te voren dat liden der hellen nijt. voerwaer voerwaer het was quaet jocht Mer sijn soen wert van sijns vaders haestighe dot verueert ende bekeerde hem.

Constantinopel wert in dese tijt beleghen vanden sarracenen Ende wert weder gheblost ende ghevryet van onser lieuer vrouwen maria Item op dese tijt wert enen heremijt ghetoent een wonderlick visioen van joseph die onser god int graff leyde Ende na weynich jaren storuen al daer iij^c dusent menschen van die pestilencie.

¶ Die sarracenen hadden in dese tijt voerspoet in hoer quāde wercken. Si hadden heel hyspanien onder daen Ende si souden walslant aen gheporret hebben ten waer dat karolus marcellus hoer nijt wederstaen en had Eñ karolus verwan veel tijts den sarracenen Ende op een tijt versloech hi meer dan drie hondert dusent sarracenen Ende van sijn volck wort alleen xv hondert verslaghen.

Keysers

¶ Sinte augustinus lichaem wort in dese tijt vervoert vā sardinien tot paueyen vanden deuoten coninck der longobarden die lumpardus hiet.

¶ Egidius een heylich abt quam wt grieken in walslant.

¶ Germanien wort ghebrocht totten kersten geloue vā bonifacius biscop die daer eerst predicte ende gheseynt was vanden paeus gregorius die anderde.

¶ Sinte benedictus cloester wert reformiert inden berch Cassino Ende sommighe rijcke cloesteren worden in almanien ghesticht.

¶ Lebuinus een heylich priester was wt englant ende predicte inder velue eñ namaels den ouden sassen dat sijn die westphalings Sijn lichaem leyt te deuenter.

an⁹ mūdi — v^m ix^c xxxiij

Paeusen

¶ Romeyn dese sat x jaer viij maent ende xxiiij daghen.

iij gregorius

Pelagius coninck van hyspanien began bi grote mirakel sijn rijck te reformieren.
Germanus wert verdreuen.
Hermynus biscop lobiensis.

Anno xp̄i — vij^c xxxiiij

¶ Dese Gregorius volcht eerweerdelike den voerghenoemde gregorium inder name ende oeck in heylicheyt van eenre minnen eñ stantafticheyt. hi wederstont vromelick den keyser ende hielt victori. hi nam karolum in sijn hulp teghens den longobarden. hi ordinierde tot vyennen een archibiscop. hi heeft tottet Canon der missen ghedaen quorum hodie solempnitas in conspectu tue maiestatis celebratur ꝛc̄.

Cyrus biscop van constantinopel wert om tkersten gheloue verdreuen.
Cesarius biscop arelatensis leerde die monicken.
Egberch was een heylich man ende quam wt hierlant in walslant.
Albinus biscop andegauensis.
Wolfranus biscop zenonensis.
Guericus biscop zenonensis.
Eucherius biscop van oerliens.
Agilophus biscop van colen.
Petrus biscop damascenus eñ mr̄.

¶ Bonifacius mit .lij. ghesellen wert martelijt vanden vriesen in vrieslant Sijn lichaem wert begrauen in een cloester gheheten sulden vā sinte benedictus oerde int bisdom van mens dat hi ghesticht had int jaer ons heren vij^c .lij. Hi liet dat bisdom van mens ende quam tutrecht ende wert archibiscop ende leefde xvi jaer daer na.

¶ Constantinus leonis soen began te singhen doe hi ghedoept wert vanden patriarch germanus daer hi in bewijsde dat hi soude wesen een groote scandalizacie in der heyligher kercke Item hi persequierde die weltey welcke vā sijn vaders ghiset wary en hi gaf hem alle die tijt sijns leuens tot wijchling. afgodye. en tot onuuchcheyt hi beriep een consilium tot constantinopel van iij^{c} en xxx biscoppen en ghieboet of te nemen alle die beelden d heyligher en hi scandalizierde die heyligher kercke en vermoleede so seer dat elckeley lieten en monicken dattet schien dat hi verwoe; der was dan dyocletianus in sijnre persecucie. hi maeckten also veel martelaers dat ter nauwe keyser ofte heyden ghiweest is die der so veel ghedoot heeft Ende die patriarch vā constantinopel die een valsch man was consentierdnt hem in alle dinghen Ten laetsten wert hi vanden brant gods ghiplaecht Ende hi riep doe hi noch in leuende lijf was Ic bin ouerghecluert den helschen vuer ende also starf hi seer onsalichlick.

Constantinus

xxxv jaer

v^{m} ix^{c} xliij

zacharias.

Grieck sat x jaer ij maent ende xx daghen.

vij^{c} xliij

¶ Dese zacharias was een goedertieren man verciert mit veel duechden. hi were van alle menschen ghemint om sijnre sachtmoedicheyts wil. hi offsetede coninck hildricum en verdreef hem wt sijn lant Ende in sijn stede settede hi weder pippinum want hi den volck nutter ende profijtlicker was. hier machmen mercken hoe groot dat in dese tijt des paeus macht ghiweest is doe hi dat vermaerde rijck verwemde vanden waerachtighen erfghenamen ende brochtet om witlicker saken wil tot pippinum Dese zacharias ouersettede dyalogum gregorij vten latijn in griex. hi starf ende wert bi sinte peter begrauen.

¶ Binnen Romen wort een generael consilium ghehouden vanden paeus gregorius die iij^{c} in welcke te samen vergadert waren omtrent dusent biscoppen die al ghelijck confirmierden dat men die beelden d heyligher soude eeren ende in groter weerdicheyt houden Ende si condempnierden alle den ghenen die contrari deden in woerden of in wercken.

¶ Karolomannus was pippinus broeder en des groten karolus oem dese wert bekert mitter vresen gods. ende hi liet sijn rijck ende wert monick.

¶ Rachis der longobarden coninck wert vanden paeus vermaent dat hi den Romeynen nijt meer en soude persequieren Hi was den paeus ghehoersam eñ liet sijn rijck ende wert monick Doe nam Aysculfus sijn broeder dat rijck aen hem.

¶ Hildericus coninck van vranckrijck gaf al sijn goet den armen Hi liet sijn rijck ende wert monick Dese coninghen worden bi auentuer beweghen van die verueerlike verdoeming karoli marcelli Ende oeck om dattet seer periculoess is hoghe staet te voren ende grote macht te hebben wanter weynich sijn diet regieren na sijn toebehoren Hoe veel dat karolus marcellus ghedaen heeft voer dat kersten geloef dat is wel kenlick Nochtans om eenre sake wil wert hi ewelick verdoemt ꝛc̃.

Keysers

¶ In die vryheyt carturcensi wert vanden heer ghewijt een cloester in tegenwoerdicheyt des paeus stephani ende des coninckx pippini.

¶ Remigius archibiscop rothomagensis vermaert van groter heylicheyt.

¶ Sinte siluesters lichaem wort veruoert te monaculum.

an° mūdi — v^m ix^c liij

¶ Sinte janss baptisten hoeft wort ghebrocht in aquitanien Ende veel vā pippinus vrienden die inden strijt verslaghen waren worden terstont weder leuendich.

Paeusen

ij stephanus

Romeyn sat vijf jaer eñ xxviij daghen.

Annoxp̄i — vij^c liiij

¶ Dese stephanus den paeus was in allen dingen der heyligher kerck seer nut eñ orbaerlick in woerden ende in leringhen seer strenghelick regierende die gheestelicke ende tijtlicke goeden. hi was een beschermer der armer menschen. dese salfde pippinū tot een coninck van vranckrijck ende seynde hem teghens den longobarden om die te bedwinghen weder te gheuen d̄ kercken goeden die si langhe tijt mit onrecht ont houden hadden welcke also gheschiede Item hi veruoerde dat rijck vanden grieken totten francen.

¶ Lullus een alten heylighen man navolchde bonifacium int bisdom van mens.

¶ Drie martelaers worden vā romen in walslant ghebrocht als gorgonius wert gheset in gorzia Nabor in hilliriaco Ende nazarius in losrisham.

¶ Sinte scurinus die eerste abt vuldensis was in dese tijt vermaert.

¶ Gregorius biscop van vtrecht seynde sinte lebuinum marcellum ende wilholdum tot deuenter te prediken dat woert gods den ouden sassen al daer starff hi opten xxv dach van augusto.

¶ In dese tijt gheschiede veel wonderlike dinghen Item in syrien was een wonderlicke groot eertbeuinghe so datter sommighe steden versoncken Ende sommighe ander steden die op berghen stonden scheyden hoer van dat ghebercht ende ghinghen staen op ander effen plaetzen wel sess milen verre ende si en braken nijt Item in mesopotamien schoerden dat eertrijck wel twee milen lang Item eē mule sprack woer den ghelijck oft een mensch ghesproken had Item vanden hemel viel asch Item in die zee pontico was dat water beuroren xxx cubiten dick eñ wel hondt milen lang Ende daer op so viel snee xx cubiten hoech ghelijck een berch. dese vorst was wonderlike groot Item schietende sterren vielen vter lucht dat die menschen worden verueert menende dat die werlt soude vergaen hebben Siet int spieghel der hystorien Ende wat wonderlike veranderinghe dese teykenen prenostiacierden ende boetscapten. dat bewijsen ons wel die navolghende tijden.

v^m ix^c lxiij

Romeyn sat x jaer eñ een maent.

¶ Karolus magnus was een edel heerlick jonghe eñ began te regnieren in vrancrijck Hi was pippinus soen Eñ sijn moeder hiet berta.

vij^c lxiiij

¶ Dese paulus was een heylich ende sachtmoedich man. hi ordinierde hoedatmen den dienst gods soude houden inder vasten Dese plach inder nacht te gaen mit luttel dienres om den sieken. den armen. ende den gheuanghen te visitieren die hi hoer noettruft besorchde. weduwen ende wesen quam hi te hulp. Hi woende bi sinte pau wel om der groter hetten wil die somers te romen was ende al daer starff hi Mer die romeynen begroeuen hem mit groter eerweerdicheyt in sinte peters kerck.

¶ Gengulphus martelaer ende ridder was in bourgoengen vermaert Dese coft een fonteyn in vranckrijck ende leydese in bourgoengen datse daer water wt gaff. Item doe hi scheyde van sijn wijff die in ouerspul leefde wert hi van een clerck verslaghen die bi sijn wijff in ouerspul satt Ende om dat gengulphus wijff die miraculen welcke hi dede bespottede segghende jst dat gengulphus mirakel doet so singt mijn eerss Ende dat gheschiede also want als hi mirakel dede so sang hoer eerss Ende sonderling opten vridach en liet hoer eersgat nijt of ten sang altijt om dat si op sulcken dach dat dwaes woert ghesproken had.

¶ In dese tijt wert dat rijck van romen aen tween ghedeylt want die paeus stephanus brocht ytalien ꝛc̄ aen karolum magnum die noch een jong was Eñ constantinus behielt mit groten arbeyt grieken mit meer ander rijcken die ouer dat meer gheleghen waren.

Keysers

¶ Die Turken die wt die berghen van Caspien gecomen waren alsmen seyt hadden dat meere armenien beleghen Ende doe si aen die pestilencie te mael veel storuen wert hoer geraden vanden kersten dat si op hoer hoeft een teyken des cruces souden laten scheren eñ doe cessierde die plaghe Eñ die manier behielden si noch namaels.

¶ Hier hebben gheweest bloedighe tijden ende aen allen cauten seer verstoert wāt die sarracenen. heyden eñ oeck die kersten hadden onder malcander veel groter strijden van welcken karolus magnus was bi die hulpe gods een heerlick triumphiere hoe wel dat hi seluer veel volcks verloer hier of ouerleset die hystorien die vā hem bescreuen sijn.

an° mūdi — v^m ix^c lxxiij

Paeusen

Romeyn — ij Constantinus. — Stephanus. — syculus

Dese sat ij jaer ende een maent — sat iij jaer vijf maent ende xxviij daghen.

Anno xp̄i — vij^c lxxiiij

¶ Constantinus was een leeck eñ wert schielike priester ende paeus mit ghewelt. eñ mit grote scandalizacie regierde hi die kerck Mer bi neerstichеyt der kersten menschen wert hi wt sijn stoel ghestoten ende sijn oghen wt ghesteken Item dese heeft geweest die vijfte paeus vā quāder famen Aldus wort die heylighe paeus stoel in alre eerweerdicheyt ende heylicheyt vanden heylighen gheest bewaert.

¶ Stephanus beriep een Consilium wt gallien eñ ytalien te romen Ende die dinghen die van constantinus paeus voerghenoemt gheordiniert waren maecte hi te nijt als doepsel crisdom ꝛc̄. Ende die van hem ghewijt waren eñ die heylighe graden ontfanghen hadden die ontwijde hi weder hi starf eñ wert begrauen in vaticano.

¶ In dese tijt gheschiede een verueerlick exempel tot tours. want op een tijt doe die monicken van sinte martijns kerck in groter werscappe ende ghenoechte saten worden si alte samen van enen enghel ghedoot Mer een alleen wtghesondert Doe quam Alcwinus ende reformierde dat cloester.

¶ Hier was vranckrijck ende al gallien in sijn bloeyen ende triumphierden ouer al also wel ouer dat gheberchte als ouer zee ghelijck hier voermaels die romeynen plaghen te triumphieren &c. Ende dat rijck der gothen en̄ dat rijck der longobaerden ghing te nijt welcke sijn oersprong ende beghinsel nam omtrent die jaren ons heren twee hondert ende vijftich.

¶ Ludgerus een seer heylich man vermaert of hi die anderde moyses gheweest waer want van die tijt dat hi geboren wert was hi den here gheheylicht. hi brocht ontallike veel volcks tottet kersten gheloue. hi was der vresen ende der sassen apostel vernaemt Item hi was die eerste biscop van munster. hi stichtede veel cloesteren ende was vermaert in veel miraculen Ten laetsten starff hi in billerbeke Mer sijn lichaem wert veruoert te wedernam ende wert daer begrauen int jaer ons heren ij^c ende .l. of daer omtrent.

¶ Alcwinus een alten gheleerden man was van groter heylicheyt vermaert. Hi was karolus magnus meyster Ende hi heeft veel scriften ghelaten.

Romeyn
dese sat xxiiij jaer xi maenden
ende xviij daghen.

¶ Dese Adrianus was een seer edel en̄ machtich man. hi volbrocht veel dingen seer heerliken Ende alst schijnt so en heeft voer hem sijns ghelijck nijt gheweest in tijtliker glorie ende rijckdom. hi tymmerde die mueren ende die toernen die verdestrueert ende veruallen waren Item hi celebrierde seer feesteliken twee consilien. hi stichtede veel cloesteren en̄ kercken Ende ter bede van desen adrianus so beleyde karolus magnus die longobaerden in paueyen ende veng den coninck desiderium mit sijn wijff Ten laetsten starff dese salighe paeus ende wert begrauen bi sinte peter.

¶ In dese tijt gheschiede in syrien een mirakel in een stadt gheheten bincho dat die joden vonden een beelt ons heren in eens joden huus Ende alle die lasteren welcke die joden onsen heer deden opten goeden vridach. deden si nv sinen beelde Ende doe si in des beeldes side staken quam daer bloet ende water wt dat si ontfenghen in een pulle ende wat siecken dat si hadden die daer mede besprenckelt worden die worden van hoer siecte ghesont. dit siende die joden worden bekeert en̄ ontfenghen dat doepsel.

¶ Dese keyser leo was quaet mer nijt als sijn vader Hi was verwoet van ghie-
richeyt Ende hi begheerde een kroen die eenre kercke toebehoerde daer een Carbun
kel in stont Mer doe hise op sijn hoeft droech wert hi van een coerts beuanghen eñ
starf Dese leo had een alten bosen wijf die hyrena hiet Ende dese regnierde mit hoer
soen na dat leo ghestor-
uen was.

Keysers

iiij Leo. vijff jaer

vi Constantinus. Tien jaer mit syn moeder

¶ Dese Constantinus was een goedertie-
ren man. hi regnierde mit sijn moeder iij jaer. daer na settede hi sijn moeder vā dat
rijck eñ regnierde alleen vij jaer waer om creech sijn moeder grote onweerdicheyt
tot hoer soen ende beroefde hem van sijn oghen ende van sijn rijck ende bleef keyserin
ne iij jaer alleen. Ten laetsten doe die grieken vernamen dat si karolum magnum
trouwen woude doe venghen si hoer eñ beslotense in een cloester Ende namen nyche-
forum tot een keyser.

an⁹ mūdi — v^m ix^c lxxxiij — v^m ix^c xciij

¶ Die sassen worden tottet kersten gheloef ghebrocht die voermaels alte herde mē-
schen waren ende der walen ewighe vyanden Mer nv worden si verwonnen vā ka-
rolus magnus O wonderlike dispensaci der oerdellen gods Nv wastet gheloef als
uv vergatet ꝛc̄.

Paeusen

Annoxp̄i — vij^c lxxxiiij — vij^c xciiij

¶ Dat vij Consilium wert
ghehouden te nycenen van iij^c
ende .l. biseoppen Daer wert
confirmiert dat die heylighe
gheest voert gaet vanden va-
der ende vanden soen ghelijck
god een mit hem ī teghenwoer
dicheyt hyrenis ende constan
tini hoer soen Ter bede vā tha-
rasius patriarch van constan
tinopel eñ des paeus adriang

¶ Die vniuersiteyt die van
athenen tot romen geset was
wert nv van karolus mag-
nus tot parijs veruoert.

¶ Ogerus hertoch van danamarchia een ker
sten prince. dese wan in karolus magnus tijden
vol na alle die landen ouer zee van iherusalem
tot die bomen des sonnes toe bi die hulpe gods
ende doer grote miraculen sterckende sijn heer.
Ende hi ordinierde een rijck in dat ouerste in-
dien daer hi heer of maecte des conincs der vre-
sen soen gheheten johan ende ghemeenlick ghe-
noemt wert priester jan of paep jan om sijn hey
lich eñ deuote leuens wil Ende ordinierde on-
der hem wt sijn gheslacht .xiiij. banre heren die
hoer heerscappie souden hebben doer dat lant om
dattet kersten gheloue also daer bliuen mochte.

Dese nycheforus was een ghierich man eñ den mēschen seer lastich Die grieken maectē hem keyser. hi regnierde te constātinopel eñ al dat ryck oestwerts was bi na te nijt ver gaen want die ro: meynen gauē hoer al eē drachtelic tot karolum magnum

Nycheforus.

Dese twee en worden in and cronijcken nijt ghetelt.

Michael was een goet kersten van allen menschen ghemint. hi troestede allen menschen die van nycheforus ghierichcyt bedruct waren eñ maec: tese rijck Eñ al die den gheloue contrari waren maecten hi te nijt daer hi mochte.

Michael. ij jaer.

In desen tijden verduysterde die sonne eñ si en scheen nijt in xij daghen eñ men sach een teyken des cruces in d mēschen clederen. eñ vanden hemel viel bloet opter eerden Veel mēschen seyden dat dit gesciede om dat die goedtieren keyser geblint was. In dese tijt wert tot constantinopel geuonden een gulden plaet ī eens mans graft daer op ghescreuen stont xpristus sel gheboren werden van die maghet maria eñ ic geloue ī hem O sonne du selste mi andwerf sien onder constantino eñ hirene.

vi^m iij

Amelius mr̄ ende greef van aluer: nen was karolus swagher. Amicus ende bericanus worden in campanien martieriziert.

iiij Leo. ꝯfessor

Romeyn dese sat xx jaer vijff maenden ende xvi daghen.

viij^c iiij

Dese Leo wert paeus doe adrianus doot was. hi was een eerweerdich heylich sachtmoedich ende seer wel gheleert man Mer adrianus vrienden en mochten dat nijt liden dat hi so verheuen was. waer om beroerde si dat volck teghens hem Ende daer hi die letanien dede op sinte marcus dach welcke hi insettede wort hi gheuan: ghen. ende twee reysen worden hem sijn oghen wtghesteken. ende twee werff sijn ton ghe of ghesneden Mer die almachtighe here gaf hem weder sijn ghesicht eñ sijn spra ke Doe toech hi tot karolum den coninck van vranckrijck ende quam mit hem te romen. ende doe wertter wraeck ghedaen ouer sinen vyanden Ende dese leo croende karolum in een keyser Ten laetsten starf hi ende wert begrauen bi sinte peter.

Jherusalem ende all dat heylighe lant wert weder ghemaect ende recuperiert vā karolus magnus Ende die secte der sarracenen wert wreetlic aenghevochten wāt die tijt der ontferminghe ghecomen is.

Tot aken wert ingheset ende ordiniert die vermaerde pelgrimaedsi tot allen se uen jaren eens. om der costeliken reliquien ende heylichdoms wil dat daer van ka: rolus magnus ghebrocht wert.

¶ Dese karolus magnus na dien dat hi in vranckrijck regniert had xxxiiij jaer
wert hi keyser ende regnierde xiiij jaer Hi was groot vā liue claer van duechden.
deuoet tot gode. milt van aelmissen. rechtueerdich in sijn oerdellen. wel ghespraect.
verwinre in allen strijden. Hi versocht die kercken nacht ende
dach. hi quam te romen eñ custe oetmoedelike die posten d̄ kerc:
ken. hi toech te iherusalem eñ voer in grecien eñ quam doer sycili:

Keysers

en eñ verwan die sassen eñ spaengers eñ onderdedese den ghelo:
ue. hi stichtede cloesteren eñ beschermde die kercken. ende weder
stont den ribellen Ende na dat hi die sassen. westphalings. vn:
ghers. eñ oestlude hem eñ den kersten gheloue onderdanich ghemaect had. doe maec:
te hi te Colen twee brugghen ouer den rijn Item hi was matich van eten ende vā
drincken Item hi had drie sonen die gheheten waren karolus. pippinus. eñ ludowi
cus Ende oeck had hi drie dochteren die heten rochildis. berga. ende galla. dese sess
liet hi eerst leren in die vij vry consten Eñ also schier dat sijn sonen wat ouder wor
den wende hise te peert ende te wapen nāder francen maniere Eñ sijn dochteren dede

an° mūdi

hi leren spinnen weuen ende breyen om alle ledicheyt te scuwen vi^m xiij

Ende hi seluer alst tijt gaf dat hi ledich soude wesen so leerde hi scriuen Ende hi set
tede des nachts penne eñ ijnt mit pappier bi sijn bedde om dat als hem des nachtes

Paeusen

yet profijtlick voer quam te doen so bescreeff hijt om dat hi des nijt en soude vergheten Item hi fundierde tot aken onse vrouwe kerck ende dede die columpnen ende

Anno xp̄i

marmer steen brenghen van romen ende van rauennen. daer na viij^c xiiij

maecte hi also veel cloesteren alser letteren sijn int. A. b. c. Ende gaff elcx hondert
pondt siaers tours payment Hi verbrede vranckrijck ende maectent twee werff
groter dant te voren was Item hi weder maecte dat heylighe lant ende quam we:
der tot Constantinopel Eñ hi en woude vanden keyser van constantinopel noch
gout noch siluer noch costelike ghesteenten ontfanghen Mer alleen begheerde hi
reliquien der heylighen Ende na dat hi gheuast ende ghebeden had ontfeng hi een
deel van ons heren croen die bloyende wert in sijn handen Hi ontfeng een van ons
heren naghellen Eñ een deel van theylich cruys Ons heren sweet doeck Onser vrou
wen hemde Symeons arme dit brocht hi al tot aken Ende doe dese reliquien in on
ser vrouwen kerck die hi ghetymmert had gheset worden. wert daer een dode ver:
wect Ende daer gheschiede veel meer miraculen ꝛc̄.

Voer die doot des glorioſen ende heyligher keyſers karoli ſachmen veel teyke-
nen Item die Eclipſis des ſonnes eñ des manes duerde langher dant ghewoen
lick was Item men ſach in die ſonne vij daghe lang een ſwarte vlack Item die
grote brug tot mens brande drie vren lang Item dat Coſtelike portael tot Aē
viel vter gronde neder Siende die goedertieren keyſer dat hem die doot naikende
was maecte ypriſtum eerſghenaem van ſijn goeden ·Ende deylde aen drieen dat
een deel gaf hi den armē eñ den dienres des palaes Die twee ander delen deylde hij
in xij ende gaf dat den prelaten der heyligher kercken · hij maecte ludowicum ſijn
ouſte ſoen keyſer Sijn ander ſoen maecte hi heer van duutſch lant Ende den derde
gaf hi hiſpanie Ten laetſten doe hi viij jaer keyſer gheweeſt had ende hi lxxij jaer
out was ſterf hi opten xxviij dach van Januarius Ander Cronijcken ſeggen
dat hi ſtarf opten eerſten dach van februarius Ende hi wert begraven tot Aken
In onſer vrouwe kercke ·

Die kercke van conſtantinopel wert een patriarchaelſtoel ordinert in die eere
des heyligher apoſtels ſinte jacob Ende die begheerte van maria zebedei wert ver-
mint Want johannes ruſt totter rechterhant tot Epheſum Eñ jacobus totter luf-
terhant · Romen ſtaende ſeer ſinuerlick int middel ·

Item doe karolus magno ſterven ſoude gheſchiedet dat Tulpinus archibiſcop
van vrmen weſende tot vrmen began hi die ſouter te leſen Ende wt die verhengniſ-
ſe gods hoerde hi inder lucht veel duuvelken die hi beſwoer vraghende wer wert dat
ſi woudey Sij antwoerde dat ſi haeſtelick tot Aken reyſden verwachtende die do-
ot des keyſers karoli Doe ghebot die biſcop den duuvelken in die naem ons heren
ihſu ypriſti dat ſi weder tot hem ſoude comē Ende ſi quamē ſeer dreuich eer dat
die biſcop die ſouter wt ghelesen had ſeggende het was ons keyſer Mer die man
vā galiſſen ſond hoofft leyde inder ſcalen alſo veel houts eñ ſteen dat ſwaerder wo
eeh dan al dat wij brenghen mochten Dese man van galiſſen was ſinte jacob welc
ke dese karolus magnus een kercke fundiert ende volmaect had ende na dien dat
hi die ſar tacenen verwonnen had doe opende hij ende maecten een weeh doer gro
ten arbeyt ende conſten om datmen ſinte jacob ſoude moghen verſoeken ·
Item Emardus heeft die hyſtori ende legende van karolus magnus beſcreuen ·

¶ Die sonne bleef in dese tijt staē drie daghe lang ō dat karolus magnꝰ soude sijn vyanden moghen verwinnen Ende een wet teyken des heylighen cruces mit veel speren openbaerde inder lucht Ende daer na volechde een grote bloetstorting onder den kersten.

Keysers

¶ In Rontivallo worden meer dan xv kersten coninghen ende greuen verslaghen Milo van Angleris Rolandus vāder was hertoch ende leydsman van karolꝰ heer Ende hi wert verslaghen inden strijt van Aygolando

Karolus magnus stichtede vijff heerlike bisdommen Als Colen Mens. Trier. Salzeberghen.

Gerhardus hertoch van beyeren quam in pannonien ende wert daer martelijt.

Tuellinus der vngaren coninck gaff hem seluen mit al sijn lant den keyser karolo magno Ende hi liet hem dopen ende wert kersten.

Salinus biscop Ambianensis Eñ valenciang sijn discipel martelaers.

an° mundi

Pausen

Sinte bartholomeus lichaem wert veruoert van lipertania tot beneuentum.

Romeyn sat iij jaer vij maent

Anno Xpi

¶ Ysuardus monick dese vergāderde wt karolus magnꝰ ghebot al die legenden eñ wercken der heylighen van alle die werlt. Ende alle daghe warend meer dan iij^c heylighen hoer hoechtijt daer om ist ordiniert datmen lesen sel in martirologio Et aliorū plurimorū sanctorū ꝛc.

¶ Dese stephanns verloste veel gheuanghen ī vrancrijck. hi croende den keyser ludowicum hij starff te romen ende wert in sinte peters kerck bograuen.

¶ Paulus dyaken vergāderde wt karolus ghebot die lessen diemen van een ygelicken heylich leset wt die alre beste scrifture der heyligher vāderen.

Rabanus poete ende monick wert na Abt vuldenses Ten laetsten Archibiscop van mens hij was een groot doctoer seer vermaert die veel bescreuen heeft Strabus was sijn discipel.

Dese ludowicus des groten karolus soen was een man van groter goedertierē heit waer om wert hi gheheten pius dat is goedertieren. hi verwan sijn twee broeders die die een duutslant ende die ander spaengen regierden Ende alle beyde hadden si een quaet eynde Dese ludowicus had oeck drie sonen Als lotharium puppinum ende ludowicum den eersten maecte hi keyser ende gaff hem italien te regieren den Anderen maecte hij coninck van Aquitanien Ende den derde maecte hi prince ouer beyeren ende germanien Daer nae wert hij off gheset van sommighe quaden menschen ende sijn sonē regnierden die hem veruolchde Nochtans bracht hijse namaels goedertierlike tot penitencie eñ berouwe Eñ hi regnierde weder mit lothario sinen soen Ten laetsten starf hi een heylich man ende wert te mens deuotelick begrauen.

xxv. jaer.

Honol dus coninc vanden denen dese wert mit sijn wijff eñ kijnderen tot mens ghedoopt Ende die keyser gaff hem vrieslant.

vi^m xxiij

Romeyn Dese sat vij jaer ende xvij daghen.

Romeyn sat iij jaer ij maent.

viij^c xxiiij

Dese pascalis bij openbaringhe van sinte Cecilien verhoeff hi haer lichaem mit sinte tiburcius maximus valerianus eñ oeck vrbanꝰ des paeus lichaem mit sijn eygen handen ende settese in sinte Cecilien kerck Item hi wed maecte sinte praxedis kerck Item hi maecte een cloester daer die moniken wt grieken in woenden Eñ ontallike veel heylighe lichaemen vergaderde hij vanden kerchouen ende verhoefse seer eerlike.

Dese Eugenius was een man van groter heylicheit hij ůsmāde die werlt ende dienden god hij vercierde sinte fabiaen kerck van welcken hij eerst een cardinael geheten was mit een suluerē cyborie eñ mit veel schildery dese wert martiriziert vanden leken van Romē eñ wert in sinte peters kerck begrauē.

Fredericus die ix biscop van vtrecht wert martelijt van judith des keysers wijff die sijn nicht was.

Die viij twist ind heyliger kercke was tusschen Eugeniū eñ zinzimium om tweedracht der geenre die den paeus coren Mer Eugeniꝰ bleef paeus om dattet meeste deel mit hem was.

In dese tijt was een maghet van xij jaren die opten paeschdach ontfeng dat hey lich sacrament. Ende vastede daer na vi maenden lang etende alleen water ende broet Daer nae abstinierde si haer iij. jaer lang van alle spijse ende drancke Na: maels leefde si weder als die ghemeen menschen.

In ludowicus tijden gheschiedet in turingia dat vander eerden wort ghesneden sonder enighe handen Een torff van vijftich voet lang. xiiij voet breet ende vi. voet hoech Ende wert wel xxv voet vander stede ghevoert.

Keysers

In walslant was een grote tempeest ende aertbeuinghe Ende veel steden ende husen verbrande vanden hemelsche vuer Die menschen ende die beestē worden vā: den blixem neder gheslaghen Item zwaer stenen vielen mitten haghel neder Item te midzomer eer die sonne opt hoechste was viel mitten haghel vter lucht Een gro: ot stuck ijs van vi voet breet ende xvi voeten lang Ende ij voeten hoech Daer na volchde een grote zwaer pestilencie.

an° mundi — vi^m xxxiij

Pausen — Romeyn xl daghen. — valentinꝰ — .iiij. Gregoriꝰ — Romeyn sat xvi jaer.

Anno Xpi — viij^c xxxiiij.

Dese gregorius wert paeus na dat valenti: nus ghestoruen was die mer een weynich tijts leefde dese heeft veel goets ghedaen hi sach die droeuighe tijden ende menigherley plaghen ondert volck Item hi ver: hoeff veel heylighe lichamen vter eerden ende settese opter altaren Item doer sijn be gheerten so verdreuen ludowicus ende guigo marckgreef van lombardien die sar: racenen van italien Ten laetsten na veel ontallike goeder wercken sterf hi op die seluer tijt dat die keyser sterf ende hi wert begrauen bij sinte peter.

Dese gregorius insettede die hoechtijt van allen heylighen te vieren opten eers: ten dach van Nouember Ende die walen mittet volck van germanien begonsten mede die hoechtijt te vieren opten seluen dach Item Rabanus heeft van dese hoech tijt een suuerlick sermoen ghemaect.

In dese tijt worden veel heylighen lichamen veruoert Sebastianus ende grego rius paeus suessionensis Sinte marcellinꝰ ende petrus lichamen worden van Ro men in walslant veruoert Ende sinte vitus lichaem in sassen Ende valentinus eñ genesius in Augiam.

In dese tijt openbaerde een sonderlinc ende een verveerlict comeet daer die keyser seer of verschrickte Ende sprac mitten philosoeph Egmardo menende dat si beweest ende bedude des keysers doot ende mutatie inden rijcke Mer die philosoeph Egmardo en woude den keyser niet verslaen eñ allegierde dat woert des propheten seggende van die tempelen des hemels en wilt niet üueren sijn ee Doe sprac die druote keyser wij en sullen niement anders ontsien dan den scepper die ons eñ dese sterre gheschapen heeft Ende wij sijn seuldich sijn goedertierenheit te louē die hē verweerdicht mit alsulke tempelen ons onwetende sondaers te vermanen want als alsulke wonderlike dinghen hem openbaren die ons alle tzeen so sellen wij alle oeck haesten ons sondich leuen te beteren om barmhertichheit te vercrighen Ende men gheloeft duechdelick dat hi mit dese oetmoedicheit den here versoent heeft soe dat die plaghe nijt en quam op hem Mer op jtalien wt een oploep der sarracenen.

viᵐ ylij

Gloria laus et honor tibi sit rex xpe ee dit is een ymmen diemen singt opten palm dach Ende maecte theodulphus biscop van oerliens daer hi in een toern ghevanghen sat Ende want hi dese ymmen sanc doe die keyser in die processie verbij den toern ghinc werd hi verlost ende weder in sijn bisdom gheset.

viijᶜ ylij.

Een verveerlike plaghe gheschiede ouer romen eñ al jtalien wāt sommighe onghelouighe kerstē seynden heymelic aenden soldaen der sarracenen dat hij gheringhe soude ouer romen Ende hi quam doe wert romen ghewonnen ende sinte peter ende sinte pouwels kercke wert yammerlick bewoest ende een peert stal off ghemaect Mer ludowicus ende die walen mitten lombarden verjaechdese ende maecte se wed voeruluchtich nijt sonder grote bloetstorting der kerstē menschen Namaels quamen die sarracenen weder tot romen ende bewoefde die kercken mit groter onweerdicheit Ende doe si al dat omtrent romē was verdestrueert hadden quamen si weder in affricken van daen dat si ghecomen waren mit groten woe ende verdroncken all in diepste vander zee.

Sinte dyonisius boecken werden vten griecken in latijn ouerset Ende die keyser van constantinopel michael seynde se den keyser ludowico diese mit groter blijscap ontfeng op sinte martijns dach Eñ doe worden aldaer vijf sieken menschen terstont ghesont.

Dese lotharius besat dat Rijck alleen na sijns vaders doot Hi had twee broe-
ders ludowicum eñ karolum dien hi ont eruen woude Waer om streden si teghens
hem in welcker strijt gheschiede alsoe groot bloetstorting dat voer die tijt nye soe
groot in vranckrijck gheschiet en was. Ende lotharius wert voeruluchtich Mer
sommighe grote heren verenichdese weder ende deyl-
den die rijcken onder malcander soe dat lotharius xv jaer

Keysers

keyser bleef Mer voert aen en consten sij hoer vy-
anden nijt weder staen om datter soe veel ridderen
verslaghen waren waer om worden sij tot allen canten aenghevochten Want als-
men alte veel wil bedriuen so doetmen bij tijden alre minst Ende die Ander men-
schen pleghen te beschermē die en moghen nu hoer seluer nijt helpen Wat sel doen dat
cleyn cruyt der woestinen Als die hoghe cedar bomen nijt en moghen staende bli-
uen. Alle dinghen doet bij raet of het sel dy namaels rouwē mer te laet. Een merc
lick exempel Ten laetsten int xvi. jaer sijns keyserrijcks deylde hi sijn kijnderen
dat rijck eñ wert monick Mer corts daer na starf hi salichlick Ende in sijn doot

an° mundi

wort ghesien een strijt tusschen den duuelen ende den Enghellen om die ziel Mer
doer der monikē ghebet worden die duuellen ūdreuen.

Pausen

Romeyn sat iij jaer ij maenden.

Anno Xpi

Twaelff hertoghen wt bemen worden
in dese tijt ghedoopt
Radulphus biscop biturien sis was van
groter heylicheit vermaert
Die stadt leonina wert bij romen ghe
tymmert wt ghebot des paeus leo om te
beschermen sinte peters kerck
Sinte helena constantinus moeders
lichaem dat begrauen was in sinte mar-
cellus ende petrus kerck wert in lothari-
us ix jaer veruoert van romen in vranc
rijck int sticht van remen

Dese sergius hiet eerst verkens
muyl Eñ want dat een oneerbaer
naem was soe hebben van dese tijt
voert alle die paeusen hoer naē ver
wandelt Mer ander die dit nijt en
behaghet segghen datmen die naem
verwandelt wt exempel vā xpristo
die allen apostellen namen gaff ꝛc̄
des ghelijck machmen oec segghen
vanden patriarchen Ende dese Redē
is beter Item dese sargius croende
lotharium in een keyser na sijns va
ders doot.

Johānes wt Englant gheboren vā Mens heeft ōtrent dese tijt gheweest Dese was een vrouwe ende wert van haer boel in manss clederen tot Athenē ghebrocht Sij wert so inder heyligher scrifture gheleert datmen haers ghelijck nijt en vant al so dat si te romen had veel grote meisteren tot discipulen Ende nae dien dat sij drie jaer te romen ghelesen had Wort si ten laetsten eendrachtelick paeus ghecoren Eñ bij een haren knecht wert sij mit kijnt Mer want sij die tijt haers barens nijt en wist daer om als si gaen soude van sinte peter tot sinte janss te latranen wert si vā den baren belopen omtrent sinte clemens kerck Ende van groter weeutheit baerde si ende starf ende wert daer begrauē Ende want die paeus altoes een ander wech omgaet Als hi daer omtrent coemt so menen veel luden dat hi dat doet om die lelicheit dier schennisce Ende dit is die vi paeus gheweest die die naem der heylicheit sonder wercken gheuoert heeft Ende sij en wert oeck nijt onder den paeusen gherekent.

Johānes sat ij jaer v. maent. ende iiij daghen.

vi^m liij.

Romeyn
Dese leo sat viij. jaer. iij. maent vi daghen

.iiij. Leo.

viij^c liiij.

Leo een heylich man had in hem serpentē wijsheit ende duue simpelheit hi was van sijn ouders in een cloester gheset om te leren Eñ hi ghing so seer voert in consten ende in duechden dat hi een volcomen monick word Ende doe sergius starf eñ eer dat hi begrauen wort. wert dese leo paeus ghecoren Ende ter stont began hi weder te maken sinte peter eñ sinte pauwels kerck mit meer ander kercken die van den sarracenen verdestrueert waren Item doe die van Napels opter zee streden teghens den sarracenen doe bad hi ende maecte dese collect Deus cuiꝰ dextera beatū petrum ambulantem ꝛc̄. Ende doe hij die muren vander stādt leonina ghemaect had ende dat hi die sloten soude daer aen doen wert hi biddende ende sprack dese collect Deus qui beato petro collatis clauibus ꝛc̄ Dese leo was een man van groter lijdsamheit eñ oetmoedicheit hi was een neerstich onder soeker der heyligher scrifturen ende al tijt seer deuoet in sijn ghebeden Hij starff ten laetsten ende wert begrauen in sinte peters kerck Sijn hoechtijt houtmen opten xvi dach van Julio.

Dese ludowicus was lotharius soen hi wort van sargius den paeus in een coninc ghecroent hi regnierde een wijl tijts mit sijn vader En hi regnierde alleen xxi jaer dese ludowicus had een soen die in sijns vaders teghenwoerdicheit seer ghequellet wert vanden duuellen wel iij daghe lang Ende hi bekende ende beleet openbaerlic dattet hem gheuiel om dat hi teghens sinē vader quādē raet ghestelt had Ten laetsten doe ludowicus in jtalien ge

Keysers

die ij. ludowicꝰ

storuen was doe wert karolus sijn ghevader keyser. jn desen lodowicus tijden gheschieden veel wonderlike dinghen Want in die stadt van mens was drie jaer lang grote tribulacie Men sach den duuel openbaerlick dat hi die huse aen stack ende verbrandese. hi steende die priesters diet ghewijde water worpen Waer om worden veel menschen voeruluchtich ende toghen van daen om dat si daer nijt bliuen en dorsten.

Lotharius ludowicus broeder was heer van loreynen.

an° mundi — vi^m lxiij.

Paeusen

.iij. Bn̄dictꝰ — Romeyn sat ij jaer en̄ vi maent.

die j. Nycolaꝰ — Romeyn sat ix jaer ij maent ende xx daghen.

Anno Xp̄i — viij^c lxiiij

Dese benedictus was van allen menschen die heylichste vermaert hij ordinierde dat die clercken manierlick ende eerlick souden gaē hij starf ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Dese Nycolaꝰ was van so groter heylicheit dat na gregorius magnꝰ niement sijns ghelijck gheweest en is hi wert paeus ghecoren in teghenwoerdicheit des keysers ludowici Ten laetsten nae veel goeder wercken starf hi ende wert in sinte peters kerc begrauen.

Magniradus heremijt wert martelijt.

Tot Colen was een grote tempeest ende onweer so dat sinte peters kerck wert aen drieen ghedeylt ende dode drie menschen Ende noch vi menscen worden ghe slaghen dat si bi na doot waren dese blixem had een forme van een vuerighe draeck.

Nymundus coninc vā Engelant eē heylich mā wert vanden denen martiriziert.

Cyrillus een heylich man was der sclauen hoer doctoer ende apostel ghenaemt dese vant sinte clemens lichaem in Crisona doe die zee verdroecht was en̄ brachtet te romen settende seer heerlick in sijn kerck.

¶ In desen tijden reghendet in jtalien bloet vanden hemel iij daech ende iij nachten lang. Item in jtalien worden sij gheplaecht mit die sprinchaengens ghelijck hier voermaels die Egipcij gheplaecht waren Ende daer nae volchde een grote duer tijt ende hongher soe datter dat derdendeel der menschen wel storuen Aldus quā die een plaech na den anderen Want eerst worden si mit strijden vermoeyt Eñ als nu vergaensi van groten hongher.

¶ Item in sassen versanck in een oghen blick tijts een derp mit kercke ende cluse mitten menschen ende husen ende al datter in was.

¶ Die Coninc der bulgaren wert mit al sijn volc kersten hi wert so deuoet dat hi sijn rijck ouer gaff sijn soen ende wert monick Mer sijn soen viel weder van dat kerstē gheloeff Waer om aenveerde die coninck weder sijn rijck ende veng sijn soē berouende hem sijn oghen: ende werp hem inden kercker. ordinierende een ander in sijn stede diet rijck soude regieren Ende doe hij dat Rijck weder in vreden ghestelt had ghing die coninck weder in sijn cloester aentreckende monicx habijt.

vi^m lxxiij

·ij· Adriang

Romeyn
Sijn vāder hiet
Catho. dese sat
vijff jaer.

viij^c lxxiiij

¶ Dese Adriang paeus excommunicierde des keysers broeder lotharium coninc vā vrancrijck om dat hi in ouerspull leefde Mer die coninck quam te romen eñ wou de hem onsculdighn Daer ontfeng hi mit sijn edel mannen dat heylich sacrament Mer al diet mit onweerdicheit ende in sonden ontfanghen hadden storuen binnen jaers Ende die coninck starf ende wert onder weghen begrauen doe hi totter stādt placenciam quam.

¶ Johannes scotus een seer wel geleert man doctoer inder heyliger scrifture Dese quam in vrancrijck Ende ter bede des keysers ludowici so ouersettede hi dyonisiq boecken vanden hemelsehen jhearchie vten grixe in latijn dese johannes wert na vā sijn discipulen mit griffellen doot ghesteken. Item wetet dat dyonisius boecken sijn dicwijl vten griexe in latijn ouergheset.

¶ Mimenus coninck van britaengen wert van sinte maurilioen verslaghen doe hij vranckrijck beleghen had.

Dese karolus is gheheten Calug dat is die kael karolus Na dien dat ludowi:
cus doot was so toech dese karolus tot hem den paeus johannē mitten romeynen
mit veel ghiften ende gauen al so dat hi keyser wert. hi had een broeder die ludowi
cus hiet ende was coninck van germanien dese ordinierde een strijt teghens sinen
broeder Mer karolus doe hi wt gallien toech in jta:
lien wert hi van enen jode vergheuen ende starff eer regnierde iij jaer
Keysers die strijt begonnen wert. ende ix maent.

Dese karolus stichtede in vrancrijck veel kercken eñ weder maecte die kerc:
ken welke verdestrueert waren hi maecte sinte cornelijs eñ sinte Ciprianus kerc
Ende in sijn pallaes maecte hi een kerck in die eere onser lieue vrouwe ende moed
gods maria dien hi vercierde mit veel reliquien Als mittē doernen croen ons herē
dat sweet cleet ende mit die spongie Ende mitten heylighen lichamē Cornelij ende
Cipriani martelaers Eñ doe dese lichamen in die kerck ghebrocht worden maecte
hi dat respons welckē men singhet vanden apostelen dat all dus beghint Ciues
an° mundi apostolorum et domestici dei ꝛc. vi^m lxxxiij.

Paeusen sat x jaer
ij daghe.

Anno Xpi viij^c lxxxiiij.

Dese johannes maecte karolum keyser Ende hi wert vanden romeynen inden
vanghenisse gheleyt om dat hi den keyser nijt gunstich en was hi verdreeff for:
mosum biscop portunensis eñ ōtbiscopte hem dat een saeck van veel quaets was
Tot desen paeus seynde johannes dyaken der kercken van Romen sinte gregorius
leuen welke hi in iiij boecken seer heerlick ende sprijselick ghescreuen had.

Sinte gregorius hoefft Ende des heylighen leonis arm worden vanden paeus
johannes veruoert tot die kerck zenonensis.

Tot Constantinopel wert gehouden dat viij. consilium nad grieken rekening
Ende dit was dat v. dat tot constantinopel celebriert wert in dit Consilium wa:
ren iij^c ende lxxxiij patres ende prelaten.

Omtrent in dese tijt is die Caritaet lieft ende minnen in allen staten seer ver:
cout Eñ die scalcheit quaetheit begonsten hoer te verbredē Nv in dese tijt cessierde
dat sweert mitten kettery te mael seer Mer houerdy ende ghiericheit mit and ghe:
breken ontbonden hoer tomen eñ hebben dat kersten gheloef meer persequiert dan
voermaels die ketters deden.

Dese karolus was des anderde ludowicus soen ende hij is gheheten die ioncste karolus hi besat vredelick gallien eñ germaniē Eñ hi wert int anderde jaer sijns rijcks vandē paeus johannes die viij in een keyser ghecroent Ten laetstē na gloriose victorie bracht hij die van normandien totten gheloue Want sij den fransoysen nijt langher en mochten weder staen Hij regnierde in vrancrijck iiij. jaer Mer namaels wert hi onbequaem van lichaem ende word wt sijn rijck verscouen Ende hij iaechde sijn keyserinne van hem om dat si mit enē biscop meer gheselscaps had dan hem wel lief was doe vermat die keyserinne noch maghet te wesen ende scheyde van horen man ende ghing in een cloester.

.iij. Karolus. xij. jaer

Die ongaers waren een onbequaem groff volck. si namen hier oersprong eñ quamen wt sicilien in pannonien daer sij die inwoenres verdreuen Sij aten raeu vleysch ende droncken menschen bloet ghelijck die phalangi dese hebben namaels romen eñ der kercken goeden aengheuochten als voermaels die gothen daden Aldus wert die tribulacie continueert.

.ij. Martinus sat een jaer Eñ vijf maenden.

.iij. Adrianus Romeyn. sat een jaer iij maent.

Dese Martinus sat mer een weynich tijts Ende Adrianus oeck des ghelijck Item Adrianus ordinierde dat die keyser in gheenre wijs hem onder wijnden sel om enich paeus te kiesen Mer het schijnt wel dat dese ordinancie lutten ghehouden wert. Want leo die viij. ordinierde dat desen statute recht contrari was Waer om ist bij auentuer van node gheweest datmen nāder veranderinghe des tijts somwijlen oeck die statuten mutiert ende verwandelt heeft.

Och och och here god hoe is dat gout verduustert ende die alre beste coloer verwādelt Wat groter scandalizacie lesen wij dat omtrent dese tijt in den heyligen paeus stoel gheschiet is. die du soe langhe tijt mit groter lieften bewaert hebste. O wat twiste tweedracht. Wat persecucie hat ende nijt houerdye eñ ghewel O alre quaetste tijt in welcken onbrack die heylich ende die waerheiden sijn verminret vandē kijnderen der menschen Nochtant hebben na dese tijt veel heylighe paeusen geweest Mer nijt also continueert noch in so groten ghetale als voermaels plaghen te wesen Och wat convent of wat vergādering ende wat mensch sal nu vry wesen als wij mercken dat die eerste heylicheit aldꝰ vergaen is.

Normandien wert int iij gheslacht bekeert Daer nae wert Robertus ghebo:
ren die Apulien Calabriē ende sicilien ūcreech die oec verwan die veneciaens eñ
Alexium d grieken keyser. Item gallien was te mael seer beleghen voer die een
dracht ende compositie rollonis des hertoechs van normandien Want die germa
ni sienden dat Colen Trier ꝛc̄ verbrant waren. gauen sy hoer totten franssen Eñ
doe wert Rollo hertoech van Normandien ghedoopt Nemende te wijff galliam
Keysers des conincs dochter Ende normandien wert hem toe ghesekert ende beloeft.

Elphredus coninck van Enghelant was een gheheel duechdsam man hi ouer
bracht tusschen nacht ende dach viij. vren mit bidden lesen ende scriuen Ende. viij.
vren was hi becommert mit saken diet rijck aen ghinghen Eñ die ander viij vren
tot noottruft sijns lichaems hij dispensierde sijn eruen ende sijn goet seer wel.
Sinte Kalixtus lichaem wert in vrancrijck veruoert

an° mundi vi^m xciij.

Vlaenderen wert een graefscap Eñ baldwing was die eerste greue.

Romeyn sat vi jaer ix daghe die stoel was ledich vijff daech.

die v. stephanꝰ

Paeusen

Anno Xp̄i viij^c xciiij.

In stephanus tijden om anxt ende vrese vander normannen wort sinte marti
nus lichaem veruoert van tours tot altisiodoren dat is tot okers ende wert eerli
ke gheset in sinte germanus kerck Ende wanter veel miraculen gheschieden daer
om wordende die moniken twistende want si nijt en wisten doer wies gracien die
miraculen gheschiede Doe wertter een lazarich mensch gheleyt tusschen sinte mar:
tijn eñ sinte germanū Mer die sijde welcke naest an sinte martens lichaem lach
wert ghereynicht Eñ des anderen nachtes leyden sij den selueren man mit die an:
der syde tot sinte martens wert: ende die wert oeck ghesont Mer sinte germanꝰ
en was hier om nijt te minre van miraculen Eñ dit gheschiede aldus om dat sin:
te germanus sinen gast sinte martijn woude eeren Daer na wert sinte martijns
lichaem weder ghebrocht ende maecte doe een gichtich ende een blint mensch ghe:
sont teghens horen wil Ende bouen der naturen loep worden die bomen groen oft
zomers tijt gheweest had.

Sumderoldus biscop van mens wort vanden normannen martiriziert.

¶ Dese Arnulphus bedwang gheheel den normannen die xl jaer lang op galli-
en ghestreden hadden. hi quijnde in langhe ziecten ende wert vanden medicijn meis-
ters ouer ghegheuen so datmen hem mit gheen medicinen en mocht helpen die lusen
en verteerde hem dat hi starff Na desen Arnulphus quā sijn soen ludowicus mer
hi en creech des keysers croen nijt Eñ hi was dat eyn
de des keyser rijcks van karolus gheslacht ouermits
horen sonden Want die kercken welcke van hoer ou-
ders ghesticht waren en bewaerden sij nijt na hoert toe
behoren Mer si verdestrueerdense meer.

Arnul-
phus.

Regnierde
xij jaer

¶ Doe Dese Arnulphus hoerde dat sijn volck veel verslaghen word vanden nor
mannē quam hi wt beyeren mit een alte grote schaer volcks te voete. ende ůsloech
aldaer bi dat water geheten tyla also veel vanden normannē datter seer weynich
te lijff bleeff.

formosus

biscop van portuen.
sat wijff jaer
vi maent.

¶ Dese formosus wt vrese ende anxt des paeus iohannes vloech hij ende liet
dat bisdom van portuen. Ende na doe hi nijt weder comen en woude wert hi ver-
maledijt daer na quam hi in gallien totten paeus ende wert ontpriestert als een
leeck Ende hi zwoer totten bisdom noch te romen nijt weder te comen. Daer nae
wert hi vanden paeus martinus johannes nasaet teghens sinen eet weder biscop
ghemaect Ende hi quam nijt alleen te romen Mer hij word oeck paeus daer veel
twist om was.

¶ Item wetet dat die boeken ghenoech schelen van dese tijt der paeusen mitten li-
nie der keyseren Mer daer leyt ons luttel machts aen. Het is ons ghenoech den
tijt wel te onder scheyden ende wat datter eerweerdelick ende goets in ghedaen off
gheschiet is dat wij des inder memorien houden.

In dese tijt was die neghende eñ die alre scandelicste twist inder heyligher kerc
ke tusschen den paeus formosum eñ sergium. Want sergius wert van formosus
reprobiert ende vloech in vrancrijck Ende ten laetsten wert dese sergius paeus eñ
quam heymelick weder te romen eñ veng xpristoforum werpende hem inden kerc
ker Ende hi dede formosus lichaem op grauen mit groter onweerdicheit ende liet
hem sijn twee voerste vingheren off snyden. in dese seluer tijt was oeck een ander

Keysers

cleynre tweedracht corter durende tusschen leonē ende xpristoforum want xpris:
toforus wert mit ghewelt paeus ende worp leonem die paeus was inden kercker
Mer xpristoforus wert daer om van sergius gheuanghen als een ghewel digher
Sōmighe segghen dat hij monick wert Aldus is dat quaet seer vermenicht ende
verbreet inder heyligher kercke.

	bonifacius sat xv daghe Tus:cus.	Romeyn een jaer iij	Romeyn iij maent	Romeyn xx daech	ij jaer	Romeyn iij jaer.
an° mundi	vi^m C iij.	maent	xxi daech		xv daghe	ij maent
Pausen	die vij bonifacius	die vi stephanus	die. j. Romanus	die. ij. Theodorus	die ix Johānes	die iiij Benedic:tus.
Anno Xpi	ix^c iiij					

Dese stephanus wert biscop ordiniert van formosus Ende hij veruolchde formosum Eñ al dat formosus gheordiniert had dat maecte dese stephanus te nijt hij settede hē te recht inden raet eñ gheboet datmen sijn twee vingheren soude of snyden ende inden tyber werpen.

Romanus ende Theodorus gheuoelde teghēs stephanum den paeus ende weder maectē alle die ordinancien welcke formosus die paeus ordiniert had.

Dese johannes vergāderde te rauennē een consiliū vā lxxiiij biscoppen om te nijt te maken formosus ordinieringe ende te confirmieren dat consiliū welcke die paeus stephanus gehouden had teghens formosum.

Dese navolghende viij. paeusen hebben een corten tijt gheseten ick en weet nijt merclicx van desen te segghen Want ic nijt gheuonden en heb dan dat sij grote scandalazacie twist ende twedracht inden heylighen paeus stoel ghemaect hebben die nie te vorē ghehoert en is Want die een teghen den anderen ende alte samen tegens malcanderen ghetwist hebben.

Dese Keyser Ludowicus en had die benedixie vanden paeus nijt om die onseechepts wil der gheenre die in jtalien heerscappie hadden hi arbeyde seer om berẽgarium te verdriuen. Ende doe hi voer hem began te regnieren wert hi te veronen gheuanghen eñ sijn oghen worden wtghesteken Doe wert berengarius weder keyser Item dese lodowicus was die laetste Keyser van karolus gheslacht.

die iij. ludowicꝰ vijaer

In dese tijt gheschiede die eerste reformacie van sinte benedictꝰ oerde die tot veel plaetzẽ seer geslapt was Item Rijckdom heeft menich werff die saeck gheweest dat die heylighe oerde tot een val ghecomẽ is Eñ die Armoede is gheweest een saeck van goeder reformacie.

Geruo Abt gheboren wt bourgoengen vant gheslacht der greuen dese tymmerde eerst dat cloester gingniacense Ende daer na dat cloester clunacium.

Sinte Odo monick cluniacensis verwecte die vuericheit ende deuocie indẽ cloesteren hi heef veel ghescreuen hi heeft dyalogum gregorij in een boeck begrepen.

vi^m C. xiij

die v. Leo. xl. daghe

die .j. xpristoforus. vij maent

die iij Sergius Romeyn sat vij jaer iij maẽt ende xvi. daghen.

ix^c xiiij

Dese leo wort vã sijn priester xpristoforus gheuanghen doe hij xl. daghen paeus geweest had eñ wert inden kercker gestoten Ende xpristoforus nam mit ghewelt dat paeuscap.

Xpristoforus doe hi vij maenden paeus gheweest had wert hi vanden paeus sergiꝰ ofghe set als een ghewel diger eñ wert inden kercker ghestoken Mer ten laetsten wert hi monick.

Sergius was dyaken ende wert vandẽ paeus formosus reprobiert ende van dat paeuscap ghestoten Mer naemaels wert hi bij hulpe vanden franssen weder paeus ghemaect. Ende om wraeck dat hi verscouẽ was nã hi formosum vten graue eñ ghecleet als een priester ende in des biscop stoel gheset liet hij sijn hooft of slaen ende inden tyber werpen Ende die van hem ordiniert waren. die onordinierde hij weder Ende doe die visschers sijn lichaem vonden. ende sij dat in sinte peters kerck brochten. doe Aenbade die beelde dat dode lichaem eñ gruetedent eerlick dat veel menschen aensaghen.

Dat greefscap blesenti nã hier oersprong wt dat edel gheslacht der normannen Eñ Gello was die eerste greeff.

Dese berengarius was wijs te wapen ende harness te voren. hij had een strijt mitten romeynen ende oeck mitten voerscreuen ludowico. Item noch van desen noch vanden navolgende ander keysers en wert gheen mencie ghemaect int spieghel der hystorien dat vincensius ghemaect heeft tot des eersten ottonis tijden toe.

Keysers

jaer.

jaer

Conrardus en wert onder die keysers nijt gherekent wāt hi alleen regnierde in almanien Dese hugo regnierde alleen in jtalien daer om en wert hi onder den keysers nijt gherekēt hi na volchde berengarium.

In desen tijt wort den keyser ludowico presentiert een wonderlic creatuer hebbende een honts hoofft ende al ander leden als een mensch dit mocht ons wel beteykenen die wonderlike staet deser tijt in welke die menschen sond hoofft als honde blaffende nv hier nv daer toe hoer weynden ende alle stantafticheit achter lieten

an° mundi

Paeusen

Dese Anastasius was een Romeyn Ende sat ij jaer. ende ij maenden.

Romeyn sat vijff maent xxi daghen.

Anno Xpi

Anastasius Ende laudo hebben weynich tijts gheseten.

Dat Rijck van Romen wert anderwerf transferiert eñ ghedeylt want die franssen en waren den kercken nijt behulpelick die hoer voer vāders ghetymmert hadden. mer si verdestrueerdense meer Noch si en deden den romeynen gheen bijstant teghens den lombaerden die den romeynen seer lastich waren daer om worden si bi ghemeen consent van dat rijck gheset ende verschouen Item die jtaliaens regnierden alleen in jtalien Ende die almani alleen in Allmanien. tot des eersten ottonis tijden toe die ouer all regnierde Item die franssen worden ghedwonghen binnen hoer palen te bliuen vernemende nv dat alle dinghe tot een eynde coemt. Als sommich ander die dat radt der Auentueren op ende neder gheclommen hebben.

Stephanus biscop van ludick van groter consten eñ heylicheit seer vermaert. dese screef sinte lamberts leuen ende passie tot hermannum den archibiscop van colen hij maecten vanden seluen martelaer die histori mittē noten diemen inder kercken singhet Ende oeck die historie vander heyligher drieuoudicheit Ende van sinte steuens vindinghe.

In wat tijden dat dese berengarius soude regniert hebben daer en spreken die boec
ken niet alleens off. Sommighe seggen dat hi den eersten berengarium volchde
Sommich ander seggen dat hij regnierde nae hugonis tijden Mer daer en leyt
gheen macht aen Dese tijden waren seer verstoert. Wat wie dat meest vermoche
die bedreeff meest

C Die Oerde cluniacensium be-
gan omtrēt dese tijt eñ had voert
ganck in gheter oetmoedicheit eñ
vuericheit Si hielden sinte benedic
tus reghel Ende die heylighe Odo
was hoer eerste ouerst.

C Die sarracenen welke in italien
heerschappie gevoert hadden wordē
nv ūwonnen vandē paeus johan-
nes die x eñ vāden maregreef al-
berīus. vi^{n} C xviij

Sinte wiberg stichtede dat cloes
ter gemelatensis in loreynen.
Regino Abt prumiensis dese be-
screeff een Cronijcke.
Zeptineus herteech van bemen wert slaen
den boeslaus sijn soen een quaet mensch dede sijn
broeder wenzelaum doden int j. jaer des key
sers otto Daer om streed otto viij jaer lang
op bemen ende verwanse.

vi^{n} C xxxiij

C Romeyn
dese sat viij jaer
ij. maent ende
drie daghen.

Leo een Romeyn
sat vi maent xxv
daghen.

romeyn.
sat vij jaer
j. maent
ij daghe.

ix^{c} xviij

ix^{c} xxxviij

C Dese johannes die x was des paeus sergius soen Also wel inder naturen als
in zeeden hi quam ghewel deliclk aen dat paeuscap Ende wert van allen den volcke
of ghekeset Mer na dat hi victori had ouer den sarracenen die in italien heerschappie
hadden doe wert dese johannes mit vruechden ende blijscap weder ontfanghen Te
laetsten wert hi van gwidonis linechten ghevanghen ende inder kercke ghestoē
daer si een oerculssen op sijn mont leyden ende smoerde hem. so dat hi daer starf Eñ
na desen quam een ander die oeck johannes hiet ende wert paeus Mer die wort
ter stont verdreuen daer om en wert hi nijt in die lijnie der paeusen ghekset.

C Almanien begonst omtrent dese tijt te hebben veel edel personen in leyden sta-
ten ende kunde Ende hoer principael landen ende steden Als sassē beyeren ende oes-
ten rijcke worden verciert mitten liechē des ghekloues Ende veel menschen waren in
wijsheit eñ voersienicheit seer vermaert Aldus alst een volck daelt so op clym-
met dat ander Om dat Alle vleysche nijt en sel glorieren dan inden vāder des liech
tes van welcke ons coemt dat alre beste goet Hijs die voermaels ghesprokē
heeft tot samuel den propheet jck glorificer den die my glorificeren Ende die my
versmaden selken wesen onedel.

Dese heinricq was hertoch van sassē een edel vreedsam man een minre d̄ recht
ueerdicheit Mer want hi alleen in Almanien regnierde daer om wert hij on:
der dē keysers nijt gherekent noch vanden paeus nijt ghecroent Hij had een huus
vrou die Mathildis hiet daer hi bij wan twee sonen die een hiet Otto Eñ die an:
der henricus Otto wert na sijns vāders doot een
ghecroent keyser Ende henricus had veel landen
in almaniē Itē hi had oec een derde soen die bru:
no hiet die een heylich man wert eñ was xiij jaer

Henricus

Die eerste duutsche keyser regnierde. xviij jaer.

Keysers

Archibiscop van colen een man van groter volmaectheit hi fundierde sinte pan:
thaleons cloester. Item dese voerghenoemde Coninghinne Mathildis henricus
wijff was van groter heylicheit seer vermaert Want si was bouen maten oetmoe:
dich ende bermhertich Item van haer duechden was dat gheslacht der sassen ver
edelt Dese bleeff nae haer manss doot langhe tijt wedue Sij fundierde veel cloeste
ren ende gasthusen Sij was seerverduldich in wederspoet. seer wacker in haer
ghebeden soe dat si ghewoentlick was die heel souter te lesen smorghens voer den
daghe. Ten laetsten voerseyde si haer starfdach ende
voer tot xp̄m Sij after liet een kijnt tot troestinghe
der heyligher kercke.

an° mundi

Paeusen

xi. Johānes

Romeyn sat iiij jaer x. maent xv daghen.

Anno Xp̄i

Karolus Coninck van vranckrijck wert vanden
greef hibertus balling gheleit ende martiriziert
Adamarus een heylich man was Abt cluniacen:
sis na odonis tijden.
Theodardus Abt van sinte helyas cloester was van
groter heylicheit vermaert
Elthescanus coninck van Englant een man ūmaert
van wonderlike groter deuociē Sijn moed was eens
harders dochter welcke voer sach dat van haer soude
comen een man die all Englant soude verlichten dat
Also gheschiede Want dese coninck had alsulke deuo:
cie tottē dienst gods so dat hi gheen cloester onbeghift
en liet.

In desen johānes paeus
tijden was wt ghegheuen
een bloedighe vloet betey:
kende veel quaets want
in dat seluer jaer quamē
die sarracenē ende die vā
Affrikē mit j grote schaer
van volck ende verwon:
nen die van geneven. Eñ
behaluē wijff ende kijnde:
ren worden si al gheuan:
gen of doot gheslaghē Eñ
si worden oec van al hoer
scat eñ cleynoten beroefft

¶ Item in heinricus xviij jaer gheschiedet op een tijt dattet weder ende die lucht seer claer was Mer die sonne verduusterde ende gaf vā haer bloedighe radien die doer den veynsteren vanden husen schenen.

¶ Item omtrent dese tijt wort een man sijn hant of ghehouden mit een yser Ende na een jaer wertse hem volcomelick ende geheel weder aen: gheset des nachts in sijn slaep Ende men sach gheen litteykē anders dan off int litt of inder coniunctie daerse te samen ge: set was een bloedighen draet doer ghegaen had

iij. berengarius — vij jaer

¶ Wenzelaus prince van bemen was een goeden vāder een beter soen hi wert van sinen quādē broeder mar tiriziert dese heylighe man was die oetmoedichste eñ alre bermhertichste.

¶ Dese berengariq reg nierde in jtaliē in sijn tijt was een grote twist ende tweedracht.

In dese tijt starf henricq Ende sijn soen Otto reg: nierde in jtalien.

vi^m C xliij. — vi^m C liij

vij. Leo. — Romeyn iij jaer v. maent x. daghen. — viij. stephanq. — ·iij. Martinq — Romeyn iij jaer vi maent. xiiij dage — ·ij. Agapitq — Romeyn viij jaer vi maent. x. daghen.

ix^c xliiij — ix^c liiij

¶ Dese stephanus was een dwtsch wt germanien ende sat drie jaer vijff maent x daghen Hi wert van sommighe Romeynen verslaghen.

¶ In dese tijt lieten die denen varen alle Afgodery Ende hoe wel dat si xpristum eerden ende aenbaden Nochtans dede si den afgoden oeck mede sacrificie segghen: de dat die Afgoden ouder waren eñ machtiger dan xpristus was Mer een clerck gheheten Ansgarius was den denen geheel contrari Ende om sijn woerden te ves: tighen so droech hi een barnende yser in sijn hant sonder quetsing Eñ daer of wor: den si volcomelick informiert ende gheleert Doe quam al dat Coninck rijck van bemen tottet kersten gheloue.

¶ Bruno Archibiscop van Colen een heylich man des eersten ottonis broeder dese was in Almanien vermaert regierende beyde die sweerde seer strenghelic Hij stichtede tot colen sinte panthaleons cloester Ende totten bisdom gaff hi een graeff: scap Oeck vercierde hi dat bisdom mit veel reliquien.

¶ Dumstanus biscop cantuariensts en heylich man hi stichtede veel cloesteren hi sach onsen lieuen vrouwe ma ria opten dach dat hi steruen soude.

In des paeus Aga: pitus tijdē starf odo Abt cluniacensis.

¶ Dese lotharig starf dier wijls dat Otto rignierde in Almanien Sijn wijf die daluida hiet hilicte na haer manss doot Aen desen seluen Otto.

¶ Dese Anderde lotharius ende die iiij berengarij en werden in Ander Cronijcken voer gheen keysers gheset.

Keysers

Maiolus een heylich man was die iij abt cluniacensꝭ

·ij· lotharius· ij jaer

Onder desen lothario wert hugo die een greef van parijs was hertoech vā vranc rijck hi starf in sijn ij jaer eñ wert in sinte dyonisius kerck begrauen Hi had iij sonen gheheten Otto. hugo ende henricus die hem navolchde Mer in die vāders stede wert hugo die eerst hertoech.

¶ Die kettery Amtropomorfitarum nam weder oersprong in jtalien Mer dat en duerde nijt lang Want Raherig biscop mit meer ander clercken maectese ter stont te nijt.

an° mundi — vi^m C lxiij

Pausen

·xij· Johānes — Romeyn sat viij jaer. vi. maent ende x daghen.

·v· Benedictus. — sat ij maent vijff daghe.

Anno Xpi — ix^c lxiiij

¶ Dese johannes was eerst gheheten Otto magnꝰ dat is die grote otto Sijn vāder hiet Albricus ende was een edel Romeyn seer machtich hi swoer dat hi nae Agapitus doot soude sinen soen paeus maken dat Also gheschiede. Mer dese johannes was een wey man Ende seer oncuysch so dat hij openbaerlick die vrouwen bij hem hielt. Waer om screuen die Cardinalen aen den keyser Otto dat hi tot Romen woude comē om die scandalizaci vander heyligher kerckē of te doen Dit vernemende die paeus dede den Cardinael eñ dyakē sijn nose of snyden ō dat hi die Raetsmā was vā die brieuē te scriuen Eñ hij dede johanni den subdyaeck sijn hant of houden om dat hi die brieuen ghescreuen had Ten laetsten doe hi vermaent wert vanden keyser ende vanden clercken sijn leuen te beteren dē hi gheen ghehoer en gaff daer om werter een consilium ghehouden vanden biscoppē van jtalien van welken leo substitueert wort ī desen johannes stede Mer johānes

¶ Dese benedictus wert vanden romeynen paens ghecoren teghens leonem dit vrrnemende die keyser otto. beleyde Romē so dat hem vanden romeynen dese benedictus gheleuert wort Ende hij seynde hem in sassen inpar Ellendē daer hi starf eñ wert begrauen te hamburg Sōmich seggen dat hi vanden keyser īder kercker ghewrocht wort.

¶Dese berengarius belaste italien mit groter tyranscap Daer om die paeus mit ten romeynen begheerde dat Otto woude comen om den romeynen te verlossen van desen berengarium · dat al so gheschiede want hi quam mit groter cracht en̄ veng berengarium ende seynde hem twee werff inder ellenden Ende dese Otto coninck van Almanien nam lotharig wedue tot een wijff die van berengarius inden kercker ghe

·iij· berengarius.

Dese regnierde vj iaer·

lept was doe quam Otto tot romen en̄ wort vanden paeus ende vanden romeynen eerlike ghecroent·

¶Sinte Odo biscop van Cantuarien Ende sinte bruno Archibiscop van colen dese brocht die heylighe lichamen Eliseus·patroclj·priuati·gregorij mit sinte peters staf van romen tot Colen·

Sinte Adolinc wert i Engelant ghevonden Ende wert seer eerlike verheuen·

¶Edwinus coninc van Englant dese verdreef al die monicken wt sijn lant En̄ sinte dunstannus wert van hem in vlaenderen ghesent doer welcke ghebede dese Edwinus vander helle verlost wert·

Dese leo sat j. iaer ende iij maent·

·viij· Leo·

yij Johānes

sat vij jaer vj maēt vj daghe·

¶Dese leo ordinierde om der romeynen quaetheit wil die hoer vrienden mit ghewelt paeus maecten dat niement en̄ soude paeus werden sonder consent des keysers·

¶Die v. twist inder heyligher kercken ghescheide tusschen johannem die xj En̄ leonem die viij Mer johannes wert of gheset en̄ leo wert paeus bij hulpe des keysers·

¶Die vj twist was tusschen benedictum die vijfte ende leo die viij Mer leo bleef paeus·

¶Dese johannes wert vā petrus rechter van romē gevanghen ende inder ellende ghesent Ende na vij dagen quam hi weder tot romen doe dede die keyser otto Draecht ouer sijn vianden ende dede veel edelings En̄ seynder veel inder ellende·

¶Dede te romen oeckt een consilium vergaderen en̄ maecten al te nijt wat dattet consilium gheordiniert had offtende desen leonem Daer na wert dese johannes wedersmet mit quader wellust van ouerspul doe wort hi vanden duuel in sijn voerhoest gheslaghen ende starff sonder penitencie Och here god hoe ongheliick sijn dese ghweest bij den anderen voerghenoemde paeusen·

¶ Dese Otto was eerst keyser van Almanien Hi had ouer all victori Ende
hij was als die anderde karolus een sorchuoudich beschermer der kercken gods
waer mede verdiende hi oeck keyser van romen te werden hi bekeerde veel onghe:
louighe menschen Hij gaff den kercke veel gauen Ende doe hi jtalien in vrede ghe:
set had toech hi weder in sassen mit sijn wijff die een lom
baert was. Al daer wan hi bij haer enen soen gheheten

regnierde
xij. jaer

Keysers

als hij hiet die nae hem regnierde Ende hij gaff hem een
wijff des keysers dochter van constantinopel Doe die
Romeynen na dat johannes die paeus off gheset was om sijnre ondaets wil En
leo die viij weder ghecoren was Ende si daer toe noch den derden als benedictum
setteden mit ghewelt paeus te wesen doe quam dese otto weder te romen en beleyde
die stadt thent si hem dese benedictum presentierden en hem loefden dat si nymmer
meer en souden enighen paeus kyesen sond consent des keysers doe wert leo paeus
weder in sijn stoel gheset Ende Als alle ding weder in vreden ghestel was quam
Otto in sassē brengende mit hem den paeus benedictū die daer inder ellenden starf

an° mundi

Ten laetsten doe dese keyser veel heyden bekeert had

vi^m C lxxiij

starff hij in vreden ende wert begrauen in maden:
burch in sinte mauricius kerck welcke hi seer cos:
telick ghetymmert had.

Romeyn
een jaer.
vi. maēt

Paeusen

ix^c lxxiiij

Anno Xpi

Dese benedictus wort int
Casteel des engels ghesto:
ten ende gheworcht.

¶ Edgarus coninck van Englant stichtede
vol na alle jaer een Cloester.
¶ Achelwoldus een eerweerdich biscop wintoniensis heeft veel ghedaen.
Oswaldus een eerbaer biscop van wingormien wert namaels Archibiscop van
eboratum dese stichtede te ramesien een cloester.
Theodericus biscop van mets brocht veel reliquien wt jtalien in sijn bisdom.
¶ In dese tijt was in italien een wonderlick creatuer Een vrouwe mensch had
twee hoefden ende so voert al die leden dubbelt totten nauel toe Ende Als die een
at ofte sliep so dede die ander bij tijden des ghelijck nijt Sij leefden langhe tijt ende
ten laetsten storuen si te samen.

¶ Nota dat een quaet beginsel seldē een goet eynde neemt Ende alst schijnt so is
in dese tijt die heylicheit vanden paeusen totten keyseren ghegaen.

¶ Dese Otto des eersten ottonis soen was in Allen een strenghe ende trouwe be:
schermer der heyligher kercken hi had veel strijden teghens den onghelouigen Mer
int laetsten verloer hi vol na al sijn heer in kalabrien doe hij nochtans wt alre her
ten sinte peter aen riep. doe wert hi seer wonderlic verlost. hi had des keysers doch
ter van constantinopel te wiue. hi wert keyser ghecroent
vanden paeus benedictus die vij. hi starff tot romen ende
wert eerlick in sinte peters kerck begrauen.

regnierde ix
jaer.

Eduardus coninck van Englant wert van sijn stief moeder martiriziert.
¶ Die kerck van meydenburch wert seer glorioselick ghetymmert ende beghift
vanden keyser Otto die eerste Ende die Archibiscop wert gheheten primas van
Almanien.
Die heylighe gloriose lichamen landoaldi Adriani eñ Amancij worden tot ghent
veruoert.

vi^m C lxxxiij

een jaer
vi maent

een jaer.
een maent
xij daghe.

Romeyn
sat xi jaer
vi maent.

ix^c lxxxiiij

¶ Dese bonus of dompnus
ofte dominus heeft weynich
tijts gheseten.

¶ Dese bonifaci
us wort vanden
romeynen paeus
ghemaect na dat
benedictus gheworcht was Ende doe hi nijt mit
ten eersten inder stadt bliuen en mochte beroef:
de hi sinte peters kerck van Allen costeliken ju
welen ende doe vloech hi te constantinopel Ten
laetsten quam hi weder te romē mit groot ghelt
Eñ doe hi noch so nijt vorderen en mocht stack
hi johannes cardinael ende dyaken sijn oghen
wt Ende thans daer nae wert hij verslaghen.

¶ Dese benedictus croende den
keyser Otto den ij. hi dede veel
romeynen gheuanghen hij dede
tot Remen vergaderen een con
silium teghens den coninc van
vrancrijck daer gilbertus off
gheset wert. die inder swarten
constē wel gheleert was Eñ ro
dolphus wert restitueert.

¶ Item die paeusen werden hier verslagen ghelijck als si voermaels verslaghē
worden Mer dese en werden gheen martelaers als die and Sij hadden een ghelijc
ke pijn mer die saeck der pinen was onghelijck.

¶ Item in des derden ottonis tijden was te meydenburch een Archibiscop ghehe:
ten Vdo. ende was biscop ghewordẽ bi hulp ende toedoen onser lieuer vrouwen
Mer om sijn quaet oncwsch leuen wil wert hij ewelick verdoemt hij hoerden drie
nachten after een. een stemme aldus sprekende O vdo laet off vanden spuele wãt
tu langhe ghenoch ghespuelt hebste.

Keysers

¶ Adelbertus een heylich man was in bemẽ vermaert dese was die eerste biscop
van praghen Eñ wt eenre openbaringhe gods quam hij te pannonien ende doopte
daer sinte steuen der vngaren coninck mit veel ander menschen. daer na bracht hij
die polen toten gheloue. Ten laetsten predicte hij te peuthenis daer hij martiriziert
wert.

¶ Stephanus die eerste kersten coninck van vngarien was een heylich man Eñ
den barbarẽ geschiet grote gracie doer hẽ die tot noch toe mit afgodye besmet warẽ
Vngarien began in dese tijt dat kerstẽ gheloeff aen te nemẽ daer alre eerst predicte
die heylighe man Adelbertus biscop van praghen.

an° mundi

Pausen

dese johan:
nes sat viij
maent.

Romeyn
sat iiij·
maent.

Romeyn.
sat x jaer x. maent
ende vij daghen.

Anno Xpi

¶ Johannes die xiiij
wert int Casteel des
Enghels ghepinicht.
mit honger iiij maẽden
lang Ende also sterf hi
Ende wert begrauẽ in
vaticano.

Dese johannes die xv
sat weynich tijts

¶ Dese johãnes die xvi was
wijs te harnes Ende hij heefft
veel boeckẽ gemaect dese wert
so seer veruolcht van Crescensius patricius dat hij wt
die stãdt reysde ende quam tot tusciẽ doe seynde hij sijn
boden totten keyser welcke dat Crescencius vernam
ende ontboet hem weder te romen te comen Ende doe hi
te romẽ quam viel Crescencius mitten romeynẽ totter
eerden neder begherende gracie ende ghenãde vanden paeus Het is certeyn een sno
de condicie der menschen die horen ouersten nijt en willen onderdaen sijn dan als sij
gheen resistencie ofte wederstant doen en moghen Ten laetsten starf hi te romen doe
si alte samen in goeder vrede ghestelt waren.

¶ In johannes tijden die xiiij sterff die keyser Otto die ij Ende sijn soen die oec
otto hiet ende noch een kijnt was wert vanden princen verheuen.

¶ Dese Otto die iij wert ghecroent vanden paeus gregorius die vijfte die sijn neef ende na maech was in dese tijt was die alre meeste vrede tusschen den paeus eñ den keyser. dese plach oeck te heten die wonderlike dinghen der werlt hi was den heylighe kercke ghetruwe als sijn vāder. hi voerden veel strijden seer gheluckelick. hi was tot gode ende tot den heylighen seer deuoet. hi had die reliquien der heylighen in groter weerdicheit veel tijts visitierde hi die heylighe steden Ten laetsten na veel arbeyts sterf hi te romen.

xviij. iaer.

iij. Otto.

¶ Omtrent in dese tijt wert Conincks kaerl gheslacht wt vrancrijck verdreuen Ende die greeff van parijs aen veerde dat rijck.

¶ In Asbonia reghendet in dese tijt koern ende cleyn visschen vanden hemel.

¶ Die xij twist inder heyligher kercke was tusschen gregorium den vijfte ende johannem den xvij. die saeck ende oersprong quam wt tyranscap cressencij eñ wt houerdye johannis dese twist duerde nijt lang ende gregorius bleeff paeus.

vi^m C ende xciij.

.v. Gregorig

Sasse sat ij jaer ende vi maent.

xvij. Johānes

Grieck. sat vi maent dese wert paeus mit ghewelt.

ix^c xciiij

¶ Dese gregorig wert paeus ter bede ottonis die derde hi was vanden bloede des keysers een eerbaer duechdsam man Hi hiet eerst bruno. doe hi een weynich tijts geseten had ende die keyser wt romē ghereysd was wert placenting biscop paeus ghemaect van Crescencio den raetsman van romen om sijn ghelts wil dat hi mit hē brocht van constantinopel Ende dese placenting wert gheheten johannes die xvij doe was te romen een twist duerende weynich daghen Want doe die keyser weder quam. veng hi crescencium den Raetsman ende onthoefde hem Ende johannem dede hi blinden ende sijn leden aen stucken snyden Nijt helpende hem all sijn ducaten want hi quaet dede dat hij nijt doen en soude daer om most hij lijden dat hij nijt en woude.

¶ Odilo een heylich man was Ebt cluniacensꝭ dese ordinierde die hoechtijt eñ ghedenckenisse alre zielen te houden daghes na alre heilighen dat namaels van die heylighe kercke approbiert wert.

¶ Nota vetet Al ist gheschiet dat dese voerghenoemde keysers die alle drie Otto hieten dat keyser rijck op malecanderen erfden Nochtans ist nu ingheset vanden paeus gregorius die vijfte Ende vanden keyser Otto die iij. dat des keysers offi; ciers den keyser sullen kiesen nijt om enich misdaet vanden sassen Mer om te scu wen die toecomende periculen Ende dese ordinancie wort noch hudens daghes ghe houden ende noch die franssen noch yement anders en hebbent moghen hijnderen

Keysers

of beletten Der keysers officieres sijn dese seuen die hier na volghen.

Die Archibiscop van Mens
Die Archibiscop van Trier
Die Archibiscop van Colen
Die hertoech van beyeren is des keysers sweert dragher
Die palensgraeff is des keysers spijsdragher
Die Coninck van bemen is des keysers schenker
Die marcgraef van brandenburch des keysers Camerling.

Dese drie sijn des Keysers Cancilliers

Dese seuen kiesē den keiser eñ hie ten Coervorstē

an° mundi

vi^m ij^c iij

Pausen

Dese siluerster was een wael hi sat iiij jaer een maent ende viij daghen.

Anno Xpi

M iiij.

¶ Dese siluester die anderde hiete gilbertus van desen seitmen want hi seer beghe: rich was om tijtlick eer ende tijtlick glorie te vercrighen dat hi vanden duuel be: droghen word so dat hi hem sekerheit dede. op dat doer des duuels cacht alle ding tot sijnre begheerten mocht gheschieden Die duuel sprac mit hem Ende hi ontsach hem nijt den duuel ghehoersam te sijn Ende doe si hoer compact te samen ghemaect hadden vercreech hi inden eersten gracie bij den Coninc van vrancrijck. Eñ wert Archibiscop van Remen Daer na wert hi biscop van Rauennen Eñ ten laetstē wert hi paeus Mer doe hi paeus ghewordē was vraechde hi den duuel wanneer dat hi soude steruen Ende die duuel gaff hem een bedriechlick antwoert Als dat hij nijt en soude steruen ten waer dat hi in jherusalem den dienst gods celebrierde. Daer off verblide hi hem denckende dat hi nijt enwoude tot jherusalem reysen om dat hi sijn leuen mocht verlenghen Mer doe die vasten van . xl. daghen nakende was soude hi gaen wt omder ghewoenten tot Constantinus pallaes in lateranen tot een Cappelle die jherusalem hiet om al daer misse te doen Ende onder die misse hoerde hi gheruft van veel duuellen Ende wert denckende dat hi moste steruē Doe wert dese sondighe paeus suchtende ende wenende ende ouerdacht dattet noch nijt te laet en was penitencie te doen in dit leuen hopende mendallen seer Eñ hi verwerf

¶ Gilla een seer wijs maghet was des keysers henricus suster dese truwede ste:
phanum coninck van vngarien Sij was seer behulpelick om hoer Coninckrijck
tottet kersten gheloue te brenghen.
¶ Sinte gherardus biscop wert martiriziert ende wert vanden vngaers op een
kerre ghebonden ende lieten also die kerre van een ghebercht neder lopen.
¶ Elphegus biscop cantuariensis wert vanden denen martiriziert.

¶ Heribertus Archibiscop van Colen
¶ Herigerus Abt lobiensis
¶ Adelboldus biscop van vtrecht
¶ Fulbertus biscop van Carnoten dese was eerst des Conincs Robertus Cā:
cellier Ende hi maecte die sanck welcken men inder kerckē singt Eñ hiet aldus
Chorus noue jherusalem. Stirps yesse ꝛc̄ Ende Solem iusticie ꝛc̄ mit noch meer
ander sanck.

Albo Abt floriacensis
Hugo coninck van vrancrijck starff

xviij. Johānes sat vijff maent ende xxvi daghen.

xix. Johānes Romeyn sat vijff jaer.

¶ Dese twee Johannes Regnierden die een naden anderen die eerst sat mer een
weynich tijts Ende die ander sat vijff iaer ende leyt begrauen bij sinte peter.

Ꝑ gracie ende ghenāde doe hi sijn sonden openbaer belijde Waer om ghebode hij datmē
hem in sijn leuen van lit te lit soude ontleden op dat hi doer die tijtlicke pijn van al
len sinen beden daer hi die duuel mede ghedient had mocht mede wt doen die ewi:
ghe helsche pijn. Welck hij verdient had Ende gheboet oeck datmen dat block van
sijn lichaem soude leggen op een kerre ende werwert dattet vanden beestē gebrocht
wort datment daer soude begrauen. ende hi wert begrauen te romen tot sinte ianss
te lateranen Eñ om seker teykenen die op dat graft ghesien worden heeftmen goe
den hoep vā sijnre salicheit Eñ van miraculen dat op sijn grafstede gheschiet mach
men wetē hoe neer datter een paeus of een Cardinael steruē sel Want als die graf
stede beslijct wert van groter vochticheit soe sel die paeus steruen. Ende als se al:
leen nat wert so selder een Cardinael steruen.

¶ Robertus coninck van vrancrijck een sachtmoedich man ende redelick wel
gheleert ende een lief hebber der gheesteliker menschen dese plach op grote hoechtij-
den tot sinte dyonisius kerck te comen aentreckende een zijden cap ende regierden
dat choer singhende mitten moniken hij maecten die sequencie diemen vanden hey
lighen gheest singhet Sancti spiritus assit nobis gracia &c̄ hi maecte oeck die an
tiphonen vā korstmisse juda et jherusalem &c̄ ende oec van sinte marten Cōcede no
Keysers bis q̄sumus dnē dit siende die coninghinne die constancia hiet dat haren Coninc
grote ghenuecht had in desen sanck. begheerde all boertelick dat hij wat van haer
maken woude doe maecte hi een respons dat al dus begint O constancia mater &c̄
dese coninck had een casteel beleghen Ende op sinte Amanus Auont liet hij sijn
volck legghen voert casteel ende hi quam tot oerliens Eñ doe hi dat choer regier
de singhende mit luder stemmen drie werf Agnus dei al knielende also bewerff hij
van god dat die muren ende die toernē des casteels neder vielen Item hi was seer
milt totter armen behoeff. Ende sijn wijff Constancia was seer sparich daer om
plach hij te segghen als hi yement yet gaff Siet voer dij dattet constancia nijt en
an° mundi siet noch en verneemt Item hi stichtede veel cloesteren in vrancrijck Ende sond-
linghe tot orliens maecte hi sinte Amanꝰ cloester ende onser vrouwe kerck Eñ
voer dat pallaes maecte hij sinte hylarius kerck &c̄.
Paeusen

Anno Xp̄i

¶ Omtrent dese tijt warender sommich dansers die een heel jaer lang danste om
eenre sonde wil van groter onseecheit Wāt si op een korst nacht ī een portael van
eenre kercke all dansende seer hijnderlick waren eenen priester in sijn eerste misse
dien hi seer deuoetelick dede Ende want si nijt en wouden oflaten wert die pries-
ter so seer ghestoert dat hi sprack begherende dat si een heel jaer mochten dansen.
dat all soe gheschiede Ten laetsten worden si van sinte heribertus absoluiert Ende
sommich van desen dede grote penitencie so dat si heylich menschen wordē ende veel
miraculen deden dit gheschiede na dat sommich segghen in een stede in sassē in sinte
magnus kerc Ende eens priesters dochter sprang eñ danssede noch nae dien dat
haer armen off gheuallen waren dese danssers warender xix onder welcken waren
drie vrouwen Ende al storuen si cortelick vol na in een tijt.

¶ Dese henricus was een heylich man ende een hertoech van beyeren hi wert eendrachtelick ghecoren om sijn heylich leuens wil Ende wij lesen datter wt beyeren veel edelings ghesproten sijn nijt alleen na den vleysche mer oeck van herten ende van duechden Item hi voerde veel strijden in jtalien ende in Almanien teghens den ribellen dien hi verwā Ten laetsten starf hi salichlick eñ wert begrauen in die kerck welcke hi te bamburch ghestich had. Item van desen keyser ende van sijn wijff lestmē een exempel in sinte laurencius legende Item dese heinricus had een wijf die konegundis hiet Ende si bleef maecht leuende mit malcanderen in groter heylicheit Mer naemaels ghing si ī een cloester daer si sterff doende veel miraculen Itē dese keyser had een suster vā ghelijcker duechdsamheit mit hem dien hi hilicte aen den Coninc vā vā vngarien die steven hiet Eñ si bracht dat Rijck van vngarien totten volcomen ghelove

xx jaer

¶ Rogerus biscop belnacensis een edel man seer vermaert.

vi^m ij^c xiij

¶ Dese sergius sat ij jaer eñ vij maent.

Tusculaen.
Dese sat xi jaer xi maent ende xxi daghen.

M.xiiij

¶ Dese sergius leyde een heylich leuen hi had een reyn ende exemplaer conversatie Ten laetsten starf hij ende wert in sinte peters kerck begrauen.

¶ Dese benedictꝰ wert verdreuen van dat paeuscap Eñ een ander wert paeus daer eē grote twist om was Item petrꝰ damianus scrijfft dat een biscop sach desen paeus benedictum na sijn doot sittē op een swert peerdt Ende die biscop vraechde off hij waer die paeus benedictus die ghestoruen was Hij Antwoerde ende seyde jck bin die on salighe benedictus Doe sprack die biscop vraghende Hoe ist mit v vāder Die paeus seyde ick werde jammerlick ghepinihct hopende nochtans bermherticheit te vercrighen ende seyde totten biscop Gaet tot mijn navolger johannem ende segghet hem dat hi op sulker plaetze nemet een somme van gheld dat hij den armen gheuet om gods will Want al dat voermaels voer mi gegheuē is en heeft my nijt behulpelick gheweest om dattet al roef goet was Dit volbrocht die biscop seer truwelick Eñ wt anxt eñ verueernisse gaf hi sijn bisdom ouer ende ghing in een cloester.

¶ Die xiij twist was tusschen benedictum die viij. Ende enen ander die mit ghewelt woude paeus wesen Mer benedictus bleeff paeus.

¶ Jherusalem ende dat heylich lant wert ghewonnen vanden sarracenen Ende die onghelouighe besitten dat gloriose graft ons heren. Ende veel joden lieten hoer wt vrese ende wt anxte dopen.

¶ In dese tijt verwandelde die maen in bloet Ende daer was een grote eertbeuinghe Een barnende fackel Ende een blixem ghelijck een toern viel wter lucht ned mit groter claerheit Hier na volchde een grote duer tijt. Item in loreynen wast

Keysers

water vā eenre fonteynen in bloet verwandelt Ende veel teykenen ghesciede omtrent dese tijt.

¶ In dese tijt was bij na ouer alle die werlt een die meeste ende lastichste starfft dattet den leuendighen also verdrietlick was den doden te begrauen dat si bij tijdē bij die doden neder vielen ende mede storuen Hier na volchde een grote droecht eñ hetten.

¶ Die Normannen bestreden vrieslant ende verbrande een stede gheheten Thiele Ende des jaers daer na quamen si weder in vrieslant ende versloeghen aldaer veel menschen Ende die stādt van vtrecht wert verbrant.

an° mundi

vi^m CC xxiij

Haymericus coninck van vngarien was sinte steuens des coninckx soen dese starff ende was maecht mit sijn bruut Ende hij is seer ūmaert werckende veel miraculen.

Pausen

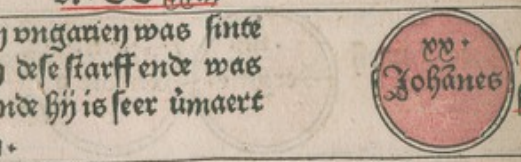

xx. Johānes Romeyn. sat xi. jaer.

Anno Xpi

M xxiiij

¶ In desen tijden woenden twee oude wiuen te Romen buten der muren in een oude hutte Ende haer ouer quam een man alleen te gaste dien sij verwandelden in een Ezel dat hi nochtans bleef in sijn Redelick verstant.

Dese johannes oerloechde mitten romeynen.

¶ In dese tijt waren die Canonikē tutrecht twistende vanden biscop te kiesen Daer om quam die keyser Conrardꝰ tutrecht om die twist neder te legghen Eñ onder weghen wort ghysela sijn vrou belopen mitten baeren Ende hij lietse in een dorp gheheten oesterbeeck in des prochiaens huys gheheten barnulphus Eñ doe die Canoniken nijt ouer comen en conden: gauen si den keyser die kuer vry Onder dien baerde die keyserinne Ende si seynde barnulphus haer waert den keyser goede maer te brenghen Want hem een soen gheboren was Doe gaf die keyser barnulpho dat bisdom om d goeder boetscaps wil dese barnulphꝰ stichtede tutrecht twee collegien Als sinte peters ende sinte ianss baptisten Ende dat half collegium van sinte saluatoers bracht hi te deuenter ende maectē daer sinte lebuyns kerck Eñ die Abdye nam hi vāden heylighen berghe te Amerffoert eñ stichtede die abdy vā sinte pauwels hi sterf int jaer ons heren M liiij. op xiiij kalēdas Augusti

¶ Contardus had sijn nicht te wijff des keysers heinricus dochter dese insettede veel wetten Ende om dat hi vrede woude ghehouden hebben inden lande daer om ordinierde hi ende ghebiet dat so wie vanden princen vrede brake datmen dien soude onthoefden: dit statuit bracht een graef geheten ludolphus en̄ wert accusiert Mer

·xx· jaer·

want hi sijn lijf begheerde te houden daer om vloech hi heymelic mit sijn wijf ende kijnderen ende woende lieuer inder woestinen bij die rustiers dan hi heerlike steuē woude Daer wert hem geboren een soen die heinrick hiet En̄ dese quam namaels seer wōderlic wt die verhenghenisse gods aent keyserrijck teghens contardus wil Ende cwech oeck Contardus dochter te wijff Van desen is een wonderlick hystori off in die gulden legende.

¶ Symeon Een heylich man was monick ende seer vermaert te trier
Duramius biscop van ludick was van een duuster gheslacht geboren.
Campanus een heerlick ende deuoet doctoer was een grote astronimus.

·ix· Benedictus.

Tusculaen
Dese sat
vijf jaer

Robertus coninck van vrancrijck starf
Ende sijn soen henricus regnierde na hem
xxx jaer lang.

¶ Dese benedictus was des voerghenoemde benedictus neve hij was alte mael onewsch. Ende daer om wert hi oeck verdoemt hi openbaerde hem enen mensch bij eenre molen in een jammerlick ende verveerlick ghedaente hebbende een hoofft ende een starte als een ezel Ende voert al dat ander lichaem als een beer Die dit dus aensach wert verueert en̄ liep van daen Doe riep dat beest tottem mensch seghende Ey wilt nijt verueert sijn. Want ic heb een mensch gheweest als du biste Mer hier toen je mi al dus om dat ic seer beestelick gheleeft heb dier wijls dat ick paeus was in sijn tijt was een scandelike twist Hij wert verdruē ende web paeus ghemaect ende noch weder verdruen.

¶ Die vijf twist was seer scandelick ende vol van alre confuse tusschen benedictum den ix En̄ sommich ander die navolghen die saeck was dat quaet leuen welke benedictus leyde off dat quade beghinsel doe hi paeus wert Item Ptholomeus seyt dat die houerdy v paeusen altijt een quaet ende ghenomen heeft En̄ is oeck al tijt een oersprong ghweest van veel tweedrachten ende twisten.

¶ Egelmotꝰ Archibiscop cantuariensis dese seynde sinte Augustijns arm in Englant
Fulbertus biscop van Carnotē wort in sijnre siechte vā onse vrouwe visitiert die hē mit haer selfs melcke laefden.

¶ Gwido een vermaert meister inder musijck dese was in italien ende vant eerst die manier van singhen inden hant Als gamut. are. b my datmen den kijnderen inder scholen leert.
Gnocho biscop van ludick was in wijsheit eñ in consten seer vermaert.

Keysers

¶ Gwilhelmus dimonensis
Richardus virdunensis
Popo stabulensis
Helyas van Colen
Osbertus van ludick
Stephanus van ludick
Berno Augiensis
All dese eerweerdighe Abten waren om trent in dese tijt vermaert.
Adelbertꝰ was een heylich mā was biscop van mets.
Elbertus abt gemelatensis

¶ Helya was een touenaerster in Englant vermaert dese wert seer verueerlike vanden duuel wt der kercken ghetoghen.
Bardo een heylich man was biscop van mens.

an° mundi

vi^m CC xxxiij

¶ In dese tijt was een grote twist onder dē paeusen Ende sonderling van dese vier die malcanderen verdreuen ende onderling grote tweedracht hadden.

Paeusen

iij Siluester dese sat xxvi daghe

Anno Xpi

M xxxiiij.

¶ Dese siluester wert paeus doe benedictꝰ die ix. verdreuen was Mer nijt lang dese siluester en word oeck verdreuen Ende benedictus quam weder paeus te wesen Daer na wert dese benedictus anderwerf verdreuen. doe quam een die johannes hiet ende wert paeus die hier ghenoemt wert gregorius die. vi. Mer want dese gregorius een ongheleert man was daer om liet hij ordinieren enen Anderen paeus onder hem die der kercken dienst soude doen. dat den menighen mishaechden daer om werter een derde ghebrocht dien si paeus maecte om dat hijt alleen voer hem beyde soude bewaren Ende doe dese aldus onder malcander twistende waren quam die keyser heinricus die ij ende affsettese alle gāder vant paeuscap ende ordinierde weder een ander die Clemens die ij. hiet van welcken hij hem liet ter stont cronen Ende die Romeynen zworen ende loefden hem dat sij sonder des keysers heinricus consent nymmermeer ghenen paeus en souden kiesen.

¶ Omtrent die jaren ons heren dusent was die tijt seer ontmannet wāt dat ker
sten gheloef began te vergaen vā die voerleden manlicheyt somen leset in sinte hil:
degaerdis prophecie Eñ leyder in veel kersten coninckrijcken hieltmen noch die
sacramenten noch die wet d heyligher kercken nijt Mer die menschen gauen hoer
meer tot touerny eñ menigherley wijchelinghe Eñ die priester was alst ghemeen
volck Mer die bermhertighe heer heeft hier teghens weder verwect veel heyligher
mannen die dese dorricheyt vocht ghemaect hebben mit veel predicacien eñ goeder
exempellen doer die medewerckinghe des heren die hoer sermonen confirmierde mit
navolghende teykenen Ende veel oerden wessen op in groter vuericheyt eñ deuocie
daer dese periculose tijt seer of verlicht wort van welcken oerden men hier na noch
bet verclaren sel Eñ wanter dicwil dusdanighe reformacien gheschiet sijn daermē
nochtans luttel vermoedings ofte hoep of had eñ oeck des ghelijck oeck wel toeco
mende sijn daer om ist dwaesheyt yet sekers willen segghen om archeyt des tijts
dat entekerst dan ofte dan comen sel als sommighe wouden seggen die al bedrogen
sijn in hoer opimen eñ van die scriftuer der heyliger ewangelien bespott werden. eñ
die experiencie des tijts heeftse oeck reprobiert
dat ghetall deser dwalinghen is ontallick.

dese sat ij jaer
vi maent.

vi
gregorius

¶ Dese Gregorius daer hier voer of ghesproken is was eerst die ouerste priester
van sinte janss voer die latijnsche poort Item Gilbertus scrijft in sijn cronijcken
dat dese gregorius gheweest is een heylich paeus Eñ doe hi paeus wert sach hi dat
bi versuum sijnre voervāders alle dinghe versumet ende veracht was wanttet al
vanden rouers ghenomen wert. die pelgroms worden spolieert ende die offerhan:
de worden mit ghewelt ghenomen. daer om dede hise inden eersten al daghen Ende
daer na excommunicierde hise Ten derden wāt si dat al versmāden daer om quam
hi mit ghewapender hant ende versloech die rouers ende veriaechdese Ende recupe:
rierde veel dinghen weder die verloren waren. Doe warender sommich segghende
dat hi een dootslagher ende een bloetghierich man was Ende die Cardinaels sey:
den in sijnre siecten dat hi nijt weerdich en was datmen hem soude in sinte peters
kerck begrauē Doe hi dit hoerde vermaende hi hem eñ stont op sprekende eñ bewi
sende dat die paeus wel ghedaen had eñ dat die cardinaels qualick spraken eñ sey
de aldus Als ic doot bin so legt mijn lichaem voer die kerck doer eñ sluyt die doer
al vast toe mit veel grondelen ende clincken Ende wert dan die doer op ghedaen so
draechtet lichaem daer in Ende blijfse dan ghesloten soe doet dan dat ghi wilt ✠

¶ Dese henricus was conrardus swagher alsmen bescreuen vijnt. hi was int velt in een boosch gheboren Ende twee werf wert hi gheleuert datmen hem soude doden. Nochtans wert hi bi die hulpe gods verlost dat hi die een kijnt was onghequetst van daen quam daermen hem doden woude Ende namaels doe hi keyser wert tymmerde hi een cloester op die stede daer hi gheboren wert vā desen leestmen een schoen hystorie in martinus ende vincencius cronijcken ꝛc̄. hi was seer victorioess Item hi quam in ytalien eñ nam pandulphum prinss van Campanien gheuanghen.

Keysers

ij heynricus.

dese regnierde xvij jaer.

¶ Karolphus des conincs soen mercorum wert martieriziert.

Edmundus d̄ denen coninc eñ mr̄

¶ Sinte Theobaldus een edel man wt vrancrijck. dese liet die werlt ende begaff hem seluen so dat hi god in eenre cluse diende Ende int xij jaer sijnre bekeringhe starf hi seer salichlick Namaels wort sijn ghebeent veruoert ī walslant daer veel cranckе menschen of ghesont worden.

an° mūdi

vi^m ij^c xliij

Paeusen

Almanien Dese sat ix maenden vij daghen.

ij Clemens.

xxiij dagen

Damasus

ix Leo.

Almanien dese sat v jaer ij maenden ende vi daghen.

Anno xp̄i

M xliiij

¶ Dese Clemens hiet te voren sindegerus hi was biscop van bamburch eñ wert vāden keyser paeus gemaect om alle ding we d̄ tot eendrachticheyt te brengen alst voerseyt is

Dese Damasus ūcrachtede die kercke eñ starf seer haestelike. doe begeerden die romeynen datmē weder een paeus soude kyesen eñ ymmer dat geen duytsch en waer. wāt die romeynen en mochten daer nijt toe gheneycht worden.

¶ Dese leo hiet eerst bruno eñ was eerst biscop tulensis een goet eñ simpel man. hi wert vā den keyser te romē geroepen die hem paeus maecte dat hi nochtans namaels resignierde wāt hi daer of conscienci maectē. eñ andwerf wert hi ghecoren eñ doe hi te romen wert reysde hoerde hi een stemme d̄ enghellen singhen die here seyt jc dencke ghedachten des vredes Dese leo ontfeng xpristum in een ghedaente van een lazarus in sijn huys legghende hem op sijn bedde Eñ smorghens doe hi die doer op dede en vant hi nyement. Ten laetsten starff hi seer salichlick doende veel miraculen.

✠ Wat gheschiede. gregorius starf eñ die Cardinaels deden dat hem beuolen was doe quam daer een onweer doer die doren welcke vast ghesloten waren op ghedaen worden ende een groot stuck van daen ghebrocht.

¶ In dese tijt was in gallien een vrouwe mensch hebbende twee hoefden iiij armen ende voert alle leden dubbelt van bouen of totten nauel toe Ende van beneden den nauel was si al ghelijck een mensch Bi tijden als die een at so hongerde die ander Ende somwijle als die een lachte so screyde die ander Die een sprack die and̄ sweghet Ten laetsten starf die een ende die ander leefde daer na drie jaer draghende des anders dode lichaem.

¶ Berengarius biscop vā tours was een wijl tijts een quaet ketter Mer hi wert namaels informiert dat hi al weder riep eñ retractierdent dat hi qualick ghesproken ende gheleert had Ten laetsten wert hi een heylich man Mer hi en conde sijn discipulen nijt bekeren vā die kettery welcke hi hoer voermaels geleert had. dit wert een alten quāden kettery want dese ketters missaecten ende seyden dattet waerachtich lichaem ende bloet xpristi nijt en waer int heylich sacrament des altaers mer alleen een figuer Ouerleset den decreet de con. dis. ij. Ego berengarius.

Almanien dese sat ij jaer eñ iij maent.

Almanien van loreynen eñ sat ix maent eñ xxviij daghen.

¶ Dese victor een eerweerdich goet man wert paeus wt vrese des keysers In dese tijt was die paeus stoel alsoe disponiert dat die heylighe mannen hoer ontsaghen paeus te werden ouermits dubbelden anxte want si vreesden god achtende hoer seluer onweerdich te wesen tot alsulcker staet Ende si ontsaghen den keyser wantet hoer verdroet daghelicx der romeynen tyranscappe te liden Ende oeck doer dwaug des keysers ontfenghen oeck sommich dat paeuscap mit dubbelden anxt want si ontsaghen hoer dat si god souden vertoernen die also gheroepen worden Ende mede scuwede si des keysers toern Dese victor offettede veel biscoppen int consilium van florens om d̄ symonien eñ des oncuysheyt wil daer si mede groflick besmet waren.

¶ Stephanus die ix was eerst abt Cassinensis eñ wert namaels paeus dese en sat nijt lang.

¶ Eduaerdus coninck van englant was in die gheest der prophecien vermaert.
¶ Elburga een heylighe joncfrou was coninck eduaerdus dochter.
¶ Etgitta des coninckx edgarus dochter was een heylich joncfrou.
¶ Walburga een heylich joncfrou ende abdisse.

¶ In dese tijt was in Ampulien een marmoren beelt hebbende om sijn hoeft een
cirkel van metael ghemaect daer in ghescreuen stont Opten eersten dach van mey
als die sonne op gaet so sel ic hebben een gulden hoeft. op dese seluer tijt had rober:
tus guistardi een sarracijn gheuanghen die neerstelick ouerpeynsde wat dat bedu
den woude. Hi stont op des eersten daghes van mey smorghens vroech eer die son:
ne op quam. ende doe die sonne began te schinen mercte hi ende teykende die vterste
Keysers stede vander scheme des beeldes ende vant daer onder een ontallick groot schatt dat
hi gaf om vander gheuanghenisse verlost te werden.

In dese tijt was te romen een priester inder nygromaci dat is in die swarte con
sten gheleert Dese dwang den duuel dat hi enen jongeling most een ring weder ghe
uen welcke hi aen venus vingheren ghesteken had Die duuel wort roepende eñ bat
O god almachtich hoe langhe selstu liden die scalcheyt des priesters palumbi. hier
na dede palumbus penitenci ende hi wert ontleet ende starf.

an° mūdi vi^m ij^c lxiij

¶ Lantfrancus biscop van cantuarien was
ancelmus meyster Dese heeft een boeck ghe:
Paeusen screuen vant heylich sacrament mit meer an:
der boeken.

sat ix maent.

Annoxpi M lxiiij

¶ Ancelmus biscop van cantuarien een
heylich man ende een groot doctoer seer de:
uoet tot onser lieuer vrouwen.

¶ Dese benedictus was eerst biscop
belleornensis Ende wert paeus mit
ghewelt ende doe hi ix maent ghesetten
had weeck hi dat nicolaq paeus wert

In dese tijt wort te romen gheuonden eens ruesen lichaem verslaghen dat noch
versch lach die sijn wonde groot was vier voet eñ een halue voet. sijn lichaem was
langher dan die mueren van romen hoech waren Ende een bernende lanterne stont
tot sinen houe diemen nijt wt doen en mochte noch mit wijnt noch mit water. mer
mit een griffel boerde men een gaetken onder die vlamme ende so ghing si wt Men
seyt dat Taurus dese gygant versloech Als die scrifft wt weess welcke bouen sijn
hoeft ghescreuen stondt Ende dese gygant ofte ruese hiete Pallas.

¶ Mathildis een greefinne was een edel triumphierster Si verwan den norman
nen ende bestreet den keyser Si arbeyde seer vromelic voer die kerck Ten laetsten
offerde si al hoer patrimonium ende leydet op sinte peters altaer.

¶ Dese heynricus was een onrustich man alst wel gheleeck want hi tribulierde te mael seer den heylighen man eñ paeus gregorium die vij Ende inden eersten quam hi begherende ghenāde vanden paeus eñ bewerff absoluci Mer hi en volharde daer nijt in. want hi anderwerff enen anderen als een afgod verhoeff teghens den paeus

iij heynricus.

xlviij jaer

Ende doe excommunicierde hem gregorius weder Eñ die coervorsten die hem keyser horen te kyesen. coren voer desen heynricum den hertoch van sassen die welcke vā heynricus mit een blodighen strijt verwonnen wort Doe quam heynricus wed te romen mit sinen paeus ende veruolchde gregorium mitten cardinaels Mer ter stont quam Robertus coninc vā apulien eñ veriaechde den keyser eñ verloste den paeus mitten cardinalen Item men seyt vā desen quāden keyser dat hi den armen gheern wat om gods wil gaff Ten laetsten starff hi yammerlick inden kercker daer hi vā sijn selfs soen in ghehouden wort Ende ghelijck dat hi enen anderen gedaen had gheschiedet hem weder.

ij Nicolaus

bourgoengen sat ij jaer vi maēden eñ xxvi dage

¶ Sinte eduardus coninc vā englant was vermaert van groter heylicheyt op een dach te middach stont sat die coninc mitten biscop ende mit meer ander heren ouer maeltijt Eñ hi began seer te lachen onghelijck meer dan hi gewoen was. doe vraechde hem die biscop heymelick wat dat beduden mocht dat hi so seer scartelende eñ lachende wert Hi anwoerde eñ seyde Ic heb inden gheeste ghesien die vij slapers die tot ephesum van des keysers theodosius tijden opter eerden dus lang op hoer rechter side gherust hadden inden berch Celyon. dat si hoer huden eerst om keren eñ legghen op die ander side. waer of verwonderde si hem allen seer die dit hoerden Ende doe seynden si wt hoer boden totten keyser van constantinopel mit brieuen Ende vonden dattet woert des wtuercoren conincs waer was ghelijck als hi ghesproken had.

¶ Dese Nicolaus hiet eerst gerardus eñ was biscop van florens. hi celebrierde een consilium vā C eñ xiij biscoppen tegens berengarium die sijn discipulen leerde doctrinē contrari den geloue. mer hi wert volcomelick informiert so dat hi weder riep al dat hi den anderen qualike geleert had alsmen leest de con. dis. ij. Ego berengarius Item na dien dat hi alle die quāde doctrinen wed roepen had leefde hi heylichlick eñ starf een heylich ende salich man.

Godefridus of gouert van bulioen was hertoech van loreynen eñ een glorioess triumphiere. hi street ouer al voer die heylighe kerck ghelijck voermaels karolus magnus plach te doen. dese wan te laetsten iherusalem ende wert daer coninck ghemaect Hi had een broeder gheheten balduinus die hem nauolchde int rijck hi was een vry edel man.

Keysers

Hier eyndet dat die coninghen van englant dat coninckrijck nijt voert en erfden want doe Araldus verslagen was quam wilhelmus der normannen greef eñ regnierde voer hem van welcken menci ghemaect wert inder hystorie vander ontfanghenisse onser lieuer vrouwen marien.

In dese tijt vergaderde te samen ontallike veel musen die enen machtigen prince ombeuenghen daer hi in een werscap sat Ende si en mochten nijt veriaecht werden hi en waer eerst verslenen vanden musen Dit seluer gheschiede oeck eens enen groten coninck van polen Ende dit was seker een wonderlick werck.

an° mūdi

Paeusen

Meylanen dese sat xi jaer vi maenden eñ xxv daghen.

ij alexander

Arnulphus een heylich abt was na archibiscop van lugdunen. dese maecte een oerde van een ghereghelt leuen.
Maurilius biscop van ruwaen.

Anno xp̄i

Dese Alexander hiet eerst ancelmus eñ was biscop tot lucanus Hi wert eendrachtelick vanden cardinalen paeus ghecoren Mer die biscoppen wt lombardien coren Codulum biscop permensem segghende datmen gheen paeus en soude kyesen dan die waren vant paradijs van ytalien Dese codulus quam twee werf te romen ende woude mit ghewelt dat paeuscap houden. mer hi en mocht nijt Tusschen desen tween was een langhe twist ter doot toe Ten laetsten ter bede des keysers hielt hi te mantuen een consilium daer hi hem excusierde vander symonien ende wert weder in sijn stoel gheset Mer Codulus wert als een gheweldigher verschouen Eñ Alexander quam weder te romen Ende ten laetsten starf hi een heylich man eñ wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Die xv twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus Alexandrum ende Codulum biscop permensem Mer Alexander bleef paeus wantet meeste deel mit hem was Dese twist duerde seer lanck.

¶ Dese Gregorius een heylich man leet voer die rechtueerdicheyt alte veel perse-
cucien. hi hiet te voren hillebrant. hi was een legaet ghesceynt in gallien daer hi seer
hardelick procedierde teghens den ghenen die mitter symonie besmet waren. hi ver-
wan oeck bi mirakel een biscop vander symonie die nijt segghen en conde spiritui
sancto. want als hi gelesen had gloria patri et filio so en had hi gheen macht voert
te lesen et spiritui sancto om dat hi so seer mitter symonie besmet was Ende doe dese
gregorius paeus wert vergaderde hi in sijn anderde jaer een consilium ende dede te
ban allen den ghenen die mitter symonie besmet waren Eñ hi suspendierde die pries-
ters die wiuen hadden vanden dienst gods ende verboet den leken dat si hoer missen
nijt en souden horen. dese tijden hebben seer dorre gheweest Mer want dese paeus gre-
gorius seer strenghelicke arbeyde voer die rechtueerdicheyt daer om na ouder ghe-
woenten warender hem seer veel contrari Want inden eersten quam Cinthius des
rechters soen eñ veng desen paeus daer hi opten kerstnacht stonde eñ celebrierde die
eerste misse eñ werp hem in sijn gheuanghenisse in een toern Mer die romeynen ver-
destrueerde die toern eñ verlosten den paeus Doe wert die onsalige Cinthius vter
stadt verdreuen Item dese paeus hielt een consi- vi^m ij^c lxxiij
lium van C ende x biscoppen ende dede den keyser Tuscien
heynricum te ban wãt hi woude die vrede d kerc- sat xij jaer een maent
ken van romen schoren eñ breken Mer namaels ende iiij daghen.
quam die keyser in lombardien totten paeus eñ
stonde bloets voets op snee eñ ijs eñ hi en conde M lxxiiij

vij gregorius

nauwelick absoluci vercrigen. mer hi en bleef nijt lang bi die oetmoedighe gehoer-
samheyt. want hi vergaderde tot wormacien een consilium van veel edelinghen eñ
van xxiiij biscoppen eñ coren al daer enen anderen paeus. eñ maectent al te nijt dat
gregorius ordiniert had eñ hier wert een grote twist langhe tijt durende. hier om
wort gregorius toernich eñ dede den keyser anderwerff te ban Eñ hi absoluierdese
al van horen eet die si den keyser mit sinen paeus gedaen hadden des si vã hem gaen
wouden. also toech hise mit woerden eñ mit wercken al vãden keyser wat hi mocht
Ende oeck sijn moeder die agniet hiet ghing van hoer soen totten paeus Doe coren
die primates eñ die ouerste des rijcks enen anderen keyser als den hertoch vã bour-
goengen gheheten Radulphus Daer na wert noch desen gregorius inden kercker
gheleyt mitten cardinaels Mer hi wort verlost van die regent eñ stedehouder van
apulien Ten laetsten starff hi in apulien een heylich man doende veel miraculen.

¶ Stephanus van mureten dyaken gheboren vanden stam van aluernen. dese be
keerden hem in sijn xxx jaer ende leyde een heremiten leuen buten der stadt lemonica
dese edel man van groter heylicheyt maecten die oerde grandimontensis.

¶ In die stadt syracusana was een groot eertbeuinghe Ende op een sonnendach
viel die groetste kerck neder eñ dode al die daer in waren alleen mer vier menschen
wt ghenomen die bi grote mirakel te lijf bleuen.

Keysers

¶ Yuo proest der kercken beluacensis namaels biscop carnotenß onder desen be:
gan te reysen der canoniken oerde inden kerck beluacensi die voermaels vanden
Apostolen Ende namaels van sinte Augustijn ingheset ende ghemaect is.

¶ Petrus damianus een groot doctoer seer vermaert Dese leyde een heremiten le:
uen Ende screeff den paeus gregorio brieuen waer om dat hi syn bisdom ghelaten
had.

¶ Cono biscop van trier in sijn tijt worden veel martelaren lichamen gheuonden
die voermaels Rictionarius ghedoot had.

an° mūdi

¶ Die xvi twist der heylighe kercken was tusschen gregorium ende den archibis:
cop van rauennen. die saeck hier of was die tyranscap des keysers eñ tweedracht
sommigher biscoppen Dese twist was meere dan enich ander die voer gheweest is.
ende duerde tot vrbanum die ij.

Paeusen

Annoxpi

¶ Tot parijs gheschiede in dese tijt een verueerlick mirakel van enen meyster van
groter namen die seer vermaert was. die drie werf riep ende seyde dat hi verdoemt
was. waer of worden veel gloriose heerlike mannen seer verueert die hier om die
werlt versaecten ende instituerden veel religien afterlatende hoer nauolghers een
eerbaer naem ende een goet exempel.

¶ In dese tijt began die alre heylichste Carthuser oerde Dese oerde als sinte ber:
nardus scrijft is onder allen gheesteliken oerden die eerste eñ ouerste Nijt die eerst
om langheyt van tijden mer om der grote strenghicheyts wil Ende hi hietse die al
re suuerlicste columne der heyligher kercken Dese oerde want mense nijt wel hou:
den en mocht om der groter ende strenghe abstinencie wil ende datse nijt lanck en
soude cleyn bliuen daer om wertse namaels van die heylighe kerck moderiert ende
ghematicht Dese en heeft oeck nye van hoer opset ende institucie gheuallen wantse
tot noch toe vanden heyligheen gheest sonderling bawaert wert.

¶ Bruno een heylich man gheboren van Colen was een groot doctoer inder god-heyt dese mit noch sess ander vermaerde mannen begonsten eñ aen namen der Carthuser oerde int sticht van gracianopolitanen.

Hugo biscop van gracianopolitanen was een kuysch eñ een heylich man dese en sach in liij jaren gheen vrouwen aensicht wtghesondert alleen een arm vrouwe-kijn Nochtans gaff hi den vrouwen menich raet ende daet horende hoer biecht Dese was eey sonderlinghe medewercker eñ hulper dat die Carthuser oerde op quam hi nam seluer die oerde aen ende ontfeng dat habijt van sinte bruno gheuende den menschen een goet exempel.

¶ In dese tijt wert sinter claes lichaem veruoert van mirrea tot baren.

Dat lichaem van sinte Clemens des eersten biscop van mets wert te mets gheuonden welcke die apostolen daer ordiniert hadden.

Tien dusent pelgroms worden te iherusalem verslaghen van die van Arabien.

vi^m ij^c lxxxiij

iij Victor.

Dese was abt vanden berch Cassinus Hi hiet eerst desiderius eñ hi sat een jaer iiij maent ende vij daghen.

M lxxxiiij

Dese victor wert paeus doe gregorius twee jaer doot gheweest had. hi was vermaert inden gheest der prophecien. hi sach in sijn slaep dat god tot sijnre eerweerdicheyt tymmerde inder enicheyt een Carthuser cloester. dese wert mit venijnt dat inder kelcke ghedaen wort vergheuen ende starff Ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen int jaer ons heren dusent lxxxvij.

¶ Omtrent dese tijt gheschiede veel ghewoentlike periculen Als een grote water vloet die grote schade dede Item die tam voghellen worden wilt ende vloghen inder lucht Item seer lastighe ende swaer pestilencien Item veel werter mit sinte anthonis vuer besmet so dat hoer leden mit hoer vleysch swart wort als verbarnde colen Item in englant was een groot eertbeuinghe so dat die husen verre vã hoer steden ghinghen staen Item een grote storm van wijnt verdestrueerden te landouien vi^c huus Item grote duertijt blixem donreslaech bouen maten &c̃ Item xv daghen lang vloedent bloet Item die duuel sprack den menschen toe in een dorp so datmen hem wel sien mochte.

¶ Int jaer ons heren M xcvi wert dat heylich lant weder ghewonnen vanden kersten mit die stadt van iherusalem eñ dat gloriose grafft ons heren ende die stadt van anthiochien mit meer ander steden worden ghewonnen wt die handen der sarracenen Men gheloeft datter meer dan twee hondert dusent ouer dat meere quamē Item hoe groot dat die minne gheweest is in al dit volck om te volbrenghen dat si begonnen hadden eñ hoe dat si tsamen onghedwonghen vergaderde dat en machmen noch horen noch spreken sonder wenen eñ tranen te storten. dit was onser lieuer vrouwen beuert ende reyse die hoer voervechters wonderlike beschermde Alstenen deuoten mensch in sijn visioen te kennen gegheuen wert Item wat princen eñ heren datter mede waren vijntmen hier na bescreuen.

Keysers

¶ Yuo biscop van carnoten vergaderde eñ bescreef seer cortelick al dat die paeusen ordiniert hadden na ysidorus tijt Namaels dede na hem dat seluer hugo cathalaunensis na welcken dede dat gracianus.

¶ Helymandus biscop laudunensis. Hugo abt cluniacensis.

an° mūdi vi^m ij^c xciij

Paeusen

cluniacensis
sat xiij jaer
iiij maenden

Annoxpi M xciiij

¶ Dese vrbanus was te voren gheheten edo eñ was een monick cluniacensis Hi heeft seer ghearbeyt in die heylighe kerck Hi dede philippum den coninck vā vranckrijck te banne om dat hi in ouerspul leefde Hi hielt een consilium in welcken hi ordinierde datmen onser vrouwen ghetijde alle daghe soude houden Ende datmen des saterdaghes souden houden feestelike die dienst van onser vrouwen Item hi maecten die prefacie van onser vrouwen diemen inder kercken singt Men seyt dat onse vrouwe dit openbaerde den broeders in Carthusia. Item hi hielt noch een ander consilium tot tours om dat heylich lant wed in te winnen Hi verwecte dat volck vten westen om ouer dat meere te varen die welcke daer triumphierde oūmits die spere ons heren Hi settede meyster bruno diet beghin vander carthuser oerde was int paeuscap aen sijn side Ende si deden te samen veel vrucht ind heyligher kercken Ten laetsten starff hi doemen screeff M xcix ende wert begrauen sinte janss te lateranen.

Int jaer ons heren M xcvi in nouembri wert vanden paeus vrbanus een con
silium ghehouden bi den claerenberch van aluernen in welcker consilium dat gheo
pent eñ ghekundicht wett die yammerheyt eñ armoede des stadts van iherusalem
Ende oeck worter mede te kennen ghegheuen die oneer eñ verwijt datmen xpristo
daer deden Ende men begheerde raet eñ daet om dat lant in te winnen Daer na int
seluer jaer vergaderde een ontallick volck vten westen als veel hertoghen. grauen.
edelings. eñ ander goede mannen. rijck eñ arm. biscoppen. clercken. oude mēschen.
kinderen eñ maechden die al droeuich waren dat die heylighe steden vanden sarrace
nen so besmet worden Ende oeck want die turken aen allen canten dat kerstenrijck
aen vochtten. daer om quamen die kersten van Apulien. hyspanien. aquitanien.
britanien. normandien. schotlant. vlaenderen. vranckrijck. germanien. loreynen.
bourgoengen. lombardien. eñ wt veel meer ander rijcken eñ landen mit ghelijcker
deuocie eñ gheloue bereyt te wreken dat onrecht eñ alle schaffierichheyt welcke men
xpristo dede Ende want in allen desen landen vaste vrede ghemaect was daer om
quam dit volck dus oueruloeydelick al gheteykent mitten teyken des heyligen cru
ces Ende ond hoer allen en hadden si ghenen anderen coninck dan alleen xpristum
den leuendighen gods soen Item doer wat steden dat dese kersten reysden daer si jo
den vonden dien dwongen si dat kersten gheloef aen te nemen of si sloghense al doot
Mer veel vanden joden doden malcanderen om die lieste van horen wet dat si daer
nijt of en souden vallen Ende veel vensden hoer die dat kersten gheloeff aen namen
eñ namaels weder off traden Ende onder dit heylighe schaer der kersten menschen
waren die vermaertste ende ouerste Adamarus biscop podiensis Gouert van bu
lioen hertoech van loreynen Eustachius ende Balduinus sijn broeders Robertus
greef van vlaenderen Rodolphus greef van mets Hugo magnus des Coninckx
broeder van vranckrijck Stephanus greef blesensis Raymundus greef van sinte
gelis Bosmundus hertoch van apulien Robbertus greef van normandien An
celmus de aboldimonte Raymundus de turone ende Golfernis de turribus Dese
golfernis een vermaert man was sijn vyanden seer lastich. Hi hoerden op een tijt
een leewe brymmen ende ghecrijss gheuen die van een serpent omghebonden ende be
last was. wat gheschiede Dese golfernis tradt bi den leewe dat hem van sijn ghesel
len nochtans seer ontraden wert ende dode die serpent so dat die leewe daer of ver
lost wert. welcker duechde die leeuwe nijt en vergatt Mer hi volchden desen heer
waer dat hi reysde ende ghing bi hem als een wijnt hont die sinen heer volghet En
de was hem seer profijtlick in wiltbraet te vanghen Ende in strijden was hi sinen
heer so dienstafftich dat hi hem sijn vyanden halp verwinnen. Ende men seyt dat
als dese heer soude thuus wert reysen. doe en conde hi van desen leeuwe nijt verlost
werden wāt hi woude ouer al mit sinen heer reysen Mer die scippers en woudents

⊕

⊕ nijt ontfanghen om die wreetheyt van alsulcken beeste Ende daer om swimde dese
leewe in die zee volghende sinen heer ter tijt toe dat hi drencte. Int jaer ons heren
M xcvij was dat heer des heren manlike werckende eñ aenvochten die palen van
der heyden lande Ende die eerste strijt viel bi die brug vant water pharphar op die
ix kalendas marcij daer die heyden seer verslaghen worden Eñ die steden als nycea
ende leodicia worden ghewonnen Ende wattan datter also veel kersten volcks was
Keysers als drie hondert dusent ghewapender mannen nochtans was daer alle ding ouer
uloeydich ende planteyt van eten ende drincken so datmen een scaep coft om enen
penning ende een osse om twaleff penninghen. Sinte Andries openbaerde in dese
tijt enen simpellen lantman segghende hem Coemt mit mi Ic sel di tonen ende wi
sen waer dat die spere ons heren verholen is. Ende doe Anthiochien ghewonnen
wort quam die lantman ende began te grauen in sinte peters kerck ende in die sel:
uer plaetze die hem van sinte andries ghewesen was. Ende hi vant daer die spere
ons heren in teghenwoerdicheyt des greefs raymundus ende des cappellaens van
der kercken Mer wantter sommighe twiuelden oft oeck die spere xpristi was off
an° mūdi nijt. daer om so quam daer een die bertholomeus hiet die welcke wt eenre openba:
ringhe hier of van xpristo versekert was Dese dede een groot vuer maken van xiij
voeten lang daer hi mit die spere ons heren doer ghing onghequetst Doe betrouwe
Paeusen de dat heer in xpristo ende inder spere xpristi ende ghinghen daer mede onversaecht
ende wel ghemoet tot hoer vyanden dien si verwonnen Dese spere xpristi en was
Anno xp̄i vander apostolen tijden nye ghesien tottet jaer ons heren M xcix. Item een jaer
voer dese tijt als int jaer M xcviij doe anthiochien beleghen was. wasser so groot
gebrect onder den kersten dat si nauwelick en hadden hondert goeder peerden waer
om vluchtede sommich van daen Nochtans in die ix maent wonnen si anthiochi
en Mer ter stont quam Carborannus mit een groot heer heydens volck ende be:
leyden den kersten weder. doe was al daer onder den kersten so groten hongher ende
commer dat sijt nauwelick onthouden mochten si en souden menschen vleysch ghe:
gheten hebben Mer si worden doe van god ghestarct Eñ mit die spere ons heren ihe:
su xpristi liepen si hoer vyanden te moet eñ verwonnense op die iiij kalendas julij
Ende dit was die derde victori welcke die kersten hadden teghens den sarracenen.
Die iiij strijt was ī romania dat wi nv moream hieten opten eersten dach vā julio
Eñ die turken worden verslaghen Ende die kersten om hongher eñ ander verdriet
beualen si den hertoch bosmundo die stadt van anthiochien te bewaren Ende si reys
den na syrien ende wonnen onderweghen die steden marcam ende barram mit veel
ander castelen Mer op dese tijt was onder den kersten so groten hongher dat si ghe:
dwonghen worden te eten der sarracenen dode ende stinckende lichamen. Daer nae
toech dat heer ons heren te midsweghen ī syrien Al daer worden si vā die hant gods ⊕

Dghelaefft ende ghespijst. doe warender veel cleyn steden ende castelen die hoer willich
lick gauen onder dat kersten heer daer die kersten doe sekerheyt ende tribuyt of na
men Ende veel die vanden kersten ghegaen waren om verdriets wil. die quamen
nv weder Ende reysden te samen bi tyrum ende belaghen die stadt van iherusalem.
Mer want si daer oeck ghebreck hadden van eten en̄ van drincken doe wertet ghe
boden dat si hem allen souden veroetmoedighen ende mit bloten voeten gaen om die
stadt al biddende. daer om opten viij dach alsulcker oetmoedicheyt dat die xxxix
dach was van dat si die stadt beleghen hadden. opten xiij dach van junio. welcke
een vridach was doe wert die stadt van iherusalem ghewonnen Ende daer na stre:
den die kersten die vijfte strijt in salomons portael ende versloghen daer also veel
Turken sarracenen ende heyden dat die peerden te knien toe int bloet reden Hier na
doe dese stadt aldus ghewonnen was ende oeck weder ghereynicht wort. doe coren
si ende ordinierde daer een patriarck Ende si coren oeck enen coninck ende deylden
die roue. daer na tractierden die princen ende spraken te samen om dat een yghelic
woude weder tot sijn lande trecken ende reysen Mer doe quam der sarracenen Co:
ninck mit hondert dusent te peerde ende mit xl dusent voetganghers tot ascolonā
om den kersten daer te bestrijden Welcken dat ghemoet quam dat heer ons heren vā
vijf dusent te peerde ende xv dusent voetganghers Ende aldus quamen si der sar
racenen coninck te moet. ende god strede voer hoer. so dat een wolck inder lucht be:
schermdese voer die hetten des sonnes Al daer worden die sarracenē voeruluchtich
Ende in dese seste strijt op die vi kalendas Augusti worden verslagen hondert du
sent heyden Ende inder poorten vander stadt Ascolon versmoerden daer wel twee
dusent Mer hoe veel datter bleef inder zee ende inder boesscagi onder den doern dat
ghetal en weetmen nijt Ten laetsten doe dit aldus al gheschiet was doe bleef daer
in iherusalem godefridus ofte gouert van bulioen hertoech van loreynen Ende die
ander princen toghen weder na horen landen.

¶ Die edelste stadt van hyspanien gheheten Toletum was in dese tijt vanden sarracenen beleghen Ende int viij jaer worden die sarracenen van die stadt verdreuen doer hulp des coninckx Aldefonsus.

¶ In dese tijt began die oerde Cistellensis.

¶ Int jaer ons heren M xcviij op die xij kalendas aprilis op sinte benedictus dach wort cistercien fundiert vanden abt vā molisino Robertus mit xi monicken

Keysers

Ende doe robertus weder most comen tot sijn abdye settede hi albericus in sijn stede welcke dat die anderde abt was. daer na volchde een hiet stephanus Ende dese ghelijken te wesen die anderde reformierres van sinte benedictus oerde welcker regule si houden Mer si offneden veel curiosicheden ende quāder ghewoenten ende begonsten simpelick na die heylighe regule te leuen. seer wonderlike wort dese oerde in corten tijden verbreet.

¶ Hildebertus cenomannensis biscop was een vermaert man die veel bescreuen heefft.

an° mūdi — vi^m iij^c iij

Paeusen

Tuscien
dese sat xviij jaer vijff maent eñ vij daghen.

Annoxpi — M C iiij

¶ Dese paschalis arbeyde seer neerstelicke voer die heylighe kerck teghens keyser ende Coninghen dat si gheen biscoppen ofte abten en souden maken ꝛc̄ Ende hi vorderde ghenoech Item hi heeft veel gheleden van die valsche fraters Item die keyser veng desen paschalem mit sijn cardinaels ende hielt hem twee maent in banden gheuanghen Item hi had een twist Mer nochtans triumphierde hi in allen dinghen. hi had een gloriose ende een vreedsam eynde. hi wert begrauen te romen in sinte saluatoers kerck Item die heylighe kercke wert wel gheliket bi die mane wāt die maen wast ende crimpt eñ het schijnt bi tijden offe verghing Nochtans coemt se volcomelick weder ende wert verlicht vanden ewigen sonne welcke is xpristus ihesus die heer ende brudegom deser kercke.

¶ Die xvij twist der heyligher kercken was tusschen desen paschalem die ij ende tusschen drie prelaten Als Albertus Arnulphus ende Theodericus die des keysers gonst hadden eñ settende hoer tegens desen paeus willende een yghelic seluer paeus wesen Mer si storuen quāder doot Ende paschalis bleef paeus want hi rechtueerdelick ghecoren was Ende god was voer hem.

Dese heynricus was des voerghenoemde heynricus soen Hi ontghing hem seer in sommighe punten Want hi sijn vader veng ende liet hem inden kercker steruen. Oeck was hi den paeusen contrari om dat hi nijt ouer gheuen en woude biscoppen ende abten te maecten Mer namaels quam hi tot sijnre herten ende bedocht hem so dat hi den paeus ghehoersam wert Ende hi restitueerde ende weder gaf veel dinghen daer die kercke grote scāde of gheleden had Ende ten laetsten starf hi sonder blikende geboert Ende die hertoech van sassen lotharius wert sijn nasaet Ende dat vten rechten oerdel gods want hi sijn vad onteerde Sommighe seggen dat nyement en wist waer dat hi bleef Sommighe segghen dat hi tutrecht starff Ende sommich and seyden dat hi monick wert int cloester van cluniacum.

xv jaer

iiij heynricus

Wilhelmus coninck van englant was een seer quaet man. hi wert van god ghe slaghen ende starff want hi gheen conuent ofte gheestelike cloesteren in sijn lant en woude doen maken.

Petrus alfonsus een notabel doctoer dese was een geboren jode Mer namaels wert hi bekeert ende heeft veel dinghen seer heerlike bescreuen.

Sinte Ancelmus ende Hugo cluniacensis storuen in dese tijt.

In dese tijt schenen twee sonnen Item daer was een groot eertbeuinghe Item een sterre scheen des daghes so wel als des nachtes Item in ytalien reghendet bloet Item in anthiochien versoncken veel husen Item een vercken wert gheboren hebbende eens menschen hoeft Item een hoen wert gheboren mit iiij voeten Ende een vrouwe mensch baerde een wonderlike creatuer dat voer gheleeck een mensch ende dat after een hoeft had als een hont ende so voert sijn ander leden.

Sethzelo een heylich man vermaert int bisdom van trier dese ghing des wijnter daechs alte mael naect alst hert ghevroren had ende te midsweghen doer die snee.

Sinte Gherardus biscop bituerensis Ende sinte Ancelmus biscop des stādts laudunice dese maecten glosas interliniares opten souter.

Hugo de sancto victore was te parijs vermaert. hi was gheboren wt sassen ēn hi was so groten doctoer vermaert datmen hem hiete die anderde augustinus.

¶ Bernardus noch een jongheling beghint vermaert te worden Ende int jaer ons heren M C ende xiij doe hi out was xxij jaer ghing hi int cloester van cistersien mit meer dan mit xxx ghesellen doe stephanus abt was. Ende in dit seluer jaer wert dat cloester clarendael ghesticht Van welcke cloester wert sinte bernardus een groot vrient gods die eerste abt Dese bernardus wiess op ende wort een groot doctoer leydende apostels leuen. hi heeft also veel miraculen ghedaen eñ so groot eer

Keysers

gehadt datmen vermoet dat in desen tijt sijns ghelijck nijt geuonden en is. hier off ouerleset sijn leuen ꝛc. Hi wert namaels een ouerst van C ende lx cloesteren Ende hi is gheacht gheweest of hi die anderde moyses gheweest waer.

¶ Richardus de sancto victore was een groot doctoer vol goedertierenheyts.

¶ Die xviij twist der heyligher kercken was in dese tijt want een die benedictus hiet settede hem teghens gelasium ende namaels teghens calixtum doer gonste eñ consent des keysers Mer hi starff yammerlicke.

an° mūdi vi^m iij^c xiij

Paeusen

Campanien dese sat ij jaer eñ vijf daech.

bourgoengen dese sat vijff jaer x maent ende xi daghen.

Anno xp̄i M C xiiij

¶ Dese gelasius hiet eerst johānes eñ was cancellier der kercken van romen. dese toech mit sijn cardinalen te gaieten om des keysers heynricus wil. daer na quā hi ouer zee in bourgoengen tot cluniacū daer hi starff eñ begrauen wert Ende die keyser maecten een twist tegens den paeus kiesende enen anderen die benedictꝰ hiet welcke twist wort continueert mitten paeus Calixtus.

¶ Dese calixtus was gheheten gwido biscop van vyennen ende was des greue van bourgoengen staphanus broed. hi wort vā den cardinaels in cluniacum eendrachtelic ghecoren. dese doe hi doer provincien. lombardien tuscien te romen wert reysden wert hi ouer al mit grote blijscap ōtfangē. hi veng den paeus benedictum die vāden keyser gheordiniert was ende settede hem op een mule of mitten aensicht afterwerts ende dede hem die stert ī sinen handen geuen voer een toem eñ reden also ter stādt wert in daer hi in een kercker gheworpen wort. doe maecten die paeus peys eñ vrede mitten keyser Item dese Calixtus hielt een consilium in welcken dampniert worden sommich visierde religiosen die veel kettery heymelick ende openbaer saeyden ondert volck. hi maecte een boeck van sinte jacobs miraculen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen sint janss te lateranen.

Dese lotharius was een goet man hi was den kerckt seer ghetruwe hi wert kep: ser ghecroent vanden paeus innocencius den ij. dien hi seer truwelick halp tegens petrum leonis soe. hi hadde sinte bernaert mit meer ander religio sen in groter eer: weerdicheit doer welcker verdiente dat hi creech grote victori ende sonderling te: gens den ghene die dat Rijcke van sicilie aenvochte die hi verlaechde Een wt commissi ende keueel van den paeus settede hi daer een ander in sijn stede.

·ij· Lotharius

Dese was hertoch van sassen ende regnierde vij jaer.

Tyrus wert ghewonnen vanden kerstenen Item ludicke wert mit veel plaghe ghplaecht als mit eertbeuinghe ee Item balduinus coninck van jherusalē wert ghevanghen. Scharen worden inder lucht ghesien Een noch veel wonderliker din: ghen ghe schieden. die bij auentuer wonden bekeptenen die toecomende tyranscap der tartaren Ende alte groten wijnt daer toernen ende ander ghetymmert off ne: der vielen Ende een groot deel van vlaenderen verdronck.

vi^{m} CCC. xviij

Dese honorius was van bononien een sat v. jaer ij maent ende viij. daghen.

·ij· Honorius

Petrus abaelardus was een edel doctoer Mer namaels viel hi in een ketterye ende wert vanden paeus in: nocencius comdempniert.

M. C xviij

Dese honorius offettede twee patriarchen want hi vernam dat si den twistma: kers gunstich waren. Hi nam Rogerium in graeie. Welcke Rogerius noch na: maels van innocencius verdreuen wort Ten laetsten starff dese honorius te romē ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Sinte janss baptisten oerde van jherusalē wert in dese tijt begonnē vandē eerweerdigē Raymundo die hem seer gaff tot die wercken der barmher: ticheit dese oerde verbrede hem seer Sij louen den armē dienst aftich te wesen.

In dese tijt was alsoe groten dwecht dat die lopende ende staende wateren fonteynen ende putten verdruychden Ende dat eertrijck barnde soe datmen den brant in twee jaer mit gheen water een mochte wt doen. dit was een verueerlike plaghe.

Item een wijff baerde iij soenen teffens.

Malachias Archibiscop van hierlant dese was een heylich man ende hi refor mierde al sijn volck Sinte bernardus heeft sijn leuen beschreuen.

Omtrent dese tijt seytmen dat die Tartari doer die verhengnisse gods quamen wt ghebercht daer si in grote yammerheit ende commer langhe wijl hadden beslotē gheweest Sij waren seer vermenicht Ende het was eē snode ende een onvruchber volck dese hebben namaels die werlt seer gheplaecht onderdoende haer alle ding. Na dat woert moysi in een sot volck sel ic di verdestrueren. het is groot wonder hoe dat dese menschen die in groter dienstafticheit gheweest hebben comen nv nijt

Keysers

mit enich harness ofte wapen Mer in pelsen ende mit stocken ende inwinnen dese landen voerende ouer alheerscappie O here dit sijn dijn oerdellen Ende aldg hebbē voermaels die van Assyrien. Meden. Parsen. Grieken. Romeynen. Gothen. hunen. Wandalen. Serracenen. Arabes. Vulgaren. Affriken. Fransen. Almanien Turken ende spaengers. ꝛc̄ gheweest die ghesellen dijnre toernicheit. een yghelick in sijn tijt. Om dat die mensche dy nijt onderdanich en woude wesen.

¶ Johannes de temporibus starf doe hi out gheworden was iij^c ende lxi jaer. hij had gheweest karolus magnus wapentiere Ende leefde tot dese tijt toe.

an^o mundi

vi^m iij^c xxxiij.

Pausen

Dese Innocensius was eerst gheheten gregorius ende was dyaken Ende Cardinael vā sinte vincencius

Dese innocencius was een Romeyn Eñ sat xiiij jaer. vij maenden. viij daghen.

Anno Xpi

M C xxxiiij.

Innocencius een seer deuoet man had vij jaer lang grote twist teghens petrum leonis die hem noemde Anacletus ende die bij sijnre vrienden hulp mit ghewelt nam sinte peters kerck ende beroefdese van een gulde crucifix ende een gulden croē mit ander gout eñ suluer. des ghelijck dede hi oeck onser vrouwe kerck mit meer ander godshusen Van welcker goeden maecte hi hem veel vrienden dit siende innocencius volc in gallien daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van sinte bernardus. die aldaer Coninghen princen ende ander heren tot sinen wille had Ende hi brachtse daer toe dat si desen innocencium weder hulpen te romen Item hoe dat sinte bernardus dese twist bij mirakel goedertierlicke neder leyde dat staet bescreuen int anderde boeck sijns leuens. Ende oeck in greeff willems leuen. Ten laetsten doe hi sijn vyanden verwonnen had ende alle ding in goeder vrede ghestelt was besat hi die heylighe stoel seer vreedsamlick ende profijtlick Ende wert nae sijn doot glorioesselick begrauen in sinte janss kerck te lateranen.

¶ Die xix twist der heyligher kercke gheschiede tusschen innocencium die ij. Eñ petrum leonis. om tweedracht der gheenre die den paeus coren Mer innocencius bleeff paeus Ende sinte bernardus arbeyde vij. jaer lang om dese twist neder te legghen.

Dese Conrardus was heinricus neve een trouwe ende een edel prince En wāt in dese tijt die gheestelike staet goet regiment voerden ende omder prelaten goeder exempellen wil. waren die princen willich den gheestelikeu prelaten onderdanich te wesen Ende dese coninck wert bij na mit al sijn princen van sinte bernaert mitten heylighen cruce gheteykent ende voer mit veel volcks op die heyden daer hij triumphierde doer veel miraculen En oeck leet hij grote scaey doer droch vanden grieken Ende nae dat Conrardus weder quam sterff hi onghecroent.

·ij· Conrardus.

In dese tijt gheschiedet in hierlant dat Tondalus veel verueerlike opēbaringhen sach.

In dese tijt gheschiedet dat sinte Elyzabeth veel openbaringhen had.

In dese tijt had sinte hildegardis joncfrou veel openbaringhe Ende bi Trier ghescieden veel prophetien

Die greeff nineruensis js gheworden een seer oetmoedich conuers in Cathusia

Theobaldus greef van Campanien een bermhertich man.

Hugo folieti heeft ghescreuen een boeck vander zielen troest.

vi^m CCCxliij

Tuscien Dese sat vijf maent ende x· daghen

·ij· Celestinus

·ij· Lucius

Dese was van bononien ende sat ·xi· maent ende iiij daghen.

M.Cxliiij

Die goedertieren ludowicus coninck van vrancrijck heeft grote dinghen voert kersten gheloue ghedaen. hi wert van sinte bernaert mitten heylighen cruce geteykent ende reysde ouert meer daer hij gevanghen wert Item hi leet grote scade Ende hi voerde veel gloriose strijden Ende sijn broeder henricus wert monick ende namaels biscop.

Dese twee als Celestinus ende lucius satē weynih tijts want si beyde aender pestilencie storuen ende legghen begrauen te lateranen

Gracianus monick heeft bescreuen een boeck dat decretum hiet Ende dat vanden paeus Eugenio namaels approbiert wert. dese gracianus wort biscop in tussien.

Petrus lumbardus biscop van parijs was gracianus broeder dese heeft ghemaect dat boeck vanden hoghen sinnen datmen hiet liber sententiarum daer om wert hi gheheten die meister vanden hoghen sinnen. hi maecten oeck glosas ordinarias op sinte pouwels epistellen ende op die zouter.

Petrus comestor dese was gracianus ende petrus lombardus broeder hi maecte die hystorie vanden nywe ende oude testament diemen hiet scolastica hystoria.

Die stādt van Edissen daer sinte thomas ende thadeus lichamē rusten wert nu vanden Turken ghewonnen.

Een grote reyse ende een goede beuert teghens den sarracenen wert in dese tijt aen
ghenomen Want lotharius ende ludowicus worden van sinte bernaert mitten hey:
lighen cruce gheteykent. Ende sinte bernardus gheleert vanden heyligen gheest
predicte den volcke dat cruys ende verwecte veel menschen mede te reysen Mer het
en had gheen voertganc na hoer opset Want vanden grieken worden si bedroghen
die dat meel daermen broet of backen soude menghende mit kalck ende vergauen

Keysers

also dat volck.

Rogerius coninck van sicilien verwan die grieken tot constantinopel toe Eñ
verloste ludowicum coninck van vrancrijck die daer gheuanghen sat.

Dese Eugenius was te voren gheheten bernardꝰ hi was monick te clarendael
sinte bernardus discipel. hi wert van sinte bernaert geseynt te romen mit meer
andbroeds om sinte Anastasius cloester op te helpen daer hi Abt ghecoren wert
Ende nijt lang daer nae hi en wert vanden Cardinaels in een paeus ghecoren dat
men nijt en vermoede Eñ hoe wel dat hi seer simpel was nochtans voersach hem
god mit wonderliker gracien ende wel sprekelicheit Sinte bernardus heeft tot hē

an° mundi

ghescreuen een boeck dat men hiet de consideratioē
ad Eugnium Item die Romeynen hebben den se
natoer jordanen teghens desen Eugenium ver:
weckt Ende maecten een twist so dat die heylighe
man Eugenius gaff den toernicheit een stede eñ

iij. Eugenius

Van pijsen.
Dese sat vijff jaer
iiij maent ende xx
daghen.

Paeusen

Anno Xpi

reysde van romen comende weder in galliē tot cla
rendael visitirende sijn mede broeders mit groter oetmoedicheit ende goedertieren:
heit Item hi toe sprack sijn broeders nijt sonder tranen te storten Als hij docht
verleden rust ende vrede die hi aldaer ghehadt had. hi was hoer seer troestelick we:
sende onder hem als een mede broeder ende hi en beweess hem gheen heer ofte meist
te wesen Waer om verwonderde si hoer seer. dat in so groten mā dus danich oetmoe
dicheit was. so dat hi nijt vander duechden en tradt. hij droech aen sijn naecte lijff
een wolle cleet Ende altijt had hi sijn habijt aen sijn clederen. hij was ond ghecleet
als een monick Ende van buten ende oeck in zeeden ghelijck een paeus. hi heeft dē
biscoppen ende moniken een euich goet exempel after ghelaten Ten laetsten nam
hi oerloeff ende sonde sijn broeders mit veel tranen reysende weder tot romen daer
hi seer glorioselick ontfanghen wort van allen volcke singhende eñ roepende Ghe:
benedijt moet hi sijn die daer coemt inden naem ons heren daer na starff hi in gro:
ter heylicheit Doer sijn verdiente verlichte hi romen mit veel miraculen. hij wert
begrauen in sinte peters kerck.

Item in dit seluer jaer starff oeck sinte bernardus.

Dese fredericus was Conrardus neue hi was een edel·milt·vroem·welspre-
kende man Ende in allen dinghen so groot alsmen seyt dat na karolus magnus
tijden in groter vromicheit die werlt sijns ghelijck nijt ghehad en heeft· Item
wetet dat aldusdanighe ghelijckenisse te verstaen sijn in manieren nijt simpelick
alsmen plach van salomon te sprekē wanttet gheschiedē
mach dat enich simpel ridder in een enkel saeck hem so oū
vromelike heeft dat hi sijns ghelijck nijt ghehad en heefft
ī dat eē punt Mer nijt ī allen ꝛc̄ Certeyn so heeft hem dese
fredericus oeck seer ontgaen in een punt Als dat hi twist had teghens den paeus
Alexander Eñ dat hi langhe tijt den twistmakers gunstich was Mer namaels
had hi groot berouwe doende penitencie Eñ om vol te doen voer sijn misdaet so ont
feng hi dat Cruys ende reysde ouer zee Ende na groter victorie verdrencte hij al-
daer seer schielike in een lopende water·

·j· Fredericꝰ

xxxiij· jaer·

vi^m·CCCliij

Dese Anastasius was een romeyn
Ende sat twee jaer·iiij·maent ende
xxiiij daghen·

iiij· Anastasius·

Adrianꝰ was
een Enghelsch eñ
sat v jaer·

iiij Adrianꝰ

M·Cliiij

Dese Anastasius was eerst Abt daer na Cardi-
nael Eñ namaels paeus· hi maecte een nywe pallaes
bij onser vrouwe kerck datmen hiet maria rotonda
hi gaf den kerck vā lateranē een kelck van xx merck
swaer hi sterff ende wert begrauen in laterano·

Dese Adrianus ghe-
boren wt Englant was
eerst een arm clerck ī sin
te jacobs kerck in melgo
rio Daer na een frater eñ
wert Abt ende namaels
biscop van albanen een groot moedich man·hi predicte dat woert gods seer heer-
like hi bedwang den coninck van sicilie ende den romeynen mitten rechten· hij was
voermaels een legaet die geseynt wert in noerweghen eñ bekeerde daer dat volc
Namaels quam hi weder ende wert paeus ghecoren hi dede gwilhelmum coninck
van sicilie te ban dien hi namaels weder absoluierde want hi den paeus sekerheit
dede gheuende hē een deel lants dese Adrianus was die eerst die in die oude stādt
sijn woninghe ende sijn hoff begreep·hi verworff vanden greue een borch mit meer
ander eruen die omtrent die stede van sinte xpristijn gheleghen waren· hij croende
fredericum den·j·in een keyser in sinte peters kerck Ten laetsten starff hij eñ wert
begrauen in vaticano·

Wilhelmus een heylich heremijt die voermaels gheweest had een hertoech van Aquitanien ende greeff van pytou dese wert van sinte bernaert bekeert so dat hij namaels op sijn naecte lijff een panser droech.

In Englant was een kijnt dat gwilhelmus hiet ende wort vanden joden op: ten goeden vrydach ghecruust Ende op die seluer tijt was daer oec een kijnt wel: ke dat die helle sach.

Keysers

In dese tijt was die pestilencie des heylighen vuers Ende een kijnt wert ůlost vanden vuer die al die hystoriē des werlts. die text der ewangelien eñ die werc: ken der apostolen ander menschen seyde ende voert kundichde altemael alleens of hijt wt een boeck ghelesen had.

Noerweghen wert bekeert ende totten kersten gheloeff ghebracht vanden Cardinael Adrianus die daer eerst predicte ende daer na te romē quam ende wert paeus ge: coren.

Petrus de tharan: tasia een archibiscop was een man van gro ter religien.

vi^m CCC lxiij

an° mūdi

Reynoldus Archibiscop van Colen brocht die drie coninghen Als jasper melchior ende balthasar van meylanen tot colen Ende na die tijt was colen in sijn bloeyen.

Paeusen

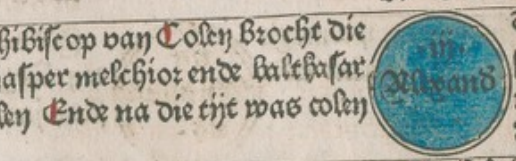

Tuscien. sat. xxi. jaer xi. maent ende xix. daghen

M C lxiiij

anno xp̄i

Dese Alexander was een streng man hij had wel xvij jaer lanck grote twist teghens vier ander die een yghelijc oeck wou den paeus wesen die eerst was octauianus die hem hieten liet victoer Die ij was gwido ende wert pascalis ghenoemt Die iij was johannes ende wert kalixtus ge: noemt Ende die iiij hiet laudo ende wert jnnocencius gheheten Van desen vier wa render drie priesters ende cardinaels Ende all waren si die een nāden anderen den paeus contrari. ende si worden vanden paeus te ban ghedaen ende storuen quāder doot na malcanderen. dese paeus hielt twee consilium Een tot tours ende dat an: der binnen romen daer na quam hi weder tot romen ende starff eñ wert in die vre de gods begrauen.

Die xx twist inder heyligher kercken was tuschen Alexandrum ende vier an: der twist makers die oeck paeus wouden wesen Mer Alexander bleeff paeus de: se twist duerde xvij jaer.

Die Carthuser Oerde wert van desen Alexander confirmiert.

Gemen wert een Conincrijck dat voermaels een greefscap gheheten was.

In dese tijt verduusterde die sonne ende daer was een duer tijt Item een groot eertbeuinghe so dat Antiochien ende tripolis neder vielen mit die stadt damascus Ende in sicilien verdroncken meer dan xx. dusent menschen Item die zee liep afterwerts Item men sach drie manen Ende int middel een teyken van den heylighen cruce Ende drie sonnen worden ghesien daer na verduusterde die sonne van vi vren tot ix toe.

In dese tijt gheschiedet dat die biscop lingonensis had een alte verueerlike opē baringhe van enen heremijt die ghestoruen ende begrauē was die hem seyde datter xxx. dusent menschen mit hem storuen van welcken warender drie die int veghevuer daelden Ende sinte barnardus die toe mede starf voer ter stont ten ewighen leuen Mer alle die ander daelden ter hellen wert in die ewighe pijn.

Sinte barnardus wert canoniziert vanden paeus alexander die iij Ende om der miraculen wil wortter so grote loep ondert volck dat die Abt geboet sinte bernaert doe hi doot was Als dat hi gheen miraculen meer en soude doen Ende hi was den Abt ghehoersam na sijn doot.

Sinte thomas biscop van Cantellenberch wert in Englant martiriziert Eñ heinricus Coninck van Enghelant seynde wt heerlike ambasiaten aen den paeus om hem te ontschuldighen vanden doot des biscops Ende nae drie jaer ontfeng hi dat cruys ꝛc̄ dese thomas wert canoniziert vanden paeus Alexander die iij.

Sinte Richardus wert vanden ioden te parijs martiriziert Ende die joden worden verdreuen wt vrancrijck.

Sinte peter mitten enen oghe was in dese tijt te clarendael.

Die oerde vandē wilhelmiten heeft hoer naem ende oersprong ghenomen van sinte wilhelmus heremite die voermaels had gheweest hertoech van Aquilegien. Ende sinte Albertus heremite sijn discipel heeft dese oerde der wilhelmiten voert op ghebrocht.

Johannes biscop van Carnoten een vermaert man van groter strenghicheit ende kunsten dese was sinte Thomas Cantuariensis gheselle ende starff omtrent in dese tijt.

Ontrent die jaren ons heren M C ende lxx began dese sect ende lettery v̄ walden-
sen of der armer menschen van lugduney welcke lettery nam oersprong van
enen borgher van lugduney gheheten waldensis. dese want hi rijck was so gaf hij
al sijn goet ouer ende woude leuen na dat ewangelium in willigher armoede ghe-
lijck die Apostolen leefden. hij dede hem scriuen die ewangelien ende sommich an-
der boecken vten bibel in sijn ghemeen tael ende oec mede somm ighe sentencie ende

Keysers

scriften der heyligher dien hi nijt wel en verstont Mer hij was op gheblasen van
sinnē ende in sijn wercken vermetel ende also aenweerde hi dat Amboehe der apos
tolen ende predicte ouer all Ende oeck wt seynde hij sijn mede ghesellen ouer all te
predicken Ende want si ongheleert waren daer om hebben si alte veel dwalinghe
onder volck ghesaept. hier om worden si vanden biscop vermaent of te laten van
der predicacien. dat si nijt en woudē doen want si Antwoerden ende spraken dat
men meer soude ghehoersam wesen gode dan den mensch die sijn apostolen ghebiet
te predicken dat ewangelium alle creaturen welcker navolghers sij waren als sij
meenden Mer si worden vanden paeus te hant

an⁹ mundi

ghedaen ende verdreuen vten lande Namaels
worttet int consilium ghestundicht dat sy ket-
ters waren Item van dese ketters gheschiede
veel quaets ende grote scandalisacie onder den
menschen Ende och off wij huden daghes dat
eynde hadden ꝛc.

Paeusen

Anno Xpi

Voermaels is dat heylighe
tierstен gheloue aenvochten vā
machtighe princen van eloecke
philosophen. vā subtile ketters
en van and manneu van weer
den Mer leyder nv op dese tijt
is die heylighe tierckt ghequelt
nijt luttel vā alte snode ōwetende en̄ arme grouе lētē Recht of die heylighe tierckte
woude seggen Nv sel ic ymmer ghequelt werdē. ist saeck dat dese nijt of en laten
mi te quellen. die nijt weerdich en sijn te leuen welcker conūsacie ofte verkeringe
is gehaet van god ende vanden mensche want si nijt en doghen tot enich dinck dat
oirbelic is Mer si vensen hoer bedriechlic of si my lief hadde op dat si so veel crach
telijker moghen scaden Nochtans hebben namaels ghweest alte subtile ketters.
die die ketters der waldensen verantwoerden ofte beschermē woudē Ende si heb
ben veel commernissen ende veel volcks bedroghen. mitten welcken sij sijn te laetste
yammerlike vermelt ende te samen vergaen.

¶ Die Abt joachim was in dese tijt vermaert die veel dinghen voerseyt heeft eñ oec veel ghescreuen heeft Ende ĩ sommighe punten heeft hi seer ghedwaelt Alst bescreuen staet seer claerlike int beghinsel decretaliũ die princen vraechden hem oft nut ende oerbaer waer dat si souden reysen tot dat heylighe lant. hij antwoerde ende seyde. Neen. want die tijt en was noch nijt ghecomen.

¶ Sinte Alpiãdis een alte heylighen maghet was gheboren van een oetmoedich cleyn gheslacht want si plach die wercken eñ dat wye te hueden dese en gebruycte nymmermeer lichamelike spijse Mer si leefde alleen van gheestelike spijse eñ was nochtans seer suuerlick van aenschijn Sij had veel openbaringhen.

¶ Sinte hugo biscop linconiensis vander Carthuser oerde dese was in dese tijt in englant van ontallike veel miraculen seer vermaert.

¶ Sinte Ancelmus biscop blesinensis vander Carthuser oerde dese was eẽ mã van heylighen leuen.

vi^m CCC.lxxiij

vi^m CCC lxxxiij

Tuscien. sat iij jaer ij. maent xviij daghen.

M.C lxxiiij

¶ Die stãdt van ludick wert gewonnen beroefft. verdestrueert. die vrouwẽ ende die maechden worden vercracht. Nochtans gheestelike personẽ die god vreesden worden wonderlic verlost dat si onbesmet bleuẽ Als god openbaerde sinte maria van ognies hier off ouerlet hoer leuen &c.

M.C lxxxiiij

¶ Dese lucius gheboren van die stãdt luca. hiet eerst hunbandus ende was biscop van ostien hij wert paeus Int jaer ons heren M.C lxxxij. hij word verdreuen ende quam te veronen Eñ veel vanden sinen worden geblint Tẽ laetsten doe hi iij. jaer ij maent eñ xviij daghe dat paeuscap beseten had sterf hi te veronen.

Omtrent die jarē ons heren M. C lxxxvij wert die stadt van jherusalem wt die verhenghenisse gods weder ghewonnen vanden sarracenen mit dat heylighe graft ende dat heylich cruys om die sonden wil der kersten menschen Ende sonderling om die sonden der onsuuerheit eñ gulsicheit want weynich of luttel menschen warender in cloesteren. ende noch min werter onder die weerlike menschen ghevonden die nijt besmet en waren mit die sonde der onsuuerheit Ende want al dat eertrijck mit groten sonden besmet was. daer om heeft die heer sijn volck verworpen ꝛc.

Keysers

Item doe die soldaen victori vercreghen had vanden kersten quam hij weder aen den brug vanden tyber ende ghebode den roue te deylen Ende datment alre costelicste ende dat beste soude brenghen in damasco Item Coninck gwido wert ghevanghen ende tot sijnre begheerten verleendemen hem alleen sinen meister bij hem te wesen Item die prince Raymundus wert den soldaen presentiert dese was den turken hoer alre herste vyant waer om wert hi mit des soldaens sweert onthoefft

an° mundi

Paeusen

Dese vrbanus was een lumbaert sat een jaer x. maent eñ xxvi daghen.

beneuentanus sat ij. maent.

Anno Xpi

Dese Vrbanus was gheboren wt die stadt van meylanen Tot dese paeus is ghecomē joachim van Calabrien Dese paeus doe hi hoerde dat die stadt van jherusalem vanden sarracenen ghewonnen was. wert hij alte seer droeuich ende starf van groten rouwe ende wert begrauen in ferraria.

Dat Rijck der Tartaren began omtrent dese tijt ende verbrede seer Eñ optendach van huden ist dat meeste rijck des werlts Ende sij hebben grote plagen inder werlt ghemaect.

Dese Gregorius was eerst gheheten Albertus een wel sprekich man van reynre herten dese had grote vuericheit voer dat heylighe lant. hij wt seynde sijn legaten eñ veel brieuen totten princen vten westen Ende om haer te verwecken mit hoer volc opten turken te trecken ende dat heylighe landt weder in te winnen soe gaff hi allen den ghenē quijtschelding vā hoer sonden die optē heyden toghen te strijden Mer leyder daer na starff hij ter stont te pijsē ende daer wert hij seer eerlike begrauen.

Dese heinricus was fredericus soen eñ nam tot eenre huusvrouwe des conincs dochter van sicilien die Constancia hiet welcke een oersaeck was dat hi hem ond dede all dat conincrijck van Apulien Ende verdreefse all vten lande die dat rijck beseten hadden.

regnierde viij jaer.

Omtrent die jaren ons heren M.C.lxxxix wert die grote reyse ende bedeuaert ordiniert teghens den turkē ī des paeus Clemens tijden die iij Ende die keyser fredericus ontfeng dat cruys eñ veel princen mit hem Ende daer is gheweest een grote vergādering van ontallike veel volcks. wel besorcht mit oueruloedicheit van alle behoefliken dinghen dese reysden wt ten heylighen lant wert op sinte joris dach. Ende wt vrieslant ende wt dacien hadden si vijftich sceep Item wt vlaenderen navolchden xxxvij sceep seer heerlike toeghemaect Ende wt vrancrijck ende campanien volchden veel heren Mer leyder si en bedreuen nijt veel want si wonnen alleen die stād Achos ꝛc̄.

Dese Clemens was een Romeyn.
Ende sat iij jaer xvi daghen hij was eerst gheheten paulus biscop penestrinus.

Dese Clemens ordinierde ende maecte een cloester buten die muren van romē dat gheheten is sinte laurencius cloester ende hi maecte oeck meer ander ghetymmert jn deses paeus tijden is gheordiniert die grote bedevaert eñ reyse opten turken. daer nochtans die Abt joachim contrari was ende teghen sprack want hij seyde dat die tijt nochnijt ghecomen en was Item Philippus coninck van vrancrijck ende henricus coninck van Englant tractierden te samen om die twist tusschen hoer beyden te verenighen Ende veel vanden volcke vten westen teykende hoer mitten teyken des heylighen cruys ende scickten hoer te reysen te jherusalem wert aen.

Sinte bertoldus wert van Aymerico patriarcha van Anthiocien een prior ghemaect vander Carmeliten of onser vrouwen broederen die inder woestinen woenden Dese bertoldus is vermaert van veel luden mit een Eerbaer eñ duechd sam gherufte Ende onder alle die teykenen sijnre wonderliker heylicheit soe heefft hi ghesien die zielen van sijn broeders die vanden turken verslaghen waren. werden vanden enghellen inden hemel op gheuoert ghecroent mitten Croen der martelaren.

Doe die keyser heinricus ghestoruen was is op ghestaen een groote twist in dat keyserrijck ō tweedracht der ghenre die den keyser horen te kiesen wāt die sommich hebben gecoren philippū hertoech vā swauē keyser heinrics broed Eñ sommich ander hebben ghecoren Otto des hertoechs soen vā sassen Daer groote lijff twist eñ oerloghen off opstonden in Almanien Ten laetsten hielt otto die ouerhant want die paeus jnnocencius viel mit hē toe Ende philippo maecte vrede mit otto ende corteliclt daer na wert philippus bedriechlic van hermen den lantgraue van dueringhen verslaghen die tot hem quā als om vrede te maken Ende alsō hielt otto dat keyserrijck daer na wert otto comende te comen ghecroent vanden paeus jnnocencio teghens veel luden ende heren raet ende wille Ende die benedijcie ofte weldaet is verandert in een maledixi want opten seluen dach heeft dese otto sinen eet ghebroken ende begonst tyrannie te bedriuen teghens die heyligha kerc daer om wert hi ghebant ende ofgheset ende in versmaethit swechs is hi gestoruē.

Philippo

Keysers

vijc. CCC. xciij.

Constantinopel wert weder ghewonnen vanden kerstenen Ende balduwinus greeff vā vlaenderen wert daer keyser ghemaect

iij. Celestino

Romeyn Dese sat vi jaer viij. maent ende vi. daghen.

anno mūdi

Paeusen

M.C. xciiij

anno xpi

Omtrent in dese tijt is begonnen die oerde vanden duutschen heren onder den paeus celestinus die iij. hebbende oersprong ofte beghin wt die oerde vā sinte jans baptisten van jherusalem.

Dese Celestinus was eerst ghesten jacinctus dyalē Cardinael een groot ende een gracilick man hij wert opten paeschdach gecroent Ende daghes daer na croēde hi keyser heinric. hi dede oec malē dat pallaes bij sinte peters kerke.

Die oerde der heyligher drieuoudicheit wert begonnen in dese seluer tijt

Lijflant een groot rijck noertwerts leggende wert dat meeste deel daer of tot den kersten gheloue bekeert.

Maria van ognies is van miraculen seer vermaert int stichte van luyck Sij sterf int iaer ons heren M.CC.xiij doe si xxxviij jaer out was.

Item veel heyligher meechden. weduwen ende ander vrouwen inder echtscap waren van groter heylicheit in dit seluer lant seer vermaert

Helymandus monick te kuaes. was van heyligher leuen ende heeft beschreuē die cronijck vant beghinsel der werlt mit meer ander dinghen ēt.

¶ Nota wetet dat omtrent dese tijt veel gloriose miraculen ghelesen worden ende veel openbaringhe sijn gheschiet van quāde comenscap ende van woeker Ende int leuen van sinte marien van ognies wert vermaent van een weduwe van alte heylighen leuen tot welcken dat quam onse alre heylichste moeder ende joncfrouwe maria mit sinte peter eñ mit veel enghellen doende desen weduwen bijstant int vterste van hoer leuen doe sij op hoer verscheyden lach ende nauwelick veriaechden sij die bose gheesten Ende ten laetsten quam onse here god seluer tot haer ende veruulde haer wtuaert Nochtans om dese punten en ontghing si nijt die pinē des veghevuers Ende dat hier ō. wāt haerman plach een coepman te wesen eñ had sommighe goeden beworuen mit bedroch. Sij had oeck in haer huus ontfanghen sommighe vanden huusghesinne des hertoech van louanien Welcke dat veel verteert hadden in hoer huus van onrechtueerdich goet dat si noch nijt weder en had ghegheuen. daer om wert die ziel der heyligher weduwe int veghevuer ghepijnt hier wt machmen merckē die voersichticheit gods want doe dese weduwe noch was ī die staet daer si in mocht veranderen wert si ghestroest vander reyne maget maria ende vā sinte peter op dat si nijt en soude wt grootheit der pinen ende des anxtes in sonden vallen Mer doe sij ouermits die doot nijt meer sondighen en mocht. heeft sij die rechtueerdicheit gods ghesmaect want haer pijn vas vertoghen eñ nijt betaelt Itē Een ander vrouwe wert al dg int veghevuer ghepinicht Onder wijle wertse mit groter hetten ghequellet want si te seer lieff plach te hebben die werlt mit hoer wellusten Ende somwijle wertse ghepinicht mit grote coude want si traech was tot goet te doen ende sonderling want si hoer kijnderen ende huusghesinne alte slappelick castyede Sij leet bij tijden dorst want si in hoer leuen te veel ghedronckē hadde Sij wert bescaemt ouermits naectheit. om die grote oueruloedicheit der clederen die si plach te hebben.

Jacobus de vitriaco heeft veel profijtlicke dingen bescreuen ende sonderling van die heylighe vrouwē welcke in dese tijt int sticht van luyck seer vermaert waren dese tijden hebben heylich ghenoech gheweest dese predicte te aenveerden dat cruce teghns die Albienses mit glorie van veel miraculen.

Dat cruys xpristi wort vijff werff ghekundicht ende ghepredict teghens den onghelouighen ende dat was inder lucht betoent want vijff crucen van verscheyden verwen hebben openbaer inder lucht gheblenckt ende gheschenen.

¶ Sinte peter van meylanen wert namaels martiriziert dese was van duechden ende miraculen vermaert doe hi noch een kijnt was.

Sinte dominicus gheboren wt hispanien een heylich man ende een navolgher der volmaectheit der apostolen dese ůuolchde die ketters wt groter barnende vuericheit. hi dede veel miraculen. hi heeft eerst ingheset ofte begonnen der prediker of der jacopinen oerde int jaer ons heren M.CC ende iij.

Sinte Franciscus gheboren wt jtalien een man van onmater vuericheit ende van alte grote volmaectheit. een claer exempel der williger armoede dese dede veel

Keysers

miraculen Ende int jaer ons heren M.CC.vi dat was ix jaer dat jnnocencius paeus wert. doe heeft dese franciscus die eerst johannes gheheten was ingheset der minrebroeder oerde bij die stadt van assijss.

Wilhelmus van parijs heeft begonnen der Augustinen oerde die oeck wert geheten een biddende oerde.

Sinte clara seer vermaert van groter duechden ende heylicheit

an° mundi

vi^m CCCC iij.

Paeusen

.iij. jnnocencius.

Dese was gheboren wt Campanien
Ende sat xviij jaer iiij maent
ende xxiiij daghen.

Anno Xpi

M.CC iiij

Dese jnnocencius hiet eerst lotharius dyaken Cardinael. hoe glorioess dat hij was dat tughen sijn wercken. hi was den heylighe kercke seer orbarlick hi maecte een hospitael ofte gasthuus des heyligen geests Eñ vernywede sinte sixtus kerck Hij heeft ghemaect die decretales Ende oeck een boeck vander menscheliker katiuicheit mit veel ander gloriose dinghen hi gaff een yghelicke kercke binnen romen een pont seluers tot hoer kelcken te vernywen mit alsulker condicie dat si nijt en souden vercopen. Hi Crwende den keyser otto. ende want hi den kercke gheen gheloeff en hielt daer om settede hi hem weder of. hi heeft te nijt ghedaen veel ketteryē Als der albiensen teghens welcke hi dede prediken eñ kundighen dat cruce Itē hi heeft te nijt gemaect Abt joachims boeck dat hi hadde gemaect tegen den meister vanden hoghen sin. hij confirmierde sinte hugo biscop van linconien vander carthuser oerde. hi hielt te romen een consilium van CC. ende xv. prelaten om hulp des heylighen lants ende staet der heyligher kercke. daer oeck veel orbarlike statuten ghemaect sijn Ten laetstē doe hi om des heylighen lants wil pays maectē tusschen die van pijsen ende januen ende die lombaerden. starff hij onderweghen te peruse ende wert daer begrauen.

Dese Otto wert keyser ghecroent van jnnocentiq paeus die iij teghens des coninckis van vrancrijck philippus wille ende oeck bij na teghens allen den romeynen wil dese ter stont na dat hi ghecroent was had hij een strijt mitten romeynen Ende wan van frederico coninck van cisilien dat rijck van Apulien teghens des paeus wil ·hi en hielt gheen gheloeff En̄ in sijn iiij jaer coren die prīcen fredericū keyser welcke dat te romē quā en̄ wort eerlike vanden paeus ende vanden volcke ontfanghen Ende hi quam in almanien ende verwan desen otto·

iiij jaer
ij jaer na
philippq·
doot

Die kersten welck die dat cruys ontfangen hadden teghens den onghelouighē voren mit groter glorie en̄ blijscap ten hemel Ende een wertter van god ghepinicht die dat loff des cruces nijt kundighen en woude·

Albertus patriarch van jherusalem heeft dat cloester van onser vrouwen broeders in carmelo seer verbetert ende reformiert Ende hi heeft een reghel ghegheuen sinte brocarde prior des cloesters ende sinen broederen· Welcke brocardus had eē dode verwect ende was vermaert van veel ander miraculen Ende die reghel hebbē sekerlick confirmiert dat consilium van lateranen· die paeus honorius die derde ende gregorius paeus die ix Als vincentius beschrijft in speculo hystoriali·

Anno M·CC·x· warender vergadert meer dan xx· dusent kijnderen van almanien die bedroghen worden vant ingheuen des bosen gheestes ende worden gheteykent mitten cruce· recht of god doer hoer dat heylighe lant woude weder crigen of recuperieren Mer doe si bij die zee quamen worden si bedriechlick vanden zeerouers ontfanghen in hoer scepen recht of si hem hadden willen brenghen tot jherusalem Mer veel vanden kijnderen wordē vanden zeerouers verdrenct en̄ veel wertter den sarracenen vercoft· Hier aen machmen mercken wat datmen doen soude of des ghelijck meer gheschiede·

Die scaepharden ende groue lantpollen quamen ghelijckerwijs van hyspanien mit grote scharen tot parijs ende verdestrueerde die goede der clercken en̄ der gheesteliker personen daer dat nydighe leke volc hem seer in verblide Mer doe si oeck begonsten te verderuen der leken goeden worden si terstont aenghevochten ende verslaghen hier machmen mercken hoe dat die duuel oeck ghekundicht heeft sijn crucen ende oflaten·

Almericq ketter wort mit sijn ghesellen te parijs ghebarnt·

Stephanq een heylich man prior des cloesters vandes carthuser oerde gheheten domus portarum wert namaels biscop van digen·

Fredericus was des keysers heinricus soen Ende was van sijnre kijntsheit van
der kercke op gheuoet Als van sijnre moeder Ende doe hij nae dat otto off gheset
was aen dat keyserrijck quam. doe en voede hi die kerck nijt als sijn moeder mer
hi verdestrueerdese als een stiefmoeder. hi wert keyser ghecorē teghens den keyser
otto dien hi soude bestrijden welcke hi oeck ghedaen
heefft Mer van dier tijt voert began hi die heyli- xxx. jaer hij was
Keysers ghe kerck te verdestrueren. daer om wert hi van ho- coninc van sicilie.
norius paeus die iij. die hem ghecroent had weder
ofgheset ende te banne ghedaen jtem hi heeft veel quaets ghedaen. hij heefft langhe
tijt den banne ende dat recht versmaet hij toech na dat hi inden ban was mitten cru
ce opt heylighe lant Ende liet daer veel meer mistroest dan troest Ende doe hij van
jnnocencius die vierde ofgheset was so coren die princen teghens hem die lantgra-
ue van dueringhen heinrick sinte elyzabetten soen Die welcke dat starff iiij. jaer
daer na dat hi ghecoren was ende nijt ghecroent Ende willam die greue van hol-
lant wort doe ghecoren teghens fredericum Die ix. jaer daer na wert vanden vrie-
an° mūdi sen verslaghen Also dat si beyde ghecorē waren ende nijt ghecroent vanden paeus
Ten laetsten wort dese fredericus verrasschet mitter doot so dat hi sonder sacramē-
ten der heyligher kercken van sijn selfs soen ghesmoert ende ghedoot wert Aldus
Paeusen sijn hier weder om. veel exempellen vanden veruolghers der heyligher kercke hoe
yammerlike dat si vergaen sijn. Dese fredericus had sijn selfs soen henricum ghe-
anno xp̄i smoert ende gheworcht Waer om wert hi van sijn anderen soen weder gheworcht
in des paeus innocencij tijden die vierde.

Symon greue montisfortis dat is van sterckenberch dese wert gheseyt te vesē
die anderde karolus om groter victori wil die hi hadde tegens den ketters hebben-
de mit hem veel heylighe biscoppen ende Abten ende sonderling was mit hem sinte
dominicus. hi veriaechde mit viij dusent kersten. hondert dusent ketters. hi veng
op een tijt C ende lx ketters die lieuer coren verbrant te werden dan si hem beke-
ren wouden.

Int jaer ons heren M.CC.xij had die coninck van Affriken gheheten Mir-
amolinus een alte groten strijt teghens den kersten Mer die kersten quamen mit
vijf coninghen teghens hem makende hem voeruluchtich Ende versloeghen meer
dan hondert dusent sarracenen.

¶ Anno M cc xv opten eerſten dach van nouember ſtad die paeus jnnocencius die iij in ſijn xviij jaer doen vergaderen een conſilium dat hi celebrierde i die kercke te lateranen daer t ſamen vergadert waren cccc eñ xij biſcopen onder welcken waren twee patriarcken als van conſtantinopel eñ van iheruſalem Eñ die patriarch vā anthiochien was ſieck eñ ſeynde ſijn vicarium die biſcop was eñ hiet anecardus Eñ die patriarch van alexandrien want hi onder die heerlicheyt der ſarracenen ſat daer om ſeynde hi ſinen broeder Item in dit conſilium waren lxxi archibiſcoppen Abten. priores. warender meer dan lxxx Ende dat ghetal van allen prelaten te ſamen was M ccc xv.

¶ Gwilhelmus biſcop van nyneuen een alte heyligh eñ ghelerde man was ſeer vermaert want hi ſpijſde alle daghe in die duertijt wel iij^m armer menſchen.

¶ Die vier biddende oerden Als Predikeren Minrebroeders Auguſtinen ende Carmeliten ofte onſe vrouwe broeds worden confirmiert van honorio den paeus.

vi^m iij^c xiij

Deſe honorius was een romeyn eñ ſat v jaer viij maenden eñ xxviij daghen.

M ij^c xiij

¶ Deſe Honorius heeft veel menſchen ghecert Eñ veel heyligen ghecanoniziert hi heeft keyſer vrederick ghewent eñ weder ofgheſet om ſijnre onghehoorſamheyt eñ rebellicheyts wil. hi heeft ſinte laurencius kercke buten der ſtadt van romen vernywet eñ vermaect eñ oeck die kercke gheheten ſancta ſanctor. hi heeft decretales ghemaect Eñ hi confirmierde die oerde der predicaren eñ der minrebroederen Ten laetſten ſtarf hi op die iij kalendas marcij ende wert begraven te romen in onſer vrouwen kercke gheheten maria maior.

¶ Sinte Cyrillus een griex doctoer was die derde prior van onſer vrouwen broeders in Carmelo. hi was van heyligen leuen ende inder gheeſt der propheten ſeer verlicht. hi heeft veel toecomende dinghen beſchreuen Eñ mit groten miraculen heeft hi gode glorie ghegheuen eñ der werlt grote verwonderinghe.

¶ Sinte Elyzabeth wedue des coninghs dochter van vngarien is vermaert vol van allen duechden eñ van heylich leuen.

¶ Ludowicus des Coninghs ſoen van ſicilien een minrebroeder in heylicheyt ſeer vermaert.

¶ Die oerde der cruys broederen wert vernywet vāden paeus innocencius die iij doe hi xviij jaer paeus gheweest had Ende doe verwonnen was die kettery der albiensium vanden ghenen die mitten cruce gheteykent waren Men seyt dat sinte quiriacus biscop van iherusalem hadde voermaels die eerste eñ ouerste gheweest van deser oerde. corts daer na doe sinte helena dat heylighe cruys vant Mer julianus die verlopen kersten eñ ketter dode sinte quiriacum mit sijn broederen also was die

Keysers

oerde langhe tijt vergaen Mer in tijden des paeus innocencij die iiij stont dese oerde weder op bi lugdunam eñ wert vanden seluen paeus seer begaeft mit veel priuilegien.

¶ Dat roemsche rijck na dat fredericus of gheset was ende ghestoruen soe stontet sonder keyser bi xxx jaren Ende daer om so werden veel jaren toe ghescreuen frederico al wast dat hi luttel jaren regnierde rechtueerdelick ende in ghehoersamheyt der heyligher kercken Nochtans en wertter gheen ander in sijn stede ghecoren.

an° mūdi

vi^m iiij^c xxiij

Iherusalem wert verdestrueert ende ter eerden toe gheslecht van Caradino staphadinus soen wt ghenomen alleen den tempel ende dauids stadt.

Paeusen

ix gregorius

Campanien sat xiiij jaer.

Anno xpi

M ij^c xxiiij

¶ Dese Gregorius hiet eerst hugolinus biscop van hostien Hi heeft sinte franciscum eñ anthonium vander minre broeder oerde canoniziert Ende oeck sinte elizabeth mit veel meer and heylighen Hi heeft die heylighe kerck stantaftelike teghens fredericum den keyser beschermt Hi heeft sommige romeynen die mit ghelde omghecoft waren wonderlike omgheroepen tot sijnre hulpe. eñ dat heeft hi gedaen doer een schoen heerlike processie mitter apostolen hoefden al van sinte janss te lateranen tot sinte peters kerck toe Also dat si bi na ouer al mitten cruce worden gheteykent teghen den keyser fredericum. daer om doe die keyser dit vernam reysde hi verre vander stadt van romen Item dese paeus heeft doen maken dat boeck gheheten decretales doer Raymundum sijn cappellaen. Ten laetsten om die grote tyrannicheyt des voergenoemde keysers fredericus wil was dese paeus vol van tribulacie eñ lijden ende also steruende is hi gheuaren tot xpristum.

¶ Dat boeck gheheten decretales wert ghemaect van raymundo vander prediker oerde wt ghebot ende beuele des paeus gregorij die ix. Ende wort in allen scholen gheseynt.

In sinte gabriels cloester is gheuallen een grote steen hebbende een teyken des heylighen cruces eñ een bescheydelick beelt xpristi daer bouen ghescreuen stont mit gulden letteren Jhesus nazarenus rex judeorꝫ dat is ihesus van nazareth coninck der joden Ende dese steen maecte een blint mensch siende.

In dese tijt was so groten zee vloet dat volna al vrienslant ůdrencte want daer verdrencten meer den hondert dusent menschen Eñ dit gheschiede om een onweer dicheyt die gheschiet was den heylighen sacrament vā enen kempe. ghelijck als on se lieue vrouwe namaels openbaerde eñ verkundichde Ende daer die ostien of dat heylich sacrament viel op die seluer plaetze wert een kerck ghetymmert Ende die grote vloet liet doe of te vloeyen.

Die tartaren verdestrueerden seer verueerlic dat rijck vā vngarien eñ polonien eñ daer of quam grote sorch anxt eñ last in kerstenrijck Mer oůmits ghebeden d heyligher menschen wertet hoer benomen dat si nijt verder en ghinghen.

Een alten seer groten berch schoerde in bourgoendien veel milen lang daer wel vijf dusent menschen onder smoerden Eñ die schoringhe quam te laetsten seer wonderlick tot ander berghen.

Sinte Angelus een carmelite ofte vrouwen broeder. dese heeft verdient datmē hem weerdelick tellen mach onder die heylighe mannen. want hi een recht spieghel sijns naems gheweest is. hi heeft als een suete vochte wolc in veel plaetzen prekende god den heer veel zielen ghewonnen Ende na veel miraculen heeft hi gode betaelt die scult des doots mit wtstortinghe sijns bloets.

Int jaer ons heren M cc xxix was te parijs onder die studenten alsoe groten twist datter veel van daen toghen tot ander verscheyden plaetzen Eñ veel quamender tot tholosam om daer te studieren.

In dit seluer jaer op sinte siluesters dach wert maiorca ghewonnen vanden coninck van arrogon.

Anno M cc xxxij was die wijnter also cout dat opten nacht van jaers dach die wortellen vant koern mendallen bevroren waren.

Anno M cc xxxiiij was in pytou also groten honger dat die mēschen als beesten aten die groen crude opten velde Eñ daer na volchde so groten starft dat bi tijden hondert armer menschen teffens in een kuyl begrauen worden.

Op dese seluer tijt wert sinte Dominicus canoniziert opten viij dach van julio vanden paeus gregorius die ix.

¶ In hyspanien bi toletum was een jode die al grauende heeft geuonden een steen mit een out boeck daer onder allen anderen dinghen in ghescreuen stont aldus In die derde werlt sel die soen gods gheboren werden van die maecht maria ende hi sal voer der menschen salicheyt lijden Ende dat dit boeck soude gheuonden werden om trent dese tijt als in die tijt ferandi des coninckx van castelle Ende ter stont liet hem dese jode mit al sijn huusghesin dopen.

Keysers

¶ Sinte Thomas van aquinen wert gheheten die heylighe leraer ofte doctoer.

¶ Albertus magnus dat is die grote meyster albertus biscop van ratispona.

¶ Eustachius die oeck gheheten wert bonaventuera of die deuote doctoer.

¶ Alexander van halis een doctoer onwedersprekelick.

¶ Hugo cardinael die postillen ofte glosen op die heel bibel ghemaect heeft.

¶ Vincentius gheheten speculator Dese heeft boeken ghemaect van allen materien diemen weten mach.

¶ Meyster jordanus een heylich ende een wonderlike doctoer van scriften.

¶ Meyster vlricus was discipel des groten meysters albertus.

an° mūdi

vi^m iiij^c xxxiij

¶ Broeder garnalt vander prediker oerde En twee broeds vander minrebroed oerde Ende die archidyaken van tolesen mit meer clercken worden vanden ketters verslaghen.

Paeusen

iiij celestinus

meylaen sat xvij daghen.

Anno xpi

M ij^c xxxiiij

¶ Petrus vā tharenthasia een groot doctoer die namaels paeus wert. en noch veel meer ander heylighe mannen waren in dese tijde in verscheyden plaetzen Ende waren wt die goedertierenheyt gods gheseynt om dat gheloue te beschermen dat ands bi na soude al vergaen hebben ouermits cloeckheyt menichuoudichheyt ende macht der ketters.

¶ Dese celestinus was eerst gheheten ganfridus biscop van sabinen cardinael. hi was vā leuen en van consten loeflick. hi was out ende cranck en starf cortelick en wert begrauen in sinte peters kerck.

¶ Anno M CC xxxviij is te parijs een heerlike openbaer disputatie gheschiet teghens die besittinghe van veel beneficien Ende daer is dit ghedeterminiert ende ghesloten vanden heylighen doctoers Als dat niement sonder sorghe van een doot sonde en mach twee beneficien besitten also verre als hi hem op een beneficium wel bedraghen mach En sommich ander wesende van contrari meninghen. hebben contrari ghedaen die vander godliker rechtueerdicheyt verdoemt sijn. hier of sijn veel scriften ende veel exempellen in verscheyden plaetzen &c.

Dese twee als henricus en wilhelmus worden keyser gecoren die een nāden ander wt ghebot des paeus teghens fredericum Mer si en mochten sijn tyrannicheyt nijt verwinnen want hi hoer te machtich was Noch ghen van desen tween was ghewent want si worden vander doot voercomen.

dese heynricus was lantgrāef vā dueringe en regnierde iiij jaer.

graue van holtlant en wert vanden vriesen verslaghen hi regnierde iy jaer.

Een goet kerstien is ghestoruen in turkijen die veel miraculen doet.

Edmundus archibiscop van cantkenberch wert canoniziert vā jnnocencio.

Ludowicus coninck van vranckrijck een heylich man ontfeng dat cruce ende reyste ouer zee daer hi ghewanghen wert Van hem vijntmen veel dinghen beschreuē die prijsens weerdich sijn.

Petrus een nywe martelaer wert vanden ketters ghedoot doende veel miraculen. hi is ghecanoniziert.

vi^{m} iij^{c} xliij

sat vi jaer vi maent.

Dese jnnocencius van januen vanden greuen van louanien. hi hiet eerst geneualdus Ende na dat die paeus stoel ledich ghestaen had wart hi paeus ghecoren. hi was te voren een cardinael.

M ij^{c} xliij

Dese jnnocencius heeft veel heyligher canoniziert. hi heeft keyser frederick met recht ofgheset En vermaledijt als een vyant der heyligher kercken int iij jaer sijns paeuscaps mit hulpe dier van januen Ten laetsten doe frederick ghestoruen was is die paeus ghecyst in apulien mit grote schare van volck Ende corts daer na starf hi te napels en wert daer begrauen Item die stoelen oft cardinalen steden die ledich hadden ghestaen werden van jnnocencio weder vervult mit wtuercoren personen wt verscheyden landen vergadert Item dese jnnocencius insettede die octaue van onser vrouwen natiuitas dat is geboert ons te voldoen der cardinalen beloffte.

Voer die jaren ons heren M cc lx is geschiet een valsche prophecie tractierende van die cessieringhe des ewangeliums ypristi. en van te nijt te maken die sacramē ten d heyligher kercken. welcke prophecie is te nijt gheworden doer versochtheyt des tijts. al dusdanighe valsche dinghen vijnt men veel meer gheschiet en beschreuen.

Stamslaus biscop van cracouien wert vanden hosen prince ghedoot Ende hi is ghecanoniziert.

¶ Na dattet keyserrijcke langhe tijt ledich ghestaen heeft soe sijn die Coer vorsten in twee parthien ghedeylt Ende hebben dese ghecoren als Alphonsum coninck van castelle eñ Richardum des coninckx broeder van englant graue van cornubien Te vorens hadde veel jaren grote twist ghemeest int rijcke Ten laetsten doe Richardus starf. heeft Alphonsus willichlicke eñ om vrede wil voer den paeus gregorius die y alle sijn recht overghegheuen dat hi hadde of hebben mochte aen dat rijcke. wat hi was een wijs man eñ een groot astronomus Sijn scriften ofte tafellen welcke hi beschreuen heeft sijn seer vermaert wantse behendich ghemaect sijn hebbende eñ sluitende in hem veel verstants.

Alphonsus conic

van castelle eñ legionen Dese twee regnierden tsamē xv jaer

richardus conic

van englants broeder graue van cornubien.

Keysers

Die vermaerde datum des meysters Alphonsus vander astronomie is dit jaer M CC.lx. dit mercke neerstelicke wantet tot veel dinghen inder astronomie dient.

vi^{m} iij^{c} lvij

an^{o} mūdi

Sinte clara vander minnebroeder oerde wert vanden paeus alexander ghecanoniziert int jaer ons heren M CC lvij.

iij alexander

Campanien sat vij jaer iij maent ende iij daghen.

Paeusen

M ij^{c} lvij

Annoxpi

¶ Een pelgrom van onser lieuer vrouwen wert heymelicke doot ghslagen int stichte van angiers Ende rechtvoert hegan des doetslagers mesſ bloet te drupen sonder ophouden ter tijt toe dat die doetslagher ghevecht wert ꝛc̄.

¶ Dese Alexander heeft te lan ghedaen den valschen coninck van sicilien geheten manfredus die keyser frederics bastaert soen was Item dese paeus heeft dampniert ende te nijt ghemaect twee valsche koetten sprekende teghens die armoede der predicaren ende teghens dat ewangelium xpisti Item hi heeft sinte clara canoniziert Ten laetsten starf dese alexander te viterbien op die vij kalendas junij ende wert begrauen in sinte laurencius kercke.

¶ Een ordene van broeders predicheren ghecomen in engelant int jaer ons heren M CC xxxvij.

¶ Een ordene van broeders minnebroeders ghecomen in engelant int jaer ons heren M CC xxxvij.

Om der sarracenen stadighe tribulacie wil. sijn onse vrouwe broeders vten kercke van Carmelo ghecomen ouer zee daer si in veel plaetzen seer vermenicht de eñ hebben allencxkens in verscheyden rijcken hoer woninghen begrepen als vincentius schrijft in speculo hystoriali.

Alexander de villa dei een minnebroeder was een heylich doctoer inder godheyt Hi heeft dat doctrinael ghemaect.

¶ Anno M cc lxiiij openbaerde een comeet omtrent int middel van julio. Dese scheen int beghin vander nacht int west Eñ na weynich daghen openbaerde hi hem int oest. sijn radien streckende totten westen. dese comeet duerde totten eynde vã september Eñ si was ghelijck een duyster sterre ofgheuende van hem een vlamme welker grootheyt eñ forme was ghelijck een zeyl in een scip Eñ hoe langer hoe claerre Ende die vlam wert cleynre inder breet Mer si wess inder lencte so dat opten x dach van october voer den dagheraet dese comeet ghesien wort int zuden Ende die vlam scheen te wesen een cubit groot eñ began allencken te vergaen Ende want dese comeet in verscheyden landen veel beteykende mer sondling doe dese comeet eerst openbaerde wert die paeus sieck eñ starf opten lesten dach van september te perusen dat was opten seluer nacht dat die comeet des siaers te voren of liet te schinen.

¶ Die hoechtijt vanden heylighen sacramente wert ingheset van vrbanus die iiij ende wert seer verciert mit oflaten.

iiij Vrbanus

dese was een wael ende sat iij jaer een maent ende iiij daghen.

¶ Een grote reyse gheschiede opten turken daer die coninck van vranckrijck sinte Ludowicus mede was mer si vorderde weynich.

¶ Dese vrbanus was eerst patriarch van iherusalem. hi wert paeus ghecoren tot viterbien op sinte janss dach decollacio Ende hi wert ghecroent opten eersten sonnendach van september inder predicaren kerck int jaer ons heren M cc lxi. hi heeft die sarracenen welcke manfredus die valsche coninck van sicilien gheseynt had teghen den kercke veriaecht mit hulpe der gheenre die mitten cruce gheteykent waren Ende hi heeft dat coninckrijck van sicilien ghegheuen den graue vã provincien des coninckx broeder van vranckrijck op dat hi manfredum soude veriaghen. hi settede in die hoechtijt vanden heylighen sacrament vermaent daer toe te ludyck daer hi canonick had gheweest van een gheestelick persoen hiet Eua Dese paeus starf te perusen eñ wert daer begrauen Ende manfredus wert namaels van karolo beroeft van sijn rijck eñ van sijn leuen.

¶ Martinus cardinael diede cronijcke ghecort heef was in dese tijt vermaert.

Dat boeck gheheten speculum hystoriale vincencij neemt hier eynde.

Ghebenedijt moet sijn die soete naem ons heren ihesu xpristi Ende der alre glo-
rioester maghet marie inder ewicheyt Amen. Die maghet maria mit hoer goeder-
tieren kijndekijn moet ons ghebenedien. Die paeus clemens heeft allen den ghenen
die dese twee verskens leset tot elcke reyse iij jaer oflaets Ende dit oflaet heeft hi
ghegheuen om bede wil van ludowico den heylighen coninck van vranckrijck.

Keysers

Sinte hetwiga die voermaels
hadde gheweest hertoginne van po-
len is nv een wedue van wonderli
ke heylicheyt seer vermaert Dese
wert vanden paeus Clemens die
iiij te viterbien ghecanoniziert.

Dat consilium te lugdunen wert ghehou
den vanden paeus gregorio die x In welcke
vergadert waren v^c biscoppen lxx abten ende
ander prelaten omtrent dusent In dit consi
lium worden veel dingen ordiniert Ende die
grieken quamen weder tot enicheyt der heyli-
gher kercken Ende songhen in dit consilium
in grixer tael dat cymbalum des gheloues Item die boden der
tartaren worden ghedoopt ende reysden weder om &c.

an° mūdi

vi^m iiij^c lxiij

Paeusen

iiij Clemens dese was wt provincien en de sat iij jaer ix maent eñ xxv daghen.

x gregorius dese was van placencien eñ sat iiij jaer x daghen.

Annoxpi

M ij^c lxiiij

Dese clemens hiet eerst gwido fulcodij
eñ was een vermaert ridder. aduocaet eñ
raet des conincs vā vrancrijck. hi had wijf
ende kinderen Mer doe sijn wijf doot was
om sijn heylighe leuen wort hi eerst biscop
van podien Daer na archibiscop vā naer
boen. daer na biscop van sabinen eñ cardi
nael. daer na wert hi legaet gheseynt van
vrbanus eñ wort onderweghen paeus ghe
coren. hi was een heylich man eñ heeft vter
gheest der prophecien te voren gheseyt dat
die vyanden der heyligher kercken souden
vergaen als roeck Ende het staet te ghelo-
uen dat god wt sijn verdiensten die kercke
verlost heeft vander tribulacie Ten laetsten
starf hi op sinte andries auont.

Dese gregorius quam seer auen-
tuerlic an dat paeusdom. hi was dom-
proest te ludyck eñ wt deu ocien reysde
hi int heylighe lant eñ daer wesende
wert hi paeus gecoren Voerwaer het
en is gheen twiuel dit en is gheschiet
vanden heylighen gheest. want hi alte
seer wel regiert heeft. hi en heeft oeck
nijt gearbeyt om ghelt te vergaderen
Mer meer om die armē te spijsen mit
aelmissen. hi maecten een ordinancie
van vijf cardinalen die biscoppen ho-
ren te wesen dit seer prijselick was.
wāt hi vercoer daer toe eerbare ende
deghelike mannen. Hi starf te arecien
ende wert daer begrauen.

¶ Na dat richardus doot was En̄ alphonsus al sijn recht welke hi hebben mocht tottet keyserrijck den paeus op ghegheuen had. doe wert radulphus keyser ghecorē int jaer ons heren M ij^c lxxiij. hi was greue vā gauesburch een eerbaer man wijs te wapen. streng. voersienich en̄ vroem. hi wort bi basel ghecoren dat die paeus gregorius die x approbierde om gonst die hi hadde totten heyligen lande daer hi seer toe stont En̄ hi ontfeng dat cruyster bede vanden paeus mitten coninck van vranckrijck lodowicus die ghelouichste ende heylichste coninck mit meer ander banre heren Mer die coninck ludowicus ende veel kersten mit hem storuen onder weghen vander pestilencie.

Regnierde xviij jaer. Radulphus.

¶ Bonaventura een deuoet ende groot doctoer inder godheyt vander minrebroed oerde wert vanden paeus gregorio die x cardinael ghemaect.

dese innocencij was vā bourgoengen en̄ sat vijf maent ij daghen. v Innocencius. v adrianus van januen sat een maent en̄ ix daghen

¶ Dese innocencius was eerst ghehe: ten broeder petrus van tharenthasia. hi was van sijnre joecht op gevoet inder prediker oerde en̄ was gheworden een meyster ind godheyt. hi wert eerst prior provinciael d prediker oerde in vranckrijck En̄ wert archibiscop van lugdunen En̄ int seluer iaer wort hi cardinael vā ostien Ten laetsten op sinte agnieten dach wert hi tot Arecien paeus ghecoren Anno M cc lxxvi. Hi wert tot sinte peters kerck binnen romen gecroent. hi opsettede veel dingen te doen in die kerck te lateranen Mer hi starf cortelick en̄ wert begrauen sinte janss te lateranen.

¶ Dese adrianus hiet eerst ottobonus hi wert van innocencio die vijfte dien hi sijn neef was cardinael gemaect. hi was te voren dyaken en̄ van paeus clemens die iiij wert hi in englant gheseynt om neder te leggen en̄ te versoenen den strijt en̄ twist tusschen den coninck en̄ der baronen Doe hi paeus gheworden was en confirmierde hi nijt dat gregorius die x int consilium van lugdunen ordiniert had. Mer hi dochtet anders te ordinieren. en̄ hi wert mitten doot voercomen en̄ starff eer dat hi priester wert en̄ oeck eer dat hi ghecroent wert Ende wert te viterbien in die minrebroeder kerck begrauen.

Anno M cc lxxix in decembri heeft karolus greef van provincien die namaels coninck van sicilien wert gheuonden sinte marien magdalenen lichaem daert van sinte maximinus begrauen was Ende doemen die grafstede opende quam al daer een soete roeck daer veel miraculen na volchden En wt hoer mont was ghewassen een groen tellich. die aen veel stucken ghedeylt voer heylichdom in verscheyden plaetzen ghehouden wert En in die seluer grafstede wert gheuonden bescreuen. hier rust

Keysers

sinte marien magdalenen lichaem. Doe dit aldus gheuonden was dede die greue voerscreuen biscoppen abten religiosen edelinghen te samen roepen die dit heylighe lichaem mit groter deuocie en eerweerdicheyt verhoeuen en in een costelick gulden kasse mit duerbaer ghesteent daer toe bereyt gheleyt hebben int jaer M cc lxxx opten vijften dach in mey. Item dit heylighe lichaem was alre eerst begrauen in een tumbe van alabaster ghemaect en wort namaels veruoert en gheleyt in een tumbe van marmor steen daert nv ter tijt gheuonden wert &c.

an° mūdi

Paeusen

Dese was wt hyspanien en sat viij maent viij daghen

xxi johannes.

iij Nycolaus

Romeyn vant huus vā vrsinē dese sat een jaer ix maent.

Annoxpi

Dese johannes hiet eerst meyster peter juliani. hi was biscop en cardinael. hi wert opten xiij dach van september paeus gecoren te viterbien int jaer M cc lxxvi. hi was in veel consten vermaert mer nijt in zeeden En den armen en den rijcken dede hi euen ghelijck En sonderling gaf hi den armen beneficien die studieren wouden. en doe hi sijn dienres gheseyt had dat hi langhe tijt meende te leuen wert hi haestelick beuallen onder een nywe camer die hi had doen tymmeren te viterbien daer hi begrauen wert in sinte laurencius kerck binnen die octaue van pijnsteren.

Dese nycolaus hiet eerst johannes gaietanus. hi was dyaken en cardinael vā sinter claes. hi wert tot viterbien op sinte katherinen dach paeus gecoren en wert te romen ghecroent op sinte steuens dach. dese nycolaus was een groot weerlick man van veel doen te tymmeren. hi regierde die stadt in sinen tijt seer wel. int eerste jaer maecte hi een ordinancie vā ix cardinaels En int anderde jaer sijns paeusdoms starf hi daer grote turbaci ende onrust of quam ond den romeynen om die parthie wil der vrsinen en hanibalden &c.

¶ In dese tijt in dat eerste jaer des paeus martini is ind zee gheuanghen een visch hebbende een ghedaent eñ een ghelikenisse van een leewe. dese visch gaf alte verueerlick gheluyt eñ wort in die oude stadt van romen voer allen menschen getoent. eñ dat gemeen volck heeft dit also beduyt dattet soude wesen een teyken van toecomẽde twist eñ oerloghe dat oeck also gheschiet is Want corts hier na hebben die van sicilien dootgheslaghen alle vreemde luden woenende in hoer landen. ende oeck mede die vruchten inder moeder lichame Eñ si sijn ofgheuallen van die ghehoersamheyt hoer selfs coninck karoli eñ oeck vander ghehoersamheyt der heyligher kercken Eñ hebben petrum coninck van arragonien voer een heer eñ coninck ontfanghen daer veel quaets na ghevolcht is Eñ binnen die stadt van romen sijn die parthien opghestaen. want die vrsinen hebben mit groter bloetstortinghe teghens die hanibalden gheuochten Item onder die sarracenen worden veel dusent menschen verslaghen Item int jaer M cc lxxxiiij quam karolus coninck vã sicilien mit een groot schare volck te scheep eñ reysde te sicilien wert Eñ doe hi in die hauen van pisen quã hoerde hi eñ vernam dat sijn soen gheuanghen was Waer om reysde hi van daen eñ quam in apulien daer hi na weynich daghen starf opten heylighen dertiendach nijt langhe voer den paeus martinum doe hi al sijn dingẽ wel beschickt eñ dat heylich sacrament ontfanghen had int xx jaer sijns conincs rijcks eñ petrus coninck van arragonien een kijnt der onghehoersamheyt is onsalichlick ghestoruen aen een wonde die hi ontfanghen hadde inden strijt ghelijck die veruolghers der heyligher kercken pleghen te steruen.

vi^m iiij^c lxxiij

Dese was een wael ende sat iiij jaer een maent.

iiij martinus

M ij^c lxxiiij

¶ Dese martinus was een minre eñ liefhebber alle gheesteliker menschen. hi gaf hem seer tot goede werken. hi heeft den keyser vã constantinopel te ban ghedaen om dat hi nijt weder en quam totten gheloue als hi gheloeft had int consilium van lugdunen daer die paeus eñ die heylighe kerck veel om liden moste Item hi heeft oeck te ban ghedaen petrum coninck van arragonien diet conincrijck van sicilien ghewelde lick besat Te laetsten na veel tribulacien ende strijden teghens den onghelouighen is hi ghestoruen te perusen doende veel miraculen.

Anno M cc lxxxi op ons liefs heren hemeluaerts auont ter stont na der processie viel die brug tot tholosen daer xv notabel studenten Ende meer dan ij^c mannen ende vrouwen yammerlick verdrencten.

Die stadt tripolis wert gewonnen vanden sarracenen ende die kersten worden verslaghen Ende der kersten naem wert te nijt ghedaen.

Achon die alte stercke en̄ ombestrijdelike stadt wert gewonnen vāden soldaen en̄ vanden sarracenen om tweedracht der gheenre die daer in woenden. si wort ghe heel en̄ all ofgheworpen Ende voert wort alle dat heylighe lant inghewonnen van-

Keysers den sarracenen om der kersten menschen sonden wil die daer woenden.

Die tartaren hebben dat rijck van constantinopel bestreden en̄ hebben veel lants vant seluer rijck gewonnen en̄ beseten daer gheschiede een onsprekelike grote doot slach en̄ moert der kersten menschen.

Franciscus petrarcha een vermaert poete ende heremijt. dese heeft veel dinghen seer heerlick in schoen latijn bescreuen.

an° mūdi vi^m iiij^c lxxxiij

Paeusen Honorius was een romeyn en̄ sat ij jaer een dach.

dese was een lombaert en̄ sat iiij jaer en̄ een maent.

Anno xp̄i M ij^c lxxxiiij

Dese honorius was eerst gheheten jacobus de sabello. hi was een ghetempert matich man van groter bescheydenheyt. gheern hadde hi vrede. hi en gheerden niement quaet te doen. hi dede prediken dat cruys tegens petrum coninck van arragonien die ghewelde lick besat dat conincrijck van sicilien Ten laetsten starf hi opten witten don redach en̄ wert opten goeden vridach begrauen in sinte peters kerck.

Dese nycolaus plach te hieten broeder iheronimus. hi was die ouerste en̄ generael minister inder minrebroed oerde Item all was hi in hem seluen seer goet Nochtans gheschiede bi sinen tijden den kercken veel quaets wanter in romen op stonden veel strijden van welcker hi een oersaeck was om dat hi den enen parthie alte seer gunstich was Item na desen nycolaum stont die paeus stoel ledich ij jaer en̄ vi maent.

Die carmeliten ofte onsen vrouwen broeds hebben in dese tijt ghelaten die mantellen van verscheydenre verwen Ende hebben aenghenomen witte cappen.

In dese tijt wort een comeet ghesien die nijt goets en beteykende want die kersten yammerlick tribuliert en̄ ghequellet worden.

¶ Nycolaus de lyra een doctoer inder godheyt was nv ter tijt te parijs vermaert. hi was een gheboren jode Mer hi bekeerde hem ende wort een minre broeder in wel ker oerde hi heeft groot profijt gedaen. hi heeft op die heel bybel heerlick ghescreuē mit meer ander dinghen Sommich segghen dat hi was in die jaren ons heren M ccc ende xxx Item sommich ander segghen dat hi was gheboren wt brabant ende dat sijn ouders kersten waren Mer van armoede ghing hi ter schole inð joden schole ende also leerde hi die tael dus seytmen oeck dat hi in sijnre joecht vanden joden gheleert wert.

Werherus een heylich kijnt wert vanden joden martieriziert eñ rust in briaco.

¶ Die oerde der celestinen wort begonnen ouermits die heylighe man celestinus die namaels paeus ghecoren wert Eñ die oerde en is noch nijt gheuallen van hoer heylich leuen ende opset tot huden opten dach toe.

sat v jaer eñ v daghe

v celestinus.

¶ Dese Celestinus was een alte heylighen man Ende want die cardinalen binē twee jaren nijt en consten ouer een draghen eñ dattet sommich cardinalen kenlick was dat dese celestinus die eerst petrus hiet was een man van goeder famen ende van een streng leuen eñ had inder oerden veel discipulen van welcken hi die pater was. daer om hebben die cardinalen desen petrum vter woestinen gheroepen eñ coren hem al ghelijck in een paeus te peruse opten vij dach van julio Mer corts daer na om die sorghe eñ last heeft hi dat paeusdom ouergegheuen Ende die oerde der celestinen heeft sijn naem van desen celestinus genomen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen int cloester van sijnre oerde int jaer ons heren M cc xcvi. Hi dede in sijn leuen eñ na sijn doot veel miraculen Ende hi is ghecanoniziert onder die naem vā sinte peter confessoer.

¶ Anno M cc xciiij began een strijt tusschen philippum coninck van vrancrijck ende eduardum coninck van englant Ende alre meest in vasconia daer veel menschen verslaghen worden.

Int jaer M ccc wort dat eerste gulden jaer ingheset vanden paeus bonifacius die viij die allen kersten menschen verleenden volcomen oflaet van allen sonden die tot romen quamen eñ versochte mit deuocie die heylighe plaetzen eñ steden der heyligher apostolen eñ vrienden gods Eñ hi verleende dat oflaet tot alle C jaren eens.

Keysers

Dat boeck geheten sextus decretalium wert vã bonifacio die viij gheopenbaert eñ wert totter vniuersiteyten gheseynt.

adulphus regnierde vi jaer.

Anno M cc xcv heeft die paeus bonifacius geordiniert datmen die hoech tijden der iiij ewangelisten ende der iiij doctoren der heyligher kercken als sinte Jheronimus Ambrosius Augustinus eñ Gregorius soude houden als dubbelde hoechtijden.

Dese keyser is gheheten Adulphus van nassouwen. hi was een vroem man te wapen. mer hi en street nijt veel mit machte. hi en was nijt vanden paeus gecroent wãt hi starf inden strijt die hi hadde mit albertus hertoch van oestenrijck.

anº mũdi — vi^m iiij^c xciij

Paeusen

viij bonifacius campanien sat viij jaer ix maent.

Ludowicus die voermaels plachte wesen een coninck van vrancrijck wert canoniziert vã bonifacio paeus die viij.

Anno xpi — M ij^c xciiij

Dese Bonifacius was een alte seer ondersochten wisen man in dinghen aendraghende dat hoff van romen. hi en had nijt veel vredes want hi sijnre wijsheyt gheen maet en settede Also seer verhoef hi hem seluen dat hi hem seluen seyde te wesen heer van alle die werlt also wel in tijtlick als int gheestlick. hi gheboet den coninck van vrancrijck dat hi kennen soude sijn rijck vanden paeus te houden. dat die coninck versmade Daer om wert hi vanden paeus te ban ghedaen. eñ daer na wert hi tot sijn vierde gheboert vermaledijt want hi den paeus laghen leyde Item hi heeft veel dinghen grotelick begonnen die int eynde yammerlick vergaen sijn. hi heeft allen prelaten een exempel gegheuen dat si hem seluen nijt te seer verheffen en sellen Mer dat si arbeyden souden so dat si van hoer ondersaten meer ghemint worden dan ontsien Van desen paeus seytmen dat hi int paeusdom quam als een vos. hi leefde als een leeuwe eñ hi starf als een hont &c.

¶ Die edel stadt van Acon wort vanden sarracenen verdoruen Ende dat cloester van onser lieuer vrouwen broed oerde dat op iiij milen bi die stadt gheleghen was wort vanden sarracenen verbrant Ende die broeders die daer gheuonden waren die worden mitten sweerde ghedoot Doe heeft die oerde van onser vrouwen broederen al geheel die honich vloyende plaets die si bewoent hadden van helye eñ helyzei der propheten tijt tot ij^m ij^c ende xxi jaer.

¶ Sinte albertus van trapanen was een carmelijt of een vrouwen broeder vermaert in groter verdienste teykenen eñ leringhe. hi was een exemplaer der ganser volmaectheyt. hi starff opten vij dach van augusto eñ rustet inden heer.

¶ Alanus een groot doctoer was in allen consten seer vermaert.

¶ Johannes schotus wort gheheten die subtijl doctoer.

¶ Johannes andree een groot jurist dese was te bononien vermaert. hi heeft veel dinghen seer heerlike ghescreuen.

Dese benedictus die xi was eerst gheheten nicolaus. hi had van sijnre joecht gheweest vander prediker oerde. hi was eerst die ouerste minister. daer na cardinael eñ biscop Ende ten laetsten wert hi te romen paeus ghecoren opten xi kalendas nouembris Ende wert sonnendaechs daer na gecroent Hi was een heylich man Mer na dien dat hi paeus wert en leefde hi nijt lang Hi starf te perusen opten vij dach van julio binnen dat eerste jaer sijns paeusdoms Ende wert begrauen inder predicaren kerck daer die godlike cracht veel miraculen doet doer desen benedictum eñ sondling ouer den ghenen die mitten vyant beseten sijn Item hi heeft ned geleyt die twist welcke dat was tusschen bonifacium den voergenoemde paeus eñ tusschen den coninck van vranckrijck Hi heeft den coninck weder ghegheuen al sijn vrijheden ende priuilegien daer hi van bonifacio of beroeft was Item na desen paeus tijt heeft die paeus stoel ledich ghestaen een jaer lang om tweedracht d cardinalen.

xi Benedictus.

sat viij maent xvij daghen.

¶ In dese tijt openbaerde een comeet. eñ corts daer na volchde die strijt in vlaenderen daer die bloem van al walslant inder strijt bleef Anno. M. ccc. ij.

¶ In dese tijt waren al so grote eertbeuinghe dat die mēschen nijt en dorsten bliuen binen der stede Ende die paeus bonifacius reysde oeck vter stadt eñ rustede op dat velt.

¶ Dese albertus was eerst hertoch vā oestenrijck des voerghenoemde rodolphus soen. doe sijn voersaet verslagen was wert hi gecoren te aken. hi seynde totten paeus bonifaciū om die confirmacie Mer die paeus versmāde hem segghende dat die electi van gheenre weerden en was. daer na worter een oerloch tusschen adulphum eñ den paeus eñ den coninck van vranckrijck Doe kende die paeus desen albertum keyser te wesen eñ confirmierde hem om des coninckx wil van vrancrijck welcke die doe vyant was der kercken vā romen Eñ die paeus gaf eñ beual dat coninckrijck van vranckrijck mit meer ander landen desen keyser alberto Mer hi vorderde weynich Ten laetsten wort dese albertus doot gheslaghen van sijn neve.

Keysers

regnierde x jaer

Albertus

an° mūdi

vi^m v^c iij

¶ Dese Clemens hiet eerst bertrandus de gotho. hi was archibiscop van burdegael ende daer na paeus.

Paeusen

v Clemens

vasco sat viij jaer x maent eñ xv daghen.

Anno xp̄i

M iij^c iiij

¶ Dese clemens dede also groot vordel in boetscappen eñ in saken der heyligher kercken die si op dese tijt veel hadden dat hi paeus ghecoren wert daer hi nochtans te romen nijt tegenwoerdich en was. hi heeft gehouden een consilium te ween. hi heeft doen maken een boeck datmen clementine hiet. hi heeft gheseynt ondsoekers teghen die templiers. hi heeft die van venegen verwonnen. hi heeft die minrebrods reghel declariert. hi heeft die templiers te nijt ghemaect Eñ hi heeft sinte janss oerde seer verheuen Ten laetsten na veel louelicke punten die hi ghedaen heeft is hi ghestoruē Eñ die paeus stoel stont ledich na hem ij jaer eñ iij maent Item dese paeus maecten inden eersten x cardinalen Ende jacobus eñ petrus de columpna die van bonifacio of gheset waren die verhoef hi weder.

¶ Int jaer ons heren M ccc viij op sinte janss dach voer die latijnsche poert verbernde sinte janss kerck te lateranen waer of worden die romeynen seer bedroefft ende deden processie ende grote penitencie want si die toerne gods ontsaghen ende vreesden.

Die oerde der templiers wort in vrancrijck te nijt ghemaect Ende worden oū al so haestelick verdoruen datter een yghelic hem seer of verwonderde hoe dat al fulke grote heren ende so veel also onuersiens ende schielicke vergaen mochtē Die meister vander oerde wort te parijs ghebrant Die saeck waer om dat dit ghe schiede is namaels gheopenbaert Want si hadden onder hem eenre hande valsche professie ende belidinghe wāt si versaechte xpristum ende verspoghe dat crucifixe in scande des ghecruusten xpristi Als veel van hem luden gheleden hadden int jaer ons heren. M ccc x. daer om worden si den waerliken hant ouer gheleuert Eñ des jaers daer na worden si in allen consilien te nijt ghemaect vanden paeus Sij hadden gheduert C ende lxxxiiij jaer ende waren Rijck ende seer vermenicht ende beschermt mit veel preuilegien des stoels van Romen Mer nae dat si verdestrueert waren worden al hoer goeden ghegheuen den heren van sinte janss oerde van jherusalem.

Die ioden worden al wt vrancrijck verdreuen ende daer nymmermeer weder te comen Ende allhoer goeden worden toe gheslaghen.

Dat Eylant gheheten rhodus mit noch vijff ander eylanden daer omtrent legghende worden wt der turken handen ghewonnen van die heren van sinte jans oerden daer si mitten kersten om vochten iiij iaer ende si behieldent te laetsten Eñ versloeghen die daer van des keysers weghen van constantinopel saten.

Int jaer M. ccc ende xi. was een consilium te ween daer die paeus Clemens die vijffte die ouerste off was. daer worden veel goeder punten ingheset voer dat goet ende salich regiment der heyligher kercken Eñ om wt te roeyen alle kette rye ende ongheloue Ende hier worden oeck verenicht die minrebroeders die twistende waren van welcke een deel waren gheheten die gheestelike minrebroeders Mer die ander en hadden die naem nijt.

Dulcinus een capiteyn ende ouerst vanden ketters gheheten nouarienses mit sijn huusvrouwe margareta die oeck onghelouich was mit horen hulpers waren op dese tijt vermaert Sij worden van lede te lede ontleet Ende teghens desen wort dat cruus xpristi ghepredict

Anno M ccc xiij heeft die paeus Clemens die vijfte tot Auioens ghecanoniziert broeder peter de marone die voermaels gheheten is Celestinus paeus die vijfte Alsmen daer lesen mach.

Dese heinricus was graue van lutzenburch seer strenghe in ridderlike werc-
ken hi begheerde ouer al vrede te houden also wel te water als te lande. hi was een
glorioess triumphiere ende hi bleef een ouverwonnē strijder. hi wert ghecroent vā
den paeus Clemens die vijfte Ten laetsten wort hi vergeuen mitte heylighen sacra
ment dat hi ontfeng Men leset in sommighe boecken en
de dat gheruft gaet alsoe dat dit gheschiet soude wesen van

vij. Henricus

Regnierde vijff jaer

Keysers

een monick vander prediker of der jacopinen oerde Mer
mi sijn brieuen presentiert daer die prediker oerde ī wort
ontschuldicht van dit punt Ende dat dit valschelick ouergheseyt wort den Eer
baren bernhardinus die oeck eē broeder was van deser oerde eñ hij was een wijss
man ende een gheestelic deuoet priester van edel gheslacht gheboren hij was ghelijc
den princen in des keysers hoff dese bernhardinus heeft oeck bekeert te recht te staē
teghens des keysers vrienden willende op allen punten trouwelick antwoerden.
Diet van desen punten behaecht beter bescheyt te hebben die gaet totten broeders
van deser oerde ende hi sel claerlike onder wesen werden van allē punten die dese
saeck werrende sijn ꝛc.

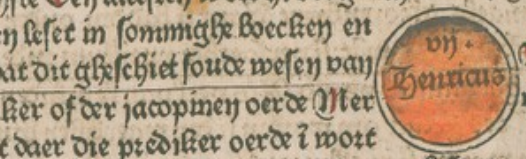

an° mundi

Paeusen

Dese sat xviij jaer

xxij. johannes

Anno Xpi

Dese johannes was seer glorioess ende heerlick in punten die dat werclike leuē
aengaen. hi heeft ghekundicht dat boeck int gheestelike recht gheheten Clemētine
ende heeftet tot allen scholen ende vniuersiteyten gheseynt. hi heeft sinte ludowicū
mit veel meer heylighen ghecanoniziert welcke ludowicus was biscop van tholo-
sen vander minrebroeder oerde hij heeft rijcke bisdommen ghedeylt teghens die
veelheit der beneficien hi heeft veel goeder dinghen ingheset Ende hi heeft veel ket
ters ende onghelouighen wt groter vuericheit verdoemt ende verwonnen ꝛc Ten
laetsten starff hi int jaer M ccc xxxiij opten iiij dach van december int xix. jaer
van dat hi paeus wert ende leyt begrauen te Auioē in onser vrouwe kercke Eñ
of hi behouden is of en is dat en heeft onse here god nijt willen openbaren sinen alte
deuoeten ende ghetruwe dienres Item hi heeft oeck ghesticht een Carthuser cloes
ter gheheten bonipassus gheleghen bij Auioen op die durencia.

Dese ludowicus was hertoech van beyeren hi had een huusvrou gheheten margriet ende was greeff villems dochter van hollant. hi versmāde vanden paeus ghecroent te werden Waer om wert hi vanden paeus of gheset daer hem grote periculē ende last of quam. hij heeft ghearbeyt om te schoren ende te breken die eendrachticheit der heyligher kercken. hij heeft oeck verwonnen fredericum hertoech van oestenrijck die teghen hem ghecoren was Eñ in die tribulacie. houerdye. eñ versmadenisse is hij hertneckich gebleuen ten eynde toe Ten laetstē wort karolus ghecoren teghens hem welcke karolus behielde victorie Ende ludowicus vallende vanden peerde is haestelick doot ghebleuen.

iiij· Ludowicus·

regnierde xiij jaer·

Die Arme luden van lugdunen seyden dat si hadden die derde reghel van sinte franciscus sijn verwesen eñ condempniert als ketters Ende van dien isser veel ghebrant in veel ander plaetzen mit hoer wangheloue punten Een punt was dit dat xpristus noch die Apostolen nijt en hadden int ghemeen noch eygen goede Oeck seyden si dat xpristus noch die apostolen gheē deel off recht en hadden tot die punten. die hem die heylighe scrifture toe scrijfft.

vi^m v^c xiij

M CCC xiiij

Het is declareert vanden paeus johannes die xxij dat alle die gheen verwesen ketters sijn die segghen willen dat xpristus ende sijn Apostolen gheen eyghen goet off ghemeen goet en hadden Item oeck sijn si als ketters condempniert die segghen dat xpristus eñ die apostolen nijt ghebruken en mochten die macht daer die scrijftuer of spreect Noch dat si die den anderen menschen nijt voert en mochten gheuen.

Die xxi twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus johannē den xxij. Ende enen minrebroeder gheheten broeder peter de carbario Die saeck des twistes was die tyrannicheit des keysers ludowici welcke keyser begheerde te breken die eendrachticheit der heyligher kercke om dat die paeus johannes hem inden ban gedaen hadde Ende daer om heefft ludowicus voerghenoemt desen petrum seer op getoeghen ende heeft hem gheeert als god Mer hi en vorderde nijt Want het is daer toe ghecomen dat petrus quam neder vallen voer des paeus johannes voeten bidde ghenāde die hij oeck ůwerff Nochtans was dese petrus alle sijn leuē lanck gheacht als een vyant der kercken.

Sinte thomas van Aquinen gheheten die heylighe doctoer vander prediker oerde wort ghecanoniziert int vijftichste jaer na sijn starff dach vanden paeus johannes den xxij.

Thomas biscop van erffordt wert ghecanoniziert.

Ludowicus biscop van tholosanen wert canoniziert eñ was des conincs soen van sicilien ende was vander minrebroeder oerde.

Keysers

Dat boeck gheheten Clementine wert vermaert ende verbreet Ende wort tot allen vniversiteyten gheseynt vanden paeus iohannes die xxij.

Johannes paeus die xxij heeft wt die boeken sijnre voervaders vergadert eñ gevonden dat in sinte benedictus oerde hebben gheweest xxiiij paeusen hondert eñ lxxxiij Cardinalen Item M. cccc ende lxiiij archibiscoppen Item drie dusent v^c ende ij biscoppen Item xv dusent ende lxx abten Eñ vijff dusent vijff hondert vijff ende vijftich heylighen die al ghecanoniziert sijn.

an^o mundi

Johannes mandeuill een doctoer in medicinen ende een vroem ridder te wapene gheboren wt englant was omtrent dese tijt vermaert Dese heeft volbrocht eē wonderlike pelgrimaetsi vol na alle die werlt Ende hi heeft die bescreuen in drierehande tale wat hi ghesien off ghehoert heeft.

Pausen

Anno Xpi

Odericus een heylich man vermaert van veel miraculen die hij dede. hij reysde in Asyen ende in jndien van die een plaetze totten anderen prekende dat ewangelium xpristi hi was een minrebroed Ende heeft vier heylighe martelare lichamē vā sijnre oerde bij grote mirakel veruoert van die stadt gheheten hormes all ouer zee tot int hoechste indien in een stadt gheheten carram dese heefft oeck bescreuen sijn pelgrimaetsie.

Gherardus van bononien van onser vrouwen broeder oerden was te parijs vermaert een groot doctoer van wijsheit ende leringhe Ende na dat hi veel boeckē ghemaect heeft is hi ghestoruen te Auioen.

Sibertus van beke wt almanien Ende johannes walsigram wt Englant dese twee waren vā onser vrouwē broeders oerde seer grote doctoers die weerdich sijn gherekent te werden mitten heerliken vernaemde mannē wāt sij veel menscen mit woerden ende scriften wel gheleert hebben.

Onder desen paeus johannes die xxij wordē op verscheiden tijdē veel broeders ende susteren vander minrebroeders oerden verbarnt om een valsche sect ende opinie dien sij hadden.

¶ Anno M. ccc xix heeft die paeus johannes die xxij in portegael ingheset die oerde der nyweridders ihesu xpristi om aldaer die sarracenen weder te staen ende om die kersten te beschermen Ende die paeus heefft deser oerde gegheuen veel van der templiers goeden die in dit rijck geleghen sijn.

¶ Anno M ccc xx waren twee menschen eē out ende een jonghe te brant toe ver oerdelt om eenre sonden wil Ende doe si beyden ander columpnen gebonden warē ende dat vuer om hoer ontsteken was. Wert die jonghe aenroepende den joncfrou maria ende moeder gods ende hi wert vander columpnen verlost ende ghing doer den brant onghequest Mer die oude mensch verbrande te mael Doe stichtede die paeus johannes op dese plaetze een Cappelle die hij hiet. die cappel van miraculen dit gheschiede te Auioen.

¶ In dese tijt worden te parijs veel menschen ghebernt die gheheten waren begar den om eenrehande ongheloue wil want onder een ghedaent van goede wercken begeerden sij quaet te verwercken Ende die alre ouerste ende generael vander min rebroeder oerde gheheten michael mitten ghenen die mit hem toe vielen sijn gewesen ketters te wesen ende onghelo vi^m v^c xxiij

uighe dat ghetal van deser oerde ende oeck ander mit de ser ongheloue besmet die ver: barnt worden was C eñ xiiij.

·xij· Benedictus·

Tholosaen sat ·vij· jaer iij· maēt ende xviij daghen.

M ccc xxiiij.

¶ Dese benedictus was een mo nick van dat cloester bollensis van sinte bernaerts oerde hi plach te heten jacobꝰ de furno Van sinen jonghen daghen was hij altoes van goeden leuen ende was doctoer inder godheit Ende doe hi paeus wert heeft hij reformiert sinte benedictus oerde ende sinte bernts oerde in allen plaetzē daer des van node was. hi hielt hem seer hard ende straf in beneficien tegheuen Ende om dat die beneficiē nijt en soudē ghegeuen worden den onweerdighen daer om heeft hi een statuut ghemaect dat al: dus beghint benedictus deus in donis ꝛc̄. hij priuierde eñ ontnammer veel hoer beneficien diet onweerdelick besaten. hi was een vuerich lief hebber des kersten ge: loues mit groter strenghicheit daer om warender veel die hem nijtste lief en hadden Hij was also straf ende strenghe dat hi nauwelick sijn maghe ende vrienden wou: de kennen segghende dat die paeus gheen maghe of vrienden en hadde.

Een yammerlick en̄ een beclaghelick openbaringhe is geschiet eneen cluſenaer in teghenwoerdicheit des paeus innocencij̄ doe hi noch Cardinael was Ende hij ſeyde ic heb ghesien die sielen der menschen neder dalen inder hellen ghelijck dat seer dicke snee neder valt Mer tottem veghevuer heb ic ghesien dat die zielen ned̄ dael: de ghelijc dunne snee. en̄ alleen sach ic drie zielen ī gaen totte ewigen leuē dat was een biscops ziel. eenre weduwe van vomen haer ziel Ende een prioers ziel vand̄

Keyſers carthuſer oerde Ende daer na hadde die paeus grote begheerte totter Carthuſer oerde

Gwldoes gheest heeft veel dinghen gheopenbaert bij vomen in die stadt Aleyn daer een suuerlic cleyn boeck of beſcreuē is

Int anderde jaer dat benedictus paeus wert was op sinte symon ende judas der apostolen dach te vesper tijt also groten en̄ scielijke wijnt tot veel plaetzen inder werlt

an⁹ mildi datter veel kerckē cloesteren huſen ende an der ghetymmert off neder vielen Ende dat doet daer die kercken ofte huſen mede ghe: dect wyten waede seer verre vander kerc: ken Mer dese wijnt en duerde nijt lang.

Paeuſen anno ỹpi

In dese tijt waren te parijs alte vermaerde grote subtijl meisters in der Astronomie dat is die weten: scap hebben vant ghesternte En̄ wa ren aldus gheheten johannes de lig: uerijs. johannes van saſſen johan: nes de muris Ende een groot philo: soeph ofte meister gheheten buridang die eerst began die opinie der mo: derneu.

Eudolphꝙ eē prior vant carthu: ser cloester tot straelborch heefft dat leuen ihesu ỹpi seer heerlijke beſcreuē mit meer ander dinghen.

Het is declareert vanden paeus benedictus die ỹj. dat die zielen welcke mit ghenen vlecke der sonden besmet syn daer sij om ghenen pyneche soude werdē dat si meh te voert als sij uten lichaem verscheyden syn dat aenschijn gods aenscouwē Ende anders te gheloven off te predicken is dietterye.

Omtrent dese tijt stont daer op houen inden lande een die hem seluen noemde te wesen een coninck der Armleder dese vergaderde veel lichts volcks van nette houen ruſtiers bedelaers ē̄ Ende versloech al die joden tot alle plaetzen waer dat hijse vinden ofte crighen mochte Mer ten laetsten wert dese coninck der Arm leder ghevanghen van ludowicus van beyeren die hem dede doden En̄ alle dat volck dat hij vergadert had verstroede hem ouer all een yghelijck daert hem ghelieste.

Int jaer ons heren M ccc xxxv wert ghefundiert ende gesticht dat Carthuser cloester binnen Colen op die plaets alst te ghelouen is daer sinte seuerijn sach sinte martens ziel op ghevoert werden inden hemel mit enghelschen sanck.

Omtrent dese tijt was also groten water vloet nijt comende vanden reghen Mer wter eerden opspringhende al tottet hoechste van sommighe bergē daermen gheen water ghewoentlick was te [illegible]en Item te Auioen voermē mit scuten langes d̄ stratē veel brugghen ende toernen viellen neder want tet water dat eertrijck onder wt welde Ende dede alle die werlt doer grote scade.

Anno M ccc xlviij in des paeus clemens tijden begant omtrent onser vrouwe lichtmisse tot Auioen alte seer te sterven durende een jaer lang daer na quam die sterft in vrancrijc jtaliē ende Almanien alsoe ouer lastich ende groot datter nauwelick ghenoch leuendighe lude waren die dode te begrauen Itē daer waren veel derpen al wt ghestoruen die langhe tijt ledich stonden

vi^m v^c xxxiij.

Dese Clemens was gheheten petrus rogerij eñ was een monic vā sinte benedictꝰ oerde eñ wert te parijs een meister md̄ godheit ꝛc̄

Lemonicensis.
Dese sat x jaer vi. maent ende xvi daghen.

M iij^c xxxiiij

Dese Clemens was een seer duechdelick man in woerden ende ī wercken hi heeft veel dinghen ghesafftet die sijn voervāder benedictus alte strenghe had gheordiniert. benedictus strenghicheit stont te prisen. Mer Clemens goedertierenheit was veel minliker dese Clemens was een heerlick prediker ende hij heefft veel sermonen ghemaect hij en liet niement van hem onghetwest gaen hij wert paeus ghecoren int jaer M ccc xliij.

Gwido van pirpiniacien was eerst generael van onser vrouwe broeder oerde daer na wert hi biscop maioricensis ende ten laetsten biscop eluensis hi is een doctoer onder veel ander seer gepresen Ende ghelijck die ander de helyas heeft hi vuerich gheweest in dat huus des heren. hij heeft ghemaect een boeck gheheten Correctorium juris. ende veel ander boecken teghen alle onghelouighe ende ketterye welke boeck hi screef ter eeren. heer ganselijn cardinael van albanē hi heeft ouermits grootheit sijnre goeder wercken die werlt seer verlicht.

Int jaer ons heren M.CCC.li wert inder lucht ghesien een alte wonderlike ding van vuer dat vanden natuerliken meisters gheheten is candela rotonda

In dit seluer jaer is op ghestaen die seer quāde ende venijnde secte der ghesel-broeders die hoer seluē oec penitenten of cruys broeders hieten Eñ sij vergāderden eerst in hoech duutslant ende sijn ghecomen in neder duutslant ten laetsten all tot in walslant toe. bij dese gheselbroeders toe vielen menigher ley menschen Als ghe-

Keysers

leerde eñ ongheleerde edel ende onedel sonder wt neminghe der personen worden si al ontfanghen dese aldus vergādert deden hoer pelgrimaetsi reysende van die een stede totten anderen nymmermeer en bleuen sij twee nacht in een plaetze dan des sonnendaghes Sij hadden een crucifixe in hoer bannier ende deden alte grote penitē-cie want alle daghe maecten si hoer seluer twee werff alte mael naect als des smor-ghens ende tsauonts alleen hebbende een cleet om hoer lenden eñ sloeghen hoer sel-uen mit scorpionen ofte ghesellen die knopen hadden mit naelden. soe dat tot elcke slach dat bloet wt hoer lichaem liep ende si songhen seer weenlick in duutscher tael aldus Slaet v seer. doer ypristus eer. doer god so laet die sonden meer. dit songen

an° mundi

sij nedervallende mitten aensicht ter eerden wert ende wenende weder op staende maecten si dat volck mede screyen dese pelgrimaetsi duerde xxxiij daghe lang ende een halff Ende niement en conde gheweten wie die ghenen waren diet begonnen

Paeusen

of wt wat lantscap dat si waren of waer dat si eerst begonnen Ende en hadde die paeus hem nijt verboden sij souden veel quaets begonnen ende ghedaen hebben.

Anno Xpi

Omtrent dese tijt stont op een nywe marcgreeff van brandenburch vensende ende seggende hem te wesen die marcgreeff waldemarus die laetste begrauen was eñ seyde dat hij nijt begrauen en was Mer dat hij in verre lande geweest had daer hi penitencie ghedaen had dese woerde eñ deser ghelijck sprack hi veel so datter veel luden meenden al waers ende gheloefden hem. Ten laetsten werttet vernomen dat tet all loghen was ende dattet een rustier ende een kaerl was die alsulcke dinghen visierde doe veriaechdense sij hem ende bleuen bij horen eersten marcgreeff.

Johannes van bachon van onser vrouwe broeder oerde was een groot ghe-leert man inder godheit ende inden gheestliken rechten hij was seer vermaert te pa-rijs ende in enghelant.

¶ Dese Karolus was coninck van bemen een cloeck listich en wijs man dese were lieuer ghecoren dye die houerdighe ludowicus noch in leuendighe liue was. ende dat ghschiede wt leuele des paeus clemens Ende want hi oetmoedelick begheerde sinte peters benedixie ende vanden paeus ghewent te werden na maniere der andere goeder coninghen daer om verghingt hem wel in alle punten hij had victori teghen sijn vyande hi heeft veel statuten ghemaect Mer bij sonderling heefft hi een alte behulpelicken recht ofte wet ghset voer alle ghestelike lude ende geestelike goeden die noch ghemeenlick hiet karolina Ten laetsten starf hi en wert te praghen begrauē vi^m v^c xliij.

¶ Omtrent in dese tijt worden ouer al almanien die joden gebernt want si venijn ghworpen hadde in die fonteynen ende putten Als sommige vā hem ghelden hebben.

¶ Talyarandq cardinael van sinte peter ad vincula een deuoet prelaet en een vrient alre ghestelikker menschen is vermaert.

¶ Dat gulden jaer wort van Clemens die paeus verleyt van vijftich jaer tot vijftigen om corthеyt des menschelikē leuens dat bonifacius die vijf geset had van C tot C jaer

Lemonicensis sat x jaer

M CCC xliij

¶ Alte groten strijt was tusschen philippū coninck van vrancrijck Ende Eduwardum coninck van englant daer ghschiede alsoe groten doot slach dat die zee bij vlaenderen een deel daghen scheen ghewerwet te wesen mit bloet

¶ Sinte yuo wt britanien doctoer inden rechten wert ghecanonizieert hij was der armer menschen aduocaet ende voerspraeckt.

¶ Int jaer M. ccc xliij opten vij dach van septemper was te romen ende in veel stedē in italien een eert beuinghe so datter sinte pauwels kercke te romen off neder viel ende mit veel ander ghetymmerde husen

¶ Dese innocenaq had alle ghestelike luden lieff hij heeft doē tymmerē i vrancrijck bij sinte Andries tegens Auioen ouer een carthuser cloester Ende heeffte der selver oerden gegheuen veel preuilegien ende were in dat cloester nae sijn doot begrauen hij was eerst ghehoren Stephanus aelberts soen ende was alte ghelerden man inden rechten Jeē i dese paeus innocenaq anden jaer worden tot Auioen des dijnsdaghes na pinsteren ghebernt twee minrebroeders om een ketterye ende ander punten daer si mede besmet waren.

Int jaer M. ccc l. was een leesmeister gheheten paulus die seydet dat die maghet maria ontfanghen was in erffonde Ende voer alle die clerckē ofte gheestelicheit ende voer dat ghemeen volck inder stādt van cracouen viel hij neder ende sterff gheuende die gheest eer dat sermoen wt was. ghelijck alst beschrijft meister henrick van hessen van welcke werck worden ander doctoers seer verueert die op dese materie scriuende waren.

Keysers

Johanna coninghinne van vrancrijck was een alte duechdsame eñ oetmoedighe vrouwe Ende het is wel te ghelouen dat si een heylich mensch ghestoruen is int jaer ons heren M ccc xlix.

Petrus de casa was eerst een generael prior van onser vrouwer broeder oerde hi wort namaels biscop te vasionen ende patriarch van jherusalem hi was een exempel der duechden. een spieghel der leringhen. Die miraculen doer hem ghedaen bewijsen hem mit xpristo te regnieren.

an° mundi

vi^m v^c liij

Sinte brigitta een alte heylighen wedue vten rijck van swauē was in dese tijt Sij had van god veel openbaringen die grote onderwijs gheuen in allen staten der heyligher kercken Sij heeft ghesticht ende begonnen een oerde daer si patronisse of is. hoer hoechtijt houtmen opten xxiij dach van julio.

Paeusen

Anno Xpi

M ccc liiij

Sinte saluatoers oerde diemen gemeenlick hiet sinte brigitten oerde wert op dese tijt ghesticht eñ begonnen welcker reghel onse here god seluer ghemaect heeft.

Omtrent dese tijt waren veel eertbeuinghen in veel plaetzen Ende die stādt vā basel viel alte mael om. mit veel castelen omtrent lxxx. daer omtrent legghende Die menschen woenden in die bosschen als beesten ende en dorsten nijt comen in die steden Oeck waren in dese tijt veel oerloghen pestilencie ende duertijt Dat eertrijc gaf wt eenrehande stinckende wit water dat stercke castelen ende stede om geworpen heefft Item dit was een seer sondighe tijt Want veel ketterye eñ valsche sectē stonden op Ende die houerdye valscheyt eñ boesheit wort altoes groter ende groter in sinte brigittē eerste boeck int xlv capittel staet ghescreuē na rechte rechtueerdicheit soude die werlt mit recht vergaen want si nv veel quāder is dan bij noes tijden doe si mitten diluuie verghing. Mer die bermhertichheit gods spaert noch die werlt om bede wil der heyligher menschen.

Johannes de rupescissa een minre broeder seyde dat noch veel dinghen souden gheschiedn als van twee antikersten. van destructi der landen ende ghemeen veruering ende onderwerpinghe der gheestelicheit Ende dat noch alle die werlt soude comen totten gheloue xpristi Noch seyde hi dat veel and dingē deser ghelijck hem gheopenbaert waren van onsen here ihesu xpristo voer die jaren ons heren M. ccc ende lxx. Mer die punten en gheschiede noch en volchden nijt als hij gheseyt had waer om wert hi inder vanghenisse gheworpen daer hi veel screef van toecomendē dinghen Ende ghi sult weten dat van beghinne des kersten gheloues hebben alsulke menschen gheweest die toecomende dinghen wouden voersegghen Mer alle die ghene die een seker tijt wouden voersegghen te gheschieden van die grote ende verborghen dinghen die god die vāder heeft gheset in sijnre macht sijn al bedrogen Eñ daer om en selmen nijt meer ghelouen alsulke openbaringhe ofte voersaghers der toecomenden dinghen.

Omtrent deser tijt was in hollant in die stede vā delft een deuote vrouwe welcke had die teykenen ende die wonden ons heren ihesu xp̄i in handen eñ in voeten.

Eclipsis der sonne opten dach van december duerde xvij. vren lanck.

Omtrent in dese tijt toe lietet die keyser ende verhengdet den Coervorsten dat si toll waghenghelt ende ander scattinghe souden ontfanghen ende eyschen een yghelijck in sijn lant dat den keyser plach toe te behoren Waer of opstont een grote disputacie want sommighe wouden segghen dattet nijt en betaemde die landen also te schatten ende ten been toe off te nemen want sij dan gheen macht en behiel den hoer vyanden te weder staen Sommich ander seyden dattet redelick ende betaemlic was op dat der coervorsten landen nijt swaer en souden belast werden aensiende datter veel princen hoer contrari waren nijt vraghende na hoer gheboden Ende waer om dat dese heren sullen hoer landen meer bescatten dan ander heren hoer ondersaten doē mit dat si nochtans gheen onderstant en doen den ghenen diet van node is eñ diē sij sculdich sijn bij stant te bewijsen hier ō wat vā beyden die beste saeck is. dat oer del beuel ic dient toebehoert Eñ wat hier off die grote poete Eneas gheuoelt heeft machmen lesen heel ende all inder historie van bemen Mer dat weten wij certeynlike. hoe dat dese disputacie. dus off anders concludiert wert dat nochtans die werlt hoer loep nijt off en laet van die gewoentlike onstantafticheit ende ydelheit want die wijse man seyt datter onder der sonnen loep nijt stantaftich en is Mer al ist der ydelheit onder ghedaen ꝛc̄.

Die paeus jnnocencius die vi heeft int sticht van Auioen in nywer derp ghe-
sticht ende fundiert een Carthuser cloester Ende ter bede des keysers heeft hi in-
gheset zwridaghes na beloken paeschen te houden die hoechtijt inder kercken van
die spere ende naghelen ons heren ouer al almanien ende bemen.

Keysers

Die schole ofte vniversiteyt van praghen wort omtrent dese tijt ghemaect ende
wort beghift mit veel priuilegien vanden paeus jnnocencius die vi om sonderlin-
ghe bede wil des keysers karoli.

Eclipsis vander sonnen was int beghinsel vanden meert ende duerde twee vrē
lanck.

Omtrent dese jaren wast alte bijsteren ende arghen tijt Eñ dat volck was oec
seer onstantaftich.

Die Constitucie gheheten in vinea wort int eerste jaer van vrbanus gheopen-
baert teghen die sonde der symonyē te romen bij sinte peters.

an° mundi

vi^m v^c lxiij.

Pausen

sat viij jaer

Anno Xpi

M ccc lxiiij

Dese vrbanus was abt van massilien van sinte benedictus oerde doctoer indē
gheesteliken rechten. hi wert ghehouden voer een heylich man hij dede prediken dat
cruys xpristi teghen die turken. Ende ten laetsten wert hij vergheuen ende starff
Tot desen vrbanum was sinte brigitta van xpristo gheseynt om die confirmacie
van hoer regule.

Katherina van senis een maghet
van alte groter heylicheit. Meister Jordanus vander prediker oerde was haer
biechtvāder ende heefft haer leuen bescreuen Sij starf int jaer ons heren M ccc eñ
lxxx. Sij seyde dat vrbanus die vi die rechte paeus was sterckende sijn deel Sij
prophetierde oeck van toecomende twisten Sij had bij hoer sinte katherinam sin-
te brigitten dochter ende meer ander heylighe menschen mannan ende vrouwen.

Veel saken werden ghegheuen vanden gheleerden waer om dat die menschen al so arch ende quaet sijn Ende onder alle is een die meeste saeck dese dat die ouders hoer kijnderen onghedwonghen opvoeden ende laten hem alle hore wille ende ghe-nuechte bedriuen. Want als die dertenheit van quader ghewoenten verwandelt wert in een natuer so en can si hoer nijt scamen noch ontsien Ende si werden herd-neckich totter tijt toe dat si morwe off buuchsom ghemaect worden mit oerloghe mit armoede mit arbeyde of mit ander verdriet. Die gheen die sijn kijnderen nijt en dwinghet hij maect hem selue een ghesele.

Omtrent dese tijt op sinte Nycolaus dach vochten twee ridderen een kemppe in teghenwoerdicheit des coninckx van vrancrijck ende mit meer edel mannen Ende nyement van beyden en wort doot gheslaghen.

In dese tijt wan die Coninck van Englant weder volna al Aquitanien van den coninck van vrancrijck die johannes gheheten was.

Dese gregorius sat viij jaer.

Anno M. ccc lxiij was te lubeck een scholier die vij jaer sliep sonder wacker te werden En daer na dat hi wacker wert leefde hi langhe tijt.

Dese gregorius placht te heten petrus de bello forti Hij was wt dat sticht van lemonicensis. dyaken Cardinael. hi sterff te romen in die vrede gods Ende na hē quam grote tribulacie ende verdriet Als onse here god gheopenbaert had sinte bri gitten datter tribulacie toecomende soude wesen om die sonden der Clercken en d gheestelicheit.

Die Alre rijckste stadt van Egipten gheheten Alexandria wert ghewonnen van petro coninck van jherusalem ende van Cypers Ende daer toe was een groot hulper petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeders oerde patri-arch van constantinopel ende des paeus legaet.

Petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeder oerde was biscop te pacten. patriarch van constantinopel. een heerlick doctoer en een stout bannier dragher des alre ouerstē coninckx. hij heeft veel victorie ghehadt teghen den onge-louighen ende hi heeft veel boecken ghemaect ende bescreuen hi heeft veel miraculen ghedaen. hi is ghestoruen in dat conincrijck van Cypers in die stadt van fama-gusta opten dertiendach.

Dese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert coninck ghecoren doe hi noch een kijnt was bij sijns vaders leuendighe liue Mer wee den lande welcker coninck een kijnt is. hi en was nijt sorchuoudich om sijn rijck te regieren Noch hij en dede nijt goets dat weerdich is te scriuē Want hi was wreet als Nero eñ versloech veel eerliker mannen buten haer

Keysers

Regnierde xxiiij jaer.

scult daer om wert hij nae veel vermaninghe vanden Coervorsten ofgheset. hij besmetede sijn edel jonghe joecht mit groter oncuusheit hij veronnedelde hem seer van die zeeden ende duechden sijns vaders ende leefde totten eynde toe sonder eerbaerheit waer om en wort hij oec nijt mitten keyserlike croen ghecroent Item die vaderlike eerbaerheit ende wijsheit was meer gegaen tot sijnen broeder sigismundum als hier na gheschiet sel werden ꝛc̄.

Dese Vrbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynen dan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want de

Anº mūdi

vm vc lxxiij

se vrbanus den Cardinalen straftē

Paeusen

Dese vrbanus sat vi jaer.

vi

van hoer lichtueerdicheit daer om worden si toernich ende reysden van Romen tot die stādt fundorum segghende dat dese vrbanus gheen recht

Dese Clemens sat xv jaer

vij

Anno Xpi

MCCC lxxiiij

ueerdich paeus en was Ende Coren in dat seluer jaer enen anderen teghens vrbanum die gheheten was Robertus de gebennis cardinael der xij Apostolen dien si hieten Clemens die vij. dese Clemens regnierde in vrancrijck xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck.

Item dese vrbanus die vi heeft ingheset ende ordiniert die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick inder kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octaue van sinte janss baptisten Ende om dattet ghemeen volck verweckt mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuē allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octaue doer. al alsulke oflaten ghelijck vrbanus die iiij ghegheuen heefft vanden heylighe sacramente Ende dit dede dese vrbanus ō dat doer die ghebeden ende ūdienten der glorioser maghet marie die heylighe kerck mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen oflaten gheen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bullen.

Int jaer ons heren M ccc lxxiij gheschiede een wonderlike eñ een ongehoerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn want veel menscen van beyden kunne man ende wijff sprongheu al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Itē die Rijn was onghelijc meere eñ groter dan si ghewoentlick plach te wesen

Item Anno M. ccc lxxx gheschiedet in een stede gheheten caluen dat die archibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals eñ die vrouwe mit hem.

Vincencius de valencea een heylich man vander prediker oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanoniziert van kalixtus dē iij int jaer ons heren M cccc lv Item bernhardus was sijn discipel.

Johannes balestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer onder ander doctoren in groter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi^m v^c lxxxiij

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van groter heylicheit seer vermaert Eñ ten laetsten nae grote wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort veruoert tot florens daer veel miraculen gheschieden.

M ccc lxxxiiij

Die xxij twist inder heyligher kercke was veel argher ende subtijlre dan enigh ander daer voor off ghescreuen staet Sij was also commerlick ghestelt, soo dat die alre gheleerste mannen ende die oock van groter consiencien waren nijt en wisten te onderscheyden, wien datmen van beyden soude houden voor een rechtueerdighē paeus Ende duerde bij na xl. jaer lang tottet consilium van constancien in welcke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in xxxix jaer nijt wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc xvij dit gheschiede aldus yammerlic mit grote scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot grote periculen der zielen om grote ongheloue kettery. ende ander ghebreeclicheden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kerckē teghens den ribellen gheen disciplijn en was Sommigh segghen dat dese twist began int jaer ons heren M. ccc lxxviij.

M ccc lxxviij

Bartoldus ende baldus dese twee waren omtrent in dese tijt vermaert die meeste legisten dat sijn meisters inden weerliken rechten.

Meister gherit die groot was in dese tijt in constē ende in groter heylicheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel bescreuen.

Meister jan Rijsbroch een deuoet eñ verlicht man heefft veel dinghen in duutscher tael bescreuen.

Heinricus oyta een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te vyennen ůmaert Als twee grote lichten der werlt.

Keysers

Fransciscus martini was in sijn tijt een cyraet ende een sonderling licht der doctoren inder godheit hi heefft ter eren onser lieuer vrouwe patronisse der Carmeliten ghescreuē een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis Eñ wert hier ghenoemt bonifacius die ix Eñ die twist wert continueert eñ veruolcht ꝛc̄.

vi^m v^c xciij

an° mundi

dese sat xv jaer bonifa: ciꝰ ix.

Int jaer ons heren M ccc xcij began die vniuersiteyt van erfforden Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.

Paeusen

dese sat xxij. jaer Bene: dictꝰ xiij

M iij^c xciiij

Anno Xp̄i

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hij was eerst gheheten petrus de luna. hi leeff de tottet consilium van constans Eñ hij en woude oeck doe nijt ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt ůhart Ten laetsten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden ī sijn stede enen āderen paeus kiesen dat si volbrochten Ende coren aldaer een die gheheten wert Clemens die viij Ende verhoeuen hē als een afgod Mer si en vorderde nijt.

Want dese tijt seer periculoess was ende die gheestelicheit in groter twistē stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die ketterye johannis wijkleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jheronimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen. want sij te mael seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jheronimus verbernt die johannes wykleeff discipulen waren die een. eē jaer voer den anderen eñ alle beyde na beloep op enen dach.

C lxxxvi

¶ Drierley manier eñ loep der tijden werter gheuonden die hem in een wonderli-
ke ordinancie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet eñ condicie deser
werlt Die eerste is die loep der oueruloeydicheyt Die anderde d behoeflicheyt Eñ
die derde staet in maticheyt Item als die oueruloydicheyt der tijtliker dinghen ye
ment toelacht so sijn die menschen wel ghemoet eñ seer vrolick. si begrijpen dan gro
te dinghen te doen. si opvoeden hoer kinderen in groter dertenheyt eñ begherense tot
groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye eñ vermetelheyt daer lichtelic
veel tijts twist eñ parthie of coemt Mer als niement gheleert en heeft die een den
anderen te wijken dan ter tijt toe datmen ouermits striden weder coemt tot armoe
de so coemtmen inder staet der behoeflicheyt. want alsmen arme ende behoeflick ghe
worden is so leertmen wijsheyt eñ mit verdriet ondervijntmen datmen alle begheer
licheyt laten moet eñ arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so
leertmen voert in maticheyt eñ in sorchuoudicheyt Mer want die maticheyt we-
der in brenghet rijckdomme so wert oeck dan des menschen hert weder opgheblasen
tot houerdye eñ moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantaftich-
heyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijckdomme maect houerdye eñ groother-
ticheyt Groothertichеyt maect oerloghe eñ strijden. strijden inbrenghen armoede. ar
moede maect maticheyt. maticheyt rijckdomme. eñ rijckdomme weder grootmoe-
dicheyt &c. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die bose menschen wanderen in
een ommeganck.

¶ Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergadert wel lxx^m menschen
welcker vergadering gheheten wert die grande of die grote conpany Onder desen
waren veel greuen eñ banre heren Si ginghen ghecleet mit witten clederen eñ si straf-
ten seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starclic
regnierde daer om louede si enen yghelick die tot hoer gheselscap wouden comen dat
si vander pestilencien souden vry wesen.

¶ Int jaer M ccc xcviij began dat carthuser cloester in arnsboke.

¶ In dit seluer jaer wert ghesticht dat cloester in rostok.

¶ In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech Eñ
int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of gheset om sijn traecheyt eñ on-
scicklike leuen Ende rupertus hertoch van beyeren eñ palensgraef vanden rijn wert
keyser ghecoren.

¶ Dese rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende palens graeff opten rijn Hi wert keyser de wenzelaus of gheset wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kerstен man. want Aristotiles seyt int viij boeck ethicor dattet gheen cō: inenckt en is die in allen duechden gheen excellencie en doet Ende salomon in prouer bijs int xx capittel seyt dat bermhartichеyt eñ waerach: tichеyt bewaren den coninck. Item dese keyser wert ghe: cwent van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot schaer volcs in ytalien teghens johannen hertoch galiase Mer hi keerde weder lidende groote scaey Ende hi is weer dich gheacht eñ ghruonden als dat hi voer die rechtueer: dichеyt soude liden eñ tribulacie hebben.

Keysers regnierde ix jaer.

¶ Petrus de Elyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerson sijn discipel was oeck te parijs een vermaert doctoer inde godheyt. dese twee hebben veel profijtelike eñ salichlike dinghen ghescreuen.

anō mūdi

vi^{m} vi^{c} iij

Maeusen

innocē aus sat ij jaer — vij

ggorg sat vij jaer — vij

Anno xpi

M iij^{c} iij

¶ Dese innocencius wert te romē paeus ghe: corен in bonifacius stede. hi hiet eerst Cosma: rus van peruisien. hi sat ij jaer.

¶ In dese tijt quam ladislaus coninck van apulien te romen onde een ghedaente vā vrien scap Mer hi bewerdent volc tegēs den paeus Eñ inden oplop worden daer si romeynen vāden meesten die den paeus gunstich waren verslaghen. waer om ruumde die paeus ende toech te viterbien ter tijt toe dat si den paeus beghеerden mit groter eeren wed te hebben.

¶ Dese gregorius wert paeus ge: corен in innocencius stede. hi hiet eerst angelus de corarijs. hi wert in sijn iij jaer int consilium vā pij sen of gheset.

¶ Anno M iij^{c} vij wert ludowi: cus hertoch van oerliens des co: nincs broeder van vrancrijck be: driechlick verslaghen te parijs dat een oersaeck was van ontallike veel quaets.

¶ Anno M cccc viij openbaerde een comeet eñ thans daer na verloren die van ludyck inden strijt wel vij du sent menschen teghens johan die cleet te ludyck was.

¶ Item die heren ghekeuen pruthenien stonden te: ghens den coninck van polen ende si worden verslagen tot vij dusent menschen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alten kersten eñ oetmoedi:
ghen man. hi was also deuoet eñ goet van leuen dat hi na sommigher luden menin:
ghe mit recht soude hebben gheweest ghecanoniziert. hi heeft die heylighe kercke die
in groot liden eñ tribulacie eñ die volna mistroestich ghewordẽ was te hulp gheco
men mit sijn wonderlike cloecheyt eñ wijsheyt Eñ
om die heylighe kerck te brenghen tot eendrachtic:
heyt so en heeft hi hẽ seluẽ noch vrienden noch goet
nijt ghespaert. hi had ix strijden teghens den turken
daer hi altijt victori of had. Item alle die loeflike
eñ prijslicke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio
Karolo Ottone eñ vanden anderen goeden keyseren die machmen oeck sekerlick
desen sygismundo toe scriuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M
cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecroent van:
den paeus Eugenio die iiij.

sygis:
mundꝰ ka
rolus.

regnirde xxvij jaer
soen eñ wenzelaus
broeder.

vi^m vi^c xiij

dese alexand wert
paeus ghecoren int
consiliũ van pijsen
hi hiet eerst petrus
de candida eñ was een minrebroeder.

alexãd

v

Grieck
sat een jaer.

xxiij
johannes.

sat iiij jaer.

M iiij xiiij

Omtrent dese tijt wert te pijsen een
consilium ghehouden om te maken een:
drachticheyt ind heyliger kercken. mer
leyd dat een quaet wort den anderen toe
ghevoecht eñ die een twist wert totten
anderen ghedaen wãt twee paeusen als
gregoriꝰ die xij eñ benedictus die xiij
worden ofgheset Eñ daer wert wed een
and ghecoren hiet petrus de candida eñ
wort ghenoemt alexander die vijfte. de
se was vander minrebroed oerden een
groot subtijl doctoer inder godheyt. hi
sat een jaer mit die ander twee die ofgheset waren
Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten baltha
sar de coxa eñ wert paeus na alexander
Hi begonste wel te doen om eendrachtic
heyt der heyligher kercken want int con
silium vã constans boet hi sijn paeusdom
ouer te geuen Mer namaels wert hi ar
gher eñ is heymelick voeruluchtich ghe:
worden Nochtans en heeft hem dat nijt
gheholpen. hi wert gheuangen eñ doe liet
hi of mit bedwanck Eñ hi wert wed car
dinael ghemaect Ten laetsten starf hi eñ
wert begrauen te florens.

¶ Int jaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat kersten gheloue is weder op ghestaen dat langhe en̄ veel jaren ghewagghelt had. al daer wert die twist die xl jaer ghestaen had ned̄ gheleyt. daer sijn sommighe onghe: loue en̄ kettery ghedoemt en̄ verdoruen En̄ die twee capiteynen d̄ onghelouen als johannes hus en̄ jheronimus worden ghebernt Item daer worden veel goed̄ pun: ten ingheset Item dat seluer consilium heeft oeck ghedeterminiert en̄ ghesloten dat

Keysers

tet consilium wittelick en̄ deghelick vergadt bewijsende of representierende die ghe: meen heylighe kercke heeft sijn macht van xpristo sond̄ enich middel En̄ alle staet oeck die paeuslike staet is den seluen consilium seuldich gehoersam te wesen in dien punten welcke dat dienen tot ghemeen vordering der heyligher kercken. als ī pun ten des gheloues en̄ die daer an draghende sijn Item het is oeck int seluer consiliū gheordiniert dat voert an tot alle x jaren eens soude gehouden werden een ghemeen consilium Item in dit consilium waren seluer tegenwoerdich die paeus johannes die xxiij mit sijn cardinalen En̄ die keyser van romen sygismundus mit veel prin cen. en̄ het duerde iij jaer en̄ vij weken Men leset datter in dit consilium te samen

an° mūdi

waren op een tijt xxx^m ix^c en̄ xl personen &c. vi^m vi^c xxiij

Paeusen

Romeyn
sat xiiij jaer
hi hiet eerst otto de columna

Anno xp̄i

M iiij^c xxiiij

¶ Dese Martinus wert paeus ghecoren int consilium van constans En̄ alle die ander die paeus wouden wesen daer twiste tusschen was worden of gheset En̄ also is in die heylige kercke die eendrachticheyt wed̄ gecomen die langhe begheert was en̄ die oeck van node was om die heylighe kercke te beschermen Dese Martinus was een alten machtighen rijken paeus ende een groot rechtueerdich man. hi hielt die openbaer straten veylich en̄ vry van quaden menschen. hi dede veel ongeloue en̄ kettery te nijt. hi heeft veel goets ghedaen daer hem seer toe gheholpen heeft die edel prince en̄ keyser seghemunt Item hi had vergadt veel ghelts en̄ schat om dat hey lich lant wed̄ te winnen Mer dat en hadde gheen voertganck want hi mitten doot voercomen wert En̄ corts voer sijn doot dede hi vergaderen dat consilium te basel Hi starf int jaer M cccc xxxi opten lesten dach van februario.

¶ Michael van ayguanis gheboren van bononien. dese was een grote glorie en̄ eer der stadt van bononien en̄ der oerden van onse vrouwen broeds. hi was een groot licht d̄ gheheel kerstenheyt. en̄ na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghestoruen.

C Vranckrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren ghewees is wert nv in dese tijt mit grote tribulacie ende liden seer ghequelt nader manieren dat alle tijtlike dinghen wandelbaer sijn Item weet dat veel fransoysen seer yammerlike verslaghen sijn buten hoer lant. als in turlijen wat si nijt en wouden volghen den raet des bleysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen ghevanghen ende die ander worden doot gheslaghen.

C Item dat alre schoenste coninckrijck van vranckrijck wert yammerlick ende boven maten verdruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste ghelijden ofte draghen mit ruste ende mit vrede Mer als hi anderluden seer ghequelt ende ghepijnt heeft mit groten schade ende laste sijnre onderseten is hi selver ghevallen in een alten quaden sieete ende heeft also sijn leuen yammerlike gheeyndet.

C Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranckrijck seer verdruen Ende hi wert namaels daer selver doot gheslagen dat een oersaeck was van veel toecomende quaets Ten laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede ende een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

C Item johan van bourgoengen wert wredelick doot gheslaghen in teghenwoordicheyt des coninckx van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen Ende langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen ende ghevolcht.

C Omtrent dese tijt waren der twee menschen als een man ende een vrouwe die mit ontamelike ende dwase liefte beuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi malkanderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een vervoerlike sieete in teghenwoordicheyt des bleysers sygismundi. also dat die vrouwe rechteu oert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike lieft te hebben ende hoe seer dattet te scuwen staet.

C Int jaer ons heren M cccc xix wert fundiert die vniuersiteyt van wstvrijck.

C Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet vā xviij jaren gheheten johanna wt dat greefscap van lorreynen die den Coninck van vranckrijck klawlum delphinum seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie strijden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die hammer mit hoer selfs hant te draghen.

Keyſers

¶ Dat coninclijck van bemen wert ſeer verdſtroeert vander keyſer ſygiſmun:
do eñ van ander heren eñ vorſten wt almanien om ỏ ongheloue vanden huſſen Eñ
die paeus dede prediken dat cruys teghens hoer als teghens den ongheluigen Eñ
in des keyſers ſygiſmundus xviij jaer quam die hertoech van oeſtenrijck mitten
vngaers teghens die huſſen Eñ doe werter bi weeu meer dan xiiij duſent verſla:
ghen daer bleef dat ongheluighe volck van huſſen Ende die te lyf ghebleuen waren
begheerden noch veel quaets te doen ⁊c̃.

¶ Omtrent deſe tijt ſijn inden hemel gheſien drie ſonnen Ende corts daer na coemt
in die heylighe kercke drierehande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius
paeus voerdent een regiment Eñ dat conſilium was dat ander hoeft Eñ dat derde
hoeft waren ſommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouer:
ſte noch ſi en hielden oeck van dat conſilium nijt Eñ veel dinghen worden hier off
gheſeyt ⁊c̃.

an⁹ mũdi

Paeuſen

Deſe ſat xviij jaer

Deſe Eugenius was eerſt cardinael ſenenſis. hi plach
te hieten gabriel van veneetgen Ende wert paeus opten
iiij dach in marão na dat martinus opten leſten dach fe
bruarij gheſtoruen was anno Mcccc xxxi.

Anno xpi

¶ Deſe Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus
gheco:en Ende hi wert ſonder enich twiuel voer paeus ghehouden Mer ſeyder hi
wert corts daer na wt romen verdreuen alſo dat hi int jaer Mcccc xxxiij heyme
lick vliede vter ſtadt eñ quam te ſeeep tot florens ſonder enich goet mede te nemen
daer na began dat conſilium te baſel daer hi verdaecht wert mer hi en comparierde
noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of gheſet vant paeuſcap eñ ſi coren
enen anderen als Amodeum hertoch van ſauoyen tot een paeus dien ſi hieten felix
die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op ſtont wed inden hey:
ligher kercke een twiſt durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden
eñ die hem gonſtich waren ſeyden van hem veel goeder eñ hoeflicker punten Ende
die hem contrari waren ſeyden hem ouer veel lelicke quader punten alſmen in alſul
ken ſaken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of seggben. eer dat hi paeus wert
was hi een man van goeder famen eenlick van leuen eñ ſtadich inder celle Ende
wat hi namaels dede beuelt ic god te onderſoecken Item hi heeft die ſtadt van ro:
men namaels weder in ghewonnen mit hulp der venetianen eñ creech weder gro:
ghehoerſamheyt.

¶ Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goed punten ingheset eñ gheordiniert sijn om te reformieren eñ te vernywen dat hoeft eñ ander leden der heyligher kercken Dit consilium had een gloriose goet beghinsel. mer een oetmoedich eñ een cranck eynde dat vol drucks eñ lidens was om der twisten wil. aldus wondlick is dat rat der auentueren Want dat consilium van constans behielde die macht eñ bouenhant teghens iij paeusen die ofgheset worden van dat consilium Eñ die iiij werter ingheset Nochtans hadde dat consilium vā constans grote wederstoet eñ het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergādert was vanden paeus ende van ander prelaten gheconfirmiert. eñ dit en was nijt machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums opset eñ ordinancie Mer die voertganck van desen consilium van basel wort benomen eñ ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioess goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioess goet beghinsel eñ een cranck eynde.

vi^m vi^c xxxiij

Eugenius wert ofgheset int jaer ons heren M cccc xxxix opten x dach in julio Ende hier op stont die xxiij twist ind heyligher kercken durende tot die jaren M cccc xlviij.

hertoch vā sauoyen ende sat ix jaer.

M iiij^c xxxiiij

¶ Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amodeum eñ was hertoch van sauoyen een out eñ een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort ofgheset Eñ dese paeus Felix en hadde nijt veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die gheen van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius doot was eñ begrauen: quam dese Felix eñ gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachticheyt te maken inder heyligher kercken Eñ hi is doe gheworden cardinael van sabinen eñ legaet van vranckrijck Eñ doe lieten of die gheen die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

¶ Int jaer ons heren M cccc xxxiiij wast alten groten wijndt &c.

¶ Dese Albertus was hertoech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundꝰ dochter tot eenre huusvrouwe Eñ daer om wert dese albertus aenghenomen voer een coninc vā bemen eñ vā vngarien om die dochter wille wāt die keyser sygismū: dus gheen and erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer corts daer na wert hi vergeuē eñ starff. som: wert gecorē te vrācvoert

albertus een jaer.

Keysers

mighe segghen dat hi starf aen dat buyckeuel int jaer M cccc xxxviij Hi was een alten duechdeliken man eñ alsoe optē xviij dach ī marcio goedertieren dat alle dat volck seyde dat die werlt alsulcken heer eñ prince nijt weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Eñ int anderde jaer starf hi eñ wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Eñ hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer manss doot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus eñ wert namaels coninck van vngarien eñ van bemen Eñ in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen eñ starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

anº mūdi

¶ Anno M cccc xxxviij na dat sygismundꝰ die een peerle was alre princen ghe: storuen eñ begrauen was in vngarien in die stadt Alba Doe wert sijn swagher al

Paeusen

bertus binnē vi maenden ghemaect coninc vā vngarien eñ van bemen eñ daer na keyser. mer leyd ghelijck dat hi schielick verheuen wert so vergin hi oeck wed ꝛc.

Anno xp̄i

¶ Die xxiij twist inder heyligher kerken was tusschen Eugenium eñ Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende. was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of gheset eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi nijt en hielde die ordinanci: en welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel nijt ghehoersam want hi seyde eñ meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Eñ daer of is ghecomen grote twist eñ disputacie onder die gheleerde mannen Die een segghen dattet consilium is bo: uen den paeus Die ander spreken contrari ende segghen dat die paeus is bouen dat consilium Ende dit en is noch nijt volcomelike ghedeterminiert want die rechten eñ die doctoers en sijn hier of noch nijt concordiert ende verenicht Mer god die bo uen al is ghebenedijt moet gheuen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke al tijt sijn bruyt is ꝛc.

¶ Dese Fredericus was hertoech van oestenrijck En̄ wert keyser ghecoren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi regniert tot noch toe wāt dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer hi beyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroent wert om der twiste en̄ tweedrachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in die heylighe kercke wert hi mit groter eeren en̄ mitten keyserliken croen binnen der stādt vā romen ghecroent vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam tot eenre huusvrouwen des coninckes dochter van poertegael. Ende int jaer ons heren M cccc lxxi dede hi bi een vergāderen veel princen en̄ vorsten tot Ratispona om der ouervallinghe en̄ last vanden turken Ende daer proponierde hi ende seydet openbaer dattet kerstenrijck waer wel hondert milen gheminret binnen xx jaren en̄ hi vermaenden den heren dat si hoer souden bereyden om den turken te wederstaen.

regniert. iij fredericus

vi^m v^c xliij

¶ Lidwit een alte heylighen maghet was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese heeft gheleden alte grote wonderlike siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst Si wort van god den heer gheseynt doer vuer en̄ water en̄ daer na ghebrocht tot een ghenoechlike plaetze.

M iiij^c xliij

¶ Int jaer ons heren M cccc xliij wert die coninck van polen en̄ die eerweerdighe cardinael julianus gheuanghen vanden turken Ende die turck tractierdense seer qualiken want hi onthoefden die coninck en̄ dede dat hoeft voeren doert lant van turkyen tot groter oneer en̄ schaffiericheyt vanden kersten Ende van dit verraet en wiltmen die venetianen nijt of ontsculdighen.

¶ Int jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre huusvrouwe des marcgraefs van brandenborchs johannis dochter.

¶ Item in dat seluer jaer gheschiedet in een dorp bi zegheberch dat seer wonderlike hondert en̄ lxxx menschen versmoerden daer si vergādert waren tot een bruloft en̄ saten in groter werscap en̄ vruechden.

¶ Item die groetmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck en̄ van lunenborch starff omtrent in dese tijt seer schieliken.

¶ Die keyserlike stadt van constantinopel wort ghewonnen vanden onghelouighen turcken Ende wort verraden eñ gheleuert van enen man van januen Eñ die turck heeft den verrader van januen coninck ghemaect opten derden dach ghelijck als hi hem gheloeft hadde Mer opten vierden dach dede hi hem onthoefden Doe ghe schiede ĩ kerstenrijck grote bescreydinghe ellende eñ laste Veel kersten worden daer ghedoot eñ veel werter vercoft Die turck dede onthoefden dat dode lichaem des keysers van constantinopel ꝛc. Ende dat kersten gheloue was bi na in grieken te nijt ghegaen Dese strijt gheschiede int jaer ons heren M cccc liij Die turk bestrede die stadt van constantinopel alle daghe driewerf Hi had so te lande so te water tsamen vergadert meer dan driehondt dusent menschen tot lxvi daghe lang eer hi sijn wille daer of vercreech Die keyser eñ die patriarch mitten kersten mannẽ worden als beesten verslagen. die vrouwen mitten maechden worden verdruct opten xviij dach in marcio.

Keysers

an° mũdi

Paeusen

Dese nycolaus was gheboren van januen Ende wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc xlvij Hi sat viij jaer eñ starf int jaer ons heren M cccc lv.

Anno xpi

¶ In des keysers fredericus viij jaer dat is dat jaer ons heren M cccc xlvij na dat Eugenius opten xxij dach in februario ghestoruen was die xv jaer gheseten had eñ vant consilium van basel seer veruolcht wort. doe wert binnen der stadt vã romen dese Nycolaus paeus ghecoren in Eugenius stede. noch staende die twist of te scisma inder heyligher kercken. dese nycolaus creech grote ghehoersamheyt ouer all. also dat alle man verwonderde dat al sulcken slechten man van gheboerten also mochte die ouer hant houden teghens den hertoch van sauoyen die volnae maech ofte swagher was mit allen princen eñ vorsten in kerstenheyt daer hi heel of ghelaten was Mer corts in dat anderde jaer nycolai is die eendrachticheyt ghecomen. want Felix heeft gheweken eñ sijn recht ouer ghegheuen. wãt het heeft god den heer ghelieft sinen naem te glorificieren eñ te kundighen doer die verworpen eñ oetmoedighe des werlts Dese nycolaus was doctoer inder godheyt. ende in allen dinghen werclick. groot eñ subtijl van begrippe. hi heeft veel veruallen tymmeraet si ũmaect hi heeft een grote muere doen maken om dat pallaes te romen Ende hi heeft seer verbetert der stadt mueren van romen om vrese vanden turcken.

¶ Ludowicus biscop van arelaten eñ cardinael starf omtrent in dese tijt. hi was een man van heylighen leuen ende van groter lijdsamheyt. hi dede veel miraculen. hi was een principael columme int consilium van basel daer hi langhe wijl die presi: dent was.

¶ Dat gulden jaer wort mit groter deuocien ghehouden ouer al kerstenheyt ende dat volck is te romen gecomen mit grote scharen doemen screef M cccc. l. die paeus nycolaus seynde een rose die hi ghebenedijt hadde opten sonnendach van half vas ten diemen den roes dach hiet den edellen prince eñ lantgraue van hessen wāt hi een man was mit veel duechden gheciert Hi was dat seste litt ofcomende van sinte ely zabeth Dit gulden jaer was int iiij jaer des paeus nycolai.

¶ Die constenaers ghemeenlick in allen consten sijn in corten tijden seer schielike veel subtijlre gheworden dan si pleghen te wesen Eñ die boeck printers worden seer vermenicht in allen landen.

vi^m vi^c liij

¶ Die paens nycolaus wort binnen een jaer biscop van bononien cardinael ende paeus des smanendaghes opten vi dach in marcio Ende opten xix dach vander sel uer maent wert hi ghecroent. hi dede maken een nywe munt ende sloech goet pay: ment swaer van ghewicht.

M cccc liiij

¶ Sinte bernhardinus een minrebroeder Dese heeft eerst begonnen die reformaci vander minrebroeder oerde. hi is omtrent dese tijt gestoruen doende veel miraculen hi wort int gulden jaer ghecanoziert. sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxij dach in mey.

¶ Johannes van capestrano oeck een minrebroeder was sinte bernhardinns dis cipel. dese was ter stont na bernhardinus een hoeft eñ een ouerste vander reforma: cien. hi dede oeck veel miraculen. hi starf doemen screef M cccc eñ lvi na dien dat hi grote victorie vercreghen had teghens den turken.

¶ Tot veel plaetzen worden die cloesteren eñ die gheoerde luden seer gereformiert tot een beter eñ goede leuen Ende het is te weten datmen leset ende vijnt bescreuen dat die reformacien voermaels dick gheschiet sijn Mer becant en isser gheen alsoe ghebleuen want si in langheyt der tijden weder tot hoer oude staet ghecomen sijn eñ dat na dien dat die vāders der reformacien ghestoruen sijn.

¶ Omtrent die jaren ons heren M cccc lvij hebben die kijnderen gheheten Sinte michiels kinderen ghetoghen eñ ghereyst om pelgrimaet sie te doen tot sinte michiel mit groter neersticheyt ouer die zee eñ ouer langhe grote weghen Ende veel luden waren beducht eñ meenden dat die kind daer toe beruert waren vāden bosen gheest Mer het en duerde nijt langhe wantet den kinderen heeft verdroten die langhe ende sware wech want si groten hongher eñ commer leden onder weghen.

Keysers

¶ Item int jaer hier te voren was in napels also groten eertbeuinghe datter wel xl dusent menschen verdoruen.

¶ Omtrent dese tijt waren veel oerloghen langhe tijt duerende in veel landen. als in westphalen. in pruyssen. in vlaenderen. in enghelant. bi ende omtrent romen. in swauen. te mens. eñ sonderling in enghelant gheschiede grote dootslaghen eñ strijden Daer na doemen screef M cccc eñ lxi wert die stadt van mens ghewonnen.

an° mūdi

Paeusen

¶ In des keysers fredericus xvi jaer dat ist jaer ons heren M cccc lv starf die paeus nycolaus die vijfte op onser vrouwen auont annunciacio.

iij Calixtus

Cathalaen sat iij jaer vijf maent.

Anno xp̄i

¶ Dese calixtus was een man van lxxxv jaren doe hi paeus ghecoren wert eñ terstont na dien dat hi paeus was wert hi sieck eñ daer om en conste hi nijt volbrenghen die grote dinghen welcke hi voerghenomen eñ op gheset had teghen die turcken wantet hem benomen wert van ouderdom eñ ten laetsten vander doot. hi wert ghecoren int jaer ons heren M cccc lv Eñ starf int jaer van lviij in julio op sinte sixtus dach in welcken dach hi insettede die hoechtijt der transfiguracien ons heren des jaers te voren.

¶ Sinte katherina van senis wert ghecanoniziert vanden paeus calixtus die iij omtrent die jaren ons heren M cccc lvi.

¶ Die kersten hebben ouermits mirakel van god victorie ghehat teghen den groten turck in vngarien ouer die danubium Die turck heeft veel volcks verloren eñ is scandelike voeruluchtich geworden wesende verueert vanden vyanden Nochtans en wort hi van niement veruolcht Alleen die macht gods heeft hem verueert Dit gheschiede int jaer ons heren M cccc lxvi op sinte sixtus dach Eñ daer worden op dese tijt in vngarien meer dan hondert dusent turcken verslaghen Sinte johannes van capestrano was daer teghenwoerdich een minrebroeder eñ was sinte bernhardinus discipel Dese toenden daer den kersten een crucifixe roepende mit luder stemmen O here ihesu Waer sijn nv dijn oude bermherticheden Coemt nv dijn volcke te hulp Eñ also roepende gaff hi den versaechden kersten volck moet om stoutelicke eñ vromelick te veruolghen den onghelouighen turken. daer wert grote wraeck ghedaen Die turken seyden dat also veel ontallike ghewapent volcks hem veruolchde dat si van verueernisse nauwelick en dorsten afterwerts omme sien Ende daer om worden si voeruluchtich eñ hebben al hoer dinghen after ghelaten Die ghewapende welcke si saghen waren die heylighe enghellen Eñ om god den heer te dancken eñ te louen vã die grote victori so heeft die paeus Calixtus die iij ordiniert eñ ingeset die hoechtijt vã der transfiguracien ons heren ihesu xpristi dat is die ouerformin ghe die geschiede opten berch vã thabor in tegenwoerdicheyt sinte janss sinte peter eñ sint jacob. eñ dese hoechtijt ordinierde hi op sinte sixtus dach.

vi^m vi^c lxiij

ij Pius. wt tuscien vander seyn sat vi jaer

M iiij^c lxiiij

¶ Dese pius wert paeus ghecorẽ int jaer ons heren M cccc lviij. hi plach eerst te heten eneas eñ was een wel sprekende man een groot oratoer ende een groot poete. hi was oeck eerst des keysers ambasiaet Eñ int consilium van basel maecte hi een suuerlick tractaet voer die rechten eñ autoriteyt des keysers. hi begheerde eñ ordinierde een reyss eñ passagie teghens die turcken int jaer ons heren M cccc lxiiij Eñ doe hi tot anchonam quam eñ hi nijt en vernam die princen eñ vorsten die hem gheloeft hadden bijstant te doen daer om wert hi sieck wt droefnisse eñ reysde wed om te romen Eñ doe veel volcks wt almanien quamen te romen om sijn opset mede te volbrenghen so gaff hi hoer die benedixie eñ seyndese weder om thuus want des volcks nijt ghenoech en was Ende corts daer na starff hi int jaer M cccc lxiiij opten xiiij dach in Augusto.

¶ In westphalen in die stadt van ham was een jonghe maghet gheheten stijn die waerachtelick eñ openbaerlick had vijf wonden in handen voeten ende in hoer syde dat teykenen waren vanden wonden ons heren ihesu xpristi Si was corts bekeert int jaer ons heren M cccc eñ lxiiij Ende na xv weken omtrent dat heylich sacra: ments dach heeft si die vijf wonden ghetoent voer xij tughen eñ seydet hoer te vo: ren dat si binnen twee vren souden weder comen ende si en souden die wonden nijt meer vijnden Ende dat is altemael also gheschiet want die steden ofte plaetzen d wonden waren al ghenesen.

Keysers

¶ Dat gulden jaer wort vanden paeus paulo verandert ende verset van xxv jaer tot xxv jaren totter zielen profijt wanter nv veel boesheyt gheschiet so sel daer veel gracien teghens wesen.

an° mūdi

Paeusen

ij Paulus.

Veneciaen
dese was Eugenius suster soen
ende sat vij jaer.

Anno xpi

¶ Dese paulus wert paeus ghecoren int jaer ons he: ren M cccc lxiij Ende rechteuoert heeft hi confirmiert die hoechtijt der presentie: ringhe d maghet marie ghelijck pius ghedaen had. hi was seer rijp eñ nijt haesten: de in te teykenen die peticien ofte supplicacien. ende hi was taey eñ lansom om recht ueerdicheyt te doen. of hi segghen woude het is beter luttel te gheuen eñ dat vast te houden. dan veel te teykenen of te gheuen ende dan ter stont dat weder te roepen. hi heeft een groot pallaes bestaen te maken bi sinte marcus Ende eer dattet volmaect was starf hi int jaer ons heren M cccc lxxi opten xxi dach in julio Item dese pau lus hiet eerst petrus barbus eñ hi was gheboren van veneetgen. hi minde seer ende lief had dat gout want hi een veneciaen was. hi liet after een groot schatt Mer hi en wist nijt wien dat hijt vergaderde.

¶ Int jaer ons heren M cccc lxxij openbaerde een comeet int beghinsel vant jaer die omtrent sinte agnieten dach stont bouen die stadt van colen teghen dat teyken gheheten lybra Ende hadde een langhe stert te westen wert omtrent xxx graden. eñ op sinte blasius dach stont se int teyken gheheten Aries mitten stert ad pliades ten oesten wert Si was seer wilt onderwijlen wit eñ somwijlen vuerich mit veel stralen. hier na volchden in veel landen oerloghen eñ pestilentien.

¶ Item int jaer van lxxiij wast een alten heten zomer ende een wonderlike grote droecht Ende in sommighe landen was dat eertrijck mit vuer onsteken eñ bernde tot op dat sant toe.

¶ Die stadt eñ dat lant van ludyck was omtrent dese tijt in groot verdriet eñ in liden Ende int jaer M cccc lxviij wert die stadt al verdoruen van karolus hertoch van bourgoengen Ende int jaer van lxvij was die stadt dynant al heel om ghe: worpen Ende int jaer van lxxiij quam dese seluer karolus hertoch van bourgoen: gen int lant van gelre eñ heeft dat ghewonnen.

vi^m vi^c lxxiij

iiij Sixtus. van januen eñ was een minrebroeder hi sat

M iiij^c lxxiiij

¶ Dese Sixtus plach te wesen generael minister vander minrebroeder oerden. hi wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxxi. hi plach te hieten franciscus van sauonyen bi jenuen Eñ hi was een man van goeden leuen eñ van goeder ghe rufte. hi wort cardinael ghemaect buten sinen weten Int seluer jaer quam voer hem ber. een ambasiaet van veneetgen eñ vertelden daer dat die turck hadde d kerstenheyt of ghewonnen twee keyserrijcken. iiij conincrijcken. xx lantscappen. twee hondert steden eñ menschen sonder ghetal. hi begheerden dat een yghelick hem berey den soude om den turck te wederstaen.

Dit is dat beghin ende oersprong vanden
Coninghen van vranckrijck.

DOe die werlt ghestaen had vier dusent jaer eñ xviij jaer. ende was inder derder Etaet ofte outheyt d werlt Na der gheboerte vã abraham viij^c jaer eñ xxxiiij jaer ende was voer xpristus gheboert xi^c jaer eñ lxxx jaer Ende was ind tijt dat abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel In sijn derde jaer doe wert dat coninckrijck ende die edel stadt van troyen ghewonnen mit verraet vanden grieken ende verdestrueert. daer die grieken x jaer voer laghen. daer die edel hectoer van troyen eñ parijs eñ troylus eñ die coniuck van troyen priamus hectoers vader eñ menich coninck eñ edel prince doot bleef Item Troyen was die schoenste stadt eñ vrouwe van allen steden van al Asyen.

Van vranckrijck.

DOe ruumden wt troyen veel volcs dat ontquam mit schepen Als Eneas mit sijn soen daer is dat roemsche rijck of ghecomen Eñ Turkus troylus soen daer quamen die turcken of eñ astrogothes eñ ypogothos eñ wandelen eñ normanss Ende van Francion hectoers soen is dat fransche rijck of gecomẽ Ende Athenor eñ menich baroen omtrent xij^m te samen ende hadden xliij groter schepen Eneas mit een deel vanden volck seylden tot ytalien wert Francion ende Athenor mit veel volcks seylden eñ quamen daer nv veneetgen staet Ende daer lieten si een deel van hoer verdreuen volck bliuen Athenor scheyde van Francion eñ toech voert eñ stichtede padue eñ daer starff hi Ende Francion toech voert mit een deel vanden volck in een broeck lant in die mersche van meochides ende is int gheschept van Asyen eñ van Europien eñ streckt aen hoghe vngheren eñ daer begrepen si dat lant ende maecten daer een stadt die sicambre hiet Ende eerst hiet dat volck troygine Ende daer na hietmense anthenorme. daer na hietmense sicambrinen eñ dat was wel xv^c jaer te voren eer si vrancken hieten of vrancklant besaten Ende dese Francion was coninck van sicambrien Ende na hem regnierde Priamus als coninck Ende na die twee warent hertoghen vã sicambren Ende die hertoghen hieten voert aen al meest Priamus.

¶ Daer na menich jaren bi des keysers valentiaens tijden so saten noch dat volc
mit groten hoep in die mersche van meochides en̄ int lant en̄ aen tlant van vnghe:
ren en̄ hieten sicambrinen die te voren troginen hieten en̄ hadden enen hoeftman die
hoer hertoch was en̄ hiet frantion en̄ was ghecomen van frantion hectoers soen vā
troyen Ende in desen tijden so quamen int keyserrijck alten groten volck en̄ hieten
alianen en̄ verderfden en̄ scheynden dat keyserrijck seer Des so dede dese keyser va
lentiaen desen frantion mitten sicambrinen bidden dat si wouden comen ende helpen
hem die alianen verdriuen Ende si souden daer om vry sitten van allen pacht ende
tribuyt x jaer lanck Daer toghen si wt dat broeck van meochides en̄ verjaechden
en̄ versloeghen die roemsche vyanden die alianen des so dancte hem die keyser seer
Ende men hietse doe voert vry vrancken om dat hoer hoeftheer frantion hiet ende
dat sijt so vromelick en̄ so stoutelick ghedaen hadden mitten keyser.

¶ Doe dit gheleden was ij jaer doe quam daer een keyser en̄ hiet valentius en̄ sijn
broeders gratiaen en̄ valentiaen Dese drie waren keyseren te samen en̄ wouden we
der pacht en̄ tribuyt hebben vā desen sicambrinen of vrancken en̄ woudense eyghen
maken. mer si en wouden nijt gheuen Ende die keyser verdreefse wt vngarien En̄
si quamen hier neder bi den rijn mit xxiij dusent man en̄ daer toe wijf ende kinder
Ende hem volgheden noch veel dusent en̄ sloeghen hem neder en̄ begrepen een lant
dat noch na hem hiet vrancken lant Ende dese hertoch frantion liet enen soen die
priamus hiet en̄ was hertoch van sicambrien Ende dese priamus had voert enen
soen die priamꝰ hiet en̄ waren ghenoemt nāden ouden coninck priamꝰ van troyen
daer si of ghecomen waren vā sinen liue en̄ si creghen veel landen in hoer bedwanck
tusschen der danouwe en̄ den rijn Ende si maecten een grote stādt bi den rijn en̄ die
hieten si troyen dat nv santen hiet. ende dit was dat eerste vranckrijck Dit volck
was groot ende stout en̄ si besaten die landen daer xlv jaer en̄ si versloeghen groot
volck Ende si maecten drie hertoghen als Priamus Somores en̄ Genebaus De
se drie wonnen veel steden en̄ castelen in almaengen in germaengen en̄ in gallien.
Item nyement en dorst hem tribuyt eyschen want si sloeghense al doot Die keyser
theodosius dedese twee werf bestrijden mer si versloeghen al des keysers volck Ende
na die leste strijt so en dorst die keyser off nyement tribuyt van hem nemen of vā:
den gallen of van enighen landen die si onder hem hadden.

Van desen Eneas der latinen coninck is ghecomen dat Roemsche rijck.

Troylus soen Van desen quam dat rijck van turkyen Ende van hem quamen oeck die astrogothen ende ypogothen wandelen ende noermans.

¶ Francion hectoers soen van troyen coninck van sicambre Van desen is dat rijck van vranckrijck ghecomen Ende van sinen volck is oeck die stadt van veneetgen begrepen ende begonnen.

coninc van sicambre

hertoch van sicambre

Dese athenor van troyen was coninck van padue Hi seylden met veel volcs en̄ quam daer nv veneetgen staet en̄ daer liet hi een deel van dat verdreuen volck bliuen Doe scheyde hi hem van francion en̄ toech voert en̄ stichtede paduo en̄ daer starf hi ꝛc̄.

¶ Dese soumeres was hertoech van vranckrijck eñ besat veel landen inc jaer ons heren ccc ende lx.

¶ Die hertoch priamus creech namaels onder sijn bedwanck al dat lant tusschen der masen eñ der schelt dat nv lothrijcken hiet Ende dat was dat ander vranckrijck.

¶ Daer nae creech priamus al dat laut onder hem tusschen der schelt eñ der britaenscher zee Ende dat was dat derde vranckrijck.

¶ Dese ybros hiet oeck priamus ende was hertoch priamus soen. hi was hertoch van vranckrijck. dese meerede die stadt vã lucessen eñ dedese hieten gaule waer om hiet hi oeck hertoch van gaule Ende hi regnierde x jaer.

Anno dm̃	iij^c lx	iij^c lxxvij
hertogen vã vrancrijck	priamus.	ybros of priamus
Regnierden	xvi jaer	x jaer

¶ Dese Priamus hertoch van sicambren ende vanden vrancken dede vermaken een stadt die lucessen hiet eñ namaels gheheten wert parijs Dese hertoch priamus voerde in sijn wapen vanden bloede vã troyen enen gulden schilt mit enen leoen vã keel. ghetonghet. ende gheclauwert van lazuer Ende als hi inder gallen lant verwan die machtichste coninghen ende besat hoer rijck eñ versloechse so nam hi hoer ouerste wapen aen eñ voerde die mit sijnre wapen Ende dat was enen gulden scilt mit drie padden van sabel Ende dit voerden sijn nacomelinghe coninghen ter tijt toe dat coninc clodoneus kersten was eñ hi dat blaeuwe cleet mitten gulden lelyen bi mirakel creech.

ccc lx

¶ Dese Genebaus was hertoch in vranckrijck ende besat veel landen Anno ccc lx.

¶ Marchomeres ybros soen was hertoch van vranckrijck ende hertoch van gaule xxxvi jaer Dese dede die stadt van gaule seer verbeteren ende dede se hieten parijs Ende die stadt had toe ghestaen viij^{c} jaer van dat si eerst begonnen was. Ende eer die franssoysen daer quamen int lant so hadden daer veel coninghen ende hertoghen ghe-weest.

¶ Clodius pharamonts soen was coninck van vranckrijck xviij jaer ende hi creech dat greefscap van doringen ende van doerinck. lyons. bourgoengen. aquitanien.

¶ Merowijck clodius soen was coninck van vranckrijck x jaer Ende hi was die vroemste heer dien men op die tijt leuende wist.

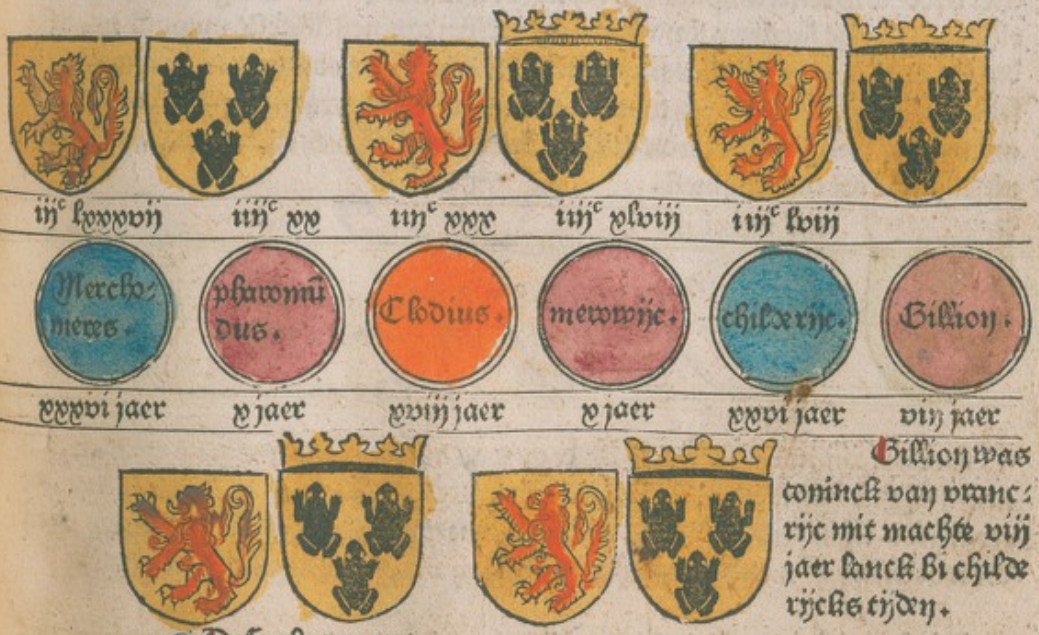

¶ Dese pharamont merchomeres soen was die eerste ghecroonde coninck van vranckrijck. hi regnierde x jaer Dese comine gaf den franssoysen alre eerst een wet ende rechten daer si hem na souden regieren Item in pharamonts tijden wort die coninck van bourgoengen mit alle sinen volcke ter steen an^{o} cccc ende xxxi.

Gillion was coninck van vranckrijc mit machte viij jaer lanck bi childerijcks tijden.

¶ Childerijck merowijck soen was coninck vā vranckrijck xxvi jaer Dese was seer onaysch van leuen Hi had een wijff ende hiet basine ende was coninghinne van doringen Ende daer wan hi enen soen bi ende hiet clodoneus Mer eerst had hi te wijff des keysers se-nos dochter.

¶ Clodoneus die eerste alsoe gheheten was coninck childerichs soen Hi was een seer machtich coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Hi was xv jaer heyden coninck ende xv jaer kersten Hi had een wijf eñ hiet clotelt eñ was kersten want si was coninck cilprix dochter van bourgoengen Dese lach horen man altijt aen eñ riet hem dat hi kersten soude werden eñ dat hi hem soude laten dopen van sinte remigius den eertschen biscop van riemen. also dat hi hem bedocht eñ wort kersten mit groter deuocien Ende doe hem sinte Remigius dopen soude tot riemen doe quam al daer een schoen witte duue van bouen vten hemel dat menich mensche aensach die daer brochte in eenre ampulle dat heylighe crisma daer sinte remigius den coninck clodoneus mede sacrieren soude tot enen kersten coninck Welcke ampulle noch huden des daghes is int cloester sinte danijs Ende alsmen een coninck vã vrancrijck sel wyen eñ sacrieren tot een coninck so neemtmen mit een gulden spelde wat vter ampulle eñ menghet mit ander crisma Ende daer salftmen ende sacreetmen den coninck mede tot enen coninck.

Anno dm̄ iiij^c lxxxiiij

coningen vã vrancrijck

Clodoneus had vier sonen eñ was die alre eerste kersten coninck van vranckrijck.

Lotharius
Dirck
Childeberth
Clodomirus

Regnierden xxx jaer

¶ Doe die coninck Clodoneus ghedoop was gaf hem sinte remigius enen anderen naem eñ hiet hem lodowijck Hi bleef een goet kersten doende veel duechden inder eeren gods eñ inden dienst eñ in wapen Hi wert ghedoopt int jaer ons heren v^c eñ doe worden xxx^m menschen mit hem kersten eñ vlus daer na al vranckrijck.

¶ Die hertoghen van sicambren voerden eerst ĩ hoer wapen enen gulden schilt mit enen leoen van keel alst voerscreuen is Ende als si dese landen in gallen becrachten eñ besaten die stadt van lucessen so nam hertoch priamus die stadt eñ lant eñ der coninghen wapen die daer voer van ouden tijden gheweest hadden eñ dat was enen gulden schilt mit drie padden van sabel eñ dit voerden si voert tot dese coninck clodoneus kersten wert Ende als hi kersten gheworden was. so was in vranckrijck een heremijt van heylighen leuen Ende die enghel gods openbaerde hem eñ gaff hem een cleet van lazuer mit drie gulden lelyen dat hi dat den coninck clodoneus soude gheuen tot sijnre wapen Ende van dier tijt voert so voerden die fransoysen coninghen den blaeuwen schilt mit gulden lelyen.

¶ Die eerste kersten Coninck clodoneus starf int jaer ons heren v^c en xv ende leyt begrauen tot parijs sinte genofeue.

Clodomirus des conincs clodoneus iiij soen regnierde als coninc tot oerliens en in bourgoengen in provincien want hi ende sijn broeders versloeghen coninck goudemer ende coninck seghemont van bourgoengen Ende si worden selue coninghen van bourgoengen.

clodomirus

Dit sijn clodoneus vier sonen.

childebertus

Dese childebertus regnierde als een coninc in aquitanien.

Dese Amauri was coninck van spaengen En sijn broeder theodebertus regnierde tot mets in loreynen. hi had een soen die na hem regnierde.

amauri.

dirck

Dese dirck regierde tot mets in loreynen Hi had twee sonen als amauri en theodebertus.

theodebertus

theodebaux

v^c xv

j lotharius.

Dese lotharius die eerste also gheheten was coninc clodoneus outste soen. hi was coninck van vranckrijck .l. jaer Sijn wijff hiet sinte Aregont. hi had vijff sonen en een dochter.

.l. jaer

Lotharius eerste soen hiet chilperijc en staet in die linider coninghen van vranckrijck.

theodebertus

Dese was lotharius anderde soen En hi regnierden in provincien. hi had een wijf hiet ingeberghe

Cramius

Dese was lotharius derde soen en regnierde in aquitanien als een coninck.

Contrans lotharius vierde soen Regnierde in oerliens als een coninck.

Contrans

¶ Dese auselbertus was hertoch ouer scelt en die eerste marcgreeff van antwerpen.

auselbertus

hertoch

Singebertus die .v. soen was coninc van mets.

singebertus

Nernoldus was die anderde merckgreef van antwerpen.

arnoldus.

hertoch

van blotida Lotharius dochter is ghecomen puppinus gheslacht.

blotida

lotharius dochter

¶ Coninc chilperijck lotharig soen was coninck van vranckrijck xxiiij jaer. hi had iij wiuen dat eerste wijf hiet alcade. dat anderde wijf hiet theodore. ende dat derde wijf hiet fcregont. eñ dese coninck had vier sonen Als lotharius. theodebertus. meronee. ende clodoure.

Coninck | Cilperijck | sonen

theodebertg

Dese was coninck cilperijck anderde soen Ende hi was coninck van bourgoengen. Hi creech voert enen soen die dirck hiet die oeck coninck wert van bourgoengen na sijn vaders doot.

dirck

meronee.

¶ Dese Meronee coninck cilperijcks derde soen regnierde in provincien.

Clodoure

Dese clodoure was coninck cilperijck vierde soen Ende starf jonck.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

v^c lxv

v^c lxxxix

Cilperijc

ij lotharius.

xxiiij jaer

xliiij jaer

¶ Lotharius die anderde also gheheten was coninck cilperijcks soen Hi was coninck vā vrancrijck xliiij jaer Item hi had twee sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet daghebertus eñ wort coninck na sijns vads doot Die anderde soen hiet aubertus ende starf jonck Ende die dochter hiet vlytelt.

aubertus.

Vlytelt.

Aernout

Dese vlytelt lotharig dochter wert een man ghegheuen die Anselbert hiet eñ was een edel romeyn Eñ daer wan si een soen bi diemen hiet aernout. eñ die aernout die wan voert sinte aernout.

Sinte aernout.

¶ Puppijn van landen was coninck lotharius sweert dragher eñ ouerste raet.

¶ Dagheberтus die eerſte alſo gheheten was coninck lotharius ſoen Ende was co
inck van vranckrijck xiiij jaer Hi had drie wiuen Dat eerſte wijf hiet mantilla
dat anderde wijf hiet carmatruyt. eñ dat derde wijf hiet trauetont Eñ hi had twee
ſonen Die eerſte hiet clodoneus eñ wert coninck na ſijn vader. ende die ander ſoen
hiet ſigiſbertus ende wort coninck van oeſtenrijck Deſe coninck dagheberтus had
oeſt vranckrijck dat nv holland eñ ſtieht van vtrecht hiet in ſijn bedwanck Ende
hi dede tymmeren een groot begrip ende caſteel omtrent daer dat caſteel wilten;
burch ſtont Ende dit dede hi hieten traiectum dat is vtrecht Eñ hi dede daer ma
ken een kercke binnen der ſelver montagñ in die ere des heyligen apoſtels ſinte tho;
mas eñ hi ſettede daer prieſters om dat quade volck te prediken eñ te leeren.

Deſe ſigiſbertus was coninck dagheberтus anderde ſoen Ende hi wert coninck van oeſ tenrijck.

¶ Deſe Clodoneus die anderde was co; inck dagheberes ſoen Hi was coninck vā vranckrijck xvij jaer Ende hi had drie ſo neyn bi batilda ſineyn wiue Die eerſt hiet lo tharius eñ was coninck na ſijn vāder iiij jaer. die ander ſoen hiet hildericus eñ was coninck van oeſtenrijck eñ na ſijn broeder lotharius doot coninck van vranckrijck. die derde ſoen hiet direk eñ wert namaels coninck vā vranckrijck na hildericus ſijn broeders doot.

¶ Die eerſte prince van brabant.

¶ Die derde marcgreff van antwerpen.

Lotharius die dde also ghehetten was clodoneus soen en̄ was coninck van vrancrijc iiij jaer en̄ starf sond kijnder Ende sijn broeder childerijc wert coninck vā vranc rijck.

Childerijck coninc clodoneus andde soen was conīc vā vranc rijck xij jaer na lotharius sinen broed en̄ starff oeck sond kind en̄ dat rijck quā op sijn joncste broeder dirck.

Dirck coninck clodoneus derde soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer En̄ hi had iij sonen Die eerste soen hiet clouis en̄ wert coninck na sijn vad Die ander soen hiet childebertus en̄ was coninck na clouis sijn broeds doot Die derde soen hiet lotharius en̄ wert namaels oeck coninc na childebert sijn broeds soens doot.

Q Clouis coninc dircks eerste soen was coninc vā vranc rijck iiij jaer en̄ starf sond kind.

Anno dm̄	vi^c lxiiij	vi^c lxviij	vi^c lxxx	vi^c xciiij
coningen vā vrancrijck	iij lotharius.	childericq	Dirck	Clouis.
Regnierden	iiij jaer	xij jaer	xiiij jaer	iiij jaer

Puppijn van landen was die eerste hertoech van brabant.

Pup pijn. van landen.

Puppijn hadde een soen en̄ ij dochteren

Gry molt pippijns soen was die anderde hertoch van brabant.

Sinte gheertruyt stichtede een cloester tot nyuel daer si een nonne ende een abdisse wert.

sinte gheertruyt.

sinte begge Sinte begghe wert een man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs anno vi^c xlix Ende si wonnen enen soen die pippijn van haerstel hiet.

hertoch angijs

Van desen puppijn mit sijn kinderen ende van dat sijn dochter sinte begghe aen sinte aernouts soen ghehilict wert selmen beter bescheyt hier na vijnden.

¶ Childebertus coninc dircs anderde soen was coninck na clouis sinen broeder xvij jaer eñ had twee sonen die een hiet da ghebert eñ was coninck na sijn vader Eñ die ander soen hiet chilperick eñ wert oeck coninck na coninck lotharius.

¶ Daghebertus die anderde also gheheten was coninc chil debertus soen eñ was coninc van vrancrijck vijf jaer Eñ had twee sonen. die eerst hiet dirck eñ was coninck na sijn vader Eñ die ander soen hiet chilperick ende was coninck na sijn broeder.

¶ Lotharius coninc dircs derde soen was coninck van vranck: rijck iiij jaer vanden jonghen kijnts wegen dirc daer hi out oem off was coninck da: ghebertus soen.

vi^c xcviij

Childe: bertus.

xvij jaer

vij^c xv

ij Dagheber tus.

.v. jaer

vij^c xx

lotharius.

iiij jaer

Coninck stauel.

Ebroyn.

Coninck stauel.

bartrant.

¶ Na hertoch angijs eñ sinte begghen doot so wert puppijn vā haerstel die vierde hertoch van brabant eñ wert oeck ouerste raet ende man vanden pallaes eñ sweertdragher des co nincks van vranckrijck Ende hi wert seer machtich eñ regnierde na sinen vad xxx jaer eñ xviij jaer was hi ouerste raet eñ hoeftman van vranckrijck bi coninck lotharius eñ den coninc childerich.

Pup: pijn vā ha: erstel.

¶ Item haerstel is een dorp eñ leyt opter masen tusschen Ludyck ende tricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

¶ Dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren daermen in den cronijcken van vtrecht of vijnden sall.

¶ Chilperijck coninck chil-
deberts ander soen eñ coninc
dagheberts broed was coninc
van vranckrijck vijf jaer vā-
den jonghen dirck sijn neuen
wegen coninc dageberts soen
daer hi oem of was Ende hi
was prince eñ hertoch in aqui
tanien eer dat hi coninc wert
Ende van desen coninck chil-
perijc is die eerste greef dirck
van hollant of ghesproten eñ
off neder ghecomen.

theode-
ricus. hertoch in aquitanien

lotha-
rius. hertoech in aquitanien

¶ Dirck coninck dagheberts soen was co-
ninck van vranckrijck xv jaer Dese was
een jonck kijnt doe coninck daghebert sijn
vader starff daer om soe was lotharius sijn
out oem coninck van sijnre weghen iiij jaer
Ende daer nae was Chilperijck sijn rechte
oem Coninck van sijnre weghen vijff jaer.
Ende dese coninck dirck starff sonder kijn-
der.

Anno dm̄	vij^c xxiiij		vij^c xxix		vij^c xliiij
coningen vā vrancrijck	chilperijc.		Dirck.		childerich.
Regnierden	vijf jaer		xv jaer		ix jaer

¶ Karolus marceel hertoech
pippijns soen van haerstel wert
na sijn vāders doot die iiij her-
toch van brabant eñ van loth-
rijck want hertoch puppijns ij
eerste sonen storuen beyde voer
den vader.

karo-
lus. marcellus

¶ Dese karolus marceel
liet after drie sonen Die outste
hiet kaerl eñ was prince vā do-
ringen oestrijck ende van bour-
goengen Die and hiet puppijn
die cleyn Eñ die derde hiet grif
foni of remy ꝛc.

¶ Childerich coninck
dagheberts ander soen was coninck van vranck
rijck ix jaer. dese childerich was recht coninc eñ
was gecomen vanden coninc vā troyen eñ van
al den coninghen van vranckrijck neder gaende
Eñ hi was die xv coninc die ghecomen was vā
clodoneus den eersten kersten coninck vā vranc-
rijck Ende dese childerich en paste op gheen ding
nijt eñ liet die grote vromicheyt die sijn voer va-
ders ghedaen hadden varen ende hi en dorste nijt
vechten eñ sat al daer mit lanck haer totten arm
toe eñ mit enen langhen baert Ende een gheheten
puppijn kaerls marceels soen regierde die croen
eñ alt volck eñ had al die renten in sinen handen
Ende gaf den coninck childerich wes hi behoefde
eñ liet hem gaen mit luttel ghesins.

Van vranckrijck.

¶ In des keysers constantijn die vijfte also ghenoemt In sijn x jaer seynden die franssoysen tot romen aen den paeus zacharias den eersten also ghenoemt Ende deden hem vraghen soe wie dat nutste waer eñ sculdich coninck te wesen off die ghene die dat rijck alleen regierde mitten naem eñ nijt mitter daet ende ledichlick die croen droech sonder eere Off die ghene die totter cronen nijt gheboren en waer ende settede sijn lijff eñ goet in auentueren op eñ neder om die croen te beschermen eñ in eeren te houden mitten sweerde &c̄ ¶ Die paeus zacharias ontboet weder hier op eñ seyde datmen den ghenen voer coninck hielt die dat profijt vanden rijck selue dede eñ wrocht eñ die dat lant voer alle ghewelt beschermde. ¶ Die franssoysen dancten seer den paeus zacharias van deser sentencien eñ des oerdels Ende hebben horen rechten coninck childerick monicx habijt aen ghedaen ende mit sinen wiue besloten int cloester tot sinte medaerts tot sysoen Ende hebben mit ghemenen rade puppijn kaerl marceels soen ghecoren tot enen coninck van vranckrijck te wesen Aldus heeft puppijn den rechten heer monick ghemaect ouermite den koer wien dattet lieff was Ende die edel troyginen sicambrinen antherominen eñ merowinghen sijn aldus neder gheuallen eñ hebben verloren die fransche croen die si droeghen iij^c jaer eñ lxix jaer Ende die oestersche brabantsche hebben al dus coninck priamus gheslacht beroeft vander croen doemen screef vij^c eñ liij.

¶ Nv salmen scriuen van conick puppijn ende waer off dat hi ghecomen is eñ hoe dat hi coninck wert.

¶ In des coninckx lotharius tijden van vranckrijck soe regnierde een groot moghende prinss op haspe gouwen in brabant die kaerleman hiet ende was die eerste prince van brabant Dese kaerleman wan enen soen die puppijn vā landen hiet Eñ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant Ende hi was so wijs ende vroem datten coninck lotharius van vranckrijck die maecte hem een man vanden pallaes dat hi des coninckx sweert droech eñ was des coninckx lotharius ouerste raet.

¶ Dese puppijn van landen nam een wijff wt garscoengen die jethe hiet daer wan hi bi enen soen die grymolt hiet eñ was die ander hertoch van brabant na sinen vāder eñ was oeck raet eñ man vanden pallaes eñ sweert dragher des coninckx lodewijckx van vranckrijck eñ hi starf sonder kinder eñ leefde nijt langhe.

Dese puppijn van landen voerscreuen had oeck twee dochteren. die een was sinte gheertruyt ende die ander was sinte begghe. Hertoch puppijn van landen starf int jaer doemen screef vi^{c} ende xlviij Ende doe hertoch puppijn doot was ende hertoch grymolt sijn soen oeck ghestoruen was doe bestarf brabant ende alle sijn heerlicheyden op sinte gheertruyt ende op sinte begghe Ende doe ghinck die moeder hertoch puppijns wijf mit horen twee dochteren sinte gheertruyt ende sinte begghe ende deylden die heerlicheyt bi sinte aernouts rade. doe stichte de sinte gheertruyt dat cloester tot nyuel ende wert daer nonne ende abdisse Ende sinte begghe wert enen man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerseelt Anno vi^{c} ende xlix Ende si wonnen enen soen die puppijn van haerstel hiet Item haerstel is een dorp ende leyt opter masen tusschen ludyck ende maestricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Anno dm

comingen vā vrancrijck

Regnierden

Van puppijn van haerstel.

Na hertoch angijs ende sinte begghen doot so wert puppijn van haerstel die vierde hertoch van brabant ende wert oeck ouerste raet ende man vanden pallas ende sweert dragher des cominclis van vranckrijck Ende hi wert seer machtich ende moghende ende regnierde na sinen vāder xxx jaer Ende xviij jaer was hi ouerste raet ende hoefman van vranckrijck bi cominck lotharius ende den cominck childerich Ende doe cominck lotharius ende cominck childerich doot waren doe begonde der coninghen moghentheyt ende ontsich seer te vergaen Ende puppijns dinghen begonnen seer te wassen Ende puppijn sloech sijn hant aen lothrijck ende bleef daer ghewelderich heer of ende puppijn street seer teghens menighen Ende teghen den onghelouighe cominck Rabbout van vriesslant Ende dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vriesslant om dat hi cominck rabbout ende die vriesen soude bekeren daermen inden cronijcken van vtrecht off rijnden sal.

Noch van hertoch puppijn van thaerstel.

¶ Dese hertoch puppijn vā thaerstel had een wijf die pelruyt hiet daer van hi twee sonen bi. die een soen hiet denijs ende die ander soen hiet grymonaert. Ende bi sijn wijfs tijden so was daer een alten schonen joffer ende hiet alpiades daer van puppijn een soen bi die thaerl marcœel hiet want hi dese jonffer seer lief had Ende aldus was dese thaerl marcœel een ouerwonnen bastaert Ende sinte lambert berispte den hertoch puppijn daer om dat hi dese soen bouen sijn ghecht wijf van Ende daer om wert sinte lambert ghemartieriziert van dodo horen broeder mit sijn ghselken Die al rasende worden ende beten hem seluen handen ende voeten of int jaer vi^{c} xcvij Ende int selue jaer starf sinte leggher Ende sinte hubert wert biscop in sinte lamberts stede.

Van thaerl marcœel.

¶ Thaerl marcœel hertoch puppijns soen van thaerstel wert na sijn vaders dot die vierde hertoch van brabant ende van lothrijck want hertoch puppijns twee eerste sonen stonden beyde voer den vader Ende hi was oeck ouerste raet ende man vanden pallas ende sweert dragher des coninckx van vranckrijck Ende hi was vol oerloghes ende hi regierde al vranckrijck ende het most al bi hem wt gaen wat in vranckrijck gheschiede ende beschermde die crwen van vranckrijck seer vromelick. ende hi verwan ende becrachtichde menich groot lantscap ende provincie beyeren sassen vresen bourgoengen provincien almaengen swauen ende street teghen die sarracenen ende sloech hem of drie ghecrwende coninghen ende drie hondert dusent man ende van sinen volcke bleef daer xv^{c} man Ende vanden oesten totten westen dwanck hi berch ende dal vāden sarrasinen ende veel sarracenen landen ouer meer ende vanden rijn totter danouwe toe Ende hi en street nye hi en want Ende hi had ter wapen meer crren dan emich van sinen ouderen Ende hi was die beste ende vroemste ridder bastaert daermen of ghehoert had. so dat in vranckrijck ghecn coningen en mochten wesen ten most bi hem wesen Ende bi sinen tijden was coninck in vranckrijck lotharius ende chilperich ende daer na coninck dirck Ende die fransoysen laden ghemeenlick thaerl marcœel die crwen te draghen ende coninck te wesen van vranckrijck Mer hi en wouts nijt wesen ende sprack het is beter ende meerre eer den coninck te dwinghen.

eñ te jaghen alsmen wil dan die croen te draghen Eñ hi regnierde aldus xxvij jaer
Ende doe hi aldus gheoerloghet had eñ den schatt van vranckrijck daer in gheleyt
had doe nam hi den x penninck vander heyligher kercken goede van allen gheesteli
ken luden goeden eñ gaft den ridderscap eñ den ruteren daer off hoer soudye. Ende
doe hi starf doe sach sinte eleutherius die toe biscop was tot oerliens datmen kaer
len ziel voerden totter hellen in vulcanus pott om dat hi dat gheestelick goet bescatt
hadde dat groot yammer waer soude hi daer om verloren bliuen dat hi den tiende
penninck nam want hi so vroemen prince was eñ so veel dede Ende hi starf doemē
screef vij^c eñ xlij eñ wert begrauen tot sinte denijs. dit hoert noch hier om

¶ Doe kaerl marceel doot was doe liet hi drie sonen after die hi bi alpaydes sinen
wiue hadde Die outste soen hiet kaerl eñ was prince van doringhen van oestrijck
van bourgoengen eñ van provincien eñ hi had menighe seghe waer hi quam ende
die auentuer was hem seer onderdanich Ende die ander soen hiet puppijn die cleyn
eñ wert die vijfte hertoch vā brabant eñ van lothrijck eñ ouerste raet van vranc:
rijck Ende die derde soen hiet oeck griffoni of oeck remy eñ dese wert eertsbiscop
van riemen.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

¶ Dese kaerl die prince kaerls marceels outste soen regnierde iiij jaer Ende int
vijfte jaer leyde hi sijn wapen neder eñ gaff puppijn sijn broeder alle sijn heerlicheyt
ouer eñ begaff die werlt eñ wert monick Puppijn was seer stout eñ machtich al
was hi cleyn van persoen eñ hi hadde alle dese heerlicheden eñ dede so veel vromiche:
den dat die franssoysen coren puppijn tot een coninck van vranckrijck Eñ veruol:
ghedent aen den paeus zacharias diet consentierde alst voerscreuen staet Ende co:
ninck childerick eñ sijn wijf worden in een cloester ghedaen eñ eerlick versien Eñ
puppijn wert coninck ghemaect eñ sijn gheslacht bleeft tot dat hugho capet greue
van parijs coninck wert.

hertoech in aquitanien

engelrinus

¶ Puppijn wert ghewijt eñ ghesacreert van sinte bonifaes wt den bevel des paeus zacharias eñ salfden ende wijden mit vrou keertraet sinen wive die keyser eracklus dochter was eñ mit sinen kijnderen eñ mit groot kaerl Ende die paeus leyde daer op den kay soe wie hi waer die desen puppijn of sijn nacomelingen die van sinen live ghecomen waren die hem die franssche croen benaem dat si souden verbant werden eñ vermaledijt vâden monde gods.

Coninck van provincien.

kaerleman.

Coninck puppijn had twee sonen Die een hiet karolus magnus dat is die grote kaerl die nae hem coninck wert eñ volcht in die kni der coninghen van vranckrijck Ende die ander hiet kaerleman ende regnierde in provincien drie jaer.

viijc kij

Puppijn.

Coninck puppijn staerff int jaer viijc eñ lxxvi Hi was xviij jaer coninck van vranckrijck Hi wert begraven bi sinen vâder kaerl martœel tot sinte danijs.

Dese drie sijn kaerls martœels sonen

xviij jaer

kaerl

Dese kaerl was die outste soen van kaerl martœel. hi was prince vâ dringen van oestenrijck eñ vâ bourgoengen hi had veel victorie Ende die auentuer was hem seer onderdanich.

Griffon.

Dese was kaerls martœel dde soen. hi hiet oeck remy ende wert eertsbiscop van riemen.

¶ Item doemen coninck puppijn graven soude eñ men sijns vaders graft op dede doe sachmen î sijn vâders tombe cleyn noch groot vleysch noch ghebeente anders dan een groot swart serpent eñ die was binnen al swart verbarnt Ende het waer yammer ende scade dat dese kaerl martœel soude verlozen sijn om dat hi den tijns vander kercken eñ vanden ghestelicken goeden nam eñ hijt doch in beschermenisse der croonen van vranckrijck ghelept hadde eñ oeck teghen die heyden.

Karolus magnus of die grote coninck kaerl puppinus soen was coninck van vranckrijck xxx jaer eñ keyser van romen xiiij jaer eñ een maent eñ vier daghen Eñ hi was die seste hertoch vã brabant eñ van lothrijck Ende hem wert groot eer ghedaen vanden romeynen doe hi te romen quam Eñ riepen al mit luder stemmen cleyn eñ groot Kaerl mitten grisen baerde die god seluer vercoren heeft eñ Augustus is van deser stadt eñ is die beste die nv leeft die moet god vanden hemel gheuen eer victori ende lang leuen eñ wert mit groter eeren ende weerdicheyt keyser ghecroent van paeus Leo die derde opten heylighen korsdach int jaer viij^c eñ vij. Dese coninck kaerl verwan den coninck desiderius die der lombaerden coninck was eñ wan paueyen daer hi in was eñ veng den coninck eñ sijn wijf eñ voerdense in vranckrijck eñ verdestrueerde dat coninckrijck eñ maectet te nijt Eñ alle dat goet eñ recht dat die lombaerden der heyligher kercken of ghewonnen hadden dat gaf hi hoer weder. Hi vermeerde seer dat rijck van vranckrijck. Hi verwan die sassen eñ westphalen drie werf eñ dwancse vanden heydenscap totter heyligher kersten gheloue so datmen hem hiet apostel vanden sassen.

Anno dm̄

coningen vã vrancrijck

Regnierden

¶ Item tot eenre tijt was desen kaerl laten weten dat bi nazers ĩ spaengen lachenen ruese die fernagut hiet eñ was ghecomen wt surien eñ had mit hem xx dusent turcken eñ ander heyden dese tyran ontsach noch sweert. scutt noch speer eñ hi had xl starcker man cracht eñ men mocht hem nergent doden dan ĩ sijn nauel doe seynde coninck kaerl den edelen greef Roelant dat hi daer teghen den ruese campen soude. daer vocht onse here god in des edels kersten arm eñ hi raemde daer op eñ stack den heyden tyran doer sinen nauel eñ hi viel ter eerden eñ riep Machomet machomet coemt mi te hulp eñ hi sloechen doot Eñ kaerl versloech al dat heydens ghediet wt spaengen.

¶ Coninck kaerl had onder hem in sijn bedwang eñ ontsich al duytschlant ende walschlant surien dat heylighe lant van beloften poelgen ytalien apulien calabrien eñ al die vriessche marcken eñ menich lantscap dat te lang waer te vertellen.

¶ Op een tijt Die biscop tulpijn. greue roelant van genamonien. hertoch milos soen van angijs. oetgier coninck van denmercken. arastamus coninck van enghelant. gondelbloet coninck van vrieslant. gauferus hertoch van berdeeus. enghekijn hertoch van aquitanien. naman hertoch van beyeren mit vijf ander heren. engleris hertoch van garschoengen. salomon eñ sampson hertoghen van bourgoengen. estule greue van bugomensis. garum hertoch van lothringhe. eñ constantijn prouoest van romen. ende menich groot edel prince die hier nijt ghenoemt en sijn Dese worden al verslaghen op ronseuale bi ůradenisse een graue die gaurioen hiet dat groot yammer eñ schade was. Doe coninck kaerl dit vernam toech hi ende woude dit wreken ende bestreet dat heydens volck mit groter moghentheyt. Ende die sonne bleef stille staende drie daghe bi mirakel van gode also lancla als kaerl vocht eñ hi verwan die heyden spaengen of dat si besaten ende sloech doot horen coninck angulant eñ dwanckse al totter heyligher doepsel eñ kersten gheloue.

¶ Op een tijt quam dese coninck kaerl tot constantinopel totten keyser constantijn die seste die hem veel eeren dede eñ presentierde hem veel costelicheyt te gheuen mer hi nams nijt so dat hem die keyser veel heylichdoms gaf dat hi mit hem voerde te parijs Als die doerne croen ons heren die al groen wort mit bloemen doe hise coninck kaerl gaf Ende die bloemen worden manna dat is hemels broet Eñ dat manna is noch sinte danijs Ende oeck gaf hi coninc kaerl enen naghel van ons heren naghellen Ende een groot stuck van ons heren cruys eñ dat sudarium dat is dat sweet cleet ons heren eñ onser lieuer vrouwen hemde daer si xp̄s onder droech eñ joseps kousen eñ doeken daer xpristus in ghewonden wert inder cribben Ende den arm van sinte symon dit gaf hi tot aken in onser vrouwen kerck die hi seluer dede maken.

¶ Dese coninck kaerl stichte also menich cloester kerck als menich letter int .a. .b.c. staet Ende hi dede setten voer elcke cloester een letter van goude beghinnende aen die .a. eñ soe voert totten lesten letter Ende elck letter was een pont tornoys weert Voert so stichte hi vier eertsche bisdom wt sinen eyghen goede ĩ almaengen Als Trier Colen Mens eñ Straesborch Ende hi brochte dat grote studium ende vniuersiteyt die tot athenen plach te sijn eñ van athenen quam tot romen tot parijs bi consent des paeus.

¶ Coninck staerl had ouer hem vier punten die seer te prijsen waren dat was gro
te vromicheyt. grote wijsheyt. clergye. ẽñ een sterstelick leuen. Thi dede sijn sonen seer
wel leeren in clergyen ẽñ na ryden ẽñ jaghen ẽñ ter wapen pleghen Sijn dochteren
dede hi leeren edel werck. als breyen bestickē ꝛc. om dat si nijt ledich en souden we
sen Ende ouer tafel mostmen hem lesen van hystorien ẽñ van heren van wapen ẽñ
van strijden van oerloghe ẽñ van wijsheyt ẽñ van goeden leeren.

¶ Coninck staerls moeder hiet vrouwe bertrade ende was des keysers Eraclius
dochter die hilt hi bi hem al hoer leuen in groter eeren van alle dat hoer betaemde
off hoer behoeff off hoer beghert was.

¶ Coninck staerls aensicht was een voet breet ẽñ twee voet lanck ẽñ was wel
achtich. sijn haer was swart. sijn nase was lanck enen halven voet. sijn baert ging
op sijn voeten. ẽñ hi sach wt sijn oghen als een leewe. ẽñ glansede mit sijn oghen als
carbunkel steen. sijn wijnbraeuwen waren eenre halue palme lanck. Ende als hi
gram was ende op yement sach. so en was ghen man so stout hi en was verueert.
sijn gordel was acht sijnre voet ommeganck behalven bertgent ẽñ ghespe. Ende hi
at luttel broets Mer hi at wel een vierendeel van een weder of te scaep of twee ca
poen of een ganss of een scouder of een pauwe of een hase Mer nijt dick en dranck
hi meer dan drie werf ẽñ elcke dronck hielt wel een quaert Tusschen tijden was hi
seer sober van eten of van drincken Ende van desen coninck staerl waer so veel of
te scriuen dattet te lanck vallen soude.

Anno dñi
coningen vã
vrancrijck
Regnierden

¶ Van desen staerl schrijft biscop tulpijn dat hi van sinen seden ẽñ ghedaente was
schoen ẽñ groot Mer sijn op sien was wreet ẽñ ontsienlick Ende hi was sijn selues
viij voet lanck recht op ẽñ neder gaende Ende hi was groff ẽñ groot van liue Thi
was so starck dat hi een ghewapende ridder eens in enen strijt clouede vanden hoef
de totten sadel toe Ende hi sloech somwijl man ẽñ peert ontween. Ende men vant
in sinen tijden ghen ridder so goet noch soe vroet noch so stout ter wapen Ende hi
en was nijt blijde om sijn ghewin. ẽñ hi en was nijt dreuich om sijn verlies Ende
enen ghewapende ridder in sijn hant staende hief hi op lichtelick bouen sijn hoft.

¶ Die paeus leo die gaf den keyser karel dat hi patriarchscap ende eertsbisdom ende bisdom gheuen ende setten mocht die hem notste docht.

¶ Comine karel maecten een sequencie Rex omnipotens die hodierna &c. diemen op ons liefs heren hemelvaerts dach singhet Ende hi maecte die sequencie van onser vrouwen Aue preclara maris stella &c.

¶ Coninclic karel had voer een manier dat bi sijn bedde stont ijnt ende penne ende perliement op auentuer wes hem snachts inden sin quam dat beter bedocht was dan vergheten dat dede hi screuen om te onthouden.

¶ Coninclic karel had twee wiuen Dat eerste wijff hiet hildegaert daer van hi bi vijff sonen Die eerste hiet lodewijclic ende wert keyser ende coninclic van vranckrijclic na den vader. Die anderde soen hiet drenuier ende regnierde in spaengen. Die derde soen hiet hugho ende regierde als coninclic in aquitanien ende wert gheestelic. Die iiij soen hiet direlt ende regnierde in prouincien. Die vijfte soen hiet charloth ende regnierde in bourgoengen.

¶ Dat ander wijff hiet sustraet daer van hi twee sonen bi Die een hiet puppijn ende regnierde in lombaerdyen of in ytalien Ende die ander hiet karel ende starff joncl.

¶ Coninclic karel starff in sijn lxxvij jaer van sijnre outheyt int jaer ons heren viij hondert ende xv op die eerste kalende van februarius Ende hi is begrauen tot aken in sijn capelle.

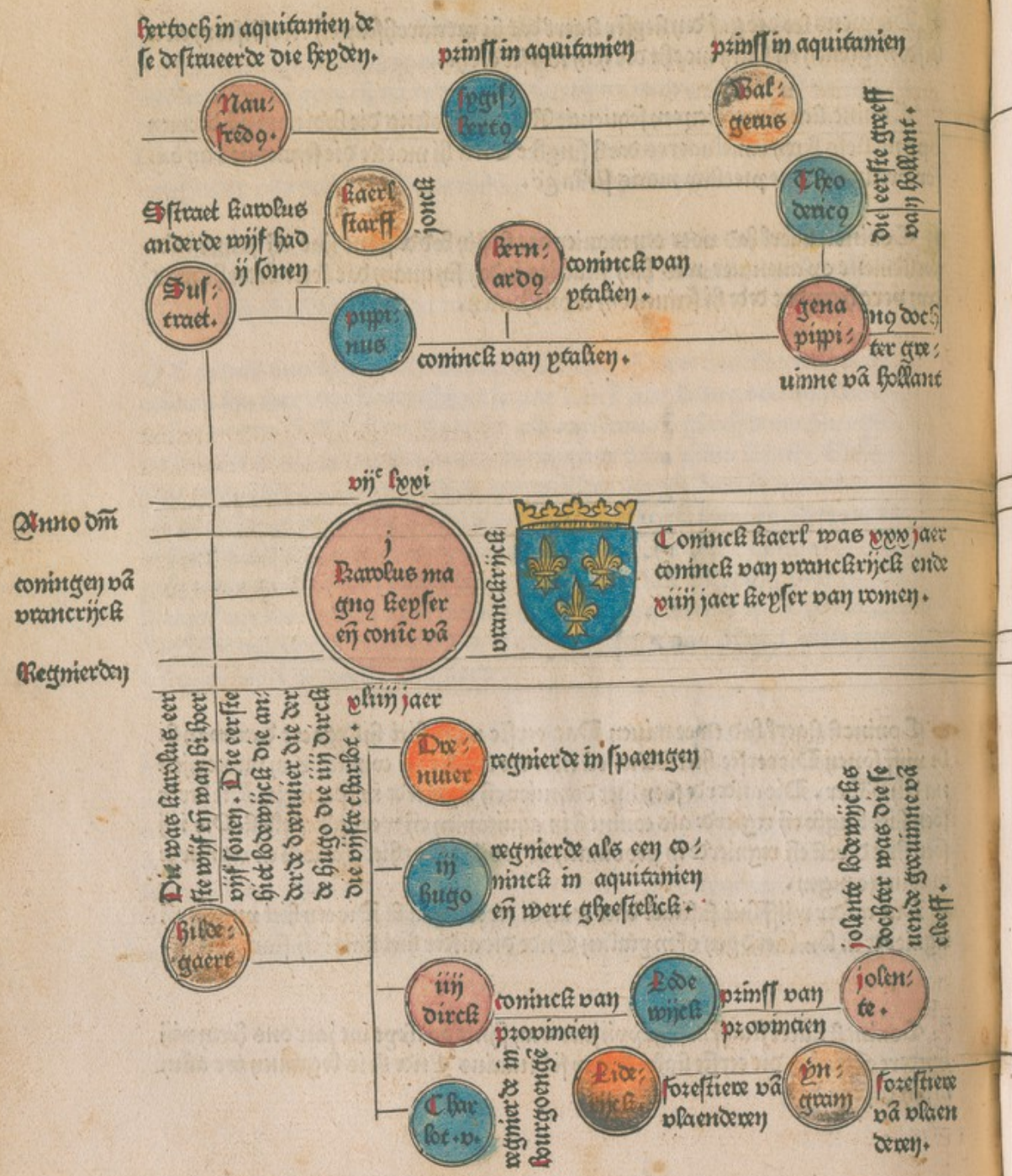

hertoch in aquitanien de se destrueerde die heyden.

Nau: fredꝰ.

prinss in aquitanien

sygis: bertꝰ

prinss in aquitanien

Wal: gerus

Theo dericꝰ

die eerste greeff van hollant.

Sstraet karolus anderde wijf had ij sonen

Sus: traet.

kaerl starff

jonck

bern: ardꝰ

coninck van ytalien.

pippi: nus

coninck van ytalien.

gena pippi:

nꝰ doch ter gre: uinne vā hollant

vij^c lxxi

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

j Karolus ma gnꝰ keyser eñ conīc vā

vranckrijck

Coninck kaerl was xxx jaer coninck van vranckrijck ende xiiij jaer keyser van romen.

xliiij jaer

Dit was karolus eer ste wijf eñ wan bi hoer vijf sonen. Die eerste hiet lodewijck die an: derde drenuier die der de hugo die iiij dirck die vijfte charlot.

hilde: gaert

Dre: nuier

regnierde in spaengen

iij hugo

regnierde als een co: ninck in aquitanien eñ wert gheestelick.

iiij dirck

coninck van provincien

Lode wijck

prinss van provincien

jolen: te.

jolente lodewijcks dochter was die se uende greuinne vā cleeff.

Char lot. v.

regnierde in bourgoengē

Lide: rijck.

forestiere vā vlaenderen

Yn: gram

forestiere vā vlaen deren.

¶ Lodewijck die goedertieren eñ oeck lodewijck die eerst also ghenoemt coninck kaerls eerste soen was keyser van romen ende coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Ende hi had een wijff eñ hiet armgaert daer van hi twee sonen bi Die eerst hiet lotharius eñ die ander hiet puppijn.

coninck lodewijcx eerste wijff.

¶ Sinte frederiaus die vij biscop van vtrecht kerispte dese keyser ende coninck lodewijck om dat hi sijn na nicht ghetrouwet had. ende woude dat si vā een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne Ende dede den biscop doden tot vtrecht inder kercken de hi misse ghedaen had.

xxx jaer

coninck lodewijcks anderde wijff.

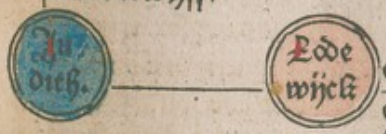

coninck vā germani-en vā beyeren eñ van swauen.

¶ Doe die coninck lodewijck coninck staerls soen sijn eerste wijff ghestoruen was die armgaere hiet. nam hi een ander wijff hiet judith eñ was des hertoghen dochter van beyeren eñ was oeck sijn na nicht Ende daer van hi oeck twee sonen bi Die eerst hiet staerk die calwe eñ wort coninck van vranckrijck na sijn vaders dot eñ staet hier in die limi der coninghen van vranckrijck. eñ die and soen hiet lodewijck.

¶ Karl de caluwe was eerst coninc van garsongen Ende na sijn vader was hij coninck van vrancrijck hertoech van brabant en heer van alle dat lant dat neffen der mase leyt Als vlaenderen holland zeelant Ende van allen neffens der zee En oeck normandien totter gronde toe hier was dese karl aen bewesen ende aen ghedeylt Ende sijn broeder coninck lodewijch was coninck van germanien ende prince van beyeren ende van swauen.

¶ Sinte frederiaus biscop van vtrecht berispte den keyser lodewijch om dat hi sijn nichte ghetrouwet had Ende wonde dat si van een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne ende dede desen heyligen biscop hier om ümoerden tot vtrecht inder kercken daer hi rechte voert misse ghedaen had.

¶ Ende als dit die paeus gregorig die vierde vernam ende alle die biscoppen vā duutsche en walsche landē so verbondē si hem mittē paeus tegen den keyser om dit te corrigieren Ende die paeus quam neder in vrancrijck Ende verseynde den keyser lodewijck in switsen in een cloester daer hi kiefde sijn leuen lanck ende penitencede Ende judith die keyserinne wert oec in een cloester beslotē ende een ghewijde nonne gemaect Ende lotharius sijn outste soen wert keyser gemaect ende geset

Anno dñi

inden stoel der mogentheit Ende dese keyser lotharius liet twee sonen affter die eē

coningen vā vrancrijck

hiet lodowicus ende wert keyser na sijn vāder lotharius Ende die ander hiet lotharius ende was coninck van lotrijck. Als keyser lodewijck doot was so quam coninck karl de caluwe van vrancrijck ende was keyser mijn dan twee jaer En na

Regnierden

keyser karl de caluwe so wert keyser een die karl hiet en was coninc lodewijchs soen van germanien daer na wert keyser een die Arnulphus hiet ende was karlemanns soen coninck van vranckrijck lant En daer was coninck lodewijch van germanien oudervāder off ende dit was die leste keyser van grote karls geslacht En na hem wert een Roemsche coninck ende hiet lodewijch en was keyser arnulphus soen mer hi en was ghen gheweldich keyser wantter ander waren diet hem onderden ende onweldichde Ende als hi die keyserlike crone ontfaen soude so wert hij onderwegen van sinen vyanden ghevanghen in lombaerdyen ende daer starff hij Ende die keyserlike crōe quam inder almaenscher handen ende wert den franschen bloede ontdwonghen Ende lodewijch sterf int jaer ons heren ix^c ende tien.

¶ Karolus caluus dat is kaerl die caluwe keyser lodewijch dde soen was coninck van vrancrijck xxxiiij jaer Hij had een wijff hiet rijchult daer wan hi drie sonen bi Die eerste soen hiet lodewijch eñ was coninck na den vader die ander soen hiet kaerl ende was coninck in garscoengen die derde soen hiet kaerleman ende was hertoech van provincien.

Dese coninck kaerl die caluwe had veel groter landen daer hi heer off was Ende hi wert noch na keyser na lodewijch sijn broeders soen Ende hi stichtede veel cloesteren ende kercken in italien ende in vrancrijck ende hi maecte dat respons Ciues apostolorum &c Ende hi had opghenomen een stadt te makē also groot als constantinopel was ende die woude hi hebben doen hieten na hem karopulum.

¶ Dese coninck kaerl sterff ouer berch int jaer viij^c lxxix Ende hi was een jaer ende neghen maenden keyser eer dat hi sterff.

viij^c xlv

ij Karolus. calug.

viij^c lxxix

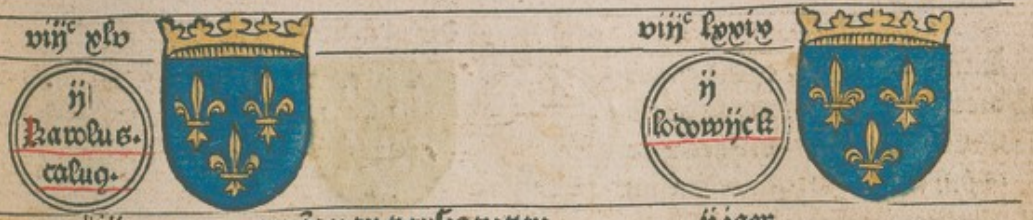

ij lodowijck

xxxiiij

conīc van garscoengen

ij jaer

¶ Dese lodewijch die anderde was karolus caluus eerste soen hi was twee jaer coninc van vrancrijck Eñ doe hi sterff en liet hij gheen kind Mer sijn wijff droech kint als dit kint geboren was wertet gehetē kaerl die simpel

rijch: ult.

kaerl

kaer lemā

nus hertoech van provinciē

Ju: dith

karolus kaluus dochter was boudewijns wijff greefin van vlaenderē.

boude wijn.

die and de greeff vā vlaē: deren.

āda: ker

forestere.

boude wijn.

die eerste greeff van vlaenderen.

¶ Dese voerghenoemde kaerl de caluwe eer hi keyser wert dat was int jaer viij^c lxij doe maecte hi van vlaenderen een greefscap ende gaft enen ridder die boudewijn deserijn hiet eñ was eerst bossche wachter die die straten veyleghede inden bossche vã des coninckx weghen Ende dese boudewijn ontscaecte dese coninck kaerls dochter die judith hiet daer die coninck seer toernich om was mer het wert ghededingt eñ die coninck maecte hem greue van vlaenderen int jaer viij^c eñ lxij Ende des jaers daer na eer dese coninck kaerl keyser wert so gaff hi om beden wil haghens des edelen graefs enẽ edelen prince die dirck hiet eñ was des edelen prince walgerus broeder die gaf hijt lant van oestvranckrijck eñ noemdet hollant ende maecte daer off een greefscap eñ maecte dese dirck greue van hollant Eñ coninc lodewijck coninc van germanien Dese coninck kaerls broeder die gaff desen graue dirck dat lant van wasda dat nv vrieslant hiet int jaer viij^c lxviij.

Anno dm̃ viij^c lxxxi

coningen vã vrancrijck

Regnierden

Kaerl die simpel of die groue die iij also genoemt was conĩc van vrancrijck xxvij jaer. mer in sijn joncheyt regnierden sijn oemen voer hem x jaer Eñ vdo xxvij jaer

iij Kaerl die simpel

vã angiers die besat dat meeste deel vãder croen als een coninck ix jaer lanck inden tijden dat sijn oemen regnierden Aldus en regnierde hi seluer nijt dan xvij jaer Ende als dese coninck vdo doot was doe quam robbrecht greue van parijs coninc vden broeder eñ woude die croen besitten Mer coninck kaerl versloech desen robbrecht greue van parijs in een strijt bi syson.

gilla. conĩc

kaerls dochter was die eerste greuinne vã normandien des eerste greue roelant off robberts wijff ende wan een soen gheheten wilhelmus die anderde greef vã normandyen.

¶ Item bi desen coninck kaerls tijden so worden die normãs gedoept die vrancrijck eñ veel landen langhe seer ghequelt hadden Ende daer quamen die eerste hertoghen van normandyen off.

¶ Die eerste greef vã normandyen.

Roe: lant. off Robbert.

wilhelmus. die anderde greef vã normandyen.

¶ Dese conick kaerl die simpel of die groue had twee wiue ogme des coninckes edelberts dochter van enghelant daer wan hi enen soen bi hiet lodewijck ende die wert namaels coninck van vranckrijck Ende een dochter hiet gilla ende had den eersten hertoch van normandyen Dese coninc kaerl wert verraden eñ verradelic gheuanghen van enen die egbrecht hiet greue van vermandoys eñ had greue robbrecht suster van parijs die verslaghen wert bi syson Ende hi hielt desen coninck gheuanghen dat hi van ellendighen horgher starf Ende die coninghinne mit lodewijck den jonghen kijnde ruumden in enghelant Ende dese greue egbert van vermandoys eñ die greue van serters elck woude coninck wesen Mer die franssoyse en wouden gheen van beyden hebben Ende coren rodolphus hertoch rybaerts soen van bourgoengen.

¶ Dese kaerl eñ lodewijck des kijnts oemen regnierden van des kijnts weghen vijf jaer lanck.

viij^c lxxxi viij^c lxxxvi

kaerl coninck stauel | Lodewijc conic stauel | kaerl vã germanien. | Vdo. vã ãgiers greeff | robberts soen. | Rodolphus hertoech | van bourgoengen conic stauel.

.v. jver .v. jaer ix jaer mit fortsen xiij jaer

¶ Kaerl van germanien des kijnts out oems soen regnierde van des kijnts weghen oeck vijf jaer lanck.

Vdo greue robberts soen van Angiers wert conic vã vranckrijck mit fortsen eñ regnierde alsoe mit fortsen ix jaer lanck bi des kijnts tijden.

Rodolphus hertoech vã bourgoengen was coninck van vranckrijck xiij jaer eñ oeck coninck van ytalien. eñ dit was bi des jonghen conic lodewijcs tiden kaerl die simpel soen.

Greue robbert van angiers had twee sonen die een hiet vdo ende besat die croen van vranckrijck ix jaer mit fortsen. Die ander soen hiet robbert eñ wert greue van parijs Dese had een soen hiet hugho die groot ende was greue van parijs die had te wijf heylwijck keyser otten suster Ende daer wan hi bi hugho capet greue van parijs die na coninck van vranckrijck wert mit fortsen.

Robbertꝰ greue van angiers.

Theodericus was die an derde greeff van hollant.

Die iij greef van hollant

theode ricus

arnul phus

greeffin van hollant theo dericus wijff

hilde gont

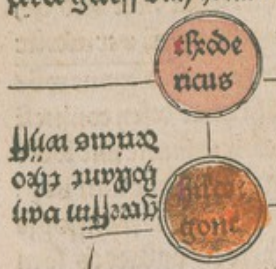

Lut gaert des keysers dochter van grieken ende greuinne van hollant.

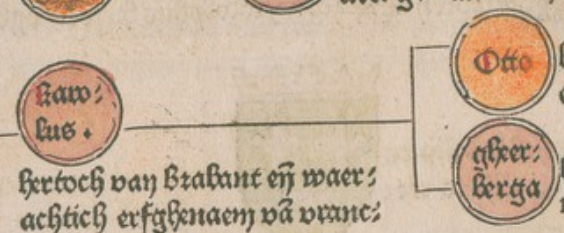

Otto hertoch van brabant ende van lothrijck.

karo lus. hertoch van brabant eñ waer achtich erfghenaem vã vranc rijck.

gheer berga karolus dochter greefin vã louen eñ vã bruesel.

Anno dm̃ ix^c xxviij ix^c lv

coningen vã vrancrijck iij lodewijck. iiij lotharius.

Regnierden xxvij jaer xxxi jaer

¶ Lodewijck die derde also geheten kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck xxvij jaer Eñ hi had twee sonen Die eerst hiet lotharius eñ was coninck na den vad Die ander soen hiet kaerl ende wert hertoch van brabant eñ van lothrijck. ende een dochter hiet hildegont ende had te man dirck die ander greef van hollant.

Lotharius coninck lodewijcs soen was coninck van vranckrijck xxxi jaer. hi had een soen hiet lodewijc eñ was coninc nãden vader. lotharig maecte hugho die groot sijn moeyen man coninckstauel van vranckrijck eñ hugho capet sijn soen wert coninckstauel na sinen vader.

Rob berto greue van parijs

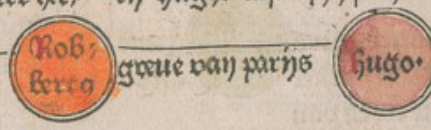

hugo. de groot greue van parijs.

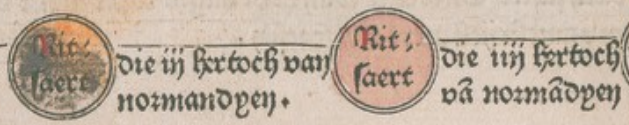

Rit saert die iij hertoch van normandyen.

Rit saert die iiij hertoch vã normãdyen

Rob berto die .v. hertoch van normandyen.

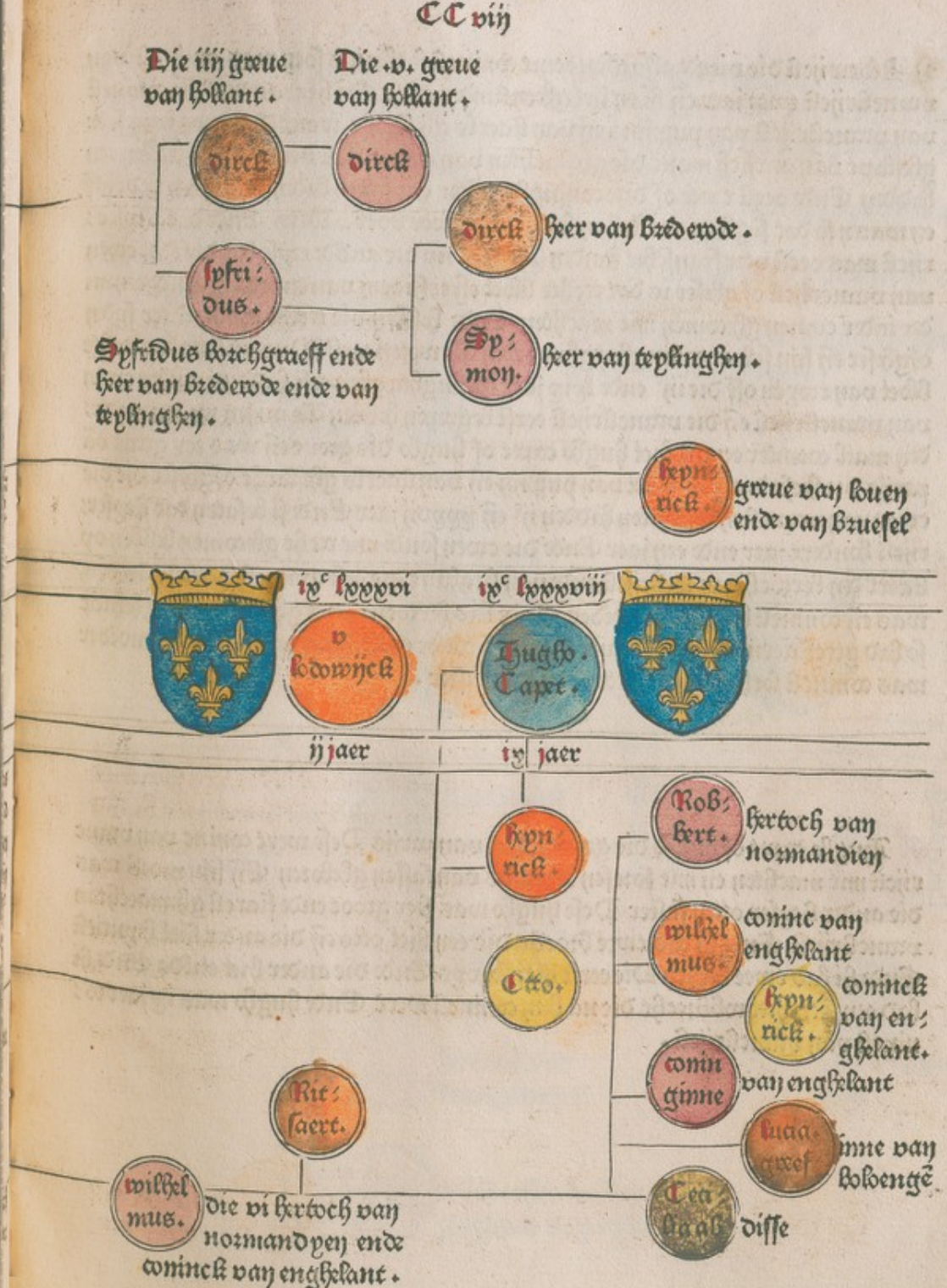
Die iiij greue van hollant.
Die .v. greue van hollant.
dirck
dirck
dirck heer van brederode.
syfri: dus.
Syfridus borchgraeff ende heer van brederode ende van teylinghen.
Sy: mon. heer van teylinghen.
heyn: rick. greue van louen ende van bruesel
ix^c lxxxvi
ix^c lxxxviij
v lodowijck
Hugho. Capet.
ij jaer
ix jaer
heyn rick.
Rob: bert. hertoch van normandien
wilhel mus. coninc van enghelant
Otto.
heyn: rick. coninck van en: ghelant.
conin ginne van enghelant
Rit: saert.
lucia. greef inne van boloengē
wilhel mus. die vi hertoch van normandyen ende coninck van enghelant.
Ceci lia ab disse

¶ Lodewijck die vierde also ghenoemt coninck lotharius soen was coninck van
vranckrijck twee jaer eñ hi en liet gheen kinder after Eñ hi was die leste coninck
van vranckrijck van puppijns eñ van kaerls gheslacht want die croen was seer
gheslapt van ontsich want die gheslachten van vrancrijck veel onleden teghen een
hadden Ende oeck twee of drie coninghen after een gheen luden van grote bedrijff
en waren so dat si gheen ontsich en hadden als hoer voer vaders Ende dat keyser-
rijck was oeck vter franscher handen Also ist nv die andde reyse dat die edel croen
van vrancrijck of gheset is dat rechte bloet eñ erfnaem vanden croen Ende een an
der inder cronen ghecomen mit machten Ende hebben die rechte coninck ter syden
ofgheset eñ sijn seluer coninghen gheworden Te weten eerst Puppijn sette dat rechte
bloet van troyen off die iij^c ende lxix jaer coninghen gheweest hadden vander croen
van vranckrijck eñ die vranckrijck eerst begrepen hebben Te weten nv ten ander-
den mael coemter een eñ hiet hugho capet of hugho die groue eñ was een greue vã
parijs die heeft dat edel bloet van puppijn eñ van kaerls gheslacht ofgheset die die
croen van vranckrijck beseten hadden ij^c eñ xxxvij jaer Ende si besaten dat keyser-
rijck hondert jaer ende een jaer Ende die croen soude mit recht ghecomen hebben op

Anno dm̃ kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant die dese coninck lodewijcks oem
was eñ coninck lotharius broeder Ende had hertoch kaerl gheen kijnder ghehadt
coningen vã so had greef aernout van hollant die naest totter croen gheweest want sijn moeder
vrancrijck was coninck lotharius eñ hertoch kaerls suster.

Regnierden

¶ Hugho capet of hugho die groot greue van parijs Dese wert coninc van vranc
rijck mit machten eñ mit fortsen Hi was van sassen gheboren Eñ sijn moed was
die ander keyser otten suster Dese hugho was seer groot ende starck ghemaecht in
vranckrijck Ende hi had twee broeds die een hiet otto eñ die ander hiet heynrick
Ende hi had twee wiuen Die eerst hiet haroys Ende die ander hiet etilda Ende hi
had een soen hiet robbrecht die na hem coninck wert Ende hugho was ix jaer co-
ninck van vranckrijck.

¶ Robbrecht coninck hughen soen was coninck vā vrancrijck xxxiiij jaer Hi had een wijf eñ hiet constancia Ende hi had bi hoer vier sonen die eerste soen hiet heynrick eñ was coninc nadē vāder Die ander soen hiet hondrus ende starf jonck Die derde soen hiet hugho eñ was prince in oestvranckrijck Die vierde soen hiet robbrecht eñ was hertoch van bourgoengen Ende hi had een dochter die hiet alijt eñ was greefinne van nyueers.

¶ Heynrick coninck robbrecht soen was coninck van vranckrijck xxx jaer Eñ hi had een wijf hiet anna eñ hi had drie sonen.

¶ Die eerste soen hiet philips eñ was coninck nadē vāder.

¶ Die ander soen hiet robbrecht eñ starf jonck.

¶ Die derde soen hiet hugho eñ was greue van vermandoys.

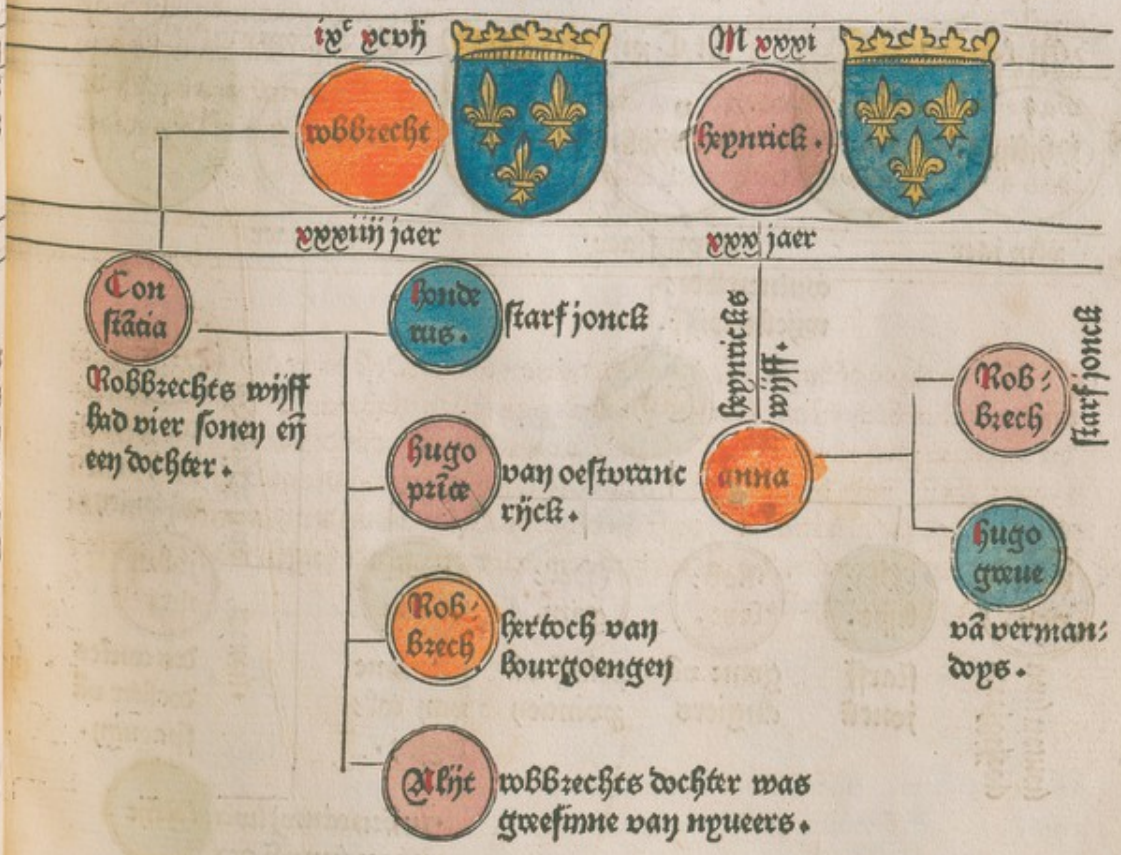

Philips comine heynrics soen was coninck van vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet berthe ende was des greuen dochter van hollant Ess hi had een soen hiet lodewijck die nae hem coninck wert Ende hi had een dochter ess hiet constantia.

Lodewijc comine philips soen was conic vā vranc rijck xxviij jaer Hi had een wijf hiet alijt ess had vijf sonen Die eerste hiet lodewijck ess was coniuc na den vāder. die andde hiet heynric ess was eerst biscop vā riemen. die iij hiet philips. die iiij rob: bert. die .v. pelgrim Ess die dochter hiet constan: cia greuinne vā tolloysen

Lodewijck coninc lo dewijcs soen diemen hiet die sieck was co nine vā vranerijck xliij jaer Hi had iij wiuen. die eerst hiet alienora ess was des greuen dochter van Aquitanien daer hi philippus bi had die na hem coninc wert Dat andde wijf hiet johanna Ess dat der de wijf hiet alijt.

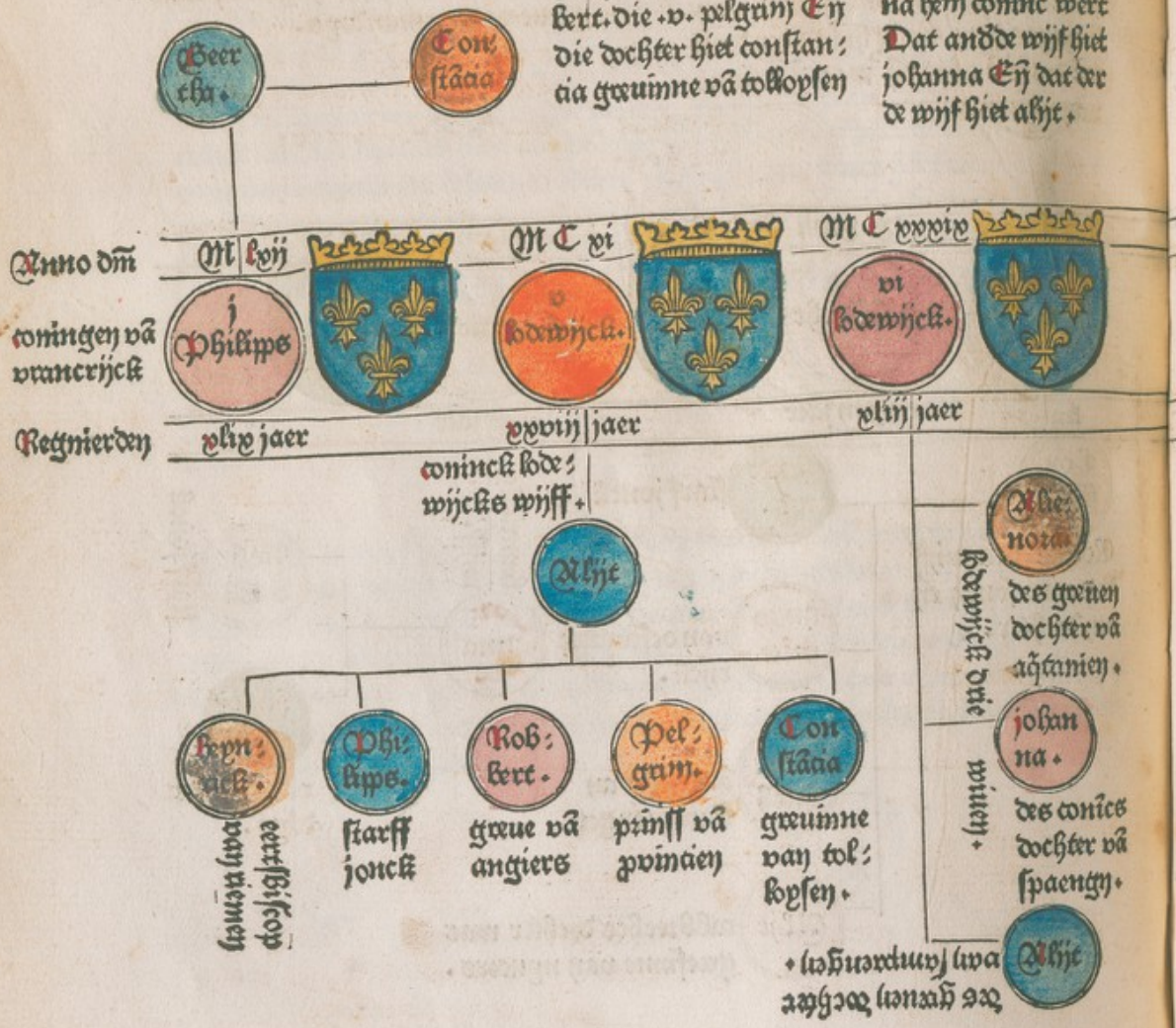

¶ Philipps lodewijchs soey was coninck van vrancrijck xliij jaer En had een wijff hiet ysabeel van haynant Ende hi had twee sonen ende een dochter die eerste soey hiet lodewijch ende was coninc na dey vader Die andde soey hiet philipps ey was greef van holdengey Ende die dochter hiet maria hertoghine van brabant.

¶ Lodewijch coninck philipps soey sinte lodewicus vader was coninc van vrancrijck iij jaer Hi had een wijff ey hiet blancke daer hi bi had vijf sonen ey een dochter die eerste soey was sinte lodewijch ende was coninck na dey vader.

¶ Die ander de soey hiet philipps ende sterff jonck Die derde soey hiet Robbrecht ende was greue van Artoys Die vierde soey hiet Anfrons ey was greue vā poytiers Die v soey hiet kaerl greue van Angauwey ey coninc van sialley. die dochter hiet ysabeel ende sterff sonder may.

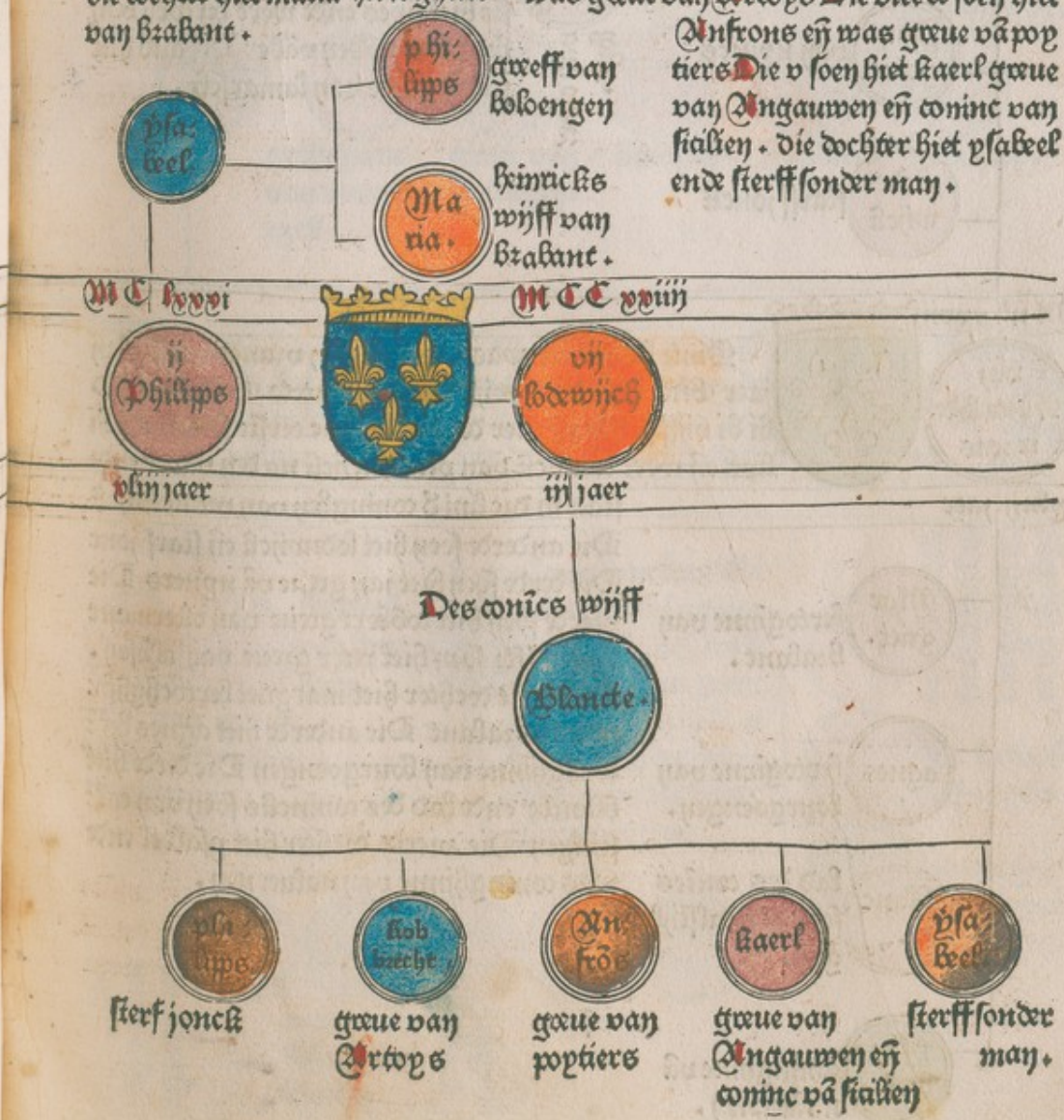

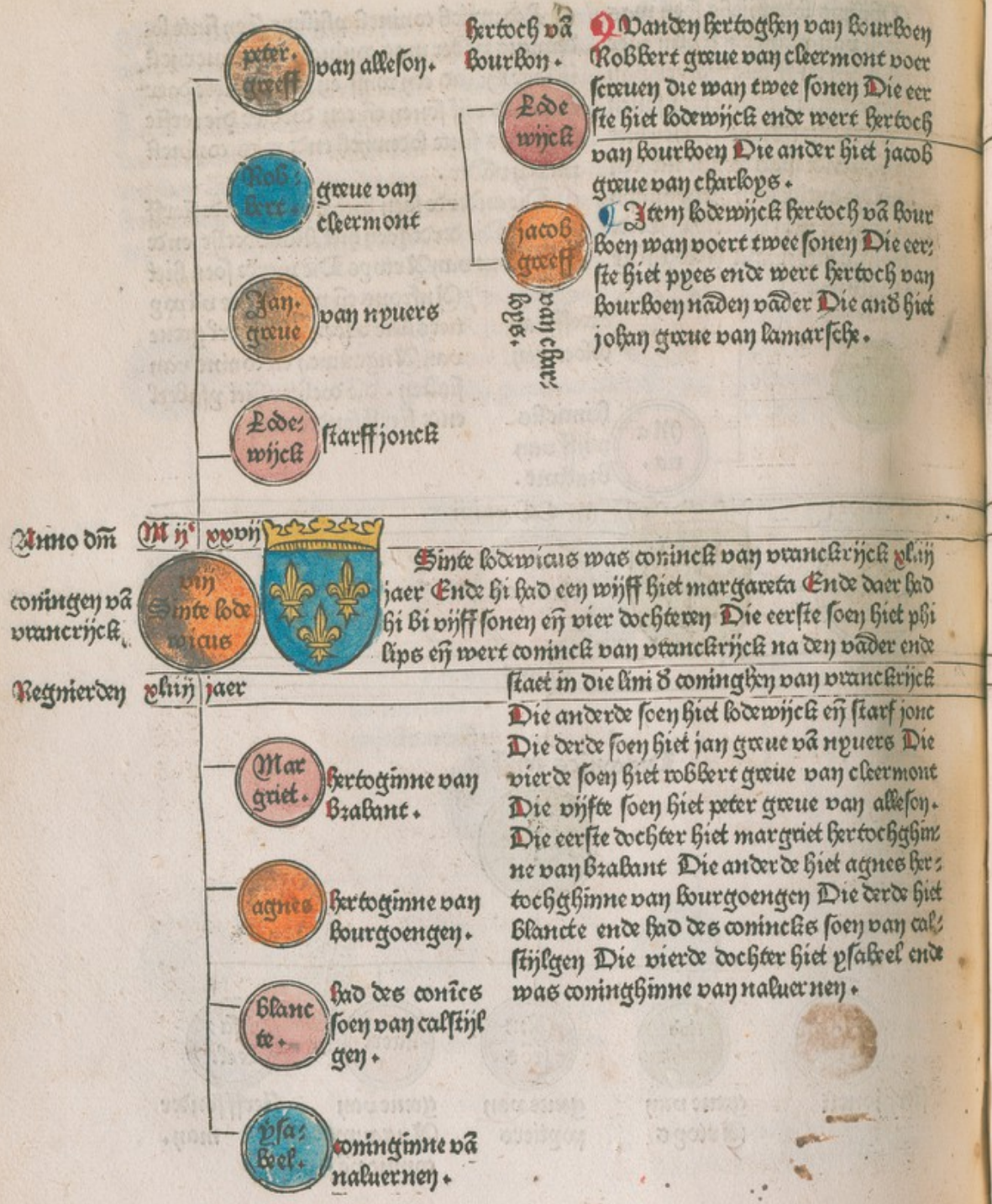

peter. greeff van alleson.

Rob: bert. greue van cleermont

Jan. greue van nyuers

Lode: wijck starff jonck

hertoch vā bourbon.

Lode wijck

jacob greeff van char: loys.

Qvanden hertoghen van bourboen Robbert greue van cleermont voer screuen die wan twee sonen Die eerste hiet lodewijck ende wert hertoch van bourboen Die ander hiet jacob greue van charloys.

¶ Item lodewijck hertoch vā bourboen wan voert twee sonen Die eerste hiet pyes ende wert hertoch van bourboen nāden vāder Die and hiet johan greue van lamarsche.

Anno dm̄ M ij^c xxvij

coningen vā vrancrijck.

viij Sinte lode wicus

Sinte lodewicus was coninck van vranckrijck xliij jaer Ende hi had een wijff hiet margareta Ende daer had hi bi vijff sonen eñ vier dochteren Die eerste soen hiet philips eñ wert coninck van vranckrijck na den vāder ende staet in die lini d coninghen van vranckrijck Die anderde soen hiet lodewijck eñ starf jonc Die derde soen hiet jan greue vā nyuers Die vierde soen hiet robbert greue van cleermont Die vijfte soen hiet peter greue van alleson. Die eerste dochter hiet margriet hertochghinne van brabant Die anderde hiet agnes hertochghinne van bourgoengen Die derde hiet blancte ende had des coninckx soen van calstijlgen Die vierde dochter hiet ysabeel ende was coninghinne van naluernen.

Regnierden xliij jaer

Mar griet. hertoginne van brabant.

agnes hertoginne van bourgoengen.

blanc te. had des conīcs soen van calstijlgen.

ysa: beel. coninginne vā naluernen.

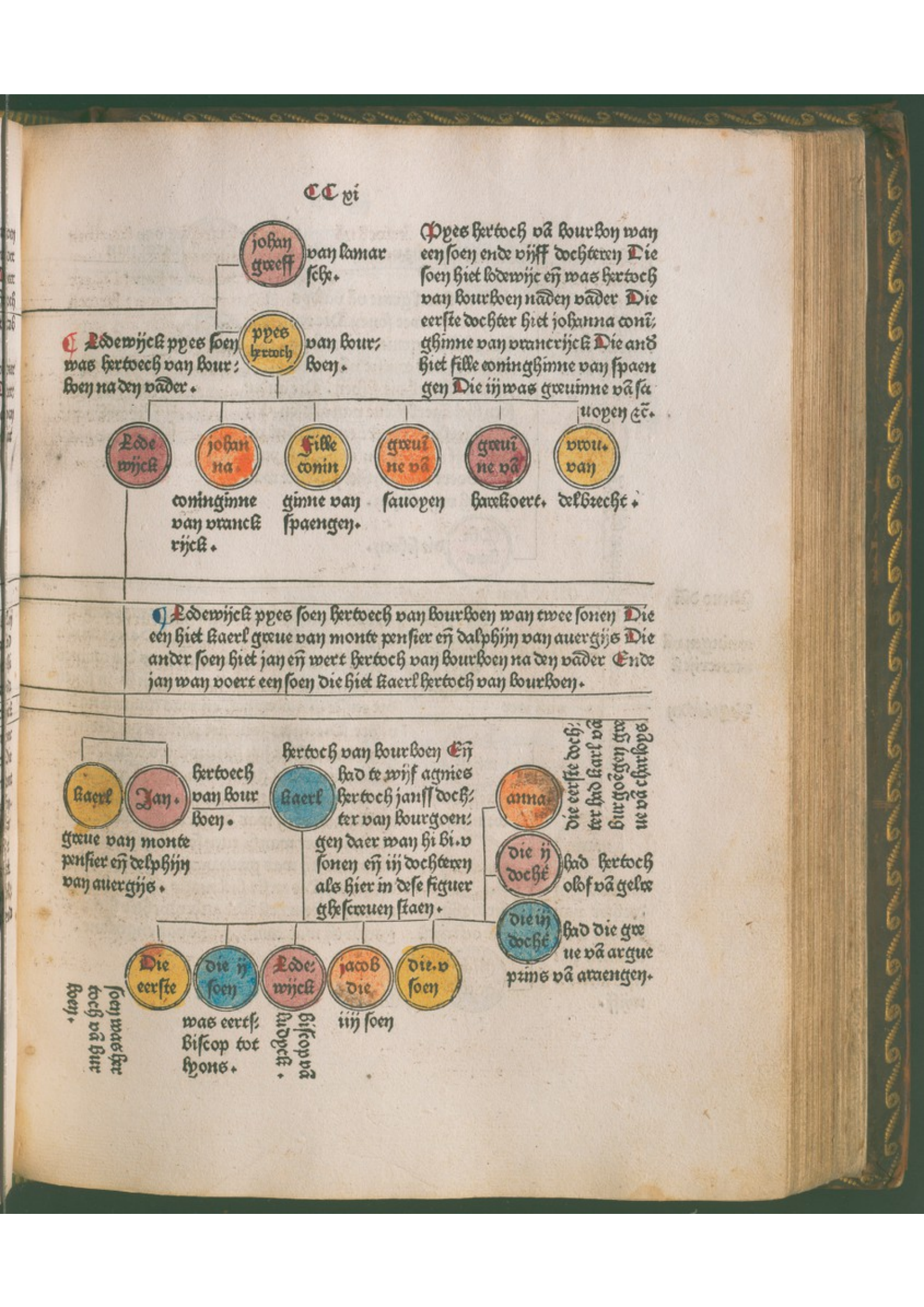
johan greeff
van lamarsche.
Pyes hertoch vā bourbon wan een soen ende vijff dochteren Die soen hiet lodewijc eñ was hertoch van bourboen nāden vāder Die eerste dochter hiet johanna coninghinne van vrancrijck Die and hiet fille coninghinne van spaengen Die iij was greuinne vā sauoyen ꝛc.
¶ Lodewijck pyes soen was hertoech van bourboen na den vāder.
pyes hertoch
van bourboen.
Lodewijck
johanna
coninginne van vranckrijck.
Fille conin
ginne van spaengen.
greuine vā
sauoyen
greuine vā
harekoert.
vrou. van
delbrecht.
¶ Lodewijck pyes soen hertoech van bourboen wan twee sonen Die een hiet kaerl greue van monte pensier eñ dalphijn van auergijs Die ander soen hiet jan eñ wert hertoch van bourboen na den vāder Ende jan wan voert een soen die hiet kaerl hertoch van bourboen.
kaerl
Jan.
hertoech van bourboen.
greue van monte pensier eñ delphijn van auergijs.
kaerl
hertoch van bourboen Eñ had te wijf agnies hertoch janss dochter van bourgoengen daer wan hi bi.v sonen eñ iij dochteren als hier in dese figuer ghescreuen staen.
anna
die eerste dochter had karl vā burgoēgen greue vā charloys
die ij docht
had hertoch olof vā gelre
die iij docht
had die greue vā argue prins vā araengen.
Die eerste
soen was hertoch vā burboen.
die ij soen
was eertsbiscop tot lyons.
Lodewijck
biscop vā ludyck.
jacob die
iiij soen
die.v soen

ysabeel was coninck philippus eerste wijff des coninckx dochter van arragonien.

Ysabeel.

Dit sijn coninc philips twee wiuen.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

kaerl graue van valoys.

kaerl greue van alleson.

Philipps. greue vā valoys eñ wert noch coninck van vrancrijc na kaerl die schoen.

¶ Dese kaerl greue vā valoys wan voert twee sonen Die een hiet philips greue van valoys eñ wert noch coninc vā vrancrijck na kaerl die schoen. Die ander soen hiet kaerl greue van alleson Eñ dese kaerl wan voert een soen hiet peter greeff van alleson Ende dese peter wan voert een soen hiet jan ende was hertoch van alleson.

Philipps. die schoen.

M ij^c lxxi

iij Philipps

xiiij jaer

¶ Philipps sinte lodewijcks soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had twee wiuen dat eerste wijff hiet ysabeel eñ was des conincs dochter vā arragonien daer wan hi bi iij sonen die eerste hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet philips die schoen eñ wert coninck na jan sijn broeders soen Die derde soen hiet kaerl greue vā valoys Doe dit wijf ysabeel doot was nam die coninck een and wijf eñ hiet maria eñ was des hertoghen dochter van brabant daer wan hi enen soen bi ende hiet oeck lodewicus eñ was greue van doringen Eñ twee dochteren Die eerste hiet maria eñ was hertoginne van oestenrijck Die ander dochter hiet margareta eñ was coninghinne van enghelant.

maria des hertogen dochter van brabāt was coninck philips anderde wijff.

Lodewijck greeff van doringen.

maria hertoghinne vā oestrijck

Margriet coninghinne van enghelant.

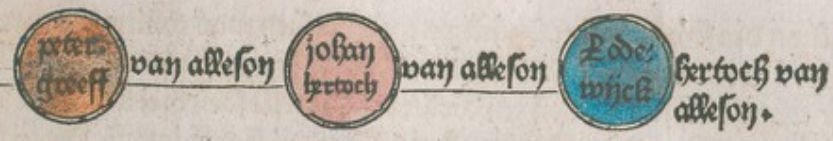

¶ Sinte lodewicus coninck van vranckrijck ordinierde eñ ſettede datter in vranckrijck ſouden weſen twaleff ghenoten Als een collegium off capittel Ende die ſouden ouerſten raet weſen vander croney van grote ſaken die die eer ende wel varen vanden lande aengaen Ende dat ſijn ſeſſ hertoghen eñ ſeſſ grauen Ende vanden ſeſſ hertoghen ſijn drie biſcoppen Ende vanden grauen ſijn oeck drie biſcoppen.

een jaer

ñ jaer

¶ Lodewijck coninck philips ſoen was coninck van vranckrijck een jaer Ende hi had een ſoen hiet johan eñ die wert coninck na den vader.

¶ Johan coninck lodewijcks ſoen was coninck van vranckrijck twee jaer Ende ſtarff ſonder kinder.

Philips die schoen coninck philips anderde soen was comte van vranerijck xxviij jaer Hi had een wijff hiet johanna eñ was des comtes dochter vã naueerneen daer wan hi iij sonen bi eñ een dochter Die eerste soen hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet robbert eñ starff jonck Die iij soen hiet philippus eñ wert noch hier na coninck Die iij soen hiet kaerl die schoen eñ wert noch daer na coninck Die dochter hiet ysabeel eñ had coninck edelbertus van engelant te man Eñ daer wan si bi den jonghen coninck eduaert van engelant Eñ dit is die dochter daer die enghelsche die croon van vranckrijck hem off vermeten te hebben want coninck kaerl hoer broeder starff sonder kinder Mer coninck lodewijck hoer outste broeder liet een dochter after die coninck philips van naueernen had Ende had die croon op een wijff moghen comen so hadse op die coningimme vã naueernen al ghebleest.

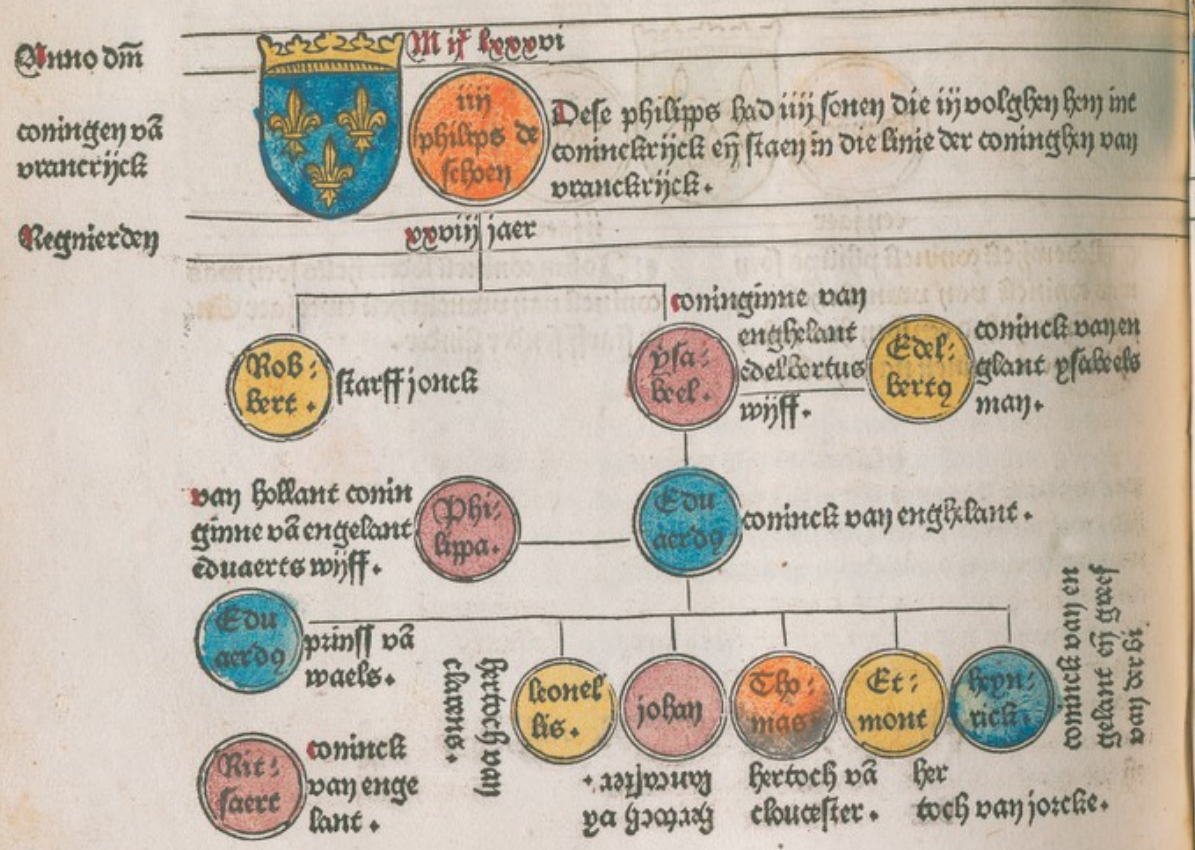

¶ Lodewijck coninck philips eerste soen was coninck van vranckrijck ix maent en hi had een wijff bi sijn vaders tijden en hiet margriet mer hi en had daer ghen kinder bi Daer na had hi noch een wijf bi sijns vaders tijden en hiet clemende des coninckx dochter van vngarien daer had hi een soen bi en hiet johan en starff jonc Ende hi had daer oeck een dochter bi hiet johanna en had coninc philips van nauerney Ende om datter nijt dan een dochter vaden coninck bleeff so quam die crwen op philips des coninc broeder.

¶ Philips coninc lodewijcs broeder was .v. jaer coninc na sijn broeder Mer hi en liet ghen kinder dus quã die crwen op kaerl die schoen sijn broeder.

¶ Kaerl die schoen coninc lodewijcs en conic philips broeder was vij jaer coninck Hi had drie wiuen en bi ghen en had hi kinder En dat rijck en die crwen quam op philips greue van valoys want hi die outste en die naeste was vanden sweert sijde en van may persoen want dese coninck kaerl en philips van valoys waren tweer broeder kinder Mer die coninginne van enghelant was dese coninck kaerls suster mer ten mocht op ghen wijff comen alst voerscreuen is.

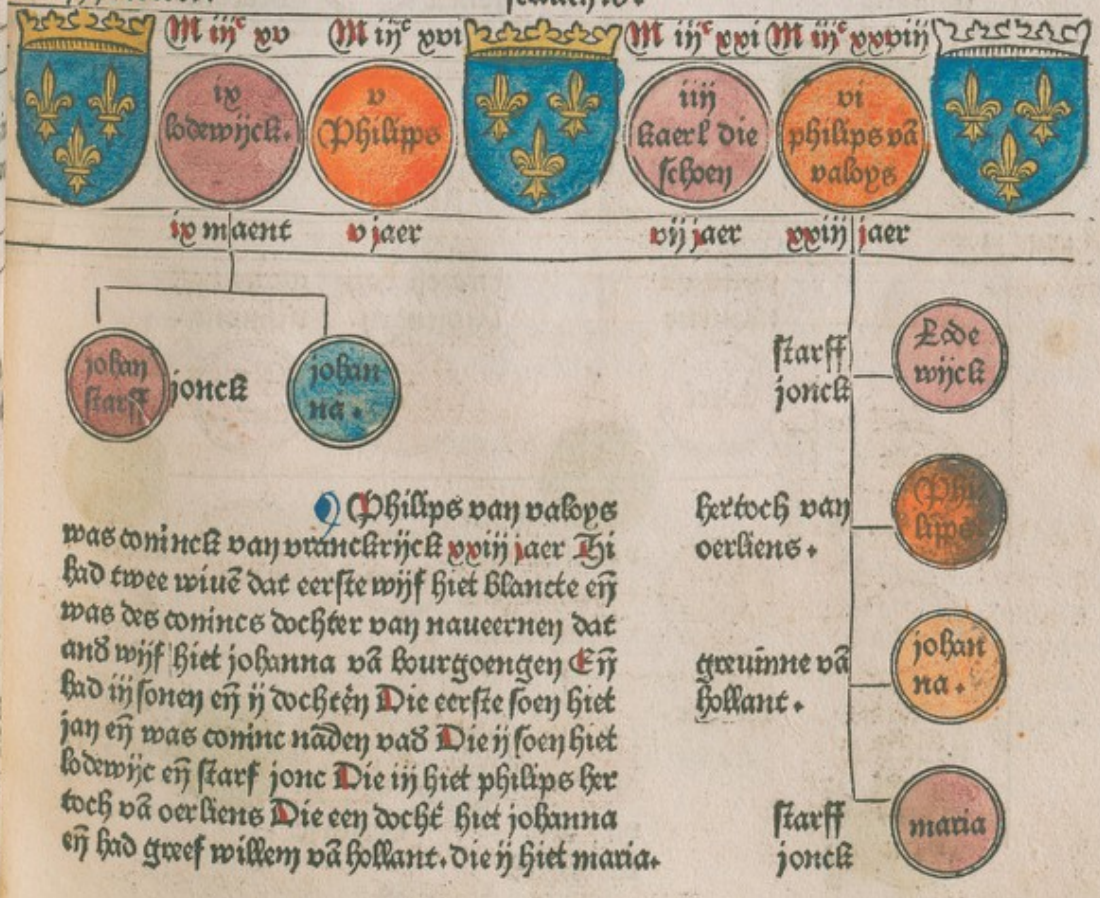

¶ Philips van valoys was coninck van vranckrijck xxviij jaer Hi had twee wiuẽ dat eerste wijf hiet blanche en was des coninx dochter van naueerney dat and wijf hiet johanna vã bourgoengen En had iij sonen en ij dochtẽ Die eerste soen hiet jan en was coninc nadey vad Die ij soen hiet lodewijc en starf jonc Die iij hiet philips hertoch vã oerliens Die een dochtẽ hiet johanna en had greef willem vã hollant. die ij hiet maria.

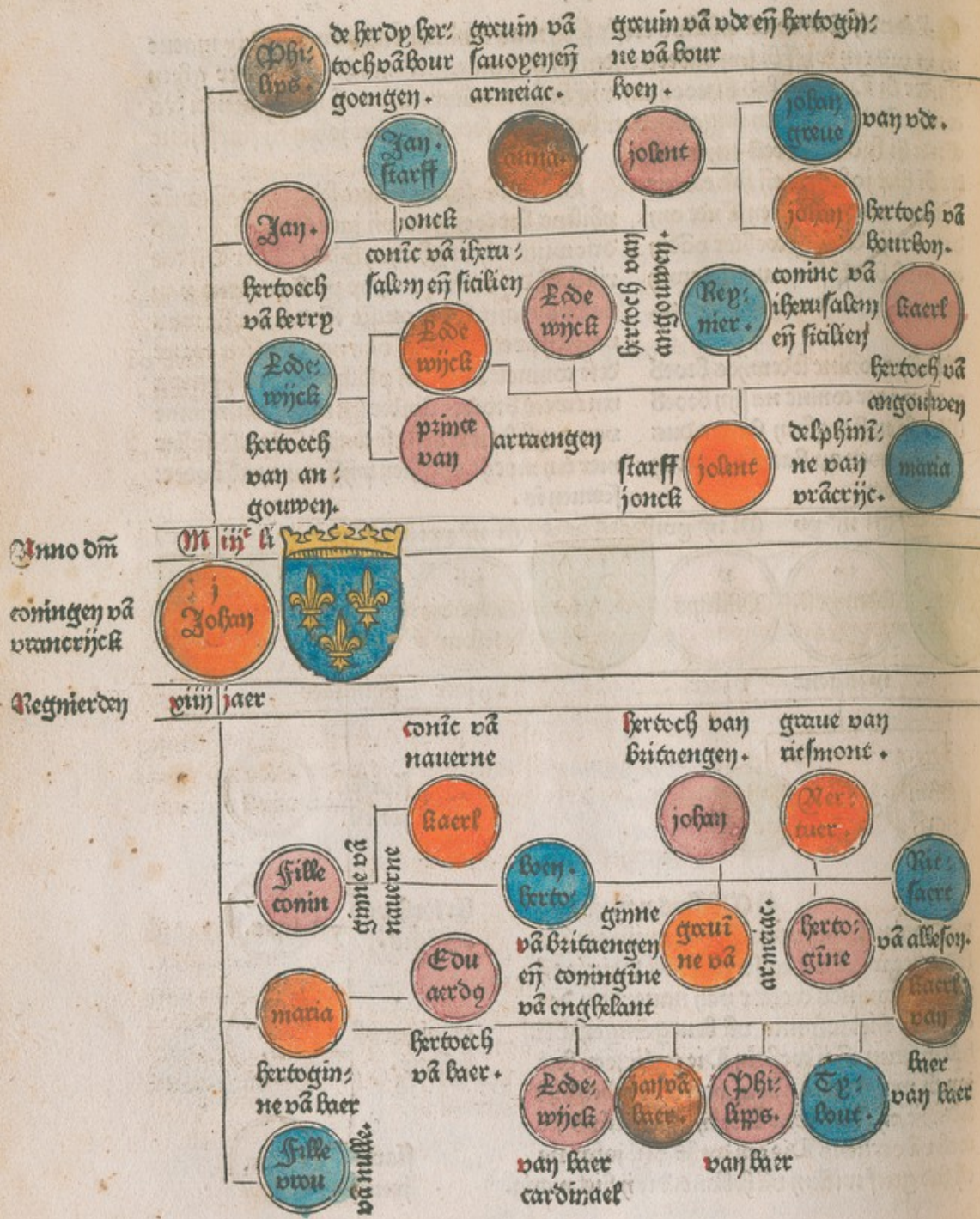
Phi: lips.
de herdy her: toch vā bour goengen.
greuin vā sauoyen eñ armeiac.
greuin vā vde eñ hertogin: ne vā bour boen.
Jan. starff
anna.
jolent
johan greue
van vde.
johan
hertoch vā bourbon.
Jan.
hertoech vā berry
jonck
conīc vā iheru: salem eñ sicilien
Lode wijck
hertoch van angouwen.
Rey: nier.
coninc vā iherusalem eñ sicilien
kaerl
hertoch vā angouwen
Lode: wijck
hertoech van an: gouwen.
Lode wijck
prince van
arraengen
starff jonck
jolent
delphinī: ne van vrācrijc.
maria
Anno dm̄
M iij^c li
coningen vā vrancrijck
j Johan
Regnierden
xiiij jaer
conīc vā nauerne
hertoch van britaengen.
graue van ritsmont.
kaerl
johan
Ner: tuer.
Fille conin
ginne vā nauerne
boen. herto:
ginne vā britaengen eñ coningīne vā enghelant
greuī ne vā
armeiac.
herto: gīne
Rit: saert
vā alleson.
Edu aerdg
maria
hertoech vā baer.
kaerl van
baer van baer
hertogin: ne vā baer
Lode: wijck
van baer cardinael
jan vā baer.
Phi: lipps.
van baer
Ty: bout.
Fille vrou
vā nulle.

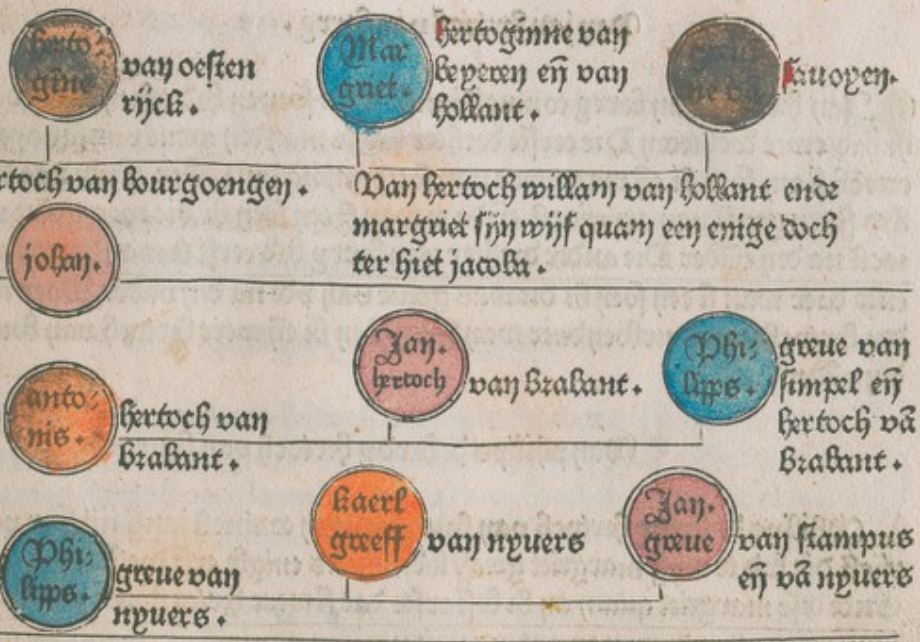

¶ Johan coninck philips soen was coninck vay vranckrijck viij jaer Ende hi had een wijff hiet bonome des coninckx dochter vay hemen daer way hi bi vier sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet klaerk ende was dalphijn ende coninck na den vāder Die ander soen hiet lodewijck hertoch vā angouwen Die derde soen hiet jan hertoch vay berry Die vierde soen hiet philips de hardy hertoch vay bourgoengen Die eerste dochter hiet fille coninginne vay nauernen Die ander dochter hiet maria off fille hertoginne vay baer Die derde dochter hiet oeck fille vrouwe vā nulle.

¶ Vay lodewijck hertoch vay angouwen.

¶ Lodewijck hertoch vay angouwen coninck janff ander soen die exeech twee sonen Die een hiet lodewijck coninck vay sicilien ende vay iherusalem Ende die ander soen was prinff vay arraengen Ende dese coninck lodewijck vay sicilien die way voert drie sonen ende twee dochteren Die eerste soen hiet lodewijck Die ander de soen hiet reynier coninck vay sicilien Die derde soen hiet klaerk hertoch vay angouwen Die eerste dochter hiet maria hertoginne vay lotreynen ende dalphijnne vay vranckrijck Die ander dochter hiet jolent ende starff sonder may.

Van jan hertoch van berry.

¶ Jan hertoch van berry coninck janss derde soen en had gheen sonen voert. mer hi had twee dochteren Die eerste dochter had te man den greue van sauoyen eñ daer creech si een soen bi eñ was greue van sauoyen na den vader Ende nae desen man had si den greue van armeiack eñ daer wan si een soen bi die was greue van armeiack na den vader Die ander dochter van berry had eerst te man den greue van vde ende daer wan si een soen bi die was greue van vde na den vader Daer na nam si den hertoch van bourboen daer wan si een soen bi eñ wert hertoch van bourboen na den vader.

¶ Van philips de hardy hertoch van bourgoengen.

¶ Philips de hardy hertoch van bourgoengen coninck janss iiij soen van vrancrijck die had te wijff margriet greeff lodewijcks enighe erff dochter van vlaenderen Ende dese margriet quam an bi bestarfte dat si wert hertochinne van brabant greuinne van vlaenderen van artoys van nyuers van ryters eñ vrouwe van salims eñ van mechelen Ende hertoch philips had bi deser margrite drie sonen eñ iij dochteren Die eerste soen hiet johan hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys eñ van ryters Die ander soen hiet anthonis hertoch vā brabant vā lothrijck eñ van limborch Die derde soen hiet philips greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter was hertoch willams wijff van beyeren eñ van hollant Die derde dochter was greuinne vā sauoyen Eñ van hertoch willam van hollant eñ van sinen wiue quam een enighe dochter ende hiet jacoba.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

¶ Van hertoch johan.

¶ Hertoch johan hertoch philips outste soen die had margriet hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant te wiue daer wan hi enen soen bi die philips hiet Ende sess dochteren Die eerste dochter hiet margriet dalphijninne van vranckrijck eñ na greuinne van ritsmont Die ander dochter hiet katherina eñ starf jonc te ghent Die derde dochter hiet maria hertochinne vā cleue Die vierde dochter was greuinne van pontiers Die vijfte dochter hiet anna hertochinne van betuoert Die seste dochter hiet agnies van ghent hertochinne van bourboen.

Van anthonis hertoch van brabant.

¶ Anthonis hertoch van brabant had twee sonen Die een hiet jan ende was hertoch van brabant na den vader en̄ had hertoch willams dochter van hollant en̄ hi starff sonder kinder Die ander soen hiet philipps greue van simpoel ende was oeck hertoch van brabant na sinen broeder en̄ starf oeck sonder kinder En̄ hertoch philipps van bourgoengen wert hertoch van brabant.

¶ Van philipps greue van nyueers.

¶ Philipps greue van nyuers hertoch anthonis broeder die had twee sonen Die eerste soen was greue van nyueers naden vader en̄ starff sonder kinder Ende die ander soen was hertoch van stamphus en̄ na sinen broeder greue van nyuers En̄ dese had een enighe dochter en̄ had hertoch jan van cleue te man.

Kaerl die vijfte coninck jans outste soen was eerst dal:
M iij^c lxiiij phijn en̄ hertoch van normandien En̄ naden vader wert
hi coninck van vranckrijck xxv jaer En̄ hi had een wijff
hiet johanna des hertoghen dochter vā bourboen daer wan
hi twee sonen bi Die eerste soen hiet kaerl en̄ was coninc
naden vad Die ij soen hiet lodewijck hertoch vā oerliens.

v kaerl.

xxv jaer

¶ Coninc kaerls eerste soen volghet den vader in die lini der coninghen van vranc rijck.

johan na. — coninck kaerls wijff des hertoghen dochter van bourboen.

Lode wijck — hertoch van oerliens.

Lodewijck hertoech van oerliens had iij sonen Die eerste hiet kaerl ende was hertoch vā oerliens na den vader Die ander soen hiet philipps greue van wertus Ende die derde soen hiet johan greue van gelesicie.

kaerl — hertoch van oerliens.

Phi: lipps. — greue van wertus.

johan greue — van gelesicie.

¶ Hertoch philips hertoch janss soen was hertoch van bourgoengen na den vader eñ van brabant vanlothrijck van limborch. greue van vlaenderen van henegouwen van hollant van zeelant van artoys van namen van vrieslant van salims eñ van mechelen ꝛc. Hi had drie wiuen. dat eerste wijff was des coninckx dochter van vranckrijck Dat anderde wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Ende bi dese twee en had hi gheen kinderen Dat derde wijff hiet ysabeel des coninckx dochter van poertegael ende hoer moeder was her: toch janss dochter van lancaster Ende bi dit wijff ysabeel wan hi drie sonen Die eerste soen hiet anthonis eñ starff jonck Die anderde soen hiet joest ende starff oeck jonck Die derde soen hiet kaerl greue van sarloys eñ wert hertoch van bourgoengen nader va der.

Anno dñi M iij^c lxxxix

coningen vã vrancrijck

vi kaerl.

Regnierden xxxij jaer

Kaerl greue van sarloys had bi sijn vaders tijden twee wiuen Dat eerste wijf was coninck Kaerls dochter van vranckrijck ende si starff joncker. Dat anderde wijf hiet anna en was des hertoghen dochter van bourboen en daer van hi een dochter bi en hiet maria Ende na sijns vaders en sijns anders wijfs doot int jaer M cccc en lxviij opten derden dach in julio so nam hi sijn derde wijff en hiet margariet en was hertoch ritsaerts dochter van jorcke ende was coninck eduaerts suster van enghelant.

Kaerl die seste coninck Kaerls soen was coninck van vranckrijck xxxij jaer hi had een wijff en hiet ysabeel des hertoghen dochter van beyeren daer van hi vijff sonen bi en vijff dochteren Die eerste soen hiet Kaerl ende was dalphijn ende starff joncker Die ander soen hiet oeck Kaerl greue van pontiers ende starff oeck dalphijn Die derde soen hiet johan hertoch van toreynen en had te wijff vrou jacob hertoech willams dochter van hollant en hi starff oeck dalphijn Die iij soen hiet lodewijck en was hertoch van gheen en starff dalphijn Die vijfte soen was Kaerl ende was dalphijn Ende int jaer M cccc xxi doe starff dese coninck Kaerl en had sijn vier sonen ouer leeft Ende sijn vijfte soen gheheten Kaerl wert na hem coninck vā vranckrijck Die eerste dochter hiet ysabeel hertoghinne van oerliens Die ander dochter hiet johanna hertoghinne van britaengen Die derde dochter hiet michiel hertoginne van bourgoengen Die vierde dochter hiet maria en wert gheestelick Die vijfte dochter hiet katherina coninghinne van enghelant.

maximil lianus. hertoech van oestenrijck des keysers fredericus soen eñ had te wiue hertoech kaerls dochter van bourgoengen ende leuen noch eñ hebben dese kinderen.

maria hertochinne van oestenrijck van bourgoengen ꝛc̃.

Anno dñi M iiij^c xxi

coningen vã vrancrijck

vij kaerl.

Regnierden xxxix jaer

¶ Kaerl die .vij. was dalphijn des hertoghen van toreynen broeder Hi was coninck van vrancrijck xxxix jaer Hi had twee sonen eñ iiij dochteren Die eerste soen hiet lodewijck ende was langhe tijt dalphijn eñ wert coninc na den vader Die ander soen hiet kaerl eñ was hertoch van berry

kaerl hertoch van berry.

katherina. greeffin van sarloys.

johanna. hertochinne van bourboen.

ysabeel. hertochinne van sauoyen.

magdalena. princesse van nauernen.

greue van sarloys.

M iiij^c lx

Dese Lodewijck die tienste coninck kaerls soen was coninck van vranck rijck Q jaer Ende had eerst te wi ue des conincke dochter van schottlant die starff sonder kinder Ende na had hi des hertoghen dochter van sauoyen.

dalphijn starff jonck.

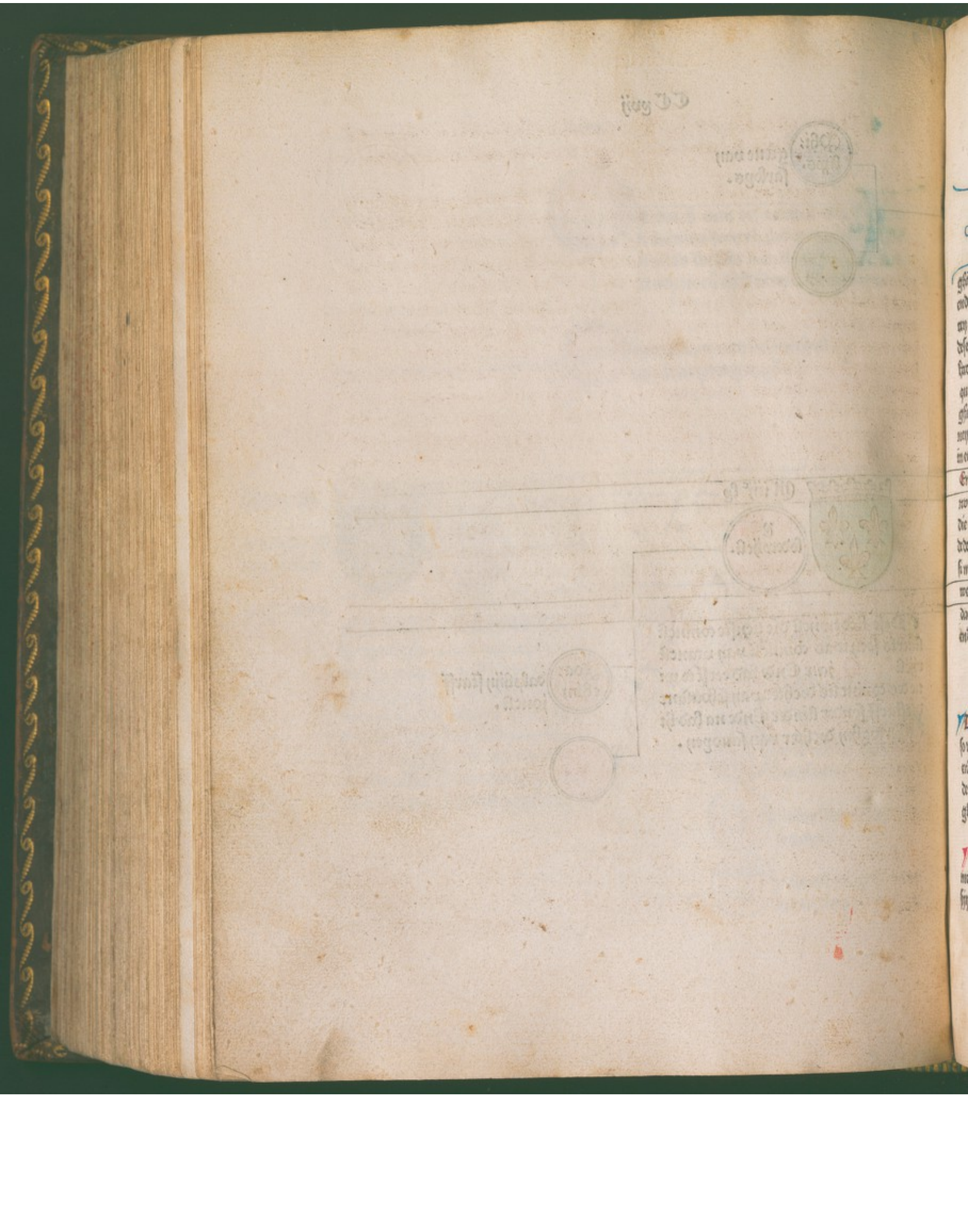

¶ Dit sijn die cronijcken van Enghelant op corte Hoe dat engelant eerst began ende wat heren dat eerst had ende so voert van al den Coninghen.

In den tijden doe die werlt had ghestaen iij^{m} vi^{c} ende lxxxix jaer Ende was inder derde etaet vander werlt v^{c} ende vi. ende was inden tijden dat moyses ouert rode meer ghegaen was so was een coninc in assurien ende hiet didicias of astachadis die had een wijff die sijn coninghinne was ende si was seer wijs van opsette. ende houeerdich ende fel van sinne ende si hiet albiona Ende si had xxxij susteren die al cloecke schoen vrouwen waren ende die hadden dat meeste deel al grote coninghen ende princen te mannen Ende dese coninghinne van assurien mit al haer susteren die sloten int heymelic dat si elck haren man soude doden om dat si elck die landen regieren soudden Ende als dit wt quam so dede die coninck van assurien mit alden anderen horen mannen dese coninghinne mit alle hoer susteren ende mit sommighe van horen edelen dienres van manne diemen meynden datter off wisten die dedemen vanghen ende dedese alte samē in een groot scip setten sonder mast of stuer weder eñ lietse driuen op die auentuer Ende si quamē aen een groot onbewoent eylant dat namaels britaengen hiet eñ nv enghelant hiet Ende si bleuen daer woenen ende begrepen dat lant ende waren die eerst die dat eylant bewoenden off coninghen in hadde Ende dese coninghinne dede dat eylant na haer hieten Albion Ende van desen vrouwen ende mannen die si mede int scip hadden daer quam dat wilde volck of dat in dat lant wes ende wert veel volcs off Ende mē segt dat die bose gheest mit dese wive te doen hadde eñ daer quamen wesen ende gygantē off die daer waren eer brutus dat lant begrep ende noemdent britaengen.

¶ Van Enghelant

Daer na inden jaer als die werlt had gestaen iij^{m} eñ viij^{c} jaer ende xxxiij jaer so wert die stadt van troyen lest werff gewonnē vanden grieken eñ verdestrueert ende dat was inder tijt dat Abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel in sijn derde jaer Ende die grieken laghen voer troyen x jaer lanc vi maenden eñ zij daghen nochtan mosten si troyen mit verraedt winnen.

Ende in desen tijden toghen wt troyen veel groter heren onder die welcke warē mede als Francion des vromen heet oers soen Anchises mit sijn soen Eneas mit sijn soen Ende turchus ende Athenor Ende dese hadden mit hem veel volcs ende quamen mit scepen daer nv vene-

nv veneetgen staet ende daer bleeff daer een deel woenen eñ vanden anderen togen ende begrepen ende beslogen veel landen daer menichter hande volck off quam.

Waer dat brutus quam

Eneas mit een deel volcks die toech ende lande aen ytalië bi dat water dat nv die tyber hiet Daer nv romen staet ende hij street teghens den coninck latinus eñ teghen den coninck euernus die hi verwan Ende Eneas nam te wiue coninc latinus dochter lauina daer hi enen soen bi wan ende die hiet ascomus. ende noch enē soen die lauina droech doe eneas sterff ende die hiet siluius posthumus Ende dese siluius posthumus als hi groot wert so creech hi een joffer lieff ende was lauinen sijnre moeder nicht ende daer creech hi een soen bi die wert gheheten brutus Ende dese brutus doe hi xv jaer out was doe reet hi op een tijt jaghen mit sinen vāder dē coninc siluius posthumus ende hi soude schieten na een wilt ende schoet sijn vāder dood.

Hoe brutus vten lande toech

Siluius Eneas sijn broeder haettede hem also seer hier om als dat brutus van scaemten wech vten lande toech daer hi veel auentuerē leet Ende hi seylde wt ytalien in grieken daer hi vant een grote schaer van trogmen die welcke die pyrrus achilles soen daer ghruanghen ghebrocht had in voer tijden doe troyen ghewonnen was die daer saten in eyghenscap ende in pacht onder enen coninck in grieken die pandrasus hiet Ende als brutus mit desen volck sprac Ende die trogmen hoerde wie dat brutus was ende si sagen dat hi so vroem ende wijs was van rade ende vā opsette so droeghen si ouer een dat si alle samen lieuer dood te blijuen hadden in enē strijde dan si langher also in dier eyghenscap bedwongen waren Ende coren brutus tot een heer ende sworen hem alle goet ende ghetrauwe te wesen ende bi hem te leuen ende te steruen also dat hise al dede trecken mit wijff ende kijnderen in een woestijn doe screeff hi aenden coninc pandrasus ende badt hem ghenadelick dat hij doch dat edel gheslacht van troyen woude gonnen die lucht ende dat water ende hoeselse in een hoeck van sinen lande dat si daer mochten woenen sonder eyghenscap off dat hise liet varen mit vrede wt sijn lant daer si hem ghneren mochten.

¶ Noch van brutus

¶ Die conine pandrasus wert toernich dat men hem dit lat en̄ ontboet sijn volck ende toech mit macht tot dier woestijnen wert daer die twginen ghewesen waren̄ Brutus heeft hem wel versien dat die comine hem nijt en mochte ghemoeten doer die bosscagie alsoe dat brutus mit schalker laghe onversien moetede den coninck pandrasus ende bestreet hem Ende die twginen versloeghen al die grieken die mit den coninck waren ende wreecte hore ouder bloet Ende brutus venck den coninck pandrasus ende hi most brutus sijn dochter gheuen die jgnote hiet tot enen wiue ende mit hoer iij^{c} scepe en̄ xxxiiij scepe die hi al vol dede laden mit spijse ende dranc ende vitalie ende mit menichfalden wapenen En̄ daer voer brutus mit sinen wiue jgnote ende mit sinen twysschen schaere ouer die zee ende quam opten .xxxiij. dach aent lant van affriken daer hem veel zee wuers ghemoete die hem schade dede mer brutus mit sijn volck mit groten cloecheit bevocht hijse ende versloechse ende nam al hoer scepen ende daer vonden si alte groten goet in so dat si al rijck worden

¶ Van brutus

¶ Daer na quamen si aen een eylant dat hiet menricane daer hadden si ghebreck van spijsen ende daer ghinghen si op ende namen al dat si trosse mochten ende verwoesten dat lant.

¶ Van brutus

¶ Daer na quamen si in een lant daer vonden si iiij ghesla chten van twgine die daer vry saten ende waren daer ontwesen mit den hertoech Athenor en̄ cormeus hiet hoer heer die seer blide was dat hi sijn ghesla chten daer sach comen so dat hi al sijn volck ende sijn scepe ontboet ende is mit brutus ghevaren om auentuer te soe ken.

¶ Van Cormeus ende van brutus

¶ Dese Cormeus was stout wijs ende starck ende hi was brutus seer van herten̄ hout brutus liet affriken ende spaengen ende quam int lant van Aquitanien en̄ hauende in die hore ende daer vocht hi teghen een heer die goffarijs hiet en̄ verwan sijn volck ende goffarijs vloech in galleen ende claechde ouer die twginen. Ende in dien tijden waren in galleen vry coninghen ende die beloesden goffarijs hulp En̄ brutus bevoechde ende verderfde dat lant van Aquitanien en̄ lade sijn scepe mit groten goeden ende hi quam daer nv toers staet ende daer woude hi goffarijs ontberen ende dede daer om grauen

ende vaſt maken enen goeden veſt daer hi veylich mit ſijn volck in wijlen moeſte
Ende brutus had enen neve bij hem die hiet turmiſe eñ daer na was deſe veſte ghe-
noemt tours Ende goffarijs quam mitten gallen daer brutus ende cormeus ende
turmis ſeer teghen vochten Mer brutus hielt die ouerhant mer hij verloes veel
volcks.

Moch van brutus ende Cormeus

Brutus eñ cormeus worden te rade dat ſi dat lant weder rwmden want d gal-
len was ſo veel dat hi voerſach dat ſi hem mit alder macht hadden ouer mogen
vallen Ende bi rade eenre godynne die dyna hiet ſo ſeylde hi aen een gwot eylant
dat albion hiet dat nv englant hiet Ende dat lant was al bewoent mit groten lu
den ende daer waren veel gyganten in eñ rueſen mede.

Hoe brutus opt lant tradt

Brutus die tradt op dat lant mit alſijn volck ende vacht ſeer eloecklicken ende
hi hiet ſijn volck dat ſi die rueſen ende gyganten alle in die been ſoudē houden ende
ſo verwonnen ſi ſe eerſt Eñ daer werter veel verſlaghen want ſi ſloeghent al dot
die ſi crijghen conde Ende veel toghen daer wt den lande mit ſcepen eñ die worden
ghenoten ſlauen ende die begrepen hollant eerſt Ende ſommighe toghen eñ weiden in
dat lant dat nv ſchotlant hiet Ende brutus wan aldus al dat lant albyon ende
behielter eñ beſatter eñ hi hiet dat lant na hem ſelven brutangen dat nv englant
hiet Ende hi deylde dit lant mit Cormeus ſinen gheſelle die viel te lote mitten ſinē
cornnaelgen Ende dit wert ghenoten cornnaelgen.

Moch van brutus

Ende als brutus dit lant aldus becrachticht had de was hi out xxxv jaer eñ
beſat dit mit ſinen edelen twginen ende regnierde daer in xx jaer Ende brutus ver
ſach een ſtede op die temſe die hem wael behuiel ende daer dede hi maken een ſtadt
eñ dede die hieten troyen dat nv lonnen hiet ende dit was inder derde etaet eñ nad
ghebeert van Abraham viijc ende xcviij jaer Ende was voer ons heren ghebeert
M jaer C jaer ende xviij jaer.

¶ Brutus wan bi sinē wiue ignoten drie sonē die ouste hiet locriuis die ander soen hiet albinactus ende die iij soen hiet kamber.

¶ Locriuis besat dat lant na sinen vader mit vre; den Ende hi had cormeus dochter te wiue daer wan hi enen soen bi ende hiet magday Eñ die wert eerst hertoech vā carnnaelgen.

¶ Albinactus brutus ander soen wert ghedeylt aen een lant dat dede hi na hem hieten albania Ende dat nv scottlāt hiet.

¶ Kamber brutus der de soen die viel te deel dat lant oū die riuier sarbrunen eñ menich tijt soe hiet dit Camber dat waels hiet.

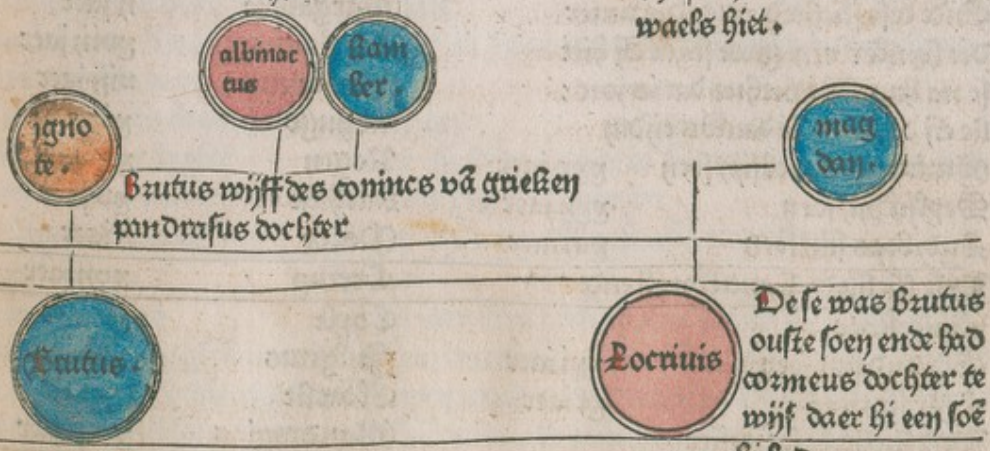

¶ Die comine brutus sterf inder derder Etaet vander werlt doe hely rechter was ouer ysrahel ende was int jaer M ende C ende xxxv jaer voer gods geboert ende wert te londen begrauen dat doe troyen hiet.

¶ Wanneer londen eerst ghestichet wert

¶ Ende dat londen eerst ghestichet wert vandē comincl brutus dat was lxiij jaer na dat troyē verdestrueert wert Eñ dat was iij^{c} eñ xc. jaer eer dat romulus romen stichte.

¶ Dit sijn die Coningen van brutus tijdē voert die gheweest hebben ī britaengē tot dat die enghelsche sassen off vriesen dat lant wonnen ende becrachten ende daer si seluer coninghen ende heren off worden.

Brutus regnierde	xx jaer
Locrinus sijn soen	v jaer
Guenthule die conīghīne	xv jaer
Magdan locrinus soen	xxx jaer
Menprijs sijn soen	xxiiij jaer
Ebrachus sijn soen	lx jaer
Ende dese stichtede ouer die riuier die homber een grote stādt eñ hiet se na hem Ebranchus dat is jorcke eñ dit was bi dauids tijden	
Brutus greuestel sijn soen	xxx jaer
Seylsil sijn soen	xxij jaer
Ludibras sijn soen	xiij iaer
Dese stichtede Cantelberch ende wijndescoer	
Gladud sijn soen	xxi iaer
Leyr sijn soen	xl iaer
Dese stichtede lancaster	
Cordella sijn dochter	v iaer
Conodago haer soen	xviij iaer
Reynaldus sijn soen	xxij iaer
Carbodias sijn soen	xv iaer
Ferres sijn soen	xxv iaer
Donaller sijn broeder soen	xxx iaer
Clutijn sijn broeder	xx iaer
Donebant sijn soen	xl iaer
Belm sijn soen	iiij maendē
Cormbatus sijn soen	xxv iaer
Guenthule	xxxviij iaer
Seylsil sijn soen	xv iaer
Keymor sijn soen	xix iaer
Huwan sijn soen	x iaer
Morwijch sijn soen	ix iaer
Grandobodias	xi iaer
Hertogallus	viij jaer
Hesiduer	xxxij jaer
Hugamus sijn broed	vij jaer
Petiduer sijn broeder	
Hesiduer	xiiij jaer
Garbodias	xij jaer
Margauwe	ij jaer
Eyghuans	xviij jaer
Ydebalanus	viij jaer
Rohugo	xi jaer
Nogen	xiij jaer
Kathille	xv jaer
Porex	ij iaer
Ceruix	xvij iaer
Coyle	xij iaer
Fulgerus	xiiij iaer
Eldacke	xx jaer
Mandragias	xviij iaer
Vrias	v iaer
Aderbelod	i iaer
Eliud	ij iaer
Ewalganus	xv iaer
Elaten	xij iaer
Gurgund	viij iaer
Meryam	iij iaer
Mermodius	ij iaer
Sesil	vij iaer
Vlech	x iaer
Rephalech	xij iaer
Erabrech	xi iaer
Quiron	iiij iaer
Archmalus	xiiij iaer
Eraldus	xxx iaer
Rodingundus	xxxij iaer
Hartogallus viij iaer	Hesiduer v iaer
Hertyrus v iaer	Hampair vi iaer

Carporus vij iaer
Hunguthille xxiij iaer
Hely vij maenden
Lundt sijn soen l. iaer Dese dede die stadt troyen bemueren mit hoghen tornen ende rondelen ende gaf hoer borgerscap ende recht ende preuilegien eñ dede die stadt hieten lonstat off kaerlundt ende dit was lxxxiiij jaer voer ons heren gheboert.
Cassibelyanus xvij jaer bij sijnre tijt soe quam julius cesar ende becrachte britaengen Ende hi dede in britaengen maken enen toern die noch buten bomen opter zee staet ende daer bleef hi die wijnter ouer.
Androgius lundts soen xviij jaer
Kimbelianus sijn soen xxij iaer bi sijnre tijt wert onse lieue heer gheboren.
Gwiderus sijn soen xx jaer
Armagerꝰ sijn broed soen xxviij jaer
Claudius die keyser xi iaer hi dede maken in britaengen een stadt ende deedse na hem hieten claudecolster ende hiet nv cloucester.
Vestiuer claudius soen xl iaer ende was bi vespasianus tijden
Coel sijn soen lxi jaer
Lucius sijn soen xxxiij iaer Ende dese coninc lucius wert bekeert ten heylighen kersten gheloue ende liet hem dopen ende alle dat lant van britaengē wert kersten Ende alle die afgoden biscoppen worden verdreuen ende daer worden kersten biscoppen gheset ende twee eertbiscoppen als te londen ende te euerwijck Ende doe dese coninck kersten wert dat was bij den paeus Eleutherius tijden alsmen screeff C ende xcviij.
Caransius van romen xvij iaer
Allectus van Romen xiij iaer
Asclepiodatus van Romen x iaer
Coel sinte helenen vader xxiij iaer
Constancius helenen man xv iaer eñ dese was oeck keyser
Constantinus magnus sinte helenen soen xxxi iaer eñ was oec mogēde keyser
Octauius xxv iaer
Conanꝰ meriadock xxxiiij iaer
Maximus van Romen ende was vā constantinꝰ magnus gecomen ix iaer Ende hi had coninc octauius dochter van britaengen.
Dyonochus sinte vrselen vader xv iaer Ende hi was eerst hertoch van cornubien.
Gādwan coninc vanden hunen ende seresim iiij iaer
Gracianus een korsten keyser van romen viij iaer
Constantinꝰ korsten conanꝰ meriadocs broeder x iaer
Constancius sijn soen vij iaer ende was seer goet eñ wert namaels eē monick
Vuertigernꝰ xv iaer

¶ Hoe die Neder sassen off vriesen Enghelant wonnen

¶ Engistus ende horses sijn broeder die quamen wt neder sassen ende hieten jngel
sche sassen dat nv vriesen hieten ende waren heyden ende brochten groot volck mit
hem ende wonnen britaengen int jaer ons heren iiij^c .ende xxxv .ende besaten dat
lant omtrent iiij jaer.

¶ Die britoenen die setten hem seer teghen dit heydensche volck. Mer die coninc
vuertigernus die wort mit hem eens ende nam des princen Engistus suster te wi
ue ende hij gaff desen sassen ofte vriesen een groot deel lants in britaengen daer sij
hem neder sloeghen Ende dat noemden si Engistelsche lant.

¶ Voertimerus des conincs vuertigernus soen die namē die bertoenen tot enē
coninck ende hi street teghens dit heydensche volck ende hi was twee jaer coninc.

¶ Aurelius Ambrosius Constancius broeder die monic wert die was ij jaer
coninck Ende hi street oeck teghen dit volck.

¶ Van vther pendragon

¶ Vther pendragon sijn broeder xvij. jaer dese street teghen dit volck ende ver:
dreesse veel vten lande Ende dese vther pendragon die wan coninc Artur den vro
men man in ouerspul bi eens hertoghen wijff van Cornuaelgen.

¶ Van Coninc Aertuer

¶ Aertuer wert Coninc van britaengen int jaer ons heren iiij hondert eñ lxviij
Ende hi regnierde xxvi jaer dese coninc Aertur had die moeder gods so lieff dat hi
se in sijn schilt liet maken Ende riepse altoes aen ī sijnre noot Eñ als Aertur co:
ninc wert so was hi xv iaer out hi was eerbaer ende milt hi creech so grote victo:
rie dat hi onderdanich maecte menich groot coninck rijc ende lantscappen als gal:
len spaengen almaengen Ruussche. deenmercke Sweeden Noerwegen Vrieslant
Schotlant Hyerlant Ende alle die landen vanden lamperschen ghebercht totter
zee toe Ende hi street teghen den romeynen om dat si tribuut van hem hebben wou:
den.

¶ Coninc Artur die hielt eens dat scoenste costelijcste hoff daer yement off ghe
hoert had Ende dit hoff hielt hij tot londen inder stādt Ende int hoff stonden voer
Aerturs tafel als hi at vier ghecroende coninghen ende dienden voer hem eñ elck
een gulden sweert in die hant hebbende Ende tot dien houe waren ghecomen veel
coninghen biscoppen hertoghen grauen abten ende prelaten Ende coninghinnen eñ
veel edelre vrouwen Ende daer was spul van snaerspul van pipen van sanghe

van musiken ende van alrehande melodye dat des ghelijcks van hoff nye ghehoert en was Ende men seyt dat coninc aertur mit sijnen sweerde versloech iiij^c en̄ lxx. man. Ende coninc aertur die is gherekent een van die neghen die vroemste ende beste ter wapen die inder werlt gheweest hebben.

¶ Ende op een tijt int iaer ons heren iiij^c ende lxxxvi soe was coninc aertur in enen strijde ende daer ontfenck hij een doot wonde Ende hij beual een sijnre fuster soen die constantijn hiet dat rijck van britaengen ende hi liet hem voeren in een eylant daer hi meynde te ghenesen mer niement en wist waer hij voert bleeff. Ende constantijn sijn neve bleef coninck van britaengen. ende na coninck aertur so regnierde in britaengen die een nāden anderen vijff coninghen van aerturs maghen. Ende doe quamen die engilsche sassen diemen vriesen hiet ende wonnen weder dat lant van britaengen.

¶ Constantinus coninck aerturs neve drie iaer
¶ Edelfus twee iaer
¶ Adelbertus twee iaer
¶ Conanus een iaer
¶ Certicke een iaer dit was die leste coninck vanden bloede van britaengen.

¶ Int iaer ons heren iiij^c ende xciiij bi des keysers zenons tijden soe quam alte groten volck ende hieten die engilsche sassen ende hieten oeck vriesen ende hadden groten hulpe van volcke wt affriken Ende toghen ende wonnen weder britaengē mitten sassen die in britaengen noch ghebleuen waren van den coninc engistus ende van horses Ende si sloeghen die britoenen daer wt ende sloeghense doot ende verdreuense wt den lande Ende die britoenen die ruumden veel dat lant die wech conden comen Ende toghen ouer in dat lant dat doe armerijke hiet En̄ dat nv cleyn britaengen hiet ende bleuen daer woenen.

¶ Ende dese heydensche enghelsche sassen off vriesen die besitten dat lant en̄ behieldent ende setten daer coninghen van horen volck ende na horen sin ende hielden die edel bertoenen ten ewighen daghen vander cronen en̄ dat lant wert gheheten inghelant. Ende si coren enen coninc ende hiet gurmundus ende was wt affriken ende hi regnierde mit desen heydensche sassen of vriesen dat nv enghelsche hieten xl jaer.

¶ Van coninc Elli

¶ Elli was coninc xxx jaer ende dit was een sasse ofte vriese.

Van coninck Edelbertus

Edelbertus conïnck tot jaer Ende bi dese coninck edelbertus tijden Esn was int jaer ons heren v^{c} ycix doe seynde die heylighe paeus esn leerre sinte gregorius enen heyligher ghestelicken monic die Augustinus hiet ende mit hem twee anderen ghelerden ghestelicke manneu die een hiet melkichus ende die ander hiet johannes Ende sinte gregorius bevael ende gaff hem macht vanden stoel van romen dat hi trechten soude in enghelant ende prediken ende onderwijsen den heydenschen enghelsche coninghen ende den ghemenen volcke vanden lande Ende dese heylighe Augustinus die predicte ende de groten arbeyt ende bekeerde den coninck edelbertus van enghelant als dat hi hem mit al sijn volcke liet doopen ende nam aen dat heylighe kerstê ghelove Ende dese heylighe Augustinus wert biscop in enghelant Ende hi vergaderde veel biscoppen ende ghelerden die dat nuwe bekeerde volck predicte ende vestigher soude inden heyligher kerstên ghelove Ende dat eertsschr bisdom van londen dat wert ghset tot cantelbergh.

	Eduinus	iiij iaer	Eduinus sijn broeder	viij iaer
	Eercmalus	ij iaer	Edgarus edmundus soen een heylich	
Anno dñi	Cadwaderus	v iaer	confessoer	xxvi iaer
	Cadwala	viij iaer	Eduaerdus mr sijn soen	ix iaer
Coninghen	Oswaldus mr	lx iaer	Edelredus sijn broeder	xlij iaer
vã engelant	Oswi	xxxi iaer	Cinito off conont	xxvi iaer
	Alfridus	xxv iaer	Dese was coninck van daten van engle	
Regnierden	Osenbrichte	xliij iaer	lant ende van noerweghen	
	Eadmundus mr	xxxij iaer	Eadmundus	v jaer
	Sinte adelbertus was een wijl tijts co		Haraldus cynitons soen	viij iaer
	ninck Mer na gaff hij dat rijcke sinen		Hardekonont off hardemeto sijn	
	broeder ouer die Eadmundus hiet esn		broeder	v iaer
	hi wert ghestelicke Ende hij sijnre tijt		Eduaerdus edelredus soen een heylich	
	quam conine hugar esn huwe vanden		confessoer	xxiij jaer
	denen die heyden waren ende bekrachtê		Haraldus	ij iaer
	enghelant.		Wilhelmus hertoech van normandien	
	Elfredus	xliij iaer	bastaert.	
	Dese veriaechde die denen	Eduaerdus sijn soen		xxij iaer
	Ethelstanus sijn soen	xxvij iaer		
	Eadmundus die andere sijn broeder		vij iaer	
	Eldredus sijn broeder	xi iaer		

Hoe die hertoghen van normandien eerst quamen ende hoe si coninghe van enghelant worden.

¶ In den tijden dat kaerl die men hiet die groue keyser van romen was ende co-
ninck van vranckrijc was inden jaer viij^c en̄ lxxxij doe quamen die denē ende die
noermanss mit alte grote volck in gallen ende vernielden al gallen ende hadden xl
iaer lang alle die landen ghequelt ende quamen nv in vranckrijck ende in arden-
nen Ende dese keyser kaerl quam mit den lombaerden ende mitten duutsschen ende
vacht teghen dit ouerdadige volck Mer ouermits der menschen sonden so en con
de hi se nijt al verwinnen Mer ten lesten gaff god die gracie datmen spraeck hielt
tusschen den keyser kaerl ende desen wreden volck der denen ende noerweghers en̄
si souden haer vechtens aff staen ende souden kersten werden ende hem laten dopen
Ende keyser kaerl die gaf rolle dē noerman sijn dochter te wiue ende gaff hem dat
lant van neustrem daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
normandien Ende als dese rolle ghedoept wert so wert hi ghenoemt robbrecht En̄
dit was die eerste hertoech van normandien.

¶ Van willam hertoech van Normandien

¶ Die anderde hertoech van normandien die hiet willem ende was hertoech rob-
brechts soen.

¶ Van Ritsaert

¶ Die derde hertoech van normandien die hiet Ritsaert ende was hertoech wil-
lams soen Ende had twee wiue des conincs dochter van Enghelant sinte edgarꝰ

¶ Die vierde hertoech van normandien die hiet oeck rytsaert ende was hertoch
rytsaerts soen hi regnierde xxviij iaer

¶ Die vijfte hertoech van normandien die hiet robbrecht ende was hertoech rit-
saerts broeder Ende dese robbrecht wan poelgen calabrien ende sicilien Ende hij
street teghens den keyser Alexius van constantinopel die hi verwan En̄ dese her-
toech robbrecht en had gheen edel kijnder Mer hi had enen bastaert soen ende hiet
willem En̄ die gaff hi dat hertichdom van normandien te hebben na sijnre doot.

¶ Die seste hertoch van normandiē die hiet willam ende was hertoch robbrecht
bastaert soen Ende hi had twee wiue greue boudijns dochter van vlaenderen van
rijssel daer wan hi vier sonen bij ende drie dochteren dese willem was hertoech vā
normandien xxx jaer lanck.:.

Hoe hertoch willam coninc van enghelant wert

¶ In desen hertoch willems leuen soe gheuielt dat een coninc van enghelant was die Aront hiet ende was noch ionc van iaren. Ende dese coninc soude op een tijt varen speelen int water mit sinen ionghelinghen eñ dienren mit een cleyn menicht van volc alsoe dattet alsoe seer waeyende wert dat hi versteken wert vanden lande buten hauen eñ buten alle conde ende most engelant begheuen ende lieten die scepe voer waghe ende voer wijnt gaen op die gods ghenãde Ende quam aen norman dien aent lant

¶ Hertoech willam van normandien die edel bastaert vernam int heymelike dat die coninc van Enghelant daer was in sijn lant ende quam tot hem ende ont fenc hem mit alte grote eerweerdicheyt ende hielter alte grote feest mede ende dede den coninck alte grote eer ende vrientscap doe was daer een van hertoech willams dochteren die alte schoen was ende hiet mathilda Ende coninck Aront creech dese joncfrouwe alte hertelike lief Ende want hi wel docht dat hise nijt crighen en sou: de moghen tot sijnre amyen so badt hi hertoch willem dat hi hem die dochter gaue te wiue.

¶ Die hertoech willam die was seer verblijt in des conincs versoeck ende inden groten hylick. Ende gaff hem die dochter mit groter eerweerdicheyt Ende die co: ninck die truwede die joncfrouwe ende besliepse vlus mede ende bleef daer noch bij den hertoech ende seynde bode in enghelant mit boetscap dat hij in normandien was.

¶ Daer na wert die coninck te rade mit hertoech willam sinen swagher als dat hi in enghelant weder varen woude Eñ weder om comen woude mit sinen princen ende heren Ende halen sijn coninghinne thuus mit groter eeren ende weerdicheyt Ende hertoech willam die dede den coninck scepe mit volck die hem thuus gheley: den

¶ Als die coninck thuus was ghecomen ende sijn heren ende sijn volck verhoer: den dat hi een bastaert sijn dochter ghenomen had tot sijn coninghinne doe wast hẽ allen onbequaem ende brochten den coninc daer toe dat hi die truwe van sijnre co ninghinne weder riep eñ ontboet haer dat hise voer sijn wijf nijt houden en woude die coninghinne was seer droeuich ende claechde dit hertoech willam horen vãder want hi hoer den mã ghegheuen hadde. hertoech willam sprack ende seyde dochter weest te vreden ghij sult coninghinne van enghelant wesen off het sal my al mijn goet ende mijn lijff costen.

¶ Hoe hertoech willam te romen seynde

¶ Hertoech willam seynde te romen aen den paeus Alexander den anderen alsoe ghenoemt ende claechde ouer den coninck die grote onwettelicheede die hij bewijsde aen sijn doechter mit seltenen tughen hoe alle dinck gheschiet was die paeus gheboet den coninck op den ban dat hi sijn coninghinne by hem hielde ende hielde voer sijn wijff Mer die coninck Aront en hielt hier nijt aff.

¶ Hoe hertoech willam in engheland quam

¶ Ende doe ontboet hertoech willam alle sijn vriende ende sijn magge ende all die om sinē wille yet doen woudē ende hielt sprake mit hem tot sinte walrijes op die somme Ende hi creech grote hulp ende biſtant van grotē volcke mit scepen eñ voer ouer in engheland eñ seylde tot hastinghe aent lant Ende hertoech willā spranck opt lant ende al sijn volck mede Ende doe liet hij alle sijn scepen verbranden ende sprack Mijn lieue vriendē elck heb ridderlike moet je bin nv op die eerde daer ic off god wil ghewelich heer vanden lande wesen sal.

¶ Hoe hertoech willam den coninck van Engheland ontboet

¶ Hertoech willam seynde bodē aen den coninck aront ende dede hem seggen dat hi van drie punten een dede Als dat hi Engelant ter stont rwmde off dat hij sijn wijff bij hem name als hij schuldich was te doen ende bleue int lant sijn leuen lanck Ende dat hertoech willam heer vanden lande bleue off dat sij twee man tegē man mitten sweerde bestorten sonder yemants hulp ende wie dat wint die salenge: lant behouden.

¶ Van coninck Aront

¶ Coninck Aront verstiet die bode van hem mit onweerden Ende en woude daer een woert nijt op antwoerden ende en paste daer nijt op.

¶ Hoe hertoech willam Engheland wan

¶ Hertoech willam ende al sijn heren ontsenghen des morghens gods lichaem eñ doe maecte si hem rede te strijden Ende toghen mit vryer herten aen den engheliscben Ende daer wert seer ghesti redē ende gheuochten Ende conine Aront wert geschō ten int hoeft dat hi doot viel vanden peerde opt velt eñ daer wert gwot volcks ver slaghen Ende hertoech willam wan voert al tlant in Ende die steden ghinghen in sijn hande ende watter onwillich was die dwanc hi daer toe ende hij wert ghe: wel dich heer van al den lande Ende hi wert ghecwent coninck van engelant int jaer M ende lxvij ende hi bleeft eñ sijn nacomelinghen van sijn gheslacht tot noch toe.

¶ Willam hertoech vā normandien wert coninc van enghelant int jaer ōs heren M eñ lxvij eñ hi regnierde xiij jaer Hi had eē wijf eñ was greue boudewijns doch ter van vlaenderen ende daer wan hi vier sonen bi ende iij dochteren die eerste soen hiet willam ende was coninck na den vāder Die anderde soen hiet Robrecht ende was hertoech van normandien Die derde soen hiet heinric eñ was coninc na wil: lam sinen broeder Die vierde soen hiet Ritsaert ende sterff sonder heerscappie. Die eerste dochter hiet mathilda ende had coninc Aront van enghelant te man die d doot bleeff. die ander dochter was greuinne van beloengen. die derde dochter hiet cecilia ende was een abdisse dese coninc willam leyt tot Cadonum begrauen.

¶ Wilhelmus die anderde coninc willams soen was coninc van vrancrijck xx jaer eñ hij sterff sonder kijnder Ende hi leyt te wintonien begra: uen ende hij was een wreet fel man die nijt seer ghepresen en wert.

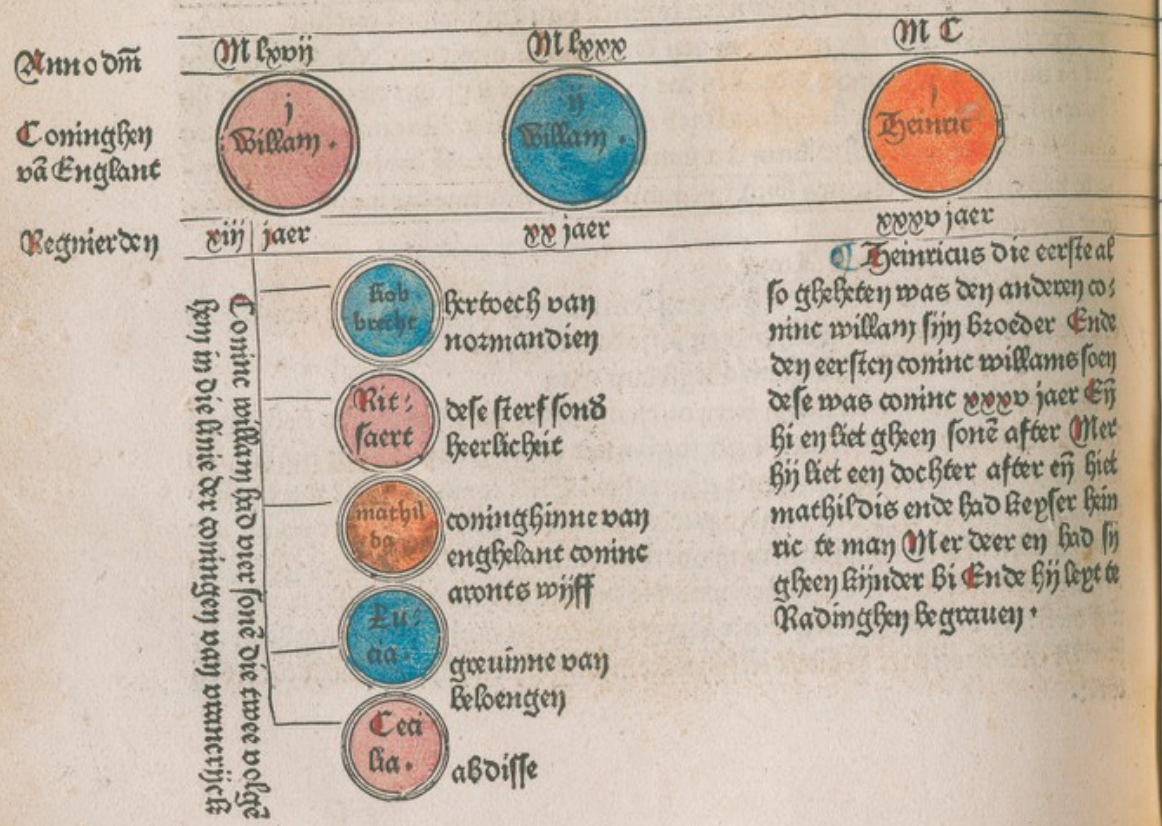

¶ Heinricus die eerste al so gheheten was den anderen co: ninc willam sijn broeder Ende den eersten coninc willams soen dese was coninc xxxv jaer Eñ hi en liet gheen sonē after Mer hij liet een dochter after eñ hiet mathildis ende had keyser hein ric te man Mer deer en had sij gheen kijnder bi Ende hij leyt te Radinghen begrauen.

¶ Mathildis die keyserine coninck heinrics dochter was coinncghine vā englant xix jaer Ende na des keysers doot nam si te man galfridus greue van andegauen Ende daer wan si enē soen bi ende hiet heinric eñ wert coninc na den moeder Ende sij leyt begrauen tot fauersham.

¶ Henricus die anderde mathildis der keyserine soen was coninc van englant xxxv jaer Hi had twee sonen die . j. hiet Ritsaert ende wert na den vāder coninc die anderde soen hiet johannes ende wert nasinē broeder coninc Onder desen heinricus so wert sinte thomas eertsbiscop vā Cantellenberch ghemartiriziert int jaer ons heren M C eñ lxx dese coninc leyt begrauen bi ebrardus fonte.

¶ Rykaerdus off Ritsaert die eerst van dier naem coninck heinricus die andē de sijn eerste soen hi was coninc van Englant x jaer hi sterff sonder gheboert achter te laten Eñ hi leyt begrauen bi ebrardus fonte.

coninc johannes andē de soē greue vā cornubien. Eñ roemsche coninc

johannes

¶ Die eerste also gheheten coninck heinric die ij sijn anderde soen ende coninc Ritsaerts broeder was coninc van Englant xvij jaer Ende hi had enen soen hiet heinrick ende wert coninck na den vāder ende staet ni die lini der coninghen van Enghelant dese coninck leyt tot wingormie int choer begrauē Ende hi had noch enen soen ende wert Roemssche coninck ghecoren ende hiet Ritsaert greue van Cornubien.

Heinricus die derde coninck johannes des eersten sijn soen was coninck van
enghelant lvij jaer dese had twee sonen die eerste soen edmundus Ende die ander
soen hiet eduwaerdus Nochtans sijn sommighe die willen segghen dat Eduwaer
dus die ouste was ende scriuen die datum van haerre beyder gheboerte Mer si scri
uen qualick offwt parthyen wantmen dat inder waerheit also nijt en vijnt En
oeck sul di hier bescheyt horen hoe eduwaerdus die joncste soen aent rijck quam
dese coninck leyt tot westmunster begrauen.

Van Edmundus coninc heinricx ouste soen

Edmundus coninck heinricx ouste ende sijn eerste soen die was seer wanscape
van liue want hi had een buul ofte houel opten rugghe ende ghing crom rugghet
Coninck heinric die vāder leefde seer lanc Ende eduwaerdus die joncste soen die
settede hem teghen den vāder ende teghen den ousten broeder in rebelheyt Ende wou
de ymmer dat hij die croen besitten soude nae sinen vāder want sijn broeder daer
nijt nut toe en was Ende ten laetsten wert dat doe also ghededingt ende ghemaect

Anno dm̄ — M ij^c xvi — Als dat coninck heinric beliefde als dat Edu
waerdus sijn joncste soen soude na hem coninc
wesen mit sulcker vorwaerden ende condicien
Eduwaerdus leuen lanck duerende na sijnre
doot die croen ende dat rijck weder te comen

Coninghen vā Englant — iij Heinricq

Regnierden — lvij jaer

Edmu dus — Edu aerdq — coninc heinric anderde soen ende volghet na den vāder in die linie der coninghen vā En ghelant.

Ho mas — her toch vā lancast — blancea had te man johānes vā gan dauo conīc eduuaerdq den iij sijn soē

hein ric. — hertoch vā lancaster — blan chea — hein ric. — greue van derby

hein rick — her toch vā lancaster — mech telt — Dese mechtelt had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Ma ri — greuin van hollant des eersten greue willam vā hollant sijn leste wijff.

op Edmundus kijnderen ende rechten eruen als sij schuldich was te comen. des so souden eduwaerdus kijnderen eerlick ghegoedet werden we dr croonen betamelick na horen staet toe behorende. ¶ Ende oyermids dat edmundus die croon wijlen moest so gaff hem den coninck sijn vader dat hertichdom van lancaster ende na sijns vaders doot dat derdendeel vanden rijcke mit alder coninclike jurisdictie ouer ghestelick ende weerlick.

¶ Vanden hertoech van lancaster

¶ Edmundus coninck heinrics eerste soen hertoech van lancaster had te wijf des conincs dochter van naueern Ende daer van hij bij twee sonen ende een dochter. Die eerste soen hiet thomas eñ die anderde soen hiet heinricus die dochter hiet maria greuinne van hollant eñ zeelant si was die eerste greue willam van hollant sijn leste wijff.

¶ Van thomas hertoech van lancaster

¶ Thomas nae sijns vaders doot doe wert hi hertoech van lancaster Ende eduwaerdus sijn oem leefde noch ende besat die croon van enghelant Ende als dese coninck eduwaerdus sterff so quam Thomas edmundus ouste soen hertoech van lancaster als een recht erfghenaem vander croonen ende meende die croon te ontfangē want si hem mit gods recht toe behoerde alst voerscreuen is Mer die coninck eduwaerdus die derde heinricus sijn anderde soen had voert enen soen eñ hiet oeck eduwaert Ende dese eduwaert quam in die croon ende meynde dat hi een recht erfghenaem was van sinen vader coninck eduwaert ende hij en woude nijt hengen dat thomas soude coninck werden Ende dede desen thomas vangen ende dede hem sijn hoeft of slaen bouen recht ende hi behielt die croon mit machten Ende alsmen desen hertoech thomas ter doot wert leyde daermen hem ontkoefden soude so spracht hem coninck eduwaerdus joncxste soen toe ende seyde. ganelk verrader tot dinen doot want du en selste nymmermeer off dijn nacomenlingen die croon van enghelant besitten doe antwoerde thomas ic hoep voer god dat ic gheen verrader en bin, want ic en erfsche off en begheer anders nijt dan dat my mit gods recht toe behoert Ende ghi doet quaet dat ghi verblijt in minē doot want v doot is v naerre dan my minē doot is. daer om bidt god ghenade ende wilt penitencie doen Ende eer thomas op die stede quam daer hi onthooft wert so storte dese jonghelinc ende braeck den hals ende bleeff doot.

Wanneer thomas onthoefft wordt

¶ Ende thomas wert onthoefft int jaer ons heren M ccc ende viij Ende nae sijn doot dede god veel miraculen doer hem datmen waerachtelic ondervant dat hij een heylich was ende martelaer sterff.

Van heinrick hertoech van lancaster

¶ Heinrijck desen thomas broeder edmundus anderde soen wert hertoech van lancaster na sijn broeder Ende dese had oeck enen soen ende hiet oeck heinrick eñ een dochter hiet mechtelt ende had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Van hertoech heinricx soen van lancaster

¶ Heinric desen voerghenoemde heinricx soē was hertoech van lancaster na heinrick sijn vāder. Ende dese liet een dochter ende hiet blanchea.

Van blanchea hertoech heinricx dochter

¶ Blanchea heinrics dochter ende recht erfghenaem van haren vāder dese enighe dochter blanchea wert ghegheuen te man coninck eduwaerdus den derden sijn soen ende hiet johannes van gandauo ende hiet voert johannes hertoech van lancaster Ende hi wan bi dese blanchea enen soen ende hiet heinricus greue van derby eñ wert coninck van enghelāt

Anno dm̄	M ij^c lxxiij	M iij^c viij
Coninghen vā Englant	j Eduwaerdus	ij Eduwaerdus
Regnierden	xxxv jaer	xx jaer

¶ Eduwaerdus die eerste al so gheheten coninc heinricx den derden sijn anderde soē die was coninc van enghelant xxxv jaer Hi had te wijf margareta coninc philips dochter van vrancrijck die sinte lodowicus soen was ende daer wan hi enen soen bi die hiet oec eduwaerdus ende was coninc na den vāder.

¶ Eduwaerdus die anderde al soe gheheten des eersten conincx eduwaerdus soen was coninc van enghelant xx jaer dese dede hertoech thomas van lancaster sijn hoefft of slaen om dat hi als een recht eerfghenaem nāder cronen stont als voer screuen is dese had te wijff ysabeel coninck philips die schoen vā vrancrijck sijn dochter Eñ daer wan hi een soen bi die oeck eduwaerdus hiet ende die nāden vāder coninck wert dese coninck leyt te gloucermie begrauen.

Van coninck Eduwaerdus die derde

Eduwaerdus die derde des anderde coninck eduwaerdus voerghenoemt ſijn ſoen was coninck van enghelant lijaer lanck dese vermat hem te weſen rechte erfghenaem der croen van vranckrijck van ſijnre moeder weghen want ſijn moeder een enighe dochter was van coninck philips die ſchoen van vrancrijck. Ende die ſelue coninck philips ghaen ſonen off kijnderen anders after en liet dan dese enighe dochter yſabeel want coninck lodewijch ende coninck philips ende coninck kaerl die waren coninghen after malcanderen ende dit waren alle drie der coninghinne yſabeelen broederen ende dese drie ſtoruen al ſonder ſonen after te laten Alsdus ſo meynde dese coninck eduwaert van enghelant want hi man perſoen in leuende liue was van ſijnre moeder yſabeel ghebleuen ſo ſeyde hi dat hi rechte erfghenaem eñ coninck van vranerijck weſen ſoude. Mer die franſſoyſen ſeyden dat die croen van vranckrijck moet altoes comen op den ouſten ende die naeſtē man die ghecomen is vander crone vander ſweert ſyde want aen ghezien dat coninck lodewijch yſabeelen outſte broeder die liet een dochter after ende hiet johanna eñ had coninc philips van naueern ende had oec ſonen leuende Mer die croen en mochter nijet op comen eñ quam op philips coninck lodewijchs broeder eñ van philips voert op kaerl den anderen broeder Ende als kaerl ſterff ſonder kijnder ſoe namen die ghenoten van vranckrijck mitten lande ende parlement ende maecten philips greue van valoys coninck van vranckrijck want coninck kaerl die daer ſterff ende philips die waren tweer broeder kijnder Mer die coninck eduwaerdus ende alle die coninghen van enghelant voert na hem die hebben hem altijt voermeten rechte te hebben totter croen van vranckrijck ende hebben hem in haer tytel of gheſcreuen ende hem off verwapent.

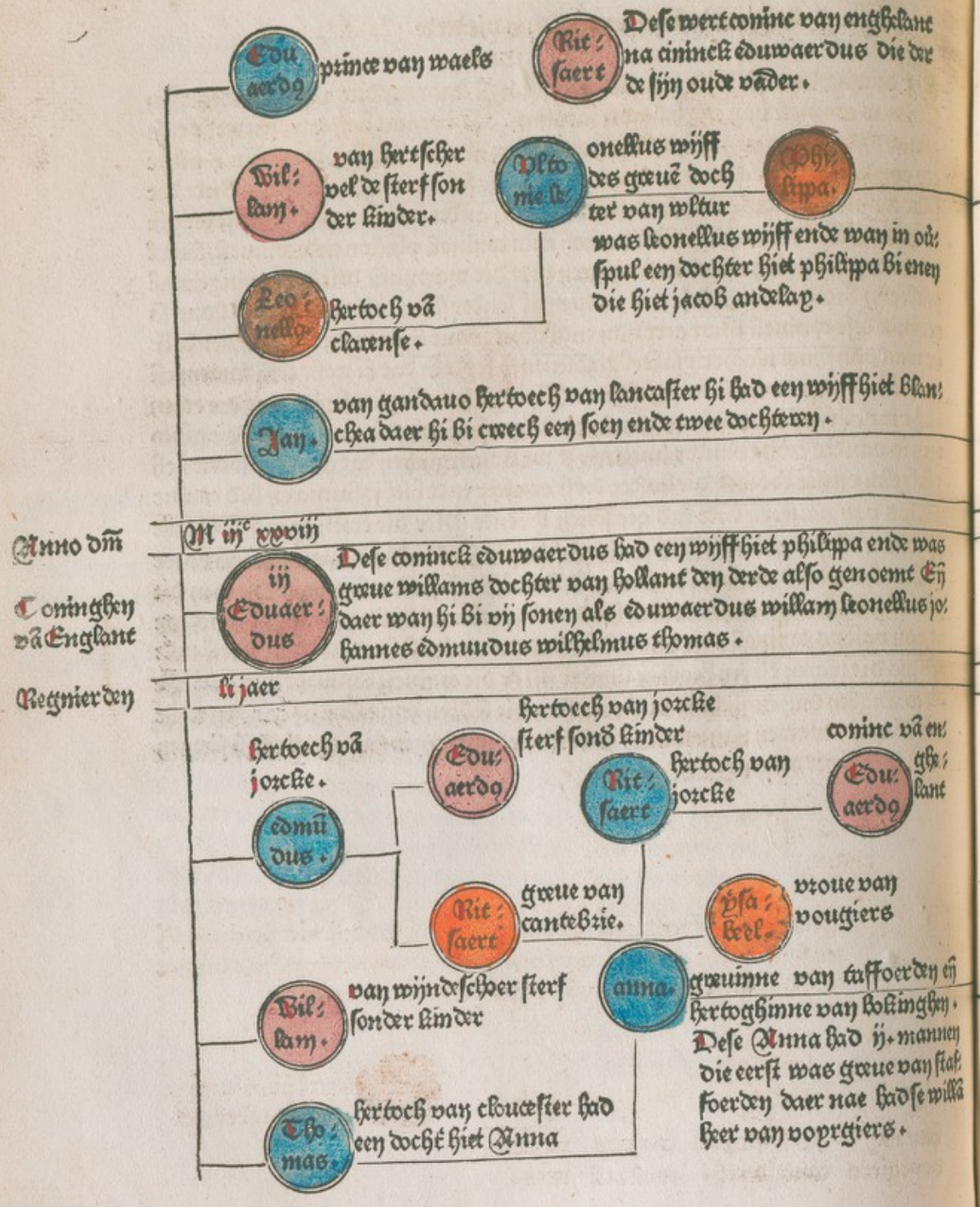

Edu aerdꝰ prince van waels

Rit: saert Dese wert coninc van enghelant na cininck eduwaerdus die der de sijn oude vader.

Wil: lam. van hertscher vel de sterf son der kinder.

Ulto nie le: onellus wijff des greuē doch ter van wltur was leonellus wijff ende wan in ou: spul een dochter hiet philippa bi enen die hiet jacob andelay.

Phi: lippa.

Leo: nellꝰ hertoch vā clarense.

Jan. van gandauo hertoech van lancaster hi had een wijff hiet blan: chea daer hi bi creech een soen ende twee dochteren.

Anno dm̄ M iij^c xxviij

Coninghen vā Englant iij Eduaer: dus Dese coninck eduwaerdus had een wijff hiet philippa ende was greue willams dochter van hollant den derde also genoemt En daer wan hi bi vij sonen als eduwaerdus willam leonellus jo: hannes edmuudus wilhelmus thomas.

Regnier den li jaer

hertoech vā jorcke. edmū dus.

Edu: aerdꝰ hertoech van jorcke sterf sond kinder

Rit: saert hertoch van jorcke

Edu: aerdꝰ coninc vā en: ghe: lant

Rit: saert greue van cantebrie.

Ysa: beel. vroue van vougiers

Wil: lam. van wijndeschoer sterf sonder kinder

anna. greuinne van taffoerden en hertoghinne van bokinghen. Dese Anna had ij. mannen die eerst was greue van staf: foerden daer nae had se willā heer van voyrgiers.

Tho: mas. hertoch van cloucester had een docht hiet Anna

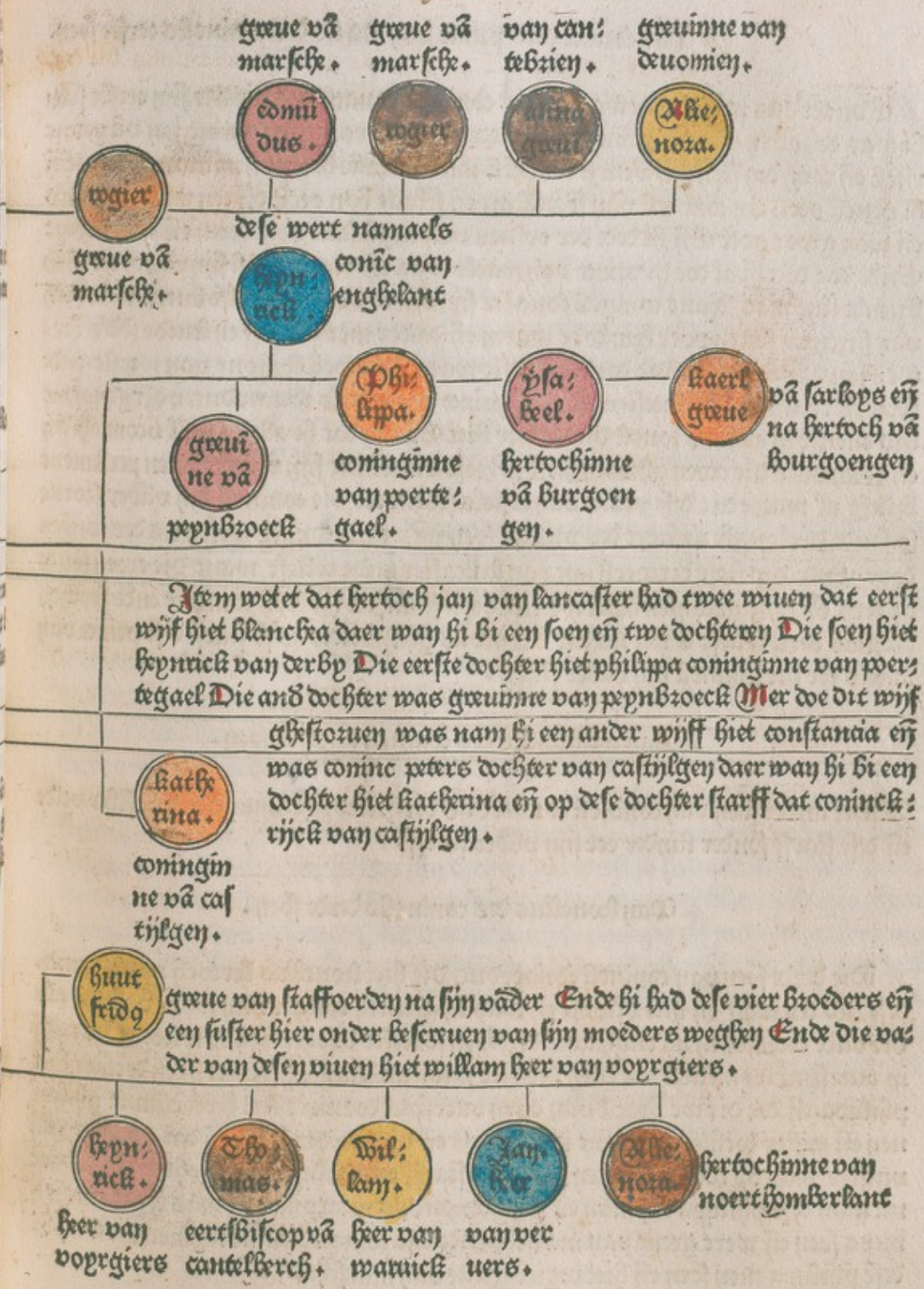

Item wet et dat hertoch jay van lancaster had twee wiuen dat eerst wijf hiet blanchza daer way hi bi een soen eñ twe dochteren Die soen hiet heynrick vay derby Die eerste dochter hiet philippa coninginne vay portegael Die and dochter was greuinne vay peynbroeckt Mer doe dit wijf ghestoruen was nam hi een ander wijff hiet constancia eñ was coninc peters dochter vay castijlgen daer way hi bi een dochter hiet katherina eñ op dese dochter starff dat coninckrijck vay castijlgen.

greue vay staffoerdey na sijn vader Ende hi had dese vier broeders eñ een suster hier onder beserruen vay sijn moeders weghen Ende die vader vay desen viuen hiet willam heer vay voyrgiers.

Van eduaerdus prince van waels des coninckls eerste soen.

Eduaerdus prince van waels was coninck eduaerdus die vde sijn eerste soen hi was een alten vromen prince ende hi street te poytiers teghen coninc jan vā vranc rijck ende wan den strijt ende venckt coninck jan ende schatte hem of ij milium gouts. Ende hi venckt oeck den coninck van schottlant ende schatte hem oeck off een milium gouts ende wan groot goet Ende hi dede der croney van enghelant veel eeren ende vromicheyt Ende dat dede hi al doe hi prince van waels was ende die coninck sijn vader noch in leuende liue was Want coninck eduaert sijn vader die leuede also lanck datter iij van sinen vij soney voer hem dot waren ende datter mer drie off een leuede Als her: toch jan van lancaster die doe die outste was ende hertoch edmont van jorcke ende hertoch thomas vā clouecster Ende dese prince van waels eduaerdus voergenoemt had enen soen ende was jonck die ritsaer hiet Ende om dat hi aldus veel vromicheden ende eeren voer die crone ghedaen heeft so heeft die coninc sijn vader mitten parlement belieft al waert dat dese prince van waels stoxue eer die coninck sijn vader stoxue so soude die jonghe ritsaert des princen soen vā waels coninc wesen na des conincs dot Ende dit heeft hertoech jan van lancaster mede belieft want die crone soude anders op hem ghecomen hebben Ende oeck so heeftet hertoch edmont ende hertoch thomas oeck belieft Ende na dat dit aldus ghemaect was so starf dese prince van waels eer die coninck sijn vader starff.

Anno dm

coningen vā Enghelant

Regnierden

Van wilhelmus des coninckls anderde soen.

Die ander soen van coninck eduaerdus die hiet wilhelmus van hertscher velde ende dese starff sonder kinder eer sijn vader starff.

Van leonellus des coninckls derde soen.

Die derde soen van coninck eduaerdus die hiet leonellus hertoch van clarence dese had een wijff ende hiet vltonie ende was des greuen dochter van vltuer Ende als die oude cronijcken vā enghelant bewijsen so leefde dese hertochinne leonellus wijff in ouerspul heymelick mit enen die hiet jacob an delay. ende si creech een dochter hiet philippa. ende doe dit wt brack van desen ouerspul doe wert dese hertochinne ghelanen ende mitter dochter ghesent in hierlant ende die moeder starf ende dat greffscap vā vulster was op hoer bestoxuen ende dat bestarff op philippa hoer dochter Ende daer na nam dese philippa een man ende hiet edmondus mortymer ende was rogier mortymers soen ende wert greue van marsche. ende dese edmondus mortymer die wan bi dese philippa enen soen ende hiet rogier greue van marsche.

Van rogier greue van marsche.

Rogier greue van marsche had twee sonen eñ twee dochteren die eerste soen hiet edmundus eñ was greue van marsche na den vader eñ hi starff sonder kinder Eñ dese vermat hem te wesen recht erfghenaem vand croen van enghelant na coninck ritsaerts doot om dat hi van dese philippa voerghenoemt ghecomen was. die and soen hiet oeck rogier eñ starf sonder kinder Die eerste dochter van rogier greue van marsche hiet anna eñ had te man ritsaert die greue was van cantelbrige des hertoghen edmundus soen van jorcke Ende daer wan si bi ritsaert hertoch van jorcke. ende ritsaert wan voert eduaerdus diemen coninck van enghelant ghemaect heeft Ende die ander dochter van marsche hiet alienora eñ had den greef van deuomien eñ si starff sonder kinder.

Noch van leonellus hertoch van clarence.

Dese leonellns hertoch van clarens die had na een ander wijff eñ was des hertoghen dochter van meylanen mer hi en creech daer oeck gheen kinder bi Ende dese hertoch leonellus starff wel viij jaer voer coninck eduaert sinen vader Ende als hi doot was so nam coninck eduaert sijn vader dat hertochdom van clarens weder te houe aen hem seluen Ende alle leonellus ander goeden dat deylde die coninck eduwaert eñ gaft anderen princen Eñ ritsaert die na coninck eduaert coninck wert die hielt dat hertochdom oeck aen hem Ende heynrick greue van derby die na ritsaert coninc was die hielt dat hertochdom van clarens oeck aen hem Aenghesien want hi gaft thomas sinen outsten soen op een na Aldus so blijctet openbaer dat hertoch leonellus gheen kind after en liet want sijn vader coninc eduaerdq hoerde sijn eruen Ende had dese philippa sijn dochter gheweest so had alle leonellus heerlicheyt op hoer moeten comen Mer men sal nerghent waerachtelic vijnden in ghenen cronijcken off hantvesten of seker bewijs dat dese philippa off mortymer hoer man off rogier hoer soen yet nader croen ghestaen hebben off gheeyscht hebben mit recht off mit gheuoeghe off mit macht off in hoer tytel hem off ghescreuen hebben te wesen recht erfghenaem vanden hertoch leonellus Ende in des coninckes cancelrijde van enghelant ist openbaer gheweest ouer langhe jaren daer alle dinghen bescreuen gheleghen heeft dat den rijck aen gaet Mer sint sijn sommighe ghecomen ind cancelrijde eñ hebben daer wt ghenomen eñ doen verbarnen dat hem gheliefde.

Van johannes van gandauo hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen.

Johannes hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen die had te wiue blanchea hertoch heynricks enighe erf dochter van lancaster Ende mit desen wiue so creech hi dat hertichdom vā lancaster Ende bi desen wiue blanchea soe creech hi enen soen ende twee dochteren Die soen hiet heynrick ende was greue van derby ende wert noch namaels coninck vā enghelant Die eerste dochter hiet philippa ende was coninghinne van poertegael Ende dese coninghinne die wan bi coninck jan vā poertegael een dochter ende hiet ysabeel ende die had hertoch philips van bourgoengen ende daer wan si voert enen soen bi ende hiet kaerl greue van sarlops ende na hertoch van bourgoengen Die anderde dochter van lancaster was greuinne van peynbroeck. ende daer na nam si den greue van huutegum ende den hertoch van exeester.

Dese hertoch jan had na sijn wijf blancheen dot noch een and wijf ende hiet constancia ende was coninck peters dochter van castijlgen ende daer wan si een dochter bi ende hiet katherina Ende op die dochter starff dat coninckrijck van castijlgen Ende een ander neve die ontweldichde hertoch jan dat coninckrijck van castijlgen daer hertoch johan veel oerloechs om had Ten lesten wertet ghededinet dat des comes soen van castijlgen die soude hebben te wiue dese jonghe joffer hertoch jans dochter so bleef dat coninckrijck van castijlgen op dese dochter katherina ende op hoer kijn der Ende die hertoch van lancaster had twee hondert dusent nobel toe.

Anno dm coningen vā Enghelant Regnierden

Dese hertoch johan van lancaster leefde seer langhe Ende leefde na coninck eduwaerdus sijn vaders dot xviij jaer want coninck eduwaerdus die starff alsmen screef M ccc ende lxxvij Ende hertoch jan van lancaster starf doemen screef M ccc Aldus so was hi recht oer ende erfnaem vander crwen van enghelant want hi die outste soen bleef na coninck eduwaert sinen vāder Mer hi had ouer ghegheuen ende belieft mit sijn ander twee jonghe broeders mede als die hertoch van jorcke ende die hertoch van cloucester Als dat ritsaert des princen soen van waels soude coninck wesen Mer storue ritsaert sonder sone after te laten so soude die crwen vā enghelant weder comen op hertoch johan van lancaster off op heynrick greue van derby sijn soen.

Van Edmundus hertoech van jorcke coninc eduwaerdus vijfte soen

Edmundus hertoch van jorcke coninck eduwaerdus vijfte soen had te wiue ysabeel des coninc peters dochter die anderde van castijlgen Ende daer wan hij bij twee sonen Die eerste soen hiet eduwaerdus hertoch van jorcke ende sterff sonder kinder Die anderde soen hiet Ritsaert greue van cantebrie Ende dese had te wiue Anna wgiers dochter greue van marsche voerscreuen Ende daer wan hi bij j. soen ende een dochter Die soen hiet Ritsaert ende was hertoch van jorcke ende greue van cantelbrigghe Ende dese ritsaert wan voert enen soen die eduwaerdus hiet Ende dese besat die crwen van enghelant als een machtich coninck Ende hielt coninck heinrick die seste ghewanghen sitten ende nam hem die crwen van enghelant mit fortsen ende hi verdreef die coninghinne coninc heinrics wijff Ende die prince van waels eduwaerdus coninc heinrics soen wt den lande ende dese Ritsaert greue van cantelbrigge die had oeck een dochter ende hiet ysabeel ende had te man heinrick heer van vougiers. ende hertoech Ritsaert van jorcke die had noch meer sonen ende dochteren Ende sonderlinghe een schoen dochter.

Van wilhelmus van wijndeschoer coninck Eduwaerdus seste soen.

Wilhelmus van wijndeschoer coninck Eduwaerdus seste soen sterff sonder kinder eer sijn vader sterff.

Van Thomas coninck Eduwaerdus seuende soen.

Thomas hertoch van clouecster coninck Euwaerdus seuende soen dese en had ghen sonen Mer hi liet een dochter ende hiet Anna ende dese dochter nam te mā huutfridus greue van staffoerden ende daer wan si enen soen bi eñ hiet oeck huutfridus ende was oeck na den vader greue van staffoerden ende hertoch van bokinghen Ende dese Anna nam na een ridder ende hiet wilhelmus heer van vougiers Eñ daer wan sij bi heinric heer van woyrgiers. ende thomas eertsbiscop van cantelberch. ende willam heer van warwick Ende johannes heer van veruers Ende een dochter hiet Alienora ende was hertoghinne van noerthomberlant.

Ritsaerdus off Ritsaert die anderde was Eduwaerdus des prinsen vā waels
sijn soen daer comine Eduwaerdus oude vāder off was Esi na coninck eduwaer
dus doot so was dese Ritsaert coninck ghemaect van enghelant alst voer bij den
parlement ouerdraghen was. Ende dit beliefde hertoech jan van lancaster die op
dese tijt coninck eduwaerdus ouste soen was ende rechte coninck ghweest soude
hebben Mer om dat hijt bi sijns vaders tijden also beliefst ende consentiert had soe
beliefde hijt mede in manieren alst voerscreuen is dese comine Ritsaert was comine
van enghelant xxiij jaer.

Die prince van waels sijn vāder had hem grote scatt ghelaten die hi vanden co
mine van vranckrijck ende van schotlant ende van anderen princen ghescat hadde
Mer dese coninck Ritsaert liet hem regieren na sijn selfs sinne sonder enich letset
van sinen omen als dat sinen scat verquist wert ende dat rijck oeck in beswaringe
van scattinghen bracht Ende hij settede hem teghens sijn omen menich werff als
dat hi vast qualike ghemint wert ende hertoch jan van lancaster had een enighen
soen hiet heinric greue van derby ende die was seer wel ghemint inden rijcke. Die

Anno dm

Coninghen
vā Englant

Regnierden

M ij c xxix

ij
Ritsaert

xxiij jaer

coninck creech een hadt op heinrick sinen neue den
greue van derby want hij soe wel ghemint was ende
hi dede desen heinrick banne ende verdriuen wt al
enghelant daer hij langhe tijt wt verdreuen was
ende lach buten lants een wijl bi den coninck van
vrancrijc ende een wijl tijts was hi bi den hoghen
meister van pruesen ende oeck een wijl bi anderen vorsten ende princen dese heinrick
greue van derby verdroetet seer die hemoet vanden coninck sinen neue dat hi sien
aldus wten lande hielt buten sinen sculden Ende dese dat hertoech jan sijn vā
ende hi rechte oer ende erfgenaem vander croncn waren ende haddent nochtant de
coninck gunstelic ende vriendelic laten besitten ende also als die coninck Ritsaert
gheen kijnder en had. so duchte heinrick dat hi hem die crone na synre doot in and
lude handen brenghen moeht want hi hem aldus van haets weghen wt den lande
hielt Esi hi ghing ende schicte hem daer op ende creech hulpe vā volcs nochtans
gheen grote menichte ende toech in enghelant ende creech een horn vanden lande in
ende veel vanden princen van enghelant ende vanden ridderscap ende vander ghe
meente mitter stadt van lonnen vielen hi heinrick Ende hij creech alle lant in. ende
vene coninck ritsaert ende hielten ghevanghen sijn knecht lancke ende heinric were
ghemaect ghewoldich comine van enghelant bij al die staten van die lande want
hi rechte oer vander croncn was ende coninck Ritsaert die sterf inder vanghenisse
Ende hi lept tot lansbleiten ten predicaren begrauen.

¶ Heinricus die vierde greue van derby hertoech jans soen van lancaster was coninc van enghelant dertien jaer hi had iiij sonen ende ij dochteren.

¶ Die eerste soen hiet heinric ende was coninc na den vāder
¶ Die anderde soen hiet thomas hertoech van clarense
¶ Die derde soen hiet johan hertoech van betuoert
¶ Die vierde soen hiet huutfridus hertoech van cloucester
¶ Die eerste dochter hiet philippa coninghinne van dacien
¶ Die anderde dochter hiet blanchea hertoghinne van beyeren
¶ Dese coninck heinric leyt tot cantellenberch begrauen.

¶ Heinric die vijfte coninc heinrics soen was coninc vā enghelant tien jaer Ende hij had eē soē die hiet oec heinric die na hem coninc wert ende leyt tot westmunster begrauen

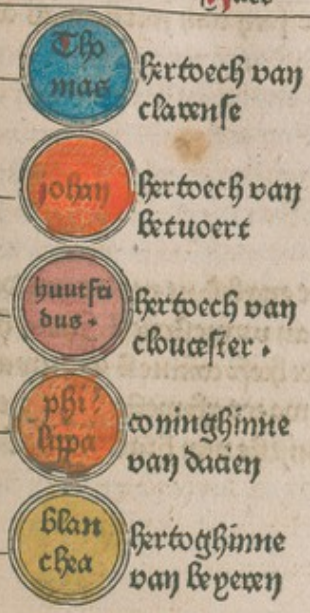

¶ Heinricus die seste coninc heinrics die vijfte sijn soen dese was coninc van enghelant xxxviij. jaer ende hi was mede ghewel: dich coninck van vranckrijck Ende hi wert te parijs gecroent int jaer M cccc xxxi opten xvi dach in decembri Ende hi had te wiue des conincs dochter van sicilien Ende daer wan hij enen soen bi die eduwaerdus hiet eñ was prince van waels Ende in sijn. xxxvij. jaer stonter grote twist ende error op in engelant van sommighe princen die dat volc daer toe verwecten mit hey

melick verraet in rebelheyt teghen den coninck heinrick Ende het is tot groten strij
den ghecomen daer veel volcks om doot ghebleuen is ende sonderlinghe veel groter
edelre princen om doot ghebleuen sijn so onthoeft so doot gheslaghen aen beyden sij:
den dat seer te beclaghen is Eñ eduwaerdus des hertoghen ritsaerts soen van jorc
ke wert coninc ghemaect van enghelant te londen inder stadt int jaer ons heren M
iiij^c .ende lx .opten vierden dach in meerte Ende coninck heinrick ontquam ende
toech heymelick aen den kant van scotlant d hij lach een wijl tijts Mer hij wert
verraden van die hi betruwede ende wert ghuanghen ende wert den coninck edu:
waerdus gheleuert Ende hi wert in seker vanghenisse gheset ende seer nauwe be:
waert Ende die coninghinne coninck heinrics wijff die ontquam mit den prince
vã waels eduwaerdus horen soen ende toech ouer bi den coninc van sicilien horen
vader.

Anno dñi M iiij^m lx

Coninghen vã engelant

iiij Eduwaer dus

Regnierden

¶ Eduwaerdus die vierde hertoech ritsaert soen van jorcke was coninck van
Enghelant.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c eñ lxx so is wt enghelant verdreuen die greeff van
werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vranckrijck Item hoe hij weder
in enghelant tot dortmuyden ghecomen is ende heeft coninck Eduwaert mit ver:
raet weder verdreuen Ende hoe coninck eduwaert gheweken is wt enghelant eñ
quam in hollant te tessel &c soecket ĩ die cronijcke van brabant CC ende xl blat
ende ij^c ende xli blat.

Dit sijn die cronijcken van brabant wie dat die hertoghen eñ princen waren.

In des keysers mauricius Eñ in des coninckx lotharius tijden van vrancrijck eñ alsmen screef v^c eñ xc so was een grote prince op haspegouwen in brabant die kaerlemannus hiet eñ was die eerste prince van brabant xxviij jaer Dese kaerleman wan enen soen die puppijn van landen hiet eñ dese puppijn was die eerste hertoch van brabant.

Dese kaerlemannus was seer groot bi den coninck lotharius van vranckrijck eñ was sijn ouerste raet. eñ hi brocht puppijn sijn soen oeck te houe dat hi oeck bi den coninck onthouden wert Ende dese prince kaerlemannus had oeck een dochter die sinte amelberga hiet eñ was greuinne van henegouwen.

Anno xpi	v^c	xc	vi^c xviij	vi^c xlviij
Die eerste prince van brabant.	Kaerlemannus	Die eerste hertoch van brabant.	pippijn vã landen.	Grymolt
Regnierden	xxviij jaer		xxx jaer	een jaer

Puppijn vã landen kaerlemans soen die was die eerste hertoch vã brabant xxx jaer lanck Dese puppijn nam een wijf wt aquitanien eñ wt garschoengen die jethe hiet Eñ daer wan hi enen soen bi die grymolt hiet ende was hertoch na den vader Mer nijt lanck Ende oeck wan hi bi dit wijf ij dochteren Die een was sinte gheertruyt Die ander was sinte begghe Dese puppijn vã landen was so wijs eñ so vroem dat coninck lotharius van vranckrijck die maecten hem een man vanden pallaes dat hi des conincs sweert droech Ende was ouerste raet des coninckx lotharius Ende hi starff int jaer ons heren vi^c eñ xlvij eñ wert tot nyuel begrauen.

Van hertoch grymolt.

Grymolt hertoch puppijns soen was die anderde hertoch van brabant een jaer eñ hi was oeck des coninckx raet eñ man vanden pallaes eñ sweertdragher ende hi starff sonder kinder Ende dat hertochdom starff op sinte gheertruyt eñ op sinte begghe dat sijn susteren waren.

Van sinte gheertruyt.

Sinte gheertruyt eñ sinte begghe hertoch puppijns dochteren die waren hertochinnen van brabant Ende jethe hertoch puppijns wedue was die moeder van desen twee heylighe joncfrouwen die ghing mit horen twee dochteren sinte gheertruyt eñ sinte begghe eñ deylden die heerlicheyt vã brabant bi sinte amandus rade also dat elck dochter wist wat dat si hebben soude Sinte gheertruyt nam een deel vand heerlicheyt eñ vanden goede eñ stichtede een edel cloester vã edelre joncfrouwen in wals brabant dat nyuel hiet eñ toech daer seluer in eñ was abdisse Ende liet hoer suster sinte begghe dat hertochdom van brabant eñ hoer wert een man ghegheuen eñ was sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerschelt.

Anno dm̄ — vi^c xlix — vi^c lxxxvij

hertoghen van brabant — Angijs. — pippijn vã haerstel.

Regnierden — xxxviij jaer — xxix jaer

Angijs hertoch vã ouerschelt was hertoch vã brabant van sijns wijffs weghen xxxviij jaer Ende hi wan een soen van sinte begghe eñ hiet puppijn vã haerstel. eñ dese hertoch angijs was oeck een man vanden pallaes eñ raet ende sweertdragher des coninckx van vrancrijck Hi wert in een strijt ůslagen int jaer ons heren vi^c eñ lxxxv.

Puppijn van haerstel hertoch angijs eñ sinte begghen soen was die vierde hertoch van brabant xxix jaer Ende oeck was hi een man vanden pallaes ende ouerste raet ende sweertdragher des conincs vã vrancrijck. dese puppijn wert seer machtich in vranckrijck Ende der coningen macht eñ ontsich dat begonde te slappen Ende puppijns dinghen ende macht dat begonde seer te wassen Ende puppijn wort so machtich eñ sloech sijn hant aen lothrijck eñ bleeff daer gheweldich heer off Eñ hi street menighen strijt teghen die heyden eñ teghen coninck rabbout vã vrieslant Ende hi seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om den coninck rabbout eñ die vriesen te bekeren &c.

denijs

grymonaert.

Noch van hertoch puppijn.

¶ Dese hertoch puppijn had een wijf eñ hiet peltruyt daer wan hi twee sonen bi die een soen hiet denijs eñ die ander soen hiet grymonaert Ende dese hertoch puppijn bi sijn wijfs tijt so was daer een alte schone joncfrouwe eñ hiet alpiãdes ende puppijn creechse lief eñ wan daer een soen bi eñ hiet kaerl marceel Ende dese twee edel sonen storuen voer den vãder Ende kaerl marceel die bastaert was wert hertoch van brabant na den vãder Ende om dat sinte lambert den biscop van ludyck hertoch puppijn berispede dat hi desen soen in ouerspul ghewonnen hadde so wert sinte lambart vermoert van dodo deser joncfrouwen broeder daer puppijn desen soen bi creech Ende alle die ouer sinte lamberts doot waren die worden al rasende eñ beten hem seluen handen eñ voeten off eñ storuen in groter onsalicheyt Ende hertoch puppijn starff int jaer vij^c eñ xv.

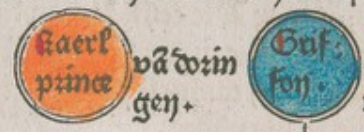

vã doringen. eertsbiscop van riemen.

vij^c | xvi

Kaerl marceel hertoech puppijns soen was die vijfte hertoech van brabant ende oeck van lothrijck xxvij jaer Hi was

Dese kaerl starff int jaer ons heren vij^c xli op die xi kalende vã nouember eñ leyt begrauen tot sinte denijs.

xxvij jaer

oeck een man vanden pallaes eñ sweertdragher des coninckx van vrancrijck Eñ hi was oeck die meeste eñ die machtichste hertoth van vranckrijck want hi wert so machtich dat hi alle die croen regierde eñ het most al bi hem wt gaen eñ daer en mocht gheen coninck van vrancrijck wesen ten was bi sinen wille Ende hi street alte veel strijden eñ becrachtichde veel grote lant scappẽ Als beyeren sassen die vriesen bourgoengen provincien almaengen swauen Ende street teghen die sarracenen die hi of sloech iij^c dusent man eñ hi en street nye hi en want eñ hi had ter wapen meer eer dan enich van sijn ouders Eñ dese hertoch kaerl had een wijf hiet alpays daer had hi iij sonen bi Die outste soen hiet kaerl eñ was prince van doringen van oestenrijck van bourgoengen ende van provincien eñ regnierde vijff jaer Ende doe gaff hi al sijn heerlicheyt ouer puppijn sinen broeder eñ wert monick Eñ dit was die kaerl daermen van sinte gillis legende off leset Die ander soen hiet puppijn die cleyn eñ die wert hertoch van brabant van lothrijck ende namaels coninck van vranckrijck Die derde soen hiet griffon eñ was eertsbiscop van riemen.

Puppijn diemen hiet die cleyn hertoch kaerl marceels soen was die seste hertoech van brabant eñ van lothrijck xxix jaer Ende regierde die heel croen van vranck-rijck Ende doe kaerl sijn broeder monick wert doe quamē alle die landen voerscre-uen op hertoch puppijn Ende al was dese puppijn cleyn van liue hi was nochtans alte stout eñ vrome eñ groot van herten Ende hi had die croen van vranckrijck so gheheel in sinen handen off hi selue coninck had gheweest Ende die coninck en had nijt dan den naem want die coninck hilderick die toe coninck was die was een goedertieren vreedsam man Ende dese coninck hilderick wert van die croen gheset ende wert in een cloester ghedaen eñ monick ghemaect tot sinte medaerts tot syson eñ hertoch puppijn wert coninck ghemaect van vranckrijck int jaer ons heren vij^c eñ li eñ hi was xviij jaer coninck Ende dese pippijn had een wijff hiet bertraet daer hi twee sonen bi wan Die een hiet karolus magnus eñ wert coninck van vranck-rijck na den vāder Die ander hiet kaerlemannus. siet in die cronijck van vranck-rijck CC eñ ij Item coninck pippijn starff int jaer vij^c eñ lxix eñ wert begranen tot sinte denijs bi sijn vāder.

Anno dm̄	vij^c xliij	vij^c lxxij	viij^c xv
hertoghen van brabant	Puppijn die cleyn	Karolus magnus	lodewijck
Regnierden	xxix jaer	xliiij jaer	xxvi jaer

Karolus magnus

coninck puppijns soen was coninc vā vranc-rijck xxx jaer eñ keyser van romen xiiij jaer Ende was oeck die seuende hertoch van bra-bant eñ van lothrijck xxx jaer Ende van de-sen edelen coninck kaerl waer so veel of te scri-uen van sijn duechde van sijn macht ende van sijn ontsich vā sijn grootheyt vā sijn vromich-heyt van sijn grote starckheyt dattet te veel te scriuen waer wantmen in die cronijcken vā-den keyseren C eñ xxxvij eñ in die cronijck van vranckrijck CC eñ iij ghenoech daer of vijnt. Item van karolus magnus twee wiuen eñ van hoer kinder vijntmen ghenoech off CC ende iiij.

Lodewijc coninc kaerls

outste soen was keyser van romen eñ coninck van vranckrijck ende hertoch van lothrijck eñ van bra-bant xxvi jaer. Dese keyser lode-wijck had iij sonen Die eerste hiet lotharius eñ was keyser vā romen Die anderde soen hiet lodewijck co-ninck van germanien Die iij soen hiet kaerl die kaluwe eñ was co-ninck vā vranckrijck hertoch vā brabant van lothrijck eñ oeck na keyser hi leyt tot mets begrauen.

Kaerl die caluwe was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck xxxiiij jaer Ende na was hi oeck keyser wat min dan twee jaer De se kaerl had drie sonen als lodewijck. kaerl. eñ kaerleman Ende een dochter hiet judith greuinne van vlaenderen leset die cronijck van vranc: rijck CC eñ vi.

Lodewijck coninc kaerls soen was coninc vã vranc: rijck eñ hertoch vã brabant eñ van lothrijck twee jaer Ende als hi starff so bleeff sijn wijff kijnt draghende eñ creech doe enen soen eñ hiet kaerl die simpel.

Van lodewijck coninck van germanien.

Lodewijck coninck van germanien des kijnts oem was coninck van vranckrijck eñ hertoch van brabant ende van lothrijck van des kijnts weghen vijff jaer lanck.

Kaerl coninc van germanien na sijns broeders doot die was oeck des kijnts oem Ende die was coninck van vranck: rijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant vã des kijts weghen vijff jaer.

Vdo greef robberts soen van angiers was coninck van vrancrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant mit onrecht ix jaer.

Van kaerl die simpel.

Kaerl die simpel off die groue coninck lodewijcks soen als hi te man ghecomen was so wert hi coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxi jaer Eñ na wert hi gheuanghen vã greue egbert van vermandoys eñ starff int prisoen Ende greue egbert van vermandoys Ende die greue van sarters hadden grote oerloghe wie dat van hem beyden coninck soude wesen Ende die franssoysen en wouden nyement van hem beyden hebben Ende namen rodolphus hertoch ritsaerts soen van bourgoengen.

Van rodolphus van bourgoengen.

Rodolphus hertoch van bourgoengen was coninck vā vranc rijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xiij jaer.

Van lodewijck coninck kaerls soen.

Lodewijck coninck kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxvij jaer Eñ hi had twee sonen als lotharius eñ kaerl Hier off leset die cronijck van vranckrijck CC ende vij hi leyt tot riemen begrauen.

Van lotharius coninck lodewijcks soen.

Lotharius coninck lodewijcks soen was coninck van vrancrijck xxxi jaer eñ hertoch vā lothrijck eñ van brabant iiij jaer Ende dese lotharius in sijn iiij jaer die goede eñ beghifte kaerl sinen broeder eñ gaff hem lothrijck eñ brabant daer hi hertoch off was Eñ die coninck lotharius liet enen soen after eñ hiet lodewijck Dese lodewijck was coninc na den vāder ij jaer lanck eñ doe starff hi sonder kinder Eñ die croen soude mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant Mer hugho capet die greue was van parijs eñ nijt totter croen van rechts en behoerde die ontweldichse kaerl den hertoech eñ behieltse mit forsen eñ sette of puppinq gheslacht die ij^c ende xxvij jaer die croen hadden beseten eñ bleef selue coninck eñ sijn gheslacht tot noch toe

Anno dm̄	ix^c xxi	ix^c xxxiiij	ix^c lxi	ix^c lxv	ix^c xciiij
hertoghen van brabant	rodolphus	Lodewijc kaerl soen.	lotariq lodewijcs soen.	kaerl. lodewijc des simpel ꝑ	Otto. kaerls soen.
Regnierden	xiij jaer	xxvij jaer	iiij jaer	xxix jaer	xiiij jaer

Van kaerl coninck lodewijck die simpels soen.

Kaerl coninck lodewijck die simpels soen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xxix jaer Ende hi liet een soen die otto hiet Eñ een dochter die gherbrech hiet Op desen hertoch kaerl van brabant so bestarff die croen van vrancrijck Mer hugho capet greue van parijs ontweldichde hem die croen mit fortsen eñ venc hem eñ hielt hem tot oerliens gheuanghen legghen Nochtans hugho capets moeder eñ hertoech kaerls moeder waren twee ghesusteren Ende waren des keysers susteren otto van sassen.

Van otto hertoch kaerls soen.

Otto hertoch kaerls soen was hertoch van lothrijck eñ van brabant xiiij jaer lanck Ende hi starff sonder kinder Eñ hertoch godeuaert van ardennen creech van keyser heynrick dat hertochdom vā lothrijck.

Van godeuaert hertoch van ardennen.

Godeuaert hertoch van ardennen wert hertoch van lothrijck nae hertoch otto eñ daer na goeselen sijn broeder eñ daer na gouaert goeselens soen eñ daer na gouaert sijn soen diemen mitter buul in hollant hiet Hi starf sonder kinder hi liet een suster eñ hiet yde eñ nam te man greue juustaes van louen ende daer van si bi den greue juustaes van louen Ende hertoch godeuaert van lothrijck eñ van bulioen ende greue houdewijn Ende hertoch godeuaert bleef ouer meer Ende hertoch heynrick van limborch die creech dat hertochdom van lothrijck Mer hi verbuerdet te ghen den keyser Ende die keyser gaf greue godeuaert van louen eñ van brueſel. diet mit gods recht toebehoerde Ende die wert doe hertoch ghemaect van lothrijck eñ van brabant Ende dese hiet godeuaert mitten baerde.

Van gheerberga greuinne van louen eñ van brueſel.

Gheerberga hertoch kaerls dochter eñ was otten suster eñ hiet greuinne van louen ende van brueſel Dese was rechte vrou van brabant xxvi jaer Mer si en hiet nijt hertochinne. si had enen soen hiet heynrick. si had een may ende hiet lambert eñ was des greuen soen van henegouwen.

Van heynrick greue van louen eñ van brueſel.

Heynrick greef lamberts soen eñ der greuinne soen was greue van louen eñ van brueſel xxviij jaer Ende dese hiet heinric die ouden

Van lambert greue van louen eñ van brueſel.

Lambert heynricks soen was greue van louen eñ van brueſel xv jaer Hi had te wijff oede hertoch goeselens dochter van ardennen.

Van heynrick greue van louen eñ van brueſel.

Heynrick lamberts soen was greue vã louen eñ van brueſel vi jaer

Van heynrick heynricks soen greue vã louen eñ van brueſel

Heynrick heynricks soen was greue vã louen eñ van brueſel xvi jaer.

Van hertoch godeuaert mitten baerde.

Godeuaert heynricks broeder eñ hi hiet godeuaert mitten baerde Dese was greue van louen ende van bruesel Dese godeuaert street seer vromelick teghen hertoch heynrick van limborch ende verdreeffhem wt dat lant bewesten der masen dat brabant toe behoerde Ende godeuaert wert mit des keysers heynricks die vierden sijn vonnissen toe ghewijst dat hi wesen eñ hieten soude hertoch van lothrijck ende van brabant Hi regnierde xl jaer.

Van hertoch godeuaert die anderde.

Godeuaert hertoch godeuaerts soen mitten baerde was hertoch vã lothrijck eñ van brabant vier jaer.

Van godeuaert die iij

Godeuaert die derde alsoe ghenoemt hertoch godeuaert soen die was hertoch van lotrijck eñ van brabant xlij jaer hi leyt te louen tot sinte peters begrauen.

Annõ dm̃	M xcix	M C xxxix	M C xliij	M C lxxxv	M ij^c xxxiiij
hertoghen van brabant	j godeuaert (mitte baerde)	ij godeuaert	iij godeuaert	j Heynrick	ij Heynrick
Regnierden	xl jaer	iiij jaer	xlij jaer	xlix jaer	xiij jaer

Van heynrick hertoch godeuaerts soen.

Heynrick hertoch godeuaerts soen was hertoch vã lothrijck eñ van brabant xlix jaer Ende dese hiet heynrick die eerste ende leyt tot louen tot sinte peters begrauen.

Heynrick die anderde hertoch heynrics soen was hertoch vã lothrijck ende van brabant xiij jaer.

Van heynrick die derde.

Heynrick die derde alſo ghenoemt was hertoch van lothrijck eñ van brabant
eñ jaer Hi leyt tot louen totten predicaren begrauen.

Van Johannes die eerſte.

Johannes die eerſte alſo ghenoemt heynricks ſoen was hertoch van lothrijck
eñ van brabant eñ van limborch xxxviij jaer Hi leyt te bruſel totten minrebroede
ren begrauen.

Van Johannes die anderde.

Johannes die anderde hertoch johans ſoen was hertoch van lothrijck vā bra
bant eñ van limborch xviij iaer Hi leyt tot bruſel tot ſinte gudelen begrauen.

Johannes die derde hertoch ians ſoen was hertoch van lothrijck eñ van brabant eñ van limborch xliij iaer Hi leyt in vlaer begrauen De ſe hertoch iohan en liet gheen ſonen Mer hi had drie dochteren. Die outſte dochter hiet iohanna ende had te man greue willam van hollant die keyſerinnen broeder Mer ſi en had daer gheen kinder bi Ende na ſijn doot had ſi xy hertoch wenſelijn van lutzelnborch des conincks ſoen van bemen Die anderde dochter hiet margriet eñ die had te man greue lodewijck van vlaenderen eñ daer qu am een dochter off eñ had den hertoch van bourgoengen Die derde eñ die ioncſte dochter had te man her toch eduwaert van gelre Mer ſi en had daer gheen kinder bi.

Van johanna hertoch jans outste dochter.

Johanna hertoch johans outste dochter was hertochinne van lothrijck vā brabant eñ van limborch .li. jaer lanck Si had te man greue willam van hollant eñ die bleeff op die vriesen eñ si en had daer gheen kind bi Eñ daer na nam si hertoch wenselijn van lutzenborch ende daer en creecht si oeck gheen kinder bi Si regierde hoer lant eerlick eñ wel na beyde hore mannen doot eñ dede veel duechden Eñ vrou johanna van brabant starff int jaer M cccc eñ vi eñ wert te bruesel ten carmeliten begrauen.

Van margriet hoer suster.

Margriet hoer suster die had bi greue lodewijck van vlaenderen horen man een dochter eñ hiet oeck margriet Dese dochter wert ghegheuen enen hertoch van bourgoengen mer hi starff ende en hadder

Anno dm̄ gheen kinder bi Ende dat hertochdom vā bourgoengen dat quam te houe aen

hertoghen van brabant coninc kaerl den vijften Ende die gaft philips de hardy sinen joncxsten broeder eñ goede hem daer mede Ende doe

Regnierden wert dese margriet greef lodewijc dochter van vlaenderen ghegheuen desen hertoch philips van bourgoengen Aldus so had si twee hertoghen van bourgoengen Ende bi desen hertoch philips so creech margriet drie sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet johan eñ wert hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys Die ander soen hiet anthonis eñ wert na vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moyen hertoch van brabant Die derde soen hiet philips eñ wert greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter had hertoch willam van beyeren eñ van hollant Ende die derde dochter had den greue van sauoyen.

M iij^c lv

Johanna hertoch janss outste dochter

.li. jaer

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch philips soen van bourgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ende van limborch ix jaer Hi had een wijff daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet jan ende wert hertoch na sinen vader Die ander soen hiet philips greue van simpol. dese hertoch anthonis bleef in den strijt doot mitten franssoysen ende den enghelschen int jaer ons heren M cccc ende xv ende hi wert in vueren begrauen.

Van hertoch jan van brabant.

Johannes hertoch anthonis outste soen was hertoch van brabant vā lothrijck ende van limborch vi jaer Hi was een sacht goedertieren man Hi had te wiue vrou jacob hertoch willams enighe dochter van beyeren ende van hollant Hi starff sonder kinder int jaer ons heren M cccc xxvi ende leyt tot vueren begrauen.

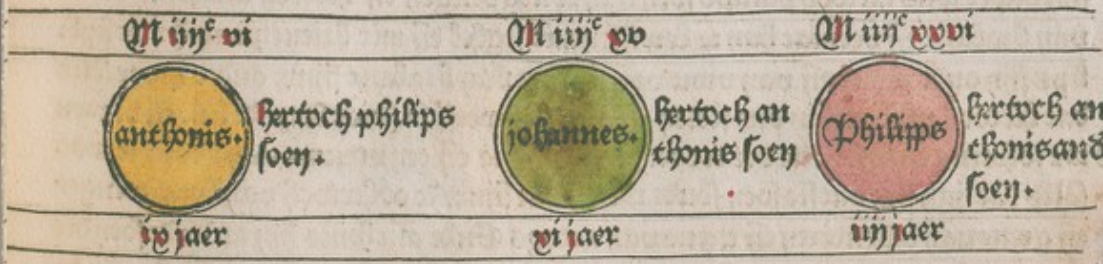

Van hertoch philips.

Philips hertoch anthonis ende soen ende hertoch johans broeder was hertoch vā lothrijck ende van brabant ende van limborch iiij jaer Hi leyt tot vueren begrauen Ende als hertoch philips doot was soe quam vrou margriet van bourgoengen hertoch willams wedue van beyeren ende van hollant die hertoch anthonis suster was van brabant Ende si dede die staten van brabant vergaderen ende gaff hem te kennen dat si waer dat naeste bloet ende dat naeste lijff van brabant op die tijt leuende ende seyde dat si waer een rechte lantsvrouwe van brabant ende dat dat si haer nemen ende ontfanghen wouden voer een hertochginne ende vrouwe van brabant si woude hem wesen een goede ghenadighe vrouwe.

Van hertoch philips van bourgoengen.

Ende corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet mope off was en̄ gafft den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende vanden bloede van brabant en̄ dat hi waer een recht hertoch vā brabant Ende dat dat si hem nemen woudē moer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

Die greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet mope off was die quam oec̄ voer den staten van brabant en̄ gafft te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen en̄ hertoch anthonis broeder van brabant en̄ vermat hem te bewijsen mit seghel en̄ mit brieuen van hertoch philips sijn oude vāder en̄ van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moe dat hertoch philips sijn drie sonen goede en̄ beweesse hi sinen leuende liue en̄ hi vrouwe johanna leuende liue die doe een hertochinne en̄ een vrouwe van brabant was Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen en̄ greue van vlaenderen en̄ greue van artoys Ende anthonis sijn anderde soen die soude wesen na sijnre doot en̄ na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van lotrijck en̄ van limborch Ende philips sijn jongeste soen die soude wesen greue vā nyuers en̄ van ryters mit sulcker vorwaerden Wie dat storue van hertoch johan en̄ van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips greue van nyuers den jongesten broeder off op sijn rechten erfuen En̄ hier om vermat hi hem en̄ seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende dat dat si hem woudē nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die staten van brabant berieden hem langhe Ende ten laetsten namen si en̄ ontfenghen hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Anno dm̄ hertoghen van brabant Regnierden

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

¶ Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant en van limborch xxxvij jaer Hi was die machtichste prince in syn tijt van al germanien en van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des coninex dochter van vranckrijck en hi en had daer gheen kinder bi Dat anderde wijff was des greuen dochter van op greumme van nyuers en hi en had daer oeck gheen kinder bi Dat derde wijff was des coninckx dochter van portegael en daer had hi iij sonen bi Die eerste hiet anthonis en starf joneck Die and hiet joest en starff joneck Ende die derde hiet kaerl en was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc en lxvij op sinte vitus en modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begraven.

M iiij^c xxx

hertoch van bourgoengen

xxxvij jaer

M iij^c lxvij

hertoch philips soen van bourgoengen.

x jaer

Van hertoch kaerl van bourgoengen.

¶ Kael hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant en van limborch x jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was coninck kaerls dochter van vranckrijck en si starff joneck Dat ander wijff was des hertoghen dochter van bourbon en hiet anna en daer van hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van jorcke coninck eduwaerts suster.

DEse hertoch klaerk als sijn vader noch leuede ende hi greue van sarloys was ende noch gheen heer vanden landen en was so toech hi mit ghebeden volcke mit veel edelmannen ouer die somme ende ouer die seyn in vranckrijck ghewapender hant in des coninckx lant ende lach daer vi off viij weken bi sinte denijs ende bi parijs Ende die hertoch van britaengen ende die hertoch van berry ende meer ander vanden ghenoten hadden ghesept bi den greue van sarloys te comen mer si en quamen nijt Ende die coninck lodewijck die dit seer toernde die quam mit machten onuersien ende bestreet den greue van sarloys daer vreselick ghuochten wert ende seer scarp stont mitten greue sarloys Mer die greue sarloys behielt dat velt ende verwachte des coninckx macht mer hi en quam nijt weder Ende daer na quam die hertoch van britaengen ende des coninckx broeder den hertoch van berry ende meer and die tegher den coninck waren bi den greue van sarloys Ende het wert ghededinet tusschen den coninck ende desen prince Ende die greue sarloys creech vanden coninck dat hi beghaerde Ende des coninckx broeder den hertoch van berry soude hebben normandyen Ende die greue van sarloys die toech mit seghe ende mit vrientscappen wt vranckrijck Ende dit gheschiede int jaer ons heren Mcccc lxv.

Anno dñi

hertoghen van brabant

Regnierden

ALs den greeff klaerk weder in brabant te huus was ghecomen soe vant hi dat ghestornen was elyzabeth van bourboen sijn ghetrouwede wijff ende dat si was begrauen tot antwerpen in sinte michiels cloester waer om dat hi seer droeuich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

HIer en binnen is die stadt ende dat bisdom van ludyck ghereesen in rebellicheyt tegher lodewijck van bourboen horen biscop ende tegher hertoch philips om dat hi een beschermer was vanden biscop voerscreuen Groet verdriet isser dan ghescheit van oerloghe tusschen tlant vā ludyck ende hertoch philips landen Mer die vā dynant deden hertoch philips ende sinen soen den greeff vā sarloys meer confuys dan yemāt ands want die van dynant hengen een ghelikeniff van een man ghemaect naden greue van sarloys buten hoer poerten in confuys ende schande vanden greeff van sarloys ende spraken alte spitich opten prince van sarloys Hier om als dese greue van sarloys wt vranckrijck weder quam in brabant bi sinen heer sijn vad ende dit verhoerde dat hem seer toernde. so vergaderde hi opt cort weder al sijn volck ende veel meer dan hi in vranckrijck hadde. Ende hertoch philips sinen vader toech selue

Smede mit sijn soen eñ mit groter heeruaert voer die stadt vā dynant die seer starck was van poerten eñ mueren eñ heeft die stadt beleghen Eñ hertoch philips ghing self legghen in bouines tegens dynant ouer eñ liet greue kaerl sijn soen int heer leg ghen om die stadt te winnen Kaerl heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende gheuochten eñ want si gheen hoeft en hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tijden als vuyl vfenen eñ blote boeuen die so vasten stadt nijt en dorsten houden Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe boeuen onthoeft eñ sommighe ouer int water gheworpen Ende man eñ wijf eñ kinder mos ten alte samen wt den horen strijken eñ voert vten lande eñ alle die husen kercken eñ clusen poerten eñ mueren die worden verbrant eñ neder gheworpen ja die fon: damenten worden wt gheroyt eñ wert effen slecht ghemaect dat seker een swaer cor reccie was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden Dit ghe schiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten gansen sticht eñ sochten ghenāde aenden hertoch van bourgoengen eñ aen sinen soen eñ het wert ghededinct dat si horen heer in nemen souden eñ doen hem dat si sculdich waren te doen mit meer ander punten eñ souden den hertoch van bourgoengen eñ sinen soen gheuen voer sinen scāde sess werff hondert dusent cronen tot sekeren terminen eñ si betaelden twee terminen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte viten dach eñ modestus dach so starf te brugghe hertoch philips Ende wert na begrauen te dygon in bourgoendien eñ sijn wijff elyzabeth starff daer na int jaer M cccc lxxi in december in arris bi sin te adamars eñ leyt begrauen te karthusers in gosnay.

Van hertoch kaerl.

Als hertoech philips ghestoruen was so is kaerl sijn soen gheworden hertoech van bourgoengen van lothrijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen hollant zeelant namen. heer van vrieslant salinis malinis eñ marcgreeff des heylighen rijcks Eñ doe hi mitten eersten tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vanden ghe: meenten eñ si dwonghen hem of sondlinghe preuilegien Mer eer yet lang so wort hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch kaerl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt wille.

Int jaer ons heren M cccc lxvij na hertoch philips doot so hebben die van lu-
dyck weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck eñ hertoch kaerl Eñ si sijn ghe
toghen mit groter macht voer hoey eñ hebben die stede gewonnen om horen biscop
te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt wech gheco
men eñ si en hebbens nijt gheuanghen Als dit hertoch kaerl vernam so seynde hi
groot volck van wapen teghen die lukenaers om die te bedwingen van hoer rebel-
licheyt Ende daer is op gheresen een groot oerloghe Voert so is hertoch kaerl selue
ghecomen eñ heeft starclicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel
bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyck bedwin-
ghen eñ mit cracht in winnen Eñ als die van ludyck dat vernomen hadden so qua
men si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ont
setten eñ hertoch kaerl daer off te slaen. eñ daer wort gheuochten enen strijt eñ die
van ludyck verloren die strijt want si verloren daer heer staes van strael hoer ban-
nier dragher eñ heer bara ridderen mit drie dusent man eñ die ander liepen e wech
in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect iij^c ridderen Daer vã
dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vã montfoert. aelbert
Anno dm van schaghen. eñ jan ruychrocks twee sonen als willam eñ jan Daer na ghing her
toch kaerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen eñ ander instrumenten
hertoghen Mer die borghers gauen hem op ĩ hertoch kaerls ghenade Hertoch kaerl die heeft
van brabant se ghenomen in ghenade behoudelike dat si hoer selfs poerten mueren toernen selue
souden neder werpen eñ hoer graften vullen eñ een somme van penninghen gheuen
Regnierden Ende mosten al hoer bussen boghen kusen hameren pieken panser harnesse ende alle
weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt eñ neder legghen
ouer een hoep in des hertoghen hadden voerscreuen Daer na in die seluer manieren
heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen eñ harck eñ bilsenbree maeseyck barin-
ghen tongheren weset eñ hoey tuwijn eñ boeuijn Alle dese steden heeft hertoch kaerl
vernielt want si hebben hoer poerten eñ mueren verloren.

Voert so is hertoch kaerl ghetoghen voer die stadt vã ludyck ende heeftse seer
anxtelick beleghen Die borghers sijn seer verueert gheworden eñ si sijn wt die stadt
ghecomen in linnen hemden voer hertoch kaerls tente eñ hebben ghebeden ontferm-
herticheyt Als si langhe op hoer knyen gheleghen hadden so heeft hise op sommighe
condicien ontfanghe in ghenade onder welcke condicie was dat si al hoer wapenen

Ouer ghewen souden eñ oeck poerten woernᵉ muren verliesen souden ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit sijn volck in comen soude als si deden Als die her-
toch daer in was so mosten si in des hertoghen handen brenghen alle haer hant ves-
ten brieuen preuilegien die si hadden van pausen keyseren coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer ghewen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alst hem beliefden eñ daer toe mosten si betalen alle die oude sommen
van penningen die si schuldich waren ende grote somme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant ghewen grote somme van penninghen Ende
die hertoch van brabant soude wesen euich erf voecht eñ mombaer des ghestichts
van ludick ende nymmermeer teghens hem te stellen ende si souden haren biscop
betalen ende doen ende houden in alken manieren als si schuldich waren Ende des
so behielden die van ludick hoer lijff ende hoer goet Ende si souden oeck alle hoer
poerten ende hoer muren neder werpen ende graften vullen Ende hoer pywen die
op hoer merct stont daer si hoer justitie voer hielden dede die hertoech op breecken
ende dedet te brugghe op die burse setten Dier wijle dat hertoech klaerk binnen lu-
dick noch was so vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck
rijck tot die van ludick gheseynt hadde om hem luden te sterckten teghen hertoech
klaerk. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech klaerk alle dinck in
ludick wel gheordineert heeft soe is hi weder thuus mit victorie tot sinen landen
ghereyst.

In jaer ons heren M iiij^{c} lxviij so heeft hertoech klaerk tot brugghe omtrent
sinte janss misse ghetrouwet Margariet des conincs Eduwaerts suster van enge
land Ende heuet daer die bruloft ghehouden mit groter costelicheyt ende eerheyt.

In jaer ons heren M iiij^{c} lxviij omtrent sinte janss decollaci so heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quade informacien die hem ghedaen worden verga-
dert groot volck te wapen om hertoch klaerk te verderuen Ende als hertoch klaerk
dat vernam so heeft hi daer teghens vergadert oeck een groot heer van volck om
dat verdriet te keren Mer corts daer na so sijn si vereinicht ende ghesoent ī pywe-
nen ende si hebben daer op ontfanghen dat heylighe sacrament Als si aldus ghe-
soent sijn so is die coninck tot brusel in brabant ghecomen tot hertoch klaerk Eñ
die selfde hertoghe heuet den coninck eerlicken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen Ende hebben verdreuen wt ludick alle die gheen die hertoech kaerl daer in gheset hadde Ende die van ludick aldus rebellierende teghen hertoech kaerl soe sijn si ghereyst tot tongheren bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daen ghehaelt ende gheuanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch kaerl Als dit hertoech kaerl vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om beleghen mit groter heer craft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten biscop die si gheuanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen hertoech kaerl van bourgoengen v neue. wij sellen v laten gaen tot hem Als die biscop dat gheloeft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech kaerl Mer dier wijle datmen vā pays sprac so sijn tegens d nacht cc lukenaers wt ghecomen all heymelic int heer ende hebben grote schade al heymelike ghedaen Mer alsmen dat vernam so worden si verslaghen En doe hertoch kaerl dat vernam so dede hi die stadt van ludich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt te beschermen. mer ten batede hem nijt Want hertoech kaerl heuet so sterck aenghe uochten dat hi mit ghewel digher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn side. dit gheschiede int jaer ons heren M iiij^c lxviij des sonnendaghes voer alre heylighen dach Als dan hertoch kaerl in is ghecomen so wortet al doot geslaghen dat men te wapen vant Mer priesteren moniken worden al veriaecht Ende maechden nonnen eñ beghinen worden te scheep wech gheuoert ende als dit gedaen was so wort die stadt beroeft ende aen brant ghesteken wtghenomen kercken cloestren eñ dat straetgen daer hertoch kaerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant eñ verdoruen was so is hertoch kaerl weder om ghecomen in brabant Eñ die conic is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoch kaerl ghereyst tot veel plaetzen binnen sinen landen Ende heeft seluer ter audienci ende te recht gheseten.

Anno dm̄

hertoeghen vā brabant

Regnierden

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiij^c lxx. soe is wt Enghelant verdreuen gheweest die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is geworden een rouer op die vlaemsche hollantsche zeelansche scepen Ende hier om so is weder vyantscap op gheresen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoech kaerl Mer als hertoch kaerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit groter macht wt vranckrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den coninc daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer rusaert greue van werwijck die is nochtane tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdreuen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij gheweken wt enghelant ende is ghecomen aen in tessel Die stede houwer van hollant als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach al inden haech tot kermisse toe Ende als kermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch kaerl ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe gheschiede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae oû ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe-worden ghewel dich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greeff van werwijck ghemaect had tusschen lodewijch den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl soe is hertoch kaerl ghetoeghen mit groter macht van volck voer Amyens om dat in te winnen Mer wanttet die coninc wel beset hadde mit volck van wapen eñ spijs so en heefft hi daer nijt veel op bedreuen Nochtan bleeff hi daer voer legghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck duerende.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe-gaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl. so is hertoch kaerl ghereyst mit groter heeruaert ouer die somme ende heefft beleghen die stede van ne-len ende heefttet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heeft hi ghewonnen roy eñ mondidier Oec so heeft hi aengeuochten bouinis. mer dat en wan hi nijt Noch so heeft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijcs ende nucastelen eñ heeft groet scha de ghedaen in vrancrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot ru waen toe Teghen al de sescãde so en heeft die coninck nijt veel weers ghedaen dan dat hi sijn sloten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die coninc die colomp ne mit veel scepen leggen op die zee die grote scãde ĩ die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer teghens ghecomen waren so weken die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten worttet weder in bestant gheset tot datmen soude scriuen vier ende tseuentich in Aprill.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxiij ometrent sinte michiels dach soe is tot Trier ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscoppē hertoghen marcgrauen ende heren om daer te tractieren mit hertoch karl om profijt van veel saken Ende als dit hertoch karls heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit groter costelicheyt. ende grote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcander omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoch karl een costelike maltijt bereyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe geschiede Ende als si daer na een weynich tijts mit malcander ghesproken hadden. so is een yghelick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst nijt vernomen wat dat si ghesloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch karl dat parlement ghecordiniert te machelen ende van nywes opgheset.

Anno dm

hertoghen vā brabant

Regnierden

Int jaer ons M iiij^{c} lxxiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch karl soe isser weder een bestant ghemaect een jaer lanck duerende Ende in dit selue jaer isser een groot oerloch op ghereesen tusschen hertoch karl ende dat bisdom van colen Want doe wobbrecht biscop van colē dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die van nuys mit ander veel steden ende heren int bisdom voerscreuen hier om is die biscop ghetoghen tot hertoech karl ende heeft hem verwonuen tot sijn hulper Als dan hertoch karl die rebellheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys vernomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer sterckelicke beleghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen marcus ridder jonckheer Euert van withem jan van lijgkerken mit ander veel ridderē ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als principael Capiteyn Ghereloff heer van breenbach ridder hertoch karl hadde bi hem veel lombaerdē ende Enghelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch karl heeft menich werf die stede aenghestormt seer vreselick ende oeck grote schade ghedaen aen muren poerten ende toornen ende veel borghers doot geschoten Mer die van nuys hebbē hem stoutelick geweert ende hebben groot volck doot ghescoten vanden ghenen die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer ometrent sint janss misse.

¶ Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmercken mit greeff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruynswijck mit den hertoch van mekelenburch. ende die graeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreeff so is hi weder om ghereyst.

¶ Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch kaerl Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech kaerls heer.

¶ Ten laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch kaerl te verdriuen van dat beleg van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch kaerl lach Dickwijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mochte hertoch kaerl mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet gheordiniert daer in wt ghesproken wort Ende die lagaet Alexander seyde dat segghen Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerloghen Eñ nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten bliuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende al dꝯ nam dat beleg sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech kaerl oeck tot sijn landen ghereyst.

¶ Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxv Alst bestant tusschen den coninck van vranc
rijck ende hertoech blaerk ten eynde was ghecomen so hefft die coninck weder om
grote scade ghedaen op hertoch blaerks landen beyde te water ende te lande Veel sce
pen hebben die franssoysen op die zee verdruen Mer als die hollanders daer te
ghens veel scepen weder op die zee ghescynt hadden soe en gheschiede die scade nijt
meer also groot. ¶ Die coninck heeft oeck veel lants ghebrant in piccardien in
Artoys ende veel cleyn steetgens in ghewonnen.

¶ Als dan hertoch blaerk dit heeft vernomen noch voer nuys leggende so heeft
hi hem verbonden mit Eduwaert den coninck van enghelant teghens den conine
van vranckrijck Ende die coninck van enghelant is te calis ouer ghecomen mit
grote macht van ridderen ende knechten Ende is in vranckrijck ghereyst om nor
mandien in te winnen. Des ghelijck so is hertoch blaerk oeck ghecomen in vranc
rijck om sijn leet te wreken Mer als die coninck van vrancrijck sach dat hi ver
heert was so heefft hi pays off bestant ghesocht.

Anno dm

Hertoeghen
vā brabant

Regnierden

¶ Een laetsten isset daer toe ghecomen dat die conine van vrancrijck huet pays
verworuen mit den conine van enghelant in dese manieren Als dat des comes
soen van vranckrijck soude trouwen des comes dochter van enghelant En hier
en binnen teghens dat dese kinder out ghenoch werden souden so soude normandi
en noch bliuen onder den coninck van vranckrijck.

¶ Hertoech blaerk en heeft ghen pays willen maken mitten coninck van vranck
rijck Mer hi heefft ghemaket bestant neghen jaer duerende Ende als dit ghedaen
was so is een yghelijck thuus ghereyst.

¶ Buten dit bestant bleeff buten ghesoent die greeff van simpol waer om doe hij
ghewelen was tot berghen in henegouwen so wert hi daer gheuanghen Ende wat
hi des comes van vranckrijcs dienaer hadde geweest so dede hem hertoch blaerk
hem ouer leueren in des comes hant En die coninck heefft hem te parijs doen ont
hoeden.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxv. nae sinte michiels dach als dat bestant ghemaect was tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch kaerl so is hertoch kaerl mit groter macht ghereyst int hertichdom van loreynen om den hertoch van loreynen daer wt te verdriuen Want die hertoch van loreynen hadde hertoech kaerl onseyt die wijle dat hi voer nuys lach ende hadde mit die switsen grote scade ghedaen in hertoch kaerls landen Twelck hi nv wreken woude. ¶ Hij is dan gecomen mit groter heer crafft in loreynen ende heefft veel steden ende sloten ghewonnen ende veel dorpen verbrant Ende als die hertoech van loreynen sach dat hi hem nijt en mochte weder staen so is hi gheweken in vranckrijck.

¶ Daer na heefft hertoch kaerl die stede van nansy beleghen En̄ ten lesten wortet hem op gegheuen ende hi heeftet beset mit sijn volc Als hij dan dat lant vā loreynen in ghecreghen hadde so is hi ghereyst in sauoyen om den hertoech van sauoyen te baten te comen Want si grote scāde gheleden hadden vanden switsen om sinē wille Hier om soe heefft hij hem bereyt om die switsen in te winnen Mer sijn victoriē sijn nv al ghedaen.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c lxxvi so hadde die hertoch daer na een strijt tegens die switsen die hi verloes Ende daer bleuen al sijn costelike juwelen.

¶ Daer nae omtrent sint janssmisse hadde hertoech kaerl van bourgoengen die anderde strijt teghens die switsen die hi oeck verloes mit veel volcks.

Int jaer ōs heren Miiij^c lxxvij na jaers dach so lach hertoch kaerl voer nan:
sy wanttet hem weder off ghewonnen was vanden hertoch van loreynen Ende om
trent dertiendach so hadde hi daer weder een strijt teghens sijn vyanden daer hi god
betert in doot bleeff nae dien dat hi brabant mit sijn ander landen regiert hadde tiē
dalf jaer Ende hi en liet gheen kijnder achter dan maria sijn Enighe dochter die da
er na trouwede hertoch maximiliaen van oestenrijck des keysers frederijcus sijn
soen.

Maximilianus des keysers frederics soen Vander ghenāden gods hertoch vā
Oestenrijck. van Bourgoendien. van Lothrijc. van Brabant. van Steyr. van
Kerrondon. van Krayn. van Limburch. van Lutzenburch. ende van Gelre. ꝛc̄
Greue van Vlaenderen. van habspurg. van Tyrol. van Phiert. van Khiburg.
van bourgoendien. ende van Artoys ꝛc̄. Palsgraue van henegouwen. hollant.
zelant. namen. ende van Zutphen ꝛc̄ Marcgraue des heyligen Roemschen rijcks
ende van Burgau. Landgraue in Elsass Ende heer van vrieslant. der windis:
thenmarch. van Poertenau. van salinis ende van machelen ꝛc̄.

¶ Dit sijn die cronijken van vtrecht ende vanden bisdom ende vanden ghestichte vā vtrecht hoe dat yerst began. Ende van alden biscopn die daer ghweest hebben Hoe langhe dat elck ghregniert heeft eñ eerst te beghinnen van vrieslant ende holland.

Vrieslant is seer gwot Ende daer is menicherhande landen in. Want daer sijn veel bisdommē eñ hertochdom ende greefschepen dat nv elcke sonderlinghe goede ende eerbaer beheerde prijncelijcken landen sijn die in ouden tijden inder provincien van vrieslant gheresent waren ende neder sassen Want vander elue tot sincual dat resentmen al inder provincie van vrieslant ende neder sassen lant Ende dese vriesen ende neder sassen dat was quaet wilt onbeheert volck. ende die landen waren gwot ende wilt eñ veel onbewoent Alsoe sijn si van menigher hande volck beheert ende begrepen ende beseten. Want hollant was al bosscagi ende wildermisse eñ dat wert eerst begrepen van wilt volc dat quam wt een eylant dat Albyon hiet ende namaels britaengen hiet ende nv enghelant hiet Ende comenck Brutus die wan ende betrachte dat eylant. Albyon ende versloech daer veel riesen ende ruesinnen. ende van dien wilde volck dat wt den landen verdreuen was wort hollant eerst begrepen. ende die hieten langhe tijt slauen Ende dit was ix^{c} jaer voer gods gheboerte. eñ was inden tijden dat samuel rechter was ouer dat volck van jsrahel Ende dit volck hilicte veel aen die wilde neder sassen off vriesen ende des volcs wort veel Ende si deylden hem Ende een deel van dese volck toghen ouer ende bewoenden een deel lants dat nv zwt hollant hiet Ende voert een deel dat nv neder lant van ghelre hiet Ende dit volck hieten doe voert die wilten.

¶ Daer na inden tijden dat Regnierde julius cesaer. Ende was voer ypristus gheboert lviij jaer doe was julius cesar wt gheseynt van die van romen om dat hi alle die landen brengen soude onder die Roemsche macht die bestreet hi eñ bedwanc die wilde slauen ende die wilten dat si in ghenade ghinghen Want julius versloech horen capitayn een alte groten riese ende hiet Rabon.

¶ Daer na int jaer alsmen screef na ons heren gheboert xl jaer so was een keyser ende hiet Claudius ende toech in britaengen om dat si die van romen horē thinst onthielden ende bedwanse weder Ende int weder keren so street hi teghens die slauen ende wilten ende verwanse. Eñ die keyser die noemde die grote bosscagy eñ wilderniſſe dat nv hollant ende vlaenderen hiet Ende hietet dat wilde wout sonder ghenade dat langhe tijt so hiet.

Van Anthonius van Romen

Daer na jnt jaer ons heren gheboert alsmen lxv screeff so was een keyser te ro:
men die Nero hiet Een seer wreet loes tyran die alte veel quaets dede Hi dede sinte
peter crucen ende sinte pouwels onthoefden ende hij dede der heyligher kercken die
eerste persecucie Hi dede die stadt van Romen tot vier eynden aensteken ende lietse
neghen daghen lanck bernen om den schonen brant te sien. Hi dede sijn selfs moed
ende sijn suster doden ende oeck sinen wijsen meister seneca. Hi plach daghelix te
visschen mit gulden zeghenen mit coerden van syde Ende hi dede veel edelre tribu:
nen ende senatoren van romen doden ende nam hem al hoer goet Ende veel ruum:
der wt romen van vrese sijnre boesheyt ende veel verdreeff hi daer wt romen bouen
recht om dat si sijn boesheyt laecten ende hem nijt en volchden Onder den welcken
Waren twee edelmannen die een hiet granus ende die ander hiet Anthonius Gra
nus was j vāden edelen senatorē van romē eñ Anthonius was een vanden edelen tri
bunen van Romen.

Van granus die Aken stichten

Granus die nam veel schats ende goets mede ende toech mit sijn ridderscaps eñ
mit sinen volck ende quam doer dat lant van gallen ende quam in ardennen daer
vant hi in die woestinen sweuelich water Ende daer bij tymmerde hij een pallaes
Ende daer af hiet die selue stede huden des daghes aqua granis.

Hoe Anthonius Anthonina stichte

Anthonius die nam oeck veel schats mede eñ
toegh mit sijn ridderscapp eñ mit sijn volck doer ger
manien dats doer duutslant Eñ quam inder wil
der neder sassen lant dat nu vrieslant hiet ende in
den kant dat nu hollant hiet. ende daer maecten hij
bi den stroem vanden rijn een pallaes mit eenre ves
ten ende dedet hieten Anthonina na hem seluen eñ
dat langhe jaren also hiet. eñ dit maecte hi int jaer
ons heren lxv. ende Anthonius mit sijn nacomelin
ghen besaten dit langhe jaren mit crachten tot dat die slauen ende wilten die stadt
Anthonina wonnen ende vernielden ende Anthonina stont C eñ xxi jaer.

Hoe Anthonina verdestrueert wert

Daer na inden jaren ons heren C ende lxxxvi so staken hem tesamen die wilte
dat was dat volck dat in zwt hollant woende ende die slauen mit groter macht eñ
quamen ende belaghen Anthonina eñ wonnent mit crachten ende versloegen daer
veel volcks ende worpent om ende verdestrueerden Anthonina eñ tymmerde een
casteel sonderlinghe vast Ende dit wrede volck noemden dit casteel na hem selue
ende hietent wiltenborch ende sloeghen hem daer neder ende daer bleefter een groot

deel vanden wilten woenen ende si en begheerde anders nijt dan onvrede ende strijt ende en lieten niement mit vreden.

Vanden wilten

Daer na alsmen screef iij^c ende lxxij bi des keysers valenciaens tijden soe hadden vrede ghemaect mitten neder sassen dat nu vriesen hieten ende die slauen die nu hollanders hieten. ende die wilten die nu stichts eñ zwt hollanders hieten dese staken te samen mit veel scepen ende toghen mit groter heercraft den rijn op in almaẽgen eñ deden alte grote schade ende oeck in gallen ende versloeghen alte veel volcs.

Hoe wiltenborgh verdestrueert wert.

Ende als die keyser valenciaen dit vernam van dese onvroeden volck hoe dat sijt maecten so versamende hi een groot moghende heer van volck eñ haestede hem seer om dit quãde heydensche volck te weder staen soe dat hij die auentuer creech dat hijse verwan ende bedwancse aen dat roemsche rijck ende behielt al hoer scepe ende quam den rijn neder aen neder sassen lant ende toech ende verwoeste dat casteel wiltenburch ende bedwanc die vriesen eñ alle die landen onder den roemschen rijck ende keerde weder vã daen mit groter eeren int jaer ons heren iij^c eñ lxxxvij Ende om dattet so couden lant was so noemdent die romeynen vrieslant Mer dese landen bleuen noch al heyden iij^c iaer eer si kersten worden Ende daer nae alsmen screef iiij^c ende xvi so staken hem te samen die neder sassen mit horen coninck engistus ende horses sijn broeder ende mit die slauen ende toghen ouer in britaengen eñ verdreuẽ daer wt die britoenen eñ beheerde dat lant selue ende worden daer coninghen aff Ende na dese coninck engistus so noemdemen dit volck Engisten sassen ende daer noemdemen dat lant engisten lant ende na hietment enghelant Ende vã desen coninck engistus gheslacht so was sinte willibroerdus ende sinte Aelbertꝰ ende sinte geroen gheboren als ghi na horen selt.

+ jaer. 387:

Van coninck Ezeloer

Daer na begonnen die vriesen ende die slauen ende die wilten capiteynen ende heren selue te maken meer dan si voer ghedaen hadden Ende die wilten maecten enen heer ende hiet lemmen Ende si tymmerdẽ wiltenborgh weder op, ende dese heer creech een soen ende hiet dibbout ende die wert noch coninck van vrieslant. ende hi had een ruesinne daer hi veel kinder bi creech Ende van hem so quam een eñ hiet ritsaert ende die coren die slauen tot enen coninck ende die hiet coninc ezeloer, om dat hi oren hadde als een ezel, ende hi was seer groot van liue. ende hi had oeck een ruesinne te wiue Ende sijn woenstat was in hollant bi voerborch daer hi alte gro-

Uitrecht.

ten casteel had doen maken, hi had enen soen die na hem coninc was ende hiet valc
Ende dese valck dede maecken oec een groot casteel ter noert syde vanden bossche
ende dedet hieten valckenborch daer noch vanden fundament inden kant vander
zee leyt.

Vanden coninck lotharius

Daer na int jaer vi^c ende xxv so was een coninck in vranckrijck ende hiet lo:
tharius ende was een goet kersten coninck dese toech mit groter macht in vrieslāt
ende street teghen die vriesen mer hi en condese nijt verwinnen Ende die coninc lo:
tharius versamende anderwerff alten groten heer van volck ende quam in vries:
lant ende wan al dat lant ende versloech alte groten volck ende wat man die lan:
gher was dan des conincs rijt sweert die wort onthoeft Eñ doe dit die slauen dat
nv hollanders sijn ende die wilten vernamen so ghinghen si in ghenāden. mer si en
bleuen daer nijt langher in dan dat die coninck weder in vranckrijck was.

Cronijck van vtrecht

Die stadt van vtrecht

Van coninck dagobertus

Daer na alsmen screef vi^c ende xli so was eē
coninck in vranckrijck ende hiet dagobertus
die eerste. ende was coninck lotharius soen dese
coninck dagobertus die brocht die vriesen eñ
slauen ende wilten al onder sijn bedwanck hij
belach wiltenborgh ende dedet weder destrueerē
eñ dede tymmeren ende maecken een casteel mit
groter begrip ende tymmeringhe opten stroem
vanden rijn Ende dedet nomen ende hieten traiectum dat is in duutsche een ouer:
ueer ende hiet nv vtrecht ende daer mostmen vertollen van allen goeden dat bi dē
rijn voer ende bi der souter zee ende wiltenborch had van sijn eerste beghin tot dat:
tet dagobertus neder werp ghestaen v^c ende lv jaer.

Vander eerster kercke binnen vtrecht

Ende die coninc dagobertus die dede stichten ende tymmeren binnen dese mon
tagi ofte begrip van traiectum dats van vtrecht die eerste kersten kerck ī die eer
van sinte thomas den heylighen apostel daer hij priesters in sette om dat vriessche
volck te bekeren mer het was all om nijt. ende dat dese kerck ghesticht wert dat
was int jaer ons heren vi^c ende xlij ende dit hertneckighe volck en woude nijt ho:
ren nāden kersten gheloue Ende si braken sinte thomas kerck daer na te stucken.

Hoe sinte willibroerdt gheboren wert

In Enghelant so was een edel eerbaer man gheboren vander neder sassen off vriesen gheslacht vanden coninck engistus gheslacht voerscreuen ende hi hiet wil gisus Ende god verleende desen goeden man een kijnt eñ dat dede hij willibroerdꝰ hieten. Ende dit kint gaff hi begheuen broeders te leeren wies cloester dat herpen hiet ende daer wert willibroerdus clerck gheleert ende ontfenc daer die cruun eñ tot sijn twijntich jaren toe bleeff hij daer in hogher leeringhe Ende daer nae ghing dese jonghelinc van duechden tot duechden op climmende eñ socht mit grotē vlite die soeticheyt des heylighen leuens. eñ hi quā tot sinte Egbertus den eertschen bis cop van noerthomberlant ende is hem na gheuolghet als een ouerste des scouwē: den leuens als ī yerlant op dat hi daer soude van tijliken dinghen moghen leyden een heremiten leuen ende van desen sinte egbertus so meentmen dat sinte willibro erdꝰ sijn heylighe priesterlike oerde ontfinck.

Van Egbertus

Ende daer na so seynde dese egbertus winibertus sijn discipel in germanien op dat hi den onghelouighen volck leeren mocht die waerheyt der heyligher ewangeli en Mer dese selue winibertus wert so wederstaen ouermits des vyants behendic heyt dat hi mit sijnre leer aen dat onghelouighe herde volck alle luttel vordelde ende hi voer weder in enghelant.

Van pippijn hertoch van brabant

In desen tijden alsmen screeff vi^c lxxxviij so was een hertoech van brabant eñ hiet pippijn van haerstel ende was die derde hertoch van brabant Eñ was ouers: te raet ende sweertdragher des coinncs van vrancrijck ende regierde die croen vā des conincs weghen dese hertoech pippijn versamende een groot heer van volck te: ghen den coninck ritsaert van vrieslant ende street teghen die vriesen so dat coninc ritsaert mitten vriesen weder stonden den hertoch pippijn crachtelick Mer int eyn de so bleeff coninck ritsaert verslaghen mit menich dusent vriesen.

Dese hertoech pijppijn dede van des conincs weghen van vranckrijck dat lant dat eerst hiet slauenyen ende nv hallant hiet dat dede hi hieten oestvranckrijck Eñ dat was int jaer ons heren vi^c ende lxxxviij.

Van willibroerdus ende lebuinus ꝛc

Daer na inden jaer ons heren vi^c eñ xc so en liet dese voerscreuen Egbertꝰ nijt aff van sinen goeden beghin ende seyndē willibroerdum die doe priester was mit xi ghesellen ouer in germanien om dat onghelouighe volck te bekeren totten rech: ten gheloue Ende si waren ghetrowe mede werckers inden woerden gods Als sin:

ghebertus willibroerdus lebuinus ende die abt wineboldus Ende die twee ewal
den die priesteren waren ende na martelaers worden ende werenfridus ende mar:
cellinꝰ priesteren ende Adelbertus die dyaken was ende gaff om gode sijn coninc
rijck ouer. dat hem van sinen vāder aencomen soude Ende ghing mit sinte willi:
broerdt in een ellendighe pelgrimaedse. ende want dese heylighe leeraers gheboren
waren vander neder sassen gheslacht daer om mochten si te bet prediken die ewan
gelie nāder vriescher off duutscher tonghe. Ende dese heylighe mannen die qua
men aen een eylant dat seer out was ende hiet walcheren dat nv zeelant hiet aen eē
dorp dat west capel hiet ende daer vondē si enen afgod die marcurius hiet ende sin
te willibroert brack desen afgod ontween eñ te stucken die dat volck plach aen te
bidden Ende die bewaerre des afgods die sloech sinte willibroerd mit enen sweer
de een wonde in sijn hoeft Mer god behoede sinte willibroerd dattet hem nijt en scha
de eñ sijn wonde wert ghesont. ende die mensche diet hem dede die wert rechteuoert
beseten vanden duuel ende bleef opten derden dach doot onsalichlic. ende sinte wil:
libroerdt predicte daer dat woert gods ende bekeerde dat volck ende dat heel lant
totten heylighen kersten gheloue Ende daer om is sinte willibroerdt een apostel eñ
patroen vanden lande van walcheren want hij dat eerste bekeerde. ende toech doe
voert in oestvranckrijck dat nv hollant hiet ende predicte daer tot veel plaetzen
Cronijck van vtrecht Ende bekeerde daer veel volcs totten heylighen gheloue. ende toech voert tot wil:
tenborch dat nv traiectum off vtrecht hiet eñ dat doe in dien tijden was inder oest
vranckē machten ende predicte daer dat heylighe kersten gheloue eñ bekeerde daer
veel volcks.

¶ Ende hertoech pippijn voerscreuen ontboet sunte willibroerd dat hi trecken sou
de mit sijn ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren ende te onder wijsen dat
si mochten comen totten heyligen kersten gheloue Sinte willibroerd toech mit sijn
ghesellen in vrieslant ende predicte daer dat heylighe kersten gheloue soe was daer
een coninck op die tijt in vrieslant ende hiet Rabbodus Mer die cronijken van
vranckrijck die nomen desen rabbodus dat hi hertoch was eñ si en houdens voer
ghenen coninc Want die fransche coninghen hieldent vrieslant dat sijt onder hem
bedwonghen hadden eñ dat si nijt dan hertoghen hieten en souden Mer die vriesen
hielden hem voer een coninck.

Dese Coninc Rabbodus die had een woeninghe bi dat eylant dat fostey lant hiet ende daer plaghen in dat eylant die onnutte gheselscapp der afgoden te versa; meney Ende daer quam sinte willibroerd die priester gods ende bracht aldaer die afgoden in drieen tempelkey die in jupiters eer ghesticht waren Ende hi doepte iij. menschen die den vyant versaecte Ende die coninc rabbodus die dede een van sinte willibroerdus ghesellen dat hoeft off slaen mit lotinghe daer dat lot op viel ende daer dat lot op viel die plach altoes gode te biddē dat hi maertelaer steruē mocht

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerd die sach dat hi desen coninck Rabboed noch sijn volck nijt bekeren en mocht so toech hi van daer ende toech weder in oestvrancrijck om dat nywe bekeerde volck te sterckē in den heyligen ghelouue ende voert te bekeren eñ te brenghen totten heyligen doopsel Ende stichte doe een kercke in oestvrancrijck bi dat oude slauenborch daer nv vleerdinghe bi staet Ende hi vergaderde veel goe de priesteren eñ quam daer mede totten casteel van Traiectum of vtrecht dat mitē oestvranckē doe onder den coninghen macht van vranckrijck was Ende stichte ende maecte daer inden begrip van vtrecht bi sinte thomas kercke die daer verual: len lach een bede huus in die eer des heyligen cruys ende sette daer ende wijde daer die eerste vonte int jaer vi^{c} ende xcv.

Van hertoch pippijn van brabant

Hertoech pippijn van brabant ūsamede een groot machtich heer van riddēscap ende van volck ende maecte een groot heeruaert teghens den coninc rabboed van vrieslant Ende coninck rabboed vergaderde daer teghen een groot machtich heer van vriesen ende weder stont hertoch pippijn crachtelick Mer bi gods verhenghe: nisse so wert rabbodus mit sijn volck verwonnen Ende hi beloude dat hij sonder twiuel kersten soude werden Mer hi en hielts nijt als die hertoch wech was.

Inden jaer ons heren vi^{c} ende xcv pippijn die edel hertoch van brabant ūsach in sinte willibroerd die grote volstandicheyt te prediken dat heylighe ewangelie vercreech mit stadigher bede aen sinte willibroerd Als dat hi te romen voer wou de eñ ontfaen die benedixie vanden paeus ende werden biscop Sergij die paeus die eerst also ghenoemt die wert vermaent vanden enghel in een visioen dat hi oū mits beden des hertoghen pippijns dese voerscreuē priester willibroerd weerdelicke oncinc ende ordinierde hem in sinte peters kercke hoechlijck mit een scouder man tel in enen eertschen biscop ende hielten bij hem een stuck tijts ende gaff hem enen nywe name ende hieten Clemens.

Hoe dat grote wout in hollant om wayde

¶ Ende ter wijlen dat sinte willibroert te romē was so waydet alte groten storm van wijnde wt den noert oeste dat meest al die grote bomen binnen een nacht alte mael wter eerde om wayde die stonden in dat wilde wout sonder ghenādē int oest vranckrijck dat nv hollant hiet dat groot wonder was.

Van sinte Willibroerd

¶ Ende als sinte willibroerd die benedixcie vanden paeus had ende biscop ghe-consacriert was so nam hi oerlof aenden paeus ende is weder ghekeert in duuts-lant tot sijn volc Eñ als hi hoerde hoe dat alle die bomen om ghewaeyet waren in oestvranckrijck so docht hij dat god dat lant bekeren woude Ende hij seynde sinte Aelbrecht ende meer ander heyliger gheestliker mannen om dat volck te sterckē inden heylighen gheloue.

Anno dm̄ — vi^c xcvi

Biscoppen van vtrecht — Willibrordus. — Die eerste eertsbiscop van vtrecht.

Regierde — xl jaer

Sinte Willibroerd die heylighe biscop die is ghemaect die eerste biscop van vtrecht int jaer ons heren M vi^c ende xcvi hi Regierde xl jaer die heylighe biscop sinte willibroerd die stichte doe ende dede maken op die selue stede daer sinte tho-mas kerck ghestaen had die veruallen lach bi den casteel van vtrecht een cloester kerck van canoniken in die eer van sinte Martijn den heylighen confessoer Ende sette ende gheboet dat daer stādelick staen soude des biscops stoel ende hoeft kercke soude wesen vanden bisdom Want hij die kercke bij sijnre alre eerste benedixcie in sijn bisdom wyede ende heylichde mit sijn selfs hant ende sette daer in xl canoniken die daechs ende des nachts den dienst gods veruulden.

Van kaerl marceel

¶ Kaerl marceel hertoch pippijns soen van brabant die was die meeste eñ mach-tichste hertoch van vranckrijck ende regierde die croen al gheheel Ende na des her toech pippijns doot sijns vāders soe quam hi mit groter macht om te bedwinghen den onghehoersamen coninck rabboet daer hi teghens street eñ versloech veel vrie-

sen Ende rabbout ghing in ghenade ende mit vorwaerden dat hij kersten werden soude Ende inden seluen tijden so wert vermaent rulframus die eerste biscop van senoueren ouermits godlick visioen dat hi varen soude in vrieslant ende helpen den eertschen biscop sinte clement van vtrecht die vriesen bekeren Ende dese twee goede biscoppen predicte den vriesen dat heylighe kersten gheloue Ende leerden ende onder wesen desen coninc rabbodus dat hij quam totter vonten daermen hem dopen soude mit beueynsder innicheyt ende als dese tyran quam ende sinen enen voet gheset hadde int heylighe water ende der heyligher gheloue waer geloefte soude doen. doe seynde hem die vyant in. dat hi vraechde waer dat meeste deel van sijn ouders eñ van sinen vrienden waren off int hemmelrijck off in die ewighe verdoemenisse. die heylighe biscop willibrordus antwoerde dat alle vriesen ende sijn ouders ende sijn vrienden die nijt ghedoopt en waren. die waren al in die helle verdoemt Ende als die coninck dit hoerde so toech hi sinen voet weder na hem wt der heyligher vontē ende sprack ic wil lieuer mit mijn voer vāders der heyden hebben veel gheselscaps inder hellen dan mit luttel dijnre armer kersten te besitten dat hemmelrijc Al dus wert den coninck rabbodus bedroghen bi des vyants rade ende hij sterf des derden daghes daer na seer yammerlick Eñ na dat coninck rabbodus doot was so wert Clemens die willibrordus hiet vrilick laten varen waer hi woude in vrieslant eñ dat ewangelium openbaerlick mocht prediken ende dat ghelouighe volck mocht dopen Ende nywe ghelouighe te weruen ende priesteren te wyen ende in allen dorpen kercken te stichten Ende daer nae so gaff hertoech kaerl marceel voerscreuen die eerste gaue der kercken van vtrecht.

Van sinte Willibroerd

¶ Op een tijt gheschiedet dat sinte willibroerd quam gheuaren in vrieslant bi den ouer vander zee om sijn kercken te visitieren van sinen bisdom ende sijn volck had groten dorst ende dat water was zout ende daer en was gheen wijn. des die heylighe vāder mede liden had mit sijn discipulen ende liet enen die hem heymelick was sijn tenten wt recken. Ende dede daer in een cleyn kuylken grauen doe ghing die heylighe biscop in die tente alleen ende bad god innichlick om water ende rechteuoert so vloyde daer varsch water ghenoch te drincken wt der zouter eerden. ende die selue fonteyn is noch in een dorp hiet hello ende leyt bi alcmaer Ende is noch huden des daghes gheheten sinte willibrordus putte.

Hoe sinte bonifaes quam wt Enghelant

Inden tijden dat sinte Clemens off sinte willibroerdꝰ biscop tot vtrecht was ende een wijl eerlick bericht hadde so quam een priester wt engelant in duutslant die wijnfridus hiet op dat hi mit sijnre leringhe mochte verdriuen die afgoden eñ dat saet der heyligher ewangeliē inder ruder luder herten mocht sayen Ende hi quā tot sinte willibroerdus den welcken sinte willibroerdt waerdelike ontfeng ende badt dat hi hem een trou hulper woude wesen inder leeringhe der heyligher ewangelien Wijnfridus die hem nijt weygheren en woude bleeff bi hem inder kercken van vtrecht xiij jaer lanck ende halp dat ruwe volck onderwijsen inden bisdom van horen afgoderyen . ten rechten gheloue Daer nae peynsden wijnfridus datter noch veel volcs in dwalinghe was in germaniē die behoeffelick waren datmēse bekeerde totten rechten gheloue ende daer waren luttel arbeyders Ende hi nam oerlof aen sinte willibroerd ende toech in hoech duutslant ende quam in een stādt die menss hiet daer hi leerde dat woert gods Ende bekeerde die vrancken ende die doringher mitten hulpe gods van hoerre dwalinghe.

Anno dm̄

Van sinte willibroerd

Biscoppen van vtrecht

Sinte willibroerdꝰ seynden sijn discipulen in allen hoecken vanden landen des ghestichts om den onghelouigen volck te leeren die wech der ewigher salicheyt sinte Aelbertus die eerste archidyaken off domproest van vtrecht wert gheseynt in karmerlant daer hi stercte die nywe kersten in den heyligen gheloue Ende bekeerde oec veel heyden Hi ruste in gode op die vij kalende van julio ende wert begrauē tot Egmont in sijn bede huus welke bede huus noch ūciert is mit menige duechden.

Regierden

Inden jaer ons heren vij^c ende xxxvi op die vij ydus van nouember so Ruste sinte clement die willibroerdus hiet Ende gaff onsen here god sijn ziel op Eñ sijn lichaem wert gheuoert in een cloester van sinte benedictus oerde dat Apternaken hiet gheleghen inden sticht van trier dat sinte willibroerdus in voer tijden selue ghesticht hadde ende verciert had mit menighen weldaden mit sijnre discipulen goede dat hem van horen ouders aenghecomen was daer grote gracie ende mirakel gheschiede Alsmen in sijn legende bescreuen vijndt.

Sinte Bonifacius was een heylich eertsbiscop tot vtrecht xvi jaer lanc ende als sinte bonifacius die eertsche biscop van mens vernam dat Clemens die sinte willibroerdus hiet die eertsche biscop van vtrecht doot was ende die kerck van vtrecht was sonder harde so versamende hi een heylighe versaminghe van biscoppē ende prelaten ende priesteren ende ouerdwegen dat si den eerbaren priester billonē ordinierde biscop tot mens. ende bonifacius voer tot vtrecht bi rade kaerll marceels des hertogen voerscreuen Eñ nam aen te regieren die kerck die sonder troest stont inden naem gods op dattet volck welcke hi in voer tijden had helpen bekeren nijt weder en keerden totten afgoden ende dat hise houden mocht inden rechten geloue Dese heylighe biscop bonifacius die woude vermeeren den dienst gods eñ stichtede int jaer ons herē vij^c ende xxxviij een canoniken cloester kerc inder stadt van vtrecht al vast biden bede huus des heylighen cruus. eñ dese kerck hiet sinte saluatoers monster Ende hier settede hij in .xl. canoniken ghelijck als in die hoefft kerck waren die sinte willibroerdus stichte die nacht ende dach den dienst gods verruulden Sommige luden segghen dat sinte willibroerdꝰ dese kerck eerst stichte ende prouende daer in lxxx canoniken daer die selue sinte willibroerd xl weder wt nam eñ settese in sinte martijns kerck Mer ist so. so blijftet so Mer men vijndes in gheen preuilegien of hystorien of cronijken dattet also is Mer men vijndt wel dat sinte bonifaes sinte saluatoers monster stichte ende dat hi maecte dat die canoniken vander hoeft kerck van vtrecht ende die canoniken van sinte saluatoers monster die souden mit malcander minlike broederscap mit malcanderen houden ghelijck off si in een collegium waren Eñ want sinte bonifaes dese kerck van sinte saluatoers selue ghesticht ende ghewijt had soe worden die heylighe martelaers die mit sinte bonifaes ghemartiriziert wordē die worden in sinte saluatoers monster xiij lichamen off meer ghebrocht ende potten van horen heylighen bloede ende meer van horen heylighen hoofden Mer sinte bonifaes lichaem wert ghebracht bi mirakel van god int sticht van mens in een cloest van sinte benedictus oerde ende hiet sulden Ende sinte gregoriꝰ die biscop die na sinte bonifaes was die wert daer oeck begrauen. ende daer na sinte odulphs die d canonic was die wert daer begrauen ende daer na sinte fredericus Aldus is sinte saluatoers monster die heylichste stede van al vtrecht ende veel eerbaer deuote biscoppen hebbē daer begheert begrauen te wesen Nae dat sinte bonifaes doot was ende vanden paeus ghecanoniziert was so coreen dese canoniken van desen monster bi sinte gregorius des biscops consent sinte bonifaes tot een patroen om dat hi fundatoer was van hoerre kercke.

vij^c xxxvi

Die anderde eertsche biscop van vtrecht sat xvi jaer

xvi jaer

¶ Inden jaer ons heren vij^c ende lij so vernam bonifacius mit godliker in sprekī
ghe dattet ghenaecte sijnre martelien ende sinen sterf dach so ordinierde hi een eersa
men man die gregorius hiet biscop te wesen tutrecht na hem Ende bonifacius mit
eobanus sinen suffragaen ende wintingo waltero ende adelberto priesteren ende
haymundo scirbaldo ende basono dyaken Ende wackaro gundeto hildero ende ber
tulfo moniken Ende daer toe xxx eersamer geesteliker mannen Ende dese voerē
die vloet neder ende quamen int lant totten onghelouighen volck daer si hoer ten:
ten sloghen opt lant ende rusten daer een luttel.

¶ Daer na bonifacius die een bode der wijsheyt was begonde volstandelic te pre:
diken dat ewanglium eñ die gheloue gods also dat sommighe vanden vriesen wor
den ghelouich eñ namen aen dat heylighe kersten gheloue Mer die oude vyant die
altoes des menschen salicheyt benijt die wederstont dat ende verwecte een bloedi:
ghe parthie teghens die heylighe leeraers die lieuer hadden te steruen dan of te latē
des duuels manier die haer ouders ghemaect hadden. Mer die heylighe biscop die
nijt en ontfach die dreyghing des verwoeden volcs die troeste ende stercte sijn dis
Anno dm̄ cipulen ende en liet nijt off te prediken den onghelouighe volck mitten woerden der
ewangelier salicheyt Mer die bose vleyschouwers die stopte hoer oren als eē doef
Biscoppen serpent ende en wouden nijt horen die vāderlike leeringhe Mer mit speren ende mit
van vtrecht sweerden sloghen si die knechten gods eñ dodese mit menighe wonden op dien dach
die nonas inder maent van junius hiet Ende der heyligen warender lij die al vol
Saten standich bleuen teghen dat onghelouighe volck totter doot toe ende coren die eui:
ghe benedixcie voer die pinen. ende gauen hem willichlic totter pinen in een stede:
kijn dat dochem hiet om den naem ons heren ihesu xpristi ende worden te samen ge
doot eñ voeren in dat hemelsche pallaes mitten seghe der martelien ende worden ghe
croent inder euicheyt Ende sonder merren haeste hem dat verwoede volck des hey:
lighen biscops boecken ī stucken te snyden ende alsoe dat heylighe kerstē gheloue wt
horen landen te keeren Mer die godlike cracht behielt dat boeck all gheheel datter
nijt off luttel aen ghequest was daer yet in ghescreuen stondt vander heyligher lee:
ringhe gods.

Hoe der moerdenare broden in steen verwandelde

Doe dit gheschiet was verblide hem seer die bloedighe vleyschhouwers om den moert die si aen desen heylighen luden ghewroht hadden Ende si sijn weder thuus ghekeert om te maken een feesteliken dach mit eten ende mit drincken eñ daer ghe schiede een mirakel dat al sulck nye ghehoert en was want alle der moerdenaren broden verwandelde in steen diemen noch huden des daghes hout in vrieslant in die ghedenckenisse der heyligher martelaren Daer quamen doe sommighe kersten ende versamende xiij lichamen van desen heyligen martelaers eñ voeren daer mede ouer die vloet ende quamen tot vtrecht in sinte saluatoers kerck mit goter weer: dicheyt alst betamelic was Mer sinte bonifaes lichaem oūmits miraculen die god vertoende is gheuoert to sulden ī een cloester van sinte benedictꝰ oerde inden sticht van mens dat hi in voertijden inder woestinen van betonien in groter armoeden ghetymmert had te loue gods daer dese gloriose martelaer menigherhande duechde ghedaen hadde ende in groter eeren versocht wert van deuoten kersten luden.

Dese biscop van gode wtuercoren was die anderde eertsche biscop van vtrecht die na Clemens die willibroerdus hiet dat voerseyde sticht xvi jaer lanck eerli: ke ende wijsselicke berichte Eñ nae sijn doot was die kerck van vtrecht noch her de nywe ende kranck. ende si en had nv gheen eetschen biscop want die kerck vā colen teghen hem was die oueruloedich rijck was daer si gheen pleyt teghen hou: den en mochten ende binnen corter tijt daer na so quamen die denen ende sloeghen doot bi nae alt volck vanden sticht van vtrecht so dattet voerseyde lant droech eē wijl tijts doern ende dijstel wanttet ghenen bouman en had Ende daer om want die biscoppen van vtrecht ghenen bouwe en hadden ende om armoede so en mochtē si thoff van romen nijt versoecken om die eertsche biscoppen benedixcie te ontfan: ghen Ende aldus so mosten si nemen van armoeden simpel benedixciē van horen naestē eertschen biscop als Abten Ende dede misse langhe tijt sonder biscop nyfel

¶ Sinte Gregorius was die derde biscop van vtrecht xxxij jaer lanck Van hoe groter mynnen goedertierenheyt ende mildicheyt dat hij was in sinen sticht dat vijndtmen claerlick in sijn legende beschreuen dese heylighe biscop seynde liefwijn; dum marcellinum ende willibaldum int lant van ouer ysel den volck te predikē dat ewangelie daer si veel volcs bekeerden Eñ doe sterff liefwijnus tot ouden seel ende voer tot onsen heer.

¶ Int jaer ons heren vijc. ende lxiij doe worden ghesien sterren ghelijck off si snel lick vandē hemel ghelopen hadden also datter veel luden waenden datter werlt eyn de ghecomen waer.

¶ Dese heylighe biscop gregorius die een heylich biechter ende belider des namē ypristi was leuede langhe tijt ende was vergicht Ende int leste teual hij gode sijn volck ende sijn ecclesie ende dede hem draghen in sinte saluatoers kercke eñ ontfenc d gods lichaem Eñ op die viij kalende van september so gaff hi god sijn saligh siel op. ende hi wert begrauen mit groter eerweerdicheyt in sinte saluatoers monster int jaer ons heren vijc ende lxxxiij.

¶ Aelbricus een eersame vader ge boren wt enghelant was die iiij biscop van vtrecht x jaer lanc Hi was eerst cano nick inder kercke van vtrecht Ende doe dese gregorius een out cranck man was wert hem te hulpe gheset dese aelbricus die die ecclesie ende dat volck des stichts wijselicke bestiere also dat die biscop gregorij voerseyde dat hi na hem biscop sou de wesen Ende om sijnre groter duechde wil wert hi biscop ghecorē ende die biscop aelbricus seynde sinte lugerus die heylighe biscop van monster in vrieslant dat hi dat volck onder sijn bisdom bekeren woude ende die oefeninghe der afgoden daer wt verdriuen.

¶ Aelbricus die eersame biscop die sterff in vrede ende voer te gode ende wert be grauen in sinte saluatoers monster int jaer vijc ende xciiij.

¶ Inden jaer ons heren vij^c ende lxxxiiij die hertoech widichundus daer hier te voren off ghesproken is die versette hem mitten vriesen teghens coninck kaerl die caluwe van vrancrijck in rebellicheyt Ende coninck kaerl die street teghen hem eñ verwan hem ende versloech veel vriesen mit groter victorien ende maectese hem onderdaen.

¶ Theodaerdus een gloriose leere was die vijfte biscop van vtrecht vi jaer lanck hij leerde ende onderweess ende bekeerden veel vriesen Ten laetsten sterff hi eñ wert mit groter eerweerdicheyt begrauen in sinte saluatoers kerck int jaer ōs heren viij^c.

¶ Harmakarus was die vi biscop van vtrecht xxvij jaer lanc hi was een deuoet wijss man ende een wt ghenomen goet predicaer Ende als sijn daghen veruult waren so sterff hij op die vijffte kalende van september ende wert begrauen sinte saluatoers mit groter eerweerdicheyt.

Rijcxfridus een godlick goedertieren oetmoedich ende wijss man was die vij biscop van vtrecht ix jaer lanc dese biscop was een out man ende had gode lieff ende hij was ghequelt vanden saeghe langhe tijt also dat hi sterff op die derde nonas van october Anno viij^c xxxvi eñ wert begrauen in sinte saluatoers kerck.

¶ In desen Rijcxfridus tijden was een jongheling geheten fredericq die van sijn edel moeder ghebrocht wert tutrecht ende wert geleyt in die godshusen mit offerhande ende mit giften ende wert daer beuolen den ridderscap gods Rijcxfridus die biscop voerseyt nam doe dit selue kint bi hem als een vercoren soen Ende hi leerde sonderlinghe wel beyde in zeden ende in consten Eñ die biscop peynde ouermits godlike inspreken dat dese jongheling na hem soude biscop wesen Ende also als dese jongheling so deuoet was inden dienst gods soe maecten die biscop rijcxfridus desen jongheling priester doe hi sijn jaren had.

¶ Sinte Frederics een hoech ghebooren man was die achtste biscop van vtrecht twee jaer lanck. ¶ Daer nae doe rijcxfridus die biscop doot was doe was een keyser van romē ende coninck van vrancrijck ende hiet lodewicus des grooten keysers staerks ouste soen dese lodewicus had eerst een wijff hiet ermgaert ende daer van hi twee sonen bi. eñ na nam hi een ander wijff hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die sijn na niche was ende daer van hij oeck twee sonen bi alsmē vijndt in die cronijck van vranckrijck ij^c ende vijff Ende in die linie der keyseren van romen C xxxviij. ¶ Dese keyser lodewijch quam in neder lant in almaengē mit judith sijn ongheoerloefde wive die hem so na maech was. Eñ als hi vernam dat die biscop rijcxfridus doot was so ontboet hi datmen frederick dien hij lieff hadde kiesen woude tot enen biscop der kercken van vtrecht dien hi alte hant gaf vingherlijn staffende ornamenten des bisdoms ende al was frederic9 seer node biscop Nochtans dede die keyser hem consacreren in sijn teghenwoerdicheyt. Ende als die wijdinghe ende die benedixie hoechlicke ghedaen was ghebode die keyser daer te houden hoff ende gaff hem alle te eten die daer waren van menigher hande spijsen Des anderen daghes als die sonne op ghegaen was ende wel nae te middel

Anno dñi — vij^c xxxvi — op ghecommen was so spraeck die keyser

Biscoppen van vtrechte — den biscop frederick aen mit saftē woerde in dese manieren. Lieue soen die Ecclesie van vtrecht heeft di ghecoren tot enen vroeden herde op datstu mit dinre heyligher leringe

Regierden — ij jaer — castien eñ beteren sulste dat sondige volck

Want daer is walcheren een eylant in dmen ghestichte dat seer berucht is mit groter sonden daermen off seyt dat nijt alleen die broeder mitten suster en is Mer oeck die sone mitter moeder Waer om wi dij beswerē bij den almachtighen god datstu alsulcke onmenschelicke menschen corrigierste ende pijntse mitten sweerde Ende oft nvt is so en laets nijt du en verbannese Ende als frederics die biscop dit hoerde so versuchtede hij eñ Antwoerde aldus Heer keyser vwe moghentheyt heeft my verbonden mit enen groten beswerē daer om bidde ic vwer moghentheyt dat ghi my seggen wilt van welcker stede des lichaems salmen enen visschen beghinnen te eten die keyser verwonderde seer van deser vraghen ende antwoerde aldus ick vermoede datmen den visch eerst vanden hoefde beghinnen sal te eten want inden hoeft is meer mergghes dan in ander deelen des visschen Die biscop seyde wel is dat ghoerdelt o edel vāder du hebste te recht gheantwoert Waer om gi een edel prīs: ende een hooft des volcks sijt ick di eerst berispe eer dat

Sequitur ccl ij blat

Sic totten sterte come als totten volck van walcheren wāt ghi een wijff hebt teghens die wet eñ teghens ghesette der biscoppen eñ hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die uwer moghentheyt is een vleyschelike nicht vā welcker bedde ghenoet ic v vermaen bi alsulcker penitencien als daer toe behoert dat ghijs aff staet Ende laet ghise nijt so seg ic v dat v daer of comen sal scāde eñ verdriet dies ghi nijt ont gaen en moghet Want die apostel seyt Oncuysschers eñ ouerspuelres die oerdelt god Doe die heylighe biscop dit volstandelick seyde ende sijn woerden mit veel tu: ghen der heyligher leringhe besloet so versuchtede hem die keyser eñ bat hem ghena: de van sinen sonden eñ belouede hem dat ongheoerlofde wijff van hem te doen Ende die heylighe biscop nam oerloff aen den keyser eñ is tot vtrecht hoechlick gheset in sinen stoel daer hi sonderlinghe in vasten eñ in beden eñ in aelmissen te gheuen leue: de Ende die veruallen steden des tempels eñ des casteels dede hi weder maken On: langhe daer na voer dese biscop mit een zuden wijnde te sceep in walcheren int lant om te corrigieren dat volck eñ hielt daer sinen heylighen seent Daer bekeerde som: mighe luden ouermits predikinghe des heylighen biscops eñ ontfenghen penitencie Mer sommighe waren verhart in hoerre quaetheyt eñ grepen hoer wapen eñ dreych den den biscop waer om die heylighe man van daer voer.

¶ Daer na quam dat barbarijsche volck in dat eylant ende sloeghen den greue eg: gaert doot mit veel franssoysen eñ venghen veel wiuen eñ kinder eñ voerden meni gherhande clennoet van daer.

¶ Ende dese heylighe biscop voer daer na al sijn ghesticht doer ende quam in vries: lant daer hi vernam arriaensche gheloue die si hadden inder drieuoudicheyt die hi te male mit groter vlijteliken arbeyt wt der luden herten verdreef Ende beual sinte Odulphus die een canonick tot sinte saluatoers was die kerck tot staueren En: de als hi al sijn saken wel vol eyndet hadde voer hi weder tot vtrecht salichlick.

¶ Lodewicus die keyser die hem ontsach langher inden lande te bliuen mit sinen verbannē wiue welcke vrouwe seer arbeyde den heylighen biscop in anderen sinnē te keeren mit horen woerden eñ mit groten gauen die si hem seynden Mer die heyli ge man en was nijt te bemorwen mit woerden noch mit gauen hi en meende alsins dat ongheoerlofde huwelick te scheyden ende seynden enen behaechliken brieff den keyser van vāderlike lieften eer hi enigher sentencien des bans gheuen woude ⊕

waer om die keyserinne ouermits des vyants rade teghens den biscop grote nijt
begreep eñ versierde hoe si hem ter doot brenghen mocht Eñ huerden daer na twee
quãde knechten daer toe dat si hoer sworen dat si den heylighen biscop doden souden
Ende ghinghen tot vtrecht eñ seyden dat si des keysers knechten waren Eñ dat si
den heylighen biscop een nootlike boetscap souden doen. Fredericus die heylighe bis-
cop vernam bi den godliken inspreken dattet ghenaecte sijnre martelie Eñ hiet den
tween wreden knechten totten eynde toe vand̃ misse beyden Ende als dat ewangeli
um ghedaen was so ginck die biscop opten stoel eñ seyde den volck een sormoen in
sinte saluatoers kerck ende seyde te voren dat sijn martelie nakende was Ende doe
gods dienst ghedaen was doe ghinck die heylighe biscop mit sinen ornamenten in
sinte johans ewangelisten sacristie daer hi gode bat om volstandicheyt sijnre passi-
en Ende doe hiet hi den bode tot hem comen eñ sinen clerck die sijn dienre was dede
hi een luttel van hem gaen after sinte saluatoers outaer. Doe sprack die heylighe
biscop totten moerdenaers Nv doet v boetscap die ic volcomelick wel wist eer ghi
in die stãdt quaemt Doe toghen si hoer messen wt horen mouwen eñ doerstaken den
heylighen biscop eñ spraken dese schempelike woerden ouer hem Nv heeft die keyse
Anno dm̃ rinne wrake vã di die si langhe begheert heeft dien ghi in veel tijden menich swaer
verdriet ghedaen hebt. daer hem die heylighe biscop op antwoerde lieue kinder ghi
Biscoppen hebt nv volbrocht uwer vrouwen boetscap eñ hoer ghebot Nv pijnt v snellicke vã
van vtrecht heen te lopen Ende sonder merren so liepen die moerdenaers van daer eñ voeren den
rijn op eñ brochten der bloedigher keyserinne nv bootscap van des heylighen mar-
Regierden telaers doot Doe riep die heylighe biscop sinen clerck eñ seyde sone ic bin ghewont
ter doot om die waerheyt om die duechde eñ om die gherechticheyt Nv roept te sa
men sond̃ merren die priesteren der kercken van vtrecht dat si mijn lichaem begra
uen mit behoerliker wtuaert eñ mijn gheest keere totten here in die ewighe blijscap
Ende als die clerck dit hoerde riep hi lude mit groter wenen so dattet volck beroer-
de eñ grepen hoer wapen eñ liepen totten steruende biscop eñ als si stonden omtrent
hem al screyende sprack die gods martelaer eñ prophetierde aldus. broeders ende
lieue kindere vercrijch ic enich deel inden hemel mitten heyligen martelaers so sel ic
voer v bidden om uwe salicheyt eñ dat v god behoede voer plaghe want om d̃ key-
serinnen sonden wil die hier te lant woent so sellen comen die denen eñ destrueeren
al dat bisdom Ende als dit gheseyt was so gaf die heylighe biscop die benedictie eñ
ghinck inder crost die inder seluer kercke stont eñ voechde hem seluen in een sarck
Ende began selue die psalmen der vigelien ende sprack aldus Ic sel behaghen den
heer int rijck der leuender. Dese biscop leet sijn martelie int jaer ons heren viij^c eñ
xxxviij op die xv kalende van augusto Doer wien veel miraculen sijn gheschiet ter
loue eñ ter eeren ons heren naem ihesu xpristi.

¶ Die biscoppen beyde in walslant eñ in duytslant vernamen den onsculdighen doot des onsculdigen martelaers eñ verbonden hem te samen om den ouerdaet des keysers eñ des ondadighen wijfs Gregorius die paeus die vierde Als hi dit verhoerde quam hi neder in vranckrijck eñ alle die biscoppen bi hem Ende keyser lodewijck wert van sijn keyserrijck gheset eñ vander croen van vrancrijck eñ hi wert gheseynt in een cloester in switsen daer hi besloten penitencie dede Ende yesse die biscop van amiens gaff der keyserinne een wiele opt hoeft eñ settese vanden paeus weghen in een nonne cloester dat cricinus hiet als daer hoer penitencie te doen.

¶ Na der passien des heylighen martelaers des biscop fredericus so was een luttel tweedracht inder ecclesie ende inden volcke wie dattet weerdich waer te besitten des heylighen biscops stoel Sommighe coren den proest castuon enen rijcken man dat bisdom te berichten Ende die ander begheerden te hebben Albricum die des heylighen fredericus broeder was Mer bi ghemenen vryen wille der ecclesie Ende bi sinte edulphus canonick tot sinte saluatoers is die voerseyde proest of gheset Eñ albricus is mit groter loue gheset in sijn broeders stoel.

viij^c xxxviij — viij^c xlv

vij jaer — xi jaer

¶ Albricus sinte fredericus broed was die ix biscop van vtrecht vij jaer lanck.

¶ In desen biscops tijden als sinte fredericus prophetiert had so began daer groot yammer op te staen want die denen eñ sweden eñ noermanss alte quāde heydensche volck vergāderde veel scepen eñ begonden veel landen te winnen inder korstenheyt ende deden alte veel quaets dat langhe jaren duerde Dese eersame biscop Albricus starff op die xviij kalende van december ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen broeder.

Lutgerus was die x biscop vā vtrecht xi jaer lanck Hi was een hoech leerre ende een wijs man Hi starff op die ix kalende van mey eñ gaff gode sijn salighe siel ende hi wert begrauē tot sinte saluatoers bi sijn voervāders.

Hungerus was die xi biscop vā vtrecht x jaer lanck Hi was een wijs man vreedsam eñ milde eñ redelick van leuen Eñ binnen sinen eersten jaer als int jaer ons heren viij^c eñ lvi so quamen die denen eñ die noermanss mit horen scepen ī hollant daer si alte groot quaet deden eñ togen eñ destrueerden die meeste stadt van allen desen lande daermen seyt dat lv prochie kercken in waren Eñ dese stadt seytmen hiet duersteden Eñ daer na toghen die denen eñ noermanss voer vtrecht eñ stormden die stadt sond of laten mit schut eñ mit slingeren eñ bliden so langhe eñ so seer dat si die stadt wonnen mit werend hant Eñ dat casteel wonnē si oeck. eñ dese bloedighe rouers sloeghen die ecclesie vol na al doot eñ worpen die poerten eñ toernen eñ voerpoerten arckieren rondelen ende mueren vander

Hier wert die stadt van vtrecht ghedestrueert.

Anno dm̄ viij^c lvi stadt eñ vanden casteel neder Also dat hungerus die bis

Biscoppen van vtrecht cop mit luttel canoniken ontghing mit groten anxt Ende quam totten coninck lotharius int cloester tot purmenen op dat hijt daer onthouden mocht. lotharius wert beruert mit ontfermhertichept eñ mit conincliker goedtierenheyt

Regierden x jaer gaf hi den canoniken eñ der kercken van vtrecht dat cloester tot odelen berghe op dat si hem daer in vreden onthouden mochten voer d denen aenvechten eñ dat si daer gods dienst mochten doen innichlijken Eñ na desen vernielden si al dat lant van hollant eñ quamen in karmer lant ende braken daer des heylighen confessoers kerck sinte aelbrecht eñ den heyligen priester vā noertwijck sinte jeroen eñ sloeghen hem sijn hoeft off Ende worpen neder een alten starcken casteel bi noertwijck dat wel eer des conincks arindolus was Doe grepen die inghebooren hollanders hoer wapen eñ settede hem ter weer Mer also dat god verhenghede soe wonnent die denen eñ sloeghen daer twee ridders doot als heer dibbout eñ heer gheerloff mit sonderlinghe veel hollanders eñ venghen die wiue mitten kinderen eñ voerdense in vreemden landen Ende inden jaer ons heren viij^c eñ lxvi op die xi kalende van januarius ruste biscop hungerus in gode Mer men wetet nijt waer dat hi begrauen is Ende bi desen biscop hungerus tijden int jaer ons heren viij^c eñ lxij so wert ghemaect die eerste greue van vlaenderen Ende inden seluen tijden int jaer ons heren viij^c eñ lxiij so wert die edel prince dirck ghemaect die eerste greue van hollant.

¶ Adilbaldus die was die xij biscop van vtrecht xxxiiij jaer lanc. hi was een heylich man milde ende gherechtich eñ goet willich Bi sijnre tijt int jaer ons heren viij^c eñ lxxxij so quamen die denen eñ noermanss int walsche lant Ende int jaer daer na soe vernielden si alt lant van ardennen Mer kaerl die keyser diemen die groue hiet die quam mitten lombaerden eñ mitten duytschen ende vocht teghen dit ondadighe volck Mer ouermits der korstene sonden so en mocht hise nijt verwinnen Mer ten lesten wert een bestant ghemaect om te spreken vanden pays Eñ daer wert ghededinct eñ ouerdraghen dat godfridus der normannen coninck soude kersten werden mit desen vorwaerden datmen hem gheuē soude des keysers nicht te wiue ghysela coninck lotharius dochter van lothrijck die des keysers oems soen was Ende men soude mit hoer gheuen die provincie van vrieslant vand louwers voert op wert Ende dit gheschiede al dus Ende coninck godfridus wert ghedoopt ende die keyser hieff hem vter vonten Ende daer na en wouden die vriesen den coninck godfridus nijt onderdanicht wesen Eñ die coninck bedwancse so seer eñ gaff hem enen smādeliken eyghenscap so dat elck vriese die bouē xij jaer out waer most draghen enen bast om sinen hals daermense rechteuoert aen hanghen mocht off si hem tot enigher tijt versetten teghen des keysers moghentheyt Daer na in corten jaren alsmen screeff viij^c ende lxxxvi so wert dese coninc godfridus verslagen in een strijde in die betuwe mit menigē man Ende daer wert ghewroken menich korsten bloet ouermits der wrake gods die si in voer tijden ghedoot hadden.

viij^c lxvi ix^c

xxxiiij jaer x maenden

¶ Inden jaer ons heren ix^c op die ydus van december so voer dese biscop adilbaldus van deser werlt eñ gaff god sijn siel op eñ wert tutrecht eerlick begrauen bi sinen voervāders Ende van desen biscop scrijft die abt van purmenen dat hi was een heylich man.

¶ Egilboldus was die xiij biscop van vtrecht x maenden lanck Eñ hi starff op die vij kalende van october ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen voervāderen.

¶ Radbodus was die xiiij biscop van vtrecht xvij. jaer lanck dese biscop wert ghecoren om begheerten wil vanden keyser arnulphus Nochtans was hijt nede hi was een heylich man wel gheleert oetmoedich ende hoech gheboren Want die coninck radbodus die der vriesen coninck was die was sijnre moeder oude vader En gunthariuS die eertsche biscop van colen die was sijn oem dese biscop was in den seuen vry consten wel gheleert en hi bescreef veel duechden van sinte willibrordus ende van sinte bonifacius Ende oeck soe dichte hij ende screeff een heel voll ambocht en hystorie diemen noch hudens daghes singhet op sinte martijns dach translacio Ende als hi dat bisdom aen ghenomē had so leuede hi voert aen. altoes in vasten in bedinghen ende in aelmissen te gheuen sonder oflaten totten eynden toe van sinen leuen. ¶ Hij plach te sitten in die stadt van deuenter want die stadt vā vtrecht ouermits den denen ende noermans verdestrueert was.

¶ Het gheschiede dat die biscop quam op een tijt tot vtrecht om te versoekē mit deuocien die stede daer die heylighe vaders laghen Mer die denen die dat nijt ghehenghen en wouden quamen hem teghens lopen mit machten en verboden hem dat hi nijt vorders en ghinghe. die heylighe vader vaderlick vermaende dat si aen ne

Anno dm̄ men souden dat kersten gheloue ende oflaten hoer ix^c j

pijnlicheyt die kersten te doden Mer hoe hij hem

Biscoppen van vtrecht meer predicte hoe si quader worden En dreychden den heylighen biscop te doen steruen enen bitteren doot Ende als die biscop sach dat hi die ver-

Regierden loren kinderen nijt bekeren en mocht verbande hi xvij jaer

se ende vermaledidese. ende rechtevoert quam een blixem vanden hemel ende verbernde die denen so dat si yammerliken hoer leuen eynden. die kersten die dit mirakel saghen vielen te wapen ende sloeghen alle die denen doot die daer waren ende jaechdese alle vter stadt van vtrecht. Die heylighe biscop bloyede mitten sermoē der prophecien want hi veel toecomende dinghen sinen heymeliken vrienden dede verstaen.

¶ Ende baldricus des grauen kunthaerdus soen van cleue die een sedich jonghe ling was tot eenre tijt brocht hi mit hem tot desen heylighen biscop twee clercken wt sijns vaders lande ende badt dat hi se priesters wyen woude Mer dese heylige vader wert lachende mit blider aensichte ende sprack lieue soen int derde jaer van nv sel ic doot wesen Ende du sulste wesen een herde van deser kerckē van vtrecht ende so sulstu dese clercken mit dijns selfs handt priesters wyen. ende dan salstu weder maken dese sael ende dese stadt van vtrecht also als si was te voren.

¶ Daer na voer dese biscop radbodus in drentlant daer hi sondlinghe sieck bleef-
legghen. daer openbaerde hem die maghet maria die moeder gods mit groter claer
heyt eñ had in hoer gheselscap agnes eñ tecla die reyn maechden eñ sprack den eer-
samen biscop aldus toe. lieue soen en ontsich di nijt mi te sien teghen woerdich die
du dick hebste ghegruet eñ du en sagheste mi nijt Eñ weset des seker dattu van dese
siecte wel ontgaen selste Mer du en selste hier na nijt langhe leuen mit desen woer
den verging die grote claerheyt Ende daer quam so sondlinghe roke eñ suete lucht
alst menschelick hert begripen mochte Die heylighe biscop ghenass van dier siecten
Daer na inden jaer ons heren ix^c ende xvij soe quam hi vten lande van deuenter in
oetmerschem eñ daer viel hi te bedde sonder groot wee Eñ hi las dese antiffen Ecce
leti laude digna Eñ op die vij kalende van december rustede hi salichlick inden heer
Ende hi wert bagrauen tot deuenter mit groter weerdicheyt daer god veel miracu
len dede doer den heylighen biscop.

¶ Baldricus van cleue die xv biscop van
vtrecht regierde lix jaer lanck Hi was des grauen luthaerdus den x graue vã cle-
ue sijn soen Eñ hi was greue baldewijns broeder van cleue Eñ alsmen vijnt inder
lombaerden hystorien heinricus die in desen tijden roemsch ix^c xvij
coninck was die wert te rade van groter deuocien dat hi
na radbodus des heyligen biscops doot brunonem sinen
soen woude vercieren mit clergyen eñ setten hem tot enen
biscop der kercken van vtrecht Mer als die coninc ver-
nam dat die wrede denen die stadt van vtrecht verdestru- lix jaer

eert hadden eñ meest alt volck vanden bisdom verslaghen hadden eñ verjaecht daer
om settede die coninck die selue soen tot ridderscap om die denen te wederstaen eñ
dat hi dat selue bisdom mocht beschermen eñ wed helpen maken Ende hier om na
des heylighen biscops radbodus prophetie
so is ghecoren biscop tot vtrecht baldricus
voerscreuen In desen tijden so ontsprang
een fonteyn ĩ die stadt vã geneuẽ die bloe-
dich was. eñ inden seluen dagen so wordẽ
al die denen ůslagen waer dat si waren. eñ
als die denen ůslaghen eñ verjaecht warẽ
vten sticht so tymmerde baldricꝰ sijn stadt
vã vtrecht eñ bemuerdese daer hi veel toer
nen op settede eñ hoech wijchusen eñ die ů
bernde kercken dede hi wed op tymmeren
Eñ die sale mit and verualen husen dede
hi weder maken

Die stadt van vtrecht wert weder ghetymmert.

¶ Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxvi voer dese biscop baldericus in ytalien om te spreken van alre hande oerbaer der stercken van utrecht Ende als hi sijn boetscap ghedaen had nam hi oerloff aen den coninck otto den wemschen coninck Ende die coninck leghifte den biscop mitten heyligen lichamen der heyligher martelaren sint te ponciaen sinte benignus ende sinte agniet Ende brochtese inder seluer sterckten tot utrecht daer hise settede mit groter deuocien ende innicheyt Hier toe so vant dese seluue biscop ouermits heyligher openbaringhe van gode die lichamen der heyligher wenefridi lebuini plechelmi ogerij wittoni adulphi ende rabbodi mit welcken heyligen patronen hi die sterckte van utrecht hoechlick verierde.

¶ Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxxvij op die vij kalende van januario voer dese goede biscop tot gode ende wert mit groter weerdicheyt begrauen in die ouerste ende doemkercke van utrecht.

¶ Volcmarus was die xvi biscop van utrecht viij jaer lanck Hi was een man van goeden sinne ende een goet heylich man Ende inden jaer ix^{c} ende xc op die iij dus van decembr starff hi ende wert begrauen inden doemkercke tot utrecht.

Anno dñi

Biscopen van utrecht

Regierden

¶ Baldewinus was die xvij biscop van utrecht iij jaer lanck Hi was een glorioess man vā groter duechden ende hoech ghebozen wāt greue aernout die vij greue van cleue die was oem vā hem ende was sijn suster soen Ende biscop baldericus was sijn out oem Ende hi starff int jaer ons heren ix^{c} ende xciij op die ydus van mey Ende hi wert begrauen bi den anderen biscopen in die doem sterckt.

Ansfridus was die xviij biscop van utrecht xv jaer lanck. Hi was eerst een weerlick greue van rijnsterbant ende wert clerck van deuocien ende ontfinc cruyn ende wijtsel ende wert biscop ghecoren Ende dese ansfridus also als hem god in gaff so gaff hi veel goets ende erues van sinen vaderlicke erue tot behoeff der sterckten van utrecht dat hi te vozen had besetten in die greffscap van rijnsterbant Ende dese greffscap lach bi tiel in die betue ende in tielre weerd ende een deel in boemelre weerd Dat lant van huesden ende dat lant van altena plach daer oeck in te hozen.

¶ Item die biscop ansfridus wert blint in beyde sijn oghen int jaer ons heren M eñ vijff Ende dese selue biscop stichtede een cloester van sinte benedictus oerden op den heylighen berch buten amersfoert in die eere marie der moed gods Ende in dat cloester nam hi seluer van deuocien aen dat heylighe strenghe habijt eñ leuen vã sinte benedictus oerde eñ bleeff daer in heylichlicke leuende totten eynde van sinen leuen eñ rustede in gode inden jaer ons heren M eñ viij op die vijfte nonas van mey eñ wert begrauen in dat seluer cloester voerscreuen.

¶ Adelboldus was die xix biscop van vtrecht xviij jaer lang Hi was een wijs man want hi was des keyser heynrics ouerste raet Inden jaer ons heren M eñ xv so dede dese biscop neder breken dat oude werck dat biscop baldricus ghetymmert had Ende leyde nywe fondamenten eñ tymmerde die domkerck van vtrecht van nywes Ende mede die kerck van tiel die hi beyde in corte jaren eerlick volbrocht hadde.

¶ Int jaer ons heren M ende xxiij so wert volmaect die domkerck tutrecht van biscop adelboldus Ende ter wijdinghe deser kercken so quam keyser heynrick mit xij biscoppen tutrecht die dese selue kerck op die vi kalende van junio eendrachtelick wijeden ende heylichden mit hoerre benedixien in die eer gods eñ sinte martijn.

M viij — xix adelboldꝰ — xviij jaer

M xxvij — xx bernulphꝰ — xxvij jaer

¶ Sommighe die cronijcken hebben ghescreuen die scriuen dat dese biscop adelboldus dede bescriuen des biscops eñ des ghestichts hoghe edel mannen Als Brabant Hollant Ghelre Cleue Benthen Kuuck Ghoer Mer daer mist hi in wãt daer en was doe noch gheen recht greue vã ghelren.

¶ Int jaer ons heren M eñ xxvij op die vijfte kalende van december voer dese biscop tot gode eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die dom kerck die hi had doen tymmeren.

¶ Bernulphus was die xx biscop van vtrecht xxvij jaer lanck Eñ als die biscop adelboldus doot was so wert een grote tweedracht om enen biscop te kiesen waer om die keyser conraerdus ned quam tot vtrecht om dese twedracht te saten eñ voerde mit hem ghisele sijn wijf een reckelike duechsame vrouwe Ende want dese coninghinne vast bi dien daghe swaer ghing van kijnde so lietse die keyser onderweghen bliuen in een dorp hiet oesterbeeck in des priesters huus die bernulphus hiet Ende die coninck reet haestelick voert tot vtrecht om eendracht te maken in den capittel Ende als sijt nijt eens worden en konden inden capittel so bleuen die capittelaers ghesamelick aen den coninck dat hi een biscop setten mocht die hem

Sgoet docht eñ weerdich eñ nvt docht te wesen Ende in desen tijden so creech die keyserinne een kijnt van sonderlingher schoenre forme Ende si ontboet den keyser die nywe boetscap bi den priester bernulphus Ende die keyser verblide hem seer van deser vreliker boetscap eñ gaff desen prister bernulphus dat bisdom van vtrecht eñ ornamenten eñ vingherlijn ende staff eñ wert in sinen stoel gheset Ende als hi biscop was so maecte hi vrede mitten prince van hollant.

¶ In desen tijden so stichtede die biscop bernulphus tot sijnre ewigher ghedencke nisse sijns loues tot vtrecht twee kercken van canoniken. Die een in die eer sinte peters des apostels Ende die ander in die eer sinte johan baptist Ende oeck stichtede hi dat collegium eñ die kerck tot deuenter in eere van sinte lebuinꝰ des heyligen confessoers ende nam half die canoniken dat xx canoniken waren van sinte saluatoers eñ sette die tot deuenter in sinte lebuijns kerck Eñ die abdye die biscop ansfridus ghesticht had ten heylighen berghe die settede hi tutrecht daer hi stichtede een cloester kerck in die eer van sinte pauwels apostel Eñ dese eersame biscop bernulphus die starff eñ voer te gode int jaer ons heren M eñ liiij op die xiiij kalende vā augusto Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen tot sinte peters tutrecht.

Anno dm̄ — M liiij

Biscoppen van vtrecht

Regierden — xxij jaer

¶ In desen tijden inden jaer ons heren M eñ lxi op die xiiij kalende vā julius so wert greue florens die seste greue vā hollant verslaghen te hamert bi huesden mit veel edelre mānen inden velde van sinen vyanden.

¶ Wilhelmus van pont eñ vand voechdye van ghelre was die xxi biscop van vtrecht xxij jaer lanc Hi was een groet moedich man eñ een stout vechter Dese biscop had veel oerloghes mitten hertoch godeuaert van lothrijck mitter buul teghen den jonghen joncker dirck van hollant eñ teghen greue robbert van vlaenderen joncker dircks stiefvāder van hollant Ende biscop willam tymmerde een casteel tot yselmunde Ende int jaer ons heren M ende lxxv op die vijfte kalende van mey starff biscop willam ende wert mit groter weerdicheit begrauē tutrecht inden doem.

¶ Coenraerdus was die xxij biscop vā vtrecht xxv jaer lanc dese biscop plach des keysers heinrics die vierde also ghenoemt sijn keleyder ende sijn maerschalc te wesen dese biscop Coenraert creech vanden keyser heinric die heerlicheit van oest vriesland dat is vander louwers voert ter ecmse toe dat die prince van vtrecht mit ghewelt ghenomen hadden eñ biscop Coenraerdus volcommerde dat casteel tot yselmonde mit kercken ende mit sterckten wijckhusen ende besetter mit sinen mannen

¶ In desen tijden so dede biscop Coenraert tot sijnre ewigher memorien stichten een kercke van canoniken binnē vtrecht aen die west side vand stadt van vtrechte in die eer onser lieuer vrouwe daer hi een gront also slechtlich vant dat hij dat fundament van sommighen pilaernen nijt vast ghemaken en conde ouermits die wellē vanden water Des was inder metselaers ghesellschap een vriese ende hiet plebero Ende die vermat hem op sijn lijff die kercke weder te fundieren Aer hi eyschte al te groten ghelt daer off waer om die biscop die gaff des vriesen soen suverlike presente ende milde gauen also dat hij vernam vanden vader die heymelike kunsten ende hi volcommerde die voerseyde kercke in die eere onser lieuer vrouwen waer om die voerseyde vriese die grep grote nijt op dese biscop ende versierde hoe hi hē ter doot bren ghen mocht Ende daer na inden jaer ons heren M ende xcix na dat die biscop coenraet misse ghedaen hadde ende hi alleen in sijn huus was ghegaen eñ was leggher sla; pen quam die voerseyde vriese ende sach dat hi daer stēde eñ stonde toe hadde Eñ ouermits des vyants raet toech hij sijn mess ende stack doot den eersamē biscop op die viij kalende vā mey ende hi wert begrauen mit groter droefheyden in die selver kercken van onser vrouwen den hi ghestichet hadde Ende die vriese quam ongheschaet ende onghelet vter stadt.

¶ Burchaerdus was die xxiij biscop van vtrecht xviij jaer lanck hi was eē heylich man ende vredsaem inden jaer ons heren M ende xij op die xv kalen de van junius so rustede die biscop burchaerdus in onsen heer Ende wert begrauen mit groter weerdicheyt in die domkercke tutrecht Ende inden selven jaer wert doot ghesla gen van sinen vyanden Rodolphus die doen proest van vtrecht.

¶ Godebaldus was die xxiiij biscop van vtrecht xv jaer lanck Hi was een goe dertieren wijs eñ gheestelick man eñ die die gheestelicheyt seer minde wāt inden jaer ons heren M C eñ xxi doe stichtede dese voerseyde biscop een cloester ī een broeck lant daert eenlick was van monicken ende van nonnen elck op hem seluen in die eere marien der ewigher maghet eñ sinte lauwerens des hoghen martelaers eñ dat hiet oestbroeck Eñ in dit seluer cloester daer leefdemen menich jaer so strenghelic eñ so volcomelick na sinte benedictus reghel datmen dit cloester menich jaer hiet der oerden kercker Ende daer plach grote versaminghe te wesen want daer bloye de alre strengheste die reghel van sinte benedictus oerde.

¶ Inden jaer ons heren M C eñ xxviij so wert biscop godebaldus beswaert mit eenre siecten Ende hi nam aen die oerde eñ habijt tot oesbroeck Eñ hi starff corts daer nae op die anderde ydus van nouember Ende leyt tot oesbroeck int cloester begrauen.

¶ Andreass des greuen soen van kuuck was die xxv biscop van vtrecht x jaer lanc. hi was een wijs man reckelick eñ vreed samich. dese biscop had grote last om des greuen hermans wil vā kuuck teghen greue dirck van hollant want greeff herman van kuuck die had verradelick laghen gheleyt tot absteden buten vtrecht eñ sloech doot joncheer florijs van hollant greue dircks broeder daer hi wt reet vlieghen mit sinē jonghen ridderscap Ende greue dirck dede hier grote wraeck op ende verdreeff den greue van kuuck wt sinen lande eñ verwoeste alle sijn lant eñ die biscop en dorstet tutrecht nijt onthouden Ende die keyser lotharius die greue dircks ende joncker florens oem was die dit seer verdroet die leyde herman vā kuuck dach van recht eñ nam hem mit oerdel al sijn weerdicheyt eñ sijns greuē naem eñ wert ontgreeft hi eñ sijn nacomelinghen eñ het wert hem al betaelt dat hi eñ sijn ouders den greue van hollant ye misdaen hadden Ende herman soende mit greeff dirck eñ wert greef dircks man eñ hi stichtede dat cloester tot sinte marien weerde te beteringhe Ende biscop andries quam weder in sijn stādt Ende sette xij priesteren vander kercken van stauerен om hoer oneersam leuen Ende brocht daer weder van oesbroeck bey de monicken eñ nonnen een conuents vergāderinghe Ende int jaer M C xxxviij starf dese biscop eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in den domkerck op die ix kalende van junius.

Anno dm̄ — M C xij — M C xxviij

Biscoppen van vtrecht

Regierden — xv jaer — x jaer

¶ Herbertus was die xxvi biscop van vtrecht xij jaer lanck Hi was een ghesta dich man eñ sonderlinghe neerstich die paepscip in goede regiment te brenghen eñ hi was gheboren vã beron Dese biscop voer te romen om saken wil die nootruftich waren Ende als hi weder quam vant hi grote tweedracht int lant van drent wãt die borghers van groninghen onderlinghe vochten eñ stormden eñ vesten sinte wal burghen kerck mit groten wijchusen oft een casteel gheweest hadde ende stormden daer wt eñ daer aen mit scutten eñ mit slingheren Ende om dese onrust so quam de se biscop sond merren tot groninghen eñ wan die misdadighe luden vand kercken die hi daer toe brocht dat si hem sworen vanden gods huse nijt meer te maken een vecht huus eñ beterde den biscop hoer misdaet Ende die borghers beloefden horen bis cop in horen brieuen dat si die stadt van groninghen nijt ommueren en souden tot ghenen tijden ten waer bi een biscops consent eñ wille van vtrecht.

Die biscop herbertus had twee broederen eñ die woude hi verheffen ende groot maken so dat hi den enen maecte borchgreue tot groninghen ende dat hi dat vanden sticht te leen soude houden Den anderen broeder maecte hi casteleyn tot coevoerden mitten maerscalck ampt van drenthe eñ dat te bedienen eñ te leen te houden vãden

M C xxxviij ghesticht want daer te voren plaghen die biscoppen selue of hoer maerscalcken die heerlicheyden te berichten dat hẽ nyement hinder off moyenisse daer in en dede.

xxvi herbertus.

xij jaer

Vanden groten brande van vtrecht.

¶ Int jaer ons heren M C eñ xlviij ontstack die stadt vã vtrecht vanden bran de diemen nijt lesschen en konde eñ verbrande vol na alte mael Eñ daer verbran de sinte martijns domkerck sinte peters kerck sinte pauwels kerck sinte janss ker ke sinte saluatoers kerck sinte steuens outaer bleeff onghequetst Die eerste capell die vast bi sinte saluatoers staet eñ bi sinte willibroerdus tijden ghesticht wort in die eer des heylighen cruys die verbrande mede eñ al datter in was sonder sinte sal uatoers beelde dat bleeff onghebrant nochtans dattet cruys daert aen ghenaghelt was verbrande alte mael eñ die naghelen mede Dat beelt wert bruyn inden bran de Doe quam die ecclesie mit groter deuocien mitter ghemeente eñ namen dat heyli ghe beelde eñ brochtent mit groter eren eñ weerdicheyt al singhende in sinte salua toers kerck daert noch staet.

Int jaer M C eñ .l. op die iij ydus van nouember starf biscop herbertus eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerck tutrecht.

¶ Hermannus van hoern was die xxvij biscop van vtrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste mannen der kercken van vtrecht Als dirck greue wan hollant heynrick greue van ghelre baden datmen kiesen woude herman van hoern proest vā sinte gereoens tot colen biscop te wesen tot vtrecht Die borgers van vtrecht eñ van de uenter mitten anderen steden die baden datmen kiesen woude frederick mitten houel Mer die moghentheyt der twee princen die creghen meest ghehoers als dat hermā also veel stemmen creech als die and. eñ greef dirck vā hollant brocht desen hermā int besit vanden bisdom eñ maecten hem onddanich al die hem teghen waren.

¶ Daer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die daghede beyde dese ghecoren tot ludyck Ende daer creech dese voerseyde herman bi den seluen cardinael eñ den coninck coenraert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sacht van sinnen eñ goedertieren so dat in sijn teghenwoerdicheyt dootslaghen gheschiede want hi en mocht die borghers van binnen nijt bedwinghen dat si hem onddanich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste parthien binnē vtrecht.

Anno dm̄ — M C .l. — M C lvi

Biscoppen van vtrecht — Inden jaer ons heren M C eñ lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman eñ wert mit groter weerdicheyt begrauē

Regierden — inden doemkerck tutrecht. — vi jaer — xxij jaer

Godefridus van renen die domproest van vtrecht. was die xxviij biscop van vtrecht xxij jaer Ende als hermannus die biscop ghestoruen was so quam keyser fredericus tot vtrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van vtrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

¶ Int jaer ons heren M C eñ lxx quam een groot storm vā wijnde so dattet zee water quam vloeyen mit groter haest aender stādt muer van vtrecht also datmen zee visch die bolck hiet vinck inder stādt graft van vtrecht mit seghenen.

¶ Int jaer M C lxxi opten korsnacht worden ghesien veel blixem eñ donre ghehoert die lelike eñ verueerlike luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des siaers daer na so bloyeden die bomen eñ dat grass wies mede inden lenten tijt meer eñ eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren eñ broeyden omtrent onser vrouwen lichtmisse eñ kipten jonghen in desen lande.

¶ Vanden heylighen sacramente dat tutrecht vter buerkercke ende wt sinte jacobs kerck ghestolen wert.

¶ Inden jaer ons heren M C en̄ lxxiij wert ghestolen dat weerdighe heylighe sacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkerck ende wt sinte jacobs kerck En̄ men costet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een swaer plaghe van water also groot dat die vloet alte hant bedecte die eerde Ende mitten herden stroem husen en̄ bomen neder toech Also dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie soude gheweest hebben ende dat die werlt anderwerff soude ver droncken hebben En̄ haddet also langhe gheduert alst hart van storm was sonder twiuel die stādt van vtrecht en soude nijt langhe hebben moghen staende bliuen Mer die ontfermhertichеyt gods minrede die stroem en̄ dat water viel binnen drien daghen daer na so dattet al merclick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee stonden worden verlost vanden noot.

¶ Hoemen tutrecht vaste en̄ aelmissen gaff.

¶ Hildebrandus die eersame abt vā sinte pauwels tutrecht die dede een sermoen opten heylighen ascensioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volck dat si alle gode bidden souden en̄ vasten ende aelmissen gheuen souden op dat god woude sinen toern laten sincken om die ūsumenisse die daer gheschiet was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu xpristi dat wt die twe kercken ghestolen was of die stādt soude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophetie des eersamen vāder en bleeff nijt sonder waerheyt want des seluen daghes te vesper tijt so wert een groot brant so dat onser vrouwe kerck die buerkerck hiet verbrande ende dat meeste deel vander stādt van vtrecht Waer om godefridus die biscop die hem ont sach gods toern Ende hi ouerdroech mitter ecclesie en̄ gheboet alle ghelouighe goede menschen in alle sijn sticht te vasten op enen sekeren dach Ende des woensdaghes na pijnsteren ghinck hi seluer mitter ecclesie beruoet en̄ versocht die heylighe steden mit deuotien biddende dat god sinen toern woude laten sincken en̄ riep die sancten aen dat si voer ons bidden wouden.

¶ Dese biscop godefridus tot sijnre ewigher memorien en̄ ghedenckenisse soe dede hi tymmeren vier castelen den goeden sinte martijn Als die horst teghen die graefscap van ghelre Ende vollenho teghen die heerscappie van vrieslant En̄ monrfoert teghens die graefscap van hollant Ende woerden teghens die onghehoersamicheyt sijns volcks Ende dat hi van desen casteelen sijns selfs palen bescudden mocht.

¶ Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius so starff dese eersaem biscop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen inden doem tutrecht.

¶ Baldewinus van hollant greue floryjs broeder van hollant was die xxix bis: cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man en ſuuer van leuen ſo datmen meent dat hi maecht ſtarff Syn broeders waren greue floryjs van hol: lant. dirck van hollant domproeſt tot vtrecht Ende otto van hollant greue vā ben then Ende bi hulpe van dēſen ſo jaechde hi alle die rouers wt ſinen ſticht en hi be: rechte dat lant ſeer wyſſelick Ende alle hoer borghers namen ſtadt recht van hem

¶ Deſe biſcop baldewinus dede beſchriuen alle des ghſtichts ende der kercken leen mannen van vtrecht dat ſi quamen of ſeynde ghenechte procuratoers ende ontfen ghen hoer leen van hem als ſi ſculdich waren te doen Ende dit ſyn des ſtichts hoghe mannen die hier nae beſcreuen ſtaen en mit wat goede ſi mede verleent waren op dattet bliuen ſoude tot eenre ewigher ghedencteniſſe.

Anno dm — M C lxxviij

Biſcoppen van vtrecht — xxix Baldewing

Regierden — xviij jaer

Brabant. Die hertoch vā brabant is des biſcops drooſſaert en hi hout vanden ſticht te leen die ſtadt vā tiel en dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

vlaendrē Die greef vā vlaendren was die anderde en hout van ſticht te leen die iiij ambochten.

Die greue van hollant is des biſcops maerſcalck die hout vanden ſticht te leen waterlant en ſommi ghe goeden in hollant. en veel tienden en ande goe: den in zeelant.

Hollant.

Ghelre. Die greff van ghelre des biſcops meiſter jagher die hout vāden ſticht die greef ſcap van zutphen en halff emmerick.

Cleue. Die greef van cleue des biſ cops ouerſte en meyſter ca merlinghe die hout vāden ſticht te leen die greeffcap van rynſterlant dat is een deel van tiel: re weerdt. en wat in die betuwe en veel boemelre weerdt dat nv al ghelre toebe hoert Ende oeck dat lant van hueſden en dat lant van altena.

Die greue van benthem des biscops ouerste doerwaerd die hielt vanden sticht te lē die borchgraefscip mittē casteel tot benthem eñ and goeden

Die greue vā kuuck des biscops schenker die hout vanden sticht te leen dat meeste deel vāden lande van kuuck ende ander goede.

Die greue van goer des biscops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all syn goet Dese voerscreuen thoech mānen die hieten des biscops Amptmannen sonder vlaē dezen en hadde geen ampte.

Die greue van zutphen die hielt vāden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goylant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om selker pensien aen holland.

Die greff van reysterbant hielt syn graefscap vanden sticht vā vtrecht te lē wāt een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterbant was ghecomen ende ghedeylt van een jonghen broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

Die greue vā Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgraefscap van vtrecht ende syn casteel mit ander goeden.

Die borchgref van gronīgen die hielt vāden sticht te leen die borchgrafscip van groninghen.

Die heer van coeuoerden die hielt te lē vāden sticht dat casteleynscap van coeuoerden mit dat maerscalcksch Ampt vanden lande van drinthe hi en syn erfnen ter tijt toe dat hi een seker somme van ghelde wech had die hi den sticht daerop ghelent hadde.

Die heer vā huesdē plachmen syn heerlicheyt eerst te houden vandē sticht eñ na van cleue ende daer na van holland.

Die heer vā Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van hagbesteyn ende haestracht.

Die heer van altena plachmen syn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vā holland.

Lede. Die here vander lede die hielt te leen vand̄ sticht een deel eruen ende tienden.

Gueren. Die heer van. Gueren placht vanden sticht te leen te houden sommighe tienden.

culēborch Die heer vā culenborch hielt te leē vāden sticth sommighe tienden ende heerlicheden.

Vyanen. Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant sticht sōmige tienden eñ and̄ heerlichedē.

Mont foert. Die burchgraue van montfoerde hout te leen vāden sticht die burchgraefscap vā mōtfoerde

Aemstel. Die heer van Aemstel hielt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlicheyt.

Abcoude. Die heer van Abcoude hiel te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt vā abcoude eñ mit duersteden.

Voerst. Die heer van Voerst die hielt te leen vanden sticht dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

yselsteyn. Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden vander sticht veel tienden ende ander ambochten.

Woerden. Die heer van woerden die hielt te leen vanden sticht dat slot mitter heerlicheyt van woerden.

Aenholt Sulen. Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt van sulen

Water lant. Die heer vā waterlant hilt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlicheyt van waterlant.

Ameyde. Die heer vand̄ ameyde die hielt te leen vanden sticht die heerlicheyt vand̄ ameyde.

¶ Alle dese voerscreuen grote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden sticht van vtrecht Ende noch veel meer ander heren ende ridderen die hier nijt ghescreuen staen Mer veel ysser vanden sticht verdoelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouergheuinge dattet nu ander heren ende princen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghesticht ende kerck van vtrecht Ende als die biscop baldewinus alle sijn leē mannen die hij doe had gheropen hadde om hoer leen te ontfanghen soe ontfenghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die velue nijt te tijde en versocht die de greue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voerseyt Waer om die biscop in die velue toech mit crahct ende verdreeft daer wt den graue gheraert van ghelre mit alle sijn hulpers.

¶ Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijsten Als die grote vorstē ende princen ende biscoppen voer Akers laghen so fundierde ende stichtede Coninck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoech heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten berch van syon stondt binnen jherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Eñ die biscoppē ende eersaem borgheren van lubeck ende van bremen hadden een hospitael int heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequetste kersten dat dese oerde oeck voert hielt binnen Akers Ende coninc lodewijch van vranckrijck gaff groot goet tot deser oerden fundacie te hulpe.

¶ Int jaer ons heren M C xcvi op die xi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus eñ wert mit groter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkerck.

Anno xp̄i M C xci

Biscoppen van vtrecht

Regierden ij jaer

Arnoldꝰ van ysenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinus doot so quam greue dirck van hollant ende greue otto van ghelre mit gewapender cracht ind stādt van vtrecht ende saeyden grote nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen eñ maecten die mannen vand kercke mitten canonikē tweedrachtich Sōmige vanden capittulaers coren dirck van hollant den doemproest die des biscops Baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue dirck van hollant ende alle dit neder sticht van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē coren Arnoldus van ysenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

¶ Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi dirck vā hollant sinen neue vingherlijn ende staff ende sette hem ī dat bisdom ter tijt toe dattet recht inden houe van romen gheeynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser beual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden sticht te regieren oeck also langhe dattet gheeynt waer inden houe van romen.

¶ Ende beyde dese ghecoren biscoppen Als dirck van hollant ende Arnoldus van ysenborch die toghen te romen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocencius die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

dat Arnoldꝰ soude behouden eñ bliuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden selue jaer op die viij ydus van Aprill so sterff dese biscop Aronldus te romen ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauē.

¶ Theodricꝰ van hollant greue dirics broeder van hollant die te vorē domproest van vtrecht was. ende na Elect was. was die xxxi biscop van vtrecht wat bet dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnoldꝰ van ysenborch te romen ghestoruen was so gaf die paeus jnnocentiꝰ desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weerdicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volck dat hem beuolen was Ende int neder comen als hi quā tot paueyen inder stādt so wert hi sieck ende sterff daer. ende wert aldaer mit groter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Anno dm̄ — M C xcviij — M C xcviij

Biscoppen van vtrecht — xxxi theodricus vā hollant. — xxxij theodricus van ae re.

Regierden — iiij maent — xij jaer

¶ Theodricus van Aere proest van sinte johans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij jaer lanck hij was een gheboertich man ende wijs ende ghenādich dese wert ontboedē wt sicilien daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelatē corts toech in oestvrieslant op dat hij daer mit beden off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvrieslant die en wouts nijt liden dat sijn volck enich scatting gaue Ende venc den biscop also mit ghewapender hant int cloester tot staueren als die missen ghedaen waren Mer sommighe moniken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si ouermits des grauen onwetentheyt mochten vallen int oerdel der maledixcien Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vangenisse.

¶ Int jaer ōs herē M ij^c ende x op die nonas van december soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen gheuoert tutrecht daer hi mit groter weerdicheyt begrauen wert in die doem kerck.

¶ Otto van ghelre was die xxxiij biscop van vtrecht iij jaer lanck ende iiij maenden ende als biscop dirck ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Gheraert biscop vā osenbrugghe. ende willam greue van hollant. ende Gheraert greue van ghelre ende baden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot sancten was ende greue gheraerts broeder was van ghelre Eñ om horen beyden wilsoe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe mer xviij jaer out ende want hij te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hij was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die saghe ende wert seer sieck eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M ij^c eñ xiiij op die seuende kalende van Aprill Ende hi wert gheuoert tot vtrecht ende wertter begrauen mit groter weerdicheyt in die doemkerck.

¶ Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxiiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greeff willan van hollant eñ greue gheraert van ghelre Ende die vercreghen aenden Capittel mit hoerre beden dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot franckeuoert ende bi consent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedixcie. eñ hij ontfinc daer mede dat weerlike recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wijsselic ende eerbaerlic Eñ hij nam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat sticht beual hi harmē sinen broeder truwelick te berichtē.

¶ Dese biscop otto vander lippe wert voer coeuoerden gheuanghen ende mit menigher hande pinen ghemartelijt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre onreynste stede die si wisten ende vertreden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M ij^c xxvij op die kalende van Augustus Ende wert all heymelick ghebrocht tot vtrecht ende mit groter droefnisse begrauen in die doemkerck.

¶ Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perboene was. was die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende doe biscop otto begrauen was so quam greue florens van hollant mit meer ander ende badt voer sinen neue willebrandq die biscop van perboen was datmen hem kiesen woude tot enē biscop van vtrecht. ende hi wert ghecoren vanden capittel Dese biscop was in italien ende had onlede in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer berch bescheyde wijss mannen mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn nywe bisdom. eñ die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoffte romē Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen lieuen willebrandum van perboene tot vtrecht ende gaff hem die benedixcie eñ seynde hem in sijn bisdom.

¶ Inden jaer ons heren M ij^c xxxiij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle Ende wert gheuoert tot vtrecht. eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende leyde den eersten steen vander kercken.

Anno dm̄	M ij^c xxvij	M ij^c xxxiij
Biscoppen van vtrecht	xxxv willebrandus.	xxxvi Otto van hollāt
Regierden	viij jaer	xvi jaer

¶ Otto van hollant des greuen soen van hollant was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrachtelick ghecoren bi aenroepinghe des heylighen gheestes Hij was een hoech gheboren man van conincs gheslacht Hij was na sijns vaders doot gheuoecht totter riddscap Ende ontfeng van sinen broeder die graeffscap van oestvrieslant te leen. eñ hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vāt alte arm ende in groter scult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen drenthen. ende mede dat die dijcken dicwijle braken ende dat lant beuloeyde mitten water Mer bider gods ghenāde soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patrimonium in hollant ende bataelde des bisdoms scout ende lossede sijn castelen Ende bewaerde dat bisdom als een weerlick hertoch langhe tijt Ende om sijnre bede wille so dede greue florens van hollant die sijn broeder was maken enen groten dijck van Amerongheu neder tot scoenhouen toe die veel coste Ende te loue sijnre ewigher ghedenckenisse ende den bisdom veel orbaers dede.

¶ Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncher willam van hollant greue florens soen die seer jonck was in sijn beschermenisse Ende hi berech te mede die greesscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanck die van coeuoerden. ende als hi woude soe reet hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en dorst weder staen.

¶ Dese ionghe greue willam van hollant die wert noch nae roemsche coninc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van doringhen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des conincs raet gemaect Ende na dat die coninck willem tot Aken ghecroent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten ridderscap ende mittē borgheren seer hoechlijck ende blijdelick ontfenghen Ende die coninck is ghewor: den borgher tot vtrecht ende hi coft een stuck erues dat hi gaff om gods willen bis: cop ādelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand̄ prediker oer den Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Vander stādt preuilegien van vtrecht

¶ Die coninck willam die confirmierde der ecclesie ende der stādt van vtrecht al le hoer vryheyt ende preuilegien als dat gheen prince hertoech noch greue off edel man cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stādt off stats vry: heyt woenden erghent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer eē keyser off coninc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem gheset binnen vtrecht bereyt sijn recht te doen. ende verboet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van sambiens Heer Aernt heer vā wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer dirck heer van tey linghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende dirck vander goude redders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die xiiij kalende vā julius.

¶ Int jaer ons heren M ij^c xlix op die tweede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

¶ Goeswinus van Aemstel proest van sinte johan was die xxxvij biscop van vtrecht een jaer lanck hi was een simpel man die nijt veel besorcht en was om der kercken saken al was hi ghecoren Waer om dat heel bisdom in corten tijden seer te broken was ende verneert dat bi biscop otten tijden seer verheuen was Die statē vanden sticht die den orbaer des stichts gheern saghen versamende een capittel op dat si ghemeen sprake hebben mochten vanden orbaer des bisdoms Ende tot desen capittel so quā die roemsche coninc: coninc willem eñ petrꝰ caputiꝰ die cardinael ende coenrardus die eertsche biscop van colen Ende in deser heren teghenwoerdich heit so gaff biscop gosen ouer dat bisdom in handen des conincs eñ des cardinaels Ende om bede will des biscop van colen so wert biscop ghemaect heinricus van vyanden ende inden stoel gheset ende die coninck gaff hem dat weerlike recht.

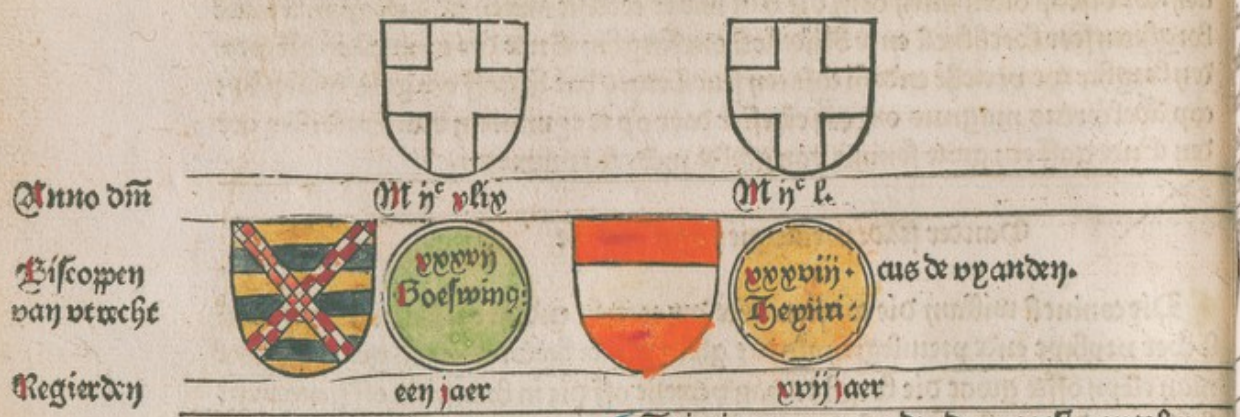

¶ Heinricus van vyanden domproest van colen was die xxxviij biscop van vtrecht xvij jaer lanck dese biscop was een hoech gheboren man ghestādich ende grootmoedich hi was altoes sorchuoudich hoe hij der heyligher kercken saken verhoghen mocht ende verbeteren Eñ mede dat weerlike recht pijnde hi hem mit groter duecht te berechten. ¶ Dese biscop had grote victori ouer sijn vyanden Eñ vanden geuanghen ende vanden roue van ghelre so wort hij soe rijck dat hi dede tymmeren dat Casteel van vredelant teghens den aen loep des heren van Aemstel ende der onghehoersamen des stichts.

¶ Inden jaer ons heren M ij^c lxvij op die anderde nonas in junio soe sterff dese eersame vrome biscop ende hi wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerc tot vtrecht die hi den eersten steen of leyde doemense vā nywes vertymmerde Ende hi settede oeck eerst een versaminghe van xij canoniken tot steenwijck.

¶ Johannes greue van nassauwen was die xxxix biscop van vtrecht xxi jaer. lanck hi was vol na een weerlick man ende simpel Dese biscop vant alle die casteley vol ghestopt van alle dingen diemen daer op behoeuede die sijn voervader met groter voersinnicheyt teghen sijn vyanden bi woenende wijselijck beschermt had.

¶ Inden jaer ons heren M ij^{c} ende lxxxviij soe wert greue florens van hollant gheboden tot vtrecht tot eenen capittel te comen Ende hi quam met veel edelre luden Want johan van nassouwē die biscop die had xxi jaer elect off ghecoren biscop vā vtrecht ghweest als een leeck man met dispensacien vanden paeus Ende en had noch nye ghen confirmacie ghehadt. ende hi had dat casteel van vredelant verset aenden heer van aemstel om een somme van gelde Ende dat Casteel van montfoerd had hi verset om een somme van ghelde aen den heer van woerden des hem dat heel bisdom beclaechde Ende daer toe was dat bisdom verladen met groten schult teghens veel woestenaers Waer om die ghemeen ecclesie screef den armen staet des biscops van vtrecht aenden paeus ende baden hem jnnichlick om enen die johan hiet van zijrijck ende ouermits des paeus moghentheyt so is johan van nassouwen of ghesetvant bisdom Ende Johan vā zijrijck is ghecordimiert die xl biscop van vtrecht.

¶ Inden jaer ons heren M ij^{c} lxxix op sinte gregorius dach was tutrecht een groete brande diemē hiet wijfflens brant die verbrāde sinte peters kercke sinte janss kercke buerkercke die minrebroeder kercke ende sinte katherinē kercke mit dat meeste deel vander stadt.

¶ Jan van zijrijck was die xl biscop van vtrecht ix jaer lanck.

¶ Inden jaer M ij^{c} xcvij is biscop Johan van zijrijck off ghecset van dat bisdom van vtrecht ouermits den paeus ende is ghemaect biscop tot toploesen Ende willam van meckelen is ghecoren biscop tot vtrecht.

¶ Willam van mechelen was die xli biscop van vtrecht v. jaer lanck Hij plach int hoff te romen te wesen hi vant dat bisdom seer verladen ende ghebonden mit menigherhande warringhe daer hi seer om arbeyde in goeden staet weder te brenghen Want inden eersten besat hi dat casteel tot muden dat hi also seer quetste mit alre hande nistrumenten dat dirck van haerlem die daer casteleyn op was begeerde dat hijt hem op gheuen mocht ende in gheuanghenisse te gaen behouden sijns lijfs Eñ dat casteel vry te leueren.

¶ Op een tijt sat dese biscop op een snel peert Ende reet dat hollantsche heer doer een werff ende anderwerff dat sijn vyanden waren. ende alle die luden ontsaghen hem te slaen ghelijck horen gheesteliken vāder Mer dese biscop die noch derde werf dat hollantsche volck doer rijden woude wert gheworpen van sinen peerde eñ wert doot gheslaghen van sinen onghehoersam kinderen inden jaer M. iij^c ende een op sinte martijns dach translatio Ende des biscops dode lichaem wert gheuoert van den hospitaliers in sinte katherinen kerck ter tijt toe datmen mit behoerliker wtuaert brocht inden domkerck ende wert daer begrauen.

Anno dm̄	M iij^c xcvi	M ij^c j
Biscoppen van vtrecht	xli willā van meche len	xlij gwido vā hene: gouwen
Regierden	v jaer	xvi jaer

¶ Gwido van henegouwen ende van hollant was die xlij biscop van vtrecht xvi jaer lanck Ende nae biscops willems doot so quā greue johan van henegouwen wt zeelant ende badt der ecclesien van vtrecht om ghyen sinē broeder die tresorier tot ludick was Sommighe vanden canonikē coren gheyn den selue tresorier Ende sommighe coren Rodolph van waldech den dom proest van vtrecht Ende also geringhe als gwido ghecoren was so voer dese roelof ouer ysel. ¶ Desen gheyn broeders waren botsaert biscop van ments johan biscop van camerijck johan greue van hollant Florens prince van morianen Ende mit deser heren machtigher hulpe so heeft gwido voerscreuen sijn vyanden onderdanich ghemaect ende berichte dat bisdom voert mit groter vreden.

¶ Dese biscop wert haestich sieck eñ sterf op die iiij kalende van junius int jaer M iij^c xvij Sijn lichaem wert geuoert tutrecht daert mit wenender wtuaert ter eerden ghebrocht wert.

¶ Dese biscop had ghetymmert dullenburch ende stoutenberch Eñ betaelde te romen xiiij^c dukaten die sijn voersaet daer sculdich gebleuen was.

¶ Fredericus van syrick proest van sinte peters tutrecht was die xliij biscop vā vtrecht iiij jaer lanck Dese biscop wert gheconsacriert inden hoff te romen Ende was seer belast van sijn selfs scult Al vant hi dat bisdom herde rijck hi wort arm in corter tijt Waer om hi luttel gheacht was van sinen vrienden.

¶ Inden jaer ons heren M iij^c ende xxij op die xiij kalende van Augusto so sterff dese eersame biscop fredericq ter horst vander Artike Ende sijn lichaem wert gheuoert tot vtrecht ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerck.

¶ Inden jaer ons heren M ccc xx opter heyligher sanctē dach johannes ende pauwels te midzomer so wort die eerste steen gheleyt van sinte martijns toern tutrecht Eñ daer na inden jaer van lxxxij so wert dat cruce mitten weder haē daer op gheset.

M iij^c xvij

rijck

iiij jaer

¶ Inden jaer ons heren M iij^c xxij inden maent van julius so braken die Rijnsdijken in. ende dat water verhief so groot dat inden sticht van vtrecht Ende in die beliuscap van rijnlant vanden groten water alle dat ghesaeyde koern inden velde verdreeff eñ verquijnde Waer om greue willem van hollant badt der ecclesiē cloesteren ende stādt lude van vtrecht dat si den rijndijck mit bescreuē vorwaerden also vast maken soude dat die lude in hollant ghenen scāde liden en mochten vand vloet in gheenre manieren.

¶ Inden jaer ons heren M iij^c ende xxx opten xxviij dach in julio omtrent vesper tijt was groot Eclipsis des sonnes.

¶ Jacob van oisterhoerne doemdekē tutrecht was die xliiij biscop van vtrecht ij maenden lanck Ende als biscop frederick ghestoruen was so quam greue willā van hollant tot vtrecht ō biscop iacob van suden die wijbiscop was van vtrecht datmen hem woude kiesen Waer om dat capittel in tween ghedeylt was ende dat meeste deel coren iacob van oisterhoern Die wijbiscop iacob van suden vernam dat wel. dat alle die prelaten hem teghens waren. ende hi teghens iacob van oisterhoern mit ghenen recht vorderen en mocht. Ende iacob van oisterhoern bijder confirmacie heinrics des eertsche biscop van colen wert ghemaect biscop tutrecht Mer hi was nijt confirmiert vanden paeus Ende als dit ghedaen is so begheerde die biscop van suden noch te wesen biscop van vtrecht Want hi sach dat die biscop van oisterhoern cranck wert van siecten diemen nijt ghenesen en mochte daer om vercreech hij aenden paeus dat hij dat bisdom van vtrecht verhielde tot sijnre camer om ten eersten dattet open waer so hoepte hi ouermits hulpe van weerlikē heren dat hi dat bisdom soude vercrighen. ¶ Jacob van oisterhoern was een man van eerliken zeden hij sterff int seluer jaer op die xij kalende van october eñ wert tutrecht inden doem mit groter weerdicheyt begrauen.

Anno dm̄	M iij^c xxij	M iij^c xxij
Biscoppen van vtrecht	xliiij jacob van oister-hoern	xlv johan van diest.
Regierden	ij maenden	xvij jaer

¶ Johannes van diest domproest van camerijck was die xlv biscop van vtrecht xvij jaer lanck Ende als biscop iacob van oisterhoern ghestoruen was soe koren die capittulaers ghesamenlick Jacob van bronchorst proest van oude munster tot vtrecht die alte hant dat bisdom begonste te berichten Mer hi en creech die confirmacie vanden paeus nijt.

¶ Ende als die hertoech van brabant ende greue willam van hollant ende greue reynolt van ghelre dat vernamen so seynden si boden inden roemschen hoff eñ baden sonderling voer iohan van diest den domproest van Camerijck datmen hem versien woude mittē bisdon van vtrecht Want die paeus had dat bisdom van vtrecht tot sijnre camer ghehouden. ¶ Die paeus Johan die xxij also ghenoemt om deser heren beden wil voerseyt so gaff hi iohan van diest dat open bisdom dat vanden seluen paeus op ghehouden was mit onrecht alsmen seyt wāt iacob van bronchorst recht Elect ende ghemeenlick ghekoren was Ende aldus is johan van diest inden hoff te romen gheconsacreert Ende hi haestede hem tot sinen lande ende versamede alte scone ridderscap ende quam sedelijcken in die stadt ende is inden stoel gheset.

¶ Inden jaer ons heren M iij^c . ende xxxi was die grote tafel ronde ende torney tot vtrecht op sinte katherinen velt.

¶ Inden jaer ons heren M iij^c xxxiiij in die maent van nouember op sinte Clemens dach verhieff dat zee water also hoech dattet ouer alle dijcken ghinc. soe groten storm wast van wijnde van donre van blixem Als dat veel luden ende beesten verdrencten ende veel dorpen verghinghen bider zee in vlaenderen in hollant in zee lant ende vrieslant.

¶ Inden jaer M iij^c. xli op die kalendas van julius so sterff dese biscop Johan van diest Ende hi wert mit weerdicheyt begrauen tutrecht in die doemkerck ende hi en heeft nijt veel ghedaen dat segghens waert was Want hi versettede dat Casteel te vredelant mitten dorpen die daer bij legghen aenden greue van hollant ende gaft hem tot enen onder pande. ende dat Casteel ten vollenhoe versettede hi aenden greue van ghelre mitten lande van ouerysel om een somme van ghelde En̄ hij sette vi mombers int sticht van vtrecht diet lant mit luttel duechden berichten Mer dese biscop stichtede ende prouede xij canoniken tot Amersfoert. ende hij creech dit greefscap van diepenhem weder aent sticht mit hulpe vander ecclesie.

M iij^c xli

¶ Nicolaus van Capocien was een Edel romeyn En̄ was die xlvi biscop van vtrecht een jaer En̄ als biscop jan ghestoruen was so bad greef willam van hollant voer heer johan

een jaer

van Arckel Canonick inden doem tutrecht. ende greeff Reynolt van ghelre badt voer johan van bronchorst proest van oude munster tutrecht Waer om eē deel vā den Capittelaers koren heer jan van Arckel Ende een ander deel korē heer johan van bronchorst Mer die paeus benedictus sette beyde aff ende gaff desen nicolaus de capocio dat bisdom want hi die gemeen saken inden hoff te romen plach te verhoren Mer dese selue nicolaus gaff dat bisdom weder ouer inder consistorien van romen openbaerlick Want hi ūnam bi sinen officiael die hi inden sticht van vtrecht gheseynt hadde Als dat gheen officiael recht en mochte doen van hoghen sakē dan die biscop selue Ende hier om die paeus gaff doe dat bisdom van vtrecht enen edelen man en̄ een wijs man Heer johan van Arckel die doe int hoff van romen was Ende hi wert daer int hoff van romen gheconsacriert bi heren gentelim cardinael ende biscop van albanen. ende dit geschiede int jaer ons heren M iij^c xliij op sinte marcus dach. ende biscop johan die haeste hem doe tot sinen landen Ende wert mit groter eren inden stoel gheset.

¶ Johannes van Arckel was die xlvij biscop vā vtrecht xxij jaer Dese biscop vant dat bisdom seer verladen mit groter scout Ende vant verset al dat lant van ouer ysel sonder Campen ende mede waren verset alle die sloten aen dese syde der yselen Eñ inden eersten jaer lossede hi dat Casteel tot stoutenberch dat heer aernt van yselsteyn onder had ende gaff daer voer iiij^{m} ende viij^{c} pont Ende inden seluen jaer lossede hi dat casteel ter horst dat heer hubert schenc onder had voer xi^{m} pont.

¶ Inden jaer ons heren M ccc xlv reet biscop jan van Arckel wt sinen lande ō te sparen in een stadt daermē hem nijt en kende Ende hi beual heer robbrecht sinen broeder dat sticht van vtrecht te bewaren.

¶ Inden jaer M ccc xlviij soe was greue willam van hollant derde werff ghecomen wt prusen daer hi mitten duutschen heren teghen die heyden ghestreden had Eñ hi versamende een vroem ridderscap ende veel edel volcs ende ander volck mede ð hij die oestvriesen mede bestrijden woude Ende als die greue alle ding bereyt had die totter heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht om ydel woerde will ende besaten die stadt al om Ende mede waren daer voer die heren die

Anno dm̄ M iij^{c} xli des biscops mans waren eñ somme inden sticht

Biscoppen van vtrecht

gheseten eñ ontseyden die stadt van vtrecht mede om greue willams will voerscreuen want hij seyde dat hi den biscop nijt en teech Mer die hē misdaen hadden waren dese heren heer ott van arc

Regierden xxij jaer kel des biscops broeð heer sweer heer vā abcoude eñ sijn soen heer aernt van yselsteyn heer johan burchgraue van montfoert heer heinrick heer van vyanen heer ghijsbert van sterckenborch heer jan van broechusen heer eerst van vuluen ende heer vrederic vten ham Ende greue willam had mit hem enen hertoech xiij greuen lij banroedsen xxviij^{c} ridders Ende ander half hondert dusent ghewapent ende quam daer voer op sinte Odulphus auont ende hij rechte op xiij magnelen ende menigherhande instrumenten Ende die borghers die weerden hem manlick teghen hoer vyanden Ende als heer robbrecht vernam dat greef willam van hollant die stadt van vtreht ontseyt hadde quam hi binnen der stadt ende ontboet den biscop sinen broeder Ende binnen desen tijden quam greue willam van hollant in eenre doncker nacht vol na aen die stadt al heymeliken te besoecken die diepten vander grafften eer hij hem onder wonde die stadt te beclimmen Ende opter stadt muren stonden veel scutten die dat voersaghen spanneden hoer boghen eñ schoten alle gāder teffens so dat greue willam daer gheschoten wert mit eē pijl in syn voet Die greue als hi ghewont was wert hi gheleyt in sijn tente

haestelick van daen

Ende biscop johan quam in sijn stadt Ende hi sprack mitten heer van bemont die greue willams oem was Ende maecten een soen in deser manieren Als dat v^c borghers quamen oetmoedeliken vter stadt voer des greues tente eñ daelde voer hem neder op horen knyen ende baden om verghiffenisse ende voert tot horen twee segghen. ende maecten enē vrede duerende tot sijnte martijns dach toe in die winter Ende binnen dese vrede souden si hoer segghen wt segghen ende dat segghen verclaren dat nijt en gheschiede oūmits dat die greue willam voer in oest vrieslant daer hi doot bleeff binnen deser tijt Ende die greef ruumde vander stadt op sinte mariē magdalenen auont Waer om men noch alle jaer des anderen daghes na sinte marien magdalenen dach generael processie mitten heylighen sacrament eñ veel weerdich heylichdoms buten al om die stadt draghet mit solemnyteyt ende mit sanghe te loue dat god die stadt behoede ende voert behoedē moet voer allen plaghen Ende als greue willam vand stadt ghetoghen was daer na so toech hi mit groter macht op die vriesen daer hi mit menighe edel man verslaghen wert dat groot scade was

Inden jaer M ccc ende xlvi opten xiiij dach in februario ouerdroech biscop jan mit sijn lande ende stede van ouerysel dat si hem hulpe deden mit ghelde daer hij tlant van ouer ysel mede lossede dat biscop iohan vā diest in voer tijden den greue van ghelre te pande had gheset Ende gaff daer voer lx^m. gulden reael Ende lossede die brienen.

Inden jaer ons heren M iij^c lxij in Januario op sinte marcellus dach wast een alte grote storm van wijnde die alte grote scade dede Want hij dede veel husen ned vallen ende kercken eñ toernen Ende veel luden verdrencten die bi der zee woenden ende gheseten waren bi den reuieren ende veel scepen verdoruen mede so dat niement en had horen segghen van alsulcken storm.

Inden jaer ons heren M iij^c lxiij opten xiiij dach in Aprill die paeus vrbanus die vijfte alsoe ghenoemt die versettede den biscop Engibert vander merc van ludick tot colen Ende biscop johan van Arckel versette hij van vtrecht tot ludick Ende biscop johan van verrenberch versette hi van monster tot vtrecht Ende dese goede biscop iohan van arckel die had dat bisdom van vtrecht berecht xxij iaer lanc mit groten arbeyde mit groten oerloge eñ mit groter sorgen eer hij des stichts sloten ende landen vryede vander groter scout die biscop iohan van diest al verset hadde.

¶ Johannes van verrenborch die eerst biscop tot munster was die was die xlviij biscop van vtrecht vij jaer lanck hi wert eerlicken ontfanghen tot vtrecht opten viij dach in september ende in sinen stoel gheset Hi vant alle sijn amten ende sloten vry ende commerloes Dese biscop was een vreedsam man ende hij makede gheen oerloghe daer hi dat sticht mede belaste. Daer na inden jaer van lxx waren luden gheseten inden sticht van munster die desen biscop ontseyt hadden Als die van veel ende die van broechusen ende deden scāde inden lande van ouerysel waer om die biscop versamende wel viij^c ridders ende knapen Eñ reet in die meymaēt in vyander lant ende lach daer. ij. nacht ende ij. daghen ende verbrande daer veel van sijnre vyanden husen ende scoerden hoer bomē also dat hi mit dier reyse te goede bescheyde quam.

¶ Int jaer M iij^c lxviij wert dese biscop van sijn vyanden gheuanghen te goer in die stede van enen gheheten houdenberch mit sijn ghesellen Ende die biscop wert daer na ghecoft om xvi^m ouder schilden ende mit deser ongheual quam dat bisdom weder in groter scout.

¶ Int jaer M ccc lxviij so storuen inder stādt van vtrecht xi^m menschen.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

M iij^c lxiiij

xlviij johannes van ū: renborch

vij jaer

M iij^c lxxi

xlix arnoldq. van hoern

vij jaer

¶ Int jaer ōs he. M iij^c lxxi op sinte ians auont te midzomer so sterf die Eersaē biscop ian van verrēborch inder stat van vtrecht ende hi sterff haestelick so datmen nijt veel van sijnre siecte en wist veel luden meenden dat hi vergeuē wert Ende hi wert eerlick begrauē in die Doemkerck tutrecht.

¶ Inden jaer ons heren M. iij^c. lxxij. op sinte odulphus nacht was een grote brant tutrecht daer ūbrande omtrent iiij^c husen alsmē seyde.

¶ Arnoldus des heren soen van hoern was die xlix biscop van vtrecht vij jaer lanck Ende als biscop jan van verrenborch begrauē was doe koren een deel vanden capittularen tot enen biscop zweder vter lo dompro est van vtrecht die vol na een weerlick man was want hi en conde singen offlesen Eñ een deel vāden capittulaers en woudens nijt hebben Ende als die paeus vrbanq die vijfte vernam dat si tweedrachtich waren so gaf hi dat bisdom eē edel gheborē man gheheten aernt van hoern die op die tijt int hoff van romen was Ende als hi versien was mit desen bisdom haeste hij hem tot sinen lande ende quam tutrecht herde feestelick ende wert in sijn stoel gheset op sinte michiels dach int iaer M ccc lxxi.

¶ Inden jaer ons heren M ccc lxxviij opten eersten dach vā julius ruste jan van arkel die biscop tot ludyck Eñ wert van ludyck gheuoert tot vtrecht daer hi in voer tijden biscop had gheweest eñ werter begrauen ī die domkerck mit betaemliker eren eñ wtuaert Eñ als biscop jan vā arkel begrauen was begheerden die capitte: laers vā ludyck Aernt vā hoerne den biscop vā vtrecht tot een biscop Die paeus vrbanus die vi also ghenoemt volbrocht hoer begheerten eñ versette biscop aernt van vtrecht tot ludyck Eñ versette den biscop florens van weuelichouen vā mun ster tot vtrecht Mer dese biscop aernt die beyden bisdommen gheern behouden had eñ nede vten sticht van vtrecht scheyde hi en had te minsten die renten ghehadt van den voerseyden stichte keerde den biscop florens die dat bisdom van munster goed: tierliken sinen nacomelinghe gheruumt hadde vten bisdom van vtrecht mitten heer van abcoude mitten heer vā vyanen eñ mit anderen ridderen eñ knapen die vā dier parthye waren dat hi int bisdom van vtrecht nijt comen en mochte. Mer die heer van arckel eñ die heer van yselsteyn sterckeden biscop florens dat hi int besit quā van den bisdom van vtrecht. Ende want dese biscop florens aldus ghekeert wert wt sinen bisdom omtrent een jaer lanck. so quam hi doch ten lesten binnen vtrecht

M iij^c lxxviij

xiij jaer

mit groter solemniteyte van baenroedsen ridderen ende knapen die mit hem quamen daer hi harde eerlike ende betamelike ontfanghen wert Eñ in sinen stoel gheset nader ouder manieren int jaer ons heren M ccc lxxix op sinte willibroerdus dach Dese florens voerscreuē was die .l. biscop binnē vtrecht. hi was een out man doe hi tot vtrecht quam Ende was beyde wijs eñ vroet van rade dat hi mit sinen wercken bewijsde.

¶ Int jaer ons heren M ccc xciij op sinte ambrosius dach als op die andde no: nas van aprille dat was die goede vridech dier wijle datment heylich ambocht in der kercken dede ruste biscop florens in onsen here in een stede ouerysel hiet herden: berch na dat hi dat bisdom van vtrecht xiij jaer eñ vijff maenden wijslick eñ eerli: ke hadde berecht nochtans dat hem alle die meeste vanden stichte teghens waren Eñ hi wert van daen gheuoert tot vtrecht eñ wert daer begrauen in die domkerck int choer voer dat hoghe outaer herde eersamelike mit groter wenen vā sinen vrien den. Dese biscop florens dede veel duechden inden stichte want hi liet alle sijn slote eñ ambochten des stichts van vtrecht sinen nacomelingen vry eñ commerloes wel bewaert mit prouande ende van allen saken die daer op behoeflick waren Ende hi liet dat ghemeen sticht in groten vreden.

¶ Fredericus des greuen soen van blanckenhem was eerst biscop tot straesborch eñ hi was die .li. biscop tot vtrecht xxx jaer lanck Ende als biscop florens ghestoruen was so quam hertoch aelbrecht van hollant eñ bat voer heer rodgier van bronchorst datmen hem kiesen woude Ende hertoch willam vā ghelre die quam eñ bat voer biscop frederick van blanckenhem die biscop tot straesborch was. Mer dat meere deel vander ecclesie coren biscop frederick van straesborch ende hi quam tot vtrecht eñ wert daer eerlic ontfanghen vanden prelaten eñ vanden ridderscap eñ vander stadt van vtrecht eñ van allen den anderen steden.

¶ Inden jaer ons heren M ccc eñ xcv vernam biscop frederic dattet alinghe lant van drenthe mitter stede eñ borch van coevoerden in voertijts verset was voer een seker somme van ghelde Die een die van coevoerden hiet den sticht daer op geleent had eñ soude daer heer off wesen ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde eñ anders en had hi gheen recht tot coevoerden Dese biscop frederick dede die brieuen soeken also dat dien properen principael brieff wert gheuonden Ende die brieff hielt properlijck in tot allen tijden wanneer dat sticht die van coevoerden sijn ghelt weder

Anno dm̄ — M iij^c xciij — gauen dat hi dan willichlick ende goedertierlic die

Biscoppen van vtrecht — li Frederick van blanckēhem — stede mitter borch van coevoerden Eñ alle dat lant weder rumen eñ ouergheuen soude den biscop van vtrecht ind tijt want hi anders aen coeverden nijt en hadde dan als een casteleyn inden naem vanden

Regierden — xxx jaer — heer ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde eñ nijt langher. Biscop frederick die dede veruolghen aen die van coevoerden mitten brieue eñ mitten ghelde om hem te betalen eñ was daer mede ouerbodich Mer die van coevoerden en wouts nijt rumen noch ouergheuen Ende doet die biscop mit gunsten nijt ouer crighen en mocht. doe toech die biscop mit machten eñ besat die stede eñ die borch al om eñ bleeff daer voer legghen mit ontwonden bannieren Eñ des joncheren maghen vā coevoerden als ghijsbert van bronchorst heer van borckel eñ ghijsbert van bronchorst soen tot batenborch eñ meer and worden des biscops vyanden eñ veruolghede aen hertoch willam van ghelre om helpe Die hertoch haddet gheern tot dedinghe ghebrocht Mer die biscop en woude aen gheen dedinghe hi en woude coeuoerden hebben dat hem mit gods recht toebehoerde Doe wert hertoch willam toernich eñ dede den biscop op segghen sijn leen dat hi van hem hielt Ende man scap eñ vrienscap die si te samen ghehadt hadden.

Q Die biſcop heriet hem mit die heren die bi hem laghen als die heer van brederode die heer van abcoude die heer van vyanen die borchgreue van montfoerde heer jan van vneſſ ende veel ander ridderen eñ knechten Ende beriedē hem alſo dat ſi daer wouden leggheñ eñ verwachten wes hem quaem Ende waert dat die hertoch van ghelre quaem ſo ſoude die ſtadt vā vtrecht eñ van amerſſoert ter ſtont in die velue trecken om die te verderuen Ende doe die opten huſe van coevoerden ghenen ontſett en vernamen gauen ſi den biſcop borch eñ ſtede op behouden hoer lijf eñ goet dat ſi daer op hadden.

Q Int jaer M cccc eñ een omtrent ſinte jacobs dach toech biſcop frederick mit ſinen ridderen eñ ſteden voer gwonighen drie weken lanck aen die drenth ſyde ende daer na wertet ghededinct.

Q Int jaer M cccc xcvi omtrent ſinte jacobs dach belach biſcop frederic mit die ſtadt vā vtrecht dat ſloot te rynenſteyn eñ wonnēt eñ worpent te gronde toe off.

Q Int jaer M cccc eñ vijff twee daghe voer ſinte luaien dach wert den biſcop dat huus te euerſteyn op ghegheuen behoudelick hoer lijff eñ goet die daer op waren eñ dat huus wert ter ſtont ghebrant eñ ten gronde toe off ghebroken.

Q Inden ſeluen jaer des dages voer ſinte thomas auont wert hertoch willam vā hollant dat huus eñ ſtede vā haghenſteyn op gegeuen behoudelick hoer lijff eñ voert in des hertoghen ghenade te gaen Ende ter ſtont ſo wert dat huus eñ ſtede aen ghe ſteken mit brande eñ daer na te gronde toe off ghebroken Ende biſcop frederic mit d eccleſie vā vtrecht brocht hertoch willam betwen hoe dat haghenſteyn eñ haeſtrecht der kercke van vtrecht toebehoerde eñ van outs altoes toebehoert had. eñ hertoch willam lietet hem houden eñ bliuen aen den ſticht.

Q Int jaer M cccc xxi op ſinte martijns auont wert wagemingen ghewonnen.

Q Int jaer M cccc xxij brocht heer zweder van culenborch die domproeſt ſinte adriaens hoefs tot vtrecht inden doem dat ſinte marien weerde int cloeſter menich jaer gheruſt hadde wantment int cloeſter nijt veel eeren en dede.

Q Int jaer M cccc xxiij op ſinte victoers auont ſtarff die edel vorſt biſcop frederick van blanckenhem na dat hi bi xxx jaren dat gheſticht van vtrecht vromelick eñ eerlick gheregiert hadde.

Doe biſcop frederick ſaligher ghedachten gheſtoruen was doe deden veel vorſten eñ heren arbeyden eñ bidden elck voer ſijn magh eñ vrienden Die biſcop vā colen dat voer joncheer walraven van muerſe ſinen broeder Die biſcop vā luydick voer den proeſt van alden die ſoen tot buren was Die biſcop vā munſter voer joncheer aelbert vander hoey daer hi oem off was Die hertoch vanden berch voer joncheer gherijt van cleue Die hertoch van cleue voer joncheer weloff van diephout ſinen neve Ende meer ander heren elck dat om die ſijn.

¶ Ende doe elck sijn bede ghedaen hadde so nam die ecclesie hoer beraet. eñ die eccle
sie dat ridderscap ende die hoef steden berieden hem elck bi hem seluen om dat best te
prueuen tot des ghestichts behoef Eñ daer worden heymelic eerbaer ꝑsonen op een
cort om wt gheseynt om na sijn ghestant te vernemen in allen landen off plaetzen
daermen wist dat hi meest vertiert off meest regiment ghehat had eñ vernamen soe
van sijnre vroemheyt eñ wijsheyt Als dattet ridderscap vā ouerysel eñ sess die ouer
ste steden. als vtrecht deuenter campen swolle amersfoert eñ groningen ouer droe:
ghen eñ baden d̄ ecclesie dat si kiesen wouden den joncheer roeloff van diephout wāt
sighenen beteren off nutter en wisten tot dēs ghestichts behoef na dat die landen ghe
leghen waren.

¶ Item die dach vāden koer wert gheleyt des daghes voer sinte martijns auont
eñ die vijf gods husen ghinghen te capittel eñ koren so dat joncheer walrauen van
muerse had stemmen Die domproest heer zweder van culenborch had stemmen ende
meer ander Mer joncheeer roeloff had verre die meeste stemmen. aldus had hi den
koer voer allen Eñ men riep daer inden doem voert choer vant doxael off dat jonc
heer roelof van diephout ghecoren was tot enen biscop van vtrecht. eñ hi was mit
Anno dm̄ ten hertoch van cleeff op die tijt inder stādt eñ hi wert ghehaelt vanden prelaten eñ
installeert eñ in des biscops stoel gheset eñ men sanck Te deum laudamus eñ dede
Biscoppen al alsmen pleecht te doen als een nywe biscop daer ghecoren is.
van vtrecht ¶ Item onlanghe hier na seynde biscop roeloff aen den paeus om die confirmacie
te hebben daer die paeus martijn veel beraets op nam dattet vertoech Eñ oeck had
Regierden dese nywe biscop veel weder saken want die paeus gaff den biscop van spier een
prouisi op dat bisdom van vtrecht Ende gaff hem dat bisdom beuen den koer die
die van diephout hadde.

¶ Die vier steden van ouerysel Als deuenter campen zwol eñ groninghen mitten
ridderscap van ouerysel hebben horen nywen ghecoren heer gheset in alden sloten eñ
renten des ghestichts dat ouerysel leyt.

¶ Item doe die biscop van spier vernam dat die van diephout dat beste deel vā:
den renten eñ sloten van ouerysel int besitt off was doe en woude hi dat bisdom vā
spier nijt ouer gheuen eñ comen tutrecht op auentuer. ende wert mitten domproest
heer zweder van culenborch eens om die domproestye eñ ander dinghen. eñ hi halp
heer zwed̄ van culenborch aen den paeus dat die paeus heer zwed̄ den domproest die
prouisi vanden bisdom gaff daer die van diephout teghen dede appellieren.

¶ Heer zweder vā culenborch doe hem die paeus ver sien had mitten bisdom pijnde
hem te romen te schicken mit ghelde om die brieuen te hebben vand̄ prouisi vanden
bisdom die hi creech eñ dedese tutrecht lesen.

¶ Dat sticht van ouer ysel alle dat ridderscap eñ steden eñ dat alinghe lant sond̄
een hiet wouter vā coeuoerden die bleuen al bi horen nywen ghecoren heer eñ ouer

Edweghen ghemeenlick op die appellacie die teghen zwederus brieuen vā culenborch ghedaen wort daer op voert te varen ende daer bi te bliuen ter tijt toe dat die postu laet mitten vtersten recht daer wt ghewonnen wort Mer heer zwed vā culenborch creech mit vrienden hulp dat huus ter horst in Eñ corts daer na wert hi tot amers foert eñ tot renen in ghelaten.

¶ Zwederus van culenborch die domproest tutrecht eerst was die was die lij bis: cop vā vtrecht viij jaer lanck Mer hi en was mer x maenden ghewel dich heer vā den lande Ende int jaer ons heren M cccc xxv op een dijnsdach binnen die octaue van onser lieuer vrouwen dach assumptio quam dese nywe biscop heer zweder vā culenborch tot vtrecht in mit sinen vrienden seer eerlick daer hi seer eerlick eñ gro: telick ontfanghen wert vand ecclesie eñ d stadt vā vtrecht eñ in des biscops stoel gheset Eñ daer swoer hi eñ bezeghelde den lants brieff eñ der ecclesie eñ d stadt eñ al dat sticht in sinen rechten eñ vryheyt eñ priuilegien te houden eñ te laten alst ghe woenlick was. ¶ Item opten seluen dach was ind stadt een groot oploep so dat die borghermeyster bernt preus in sijn bed doot gheslaghen wert Eñ sochten meer luden om doot te slaen eñ bedreuē groten homoet Eñ wat dat op die dach gheschiet

M iiij^c xxiij was ind stadt dat nam die biscop alte samen op hem

dat onwijselick ghesproken was vā een eerbaer biscop wāt daer veel yāmers eñ fortsen op die dach geschiede

¶ Dese biscop dede bannen joncheer roeloff van diep:

viij jaer hout mitten gansen ouersticht ende die mit hem hiel den want hi dat heel ouersticht van ouerysel in had eñ si en vraechden daer nijt na want si procedierden altijt op hoer appellacie.

¶ Int jaer M cccc xxvi opten pijnster auont omtrent middach quam heer jan van reness van rynouwen die mede wt der stadt ghehouden wert ende quam in mit xiiij peerden ghewapent eñ reet opter plaetze eñ nam die in eñ sijn vrienden die op hem waerden Als die heer van bueren eñ meer ander vlus bi hem eñ begrepen die plaets Die ghene die hem wt der stadt ghehouden hadden creghen der stadt bannier eñ begrepen roder borgher brugghe ende gheboden den volcke dat si bi hem quamen. Doe heer jan dat vernam tradt hi mit sinen hoep tot hem totter brugghe wert. als hi bi der brugghen quam lieten si die bannier vallen ende ghinghen lopen Heer jan streeck weder mit sinen hope opter plaetze mitten banniere eñ die ander vielen ouer die muer eñ som werter versteken Ende die ghecreghen worden deden oer vede dat si nyement en souden misdoen eñ men lietse vter stadt Ende achter die tijt voert so en quam biscop zweder nijt weder inder stadt van vtrecht.

¶ Daer na deden die van vtrecht generael capittel legghen om grote beclachten
eñ punten diemen opten biscop te segghen hadde Ende wert in ghedaecht te capittel
te comen nae den rechte eñ ghewoente der kercken van vtrecht alsmen enen biscop
pleech te veruolghen om hem te verantwoerden Die biscop seynde brieuen aenden
capittel ende screef dat hi van anxt sijns lijfs nijt comen en dorst Mer hi begheerde
gheley mit die hi mede brocht hi woude comen eñ verantwoerden hem Hem wert
een vry gheley of gheluyt mitter stadt clock mit hondt peerden eñ die hi mede brocht
voer sijn huusghesin Ende die biscop en quam noch nijt ter ander maninghen. eñ
daer wert op veruolcht Ende ter derder maninghe oeck nijt en quam eñ ter vierd
ouer recht Doe wert hi gheuerdaecht gheeyst eñ gheroepen een werff ander werff
derde werff eñ vierde werff na wtwisinghe hoers rechts eñ priuilegien ende hoers
lantsbriefs die die biscop bezeghelt eñ ghesworen had te houden Ende doe ghinghen
die drie staten doe hi aldus ouer horich was des generael capittels Eñ deden alle
rechten gheestelick eñ weerlick die hem toe behoerden neder legghen eñ dat nyemēt
voer hem te recht staen soude eer hi quaem eñ dede dat hi sculdich waer te doen Dit
toernde den biscop seer Eñ hi brocht den heer van egmont eñ des stichts vyanden
Anno dm̄ in amersfoert ende veel ghelres Ende hi arbeyde om renen oeck mitten ghelresschen
in te crighen Doe saghen die van vtrecht dattet meer ghelden most eñ verenichden
Biscoppen van vtrecht mitten sticht van ouerysel joncheer roeloff van diephout die eerst ghecoren eñ ghe:
postuleert wert eñ adherierden sijn apellacie eñ beloefden dien ten eynde totter lester
sentencie toe wt helpen te dragen Ende namen hem tot enen momber eñ beschermer
Regierden En hi quam tot vtrecht int jaer M cccc eñ xxvi eñ wert in des biscops hoff ghe:
set Die ghelres hadden binnen amersfoert twee blochusen ghemaect om die stadt
mede ond te houden Mer int seluer jaer omtrent alre heylighen toech die postulaet
mitter stadt van vtrecht eñ quam in amersfoerde mit hulpe vanden borgheren ende
wan die blochusen daer die ghelres op waren stormender hant Ende daer wert op
gheuanghen joncheer peter van culenborch jan van ackoyen gosen van vanderijck
dirck van wye eñ meer goeder lude omtrent ij^c man.

¶ Als biscop zweder voer den paeus Eugenius wt sijn bisdom ghewonnen was
ouermits grote beclachte eñ ouertredinghe des stichts priuilegien die hi hem beze:
ghelt eñ ghesworen had so en hielt biscop zweder vanden paeus Eugenius nijt eñ
behalp hem mitten consilium dat te basel was.

¶ Die paeus Eugenius gaff dey voerscreuen postulaet heer Roeloff van diephout dat bisdom van vtrecht en̄ gaff hem die confirmacie vandey bisdom Ende hi wert biscop ghewijt ende consacreert te vollenho opt sloot van keueel des paeus daer bi was die biscop van minden en̄ die biscop van ossenbrugghe en̄ twee suffraganey biscopen.

¶ Ende biscop zweder bleeff int consilium ende hi starff daer vandey buuck euel indey jaer ons heren M cccc en̄ xxxiij en̄ wert tot basel begrauen.

¶ Als biscop zweder ghestoruen was so vergaderde bi een heer peter passaert en̄ mit hem y of vij canonicken die noch buten vtrecht mitten biscop ghebleuen waren en̄ die kozen jonchheer walrauen van muerss des biscops broeder van colen tot een biscop tot vtrecht Ende paeus felix van sauoyen en̄ dat consilium die gauen hem daer off die confirmacie Ende hi hielt sinen hoeff stoel tot dzdrecht Ende alle die van sijnre parthie waren in holland in zeelant en̄ in ghelre lant die hielden die ghestellde jurisdictie mit hem menich jaer Mer hi en quam nye indey besitt vandey bisdom want biscop weloff was int besitt als biscop ende had die confirmacie vandey paeus Eugenius.

M iiij^c xxxiiij

van diephout.

xxi jaer

¶ Rdolphus des greuen soen van diephout die domproest tot ossenbrugghe en̄ domheer tot colen eerst was en̄ postulaet des bisdoms van vtrecht eerst was Dese was die liij biscop van vtrecht xxi jaer lanck.

¶ Dese biscop weloff had indey eersten doe hi noch postulaet was veel vyandey want hi had paeus martijn teghens en̄ den hertoch van bourgoengen mit dat meest deel van holland en̄ van zeelant teghen en̄ den hertoch van ghelre teghen ende den heer van aulenborch en̄ meer ander heren teghen Mer die hertoch vā cleue was sijn vrient Ende mit allen desen heren die omtrent sijn sticht saten so wert hi versoent en̄ wert goet vrient daer mēde Ende hielt sijn stichte langhe jaren sonder oerloghen ende wert een rijck ontsiende heer Hi verbeterde seer des ghestichts sloten Hi dede dat hoff tutrecht schoen vertymmeren Ende dat huus ter horst en̄ vollenho dede hi schoen verbeteren Hi dede dat huus te lagh van nywes tymmeren.

¶ Int jaer ons heren M cccc xli opten donredach van september so was tutrecht een tornoy beroepen op die noye daer ouer vijftich helmen ind baen waren dat die joncheer van gaesbeeck beroepen had.

¶ Inden jaer ons heren M cccc xxix so was tutrecht grote starfft.

¶ Int jaer ons heren M cccc xlviij so creech biscop roelof onmin mitter stadt vā vtrecht eñ hoe dattet langher stont hoet argher wert tusschen den biscop eñ den ghe-nen die vtrecht regierden. ¶ Ende inden jaer M cccc xlix op sinte blasius nacht so had biscop roeloff mitten joncheer van montfoerde veel goeder mannen ghebeden eñ mit die van amersfoerde eñ quamen wt amersfoerde inder nacht voer vtrecht Ende tusschen die witte vrouwen poert eñ den plompen toern daer was hem heyme-lick van binnen een gatt ghegrauen onder een boghe vander stadt muer Ende daer waren veen scouwen buten der singhel al rede gheset die si inden graft schoten Ende daer quamen si mede ouer die graft eñ cropen doe al lencken enen doer dat gatt eñ quamen in die stadt eñ sloeghen doe die witte vrouwe poert op Ende daer quamen

Anno dm̄ die van amersfoerde in biscop roeloff mitten joncheer van montfoerde Ende doe si al hoer volck int stadt hadden ghinghen si stoutelick doer den noye ter plaets wert

Biscoppen van vtrecht Ende riepen die sijs off eñ die weyde vry Ende als die van binnen vernamen dat die biscop binnen d stadt was so deden si die clock slaen eñ deden roekeloes malcan deren op wecken eñ int herness op die plaetze Ende als si hoerden dat die biscop in-

Regierden der stadt was eñ ter plaets wert quam so ginghen si hem teghen seer stoutelick op die gansmarct eñ in die scouten steghe vergaderden si Ende die van binnen ghin-ghen aen als leewen eñ smeten so vreselick dat sise wel iiij of vijf roeden achterwert dronghen Ende biscop roeloff wert ghequest in sijn been eñ was onder die voet eñ die joncheer van montfoert mede Mer doe quamen die van amersfoerde doer die minrebroeder straet mit een nywe gheruft eñ doe creghent die van binnen te quaet eñ hoer volck ondroep hem achter off eñ elck quam doe e wech so hi best mocht eñ des biscops volck creech die plaetze in. Ende daer worden doe ghequest dat si stor-uen als johan van lichtenberch proys soen borgher meyster eñ roetaert proys ende heynrick van massche Ende daer wert gheuanghen die joncheer van gaesbeeck eñ die gaff wijck eñ abcoude ouer den biscop mit alden toebehoren des soude hi sijn le-uen lanck daer heer off bliuen Ende hi had xij^{m} rijnscheguldens toe aen ghelde Eñ daer wert gheuanghen die joncheer van seuenberghen mer die quam quijt mit sijn oeruede Ende daer wert gheuanghen vrederick van reness van wuluen heer johans kinder eñ die mosten den biscop gheuen x dusent rijnsche guldens Ende bouen dit wert dat huus te rynouwen noch om gheworpen Ende daer wert gheuanghen ja-cob proys eñ hubert van pallaes eñ worden ter horst ghevoert eñ braken wt ende

Squamen e wech Ende daer worden gheuanghen aernt van amerongheu eñ heynric jacobs soen eñ worden beyde op die plaetze den hals off ghehouden Ende daer wert gheuanghen jacob van amerongheu volpaert van amerongheu johan van amerongheu jan wouman dirck wouman jan van tiel dirck aernts soen eñ meer and eñ worden ghescatt eñ wt der stadt verdreuen Ende oeck worden wt der stadt verdreuen heer johan proys die domdeken tutrecht was eñ heer bernt proys sijn broeder johan van lichtenberch braem van lichtenberch philips van gronevelt adriaen vā lanscroen aelbert proys vrederick vand massche heynrick vā malsen gherijt foeck roeloff vten elsweert dirck van stekel ende noch meer ander goeder mannen Ende alle hoer wijff eñ kijnder worden meest al mede verdreuen ende ghescatt eñ somme hoer goet ghenomen.

¶ Daer na inden jaer van lij so was alte groot oerloghe inden sticht van munster om enen biscop die die stadt van munster mitten meesten deel vanden sticht eñ een deel vanden capittel wouden hebben heer ederijch een greuen soen vander hoey Eñ daer viel mede toe die hertoch van cleue eñ greue johan vander hoey eñ meer ander Ende dat meere deel vanden capittel die koren heer walrauen des greuen soen van muers Eñ daer vielen mede toe biscop dirck van colen eñ biscop roeloff vā vtrecht hertoch aernt van ghelre want heer walrauen had die confirmacie vanden paeus. Ende in desen tijden so was een cardinael eñ lagaet in desen neder landen ghecomen eñ hiet Nycolaus de kusa om te reformieren somme vanden gheesteliken staet eñ alle nonnen te besluten Ende dese cardinael die predicte tot colen tot vtrecht ende tot veel steden selue Ende gaff oeck oflaet van allen sonden.

¶ In desen tijden dat dit oerloghe van munster was so was bi den cardinael een contract ghemaect tusschen biscop roeloff eñ heer walrauen van muers den elect vā munster mit groter vrienscappen alsoe als die van munster gheen van muersse tot biscop hebben en wouden waert saecke datmense becrachtighen mocht so soude biscop walrauen sijn electie eñ sijn bisdom vā munster ouer resignieren heer coenraert van diephout biscop roelofs broeders soen die domproest van ossenbrugghe eñ

Sproest van deuenter was Ende des soude biscop walrauen jaerlicx wt dat bisdom van munster hebben een seker somme Ende des soude hi noch hebben den x penning vand gheestelicheyt vanden crisdom tutrecht Mer dat soude biscop weloff mede deylen Ende hier mede soude alle geschelinghe van outs eñ van nywes tusschen biscop weloff eñ biscop walrauen te nijt wesen Ende dit bewerff die cardinael kusa aen den paeus dat hi bullen gaff vanden precare op heer walrauen van muerse.

¶ Ende biscop weloff nam dit oerloghe van munster so starck aen dattet hem soe grote goet coste dat hi alle sijns schatts quijt wert ende wert een arm heer Ende als men dit voerscreuen precare vanden gheestelicheyt hebben woude Die vijff collegien vā vtrecht mit alle der gheestelicheyt die appelleerden daer op ten mocht hem nijt baten Ende dat scheen men woudet hem nemen Die eeclesie cessierden vanden dienst gods sonder die jacopinen die songhen alleen dat hem namaels op brack Alous werttet tusschen biscop weloff eñ der ecclesie seer quaet Eñ die ecclesie lass te lesten die maledictie ouer den ghenen diese persequeerde mer si en noemden nyement Ende die ecclesie vernam datmense allencken som vanghen eñ halen soude ende dwinghen die precare te gheuen Die vijff collegien ende die vier perrochi kercken sloten mit een groot eñ cleyn out ende jong dat si vander stadt off van nymant gheuanghen en wouden wesen off horen minsten dienre gheuanghen en wouden hebben si en wouden daer ghelijck voer bliuen Ende deden alle nacht in hoer collegium waken eñ dat elck sijn clock slaen soude als hi noot hadde Biscop weloff die was een wijs houerdich heer die en behaechde dit nijt. hi reet wt der stadt ende reet ter horst Ende die raet vander stadt eñ die die stadt doe regierden die ghinghen te rade ende wouden die ecclesie daer toe brenghen eñ dwinghen dat si hoer waken eñ vergaderinghe off stellen souden ende wouden corrigieren alle die weerlike ambochts luden die bi der ecclesie holpen waken.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

¶ Die ecclesie vanden vijf collegien eñ vander vier perrochi kercken out eñ jong vergaderden bi een inden doem Als si dit vernamen toghen si pansiers eñ herness aen om te keeren eñ doot te bliuen dan mense also euer vallen soude Ende dit ghe-schiede inden jaer ons heren M cccc eñ lv op sinte pauwels dach conuersio.

¶ Ende als dit die ghemeent van vtrecht vernamen so liepen si al ghemeenlicke bider ecclesie inden doem eñ seyden si wouden bider ecclesie leuen eñ steruen want dat waren die ghene daer si alle hoer broet aen wonnen Ende si en wouden die hoe-moet vanden ghenen die die stadt regierden nijt langher lijden die si bedreuen Eñ die ghemeent die wies so groot eñ si ginghen opter plaetze eñ voer der stadt huus daer die raet op was. eñ die raet most alsulck dinghe vander ecclesie off stellen als si vernamen. eñ die joncheer van montfoerde die dedinghede daer tusschen dat die raet quam inden doem int capittel huus bider ecclesie eñ voer die ghemeent eñ alle dat die ghemeent doe hebben wouden dat most die raet consentieren. eñ die prelaten mitten borghermeysters die ghinghen staen opt docsael inden dom eñ daer riepmen off hoe alle ding wesen soude. eñ van daer mosten die raet gaen mitten prelaten op-ter stadt huus eñ daer mostmen mitter clock alle dinck off luden. ende daer laghen die prelaten in hoer religien biden borghermeysters eñ raet voer der stadt huus eñ daer riepmen off van allen dinghen diemen begheerde voer die ghemeent die daer voer stont. eñ daer mostmen der stadt groot seghel ontwee smiten. eñ veel dinghen die die ghemeent hebben wouden mosten gheschieden.

¶ Ende dese ghemeent maecten een ordinancie dat in allen straten gemeenlic daer maecten si een becken slach. ende alsmen een becken sloech so sloechmen in allen stra-ten die becken eñ so liep elck int herness daer hi gheordineert was. ende daer waren so op een kort vier off vijff dusent man bi een off meer dat een vreselick ding was eñ si setten eñ koren den raet vander stadt op een ander manier eñ setten nader ghe-meenten sin.

¶ Die ecclesie ontboet heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht die op die tijt inden haghe was. eñ die domproest quam bi der ecclesie.

¶ Daer na inden seluen jaer ons heren M cccc lv op die vij kalende van Aprille doe starff biscop roeloff tot vollenho eñ hi wert tot vtrecht ghebrocht eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck.

¶ Hertoch philips van bourgoengen die seynde tutrecht den greue van nassouwen mit meer ander Ende dede d ecclesie bidden voer den heer dauid die biscop tot tarwaen was eñ was sijn natuerlijcke soen.

¶ Hertoch aernt van ghelre die quam seluer ende bat voer hertoch stephaen van beyeren.

¶ Die ghemeen heren vanden capittel die koren ghesamelick ende eendrachtelick heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht sonder twee als heer gherijt van massche eñ heer johan van witenhorst die gauen hoer stemmen hertoch stephaen van beyeren Mer doe dese twee hoerden dat die domproest alle die stemmen hadde doe weder riepen si hoer stemmen eñ gauense mede den domproest. Ende dese koer gheschiede int jaer vã lv des anderen daghes na paesdach opten seuenden dach in aprille.

Anno dm̃ — M iiij^c lv

Biscoppen van vtrecht — liiij ghijsbertꝰ des heren broeder van brederode.

Regierden — een jaer

¶ Ghijsbertus des heren broeder van brederode die domproest tutrecht was. was die liiij biscop van vtrecht ghecoren een jaer ende vier maenden Ende als hi elect was doe regnierde noch die ghemeent inder stadt van vtrecht Eñ daer was quaet op te voetellen Mer hi brochtet mit wijsheyden daer toe dat die ghilden eñ die ghemeent beliefdent Als dat die heer van brederode eñ die joncheer van gaesbeeck die van renesse die domdeken eñ alle die goede mannen die wt der stadt verdreuen waren als dat die alle weder in quamen Ende hi deedse al bi hem comen eñ oeck alle die die stadt te regieren hadden ende badse van beyden syden ten eten Ende bad hem dat si een lude wesen wouden. hi woude hem beyden wesen een goet heer Si seyden dat sijt souden doen Mer die ghene die die stadt gheregiert hadden die pijnden hem allencken e wech wt der stadt te comen want die daer in ghecomen waren die waren den anderen te machtich doe si gheen regiment vanden stadt en hadden.

¶ Die hertoch van bourgoengen hertoch philips die seynde ter stont op den bis-
cop van atrecht aen den paeus Calixtus Ende dede beletten dat men heer ghijsbert
van bredewde den elect van vtrecht ghen confirmacie en gaue Ende hi den paeus
Calixtus vriendelick bidden dat hi sinen soen den biscop van tarwaen een prouis
geuen wilde vanden bisdom van vtrecht Ende die coninck van arragon die badt
den paeus seer vriendelick oeck om dese selue bede.

¶ Die Elect seynde op aen den paeus Calixtus om die confirmacie Ende dede sijn
ghelden daer presentieren den paeus in die wissel leggben die daer toe behoren. Die
paeus vertoecht langhe väder confirmacie hi soude een goede antwoert ghenen en
mit blijscappen thuus seynden Mer daer en quam nijt off Mer hi seynden den her-
toch van bourgoengens soen biscop van tarwaen een prouisie vanden bisdom vä
vtrecht houen des stichts priuilegien en eendrachtich electie Ende als die prouisie
ghecomen was Die van amerssfoert en die van renen lieten des hertoghen volck vä
bourgoengen in tot biscop dauids behoef Ende die ghene die dat huus ter horst in
hadden väden elects wegben die lieten biscop dauids volck daer op en leuerde hem
dat slot.

¶ Heer ghijsbert die elect die seynde aenden keyser vrederijck om dat regale ende
om dat weerlike sweert vanden bisdom En die keyser gafft hem en seyndet hem.

¶ Dese ghemeent vä vtrecht die dat regiment vand stadt aldus hadden so sloech
daer alte veel lichts volcks toe Ende si hielden alle welke merghen spraeck so som-
wijl twee off drie daghen aen een Ende die minste die nijt en hadden ende dat licht
volck was die woudn meest wils hebben Ende goede wijse rijcke manne en doz-
sien nijt spreken En si begonnen ten lesten veel goeder rijcker manne te vangen
en hoer goeden te willen nemen en warn in vrese dat mense den hals off houden sou
de Ende braken besloten fuster husen op en woudn weten wat goet dat si hadden
en hoe si daer aen quamen Ende begonnen voer te nemen dat si ghestelick en weer
liche weten woudn hoe si aen hoer goet ghecomen warn Ende soudn ten lesten in
der lude listen ghecomen hebben.

¶ Op een tijt int jaer van lvi op sinte marcus dach so had die ghemeent hoer bec-
ken gheslaghen eñ waren in die noey vergadert om veel wonders te bedriuen ouer
die rijcheyt vander stadt Heer ghijsbert van brederode die elect die had dit verno
men Hi ontboet den heer van brederode sinen broeder mit die van vyanen bi hem
eñ die joncheer van montfoerde Ende hi badt veel goeder ridder ende knechten bi
hem vten sticht eñ wt den lande van ghelre eñ oeck wt brabant eñ wt ander landen
eñ veel goeder stal broeders eñ si maecten hem seer wel toe eñ teykenden mit stroy
eñ gingen stoutelick mitten elect doer die scouten steghe eñ warens ghemoedet stou
telick te vechten eñ te slaen om die ouer hant te hebben van dier wilder ghemeente
Ende als si den elect mit sinen hoep saghen aen comen so stoutelick so staken si hoer
handen op eñ gheerden vrede eñ wouden doe alle bi hem bliuen Ende daer mosten si
hoer wapen neder legghen eñ gaen al aen een syde staen die bi hem bliuen wouden.
ende si ghinghen al bi hem Ende alle die wijsheyt eñ rijcheyt vander stadt vielen al
vast bi den elect Ende die elect settede al hoer merghen sprake eñ op loep off Ende
wie dat meer becken sloeghe dat waer op sinen hals Ende hi settede weder den raet
vander stadt als hi van outs plach te wesen Ende goede borghers die gheuangen
Anno dm̄ waren vander ghemeent die lietmen quijtt Eñ aldus quam dat ghemeent spul off.

Biscoppen van vtrecht ¶ Die hertoch van bourgoengen die dede heeruaert bieden ende vergaderde groot
volck om sinen soen mit machten int bisdom te brengen vā vtrecht daer hi die pro-
uisie of hadde Ende toech vten haghe tot leyden eñ van daer voert tot yselsteyn mit
Regierden veel edelre mannen eñ mit groot volck Ende biscop dauid die was al rede ter horst
eñ hi had die horst amersfoerde eñ renen in.

¶ Die hertoch van cleue die dedinghede seer tusschen den hertoch vā bourgoengen
sinen oem ende heer ghijsbert van brederode den elect sinen neve Als dat hi dat bis
dom ouer gaue op alsulcker vorwaerden alsmen daer versprack. Die elect was
wijs eñ voersichtich eñ bedocht hem dat hi alsulcken groten machtighen prince te-
ghen hadde eñ dat sijn soen al rede die horst amersfoert eñ renen in had Eñ hem een
schoen dedinghe gheboren mocht so begonde hi te luysteren Ende hi seynde sijn rade
mitten hertoch van cleue bi den hertoch van bourgoengen Als den heer van brede-
rode sinen broeder den joncheer van montfoerde johan van renesse heer johan proys
die doemdeken ende jacob proys Ende alle dinck wert wel versproken Ende tot
yselsteyn werttet ghesloten in aldusdanigher manieren Als dat heer ghijsbert van
brederoden die elect sijn electie ende dat bisdom ouer gheuen soude ende resignieren
soude den biscop dauid van tarwaen des hertoghen soen van bourgoengen die die
prouisie vanden paeus hadde Ende heer ghijsbert van brederoden die soude bliuen

Edomproest eñ proest van oudemunster tutrecht Ende hi soude wesen proest tot sinte donaes te brugghe Ende hi soude hebben alle jaer also langhe als hi leefde wt den bisdom van utrecht vier dusent eñ twee hondert rijnsche gulden jaerlicx Ende hi soude hebben voer sijn costen die hi gedaen had eñ voer sijn wt geleyde ghelt vijftich dusent leewen Ende voer al dit so wert die hertoch van cleue borghe.

¶ Ende op aldusdanigher vorwaerden eñ op groter ghelooue so quam die moghende vorst hertoch philips vā bourgoengen mit sinen soen den biscop dauid inde stadt van utrecht mit alle sijn volck daer hi mede voer die stadt van utrecht ghetoghen soude hebben Eñ die hertoch voerscreuen die had mit hem sinen soen den greue van sarbrys Die greue van nyuers Die greue van stampus Heer jacob des hertoghen soen van bourbon Heer Adulphus des hertoghen soen vā cleue Heer Anthonis die bastaert van bourgoengen Die greue van meerle Die greue van brianen Die greue van hoecham Die heer van ewy Die heer van crickx ende menich groot edel heer die hier nijt ghescreuen en staen Ende quamen mit groter costelicheyt ende mit groter eerheyt inder stadt van utrecht daer die hertoch ende die biscop mit groter minnen ende reuerencien ontfanghen weert. want heer ghijsbert van brederode ontsinckt den biscop selue eñ resignierde hem ouer die possessie eñ alle dinckt alst voorsproken was Ende hi heeft biscop dauid mitter ecclesie seluer ghelept in sinte martijns doem eñ heeften ghset in des biscops stoel dat seer minlick was te sien.

¶ Ende als hertoch philips van bourgoengen aldus inder stadt van utrecht was mit so groter macht dat hi der stadt wel machtich was so heeft hi volcomelick als een ghelouich waerachtich edel vorst sijn ghelooef wel ghehouden eñ en heeft die stadt nergent in vercort off misdaen.

¶ Als die hertoch van bourgoengen tot vtrecht gheweest hadde omtrent acht da
ghe so is hi voert ghereyst mit alle sijn volck voer deuenter eñ oeck mitten hollan:
ders Ende hi beual den domproest eñ den heer van brederode die stadt van vtrecht
te bewaren Ende die hertoch van burgoengen lach voer deuenter omtrent viij we
ken Mer daer en wert nijt bedreuen dat scriuens weerdich was Ende alle die tijt
so reghendet dach bi dach Ende het wert ghededinct dattet ouersticht soude den bis:
cop dauid ontfanghen voer horen heer.

Anno dñi — M iiij^c lvi

Biscoppen van vtrecht — lv dauid van bour: goengen

Regierden

¶ Dauid van bourgoengen die eerst biscop van tarwaen was

¶ Dit sijn die Cronijcken eñ gheslachten der edelre princen der greuen van vlaenderen opt cortste hoe si eerst quamen ende voert veruolchde.

Sommighe hebben gescreuen van vlaenderen dat inden jaer ons heren vi^c ende xxi bi des keysers Eraclius tijden Ende bi coninc lotharius tijdē van vranckrijck den vierden kersten coninck soe was een vroem schilt knecht eñ hiet liderijc van lullesbuc ende was saluwaerts soen van dygon Ende dat dese liderijc had coninck lotharius dochter ende wan daer bi xv sonen Eñ elcke soen had sijn sonderling lantscap off casteelen off heerlicheyt Ende sijn ouste soen hiet Anthonius ende die wan voert liderijck den eerstē foresteere van vlaenderen Mer oft also is dat beueelt gode wantmen daer nijt veel bescheyts of en vijnt in waerachticheiden mer men vijnt wel als hier na bescreuen staet veruolghende.

Anno domini vij^c xcij

Die Cronijck vā vlaenderen

Regnier den xliiij jaer

¶ Inden tijden coninck kaerls den groten die keyser van romen was ende oeck coninck van vrancrijck so was daer een lant dat seer woest was eñ onghcoefent ende luttel bewoent was daer veel boesscagie in waren ende marasschen ende wildnissen ende was seer onveylich van moerdenaers ende straet rouers Ende in dit lant lach een dorp dat aerllebeec hiet ende daer woende een ionc ridder eñ die hoerde dat aerllebeec toe ende hiet liderijch Ende dese ridder had een wijff wt almaengē ende si hiet flandrine Coninck kaerl die groot voerscreuen die maecten dese liderijch forestiere ende bossche wachter van deser wildernisse eñ dat hi die straten veylighen soude van des conincs weghen om den coepman ende ander lude veylich te reysen Ende dit was int jaer ons heren vij^c . ende xcij Ende die coninck noemde dit lant mitter foreest dattet voert hieten souden flandrijn na desen liderijchs wijff Ende dese liderijch leefde in sijn regiment xliiij . jaer eñ sterf eñ wert tot aerllebeec begrauen Ende hij liet enen soen hiet jngram Ende dese liderijch voerscreuen was verwapent mit een schilt van lasuer mit vijff gheren van goude Eñ mit een schilt van keel.

¶ Ingram liderijchs soen was forestierre xv jaer ende was seer vroem eñ stout eñ vroet eñ was ontsien dese doer sach dat foreest waer die beste plaetsen laghen op die riuieren om steden eñ repassẽ te makẽ diemen doe vaste allencken begonsten te ordinieren tot des lants profijt hi leyt tot aerllebeeck begrauen.

¶ Andaker ĩgranis soen was forestierre xiij jaer lanc hi vermeerde ende verbeterde seer dat lant bi sijnre tijt waren die stede in vlaenderẽ begrepen Als thoerhout cortrijck Ghent Cassele ende die borch van oudenairden Ende dese Andaker leyt oeck tot aerllebeeck begrauẽ.

Die stadt van ghent.

Anno dñi	viij^c xxxvi		viij^c l		viij^c lxiij
Greue van vlaenderen	Ingram.		Andaker		boudewijn deserijn die .j. greeff van vlaenderen.
Regnierden	xv jaer		xiij jaer		xvij jaer

¶ Boudewijn deserijn andakers soen dese õtuoerde off ontscaecte mit cracht al heymelick judith des conincs dochter van vrancrijck die kaerl die caluwe hiet ende dese was weduwe van coninck oswald van enghelant ende woende te salinis dese coninck was seer toernich op desen boudewijn Ende hi wert vanden paeus inden ban ghedaen Mer het wort ghedadinghet dat hi des conincs hulde creech. ende die paeus gregorius die achsten die Absolueerde hem. ende die coninck kaerl maecten van vlaenderen een graeff scap. Ende maecte dese boudewijn greue van vlaenderen ende hi ontfenct vanden coninc te leen ende hi sterf int jaer viij^c lxxix. ende leyt tot sinte bertijns ende hij regnierde xvij jaer Hi vatte die berch te brugghe eerst aen ende began daer een stadt of te maken ende hi liet enen soen after hiet boudewijn.

Die stadt van brug

¶ Boudewijn die caluwe boudewijns soen die regnierde xv jaer eñ hij was seer stout ende weder stont sijn vyanden seer vromelike ende hi leyt tot sinte peters cloester te ghent dat hi selue stichte ende hi had Estruden coninck edelphidus dochter van engelant hi beueste brug alre eerst seer vast Hij liet enen soen after ende hiet aernout.

¶ Boudewijn mitten schonen baerde graue Aernouts soen was graue xlvij jaer hi had te wijf Ogine graue ghijsberts dochter van lutselenborch daer wan hi enen soen bi ende hiet boudewijn van rysel Ende hij leyt tot sinte peters tot ghent begrauen.

viij^c lxxix — viij^c xciiij — ix^c xxxij — ix^c xxxv — ix^c lvi

boudewijn de caluwe. — aernout die grote — boudewijn die jonge — aernout die jōghe — boudewijn mittē schonē — baerde

xv jaer — xxxviij jaer — iij jaer — xxi jaer — xlvij jaer

Arnout die grote boudewijns soen greue regnierde xxxviij jaer hi stichtede xij puē vā canoniken tot sinte donaes te brugghe Eñ gaff die tienden daer toe hi was god vruchtich hij sterff int jaer ix^c eñ lxiiij opten xviij dach in meert Ende leyt tot sinte peters tot ghent Ende hi hadde Alijt des greuen dohter van ūmendoes daer had hi enen soen bi eñ hiet boudewijn.

¶ Boudewijn die ionghe greue. Aernouts soen was greue iij jaer Ende hi had mechtelt des hertogen heymans dochter van sassen Ende hij leyt tot sinte peters tot ghēt Hij verbeterde dat lant seer hi liet enen soen hiet Aernout.

¶ Aernout die ionge was greue xxi. jaer ende hij hielt dat lant in dwanghe ende in goeden rechten. Hij had een wijf hiet susāna des conincs berengijs dochter van jtaliē hij sterff int jaer. ix^c. ende lxxxviij opten xxix dach in meert hij liet enen soen hiet boudewijn.

¶ Boudewijn van risele greue lodewijchs soen was greue van vlaenderen xxxij jaer hi stichtede die stede van rijsel. ende hi dede die kerck van sinte peters tot rysel maken dese creech die iiij ambochten aen vlaenderen dese had twee sonē boudewijn eñ robbrecht eñ oeck enen dochter die truwede hertoech willam van normandiē dien bastaert die na engelant wan ende coninc wert Ende dese greue leyt sinte peters tot risele Ende had twee wiue Alijt des coinncs dochter van vrancrijck hij wan dat greefscep vanden lande van aelst om welke die keyser heinrick neder quam op vlaē deren Mer die pays wert ghemaect Eñ die greue ont finct vanden keyser te leen.

Rysell

¶ Die twee sonen volghen ī die li: nie der greuen

mandien

Anno dm̄	ix^c lxxxviij		M xx	M xxiij	M xxxiiij
Greuē van vlaenderen		v boudewijn vā rise le		vi boudewijn die goedertieren	iij Nernout
Regnierden	xxxij jaer		iij jaer	xi jaer	xxiij jaer

¶ Boudewijn die seste van dien naem ende hiet oeck die goedertieren. greue boudewijns soen was greue drie iaer hij hadde des greuen dochter van henegouwē die rijchild hiet hi had daer twee sonen bij als Nernout ende bouden Hij was ontsien om sijn duechdē ende om sijn goede leuen ende hi leyt tot hauoen begrauen.

Nernout die iij boudewijns. soen daer boudewijn vā rysel ondeuader off was dese was greue xi. jaer. ende leyt sinte bertijns ende hi en liet gheen kijnder Dese Nernout wert verslaghen van robbrecht sinen oem in een strijt.

Robbrecht die vriese boudewijns soen vā risel was greue xxiij. jaer hij stichte sīte peters kerck tot cassel opten berch Ende hij prouende daer xx canoniken Hi was mit hertoch gedeuaert van belyoen ouer meer daer hi veel vromicheden dede hij leyt sinte peters tot cassel hi had een wijf hiet gheertruyt des hertogen dochter van sassen greue florens weduwe van hollant daer wan hi een soen bi hiet robbrecht eñ ij. dochteren die een was coninghinne van denmercken Die ander hiet gheertruyt ende was hertoghinne van elsaten.

¶ Robbrecht die ander also ghenoemt robbrechts vriesen soen was greue van vlaenderen xvij jaer hij was oeck ouer meer mit hertoch godeuaert van belyoen hi gaff den seghel van vlaenderen den proest van sinte donaes tot brugghe sinen neue eñ erff cancelier te wesen wie dat proest waer Eñ gaf hem macht alle die officien die tot sinen houe behoerde te gheuen elck na sinen staet eñ te settē als cancellier hi leyt tot sinte vedast tot atrecht hi had hertoch willems dochter van normandien.

¶ Kaerl die eerste was greue van vlaenderen viij jaer dese was der coninghinnen soen van denmercken die robbrecht des vriesen docht was Ende om sijn grote gerechticheyt so wert hij vermoert in een cappel tot sinte donaes te brugghe daer hi lach ende hoerde misse Ende hi wert daer begrauen int jaer M C xxviij ij daghen in meert ende en liet gheen kind achter.

M C iiij | M C xij | M C xx | M C xxviij

ij robbrecht | boudewijn | j Kaerl. | willā. borchgraue vā. | yperen.

xvij jaer | viij jaer | viij jaer | ix weken

¶ Boudewijn hapkijn die ander de greue robbrechts soen was greue vā vlaenderen viij jaer lanck Ende hij dede seer scerp recht alt lant doer ouer alle die misdaden hadden off die des heren off der steden off des lants profijt onredelick genoten hadden ende qualick ghe regiert hadden hi wert besmet mit enen euel Eñ gaff sijn graefscap ouer kaerl sinen neue die robbrechts vriesen docht soen was Eñ die moed was conighinne van deenmercken ende hi wert een swert monick Ende leyt sinte bertijns begrauen Hi had een wijff hiet margriet des greuen dochter van boloengē mer hi en liet gheen kinder ende dat graefscap quā op kaerl sijnre moeyen soen van deenmercken.

Willam borchgraue van yperen taste die graefscap van vlaenderē aen wāt hi had greef kaerls nicht Mer hi en regierde nijt dan ix weken lang.

¶ Willam van normandien die recht swagher was van greue kaerl quam in besitting vanden lande van vlaenderen bij hulp van coninc lodewijch eñ stac willem van yperen daer wt die clemens des greuen kaerls groot vrouwe nicht had te wiue Ende doe dese greeff willem in die besitting was begonste hi die rechten eñ castumen vanden lande te verminderen doe onboden die van vlaenderē dirck des hertoghen soē van elsaten die hi had bij gheertruyt greue kaerls moey ¶ Als dirick ghecomen was in vlaenderen soe jaghede hem greue willem ī Nelst mer daer wert greue willē gheschoten so dat hi daer af sterff ende leyt sinte bertijns tot sinte thomas Willem regnierde xv. maenden.

¶ Dirck des hertoghen dircs soen van elsaten was greue xlij jaer eñ hi was ouer meer op die heyden mit coninck lodewijch van vranckrijck Ende hij had sibilla des conincs dochter van sicilien ende hij leyt te watene hij brocht van ouer zee ons heren bloet sinte basilius te brugghe hij had een soen hiet philips ende een dochter hiet margriet die had greue boudewijn van henegouwen.

Anno dm̄

Greuē van vlaenderen

Regnierden

M C xxviij — M C xxx — M C lxxij

willā vā normādien. — Dirck — Philips.

xv maenden — xlij jaer — xxi jaer

¶ Philips die eerst greue dircs soen was greue xxi jaer hi ordinierde veel goeder statuten Hi was op een tijt int heylighe lāt ouer meer ghetoghen beuaert mit veel volcs ende had salue conduut Ende bouen dat so quam eens heydens heren bastaert soen ghewapent ende woude desen greue philips vanghen ende verslaē Dese greue die nijt ghewapent en was mit harnesse die settede hem te weer mit sinen volck ende god versacht dat hi desen bastaert mit alle sijn volck versloech Eñ dese bastaert had dese wapen in sinen schilt enen schilt van keel mit een quartierkijn van goude ende in dat gout enen leewe van sabel Ende greeff philips nam dese schild mede ende quam veylich wt den lande Ende achter die tijt voert so voerde dese greue pihlips die wapen enen gulden schilt mit een leewe van sabel eñ liet sijns selfs wapen varen Mer hi en liet gheen kinder achter Aldus en erfde hij dese wapen niement Mer margriet die greuinne van henegouwen sijn suster nam dese wapen mede aen al was si daer nijt aff gheboren ende liet haers vāders wapen varen eñ boudewijn hoer soen eñ johanna ende margriet boudewijns dochteren die namen oeck dese wapenen aen eñ lieten die wapen van henegouwen eñ van vlaenderen varen dese greeff philips lach mitten korsten prin-

¶ Boudewijn greue van henegouwen die te wijf had margriet greue dircs doch-
ter van vlaenderen ende greue philips fuster die was greue vā vlaenderen iij jaer
ende regierde eerbaerlick ende vredelick mit margrieten sinen wiue Ende hi had ij
sonen die eerste hiet boudewijn ende was greue van henegouwen ende van vlaen-
deren ende wert na keyser van constantinopel ghecoren Die ander hiet philips eñ
was greue van namen Ende hi had twee dochteren die een hiet ysabeel ende was
hertoghinne van brabant Die ander hiet oeck ysabeel ende was keyserinne van
constantinopel.

¶ Boudewijn greeff boudewijns
soen van henegouwen ende margrieten soen van vlaenderen die was greue van he-
negouwen ende van vlaenderen xi. iaer lanck van sinen wiue die hi hadde Daer
waer veel off te scriuen mer dat laet ic staen Mer hi creech twee dochteren die een
hiet iohanna die ander hiet Margriet Ende iohanna sijn eerste dochter gaff hij te
man Ferrant des conincs soen van poertegael Ende margriet die ander dochter
die gaff hi te man bossaert des heren soen van auennis wt britaengen gheboren eñ
vanden bloede van Enghelant ende alsmen screeff dusent twee^c ende. v. so toech

M C xciiij — M C xcvi

iij jaer — xi jaer

dese greeff boudewijn mit veel
korsten princen ouer meer in
een cruus vaert ende daer de-
de hi so vromelic dat die kors-
ten princen die korē desen gre-
ue boudewijn tot enen keyser
van constantinopel Mer corts daer na soe lach hi voer een stadt hiet andernobel
ende daer wert hi belopen ende verwonnē van sinen vyanden datmen nijt en wist
waer hi bleeff Ende langhe tijt daer na so quam dese keyser boudewijn heymelick
ende ellendelick wt heydenisse daer hi in ellendicheyt die ploech had moeten treckē
ende groten arbeyt ghedaen hadde Ende hi quam te rysel in eens kanonikē huus
die sijn dienre gheweest hadde ende hem wel kende Ende hi ontboet sijn twee doch-
teren dat si bi hem quamen Ende alst gheruft quam dat keyser boudewijn int lant
ghecomen wus so wert enē raet gheuonden alsmen seyt so dattet keyser boudewijn
nijt en was mer het was een man die hem wel gheleeck eñ hiet bertram ende was
van riemen gheboren ende had te compingen ghewoent Ende dese dochteren deden
hem hanghen des morghens vroe eñ seyde dattet een boeue eñ bedriegher was.

Een voer akers daer hi gheuanghen
wert ende sterff daer inder vanghe-
nisse int iaer M C xc ende wert be
grauen tot cleuaes int cloester.

¶ Johanna keyser boudewijns dochter die was greuinne van henegouwē ende van vlaenderē ende regierde mit ferrant des conincs soen van Poertegael haren man xxi jaer lanck Ferrant wert ghe-uanghen van coninc philips van vranc rijck Ende hi sterf int jaer ons heren M iij^{c} ende xx Eñ leyt tot merliet int cloes-ter begrauen.

¶ Johanna voerscreuen had na fer-rants doot enen anderen man die tho-mas hiet ende was des greuen soen vā sauoyen ende regierde iiij. jaer lanck Ende dese greuinne vrouwe Johanna die sterf int jaer ons heren dusent ii^{c}. xxiiij. op sinte nycolaes auont ende wert te marcliet begrauen in onser vrouwen cloester Ende dat greffscap van henegouwen ende van vlaenderen dat quam op margriet hoer suster.

¶ Margriet keyser boudewijns van constantinopel ander dochter ende vrou iohannen suster dese was greuinne van he-negouwen eñ van vlaenderen xxxiiij jaer lanck dese margriet had ij. mannen ghe hadt eer si greuinne wert Ende bi elc so had si kinder die eerste man hiet bossaert des heren soen van auennis ende was van britaengen gheboren. ende oeck vanden bloede van enghelant Ende bi desen man had si twee sonen die ouste soen hiet iohā van auennis ende die hielete si aen greue florens dochter van hollant die coninc willems des roemschen conincs suster was Ende si gaf hem die greffscap van hene gouwen te regieren van hoerre wegen. ende die ander soen hiet boudewijn van auē nis ende sterff langhe tijt voer sijn moeder.

¶ Haer anderde man die si buten hoerre vrienden raet ghenomen had van lieften die hiet willem van dampier Mer hi en ghelee hoer nijt. ende daer wan si oeck ij sonen bi die eerste soen hiet ghye van dampier. ende die ander soen hiet willem vā dampier Ende dese leste man willem van dampier die regierde dat greffscap van vlaenderen een wijl mit margrieten sinen wive ende doe sterf hij Eñ dese margriet was een alte hoveerdigen stronghen wijff ende was seer quaet eñ hart van sinnen

Ende hielt groten houeerdighen staet off si een coninghinne gheweest hadde.
¶ Ende si hadde dese kijnder vâden lesten may lieuer dan den anderen Mer nochtan soe verwoernde ghye van dampier sijn moeder Want hi nam bi hem seuen een slecht wijff fogaerts dochter van ketunen.

¶ Hier om was sijn moeder margriet soe wermicht dat si desen ghyen horen soen dreychde van quaetheyden dat si hem bastaert woude maken ende enē vâder gheuē woude na den recht van vranckrijck ende hem onteruen woude.
¶ Ende si nam willam van dampier horen joncsten soen ende liet die vlaenderen mit hoer regieren.
¶ Dit verdocht iohan van auennis hoer ouste soen die henegouwen regierden eñ die creech so grote onminne mit sijn moeder dat si so quaet eñ wermich op hem wert dat si hem oeck bastaert maken woude ende woude hem oeck onteruen.

¶ Mer gwido off ghye die bij hem seluen fogaerts dochter van ketunen ghetrouwet had creech weder vrienscap mit sinen moeder Mer johan en mocht tot ghenaden gracien comen.

¶ Ende coninck willam die wemsche coninck toech hem dit aen soe datter wert groot oerloghe tusschen den coninck ende margrieten der greuinnen Mer int leste so werdet gemaect mit vrientscappen ende oeck mitten parlement van vranckrijck Als dat johan van auennis margrieten ouste soen soude hebben ende behouden erfflick die greefffscap van henegouwen Ende ghye van dampier hoer ander soen soude na sijnre moeder doot hebben die greefffscap van vlaenderen.

¶ Dese greuinne van vlaenderen Margriet sterff int jaer dusent twee honderd acht ende tsestich op onser lieuer vrouwen dach purificacio Ende wert begrauen te sallnis.

¶ Gwido off ghye margrieten ander soen was greue van vlaenderen xxvj jaer.

¶ Dese gwido had twee wiuē dat eerste wijf was des heren dochter van betunen daer had hij enen soē bi hiet wbbrecht ende een hiet willem ende een hiet philips ende een hiet houdewijn ende een hiet iohan biscop van ludick Ēn die greue florens wijff van holkant ende die hertoghinne van brabant die greuinne van gulick ende een hiet philipa.

¶ Ende dat ander wijff was des greuen dochter van lutselenborch daer wan hij bi iohan greue van namen Philips greue van cxtn Willem heer van melle Ende die greuinne van ghekre.

¶ Dese gwido hielt vlaenderen in erfy ende hiet een vanden vier beste ridders vander werlt Hij was die eerste greue van vlaenderen die een vanden vij ghenoten van vranckrijck ghemaect wert Dant die coninc sinte lodewijch die maecten die vij genoten vi. ghestelic ende vi. weerlick om dat si met vā der crwen wesen soude Mer daer nae had hij groot oerloghe teghen vranckrijck die coninck philips van vranckrijck die schoen veng desen greue ende hi en conste wt der vangenisse nijt comē hi en moste louen dat hi noch sijn volck hem nymmermeer te ghen die crwen van vranckrijck verssetten soude hij en soude verwaten sijn ende sijn volck vanden stoel van romen Ende hier na sette hi hem weder teghen die crwen van vranckrijck Ende die coninck wan hem of die stede van ryssel duwaye orchiens Ende daer nae stelde hem alt lant van vlaenderen in des conincs handen Ende die greue toech tot parijs tot des conincs will Ende greeff gwido sterff in des conincs ghevangenisse int xxxvi jaer vā synre greeff scap ende lyt tot salinis.

¶ Robbrecht van betunen greue ghyen soen was greue van vlaenderen ende heer van betunen vā denremonde ende voecht van Atrecht xxviij jaer hij had twee wiuen dat eerste wijff was coninck kaerls dochter van sicilien ende hiet blanche ende daer had hi een soen bi ende hiet sarlemeyn ende die brocht een gheel cruus tusschē sijn scouderen ende hij sterff jonck ende si sterff oeck.

¶ Daer na nam hi een ander wijff ende was joncfrou van ryters ende greuinne van nyuers daer wan hi twee sonen bij Als lodewijch van nyuers eñ robbrecht van cassele Ende iiij dochteren Als die greuinne van beloys Die vrouwe van cōthi Die vrouwe van Adinghen Ende die vrouwe van loreynen.

¶ In deses greue Robbrechts tijdē bereyde hem coninck philips die schone van vrancrijc om een cruus vaert te doē ouer meer doe ontboet hi die greue Robbrecht dat hi hem seynden vi^c. lude van wapenen Ende om dat dit die greue weder seyde so seynde die coninc van vlaenderen sijn iij sonen mit groter cracht. mer si keerden weder yet te doen Daer nae so quetste die coninc hem in een jaecht aen enen boem daer hi teghen reet so dat hi d̄ off sterf. ¶ Daer nae coninc philips die langhe die gaff margrieten sijn dochter te huwelick lodewijch greue van nyuers daer greef robbrecht oudeuāder off was Ende daer mede wert pays gemaect tusschen vrancrijck ende vlaenderē Eñ dese lodewijch wert erfghenaem ghemaect vā vlaenderē bi den vāder eñ bij robbrecht consent dese lodewijchs oem die recht erfghenaem soude geweest hebben wāt lodewijch desen jonghen lodewijchs rad̄ was doot eer greue robbrecht sijn vāder Dese greef robbrecht sterf int jaer M ccc ende xxij eñ wert begrauē tot sinte martijns tot yperē eñ dese greue sloech sijn laeste wijf doot mit enen breydel vā enen peerde.

¶ Lodewijch greue van nyuers des iongen lodewijchs soe daer greue wbbrechte oude vader off was die was greue van vlaenderen xxiiij jaer Ende hij had veel wederstoets Want Robbrecht van cassel sijn oem was recht oer van vlaenderen Mer het wort so gheraect mit hyliet ende mitten pays van vranckrijck alst voer screuē is dat dese lodewijch greef wesen soude Hi had te wiue margriet des conincs philips dochter van vranckrijck Ende hi had enen soen hiet lodewijch . ende dese greff sterff tot kricky int jaer M iij^{c} xlvi Ende leyt tot brugghe tot sinte donaes

¶ Lodewijch van male greff lodewijchs soen was greue van vlaenderen. van Artoys. van nyuers. van rytters. ende heer van sallemis ende van mecheley Dese regnierde xxxi jaer Hi en had gheen sonē Mer hi had een dochter ende hiet margriet die had hi bi des hertoghen dochter van brabant dese dochter margriet gaff hij te huwelich enen hertoech van burgoengen. ende die hertoch sterff corts sonder kinder Eñ dat hertochdom van burgoengen dat le sterf te houe aen coninck kaerl van vranckrijck. ende coninck kaerl gaft philips de hardy sinen iongsten broeder. ende maecten hem hertoech van burgoengen Ende de gaff greue lodewijch van vlaenderen margrieten sijnre dochteren de sen hertoech philips van burgoengen coninck ianff soen van vrancrijck Ende coninck kaerl vā vranckrijck des hertoghen broeder van burgoengen die gaff vlaenderen weder die stede van rysele duwaye outhies ende dat daer toe lehoert welcke stēden die coninck van vranckrijck ghehouden hadde sint ter tijt van greue ghye. eñ hi sterf tot sinte thomas Ende leyt tot sinte peters tot rysele.

¶ Philips hertoech van burgoengen des conincs janss soen van vranckrijck die margrieten had greue lodewijchs dochter welcke margheriete greuinne van vlaenderen van Artoys van nyuers van ryteers ende vrouwe van salinis ende van mechelen.

¶ Dese hertoch philips was nu dubbelt genoet van vrancrijck Ende deken vā den twaleff ghenoten Ende heer van allen desen landen voerscreuen.
¶ Dese philips had bi sinen wiue Margariete drie sonen ende drie dochteren.
¶ Die eerste soen hiet ian eñ was hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys na hem.
¶ Die ander soen hiet Anthonius ende wert hertoech van brabant.
¶ Die derde soen hiet philips ende wert greue van nyuers.
¶ Die ouste dochter was hertoghinne van oestenrijck.
¶ Die ander dochter was greuinne van sauoyen.
Die derde dochter had hertoch willam van hollant.

M iij^c lxxviij

xxxij jaer

¶ Dese hertoech philips goede ende ordinierde sijn drie sonen by sinen leuen wat elck hebben soude als hi storue Ende maecte dat vast bi consent van vrouwe johā na van brabant sijns wijfs moeye. Item den ousten soen johan maecte hi hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys Den anderen soen Anthonig die maecte hi te wesen hertoch van brabant van lotrijck van limborch ende na vrou iohannen doot van brabant ¶ Den derden soen philips den ioncsten maecte hi te wesen greue van nyuers mit sulker vorwaerden ende ordinancien so hi minste ghegoet was so maecte hi so wie dat storue van hertoech ian off van hertoech Anthonis die twee ouste broeders si off hoer erffghenamen sonder wittachtighe gheboert achter te laten so soude alle dier goede ende heerlicheiden comen op desen ioncsten broeder philips greue van nyuers off op sinen rechten eruen Ende dit gheschiede bi ordinancie ende goet duncken van vrouwe iohanna van brabāt die brabant doe toebehoerde op die tijt dese hertoch philips sterf tot onser vrouwē te halle int jaer M iiij^c ende iiij ende leyt tsertroesen begrauē buten dygon dat hij selue stichte Ende hi regneerde xxxij jaer.

¶ Jan van dygon hertoch philips soen was hertoch ende greef van burgoengē ende greef van vlaenderen van Artoys heer van salins ende van mechelen hi had te wijff hertoch aelbrechts dochter vā hollant daer wan hi enen soen bi die philips hiet ende na hem hertoech wert Ende seff dochteren.

¶ Die eerste dochter hiet margriet ende was eerst dolphijnne van vranckrijck ende na greuinne van rietsmont.

¶ Die ander dochter hiet katherina ende sterff jonc tot ghent.

¶ Die derde dochter hiet maria ende wert hertoghinne van cleue.

¶ Die vierde dochter was greuinne van poyntiers

¶ Die vijfte dochter hiet Anna hertoghinne van ketsoert.

¶ Die seste dochter hiet Annees van ghent hertoghinne van burgoengen.

¶ Dese hertoech jan regnierden xv. jaer Ende hij wert verradelicke verslaghen in vranckrijck daer veel quaets off quam in vranckrijck int jaer M iiij^{c} xix op sinte seruaes dach Ende wert begrauen te monstroil Mer sint wert sijn lichaem verdraghen van daer tot dygon bi sijn vader.

Anno dñi M iiij^{c} xix

Greuē van vlaenderen

Regnierden xv jaer

¶ Hertoech Anthonis van brabant die liet twee soney die een hiet johan ende wert hertoch van brabant ende sterff sonder kinder.

¶ Die ander soen hiet philips greue van simpoleff was na hertoch van brabant ende sterff oeck sonder kinder. ende hertoch philips van burgoengen hertoch janff soen creech brabant.

¶ Philips greue van nyuer. hertoech philips jongeste soen liet twee soney die ouste was greue van nyuers ende sterff sonder kinder.

¶ Die ander was greue van stamphus ende na sijns broeders doot greue van nyuers Ende dese had een dochter die had hertoch jan van Cleue.

¶ Philips hertoch ianss soen van burgoengen wert hertoch ende greue van burgoengen ende greue van vlaenderen van Artoys ende heer van salinis ende van mechelen int jaer M. iiij^c. xix. ¶ Ende daer nae int jaer M iiij^c ende xxx sterf hertoch philips van brabant Ende margriet hertoech willams wijff van hollant die hertoech ianss suster van burgoengen was die meende brabant te hebben wāt si dat naeste lijff ende een moey was van hertoech philips van brabant Die greue van nyuers meende oeck brabant te hebben ouermits goet betoen eñ bewijs dat hi hem vermat so alst hertoech philips van burgoengen olso ghemaect had sijn ou deuader soe wie gheen gheboert after en liet van vlaenderen off van brabant dattet comen soude op den greue van nyuers off op sinē rechten eruen Nu quam hertoch philips van burgoengen greue van vlaenderen hertoch ianss soen ende vermat hē hertoech van brabant te wesen Want hi die naeste man persoen was ende vanden ouste broeder ghecomē tot hertoch philips van brabant Ende die brabanders hebben hem ontfanghen voer enē hertoch van brabant van lotrijck eñ van limborch int jaer van xxx.

M iiij^c xix

ianss soen

xxxvij

¶ Int jaer M iiij^c xxviij so gaff vrou iacob hertoch willems enige erff dochter van hollant ouer dese hertoch philips van burgoengen horen neue dat hij ruwaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ende vā alle hoer landen Ende dede hem hulden Als ruwaert ende oer deser landen.

¶ Daer na int jaer van xxxvi sterff vrou iacob Ende hertoech philips wert heer van allen desen landen.

¶ Int jaer M iiij^c xxviij wert hi greue van namen. ende aldus sijn alle dese lā: den aen desen edelen prince ghecomen die hi vromelick ende wijsselic mit groter vre: den ende mit groten ontsicht gheregiert heeft. Dese edel hertoch philips had drie wiuen dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck ende daer en had hi gheen kinder bi Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Dat derde wijff nam hi int jaer M iiij^c ende xxix ende hiet ysabeel ende was des conincs dochter van poertegael Ende daer wan hi drie sonen bi die eerste hiet Anthonius ende sterff ionck ꝛc̄ Siet ende leest die cronijck van vranckrijck ij^c eñ xvi Ende inder cronijcke van brabant ij^c ende xxxviij.

¶ Kaerl hertoch van burgoengen hertoech philips soen wert greue van vlaenderen int jaer M iiij^c lxvij Ende wert oeck heer van allen den landen die sijn vāder philips hadde. Hij had drie wiuen alst bescreuen staet in die cronijke van vranckrijck ij^c ende xvi Ende in die cronijck van brabant ij^c xxxviij.

¶ Dese maria is hertoch kaerls dochter van burgoengen Ende heeft te man des keysers frederics soen van romen gehetē maximilianus ende daer heeft si bi enen soē hiet philips hertoch in oestenrijc greue van sarloys ende van vlaenderen Ende heefter oeck een dochter die hiet

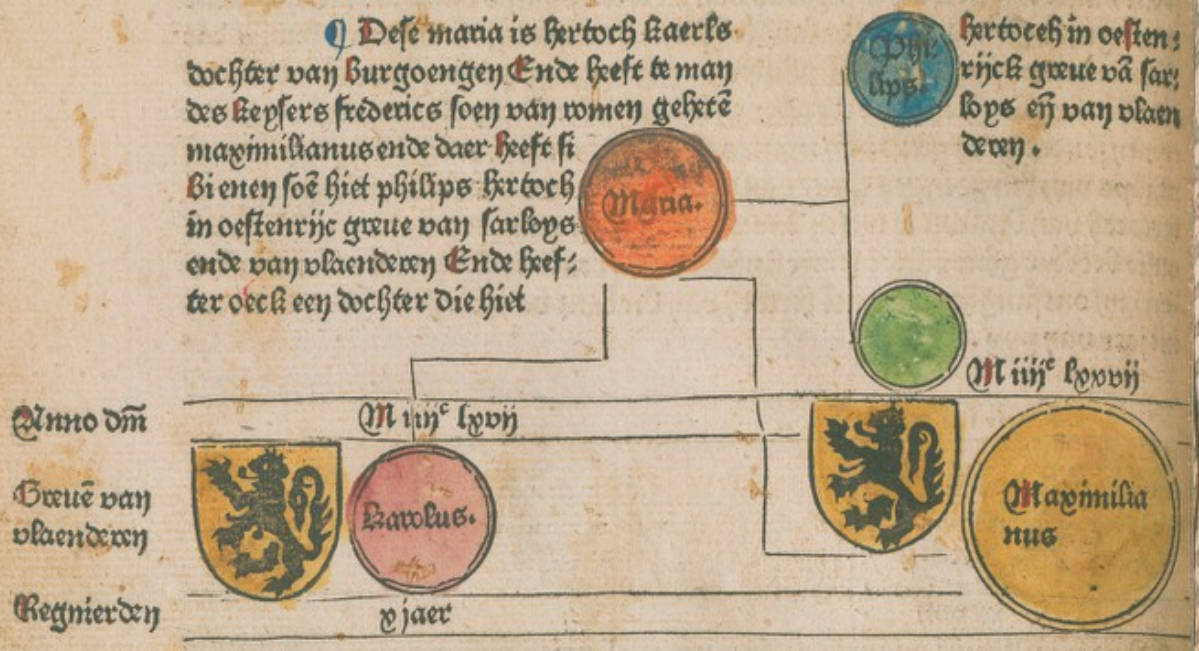

¶ Maximilianus des keysers fredericx soen vander ghenaden gods hertoch van oestenrijck van burgoengē. lotrijck. brabant. steyr. kerrondon. krayn limburch. lutzenburch. ghelre

Greue van vlaēderen. hasburch. Tyrol. phiert. khiburch. burgoengen. artoys

Palsgraue van henegouwen. hollant. zeelant. Namen. zutphen.

Marcgraue des heylighen roemschen rijcks. burgau.

Landgraue in Elsalss.

Heer van vrieslant. windisthenmarch. poertenau. salins eñ mechelen.

¶ Dese Maximilianus heeft te wijff hertoch kaerls dochter van burgoengen ꝛc̄ die maria hiet Ende daer heeft hij een soen bij hiet philips hertoech in oestenrijck greue van sarloys ende van vlaenderen. ¶ Ende oeck een dochter die hiet

Vanden beghinne ende begrip van hollant hoe dat lant eerst bewoent ende begrepen wert vijntmen veel bescheyts of int beghinsel vander cronijcke van enghelant int CC eñ xviij blat Eñ oeck mede int beghin d̃ cronijck van vtrecht int CC eñ xliiij blat. Ende hier selmen horen hoe dat lant namaels beheert wert vanden edelen vromen prince graue dirck den eersten greue vã hollant eñ voert van allen greuen eñ greuinnen van hollant van coninghen eñ coninghinnen eñ hertoghen eñ hertoghinnen greuen eñ greuinnen die besitters des lants gheweest hebben.

¶ Hollant alsmen vijnt bescreuen in een boeck datmen hiet de proprietatibus rerum inden xv boeck is een cleyn provincie gheleghen bi den rijn daer die rijn in die zee gaet Ende strect zuytwert aen brabant Eñ oestwert aen vrieslant Noertwert aen die britaensche zee Ende weestwert aen die neder gallen eñ aen vlaenderen. eñ is een broeck lant eñ waterich alsins mitten armen der zee eñ des rijns om vloyt ghelijck een eylande Ende heeft binnen walen eñ meeren eñ sonderlinghe goet weylant waer om daer veel beesten in sijn Eñ die eerde is tot sommighe steden seer herde vruchtbaer. Oeck sijn daer bosschen in te veel steden daer wilde beesten in voeden waer bi datter goede jacht is Ende tot veel steden ist morich daermen een materie off maect die orbaerlick is te bernen eñ is een rijclant als vanden goede dat bider zee eñ bi den riuieren vaert van welcken lande die hoef stãdt ghehetten is traiectum inferius off vtrecht in duytsche wantet aen duytslant behoert nad̃ gheleghentheyt nãden seden eñ nãder heerlicheyt eñ nãder talen Eñ dat volck is groot vã lichaem starck van crachten. stout van herten. schoen van aensicht. eersaem van seden. god ontsiende. eñ min begheren te rouen dan and̃ duytschen. ghetrouwe eñ vreedsam &c.

Int jaer viij^c eñ lxiij Als coninck kaerl verhoerde dat die denen ende noerwe ghers hollant seer verdoruen hadden. so sat dese coninck op een tijt in brabant in een dorp dat bladel hiet Ende daer was bi hem een edel greue die haghen hiet Eñ twee ander jonghe princen Die een hiet walgerus ende die ander hiet dirck Dese greue haghe was oem ouer dese twee want het waren sijnre suster kinder eñ coninck lodewijcks wijff van aelmaengen greue haghens suster was daer moey off. Ende dese greeff haghen badt coninck kaerl seer vriendelicken voer sinen joncxsten neve dirck dat hi hem gheuen woude die provincie van hollant mit een deel van vrieslant want hi doch gheboren ende ghesproten was vanden edelen bloede van vranckrijck Die coninck was seer wel gheneycht tot des greuen haghens bede eñ consentierdent Ende gaff desen dirck die provincie van hollant mit horen toebehoren ⊕

⊕ ende een deel van vrieslant Ende maecten van hollant een vorstelike eñ princelike greefscap Ende ontfeng dirck tot sinen ghetruwen raet eñ man Ende die coninck gaff dirck hier of bescreuen preuilegien eñ hantuesten bezeghelt mit des coninckx gulden vingherlijn daer sijn beelde in ghegroeft was sprekende aldus.

¶ Inden naem der heyligher drieuoudicheyt kaerl bi der ghenade gods coninck van vranckrijck wantet onser cronen toebehoert dat wi onse lieue ende ghetruwe eeren eñ weerdighen sellen mit gauen eñ mit loen van horen dienst So doen wi verstaen allen ghelouighen korsten luden die nv sijn off namaels wesen sellen die desen brieff sellen sien off horen lesen dat quam in onse teghenwoerdicheyt haghe die edel graue eñ bat ons dat wi gheuen wouden enen edelen prince gheheten dirck des princen walgerus broeder die provincie van hollant mit datter toe behoert dat is van swijthaerdus haghe voert tot voertrappen eñ knichen toe eñ mit der kerck van egmonde Tot wies bede wi gheneycht sijn eñ weerdelick ontfaen hebben als recht is ende gheuen onsen lieuen ghetrouwen man dirck voerscreuen alle dit voerscreuen lant mitten dienst luden die daer nv in sijn off namaels ĩ woenen sellen mit bossche mit marsche eñ water eñ alle datter toe behoert eñ ghebieden dat hem nyement hijn

Anno dm̄ der in en doe Ende want wi willen dat dese ghifft vast eñ ghestade bliue eñ ghehouden worden totten ewighen daghen toe so hebben wi desen brieff bezeghelt mit onsen

Grauen van hollant gulden vingherlijn Ghegheuen tot bladele int jaer ons heren viij^c ende lxiij opten xvi dach inder maent van junius int xviij jaer onser regnacien ons rijcks.

Regnierden ¶ Daer na so gaff coninck lodewijck van almaengen desen greeff dirck dat lant van wasda dat aen die greefscap vā hollant lach dat was vrieslant totter louwers toe om bede will hemme sijnre coninghinne die greue dircks moey was Ende gaff hem daer bescreuen eñ bezeghelde hantuesten op sprekende aldus.

¶ In die eer ende naem der heyligher drieuoudicheyt lodewijck bider ghenaden gods coninck van almaengen wi doen verstaen onsen ghetruwen die nv sijn off namaels comen sellen dat hemme onse wijff die coninghinne ons bat off wi gheuen woude onsen lieue eñ ghetruwe graue dirck van hollant een foreest dat wasda hiet eñ aen sijn greefscap gheleghen is Ende dat water dat daer doer gaet in wert ende wt wert. weylant eñ onlant. bossche eñ heyde dat dien foreest toe behoert Ende wi ymmer gheneycht sijn onser ghesellinnen bede vol te doen ende nijt te weygheren so hebben wi ghegheuen onsen lieuen greue dirck voerscreuen dat foreest mit alle sijn toe behoren also alst voerseyt is vrilicke te ghebruken hem ende sijn nacomelinghen vrilick te besitten of te vercopen of e wech te gheuen Ende om dat wi willen dat dese ghifte ten ewighen daghe ghehouden werde so hebben wi desen brief bezeghelt mit onsen vingherlijn van goude Ghegheuen int jaer ons heren viij^c eñ lxviij opten derden dach in aprill.

¶ Dirck die eerste also ghenoemt des princen sygisbertus soen vā aquitanien was die eerste greeff van hollant eñ zeelant ende heer van vrieslant totter louwers toe xxxviij jaer lanck Ende hi was een stout onverueert prince Hi keerde die denen eñ heyden stoutelick wt sinen lande Dese greeff dirck had een hoech gheboren wijff ende hiet gena eñ was coninck puppijns dochter van ytalien Ende coninck kaerl die groot was vāder van desen coninck puppijn eñ hi was oude vāder van gena Ende bi desen wiue creech greue dirck enen soen die oeck dirck hiet eñ die na hem greue wert.

¶ Dese greeff dirck als hi out wert so dede hi tymmeren van groter deuocien ende stichtede tot egmont een cloester van houte daer hi in settede nonnen van sinte benedictus oerden die hi eerlike goeden gaff van sinen eyghen goede daer si eerliken op mochten leuen Ende in desen seluen cloester so wert eenre nonnen in gheseynt van god dat si den prince greue dirck ůmanen soude dat hi soude op doen sinte aelbrecht graft eñ dat heylighe ghebeente doen brenghen in dat voerseyde nonne cloester Eñ die greue vergāderde veel priesteren eñ prelaten Ende als die priesters dat grafft op deden so vantmen dat heylighe lichaem van sinte aelbrecht eñ dat cleet daer des

heylighen vāders lichaem in ghewonden was al heel ende onverteert Ende oeck wert daer gheuonden een gulden cruys op sijn borst dat medicijn ende salicheyt was teghen menigher hande siecten Eñ ond sijn grafft ontspranck een fonteyn die noch hudens daghes veel waters wt gheefft.

¶ Int jaer ons heren ix^c ende een op die ander nonas van october doe starff die edel vorst greeff dirck die eerste greue van hollant eñ wert begrauen tot egmont int cloester dat hi seluer ghesticht hadde.

¶ Int jaer ix^c ende twee op die ydus van januarius so starff die edel vorstinne gena sijn wijff eñ wert begrauen tot egmonde int cloester bi horen man.

¶ Dirck die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die anderde greue vā hollant eñ zeelant eñ heer vā vrieslant lxxxij jaer lanck Dese greeff dirck had een wijff hiet hildegondis ende was coninck lodewijcks dochter van vranckrijck die derde also ghenoemt Eñ bi deser dochter van vrancrijck so wan greue dirck twee sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet aernolt eñ wert greue na sinen vāder Eñ die ander soen hiet egbertus eñ was eertsbiscop van trier Eñ die dochter hiet aerluda eñ wert abdysse vā reynsborch Dese greeff dirck na sijns vāders doot so settede hem die vriesen teghen greeff dirck in rebellicheyt Die edel prince greeff dirck toech mit groter macht in vrieslant eñ verdestrueerde veel van vrieslant eñ street teghen hem eñ versloech hem groot volck off eñ bedwancse tot onderdanicheyt dat si onlanghe hielden want een jaer daer na quamen die vriesen mit groter macht eñ verbranden alcmaer haerlem eñ dat cloester tot egmonde eñ quamen soe neder tot bi leyden Als greue dirck dit vernam so nam hi sinen casteleyn te baten van leyden mit al dat hi mitter haest crighen mocht eñ al dat lant als si dat vernamen soe quamen si horen prince te baten Ende greeff dirck bestreet die vriesen eñ verwanse eñ versloech hem alte groten volck off Ende dese strijt gheschiede op die seluer stede

Anno dm̄ ix^c.j. daer nv dat cloester van reynsborch staet ende was int jaer ix^c eñ lxxij eñ die vriesen worden hem onddanich

Grauen van hollant

Regnierden lxxxij jaer

¶ Int jaer ons heren ix^c eñ lxxv stichtede greue dirck eñ dede maken dat cloester tot reynsborch eñ settede daer in gheestelike monicken vā sinte benedictus oerde. eñ daer na versettede hi die nonnen van egmont tot reynsborch eñ settede die monicken vā reynsborch weder tot egmonde op dat si bet mochten beschermen hoer cloester teghens die vriesen dan die nonnen Ende dede dat cloester van egmont costelic eñ starck maken van steen dat voermaels van hout ghemaect was Eñ dese greeff dirck gaf der kercke eñ cloester tot egmonde grote goede te besitten Ende oeck gaf hi den cloester een boeck dat hiet hystoria tripertita eñ den text vanden vier ewangelisten dat buten mit duerbaer ghesteente ghedect was.

¶ Int jaer ons heren ix^c lxxxiiij op die and nonas van mey starff greue dirck eñ wert begrauen tot egmonde bi sinen vāder int cloester Dese greue dirck eñ sijn vāder regnierde ind graefscap van hollant C eñ xxv jaer eerlick Ende verdreuen die wrede denen crachtelick van horen lande Ende die greuinne sijn wijff rustede in gode op die derde ydus van aprill jnt jaer ix^c lxxxix eñ wert begrauen int seluer cloester bi horen man.

¶ Aernulphus die eerste also ghenoemt was greue dircks soen ende hi was die derde greue van hollant zeelant eñ van vrieslant vijff jaer lanck Dese greue nam te wiue lutgaert des keysers dochter van grieken die stephanius hiet ende was der keyserinnen suster van romen keyser otten wijff den anderden Ende si was vander moed weghen van edelen gheslacht vã romen vanden clommenmeren gheslacht Eñ bi desen keysers dochter daer wan dese greue aernout bi twee sonen Die eerste soen hiet dirck die na hem greef wert eñ die and soen hiet syfridus die borchgreue was vã kermarlant eñ van vrieslant Dese syfridus greue aernouts soen was die eerste heer vã brederode eñ voerde die wapen vã hollant mit drie baren stelen ghebroken van lazuer ghelijck een outste broed naest den outsten plach te voren Eñ dese syfridus die borchgreue die verliefde op een schoen joffer die tetburga hiet eñ was een potstaets dochter vã hoech vrieslant die goldebant hiet eñ was gecomen vã coninc goldebloets gheslacht vã vrieslant Eñ dese joffer truwede hi bi hem seluen daer greue dirck sijn oude vad die doe noch leuede eñ greeff aernout sijn vad seer toernich om waren Eñ bi dese joffer die vriesinne daer creech syfridus ij sonen bi die outste soen hiet dirck eñ wert heer vã brederode. eñ die and hiet symon eñ wert heer van teylingen. eñ die and soen die heer vã teylingen was die brack sijn wapen vanden heer van brederode sinen outsten broed eñ voerde in sijn wapen drie barenstelen vã siluer Eñ vanden heer vã brederode quam noch na een heer vand lecke die den witten seilt mitten swarten leewe voerde. eñ men sel weten waer om dat ic dit scriue dat is wãt ic hier voermaels tot som tijden den sommighen heb horen spreken wt hatt eñ nijt eñ wt parthyen opten heer van brederode als dat si ghecomen souden wesen vã bastardyen van hollant vanden eersten greef willem dat alte qualick ghesproken is wantet versierde loghentael is alsmen ind waerheyt vijnden sel wãt ic dat ondsocht hebbe mit ganser herten so vijnde ic in ouden scriften eñ in veel ond bezegheld brieuen die oud sijn veel jaren dan die eerste greef willem die ic selue gelesen ghesien eñ in mijn hant ghehat hebbe die die heren vã brederoden vã outs bezeghelt hebben mit groten wthanghenden zeghellen vã witten was in sittende te peerde ghelijck der princen zeghel vã hollant eñ hadden die wapen van hollant inden zeghel mit drie barenstelen ghebroken. eñ dier brieuen sijn noch veel in hollant ꝛc.

¶ Dese greue arnulphus was een rechtueerdich goet heer van goeden leuen ende deuoet die god seer ontsach. ¶ Hi had veel onlusten tegens die oestvriesen eñ west vriesen. Op een tijt int jaer ons heren ix^{c} eñ xciij so toech dese greef mit groter macht in vriesslant Ende als sijn volck ghebreckt had van dranck eñ van dorst op een tijt wantet water sout was so viel die greue in sijn ghebede ende bi godlike in vloyen so wijsde hi den volck een stede daer si grauen souden om varsch water Eñ als si gheuen so vloyde daer ouerulodich goet varsch water wt. eñ corts hier na so quamen die vriesen mit groter macht teghen die greue arnulphus eñ vergaderde op enen slechten velde in vriesslant in een dorp dat wijnckelmade hiet eñ daer wert alte seer ghestreden eñ ghevochten eñ die vriesen creghen die overhant so dat die edel greue wert verslagen inden strijde mit veel volcks Ende dit ghescheide int selue jaer ix^{c} eñ xciij op die viij kalende van october Ende des greuen lichaem wert ghevoert tot egmont int cloester eñ daer wert mit rouwen sijn wtuaert ghedaen eñ begrauē Ende die greuinne des keysers dochter starff int ander jaer daer na op die andre ydus in mey eñ wert bi horen man int selver cloester begrauen.

Anno dñi ix^{c} xciij

Grauen van hollant

Regnierden ylvi jaer

¶ Op een tijt langhe jaren hier na op een witten donderdach als tot egmont veel volcs gecomen was om offelaet soe scheerde die sarck steen die op des greuen arnulphus graft lach Ende wt den graue quam soe soeten roeck dat alle die kercke daer mede vervullet wert.

¶ Dirck die derde alsoe ghenoemt greue arnulphus outste soen was die iiij greue van hollant ylvi jaer lanck Ende hi had te wijff vtilhades hertoch ottens dochter vā sassen die keyser van romen was die andere otto alsoe ghenoemt ende was keyser ottens den derden sijn suster Nochtant waren keyser otte die derde sijn moeder eñ greue dircks moeder twee ghesusteren ende waren des keysers dochteren van grieken Oter keyser otte die and die had na een dochter van oestenrijck Eñ daer had hi dese vtilhilda die greuinne bi Ende bi deser greuinne so creech greff dirck twee soenen Die eerste soen hiet dirck die nader vader greue wert Ende die ander soen hiet florens eñ was greue in oestvriesslant eñ na oeck greue van hollant Dese greef dirck starff int jaer M xxxix op die vi kalende van januarius eñ wert begrauen tot egmont int cloester.

¶ Dirck die vierde alſo ghenoemt greue dircks outſte ſoen was die vijfte greue van hollant van zeelant ende heer van vrieſlant ix jaer Deſe greue en hadde noch wijff noch kijnt En deſe greeff dirck was eens tot ludyck in een ſteeck ſpul daer hi in dat ſteeckſpul doot ſtack des biſcops broeder van colen en van ludyck. daer vielen hem die heren ouer dey hals en wouden hem ouerualken hebben Mer hi ontweet hem vter ſtadt haeſtelick. en hem worden twee haſtaert broeders of ghſlaghen Ende doe greff dirck in hollant quam ſo dede hi te dordrecht alle die ouerlantſche ſchepen verbranden die van colen off van ludyck waren En alle die coepmannen worden ghevanghen.

¶ Deſe greef dirck ſoude tot dordrecht doer een clepn ſtraetgen gaen dat men noch des greuen ſtraetken hiet daer wert hi mit een venijndey ſtrael ghſchoten doer ſijn dye van ſijn vyandey van colen en van ludyck en hi ſtarff in tween daghen daer na op die ydus vã mey int jaer ons heren M en ylviij Ende hi wert tot egmont ghvoert int cloeſter en wert daer begrauen mit wenender wtvaert.

¶ Flozens die eerſte alſo ghenoemt greue dircks broeder was die ſeſte greue van hollant van zeelant en heer van vrieſlant xiij jaer lanck Deſe had te wive des hertoghen heymanſſ dochter van ſaſſen Ende daer wan hi twee ſonen bi Die eerſte ſoen hiet dirck ende wert greue na den vãder Ende die ander ſoen hiet flozens prince Ende een dochter hiet mechtelt en nam coninck philips van vranckrijck te may na hoers vãders doot Ende deſe greue flozens was eerſt greue van oeſtvrieſlant xxij jaer lanck.

¶ Op een tijt dat greue flozens ſijn vyandey had verwonnen ſo bleeff hi legghen in een dorp hiet hemaert en ſloech hem daer neder mit een deel van ſinen volck om hem te ruſten opten middach ſo quam jonchheer alaert des hertoghen broeder vã brabant en ſloech in greue flozens vermoyde heer en daer wert greue flozens verſlaghen mit veel edelre manney en wel xvi^{c} manney int jaer M ende lxi op die xiiij kalende van julius ende greue flozens wert ghvoert tot egmont int cloeſter ende wert daer begrauen mit groter droefheyt.

¶ Ghertruyt die greuinne greef florens wijff van hollant na greef florens hoers manss do ot so berich te si hollant van hoer kind weghen twee jaer lanck Ende doe nam si te man wobbert van vlaenderen grue lodewijcks soey.

¶ Robbert vā vlaenderen die ghetrouwet heeft ghertruyt van sassen greue florens wedue die is gemaect voecht vanden jonghen joncheer direk van hollant bi den riddscap eñ steden vā hollant eñ van zeelant eñ vriesland eñ regierde tlant van hollant rustelick eñ vredelick viij jaer lanck.

¶ Int jaer ons heren M eñ lxxxi quam hertoch godeuaert vā lothrijck eñ biscop willam vā vtrecht mit alten groten heer van volck in hollant bi leyden Ende daer teghens quam greue wobbert joncheer direks stiefvāder voecht van hollant ende daer wert alte seer ghevochten Mer int lest most greue wobbert wijcken eñ verlies den strijt eñ wert verdreuen mit sijn wijff ende mit sijn stiefkinder wt hollant ende toech te ghent.

Godeuaert hertoch van lothrijck mitter buyl was greue vā hollant mit crachte vijff jaer lanck Ende hi wert in alten steden ghehult bi groot bedwanc voer een recht lants heer Dese hertoch godeuaert stichtede die stede van delft Ende hi dede een schoen casteel bi malten daer hi sijn woenstat in hielt langhe tijt.

¶ Int jaer M lxxij toech dese hertoch godeuaert mit groter macht op die west vriesen mit hulpe van biscop willams van vtrecht daer hi teghen street eñ want hem off eñ brocht groten weff binnē alcmaer Mer doe dat die oestvriesen vernamen quamen si mit groter macht eñ belaghen alcmaer ix weken lanck Daer quam biscop willam eñ onsettede den hertoch eñ daer wert seer gestreden eñ daer bleuen wel viij^{m} vriesen doot verslaghen eñ veel werder ghevangen eñ veel onthoeft Aldus wert hertoch godeuaert ghweldich heer heyde van oestvriesland eñ van westvriesland.

¶ Dirck die vijfte also ghenoemt greue florens soen was die vij greue vā hollant zeelant eñ heer van vrieslant xv jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet witilhildis des moghenden hertochs fredericx dochter van sassen daer hi bi wan florens die na hem greue wert Ende een schoen dochter hiet mechtelt ende was hertoghinne van oerliens Ende als greue dirck lanck hollant mit vrede beseten had so weder seyden hem die vriesen sijn renten eñ sijn heerscappie ende wouden keyser vry sitten. Daer toech greue dirck mit een alten moghenden heer van volck eñ street teghen die vriesen in enen harden wijnter eñ wan hem twee staende strijden off opten yse Ende inden eersten strijt worden wel xl^m vriesen verslaghen Ende inden anderen strijde wel lxi^m vriesen so wijff so man want greue dirck dede wijff eñ kijnt doot slaen eñ destrueerde vrieslant alte seer.

¶ Int jaer M ende xci op die vijfte kalende van december starff dese edel prince greue dirck eñ wert tot egmont begrauen int cloester Ende sijn wijff die greuinne starff op die xiiij kalende van december ende is begrauen bi horen man int cloester voerscreuen.

¶ Florens die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die viij greue van hollant eñ van zeelant heer vā vrieslant xxxiij jaer lanck Hi nam een wijff hiet petronilla ende was des keysers lotharius suster daer hi bi wan drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet dirck ende was greue na den vāder Die ander soen hiet florens Ende die derde soen hiet symeon Eñ die dochter hiet hadewijck ende was een schoen joffer Dese greue was gheheten florens die vett eñ was alte schoen van liue. vreedsam van herten. milde van aelmissen te gheuen Ende hi had meer duechden eñ zeecheyden dan enich van sinen voeruāders.

¶ Int jaer M C xxiiij starff dese edel vorst greue florens op die vi nonas van meert eñ wert begrauen mit groter wtuaert bi sijn ouders tot egmont int cloester Ende petronella die greuinne gaff veel aelmissen voer hoer manss ziel ende si dede veel goets eñ veel fundieren eñ tymmeren aen dat cloester van reynsborch Ende si starff op die x kalendas van junius eñ wert tot reynsborch begrauen int cloester.

¶ Dirck die seste also ghenoemt greue florens soen was die ix greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xxxix jaer lanck Ende hi nam een wijff eñ hiet sophia eñ was otten des palsgreuen dochter daer hi bi wan florens die na hem greue wert van hollant eñ ott die greue wert van benthen eñ baldewijn die biscop vā vtrecht wert eñ pelgrum borchgreue van zeelant ende dit was die eerste heer van voern eñ liet een enighe dochter die nam den greue van seyn Ende hier off quamen voert die heren van voern Ende noch had greue dirck drie dochteren Als sophia abdysse van reynsberch eñ petronelle een schoen joffer.

¶ Die keyser lotharius die oem was van greue dirck die gaff desen greeff dirck die greefscap van oestberghen eñ van westberghen in oestvrieslant.

¶ Int jaer M c eñ xxviij so toech dese greeff dirck van hollant tot iherusalem eñ des anderen jaers quam hi weder in ytalien eñ versocht den paeus jnnocencius te romen die hem mit groter weerdicheyt ontfinck Ende die paeus jnnocencius om bede wil des edelen greue dircks so gaff hi dat cloester tot egmonde ende tot reynsborch mit al hoer besittinghe die si nv hebben of namaels hebben moghen dat die sellen staen sonder middel onder den stoel van romen Ende die paeus gaff oeck meer ander schoen vryheyt ende priuilegien desen twee cloesteren om bede wil greue dircks van hollant voerscreuen.

Anno dm̄

Grauen van hollant

M C xxiiij

vi Dirck.

Regnierden

xxxix jaer

¶ Int jaer ons heren M C lxiij doe starff dese edel vorst greue dirck op die nonas van augustus eñ wert begreuen tot egmont int cloester Ende sophia die greuinne bleeff na hoer manss doot in vasten eñ in bedinghen eñ in aelmissen te gheuen sonder oflaten Ende si was sonder twiuel een heylich wijff want god doer hoer mirakel dede bi horen leuen wāt op een tijt was dese heylighe vrouwe beuaert ghegaen tot sinte jacob in galissen eñ si quam bi ongheualle onder moerdenaers diese pijnde doot te slaen eñ hoer clennoede te nemen Mer die moerdenaers bleuen staen eñ en mochten hem nijt roeren noch hoer arch of quaet doen doer die verdient van sinte jacob Ende als die moerdenaers dit saghen versuchten si hem eñ baden hoer ghenāde Ende si bat god om sijn ontfermhertichеyt dat hijt hem vergaue.

¶ Dese salighe vrouwe die god lieff had. had twee werff te iherusalem ten heylighen graue gheweest eñ is nv derde werff ten heylighe graue ghetoghen eñ is daer ghestoruen op die vi kalende van october eñ leyt daer begrauen inder duytscher hospitael.

¶ Florens die derde also ghenoemt greue dirck soen was die x greue van hollant xxvij jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet ada coninck heynrics dochter van scottlant daer hi bi wan dirck die na hem greue wert. ende willem greue van oestvrieslant. eñ florens die domproest tutrecht was. eñ robbrecht prince in kermerlant. eñ joncfrou beatris Elyzabeth Adelheydis eñ margriet greuinne vã cleue wert.

¶ Dese edel greue florens toech tot iherusalem ende versoch vrouwe sophien sijnre moeder graft Ende als hi weder quam so wert sijn broeder biscop tot vtrecht die hi veel hulpen eñ bistants dede tot des ghestichts behoeff.

¶ Int jaer ons heren M C lxxxviij was dese greue florens ghereyst ouer meer om mitten keyser eñ mit veel edel heren dat heylighe lant helpen in te winnen Eñ na veel eñ grote victorie so verdrencte die keyser in een riuier als hem van een cluse naer prophetiert was eñ wert mit groten rouwen begrauen tot anthiochien in sinte peters kerck int jaer M C eñ xc. Ende inden seluen jaer starff greef florens vã hollant tot anthiochien op die kalende van augusto Ende hi wert begrauen inder seluer stadt in sinte peters kerck bi des keysers tomme Ende willem greue vã oesvrieslant greue florens joncste soen die daer doe mede was mit sinen vader verselle hem na sijns vaders doot mit hertoch vrederijck vã swauen eñ bleeff bi hem vijff jaer lanck na sijns vads doot eñ streden veel strijden tegẽs die heyden Ende ouermits sijn behendicheyt so seytmẽ dat die korsten damyaniten wonnẽ ĩ egyptẽ dat alte starck was

M C lxiij

xxvij jaer

M C xc

xiij jaer

¶ Ende ada die edel vrouwe eens conincks dochter greue florens wijff starff op die iij ydus vã januarius eñ wert begrauẽ int cloester te middelberch in die abdye.

¶ Dirck die vij also ghenoemt greef florens soen was die xi greue vã hollant xiij jaer lanck Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des edelen greeff dircks dochter van cleue daer hi twee schoen dochteren bi wan Die een hiet adelheydis eñ die ander hiet ada Adelheydis wert ghegheuen joncheer heynrick van ghelre Ende ada nam den greue van loen teghen alle der luden will van hollant bi hoerre moeder raet.

Inden jaer ons heren M cc eñ iij so wert greef dirck sieck tot dordrecht totter doot toe Ende hi starff op die ander nonas van nouember eñ wert begrauen tot egmonde int cloester in sinte steuens capelle.

¶ Ada greeff dircs enighe dochter als greue dirck doot was so ghinc adelheydis die greuinne eñ ontboet heymelick greue lodewijck van loen dat hi sond vertoeuen quame tot hoer opt huus tot haltenae eñ van daer tot dordrecht Eñ als hi quam tot dordrecht so wert die greuinne mit desen greue lodewijck van loen eens Ende si gaff ada hoer dochter te man desen greue lodewijck van loen Ende dit dede si al heymelick buten wil eñ weten eñ consent greue willems des oems eñ der ganser landen van hollant eñ van zeelant Ende men hielt te hants mede die feest vander bruloft Aldus wert greue dirck die rouwe van sijnre doot verwandelt in brulofften eñ blijscappen Eñ die wtuaert wert afterwert gheset thent die bruloft ouer was.

¶ Willem greue vā oestvrieslant als hi vernam dat die greue vā hollant sijn broeder doot was Ende ada sijn nicht den greue vā loen had so was hi seer rouwich om sinen broeder Ende toernde hem seer vanden hilick dat sijn nicht bi hoer seluen ghedaen had eñ bi hoer moeder rade.

¶ Greeff willem is op een tijt ghecomen bi rade der heren wt zeelant mit een groot machtich heer van volck wt zeelant eñ wt hollant Ende sette sijn tenten eñ pauwelyoenen tot rijswijck eñ meynde des anderen dages teghen greue lodewijck te strijden Greef lodewijck seynde hertoch willem vā lymborch die doe bi hem was tot greue willem om ofmen yet goets hadde mogen dedinghen eñ den strijt te benemen Mer die selue hertoch quam weder sond soen off vrede ende mochter nijt off maken eñ seyde greue lodewijck wat hi ghesien had eñ wat hem gheantwoert was Eñ hertoch willem toech van daer wt hollant eñ greue lodewijck brack op eñ liet sijn tenten staen eñ toech tot leyden wert eñ voert tot vtrecht wert mit groter haest Greue willem is na gheuolcht mit sinen volck eñ hebbender veel verslaghen eñ gheuanghen Ende veel vā veel lopens eñ groter moedicheyt doot ghebleuen Eñ som worpen hoer helmen hoer pansiers hoer schilden van hem om die lichticheyt ende worden nochtant som doot gheslaghen eñ som gheuanghen Ende aldus is greue lodewijck van loen wt hollant verdreuen Ende als greue lodewijck tutrecht quam so gaf hi den biscop die ridds die hi gheuanghen had voer sijn soudye Ende als dit aldus vergaen is so is greef willem verhoecht mit groter eeren in sijns vāders lant ende is ghemaect die xij greue van hollant eñ zeelant Ende onlanghe tijt daer na besat greue willem van hollant mit sijn ridderscap volpaerts eñ florens hoer castelen van asperen eñ hoer vesten eñ wanse Ende het wert na ghededinct.

Anno dm̄ — M ij^c iij

Grauen van hollant

Regnierden

¶ Willem die eerste also ghenoemt greef florens soen eñ greue dircks broed was greue van hollant eñ van zeelant eñ van oestvrieslant xix jaer Ende hi was recht oer eñ erfghenaem der croen van scotlant Ende hi had een wijf eñ hiet adelheydis eñ was des greuen dochter van ghelre daer hi bi wan drie sonen eñ twee dochteren Die eerste soen hiet florens die na hem greef wert Die ander soen hiet otto eñ wert biscop vã vtrecht Die derde soen hiet willem die prince Die eerste dochter hiet ada eñ wert abdysse tot reynsberch Ende die and dochter hiet rychaerda eñ wert non ne tot reynsborch Ende also als ada greeff willems nicht doot was so ontfinc greue willam die greefscap van hollant eñ van zeelant eñ van vrienlant te leen vanden keyser.

¶ Int jaer ons heren M cc xviij so starff adelheydis die greuinne greef willems wijff op die ander ydus van februarius Eñ si wert begrauen mit groter eeren tot reynsborch int cloester.

¶ Greue willem nam daer na een ander wijff die hiet maria ende was des hertoghen dochter van lancaster Mer hi en hadder gheen kind bi eñ als si starff so wert si oeck tot reynsborch begrauen.

M ij^c iij

xix jaer

M ij^c xxij

xij jaer

¶ Int jaer ons heren M cc xvij was inder april die meeste eclipsis solis daermen ye of hoerde seggen sint dat god ghecruyst wert.

¶ Int jaer M cc xxij starff dese edel vorst greue willem op die and nonas in februario eñ hi wert mit groter wtuaert begrauen tot reynsborch int cloester.

¶ Florens die vierde also genoemt greef willems soen was die xiij greue vã hollant xij jaer lanck Ende hi nam te wiue mechtelt hertoch heynricks dochter van brabant die een moey was van sinte Elyzabeth des coninckx dochter van vngherien Welcke heylighe sinte elyzabeth een beelt van maria der moeder gods in hoer camer had daer si hoer ghebet plach voer te lesen. Ende doe si steruen soude doe dede si dat beelt seynden hoerre moyen d greuinne van hollant Eñ vrouwe mechtelt die greuinne die brocht dat beelt tot des grauen sande ĩ die kercke daert noch is eñ doet grote miraculen.

¶ Greeff florens die had bi deser greuinne ij sonen ende ij dochteren Die eerst soen hiet willem eñ wert greue na den vader eñ na roemsche coninck Die and soen hiet florens prince eñ drossaert Die eerste dochter hiet adelheyt eñ was greuinne van henegouwen Ende die ander dochter hiet mechtelt eñ was greuinne van hennenberch Dese mechtelt greuinne van hennenberch die had bi d gracien gods vier

dalff hondert kinder ende xiiij tot eenre dracht Ende biscop otte van vtrecht hoer oem die deedse alle kersten Ende dese kinderkijns worden alle ghedoep in beckenen Ende also vroech als si ghekorstent waren so storuen si alle gader Ende dese kind: kijns had si om dat si sach een arm wijfkijn die ij kinderkijns had tot eenre dracht Doe seyde die vrouwe dattet nijt wesen en mocht dat een wijff bi enen man tot eenre dracht twee kind soude ter werlt brenghen daer dit arm wijfkijn seer droeuich om was Ende si bat god oft moghelick mocht wesen dat hi der greuinne wilde verlenen also veel kinder als daghe int jaer comen en dat gheschiede.

¶ Dese vrome greue florens die in allen tornoyen die prijs plach te hebben wert doot gheslaghen vanden greue vā cleermont daer hi hem nijt en huede waer om die greue van cleue sloech rechteuoert den greue van cleermont mitter hant doot op die seluer baen Dit gheschiede te corby op die xiiij kalende van augusto Sijn lichaem wert ghebalsemt en ghebrocht in hollant daert mit groten rouwen begrauen wert tot reynsborch int cloester. ¶ Ende mechtelt die edel greuinne sijn wijff starf daer na int jaer M cc lxxij en wert begrauen tot loesdunen int cloester dat si seluer ghesticht hadde. ¶ Ende die greuinne vā hennenberch die alle die kind had die starff

Anno dm̄ daer na M cc lxxviij en si leyt M ij^c xxxiiij

oeck tot loesdunen begrauen.

Grauen van hollant

Regnierden xxi jaer

¶ Willem die anderde also ghenoemt greue florens soen was die xiiij greue van hollan van zeelant en heer van vrieslant xxi jaer Ende hi nam te wiue een schoen maghet die elyzabeth hiet en was des hertoghen dochter van bruynswijck Ende daer wan hi enen soen bi en hiet florens die na hem greue wert Ende ands en had hi gheen edel kinder Mer hi had bastaerden.

¶ Dese greue willem en was nijt veel out bouen vij jaer doe sijn vāder doot bleeff Ende biscop otte vā vtrecht sijn oem die nam dese jonghe greeff willem en florens sijn broeder in sijn bewaerniss en beschermesse en regierde hollant mede bi consent der landen seer eerlick en wel.

¶ Als dese jonghe joncheer willem tot sinen jaren ghecomen was En die lantgreue van doringhen sinte Elyzabeths soen gheheten heynrick die vij jaer keyser ende roemsch coninck gheweest had en ghestoruen was so seynde die paeus bi ghemenen rade der cardinalen enen cardinael die petrus hiet van capadocien ten gulden seyl en was dyaken cardinael van sinte georgius Ende desen seynde die paeus in germanien ende vermaende die koervorsten dat si van nywes koren enen roemschen coninck.

¶ Die coer vorsten versamede in een stadt te woringhen Ende koren eendrachte-
lick joncheer willam van hollant tot enen roemschen coninck Ende tugheden dat hi
die machtichste prince was inden lande vā germanien Eñ hoe dese koer meer open
baer wert hoe datter meer blijscappen was onder die ridderscap. want dese willam
was van xx jaren eñ was schoen van liue sonder baert wit van verwen mit swart
haer Ende hi minde meer die wapen dan gout off siluer.

¶ Ende want dese nywe ghecoren coninck noch gheen ridder en was daer om be-
reydemen haestelick alle dinck die daer toe behoeflick waren op dat na die manier
die keyser ridder waer eer hi tot Aken die croen des rijcks ontfenghe Ende want
veel ridders nv ter tijt hem dien cost ontsien so laten si off die feest eñ ontfaen die
weerdicheyt der ridderscap mit enen halslaghe eñ daer om sijn veel ridders die den
reghel der ridderscap off der ridderliker oerde nijt en weten eñ daer om en konnen
si rechte ridderscap nijt hantieren want alle weerdicheyt of digniteyt die ind wer
relt is gheestelick off weerlick daer een toe ghecoren off ghewepen off gheordineert
wert weet hi dan nijt hoe hi dat ghebruken off regieren sal off weet hijt wel ende hi
daer nochtan nijt na en doet so en is hi nijt nvt off weerdich daer toe.

¶ Ende om dat een yghelcke ridder off and scilt boertighe mannen weten moghen
die desen cronijcken lesen wat ridder oerde is eñ wat si sculdich sijn te houden ende
wat last dat si aen nemen so sal ic hier scriuen hoe dat dese edel coninck willem rid-
der wert. eñ wat dat die ridder oerde in heeft ende hoe hi als een korsten prince mit
groter hogher feesten aen ghenomen heeft eñ beloeff heeft te houden die eerlike ridder
oerde.

¶ Ende als alle ding aldus bereyt was na dattet ewangelium vander hoechmis
se ghesonghen was so is dese voerscreuen coninc ghebrocht voer den cardinael oū-
mits den coninck van bemen Ende die coninck van bemen sprack aldus Heylighe
vader in uwer weerdicheyt so brenghen wi desen wtghecoren wapenture eñ bidden
v innichlick dat uwe weerdicheyt ontfaen wil sijn heylighe professie op dat hi in
onse ridderlike gheselscap weerdelicke mach ontfanghen eñ in ghescreuen werden
Die cardinael die daer stont in sijn ornamenten eñ pontificael als hem toe behoer-
de die sprack aldus desen jonghen toe Nader ghedenckenisse des namen miles so be
duyt miles een ridder dat soude wesen dat een ridder soude wesen onder dusent an-
der mannen die vroemste die duechdelicste eñ die rechtueerdichste.

¶ Soe behoert toe ten eersten elcken man die ridder werden wil dat hi si vā edelen
bloede gheboren als van ridders aert off meere off dat hijt also vromelick eñ stoute
lick ghedaen heeft voer die heylighe kerck off voer den heylighen kersten gheloue off
voer die rechtueerdicheyt ¶ Ten anderen mael so moet hi wesen stout eñ koen vā
moede in manlijcken daden ¶ Ten dden groetmoedich teghen dat hem mit onrecht
wed staet ¶ Ten vierden eerbaer eñ milt van gauen ter eeren ¶ Ten vijften sedich
eñ wijselick van ghelaet ende van regiment ¶ Ten [illegible]sten dat hi also veel goets sel
hebben eerst daer hi na sinen staet eerbaerlick op leuē mach ¶ Ende doe dit gheseyt
was sprack die cardinael totten coninck God die di den wil heeft hier toe ghegheuen
die verleen di die wercken also te beleuen Eñ die raet in di alle duechde te vol
brenghen Amen.

¶ Doe sprack die cardinael totten coninck Hoech moghende prince dit is die re:
ghel d ridderliker oerde hier na volghende. ¶ Inden eersten alle daghe sellen si mit
jnnicheyden ouerdencken dat liden eñ die passie ons liefs heren ihesu xpristi ¶ Ten
anderen mael sellen si alle daghe miss horen als sijt enich sins te passe moghen bren:
gen ¶ Ten derden dat hi voer dat heylighe kersten gheloue sijn lichaem eñ sijn leuen
Anno dm̄ knechtelick mit vryen wille sel setten ¶ Ten vierden dat hi die heylighe kerck mit
alle hoerre dienres dat sijn alle gheestelike personen beschermen sal na sinen vermo:
Grauen ghen mit alle sijnre macht voer alle gewelt ouerloep eñ onrecht ¶ Ten vijften dat
van hollant hi weduen eñ wesen in hoerre noot sel beschermen voer ouerlast onrecht eñ gewelt
¶ Ten sesten dat hi ongherechtighe strijden eñ oerloghen sal vlyen eñ scuwen ende
Regnierden daer gheen soudye off nemen ¶ Ten seuenden dat hi om den onnoselle eñ onsculdi
ghe te verlossen gheern teghen wien dattet is een camp om te nemen eñ te vechten
¶ Ten achten dat hi tornieren eñ steken sal nerghent om anders dan om eerbaer:
heyt ende ridderlike oefeninghe ¶ Ten neghenden dat hi den keyser off sinen lants
heer mit allen dat hi vermach ī tuych eñ in reuerentien bi staen eñ onderdanich we
sen sal ¶ Ten tienden dat hi den ghemenen orbaer des lants ende des volcks tot ho
ren vordel eñ ī horen rechten sel bliuen te helpen eñ stercken eñ nijt helpen vercorten
¶ Ten elften dat hi sijn leen goet dat hi vanden leen heer hout off heeft ontfanghen
nijt en sel verureemden Mer hem goet eñ ghetrouwe wesen ¶ Ten xij dat die rid:
ders malcanderen eeren sellen. ¶ Ten xiij dat die ridders van malcanderen gheen
quaet segghen en sellen ¶ Ten xiiij dat elck ridder scuwen sel vreemde ghiften te ne
men om dinghen doer te helpen dringhen. ¶ Ten xv dat hi leuen sal ymmer sonder
ouerspul off ander dinghen daer sijn eer mede ghekanct eñ berispt soude werden.

¶ Ende wat ridder nae deser reghel leefft die salloff hebben op ter eerden ende nae desen leuen besitten dat ewighe leuen.

¶ Ende als dit aldus ghedaen was soe nam die cardinael des conincs handen die hi te samen leyde int missael opt ewangelie dat daer ghelesen was ende sprack aldus Wilstu ridderlike oerde ontfaen mit begheerten inden naem ons heren ihesu xpristi ende die reghel die hier voer ghesprokē is na dijnre macht vol te doen Die coninck sprack. ja ick. Die cardinael gaff desen coninck doe dese beloft bescreuen die die coninck seluer las in houdende aldus Ick willem van hollant een prince d̄ ridderscap ende een vry man des heylighen keyserrijcks belye mit minen ede in teghenwoerdicheyt mijns heren sinte peters ten gulden seyl dyaken cardinael ende legaet des stoels van romen te houden dese ridderlike oerde ende reghel bi desen heyligen ewāgelium dat ick tast mit mijnre hant.

¶ Die Cardinael sprack tot den coninck dese heylighe beloefte si di een waer offlaet al dijnre sonden Ende als dit gheseyt was doe gaff die coninc van bemen den jonghen nywen coninck enen groeten slach mit enen gulden sweert in sinen hals ende sprack aldus Ter eren des almachtighen gods so ordiniere ick di ridder ende ontfanghe di danckelick in onsen ghesel'scap Eñ denckt dat die verlosser alle der werlt voer Annas den biscop om dinen wil wort in sijn hals gheslaghen ende bespot voer den rechter pylatus ende mit gheselen gheslaghen eñ mit doern ghecroent Ende voer den coninck herodes ghecleet mit een mantel ende soe bespot Ende daer na naect voer alden volck aenden cruce ghehanghen Welcke cruce ick di rade ende vermaen di aen te nemen ende te wreken.

¶ Ende als alle dese sakē so feestelick ghedaen waren ende dese nywe ridder misse had ghehoert soe dede hi sijn troempen ende sijn tambueren slaen eñ stack mit speren drie werff teghens des conincs soen van bemen Ende daer nae sloeghen si toernoy mit blancken sweerden Ende hielt hoff drie daghen lanck in groten eersamen coste ende beghifte alle die princen mit milden gauen in eersaemheyden.

¶ Die Cardinael screeff den paeus enen brieff alle dinck alsoe als daer gheschiet was ende seynde hem die mit enen snellen bode Ende die paeus die hier in verblijt was dat hij dese maer vernomen had ende was seer wel te vreden dat dese jonghe prince ghecoren was tot enen roemschen coninck.

¶ Ende als dese ghecoren coninck drie daghe lanck hoff ende feest ghehouden had Ende opten vierden dach soe toech dese nywe Coninck voer die stādt van Aken ende beleyde die all om ende verwachte den tijt off hem yement had willen bestrijden om die keyserlike Croen hem off te winnen Ende als die tijt om ghecomen was die een Keyser voer. Aken pleecht te belegghen nāder ouder ordinantien

ende hi van niement bestreden en wort so heeft hi die van Aken doen vraghen off si hem die poerten op doen wouden ende in laten wille met lieue off anders En die van Aken hebben hoer poerten op ghedaen ende hebben den coninck in ghelaten en hebben hem ontfanghen voer hoer heer op alre heyligher Ruont Ende des anderē daghes op alre heyligher dach doe versamede alle die prelaten ende princen ende heyden desen ghecoren coninck tot onser lieuer vrouwen tierck op dat hi daer hoechlic die benedictie ontfenghe nāder manieren der ouder ghewoenten.

¶ Die biscop van munster ende die biscop van mynden die ordinierde in die sacristie ende deden hem ornamenten aen ouer sijn harneff als een dyaken die Biscop van ludick ende die biscop van vtrecht die leyde hem al so voert voer den coninclic stoel tusschen hem tween.

¶ Daer was die eertsche biscop van colen cansellier van jlien ende die settende hē tde inden stoel der moghentheyt ende sprack aldus Die almachtighe god weerdighe di te heyligher in een wemsche coninck ghelijck dat hi dauid dede salven bij des propheten samuels handen te wesen coninck ouer all dat hebreeusche volck Ende sittet glorioselic opten stroem des rijcks te doen rechtueerdelick recht ouer alle landen der werlt.

Anno dm

Graue van hollant

Regnierden

¶ Die eertsche biscop van mens cancellier van germanie die neemt des conincs rechterhant ende saluet die mitten heyligher olye ende seyt aldus die almachtighe god die weerdighe di ghecon sacriert te wesen een coninck des volcks die dauid desalven tot enen coninck van jherusalem bi des propheten samuels handen.

¶ Die eertsche Biscop van trier cansellier van galden die leyde sijn hande op des conincs hoeft ende seyt aldus die heyligher gheest moet in di comē der wijsheyt der verstandenisse der kunst der goedertierenheyt des raets ende der sterckheyt ende der vrese gods die moeten begauen ende vervullen di.

¶ Die marcgreue van brandenborch des keysers Camerling die gheeft den coninck een vingherlijn aen den hant ende seyt aldus Neemt aen dat teyken des gheheen rijcks dattu alleen die ouerste heer biste inder werlt ende dattu dat wemsche rijcke in sijnre macht behoudeste ende voer aenuechtinghe der herberen ende ander vyande beschermste.

¶ Die hertoch van sassen des keysers richter die gaff den coninck een sweert en seyde aldus Neemt hier dat sweert der beschermenisse alsoe die enghel brocht dat sweert den ridder machabeus daer du die rebelle en onghehoersaminghe mede castien ende dwinghen sulste op dattu die goede ende goetwillighe sulstu bewaren en beschermen.

¶ Die hertoch van beyeren palensgreue opten Rijn des keysers hoeff meister van sinen pallaels die gaff den coninck in sijn hant enen ronden gulden cloet Eñ sprac aldus Neemt dese ronde cloet in die hant op datstu alle die werlt landen moghes onderdanich maken den roemschen rijck op datstu Augustꝰ moghes gheheten werden vanden volck.

¶ Die coninc van beem des keyses schenker die settede hem op sijn hoeft een gulden croen ende seyt aldus Ontfaet dese blenckēde croen des rijcks op datstu in vromicheden der duechden also moghes blencken ende schinen in die werlt dattu verdienes die euighe croen inden hemel Ende hier na die princen die daer bi waren neghen des conincs mogentheyt ende riepen hem salicheyt loff ende eer Ende alle die vorsten ghinghen elck bi sonder ende beloueden den coninck rechte man trouwe. eñ dit gheschiede inden jaer ons heren M ij^c xlviij Ende als dese hoechtijt gheeyndt was so hielt die coninck hoghen hoff een volweke lanc mit groter heerlicheyt.

¶ Daer na teghen die hoechtijt van dertiendach so toech die coninc tot colen totten heylighen drie coninghen te versoecken mit sijn offerhande.

¶ In dien tijden so was een meister tot colen ende hiet aelbertꝰ van ranenberch ende was een biscop inder prediker oerde. ende was een groot meister inder nigromancien Mer meere in philosophien Ende alre meest in theologien die badt den coninck oetmoedelic dat hi mit hem eten woude opten hogen dertiendach die coninc was in hopen dat hi wat wonderlicx van hem sien soude ende woudet gheern doen.

¶ Ende als die homisse wt was so ghing die biscop wt sijn studoer camer eñ ontfenck den coninck mit al sijn ghesinne seer vriendelike. Ende hi leyde den coninck wt eenre salen in een hoff off bogaert daer die bomen stonden van wonderlike scoēheyt ende daer waren dienres. ende daer was alle ding bereyt dat totter werssc ap behoeff was Ende in dien tijden so was een harde wijnter eñ die eerde was op die tijt alle bedect mit snee. ende des conincs ghesinne spraken onderlinghe. sall die coninck hier eten in desen couden hoff. ende als die coninck was gheseten ende die biscoppen ende die ander princen eñ huusghesins des conincs elck na sinre weerden ende verbeyden die spise. te hant ghinc wech dat yse eñ die snee ende daer quā een somers hette ende die sonne scheen harde werm ende wt der eerden wies groen gras ende alle die bloemen bloyede in wonderlijcke schoenheyt wt elcken bomen wiessen telghen ende groen blaeden ende rijpp vruchten diemen rechteuoert eten mocht Ende die wijngaerde bloyeden eñ gauen soeten roeck ende hadden som rijpe druuen eñ die vogelen songen blijdelick vā velke sange si alle ůblijden die d̄ saten eñ het was daer so warm dat sommige deden hoer dubbelde cleder wt eñ som ghingen ond̄ den scheē vāden bomē die diēres brochtē t̄ tafelē menichrehāde eñ veelheit

der spijsen Die coninck verblide hem ende alle die daer aten inden houe die dat wō der saghen Ende ten laetsten als die weerscap ghedaen was ende men op stont vā der tafel so verloes men alle die dienres ende der voghelen sanck der bomen vruchten ende gras bloeyende cruyt wt der eerden ende vroes weder als te voren dede eñ elck haestede hem te vuer wert.

¶ Daer na so bad biscop aelbrecht den coninc dat hi den predicaren sijn broeders woude vercrighen een hoeft stede binnen vtrecht een cloester op te tymmeren vander prediker oerden eñ dat hi daer sijn aelmissen toe gheuen woude die coninck die consentierde sijn bede.

¶ Die coninck toech daer na nederwert tot vtrecht daer hem die biscop otte sijn oem van hollant mittē prelaten ende borgheren seer vriendelick ende hoechlick ontfenghen Eñ hi is gheworden borgher tot vtrecht. ende doe coste hi enen bredē slechten campe daer niement teghen en seyde ende gaff die den broederen in rechter aelmissen een cloester op te tymmeren ende daer toe een somme gouts mede te tymmeren.

¶ Die coninck gaff oeck op die tijt der kercken vriheyt ende preuilegien Eñ oec gaff hi der stādt van vtrecht vriheyt ende preuilegien Alst bescreuen staet Inder cronijcken van vtrecht int ij^c ende lxij blat.

Anno dm̄

¶ Daer na toech die coninck in sijn greeffscap in hollant daer hi mit groter eren ende weerdicheyt ontfanghen wert Eñ hi dede inden haghe tymmeren een coninclick pallaes daer hi van hoghen saken des rijcks te recht sat die stādt lude ende die borchsaten die gauen goet willichlick den coninck tinss ende brochten in des keysers camer so dat sijn camer oueruloedich rijck wert ende groot van schat wert.

Greue van hollant

Regnierden

¶ In desen tijden so vernam greue johan van henegouwen die coninck wellems suster te wiue had dat sijn swagher roemss coninc ghecoren was so toech hi mit sijn wijff conincs willems suster in hollant totten coninck ende was daer een wijl bi in groter vrientscappē Als dit greue gwido van vlaenderen ende margriet sijn moeder die greuinne vernam so toech greue gwido of ghye mit veel volcs in henegouwen ende wan henegouwen alte samen sloete ende casteelen meeste deel Ende meende greue johan van henegouwen sinen ousten broeder also wt henegouwen te houden.

¶ Greue johan van henegouwen die claechde dit coninck willem sinen swagher Ende coninc willem heeft haestelick een groot moghende heer versamet. ende toech daer mede in henegouwen ende heeft daer greue gwido wt verdreuen ende brochter sijn swagher ende sijn suster weder in. wast den vleminghen lieff off leet.

¶ Margriet die greuinne van vlaenderen greue ghyen moeder die dit seer toern de ende meende si voude coninc willem zeelant of lopen daer dese edel coninc cleyn sorghe off had Ende als die greue van henegouwē weder in sijn lant was so toech dese edel coninck in brabant tot hertoch heinrick sinen oem.

¶ Margriet die greuinne ontboet tybout den greue van ghysen eñ wolfaert den greue van bronio ende veel ander heren ende gaf hem groot soudie dat si walcherē ende voert zeelant soude helpen winnē ende seynden ghye ende johan van dampier hoer soen mit desen heren ende mit alden volck te schepe om zeelant te winnen ende eerst walcheren.

¶ Coninc willem seynde daer teghens florens sinen broeder mit groter heeruaert in zeelant op dat hij margrieten hoer smādelike houerdye weder staen mocht die hertoch van brabant als hi dit vernam arbeyde hi seer om dese onurede tot rusten te brenghen ende maecten enen dach tot antwerpen om den strijt te benemen Ende alsi onderlinghe aldus sprake hielden tot antwerpen drie daghen lanc soe ontboet margriet all heymelick hoer capiteyns van horen heeruaert ende meende scalclick dat si sonder merren varen souden in walcheren dier wijll datmen dedinghede Eñ si toghen darwaert mit so veel volcks dat si florens des conincs broeder ghetwest waren ende si quamen aent lant aen een stedekijn dat westcappel hiet daer si opt lant traden onuersaghet.

¶ Florens des conincs broeder die lach mit groten volck wt hollant ende wt zee lant aen die dunen bi westcappel. ende als hi die vleminghe vernam soe toech hij mit enen stouten moede mit sijn volck teghens die vleminghen in horen hoep daer hi enen ouer moeden seghe vacht crachtelick teghens sijn vyanden daer alte vrese lick seer gheuochten wert ende die vlaminghen worden veruaert so seer ende liepen onsedelick te sceep datter bi vijftich dusent verdrencte Ende daer wertter also veel doot gheslaghen dat si ten enckel toe int bloet stonden ende vochten so datter wel .l dusent wert doot gheslaghen alsomen ouer raemde Ende daer wertter bi vijchtich dusent gheuanghen alsomen ouer sloech. ende greue ghye wert daer gheuanghen eñ hi was gheschoten in sijn dye daer hi nye aen en ghenas Dit gheschiede int jaer ons heren M ij^c liij op sinte martijns dach translacio Eñ oeck wert daer gheuan ghen willem van dampier margrieten joncysten soen ende die greue van ghysen ende die greue van brenio ende dese gheuanghen worden all gheseynt in hollant eñ si worden all naect ontcleet sonder die heerscappen Ende coninck willem quam in zeelant ende was seer verblijt vanden groten seghe eñ hi dede al dat ghemeen volc vanden vlaminghen al naect ouer seyden in vlaenderen Ende elck nam groen aer weten off groen rijse daer si hoer scamelheyt mede bedecten ende toghen all naect in vlaenderen ende si seyden dat si daer gheweest hadden.

¶ Dese paeus jnnocencius verblide hem seer in des conincs voerspoedicheyt En̄ hij begheerde dat hij comen woude te romen ende versueken die heylighe apostolen ende den stoel van romen ende ontfanghen die ouerste benedixcie en̄ die keyserlicke croen. ¶ Die coninck reet heymelick mit xij peerden te romen als een pelgrum ende vernam herde wijselick die staet van jtalien ende quam all heymelick bij den paeus inder stadt van veneetgen daer hem die paeus mit groter herteliker vrientscap ontfenc ende hielten bi hem een tijt mit vriendeliker gheselscap En̄ die paeus gaff om des conincs bede wil den abten van egmonde te draghen ornamenten als een biscop mit meer ander preuilegien.

¶ Daer na ouerdroech den coninck mitten paeus dat hi weder in neder lant trecken soude ende bestellen sijn landen ende sijn dinghen ende comen dan mit groter sollempnyteyt te romen ende ontfanghen die benedixcie ende die keyserlike croen. en̄ nam mit vrientscap oerloff aenden paeus en̄ toech heymelick wt ytalien dattet die lombaerden nijt en wisten ende quam int hoghe almaengen daer hi mit alte groot eer ende weerdicheyt ontfanghen wert van allen princen ende steden En̄ al wert tet hem gheopent ende ouer gheleuert mit alle cleynoden die een keyser toe behoren

Anno dm̄ ende reliquien ende heylichdom.

Greuē van hollant

¶ Ende als die coninck in almaengen alle dinck had wel beset ende hi hem berey de weder te trecken in ytalien ende voert te romen om die benedixcie en̄ die keyser like croen te ontfanghen so begonnen die vriesen te verwoeden ende te vechten nae

Regnierden

hoer oude ghewoent Die coninck die nijt en woude enighe strijt of werringhe achter rugghe laten. ende woude die onghehoersam vriesen eerst bedwingen eer hij op tot ytalien toech ende quam haestelick tot vtrecht.

¶ Corts daer na so toech die coninck mit heercracht in vrieslant en̄ verwan die vriesen die hem altoes onghehoersam waren En̄ dede tymmeren een casteel bi alcmaer dat tormborch hiet tot horen ewighen toern.

¶ Corts daer na inden wijnter so bogonden hem die vriesen weder te verheffen te ghen hollant Ende die coninck toech weder op mit alte groten heeruaert weder op die vriesen Als alle die wateren beuroren waren en de datmē ouer al ouer reysen mocht ende haestede hem om dattet ijs vast lach om den seghe te crighen als hi voer ghehadt had Mer die leste sake en gheschiede nijt als die eerste Want willem heer van brederode die een hoeftman ghemaect was vander eenre betaelgyen die vacht teghens die drechters die hi verwan Die coninck sat op sijn peert ende berichte seluer die ander betaelgie ende socht enen sekeren wech tot hoech houtwoude. ende als die coninck voert reet mit een deel eer dat grootste deel vanden volck aen quā Ende sijn peert brack int ijs ende die coninck stortede mitten peerde Ende die vrie

sen laghen ghescholen mit laghen in riet bosschen ende quamen wt mit groten volck ende sloeghen den coninck dat hi versmoerde in sinen hellem ende versloeghen al des conincs volck dat hi bi hem had eer sijn meeste volck te helpen comen mocht Ende die vriesen creghen die moet eñ vochten so vreselick tegens dat hollantssche volck want hem die hollanders te mael seer weerde Mer die vriesen creghen die ouerhãt Dit gheschiede int jaer M ij^c lv opten vijften kalende van februarius.

¶ Dese edel coninck was xxi. jaer greue van hollant Ende in die xxi jaren was hi omtrent viij jaer roemsconinck Ende doe wert volbracht die prophecie die sibilla langhe tijt te voren had gheseyt dat willem een roemss coninck soude vanden vriesen doot gheslaghen werden.

¶ Inden seluen jaer M ij^c lv joncfrou rijchaerd des voerscreuen conincs suster stichtede een nonnen cloester in hollant in aflaet haers broeders ziele in haers vaders wt hoff Ende dede daer setten nonnen vander premonstreyt dat conincs velt hiet Ende mede tot haers selfs ghedenckenisse dat si oeck goede ende volbracht int jaer M ij^c lvi. sterff die hoechweerdighe vrou Elizabet die roemsche coninghinne Ende wert begrauen tot middelborch int cloester van premonstreyt.

M ij^c lv

xlij jaer

¶ Florens die vijfte also ghenoemt coninck willems soen was die xv greue van hollant xlij jaer hij had te wiue beatrix greue ghyen dochter van vlaenderen daer hi bi wan dirck florens willem ot ende johan die na hem greue wert Ende drie dochteren als beatrix mechtelt ende margriet coninghinne van enghelant Ende als die gloriose coninck willem verslaghen wert was dese florens sijn kijnt mer een halfjaer out Ende florens die drossaet coninc willems broeder ende des kijnts oem die nam dit kijnt in sijnre hoeden ende wert voecht ghemaect bi den gansen lande Ende hij berechte die greefscap van hollant ende van zeelant seer wijselick ende eerbaerlick drie jaer lanck mit groten vrede eñ hi gaff den zeelanders bescreuen koren daer si noch zeelant mede berechten.

¶ Daer na wert hi gequest tot Antwerpen in een tornoy so dat hi daer na sterf Ende wert gheuoert tot middelborch ende wert daer int cloester begrauen.

¶ Die hertoch van brabant die nam doe dat kijnt in sijnre hoeden ende in voechdien want hi des kijnts out oem was eñ berechte die greefscap een wijl tijts Mer om ouerdaet sijnre dienres wert hi wt hollant verdreuen.

Daer na coren die hollanders greue ott van ghelre die een out oems soen was vā:
den jonghen kijnde van hollant dat hi voecht soude wesen vanden kijnde. Daer te
gens coren die zeelanders Adilheydis greuinne van henegouwen dat hoer man
des kijnts voecht soude wesen Ende van deser tweedracht gheschiede enen groten
strijt daer van beyden sijden veel luden doot bleuen Mer die hollanders mitten gre:
ue van ghelre wonnē den strijt eñ die greue van ghelre bleef mit cracht des kijnts
voecht.

¶ Ende als dese jonghe greeff tot sinen jaren ghecomen was so regierde hi duech:
delick ende wel Ende int jaer ons heren M ij^c. lxxij soe gheboet joncheer florens
grote heeruaert ende versamede een machtich heer van volck ende toech heen tot
westvrieslant wert. om dat hij sijns vāders ghebeent mit cracht halen woude wt
westvrieslant ende brenghet weder in hollant.

¶ Daer teghens quamen die vriesen ende sloegen der hollanders doot vijf hondert
ghewapent inden strijde daer mede doot bleuen heer wermbout vten haghe ende ael
brecht sijn soen heer dirck van raephorst ende heer gherijt sijn broeder heer gherijt
van haerlem heer jacob van wassenaer bernt vten haghe ende heer wouter die vrie
se belyuwe van kermerlant Ende als die hollanders so veel wapenturen verloren
hadden so weken si achterwert ende toghen tot heylo toe op dien slechten ackeren d̄
si doe anderwerff streden ende daer bleuen doot ouer viij^c vriesen

Anno dm̄

Graue van hollant

¶ Daer nae inden jaer ons heren M ij^c lxxxij soe toech greue florens noch mit
groter macht in vrieslant tot hoechtwoude daer hij teghens die vriesen street ende
hi wan den strijt Ende daer worden meer dan vi^c vriesen verslaghen ende veel ghe:
uangen Ende inden seluen strijt wert een out vriese gheuangen ende die melde eñ
wijsde waer coninck willem begrauen was Ende greue florens dede daer soecken
ende vant also ende dede doe sijns vāders ghebeent op grauē ende dedet schoen was:
schen ende dedet legghen in een nywe kist ende voerdet tot vtrecht daermē dede seer
costelick ende statelick des conincs wtuaert Ende als dit ghedaen was so voer hi
van daer mit groter costelicheyt eñ brocht sijns vāders ghebeent in walcheren tot
middelborch daer sijn wtuaert oec seer statelick ghedaen wert alst betaemde Mer
eer greeff florens wt vrieflant toech so dede hi fundieren eñ tymmeren een casteel
tot widenesse teghen die vriesen.

Regnierden

¶ Inden jaer ons heren M ij^c ende lxxxij opten xiiij dach in december so was al
te groten storm van wijnde ende daer of quam alte groten vloet van water daer in
verdrencten veel menschen ende beesten ende was een alte yammerlike plaghe.

¶ Doe toech heer dirck van brederode bi goet duncken des greuen florens ende hi versamede veel scepen ende roy:de in vrieslant ende verghiselde al tlant Want niement den anderen te hulpe comē mocht ouermits den water ende wan also dat alinghe lant sonder strijden ende toech weder tot greue florens.

¶ Ende als die wateren weder cleyn worden so dede greue florens makē vier castelen voer die vriesen die sterck waren Als midenblick Emughennenborch middelborch ende nywerborch.

¶ In deser tijt openbaerde in Miten een man gheleert inder swerter kunst eñ seyde dat hi was keyser vrederic die veel mannen had die keyser fredericx dienstmānen hadden gheweest ende veel heymeliker dinghen openbaerde hi daer hi veel princen des rijcks mede verleyde mit menigherhande litteykē die vriesen quamen voer desen keyser ende claechde dat hem greue florens groot gewelt ende moynisse had ghedaen Daer ghing dese bedriegher sitten te recht in keyserlijcke ghewāde eñ gheboet den greue florens dat hi voer hem quaem te recht teghens die vriesen eñ toende sijn preuilegien die hi had ouer die vriesen Ende gheboet den biscop van vtrech dat hi greue florens daghen soude te romen in mussen voer den keyser binnen xlij. daghen na dat hi die weet creech. ende als greue florens dit verhoerde so screeff hij desen bedriegher aldus En weetstu nijt dat die keyser frederic in voer tyden versmoert bleeff bij sinen huusghesinne Ende du en biste nijt die grootmoedighe keyser vrederijck du en biste oec nijt enighe prince in Miten daer om en houde ic nijt van dijnre bedriechnisse. eñ dese meister wert int laetst gheuanghen vanden biscop van colen ende daer leet hi al sijn bedriechnisse ende hi wert daer ghebrant.

¶ In desen tijden so had biscop johan van nassouwē elect van vtrecht dat slot vā vredelant verset aen ghijsbert heer van Aemstel om een somme van penninghen Ende dat slot van montfoerde aen hermen heer van woerden. ende na desen biscop johan van nassouwen so quam een ander biscop ende hiet biscop johan van zirick ende die woude mit des ghestichts hulpe beyde die sloten lossen ende boet den heer vā aemstel ende den heer van woerden elck hoer ghelt weder mer si en woudens nijt ontfanghen ende wouden die twee sloten mit machten houden teghens des biscops danc daer die biscop om oerloechde Ende die biscop eñ dat ghesticht baden greue florens om hulpe ende bijstant Ende greue florens die quam eñ beleyde vredelant ende heer costen van renesse die quam daer mit die zeelanders ende street teghens ghijsbert van aemstel van greue florens wegen ende wan den strijt ende ghijsbert wert gheuanghen ende aernout ghijsberts broeder gaff dat slot te vredelant op in greue florens handen Ende greue florens toech voert voer montfoerde ende wan dat oeck hermen van woerden off. ende hermen en dorst in sijn lant nijt bliuen eñ toech wech.

¶ Daer na een wijl tijts so wert een soeen ghededingt ende ghemaect tusschen den greue florens mitten biscop ende ghijsbert van aemstel ende hermen van woerden dat greue florens namaels jammerlick becoft mit sinen liue van dese twee verraders ghijsbert eñ hermen Want die soen wert ghemaect in deser manieren Als dat ghijsbert eñ hermen voerscreuē belouede truwelic te houden daer si ond te peē setten al hoer goet dat si teghens den biscop van vtrecht noch teghens die greue van hollant hem nymmermeer versetten en souden mit rade noch mit dade. ende si souden greue florens sweren voer sinen cost hude ende trouwe Ende die biscop soude sijn castelen weder hebben ende behouden in sijnre macht. ende dit segghen wert vast gemaect mit instrumenten ende si hebbent ghesworen ende beloeft te houden ende beseghelt dat si namaels qualick hielden ende hier mede was alle ding ghesoent.

¶ Die greue florens settede wt sijnre herten alle nijt eñ toern want hi nam ghijsbert van aemstel ende herman van woerden ende maectese sijn ouerste ende heymelicste rade Mer ghijsbert ende hermen die horen haet eñ nijt niet vergheten en consten die verbonden hem heymelick mit een ende mit ghijsbert van velsen tegens greue florens horen prince ende horen leen heer ende die si sijn ghesworē raet waren eñ hoer broet heer was Eñ si hebben gherijt van velsen gheseynt tot Camerijck daer was des conincs raet van enghelant die biscop van duraens. ende die heer van kuuck van des hertoghen weghen van brabant Ende twee rade van des greuen raet van vlaenderen daer si ouer droeghen mit ghemenen rade eñ int heymelick sloten datmen den greue florens leuende vanghen soude ende seynden den coninck van enghelant die hem in euigher vanghenisse soude houden wāt si d off ghequelt waren ende datmē johan sijn soen soude maken greue van hollant die des conincs dochter had te wijff.

Anno dm̄

Graue van hollant

Regnierden

¶ Die edel greue florens die van deser verradenisse nijt en wiste die onlanges te voeren een eerlike woeninghe ende pallaes maken dede in haerlemer hout dat der voghellen sanck hiet Ende inden haghe daer hi mit joncheeren ende mit jofferen ind wildernisse des stadelijcken te jaghen plach ende ridderlick spul te hantieren plach

¶ Ende hier om inden jaer ons heren dusent twee hondert ende sess ende tneghentich doe reet greue florens tot vtrecht om dat hij versoenen woude een tweedracht tusschen den ridders van sulen eñ die van aemstel eñ van woerden die des greuen raet waren Ende die greue ghinc inden doem te kercken eñ nam mit hem een deel ridders ende daer quam een wiuekijn also dat god hoer in seynde ende gaf greef florens enen brieff in die hant die hij sinen secretarius dede lesen daer in ghescreuen stont Aldꝰ conincs kint edel prince ghedenct dat die ghenē die die psalm maecte die ꝓphetierde eñ seyde aldꝰ Die mā mijns vreden d ic in hoepte die mijn spijse at

Gheuet grote vertredinghe ghemaect op my Mer greue florens die groot moedich
was en achte op dat veers nijt ende hielt hoghe feest mitten prelaten eñ mitten bor-
gheren ter maeltijt. ende nāden eten ghing hi leggen slapen. ende nāden slaep meen
de hi den dach in blider gheselscap voert te eynden. ¶ Ende als hi een corte wijll
gheslapen hadde so quam ghijsbert van aemstel ende weckede hem wt den slape ende
dat hi mitten valckenaers wt der stādt rede want daer veel wilde voghels inden
velde saten Die greue die ghenuecht hadde inden bederspul om voghel te vanghen
haestede hem ende nam een schoen sperwer op die hant eñ reet mit luttel ghesins spe
len mitten voghelen wt der stādt eñ wert aldus mit heymelick verraet wt der stādt
omtrent een halff mile gheleyt daer lach hermen van woerden mit veel ghewapent
ende brack op ende om singhelden den greue al om Ende gherijt van velsen die tas
te den greue eerst aen Ende daer teghens die greeff als een onuersaecht man werp
den sperwer off ende toech sijn sweert ende meende hem te verweeren ende had lieu
te steruen dan hem den verraders gheuanghen te gheuen Mer dat en halp hem nijt
veel want die verraders die hem nijt en scaemden eñ hadden nochtan des voerscre
uen greuen cleder aen horen hals ende hadden des seluen daghes binnen vtrecht sijn
spise gegheten sloeghen hoer handen aen den greue ende vinghen desen hoghen prince
mit aldus groten verraet die si all heymelic voerde inder nacht opt casteel te Mu-
den. ¶ Ende binnen desen quam dat rumoer van deser haestelijcker boetscap die
menicht menschen herten verueerde ende bedroefden. ende dat ghemeen volck van
karmerlant van vrieslant ende van waterlant quamē ouer royen tot muden om
den greue te verlossen. eñ als dit die moerdenaers vernamen vloghen si haestelijc
ken mitten gheuanghen greue ouer sloten ouer velt ende ouer onweghen Eñ daer
teghens quamen die van neerden ghelopen mit groten hope om horen heer te verlos-
sen Waer om die vluchtighe in anxt waren want die kermers volcghede mit gro-
ten volck ende die dorp lude die daer omtrent woenden Ende dat peert daer si den
greue op ghebonden hadden was cleyn ende mocht den sloet nijt ouer lopen eñ viel
mitten greue int water dien doe gherijt van velsen nijt wt getrecken en conde ouer
mits vanden groten volck waer om dese gherijt die een felhert hadde stack den sel-
uen greue mit sinen sweerde xxi. wonden daer hij aen sterff ende ruumde mit enen
snellen peerde achter wert op dat casteel te cranenborch Hermen vā woerden reet
haestelick buten lants ende lach hier ende daer ende sterf in ellenden ende in armoe
den Ende ghijsbert van Nemstel reet oeck haestelick ende heymelick wt den lande
ende had armoede ende had vrienden buten lants die hem teten gauen Eñ all hoer
goet wert hem beyde ghenomen. eñ binnen desen so quamen die kermers ende von
den den greue noch halff leuende ende sinen Adem treckende ende sprack noch een
luttel Ende si venghen een der moerdenaer knechten die si mit aen sien des steruen
de greue dode mit menigerhande pinen Mer die greeff sloech sijn oghen op inden he-

mel eñ gaff sinen gheest op ende rustede in goede op die vijfte kalende van junius Ende wi hopen dat hi ghecroent was inden hemel om sijn bitter martelie Eñ sijn lichaem wert gheuoert tot reynsborch int cloester eñ wert daer bi beatrix sijn wijf mit groten rouwen begrauen.

¶ Ende als dit behoerlick ghedaen was die greue van cleue die greue florens neve was versamede een machtich heer wt hollant ende besette cranenborch all om mit een swaer besitte ende wan dat casteel ende venc daer op heer gherijt van velsē Ende dese moerdenaer die lide doe ende seyde open baerlick voer allen den volck die verradenisse. ende dese heer gherijt wert die alre swaerste pijn aen ghedaen diemen enighen mensche doen mocht eñ word op een rat gheset. ende al dat Aemstel woerden ende velsen toe behoerde off aen ghinc tot inden neghenden grade totten tienden grade toe die worden ghedoot of ewelick verdreuen. ende cranenborch wert neder gheworpen totter eerden toe. eñ men toech voer dat casteel te muden mer men van ter nyement op ende dat beualmen dirck van haerlem te bewaren.

Anno dm̄

Greue van hollant

¶ Ende die greue van cleue nam doe voert hollant in sijn bewaernisse ende daer teghen ghye van heneg ouwen treserier van ludick die nam suut hollant in sijn bewaernisse eñ bleeff woennē tot sinte gheertruden berghe eñ van deser tweedracht wert grote onruste.

Regnierden

¶ Daer na worden die heren van hollant ende zeelant te rade dat si om horen jonghen greue johan seynden wouden die was bi den coninck van enghelant om dat si hem int lant hebben woude die greue florens soen was.

¶ Die regael abt van Egmonde heer florens ende heer dirck heer van brederode ende heer heinrick van leyden casteleyn eñ heer willem van Egmonde ridders die voeren ouer die zee in enghelant ende baden den coninck dat mit sijnre gunst mochte joncheer johan mit hem ouerwarē want dat lant van hollant sijns nijt onbeerē en mochte Coninck eduwaert die ontfenck dese boden seer vriendelick ende deden bestellen scepen mit alte groten tierheyt daer hi joncheer johan ende sijn dochter mede ouer seynde in hollant Mer want hem die wijnt nijt wel mede en was so quam hi in zeelant aent lant Ende bleeff bi heer wolfaert vander veer.

Johan die eerst al so ghenoemt greue florens soen was die xvi greue van hol-
lant iiij jaer ende hi had te wiue Elizabeth coninc eduaerdꝰ dochter vā enghelant
Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende doe hi eerst int lant quam wt enghe-
lant doe was hi langhe bi heer wolfaert den heer vander veer ende die regierde de-
sen jonghen greue ende settede die hollantsche heren meest van hem.

Inden jaer ons heren M ij^c xcvij doe woude greue johan dwinghen die vriesen
ende quam mit groter heer cracht binnen alcmaer Ende daer teghens quamen die
vriesen herde manlick ende hadden te samen ghetoghen alle die macht van vries-
lant om enen swaren strijt te vechten Ende als beyde parthien te samen ghecomen
waren so wertter alte seer gheuochten want die hollanders eñ zeelanders beuoch-
ten die vriesen aen twee betaelgen ende versloeghen ouer vier dusent vriesen ende
die ander ontliepen hem Eñ vanden hollantschen heer bleeff doot die heer van arc
kel ende johan vander doertoghen eñ mit hem twee ander goeder mannen van wa
pen Ende als die biscop van vtrecht dit vernam dat die vriesen den strijt verlorē
hadden so voer hi ouer in vrieslant ende predicte daer des paeus aflaet teghens dat
hollantsche volck die vriese belouede den M ij^c xcv
biscop te helpen Ende quamē haestelick
gheroyt mit veel schepen tot monikē dam
Die poerters van haerlem ende die ker-
mers mittē waterlanders quamē daer
teghens mit groter heeruaert ende bestre iiij jaer

den stoutelick dat vriesche volck Mer cort keerden hem die vriesen vanden strijde
ende pijnden hem te scepe te comen ende roeyden wech Mer int veruolgen wartter
alte veel doot gheslaghen Ende als die biscop desen strijt verloren hadde liet hi sijn
groot scip daer bliuen ende ruede mit een cleyn boetkijn ouer ysel.

Inden jaer ons heren M ij^c xcix op die iiij kalende van nouember so sterf gre
ue johan van hollant tot haerlem Ende dese greue johan die was alleen onder all
den princen van hollant die sonder ridders naem sterff ende sonder kijnder ende hi
wert eerlick begrauen tot reynsborch int cloester Ende Elizabeth die greuine sijn
wijff die voer weder in enghelant ende nam den greue van erffoerd daer nae tot
enen man.

¶ Johan greue van henegouwen ende was adilheyden coninc willems suster soē die was die xvij greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant vijff jaer lanck Hij had een wijff hiet philippa ende was des greuen dochter van lutsellen: borch broeder tot bemen daer hi bi wan willem die na hem greue wert ende johan van beemont ende heinrick canonick tot camerijck eñ margriet greuinne van arabien Adelheida greuinne van cleermont Maria greuinne van barbanoys Mechtelt vrouwe van nyele.

¶ Dese greue johan inden eersten beghinne van sijnre heerlicheyt so toech hi in zeelant mit heercracht daer hi teghens die onghehoersaemheyt here johans van renesse seghe vercreech mit groten loue Als heer johan van renesse aldus verwonnen was inden eersten strijde soe toech hi tot coninck aelbrecht den roemschen coninck om hulp ende seyde hem dat die greefscap van hollant aenden roemschen rijck ghecomen waer nae greue johans doot van hollant Ende hier om quam dese coninck aelbrecht al heymeliken neder ende seynden aldusdanigen brieuen doer al dat lant in hollant Het sullen weten alle luden dat aelbrecht die onuerwonnen roemsche coninck mit cracht will vereninghen aent roemsche rijck die greeffscap van hollāt

Anno dm̄ — wanttet si sonder oer is. die coninck kaerl wilen eer greeff dirck in leen gaff Ende inden jaer M iij^c so quam dese coninck Aelbrecht tot nymweghen om die greeffscap van hollant te bedwinghen Eñ brocht mit hem den eertschen biscop van trier ende vā colen mit veel princen ende vorsten des rijcks Ende daer teghen quam greue johan tot buutsweerde beneden nyemweghen daer hi sijn tente op rechte mit groter heercracht opten oū vanden wale Eñ dede besoeken tot veel stede inden wale waer hij best mocht ouer dat water comē mit sinen volck om des conincs heer te bestrijdē Mer die coninck die vanden toernen tot nymwegen neder sach van verren ende sach die veelheyt der bannieren ende des volcs ende meende dat heer johan van Renesse hem bedrogen hadde ende toech achterwert tot cranenborch op dat hi des anderen daghes wech toghe weder in oestenrijck.

M ij^c xcix

Greuē van hollant

Regnierden

v jaer

¶ Die eertsche biscop vā colen om des conincs eer te bewaren dedinghede daer tusschen enē vrede en seyde daer een seggen vast voer wilkoert in deser manierē Als dat greef jan die soude den conīc enē man eet doē eñ hem trouwe te wesē eñ die conīc ūlyede hē die greefscap. eñ doe dit gedaen was doe keerde die vorstē wed tottē haren

Ende die zeelanders die te laet quamen in des conincs hulp mit heer jan van Renesse lieten hoer scepen staen bi huesden ende vloghen te voet in vlaenderen ende bewefde daghelicx die naeste dorpen in zeelant Eñ greue johan veruolchde dese voerluchtighe als hi snelste mocht ende vant die scepen die si begheuen hadden. Ende verboet heer johan van renesse sijn lant eñ sijn goet deylde hi onder den ghenen die hem gheholpen hadden.

¶ In desen greue johans tijden so gheschiede in hollant een wonderlick teyken dat een voerteyken was der toecomender droefheyt. Daer openbaerde een man op een peert die vermaende alt volck dat sij hem wapenen soude ende lopen haestelick opten oeuer vander zee ende keeren die vyanden Ende hier om liep al dat ghemeē volck totter zee om die vyanden te beuechten ende saghen dat water veruult mit ontallijcken scepen Mer die scepen bleuen all verloren. ende die man mitten peerde verloesmen oft een droem off droch gheweest hadde dat niement en wist waert all bleeff.

¶ Int jaer ons heren M iij^c ende ij optē elfsten dach in julio was eē groot strijt in cortrijck tusschen coninck philips van vranckrijck den vetten ende greue robbrecht van vlaenderen daer die vlaminghe den seghe wonnen daer bleuē doot jonc heer johan van hollant greue iohans ouste soen van henegouwen ende van hollant des goeden greue willems broeder.

¶ Daer na inden jaer M iij^c ende iij versamede greue ghye van vlaenderen veel wtuercoren ridderscap op dat hij mit ghewapender cracht walcheren mochte beuechten Eñ daer teghen quam joncheer willem greue johans ouste soen herde vromelick ende sloech hem veel vlaminghen off doot ende vencker veel ende voer ouer in casant daer hi veel vlaminghen doot sloech Ende keerde weder mit groter eren eñ mit seghe ende sonder merren versamede greue ghye anderwerff groot volck op dat hi dat zeelansche volck verslaen mocht daer mede ende wan middelborch.

¶ Daer teghens quam auderweerff joncheer willem van hollant mit een groot heer ende street twee strijden op enen dach die een voer der veer ende die and̄ voer aernemuden die hi beyde verloes ouermits verraet Ende jonc heer willem toech wech ende quam binnen zyricxzee om ander volc Eñ greue ghye volchde hem na sonder merren eñ beleyde die stede van zyrixczee sess weken lanck die hi seer moyde mit scutte ende mit slingheren Ende ten lesten dede joncheer willem der stede poerte al heymelick op ende dede groten schade int heer datter voer lach Ende versloech hem off xv hondert vlaminghen.

¶ Ende doe besette joncheer willem die stadt ende voer in hollant daer hi eē groot moeghende heer vergaderde om zyriczee te onsetten · ende quam mit biscop ghyen van vtrecht sinen oem mit veel volcs ende quam an duuelant aen ende meynden des anderen daghes te varen tot zyricxzee Mer des nachtes worden si oueruallen vanden vlaminghen bi opset heer jan van renesse ende quamen inder nacht ende bestreden joncheer willems heer eñ des biscops ghyen eñ daer wert alte seer geuochten als dat die een vrient den anderen sloech want si malcanderen nijt en kenden om die donckerheyt vander nacht Eñ daer bleeff doot heer willem vā hoorn dom: proest tutrecht ende heer Claes persim ridder heer willem van haerlem ridder heer dirck van fulen ridder heer zweer van beuerweerd ridder ende veel ander goeder mannen. ende biscop ghye wert gheuangen ende veel goeder ridderscaps ende borghers wt hollant ende wt dat sticht van vtrecht eñ werden in vlaenderen gheseynt mit biscop ghyen ende in vaster hoeden gheset Ende joncheer willem van hollant quam heymelick van zyriczee ende is nauwe mitten liue ontgaen ende hij toech in henegouwen tot greue johan sinen vāder ende claechde hem sijn misuall.

Anno dm̄

¶ Ende doe greue ghye vernam dat joncheer willem in henegouwē was so toech hi bi heer janss rade van renesse mit veel schepen ouer die mase in noert hollant eñ alle die steden ende dorpen ghinghen in sijn ghenāde sonder haerlem alleen

Greue van hollant

¶ Die hertogh johan van brabant die creegh in sijnre maghten al zwt hollant mit sinte gheertruden berghe behaluen dordrecht en creegh hij nijt. Mer hij toegh voer dordrecht ende lagh daer x daghen voer Ende ten laetsten schoet hij dat vuer in dordrecht ende verbrande die een helft vander stede.

Regnierden

¶ Daer nae toghen die van dordrecht wt mitter macht ende veriaechden den hertoech van brabant wt zuut hollant ende sloeghen hem veel volcs off ende volchgeden all tot des hertoghen bossche toe ende daer schoten si dat vuer in ende deden groten schade ende dreuen groten roue wt brabant Mer die meeste deel vander ridderscap wt zuut hollant die waren all bi die van dordrecht Ende daer na streden die van dordrecht tot yselmonde ende versloeghen omtrent twee dusent vlaminghen Ende die greue haddet daer quaet ghenoch dat hi ontquam.

¶ Ende als die greue ende heer jan van renesse vernamen dattet binnen vtrecht soe qualick stont onderlinghen soe is hij binnen vtrecht ghecomen ende creech vtrecht in ende sette daer schout ende schepen van sijnre weghen ende badt der ecclesie neerstelick datmen biscop ghye dat bisdom naem ende datmen willem van gulick koer tot enen biscop Mer die ecclesie namen hoer beraet

Langhe ghenoech Heer witte vā haemstede die greue florens bastaert soey was die lach in syriczee so toech hi wt syriczee mit een hoghe boet ēn seylde buten om ēn quā tot santvoert ēn is voert ghecomen tot haerlem daer hi sijn banmier ondede vā jon: heer willems weghen Ende als die liermars ēn westvriesen ēn oestvriesen dit ver: namen so sijn si al bi hem gheualley ēn riepen god si ghebeest dat ons dat bloet vā hol lant toe gheseynt is.

¶ Ende heer witt die toech rechteuoert wt om die vlaminghen te weder staen ēn doe si quamen tot hyghedom beneden haerlem daer ghemoete hem een groot heer van vlaminghen die si alte mael versloeghen. daer toghen hem die vriesen al hoer harness wt ēn clēder ēn wapen al hoer doden op enen hoep ēn seyden dat sal een teyken we: sen dat den vlaminghen den wech wisen sal op een and tijt als si weder comen daer hietet noch manpat.

¶ Doe die maer doer dat lant van hollant ghinck dat heer witt mitten liermers ēn vriesen die vlaminghen versla ghen hadden Ende men dat tot delfft vernam doe was daer een die oetenberch hiet die nam die banmier in hant ēn riep dat ghecrijt hollant hollant Daer jaechden die van delft alle die vlaminghen wt der stadt ende sloeghender veel doot Daer na quam heer witt van haemsteden tot leyden daer hi veel vlaminghen versloech ēn vinck ēn sommighe quamen wt leyden ēn quamen te delft ēn waenden daer vry te wesen daer volchde hem heer witt mitten vriesen ēn be: liep die vlaminghen tot delft opter straten ēn sloechen meer dan vijff hondert doot ēn die straet hiet noch die vlaming straet ēn veel waender ouer die vest te swimmen die daer verdroncken.

¶ Ende als greue ghye dit vernam so scheyde hi confuys vā vtrecht ēn toech hey melick ēn quam in zeelant ēn vergaderde veel volcks op eynywe ende belegde die stede van syriczee noch weder mit swaren be sitt.

¶ Jonchheer willem van hollant die was in henegouwen ēn screeff aenden coninc philips van vranerijck diemen die vett hiet sinen swagher dat hi hem te hulpe qua me in sijnre noot teghen die vlaminghen Die coninck seynde in jonchheer willems sijns swaghers hulp drie hondert ēn vijftich groter scheep mit top casteley ende mit maersen vol volcks vā wapenen Ende vijff groter ghelepen mit volck wel toe ghe maect om te vechten Ende die coninck screeff op wat tijt dat hi die scepen wachten mocht Doe quam jonchheer willem in hollant ēn versamede alle die scepen die hi mochte Ende heer witt van haemsteden quam mitten vriesen ēn liermarlanders ēn waterlanders ēn vielen al bi jonchheer willem mit horen scepen ēn wouden bi hem le uen ēn steruen ēn quamen geuaren doer noertgouwe op sinte laurenaus dach daer saghen si dat franssche heer comen daer si seer in verblijt waren.

¶ Mer doe die vlaminghen saghen dat joncheer willem quam mit soe groten heer van volck eñ van schepen doe was die wijnt zuyt west Ende doe maecten die vlaminghen een groot scip toe dat si specten mit stroey mit pecke mit olye mit terre eñ mit sulphur eñ ontstakent eñ meenden also joncheer willems heer te scheynden sonder weer Mer god die alle herten kent en laet gheen recht int eynde verloren Ende als des volck eñ joncheer willems schepe bi een quamen op sinte louwerens dach so ontstaken die vlaminghen hoer scip eñ lietent mitten stroem eñ mitten wijnde driuen tot joncheer willems schepen wert Ende alst wel begonde te bernen so ginc die wijnt om int noert oest eñ dat bernende scip dreef teghen die vlamingen danck onder hoer selfs schepen daer si alte groten schade off hadden soe dat si nerghent dueren en mochten eñ sprongen ouer boert eñ verdrencten menich hondert Ende mit deser wonderliker auentuer so creghen die hollanders mitten franssoysen so groten moet te vechten eñ toghen tot hem in Ende daer reess een grote verueerlike strijt ende die vlamingen weerden hem alte vromeliken enen haluen dach eñ enen helen nacht Eñ dat gheruft was so groot vanden vechten datment besceydelick hoerde ouer drie milen.

Anno dm̄

¶ Ende ten lesten worden die vlaminghen so seer vermoyt dat si den strijt verloren ende joncheer willem van hollant die veng int lest vanden strijde greeff ghye van vlaenderen eñ gaff hem den ammyrael van vranckrijck voer sijn schade die hi gheleden hadde Mer die ammyrael die gaffen weder den eersamen vāder biscop ghy van vtrecht die in vlaenderen gheuanghen lach eñ dat was den enen ghyde om den anderen Ende in desen strijde bleuen doot x dusent vlaminghen eñ ontallicke veel hondert werter gheuanghen eñ dusent eñ hondert schepen eñ xc pauwelyoenen lieten si daer Ende dit gheschiede int jaer ons heren M ccc eñ iiij op sinte louwerens dach.

Grauen van hollant

Regnierden

¶ Ende men sach tot egmonde inder lucht een groot roetachtich cruys op die selue tijt datmen aldus street.

¶ Ende heer johan van renesse die quam vten strijde heymelick e wech ende quam binnen vtrecht daer hem die hollanders na volchden eñ bernden die molen tutrecht voer die poert eñ meenden dat heer jan van renesse wt comen soude Mer heer jan die toech heymelick mitten sinen vter stādt eñ van anxt van sinen vyanden so soude hi ouer die lecke haestelick varen eñ was in een cleyn scheepkijn eñ hoerre wasser te veel eñ dat scheepken ghinck te gronde ende heer jan van renesse mitten sinen verdrencten eñ wert na gheuist eñ begrauen.

¶ Ende greue johan van henegouwen eñ van hollant die verblide hem seer inden seghe die joncheer willem sijn soen teghen die vlaminghen ghehat hadde Eñ hi starff int selue jaer M ccc eñ iiij op die vijffte ydus van december ende wert eerliken begrauen in die stadt van valencijn.

¶ Ende philippa die greuinne starff op die viij ydus van aprill daer na eñ wert begrauen bi hoer man.

¶ Willem die derde also ghenoemt greue johans soen was die xviij greue van henegouwen van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xxxiij jaer Ende hi had te wiue johanna van valoyse des coninckx philips fuster van vranckrijck daer hi bi wan jan eñ margriet hertochinne van beyeren eñ keyserinne van romen Ende johanna greuinne van gulick Ende philippa coninghinne van enghelant Ende willem die na hem greue wert Eñ lodewijck die starff jonck Eñ joncfrou elyzabeth.

M iij^c iiij

xxxiij jaer

¶ Dese greeff willem als hi eerst greue gheworden was so dede hi beroepen een hof tot haerlem daer waren x grauen hondert baenroedsen eñ dusent ridderen eñ riddscaps ende edelre lude sonder ghetal Ende dit hoff hieltmen feestelick een vol weke lanck.

¶ Dese edel greeff willem was vanden koeruorsten vicarius ghemaect vãden keyserrijck Ende hi was in sinen tijden vermaer t voer die vroemste eñ lieftalste vorst diemen wist Ende hi wan mit cracht twee alte vaste castelen inden sticht vã colen als den bruyl eñ volmesteyn.

¶ Dese edel greeff willem woude vermeeren den dienst gods eñ stichte in middelborch een nywe collegium vã canoniken tot sijnre ewiger memorien int jaer ons heren M ccc eñ xi.

¶ Inden jaer M ccc eñ xv doe quam coninck lodewijck vã vranckrijck in vlaenderen mit groter crachten bi doernick op die riuier der like Ende greeff willem quã in sijn hulpe eñ sette sijn pauwelyoenen bi der riuier der scelt Mer die coninck moste van daen rumen ouermits des quaden weders van reghen eñ van wijnde eñ liet die vlaminghen onghemoyt.

¶ Greue willem van hollant als hi dit voer waer hoerde dat die coninck vā daer
ghetoghen was so verbrande hi alle die dorpen die bi der riuier stonden eñ toech we-
der in hollant ongheschaept.
¶ Greff willem als biscop ghe sijn oem dot was soe nam hi in sijnre machten
die heerlicheyt van woerden eñ van aemstel eñ dwanese aen hollant eñ sette daer
sijn baelyuwen eñ sijn scouten eñ seyde dat die twee heerlicheyden den biscop sinen
oem ghegheuen waren voer sijns vāders erue eñ dat si nijt recht van die verraders
van aemstel eñ van woerden aen hollant ghecomen waren.

¶ Int jaer M cc xxviij quam coninck philips van vranerijck mit groter heer
cracht neder in die greefscap van vlaenderen Ende in sijn hulpe quam dese greff
willem van hollant die sijn tenten gheboet te setten bi casselberghe Ende off hi van
daer tusschen dōghen moeht na sijnre ghewoenten aen beyden parthyen vrede off
soen.
¶ Die vlaminghen haesten hem seer vanden berghe neder te comen eñ meende den
coninck onuerhoets in sijn tente dot te slaen Ende als greue willem dat vernam
Anno dñ so haeste hi hem om dit verwoede volck mit strijden te ghemoeten eñ sonder merren
Ende die coninck mitten sinen ende greff willem mitten sinen quamen ghelijck aen
Grauen eñ daer wert anstelick seer ghevochten Ende greff willem wert van sinen peerde
van hollant ghesla ghen daer hem sijn heren truwelick bi stonden eñ beschudden sijn lijff manlick
Als heer dirck heer van bredewde. heer jan heer van arckel. heer alaert heer van eg
Regnierden monde. heer philips heer vā wassenaer. heer jan heer vā haemstede. heer aernt heer
van cruninghen. heer jan heer van pallaen. eñ heer willem van duuoerde eñ meer
ander die om hem eñ bi hem waren Ende die vlaminghen verlozen den strijt Ende
daer bleuen meer dan vijm vlaminghen dot eñ veel ghequanghen die nijt e weeh en
conden comen Eñ joncheer willem van hollant greff willems soen wert daer van
den coninck ridder ghesla ghen.

¶ Int jaer ons heren M cc xxxvi op die vij ydus van junius starff dese edel
vorst greue willem eñ wert mit groter wtuaert begrauen tot valencijn in henegou
wen Ende vrouwe johanna sijn wijff die begaf die werlt daer na eñ ghinck in een
gheestelick nonne cloester van sinte bernaerdus oerde ghesten fontanelis Ende si
starff daer int jaer M cc xlij eñ wert daer eersamelick begrauen.

¶ Willem die vierde also ghenoemt greue willems soen was greue van henegou-
wen van hollant van zeelant ende heer van vriesland viij jaer lanck Ende hi had te wi
ue johanna des hertoghen dochter van brabant Mer hi en creech gheen kinder daer
bi Dese greeff willem heeft alle sijn leuen die wapen ghehantiert.

¶ Dese greef willem is ghetoghen mitten coninck van spaengen ende mitten coninck
van granaten in heydenisse ende hadden menighen strijt teghen die heyden die si veel
verslaghen ende sijn mit vechtender hant ghecomen tot iherusalem ten heylighen gra-
ue daer si hoer offerhanden deden ende sijn ghesont weder thuus ghecomen Ende als hi
thuus gecomen was so heeft hi alle costelicken hof ghewesen inden haghe daer menich
groot heer was ende menich edel man.

¶ Ende daer na is greeff willem ghereden in een tornoy tot benay in normandyen
ende daer wert ghesept van allen heren van vrienden ende van vyanden dat dese greeff
willem was die beste ende die vroemste greue van al kerstenrijck.

¶ Daer na is greeff willem ander werff ghetoghen mit groter macht in heydenisse
mitten duytschen heren vā pruysen ende heerde ende brande ende wan veel steden ende dorpen
in heydenscap mitten hoghen meyster van pruysen ende toech voert ende versocht dat hey
ghe graft noch anderwerff Ende eer hi op Mijc xxxvij

die reyse toech so ontboet die keyser lodewijck
dese greeff willem sinen swagher dat hi hē her
toch van hollant malten soude als hi bi hem
quaem want hi die hoechste ende vorstelicste
greue was van al neder lant Mer greeff wil viij jaer
lem die woude eerst sijn reyse op die heyden noch eens doen.

¶ Daer na wert keyser lodewijck inden kan ghedaen vanden paeus johannes die
xxij Ende die koervorsten deden desen greeff willem aen soelken om hem keyser te ma-
ken want die paeus hadde keyser lodewijck ghepruiniert vanden rijcke Mer greue
willem en wouder nijt aen want keyser lodewijck die leefde noch ende die had greeff
willems suster.

¶ Inden jaer ons heren Mccc xlij soe gheschiede in die stede van amsterdam een
groot mirackel vanden heyligen sacrament dat een sieck mensche ontfanghen hadde
ende ouer gaff ende int vuer ghegoten wert.

¶ In desen seluen jaer soe was des anderen daghes in januarius een groot eerte-
kinghe in hollant ende in anderen landen.

¶ In desen tijt so was een camp gheuochten van enen smit teghen een jode die on-
ser lieuer vrouwen beelt smadenisse ghedaen hadde.

¶ Inden jaer ons heren M cec ylv als greef willem van alkem synen gwoten wyfen weder thuus gheromen was so verſamede hi een gwoot heer van volcke daer hi die oeſtvrieſen mede beſtrijden woude Ende als die greue alle dinck bereyt hadde die tot deſer hereuaert behoeflick waren ſo ontſeyde hi die ſtadt van vtrecht ende beleyde die ſtadt alſt beſcreuen ſtaet in die cronijcken van vtrecht int CC ende lxv blat.

¶ Ende als greeff willem vander ſtadt van vtrecht gheteghen was ſo en liet hi nijt off van ſinen begonnen wercken Ende hi vergaderde teghen den herſt wed een nyewe gwoot heer van volcke ende toech inder maent van ſeptember op die oeſtvrieſen te ſcepe ouer die zee Mer des greuen heer voer onſedelick ouer die zee aen dat ombeliende lant waer om dat ghemeen volck onuerſiens quam in gwoot ongheualle.

¶ Heer johan vã henegouwen heer vã bemont des greuen oem die quam mit veel ſcepen aen die zuyt ſyde van ſinte odulphus op een velt hiet dat zuder veen ende ſette daer ſijn tenten bi den oeuer vander zee ende een deel der hollanders liepen opt lant ſonder merren ende en verbeyden dat gwootſte heer nijt en liepen ſom bi ſtaueren ende in
Anno dm ſinte odulphus cloeſter onſedelick ende ginghen ſtoutelick teghens die vyanden Ende
die vrieſen quamen ſtoutelick ende wredelick ende vochten teghen hem ende creghen die
Grauen ouerhant ende verſloeghen meeſt alle dien hoep.
van hollant ¶ Greeff willem die van deſen ongheualle nijt en wiſt die voer aen die noortſyde
van ſinte odulphus ende ginck daer opt lant ſtoutelick wt ſinen ſcepen mit vijff hon
Regnierden dert goeder mannen die bi hem waren Ende en verbeyde die ander ſcepe mitten gwoten heer nijt ende dede dat naeſte dorp verbernen Die vrieſen die hier ſtarck op wachten quamen wt hoer laghen ende beſtreden den greue ende die greue mitten ſinen verweerden hem alte ſtoutelick ter doot toe Mer die vrieſen creghen die ouerhant ende ſloeghen den greue doot ende veel ander dat ſijns nijt en lieten Ende die ander ſcepen quamen oeck aen tlant om dat vorſte heer te ontſetten Mer die vrieſen hebben ſo vreſelick daer teghen ghevochten ende verſloeghen alte veel vanden hollantſchen volcke ende verdroncken daer veel int wt ende in gaen vanden ſcepen Ende deſe bloedighe ſtrijt gheſchiede int jaer ons heren M cec ende ylv op die feeſte kalende van october ende ghe
ſchiede op die ſtede daer die greuen van hollant te recht pleghen te ſitten als greuen van oeſtvrieſlant.

¶ Ende greue reynolt van ghelre mitten bruinen hoefde die voerſeyde dit doe hi greue willem wt der vonten hieff Als dat deſe jonghe greeff ſoude noch vanden vrieſen verſlaghen worden.

¶ Ende in deser heeruaert bleuen doot die heer vā hoern die heer vā waelkoert die heer van lingij die heer van many die heer van aentonghen die heer van haemste: den die heer vander merwen baenroedsen Ende heer gherijt mitten baerde heer wil: lem van naelwijck heer symon eñ heer dirck broeders tot teylinghen heer gwido broeder tot asperen heer jan heer reynaer eñ heer willem broeders tot montfoerde heer dirck van santhorst heer dirck eñ heer hermen van sweten heer florens broeder tot merwen heer ogier van spaengen heer gherijt euer heer alfaert vand horst heer willem van donghen heer dirck vā waelkoert heer wolfaert vā reymerswael heer gherijt van florevijl heer claes oem eñ heer bammuchouwer ridders ende noch wel xx ridders daer toe eñ veel schiltboertigher mannen eñ borghers eñ vroem wapen: tuers daer toe die god ghenādich wil sijn.

¶ Ende des tienden daghes daer na so voer ouer in vrieslant heer martijn die com menduer van haerlem van sinte johans oerden Ende hi vant onder allen den doden luden des edelen greeff willems lichaem bi kenlicke teykenen Ende daer toe viij he ren eñ ridders vanden voerscreuen heren Ende greeff willem wert sijn lichaem ghe: uoert eñ begrauen in een cloester vā sinte bernaerdus oerde gheheten florie campe eñ die ander viij heren voerscreuen worden daer mede begrauen.

¶ Ende als die keyser lodewijck die greef willems fuster te wiue had vernam dat die edel prince greeff willem van hollant sijn swagher doot ghebleuen was op die vriesen eñ gheen kinder after ghelaten en had so meende hi dat die greefscap van hol lant aen den roemschen rijck bestoruen was Mer dat en mocht nijt wesen want si erfft altoes op dat naeste lijff leuende aenghesien datter veel greuen eñ oeck greuin nen van hollant ghestoruen sijn sonder kinder Ende is altoes gheerfft op dat naes: te lijff eñ die outste Ende alsoe als margriet keyser lodewijcks wijff van beyeren greue willems outste fuster was so bestarff henegouwen hollant zeelant ende vries lant op margrieten der keyserinnen Ende also als die keyser hoer man eñ voecht was so gonde hi eñ consentierde sijnre keyserinnen dat si hoers vāderlike erue selue besitten ende regieren mocht Ende vrouwe johanna greeff willems wijff die noch na hertoch wenselijn van lutzenborch te man nam die leefde lxi jaer na greue wil: lems doot.

¶ Margriet keyserinne van romen greeff willems outste fuster van hollant die was greuinne van henegouwen van hollant van zeelant eñ vrouwe van vrieslant vijff jaer eñ ix maenden Ende daer na was si iiij jaer eñ iij maenden greuinne vā henegouwen alleen Ende si had bi den keyser lodewijck drie sonen Die eerste soen hiet hertoch willem Die and̄ soen hiet hertoch aelbrecht Die derde soen hiet hertoch lodewijck coninck van cracauwen eñ ott marckgraue van brandenborch eñ elyzabeth coninghinne van vngherien.

¶ Dese keyserinne quam neder in hollant mit groter cierheyt daer si hoechlick ontfanghen wert van alden heren eñ ridderen eñ steden eñ vriendelick ontfanghen eñ ghehult wert van alden landen van henegouwen van hollant van zeelant Ende si beloefde den landen eñ een yghelick in sinen rechten eñ vryheyt te laten eñ een yghelick recht eñ vonnisse te doen ende si gaff horen landen eñ luden milde gauen eñ dede hem gracie eñ gaff hem meere vryheyt eñ beter priuilegien dan si voer hadden Eñ si maecte vrede mitten ghesticht van vtrecht eñ mitten biscop van sinte margrieten daghe int jaer van xlvi durende tot twee jaer na dien daghe tot sinte margrieten daghe toe anno xlviij.

Anno dm̄ — M iij^c xlv

Grauen van hollant — margriet keyserinne

Regnierden — vijff jaer

¶ Daer na die keyserinne die beual hoer ampten eñ officien eñ besette hoer landen eñ toech weder in beyeren eñ bi den keyser Eñ daer na so quam si weder in hollant eñ in henegouwen mit hertoch willem horen outsten soen Ende si beual hertoch willem horen soen bi consent der ridderscap eñ der steden dat lant van hollant eñ van zeelant eñ van vrieslant te regieren van hoerre weghen als ruwaert vanden lande Ende hi soude der keyserinne jaerlicx vry wt gheuen x^m ouder schilden Ende si behielt henegouwen eñ daer ghinck si legghen wāt die keyser was doe recht te voren ghestoruen Ende waert dat hertoch willem dese ghelden nijt en betaelden so souden alle die voerwaerden doot eñ te nijt wesen eñ hier worden zeghel eñ brieuen of ghegheuen.

¶ Daer na inden jaer M ccc eñ xlix so toech hertoch willem ī henegouwen totter keyserinne sijnre moeder eñ scout hoer quijt van allen beuel eñ ruwaertscap van hollant eñ zeelant eñ hi en gaff hoer hoer ghelt nijt dat hoer verschenen was Ende hi toech van daer in beyeren.

¶ Inden jaer ons heren M ccc eñ .l. als hertoch willem aldus in beyeren was eñ die keyserinne bleeff in henegouwen so resen twee parthyen in hollant onder den heren daer den ghemenen luden groot ongheual off ghecomen is Die een parthye die hiet die cabbelyaus daer die ouerste off waren die heer van arckel die heer van egmonde eñ heer gherijt van heemskerck eñ meer ander ridder eñ knechten Die and parthye hietmen die hoecks daer die ouerste off waren die heer van bredewden die heer vander lecke die heer van binchorst eñ veel ander ridderen ende knechten Dese parthyen die stichten in hollant roeff eñ brant eñ venghen eñ sloeghen elck den anderen dat daer te voren in hollant nye ghesien en was.

¶ Die cabbelyaus parthye die ontboden eñ screuen al heymelick aen hertoch willem dat hi quaem eñ naem hollant weder in sinen handen al had hijt sijnre moeder die ruwaertscap quijt ghescouden si soudent hem mit machten wel helpen houden al so dat si so menighe bode seynde als dat hi al heymelick tot gorkom is gecomen.

¶ Daer toghen die van delft eñ ander steden wt eñ haelden hertoch willem in daer die sommighe hoer wil seer mede dreuen eñ daer wert hi ontfanghen eñ ghehult in allen steden van hollant zeelant eñ vrieslant bouen der huldinghe diemen der keyserinnen ghedaen hadde eñ si noch leefde.

¶ Ende als die hoecks parthye dit saghen so toghen si totter keyserinnen in henegouwen eñ claechden horen noot Doe ouerdroeghen die cabbelyaus mitten steden som in hollant eñ besetten der hoeckssen castelen eñ worpense al neder want si hadden den heer tot horen wille.

¶ Die keyserinne die dit seer toernde die ontboet hertoch willem horen soen horen ouelen moet waer om hi hem onderwant hoer heerlicheyt Hertoch willem ontboet hoer weder dat die heerlicheyt eñ landen sijn waren ende street hoer aen dat sise hem ouer ghegheuen hadde mit zeghel eñ brieuen.

¶ Daer quamt so verre dat die moeder eñ dat kijnt leyden malcanderen dach om te strijden om die heerlicheyt vã hollant Die keyserinne brocht mit hoer ĩ hoer hulpe veel groter heren eñ goeder lude wt henegouwen eñ wt enghelant die hoer suster die coninghinne vã enghelant haer ghesеynt hadde Ende si quam mit al dit volck te scepe om in hollant te wesen eñ quam ind masen tusschen den briel eñ des grauen sande Daer teghen quam hertoch willem teghen sijn moeder mitten noerthollands kermarlanders westvriesen eñ waterlanders eñ wt zeelant vrouwe mechtelt van voern mit hoer hulpers Ende daer wert een strijt so groot eñ so swaer eñ bitter dat tet langhe in die waech scale hinck om die ouerhant te crighen so dattet int leste verloes die keyserinne den strijt Ende daer bleeffer so veel verslaghen eñ verdroncken dat twee ghetijden lanc die mase root was vanden bloede Ende die keyserinne die dede hoer seyl op trecken eñ voer in enghelant Ende in desen strijde soe bleuen veel edelre mannen eñ goeder lude doot meest wt enghelant eñ oeck wt henegouwen ⊕

Ende wt zeelant bleeff doot heer costen van renesse ende heer florens van haemstede mit veel goeder mannen Ende die heer vā brederode die wert daer gheuanghen mit veel goeder ridder mannen dien si veel off scatten Ende desen yammerliken strijt tusschen die moed eñ dat kijnt gheschiede op die mase bi den swarten wael int jaer ons heren M ccc li op sinte martijns dach translatio Ende daer na wert dat oerloghe ghesoent Ende die keyserinne behielt henegouwen hoer leuen lanck Ende her toch willem bleeff greue van hollant zeelant eñ van vrieslant.

¶ Int jaer M ccc lv op die ander kalende van october starff die keyserinne in henegouwen eñ si wert begrauen tot valencijn eñ regnierde in henegouwen x jaer eñ in hollant mer vijff jaer eñ ix maent.

¶ Int jaer M ccc li so sach broeder symon eñ johan andries soen die pelsmakers knecht tot delft daer si quamen gaen ouer die plaetze een schoen kerck driuen ī die lucht eñ bleeff hanghen op die stede daer thants die nywe kerck staet eñ dat sachmen alle jaer omtrent onser vrouwe lichtmissen dach durende bi xxx jaren tot dat men screeff M ccc lxxxi doe wert daer een houten kerck gheset ende die noed gods daer in die bi mirakel gheuonden wert.

Anno dm̄ M iij^c .l.

Grauen van hollant

Regnierden vij jaer

¶ Willem hertoch in beyeren der keyserinnen ontste soen was greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant vij jaer eñ van henegouwen nāder keyserinnen doot drie jaer Eñ hi had te wiue mechtelt des hertoghen heynricks dochter van lancaster wt enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese hertoch was seer ontsien van sinen vyanden. ende hi had oerloghe teghen dat sticht van vtrecht eñ teghen biscop jan van arckel Ende hi toech int sticht eñ lach voer dat huus te nyenvelt dat hem op ghegheuen wort eñ dat oerloghe wert ghesoent tusschen sticht eñ hollant Ende dese hertoch willem creech dat lant van huesden aen hollant want dat lant van huesden ende meer ander landen daer omtrent dat had van ouden tijden den cleefschen heren toe behoert. Ende die heren van huesden waren ghesproten van broeder scheydinghe wt den huse van cleue ende worden aen dat lant ghegoet Ende men hieltet van cleue te leen tot dattet die greue van cleeff dat leen den heer van huesden quijt schout ende beliefde dat den greue van hollant datment van hollant voert te leen houden soude Daer na soe was een heer van huesden ende hiet johan ende die en had gheen sonen mer hi had een enighe dochter die had te man greeff johan van saffenberch ende huesden bestarff op die dochter Ende greeff johan van

Gsaffenberch die vercoft dit lant van huesden den hertochinne van brabant vrouwe johanna Ende hertoch willem en woude dat nijt henghen dattet aen brabant bliuen soude wantet sijn leen was Eñ het wert daer na mit contracten ghemaect dat vrouwe johanna hoer ghelden eñ oncosten weder had eñ huesden bleeff aen hollant.

¶ Int jaer ons heren M ccc lviij georgij so wert dese hertoch willem greue van hollant sijnre sinnen bijster eñ beroeft so datmen settede in sekeren hoeden daer hi in bleeff xxx jaer tot dat hi starff.

¶ Die cabbelyaus parthye wouden die vrouwe hertoch willems wijff hebben tot ruwaert des lants Die hoecks parthye en wouden die vrouwe nijt hebben want si gheen kinder en had bi hertoch willem daer die heerlicheyt van hollant op comen mocht Mer si ontboden hertoch aelbrecht wt beyeren die des voerscreuen hertoch willems broeder was dat hi quaem in hollant eñ berechte sijns broeds heerlicheyt Ende als hertoch aelbrecht quam in hollant so wert ouerdraghen mitten ghemenen lande als dat hi ruwaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant eñ van vrieslant eñ hi soude sijns broeders wijff der hertochinne gheuen alle jaer tot horen liue xij^{m} oudeschilde eñ daer mede souden die parthyen beyde hoecks ende cabbelyaus mede versoent wesen eñ te vreden wesen dat si onlanghe hielden.

¶ Hertoch aelbrecht die sette heer jan van bloemensteyn vander baelyuscap van vrieslant eñ beualse reynolt des heren soen van brederoden Dit bolghen hem die cabbelyaus eñ si leyden laghen op castricommer sant inden dunen om den heer van brederoden eñ sinen soen doot te slaen Die heer van brederoden die hier nijt off en wist seynde sinen soen reynolt mit een deel lude om die baelyuscap te ontfaen eñ si quamen op castricommer sant doe braken die cabbelyaus wt horen dunen eñ runden tot joncheer reynolt Ende als hi sach dat si hem meenden so runde hi mitten sinen tot castricom inder kercken mer si beliepen daer in vanden aftersten die si doot sloeghen Die luden vanden dorp quamen tot ontset desen joncheer reynolt eñ den sinen so datter nijt meer off en quam op die tijt Doe dat gheschiet was een deel van die dat ghedaen hadden reden opt huus tot heemskerck dat heer wouters was vā heemskerck eñ een ander deel reden binnen delft.

¶ Daer na omtrent sinte martijns dach inden wijnter soe toch hertoch aelbrecht voer dat huus tot heemskerck om dat heer wouter dese ondadige lude op dat huus onthouden hadde Eñ van desen heer was hoeftman eñ maerscalck heer dirck van pallanen die na heer van asperen wert die daer voer lach xi weken lanck Eñ heer wouter gaff dat huus op in des hertoghen hauden eñ voer in zeelant te ghysel tot des hertoghen segghen.

¶ Ende binnen deser tijt alsmen noch voer heemskerck lach soe quamen binnen delft heer ghijsbert van nywenrode heer jan van kerue naem heynrick vand woert gherijt wijssen eñ ander veel lude tot viij^c man toe eñ toghen mit die poerters van delft inden haghe eñ sloeghen op des hertoghen vanghenisse ende namen daer wt die gheuanghen eñ brochtense binnen delft.

¶ Hertoch aelbrecht was op dese tijt in zeelant eñ als hi dit vernam datmen al dusdanighe foerberdye bedreuen had so toech hi inden haghe eñ ontboet alle sijn ridderen eñ knapen eñ lant eñ steden van beyden parthyen wt hollant ende wt zeelant eñ vrieslant dat si bi hem quamen inder heeruaert eñ hi toech daer mede voer delft des manendaghes te midvasten int jaer ons heren M ccc eñ lix eñ lach daer voer x weken lanck eñ ij daghen Heynrick vander woert eñ gherijt wijssen soen deden menighe auentuerlike scheermutsinghe int heer binnen deser tijt. Die hertoch dede daer op slaen die grote wercken daer hi die stadt mede stormē woude Die gemeent had gheern ghededinct eñ deden heer walrauen heer vā valckenborch die doe int heer tot hertoch aelbrecht ghecomen was heymelick bidden off hijt tot enigher dedinghe brenghen mocht Ende dese heer van valckenborch die maecte een dedinghe tusschen

Anno dm̄ hertoch aelbrecht eñ die stede van delft in deser manieren als dat si die stede souden op gheuen behoudelick hoer lijff eñ goet eñ voer hoer misdaet souden si gheuen lx^m

Grauen van hollant ouder schilde eñ die mueren soudemen neder werpen eñ graften vullen eñ in hondt jaren die mueren nijt weder op maken.

¶ Des quam hertoch aelbrecht in die stede des dijnsdaghes in die pijnster heylich

Regnierden daghe eñ alle die vreemde gasten die bleuen buten der soen eñ quamen wt der stede so si best mochten eñ behielden hoer lijff sonder heynrick vander woert die wort ghecreghen vanden kerck toern eñ wert onthoeft Ende heer ghijsbert van nywenrode eñ heer jan van caruena mit een van horen ghesellen eñ toghen opt huus te huesden daer si op beleghen worden Mer hoe si dedinghede mitten hertoch en weet ic nijt ende elck vanden steden die mosten een deel vanden mueren van delft neffens der eerden toe off breken.

¶ Inden jaer ons heren M ccc lxvi wert ghesticht die canosye tot leyden vā xiiij canoniken.

¶ Inden seluen jaer M ccc lxvi soe dede hertoch aelbrecht den heer van adinghen onthoefden in henegouwen ende seyde dat hi instrumenten had op sijn hoff off in sijn huus daer hi des hertoghen sloten mede of woude winnen daer veel onrusten of quā in henegouwen want die heer van adinghen liet na hem seuen broeders diet den hertoch also na brochten dat hi daer soen voer moste doen.

¶ Inden jaer M ccc lxviij so stichte hertoch aelbrecht tot sijnre ewigher memo-
rien een canonesye inden haghe opt hoff inder capellen daer in geprouent sijn xiij ca
noniken eñ mede voer des heren siel van adinghen.

¶ Int jaer M ccc lxxij starff vrouwe mechtelt vã voern Ende daer te voren int
jaer M ccc xlvi bleeff in een strijt voer ludyck die heer vã valckenborch heer wal
rauen vrouwe mechtelden man van voern.

¶ Int jaer M ccc lxxi starff vrouwe margriet van bry hertoch aelbrechts eerste
wijff.

¶ Int jaer M ccc xciiij so nam hertoch aelbrecht margriet van cleeff sijn leste
wijff.

¶ Inden jaer M ccc lxxxviij so began dat oerloghe tusschen arckel ende vyanen
dat langhe duerde.

¶ Int seluer jaer verbernde gorkom alte mael.

¶ Int jaer ons heren M ccc lxxxviij so starff hertoch willem d keyserinnen soen
tot kennout in henegouwen opten vijften dach vã aprille eñ hi wert begrauen tot
valencijn.

M iij^c lxxxviij

xvi jaer

¶ Aelbrecht hertoch in beyeren ende palsgreeff opten rijn keyser lodewijcks ander
soen eñ hertoch willems broeder was greue van henegouwen van hollant van zee
lant ende heer van vrieslant xvi jaer lanck Ende te voren had hi bi sijns broeders
tijden ruwaert van allen den landen geweest xxx jaer dat is te samen xlvi jaer Hi
had te wiue des hertoghen dochter van bryde daer hi bi wan katherine hertochinne
van ghelre willem greue van oesteruant eñ hertoch in beyeren johanna coninghin-
ne van beem aelbrecht hertoch in beyeren johan biscop tot ludyck margriet herto-
ghinne van bourgoengen eñ johanna hertochinne van oestenrijck Eñ hi had noch
na een ander wijff hiet oeck margriet eñ was een dochter van cleue hertoch adolfs
suster mer daer en had hi gheen kinder bi.

¶ Hertoch aelbrecht die had een ioffer lieff eñ hiet ioffer alijt van poelgheest die
had groot ghehoer bi hertoch aelbrecht Eñ greue willem van oesteruant en mocht
dit nijt wel liden dat hertoch aelbrecht sijn vader aldus verlieft was op dese ioffer
alijt Ende int iaer M ccc xcij des swoendaghes snachts na sinte matheus dach
doe wert dese ioffer alijt van poelgheest eñ willem kuser doot gheslagen inden haghe
eñ die den ondaet deden die toghen opt huus te altena bi wouderchem Ende her ⊕

⊕ toch willem greue van oesteruant die ruymde sijns vaders hoff ende toech tot des hertoghen bossche.

¶ Hertoch aelbrecht die toernde dit seer eñ gheboet heeruaert ende toech legghen voer dat huus tot altena dat hem op ghegheuen wert behoudelick hoers lijfs mer die handadighe waren voer e wech eñ en dorsten hem nijt verwachten Eñ dit was int jaer M ccc eñ xciij in julio.

¶ Hertoch willem greue van oesteruant die toech bi den coninck van vranckrijck int jaer van xciiij die hem veel eeren eñ vrientscappen dede want die coninck gaff hem sijn dochter te wiue eñ ouermits desen hilick eñ vriendelick ondwijs vãden coninck soe creech hertoch willem die vrientscap mit sinen vader hertoch aelbrecht eñ hi quam weder te houe.

¶ Int jaer ons heren M ccc xcvi so versamede hertoch aelbrecht so veel volcks wt vranckrijck wt enghelant wt henegouwen wt hollant eñ wt zeelant dattet ontalliken te segghen was eñ toech mit sinen soen hertoch willem ende mit allen dien volck in oestvrieslant ja al had hi nijt dan drie man wt elck scip ghenomen daer so had volcks ghenoech gheweest vrieslant mede te winnen alsoe veel schepen waren daer Ende als hertoch aelbrecht in vrieslant quam so streden die vriesen teghens hem eñ die vriesen verlorent Ende hertoch aelbrecht bleeff daer x daghen int lant eñ verwachte al dat hem comen mocht eñ verdestrueerde al dat lant eñ versloech al te groten volck eñ hi toech in sinte odulphus cloester daer hi dede den edelen greue willem van hollant sijn oem opgrauen die daer begrauen was eñ brochten inden haghe eñ dede hem daer begrauen inder capelle int hoeff mit eerliker wtuaert Ende hertoch aelbrecht quam weder in hollant mit groten seghe.

Anno dm̃

Grauen van hollant

Regnierden

¶ Int jaer M ccc xcviij so toech hertoch willem greue van oesteruant mit alten groten swaren heer van volck weder in oestvrieslant eñ belach stauerem mit machten eñ si gauen hem op eñ hi wan voert al vrieslant eñ besettet mit sijn ampt luden Ende oeck maecte hi daer som vanden vriesen ridders die hem onderdanich waren.

¶ Int jaer M cccc eñ een des daghes voer sinte bartholomeus auont doe ontseyde heer jan heer van arckel sinen lants heer hertoch aelbrecht van beyeren greue vã hollant eñ maecte een reyse op oudewater eñ meendet ghewonnen te hebben Mer het miste hem Ende doe toech hi voert in alblas eñ bernde daer ende veng daer veel arme lude eñ toech weder thuus mit seghe.

In dit seluer jaer quam hertoch aelbrecht van hollant die dit seer toernde desen homoet die die heer van arckel hem dede daer hi sijn ondersaet was sijn treserier gheweest hadde langhe tijt sijn raet eñ sijn leen man was.

¶ Item die heer van arckel had langhe treserier van hollant gheweest eñ had hertoch aelbrecht alte mael regiert Ende hi en had ĩ menighen tijden hertoch aelbrecht gheen rekenscap ghedaen Ten lesten woude hertoch aelbrecht rekenscap hebben eñ die heer van arckel en woude gheen rekenscap doen also langhe als daer sommighe in hertoch aelbrechts raet waren die hi daer wt hebben woude Doe liet hertoch aelbrecht alle des heren goede van arckel waermense wist toe slaen. Doe ghinck die heer van arckel eñ droech die heerlicheyt van arckel op den abt van sinte marien weerde eñ meende hi wout van hem te leen houden daer die heer van arckel qualic op besonnen was want gorkom eñ dat lant van arckel hollants bodem was ende hollants leen was eñ hollant toe behoert hadde eert ye heer van arckel creech want het had den greue van benthen toe ghehoert diet mit hilick van hollant creghen ende daer coftet die heer van arckel teghen.

¶ Int seluer jaer corts daer na dat die heer van arckel ontseyt hadde quam hertoch aelbrecht ende hertoch willem sijn soen greue van oesteruant doe dat koern op sijn schoenste stont eñ versochten den heer van arckel mit roue eñ mit brande ende verderfden dat schoenste koern eñ verderfden dat lant van arckel alte seer.

¶ Int jaer M cccc eñ twee vergaderden die grote vorsten hertoch aelbrecht van beyeren eñ hertoch willem sijn soen eñ greue adolff van cleue eñ vander marck mit veel ridderen eñ knechten eñ steden wt hollant. zeelant. mitter stadt van vtrecht. eñ toghen omtrent sinte janss dach mid zomer voer gorkom ende belaghen dat huus eñ stede daer die heer van arckel seluer binnen was daer seer vreselick aen beyden syden ghestreden wert eñ dat huus wert seer verderfft mit schieten dat nochtan die schoenste eñ starcste borch was diemen seyt dat beneden colen stont.

¶ Ende die van binnen gorkom quamen bi wijlen wt der stede eñ op een tijt venghen si die joncheer van brederode die die van dordrecht te baten quam doe hise in last sach Ende op een ander reyse venghen si heer florens van borselen eñ veel and goeder lude Dit belegghe duerde xxij weken lanck Ende hertoch jan van beyeren elect tot ludyck die dedinghet ende hertoch aelbrechts bannier stack op thuus wt wantet hem op ghegheuen was Mer die van arckel soude daer op bliuen.

¶ Int jaer M cccc iiij op sinte lucien dach starff die moghende prince hertoch aelbrecht van beyeren greue van hollant. zeelant. henegouwen. eñ heer van vrieslant eñ leyt inden haghe begrauen inder capelle opt hoff Ende hi regnierde so ruwaert so recht heer xlvi jaer Ende vrou margriet van bry sijn eerste wijff leyt oeck inder seluer capelle begrauen Ende vrou margriet sijn and wijff leyt ten jacopinen int cloester inden haghe begrauen.

¶ Willem hertoch aelbrechts soen was hertoch in beyeren greue van henegouwen van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant Eñ hi had eerst te wiue des conincs dochter van vranckrijck eñ starf jonck eñ hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi te wiue vrou margriet hertoch philips dochter van bourgoengen daer wan hi een dochter bi die jacoba hiet.

¶ Int jaer M cccc eñ vijf toech heer willem van ysendoern wt gorkom eñ wan wouderchem onversien bouen den vrede eñ bestant die die elect van ludyck ghede: dingt had eñ roefden eñ namen daer wt al dat si nemen mochten eñ voerdent tot gorkom want si en dorsten off en conden woudchem nijt houden want dat lant vā altena dat lant van huesden dat lant van dronghellen eñ heel zuytholland vlus hē opten hals souden ghecomen hebben Dese homoet verdroet hertoch willem eñ toech legghen voer haghesteyn Ende die biscop vā vtrecht voer euersteyn eñ laghen daer voer xxij weken eñ beyde wert op ghegheuen op sinte thomas dach Ende beyde die sloten eñ oeck die steden worden totten gronde toe neder ghebroken int jaer M cccc eñ vijff.

Anno dm̄ M iiij^c iiij

Grauen van hollant

Willem.

Regnierden xij jaer

¶ Die heer van arckel had enen soen hiet willem die hi had bi hertoech rey: nolts suster van ghelre Dese wast seer leet dat sijn vad hem aldus sette teghen so groten vorst om sijn ewighe verderff nisse Ende hoe qualick dattet hem ginc hi bleeff altijt in sijn quāde herdicheyt eñ joncheer willem van arckel maecte vrienscap eñ verbant hem mitten besten eñ rijcsten vā gorkom teghen den vāder om tot enicheyden te comen mitten hertoch vā hollant Dit vernam die heer van arckel ende toech tot gorkom mer men wouts daer nijt in laten Dit behaechde hem qualick eñ reet weder om eñ maecten vrienden wt om mit sinen soen te verenighen ende si worden verenicht Doe die van gorkom vernamen dat hoer joncheer ouerdraghen was mit sinen vad bouen dat hi hem ghe loefft hadde nijt mitten vāder te dedinghen si en souden daer bi wesen eñ mede in be: dedinct wesen dat also nijt en gheschiede Doe waren si seer begaen want si en moch ten nerghent hoeft wt steken om dat si teghen hadden hertoch willem den biscop vā vtrecht den heer van vyanen Ende oeck hadden si teghen hoer selfs heer eñ joncheer daerse hoer joncheer in ghebrocht hadde eñ lietse inden last Mer si hadden den borch eñ die stede in horen handen.

¶ Die van gorkom deden versoeken Aen hertoch reynolt van ghelre des ioncheren oem off hise mit gunste mochte verlijcken mit horen heer ende ioncheer En̄ die hertoech reynolt en wouts hem nijt bewijnden Doe si ghenen troest nerghent en vonden so worden sijs te rade dat si aen hertoch willem van hollantwou den doen ū soeken en̄ onder tasten off si tot enigher ghenāden mit hē comen mochten het waer mit soen off mit dedinghe. Hertoech willem die dit gheern hoerde wert mit die vā gorkom eensdat si hem in laten souden ende si souden hem ouer leueren dat slot ende die stede van gorkom ende dat huus ende die stede van lerdam Ende hertoch willē gheloefden hem in brieuen te ontheffen vanden heer van arckel en̄ vanden ioncheer sinen soen ende van allen last die hem off horen vrienden in enigher wijs daer of comen mocht off van enighen heren die hem des bewijnden mochten. ende wes last hem daer of quaem daer soude hertoch willem hoer hoefft off wesen ende dat eynde mit hem wtdraghen Aldus wert die heer van arckel verdreuen eerst van sinen soen Ende sijn soen wert daer na verdreuen van sijn ghemeent van gorkom ende vā leerdam Ende hertoch willem van beyeren ende van hollant wert ontfanghen ende gehult voer enen lantsheer tot gorkom ende tot leerdam int jaer van M iiij^c ende seuen corts na paesschen.

¶ Int jaer M iiij^c vij so wert hertoch ian hertoch willems broed die elect was van ludick verdreuen wt ludick om dat hi gheen priester werden en woude. ende die lukenaers koren enen anderen biscop ende was des heren soen van perwijss. en̄ hertoch jan van beyeren toech binnen maestricht daer hi xix weken binnen beleghen was vanden ludikers Daer screeff hi brieuen aen hertoch willem sinen broeder dat hi hem ontset dede. ende doe dit hertoch willem verhoerde so badt hi hertoch ian van burgoengen sinē swagher dat hi mit hem woude trecken ende helpen sinē broeder ontsetten.

¶ Hertoch jan van burgoengen woude gheern mit hem trecken. Mer off hi gheuanghen worde soe woude hi dat hertoch willem hem weder lossen soude. ende daer sette hem hertoch willem henegouwen voer te pande.

¶ Inden jaer ons heren dusent vierhondert ende viij. soe toech die edel vorst hertoech willem mit hertoech iohan van burgoengen sinen swagher ende mit veel edelre goeder heren ridderen ende knechten om heer iohan van beyeren den Elect van ludick te ontsetten Ende daer teghen quam die heer van parwijss mitten ludikers buten heyden tongheren inden velde Ende daer quamen beyde dese heren teghen een Ende daer quamt tot enen groten swaren strijde soe datmen daer street anderhalff vre lanck. Mer int leste verloren die ludikers. Ende die heer van perwijss die wort verslaghen mit vijff en̄ xxx dusent mannen ende acht hondert mannen wāt

die greeff van namen quam na van besijden int ludicse heer riden daer hi seer me-
de scheynde Dese bloedighe strijt geschiede op enen sonnē dach op sinte teclen dach
sess daghen voer sinte michiels dach.

¶ Int jaer M iiij^c ende vij op des heylighen cruus auont inden herst soe beclam
die joncheer van arckel gorchem ende wan die stede Mer dat huus nijt. hertoech
willem reet mit groter haest doe hijt vernam ende sloech hem neder voer gorchem
bi der borch die hi noch in hadde ende sijn ridderscap eñ steden van hollant die heer
van vyanen ende die stādt van vtrecht quamen bi hem legghen.

¶ Doe hertoech reynold van ghelre vernam dat die joncheer van arckel gorchē
in had Ende hertoech willem voer gorchem lach wert hi hertoech willems vyant
ende toech mit veel volcs tot gorchem wert om gorchem te ontsetten ende hi was
ghecomen tot spijck op enen cleyn halfmile na gorchem Mer hertoch willem hielt
hem noch stille mit sinen volck ende wachte op hem off hi yet naere ghecomen sou-
den hebben Mer hertoch reynolt toefde wat tot spijck ende toech sonder langhe toe
Anno dm̄ uen opten seluen dach weder om thuus wert. Ende doe hertoech willem dat slot
wel beset ende bewaert had toech hi oeck weder in hallant Ende die heer van arc
Greuē van kel ende die joncker sijn soen droeghen op ende gauen ouer in handen hertoch rey-
hollant nolt die stede van gorchem mitten landen van arckel eñ vander leede. Eñ hertoch
reynolt dede die stede van gorchem besetten ende daer wert eē oerloch tusschen hol-
Regnierden lant ende ghelre ende hollant had dat slot in. ende die ghelres die stede die seer teghen
een schoten ende veel leets malcanderen deden Ende dit oerloch stont lanck. ende d̄
wert seer tusschen ghesprokē om ter soeen te comē Mer hertoch willem en mocht
nyemēt onderwijsen ende had so begrepen hi woude gorchem weder hebben eñ heer
van arckel bliuen oeck wat hi daer om liden soude.

¶ Ten lesten wetret so verre ond̄ sprokē aen beyde den vorsten dat sijs beyde eens
worden in deser manieren Als dat hertoech reynolt van ghelre soude ouer gheuen
hertoech willem van beyeren die stede van gorchem mit alle dat daer toe behoerde
Eñ hertoch reynolt soude die joncheer van arckel sinē neve al so goet hebben dat
hi quijt schelden soude ende ouergheuen alle aenspraeck recht ende toe segghen dat
hi had aen dier heerscappie van arckel ende vanden lande vander lede ende van allē
besterften die hem vanden heer van arckel sinen vāder daer of besteruen of aen co-
mē mocht Ende hertoch willem soude hertoch reynolt dan versekeren als dat ghe-
sciet waer weder te geuen tot redeliken tijden te betalen hondert dusent vrancrijcse
cronen ende daer mede soude beyde vorsten ende die joncheer van arckel mit haren
hulperen aen beyden sijden ghesoent wesen sonder die heer van arckel soude daer

buten blijuen Ende dit word aldus alst voerscreuen is tot wijlck wt ghesproken ende voldaen aen beyden siden. ende die joncheer van arcktel scout quijt ende gaff ouer alst voerscreuen is ende hertoch reynolt die ontfenc die ghelden. Ende hier mede was gheheel al ghesoent. en dit geschiede int jaer M iiij^{c} en xij opten xxviij dach in julio Aler die heer van arcktel bleeff ongheseent en hertoech willem wort ghehult to gorkom ende te lederdam tot enen rechten ewighen erff heer.

¶ Ende doe hertoech reynolt in die lande van ghelre quam ouerdwech hi mitten heet van arcktel ende mitten joncheer sinen soen van dat hi gorkom ouer ghegheuē hadde ende gaff den heer van arcktel dat huus tot open mit datter toe behoert ende daer sesthien halven dusent rijnsche guldens wt ter tollen tot lobeeckt jaerlicx te bueren Ende hertoch reynolt gaf den joncheer van arcktel sinen neue die heerscap: pie van bozne mitten lande ende heerlicheyt die daer toebehoerde. ende hier voer sou de hertoch reynolt die hondert dusent cronen behouden.

¶ Daer na dede hertoch willem dat huus te gorkom off breken ende begreep binnen der stede een hozn vanden stede op die merwē ende maecte daer een huus daer hi altijt te water wt ende ī mocht ende daer hi die stede altijt mede machtich was

¶ Int iaer M iiij^{c} ende xv wert die heer van arcktel ghevanghen in brabant en wert tot seuenberghe ghebrocht ende voert in holkant die hertoch willem veel beseheyts seyde van een opset datter ghemaect was om hertoch willem heymelick te vanghen ende hertoch reynolt te leueren doe si beyde vyanden waren Ende dat selue seyde hertoch reynolt hertoch willem toe. doe si bi een waren inder velue en versoent waren.

¶ Int jaer M iiij^{c} ende xvi leyde hertoch willem den heer van egmont enē dach van recht vā liue ende van goede Ende die heer van egmonde en quam nijt Ende hertoech willem verrolchde hem voert ende verwan hem van liue ende van goede Ende hertoech willem seynde voer yselsteyn ende dede dat eyschen die stede mitter horch dat hem gheweyghert wert.

¶ Inden selven jaer omtrent sinte marie magdalenen dach seynde hertoech Willem een deel van sijn volck voer yselsteyn ende die hertoech bleeff tot schoenhoven ende woude voert mitter macht voer yselsteyn. Die jonckheer van gaesbeck die heer van aulenborch ende heer iohan broeder tot vyanen des heren naeste maghen van egmonde die arbeyde seer om dedinghe ende het wert ghededinghet Alls dat die heer van Egmonde ende heer willem sinen broeder souden riden wt yselsteyn behouden hoer rede haue die si daer binnen hadden ende blijuen wt den lande van holland ende wt den lande van zeelant ende en souden daer nijt weder in comen ten waer bi hertoech Willems consent en goetduncken Ende die heer van egmonde

soude quijt schelden ende ouer gheuen alle recht ende toe segghen dat hij had aen den huse ende stede ende heerlicheyt van yselsteyn tot hertoch willems behoef Ende hertoech willem soude den heren vā egmont jaerlicx doen wt reyken tot euighen dagē hem ende den sinē te betalen twee dusent oude schilde ende heer willem sijn broeder sess hondert cronen iaerlicx ende der vrouwe van egmonde hoerre tweer moeder viij^c cronen tot horen lijftocht Ende dit wert aen beyden bebriefft ende gheseghelt ende het gheschiede. ende hertoech willem nam die borch ende die stede in ende wert daer ghehult.

¶ Daer na ontboet hertoech willem al sijn heren ende sijn ridderscap ende alle sijn steden bi een ende gaff hem tekennen also als hi ouer vijftich jaer out was ende hi nijt dan eē enige dochter en had die hi ghehiliet had aen des conincs soen vā vrancrijck ende si noch ionc was ende een vrouwe persoen was off sijns ghebraeck dat si sijn dochter hielden voer hoer rechte lants vrouwe ende hoer hulpe ende bijstant dede also verre als hij gheen wittachtighe manlick gheboert achter en liet ende dat si niement inden lande off heerlicheyt en lieten comen off ontfanghen dan sijn enige erff dochter die dan hoer rechte gheboren erff lantsvrouwe was ende haer deden als si schuldich waer te doen ende dat si hem dat louen ende bezeghellen woude daer die ridderscap mitten steden hem op berieden ende gauent duechdelick ende vriendelick ouer ende woudent seer gheern doen ende beloefden ende bezeghelden dat trouwelic ende wel te houden.

Anno dm̄

Greue van hollant

Regnierden

¶ Int jaer ons heren M iiij^c ende xvij dijnsdaghes in die heylich weke wert die hertoch van toreynē ende dolphijn van vrancrijck was die hertoch willems dochter had vergheuē mit enen nywen panser dat hi aen toech d̄ hi riden soude in vrancrijc om die croen aen te nemen want die coninck seer cranck lach ende hi ontboden was ende bleeff doot tot parijs daer hi begrauen wert.

¶ Int seluer jaer van xvij wert hertoch willem sieck aen sijn been dat hem swellende wert eñ hi lietet snyden ende dat been arghede alle daghe dat die hertoghe hem dede berechten mit goeden voersien ende sterff opten laetsten dach van mey int jaer van xvij ende wert begrauen in henegouwen tot keenhout Ende hi regnierde xij. jaer ende vi maenden in groter eren ende moghentheyt.

¶ Jacoba hertoch willems enighe dochter wert hertoghinne in beyeren greuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vriesslant mit groter tribulacien xix jaer lanck si had eerst te mā des cōmes soen van vrancrijck die staerl hiet ende was hertoch van toreynen ende na dolphijn van vranckrijck ende daer en had si gheen kijnder bi daer nae had si hertoch jan van brabant te man ende daer en had si oeck gheen kijnder bi Ende daer na had si den hertoch van ghloucester des cōmes broeder van enghelant ende daer en had si oeck gheen kijnder bi.

¶ Optien xi dach na dat hertoch willem sterf ende was optien heyligen sacraments dach so quam heer willem van egmonde des heren broeder van egmonde ende creech heymelic die stede van yselsteyn in ende die borch mēde Dit vernam die joncheer van brederode ende die joncheer van montfoerde ende die stadt van vtrecht ende van Amerssfoerd ende togen mitter haest voer yselsteyn ende die steden van hol-
lant quamen corts alle Ende heer johan van beyeren die elect van ludick hertoch willems broeder die quam oeck voer yselsteyn leggen bi sijnre nichten vrienden Ende het wert ghededinghet dat heer willem van egmonde mit sinē vreemden gastē wt toech so si in ghecomen waren ende dat slot ende die stede op gaff inder vrouwen

handen van hol-
lant Ende die vā
yselsteyn die ghi
gen i mijns vrou-
wen genaden vā
hollant Ende die

M iiij^{c} xvij

xix jaer

van vtrecht ende van Amerssfoerde die wert ghegunt ende ghegheuen dat slot die poorten ende muren van der stede horen wil mēde te doen Ende doe braken die van vtrecht ende van amerssfoerde dat slot poorten ende muren neder ende branden alle die stede sonder die kercken ende dat cloester Ende dit gheschiede int jaer M iiij^{c} ende xvij omtrent sinte peters ende sinte pauwels dach.

¶ Doe yselsteyn op gheghreuen was corts daer na soe quam die hertoghinne vrou iacob mit hoer moeder wt henegouwen in hollant daer si eerlick ontfanghen wert ende wert in alle steden ontfanghen ende ghehult voer een recht lantsvrouwe sonder te dordrecht alleen.

¶ Int jaer ons heren dusent vierhondert ende seuentien des denredaghes na sinte elizabetten dach quamen binnen gorkom die heer van egmonde mit veel vā des joncheren vrienden van Arckel daer hi hulpe toe hadde van binnen van die goet arckels waren ende der vorstinnen vrienden van hallant mosten willen opt slot doe die joncheer vā arckel ūnam dat die heer van egmonde binnē gorkom was dede hi bieden inden lande van gelre ende houen inden lande ende inden stichte vā ludick

om volck ende hulpe om bi hem tot gorchem te comen eñ hi toech binnē gorchem
Die vorstinne vrou iacob die verdroet dit seer van die van arckel eñ van egmō:
de ende woude hoer vrienden die opt slot laghen ontsetten ende vergāderde groot
volck wt hollant ende wt zeelant Ende die stādt van vtrecht ende van Amers:
foerde die dienden hoer mede. ende mit allen desen heeren ende ridderscap ende volc
dat sij doe vergādert had so toech si seluer mede voer gorchem om hoer vrienden te
ontsetten ende quam op dat slot mit horen ridderscap doer die water poert die aent
slot stont aen die merwen syde

¶ Die stādt van vtrecht ende vā amersfoerde die noch inden scepen waren brakē
die water poert op groter ende wijder dan si was ende braken noch een gat inder
mueren daer si ruum mitten volck doer mochten eñ quamen also binnē dat noch:
tan wonder was Want die joncheer vā arckel had doe wel binnen gorchem xxxv
hondert goeder ghewapent Ende die joncheer van arckel had een graft doen gra:
uen inder stede tusschen dat slot ende der stede om dat si hem vanden sloet nijt lichte
lick oueruallen en souden.

¶ Mer der vorstinnen volck mitter stādt van vtrecht eñ van amersfoerde traden
Anno dm̄ vlussche vāden sloet ende ouer die graue mit ontwonden bannieren ende wouden
ter stede wert in aen die luden stoutelick Die joncheer van arckel stont mit sinen
Graue van hollant hoep in een straet tegens dat huus mit ontwonden bannieren eñ saghen dat volck
ouer die grauen comen ende der vorstinnen volck tradt stoutelick aen totten ludē
Als die joncheer van arckel dat sach tradt hi stoutelick mit sinen volck aen hē
Regnierden teghen eñ wert manlick ende stoutelick aen beyden siden ghestreden dat seer swaer
was ende daer wert seer ghedronghen ten laetsten dat som van des jonckeren volc
die achter waren bogonden te wijken ende veel ghinc daer lopen Ende der vorstin:
nen vrienden wonnen den strijt Eñ daer bleef doot aen die arckelsche side die jonc
heer van arckel die doe ridder gheslaghen was die ioncheer van petersom ioncheer
ott van bueren ende menich edel ende onedel man Ende daer worden gheuanghen
die greue van verrenborch ioncheer Alaert van bueren die heer van egmonde die
heer van milindonc. die greue vā vborghen. die heer van poyroyen. heer heinrick vā
homoet. die voecht van waelsdorp. heer dirck vā lienden. heer willē vā ysendoern
heer aernt van oerdinghen ende heer raes sijn broeder. heer aernt van traenheyt.
heer dirck van hemmen. heer aernt van caler. die ioncker vā batenborch die ionc:
ker van aerslet ot van bueren Aernt van egmonde. iohan van heteren. iohan van
eyn. ende daer toe menich edel eñ onedel man die hier nijt allghenoemt en sijn tot
dusent toe. ende oeck bleef daer aen die arckelsche side ouer dusent doot Ende vā:
der vorstinnen side bleef doot ioncker walrauen van brederode die doe ridder ghe:
slaghen was daer die vorstinne veel aen verloes ende dat gheschiede bi versumenis
se van sijn selfs knechten Eñ dese strijt gheschiede int jaer ons heren M iiij^c. ende

xviij opten eersten dach van decembr.

Hertoch jan van beyeren die elect van luydick was die gaff dat bisdom van luydick ouer en̄ nam een wijf des hertoghen dochter van lutselenburch hertoch anthonigs weduwe van brabant Ende hi woude mit hulpe van die van dordrecht hollãt ende zeelant sijnre richte ontweldighen ende hi toech in dordrecht.

Corts nae den strijt van gorkom wert wersproken dat men die vorstinne een man gheuen soude die hoer ende hoer landen beschermen mocht ende wert ghesloten op hertoch johan van brabant die hoers oems soen was also verre als die paeus consentierde Ende dit hilich wert ghesloten bi consent hertoch jans van burgoẽgen hoer oem ende der ouder vrouwe van hollant hoer moeder Mer hertoch iohan van beyeren hoer oem had lieuer ghehadt dat si sonder man gebleuen had so had hi die landen moghen houden Ende alsdo wert hertoch iohan van brabant van sijns wijfs weghen greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vriesland.

¶ Inden seluen jaer van xviij lach hertoech jan van beyeren in dordrecht. en̄ die van dordrecht hadden hem in ghehaelt ende ghehult ende ontfangen voer enẽ lantheer houen dat si den hertoch beloeft ende bezeghelt hadden dat si bi sijn dochter blijuen ende leuen ende steruen soude als sijns ghebraelde Ende die van dordrecht mit hertoch jans volc die deden vast groten scade opt water den coopluden dat hertoch iohan verdroet van brabant van sijns wijfs oem Ende hi dede verboden aen hertoech iohan van beyeren dat hi wt sinen lande toghe ende liet sijn onderzaten ende ander coepluden mit vreden ende onghescadicht ende onghemoyt dat hertoech jan van beyeren nijt doen en woude en̄ screef hem seluen voert aen dat hi voer die tijt nye ghedaen en hadde ende screef hem greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vrieslant Ende vermat hem die heerlicheyden der landen voerscreuen sijn te wesen en̄ screef aen sommighe steden van hollant te dordrecht bi hem te comen ende hem daer reteninghe te doen van des der greeflicheyt toe behoerde en̄ die van dordrecht ende die gasten die daer in laghen die toghen vast wt ende in en̄ namen al dat si crighen conden te water ende te lande alle die hertoch jan nijt obedieren en wouden.

¶ Dit verdroet hertoch jan van brabant ende dede maken twee blochusen een beneden dordrecht ende een in papendrecht ende hertoch jan van brabant die quam mit veel volcs wt brabant en̄ mit een deel steden wt hollant en̄ beleyden dordrecht mer si en conden hem nijt ghedoen En̄ hertoch jan van beyeren was al binnen dordrecht Ende die brabanders ende die steden van hollant die toghen weder van dordrecht ende besetten die blochusen mit veelt volcs Ende als die steden van hollant

ende die brabanders wech waren so wonnen si beyde die blochusen dat een sonder arbeyt ende dat ander in papendrecht stormender hant daer veel volcs doot bleef van beyden siden Ende joncheer Adriaen die bastaert van hollant die wert daer op verslaghen mit al sijn volck dat hi daer op hadde En̄ inden seluen jaer vā xviij op sinte victoers dach so creech hertoch ian van beyeren die stede van rotterdam in daer hi seer mede ghestijft was Want hi had nv dordrecht rotterdam en̄ den briell in daer hi hollant ende zeelant seer mede bedwanc.

¶ Inden jaer ōs herē M iiij^c en̄ xix omtrent jaers dach soe quam ī hollant philips die moghende prince hertoech iohanss enighe soen van burgoengen om wat goets te dedinghen tusschen desen tween hertoghen ende dat oerloghe ende twist neder te legghen Ende daer wert een dachuaert ghemaect tot wouderchem omtrent vastelauont ende het wert versoent mit gunsten ende mit minnen ende wtghesproken in deser manieren Als dat hertoech ian van beyeren soude hebben meer dan hē sijn vāder sijn heer ghegheuen had die stede van dordrecht mitter baelyuscap ende dijckgreefscap van zwthollant ende die stede van rotterdam En̄ die stede van gor

Anno dm̄ kom mitten lande van arckel ende lederdam mitten lande van lede mit allen horen toebehoren als die heer van arckel te hebbē plach Ende alle dit soude hi te leen hou

Greuē van hollant den vander greeflicheyt van hollant als hi sijn and goedē te leen hielt Voert wert hertoch ian van beyeren noch toe ghescyt dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ghemeen te hebben mittē hertoch van brabant

Regnierden vijff jaer lanck ende souden die raden ende weten ende tresorier ghesamelick setten Ende die stādt van vtrecht ende van amersfoerde worden mede inden soen ghesey: Ende vrou iacob toech mit hertoch iohan horen man in brabant.

¶ Bouen deser soenen wert die van Vtrecht ende van amersfoerde noch groten scade ghedaen daer si om veruolchden aenden hertoch van brabant en̄ aen hertoch ian van beyeren ende si en creghen gheen rechtinghe Ende die stede vā leyden wert oeck seer ghescadicht ende veel ander ridderscap die vander hoecss parthien hieten worden seer verdruct vanden heer van egmonde en̄ van heer gherijt van hemskerc ende ander Also dat int jaer M iiij^c ende xx opten xviij dach in Aprille ontseyde biscop frederick van blanchenhem ioncker willem van brederode die borchgreue van leyden die heer van montfoerde heer ian van heemsteden mitter stādt van vtrecht ende stede vā leyden ende stede van amersfoerd ende meer ander ridderen en̄ knechten ende goeder lude Ende worden vyant des heren vā egmonde heer gerijts van heemskerck ende der ballinghen die wt leyden verdreuen waren ende allen den ghenen die dese stijfde of stercken of holpen En̄ die biscop mitter stādt van vtrecht seynden v^c ghewapent binnen leyden.

Hertoch johan van beyeren die wert ghehult tot veel stede ī hollant in zeelant ende in vrieslant als ruwaert des lants. ende het begonde alte quaet te werden tusschen den sticht van vtrecht ende hollant Eñ int jaer M iiij^c ende xx inden somer so vergaderde hertoch ian van beyeren veel volcs ende ridderscap ende steden ende beleyde die stede van leyden ix weken lanck daer grote scade gheschiede aen beyden siden Mer het wert ghededingt dat alle die vreemde gasten wt souden trecken so sij inghecomen waren Ende die borchgraue mitten ghemeent hulden hertoch ian van beyeren.

Int seluer jaer vā xx so lach heer dirck vand merwen opt slot tot sinte gheertruden berghe mit hondert ghesellen ende hielden dat slot xxiiij weken. ende binnen deser tijt scoten die wt der stede seer op dat slot Ende heer dirck seyde hem woude si hoer scieten nijt laten hi soude dat vuer inder stadt schieten. si en lietens nijt Ende heer dirck scoet dat vuer inder stede op sinte lambrechts auont daer die stede ende die kerck meest al mede verbrande Ende het wort ghededingt dat heer dirck mit sijn ghesellen vanden sloten toech ende die steden toghen weder thuus.

Inden jaer M iiij^c xxi op sinte Elizabetten nacht soe was alte groten storm ende alte groten vloede van water Als dat die zee dijck van zwthollant in brack daer veel volcs verdrencte. ende dat alte scoen rijcken lant was daer alte groten schade gheschiede Want in dat lant woenden alte veel goeder treflijcker ridderscap Ende veel schilt boertigher lude die all verderff ontgoet ende verarmt worden eñ mosten van armoede vten lande rumen ende mosten trecken dienen ende veel moster broot bidden dat grote rijcke lude gheweest hadden want dat lant bleeff voert ridende ende onghedijckt ende kercke slote eñ husen eñ menich schoen ridder woeninghe die verghinghen te nijt mitten water.

Inden jaer van xxi als hertoch ian van beyeren vijf jaer ten eynden begonnē te comen so quam hertoch ian van beyeren ende hertoch ian van brabant heymelic bi een Ende die hertoch van brabant verlenghede hertoch jan vā beyeren noch vij jaer dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ꝛc̄ ende gaf hem mede die stede van Antwerpen mitter mercgreefscap te regieren ende herentals mede Vrouwe iacob die hertochinne die dit seer verdroet datmen hoer vāderlicke erue aldus wech zeghelde ende si daer wt ghewesen wert vanden ghenē diet hoer soudē hebben helpen houden was seer qualick te vreden Ende toech wech vanden hertoch van brabant ende si en meende nijt meer bi hem te comē want hoer wert gheseyt ende bij ghebrocht dat si mit gode den hertoech van brabant nijt hebben en mocht want hi hoer oems soen was. si vant dat die paeus nijt ghedispensiert en hadde bi aenbrenghen van sulcker naerre maesscap ende protesteerde dat. dat si daer om

bi den hertoch van brabant nijt sculdich en was te bliuen eñ om meer ander punten wil Die hertoch van brabant dede hier op appellieren Mer het wort versuumt dat hi die appellacie nijt na recht veruolcht en had Ende aldus scheyde vrou jacob vanden hertoch van brabant.

¶ Die brabanders en wouden dit nijt ghehenghen dat hertoch ian van beyeren in brabant enich regiment soude hebben Ende hi maectē den greue van simpol des hertoghen broedor van brabant ruwaerd van brabant Eñ het verdroet hem dat syn nicht vrou jacob aldus lelick ende ongodlick wt den horen ghewijst wort ende soe onredelick mit sijnen broeder om ghegaen wort ende hi wert hertoch ians vyant van beyeren.

¶ Inden jaer M iiij^c ende xxij so wert vrou iacob gheraden dat si enē anderen mānemen soude Ende daer wert ghesprokē tusschen den hertoch van cloucester des conincs broeder van enghelant ende vrou iacob. ende dat hilick wert ghesloten alsoe verre als die paeus dat dispensierde vanden hertoch van brabant Ende oec so waren si eerst lit maech. Die coninck van enghelant seynde te romen grote heren die dat volbrochten ende die dispensacie creghen ende dat hylick ghinc toe Ende die

Anno dñi

coninck van enghelant beloefde vrou iacob dat hi haer in hollant ende in hoer and landen helpen soude dat sise vrilick weder besitten soude Ende aldus nam si den hertoch van cloucester.

Greue van hollant

¶ Die hertoch van cloucester des conincs broeder van enghelant die meende Hij was nv heer van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende

Regnierden

hi toech mit vrou jacob die hertoghinne in henegouwen. ende aldaer wert die hertoch van cloucester ghehult ende ontfanghen. ende doe wert grote oerloghe tusschen brabant eñ henegouwen Mer die brabanders creghen henegouwen weder. eñ die hertoch van cloucester die toech weder in enghelant om hem te stercken.

¶ Ende als die hertoch van cloucester in enghelant was so bleeff vrou jacob in henegouwen. eñ het ghinc hoer al contrari in henegouwen als dat si tot ghent toech leggen. ende die van ghent gauen hoer een goet vry vast gheley. ende beloefden hoer vry te veylighen altijt tot wat plaetsen dat si wesen woude Eñ als si van berghen in henegouwen scheyde om tot ghent te comen doe was op hoer ghelaecht om hoer te vanghen Mer onder weghen so quam onuersiens riden die prince van araengē mit vijff hondert peerden ende die werts ontwaer ende hi brochtse veylich binnen ghent.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c ende xxv opten dertiendachs auont so sterf hertoch jan van beyeren die menich verdriet den landen ghedaen had ende bi hem gheschiet was Ende hi leyt begrauen te iacopinen inden haghe.

¶ Hertoch johans vrienden diet in hollant ende in zeelant mit hem begrepen had:
den teghen hoer rechte lantsurouwe die waren bedroeft eñ beducht dat die hertoch
van cloucester mitter vrouwe van hollant mit macht in hollant ende in zeelant co:
men soude ende sochten troest aen den hertoch van brabant eñ brochtent daer toe
dat si den hertoch van brabant in hollant eñ zeelant brochten hoe sieck dat hi was
ende wert ghehult ende tot enen heer ontfanghen tot haerlem tot leyden tot delfft
tot amsterdam ende tot anderen steden Ende hij beual den ioncheer van gaesbeck
dat lant te bewaren ende ruwaert daer of te wesen. ende heer willem van egmonde
maecte hi tresorier Ende hi toeck voert in zeelant ende daer wert hi oeck ghehult
sonder tziericzee die wouden hem beraden Ende die ridderscap van hollant eñ van
zeelant die vander cabbelyauscher perthye waren die hulden hem mitten stede.

¶ Die Ridderscap vander hoecscher parthye die wt hollant eñ wt zelant verdre:
uen waren die waren in henegouwen bi vrou iacob Eñ ouer droeghe so dat si scoen
houen begrepen dat doe der ouder vrouwe vã hollant toe behoerde in duwarie Ende
tot schoenhouen wert gheseynt florens van kijfhoeck mit een deel goeder mannen
ende daer quamen vlusche veel ridderen eñ knechten eñ cloecker mannen in scoen:
houen ende si belaghen dat slot ende wonnen opten eersten nacht tfoerborcht van
den slote Ende opt slot was casteleyn willem van colster ende bi hem aernt beylinc
mit meer ander. Ende si gauent slot op behoudelic hoer lijf eñ goet sonder aelbert
beylinc die wert leuendich begrauen buten scoenhouen op enen molen werff.

¶ Ende int selue jaer van xxv so wert scoenhouen beleghen in die vasten. eñ daer
laghen voer die ghemeen stedẽ van hollant zeelant ende vrieslant mitten ioncheer
van gaesbeck als een ruwaert der landen voerscreuen sonder tziericzee der goude
oudewater ende den briel dese saten stil: ende en onderwonden hem nijt ende dit
beleg duerde xxiiij weken lanck binnen welcke belegghe die in scoenhouen laghen
mit die in woennende poerteren menighe stoute reysen deden hoe wel dat si beleghen
waren Ende toghen voer rotterdam ende namen daer scepe wt der hauen eñ voer:
dense die leck op ende vochten hem daer doer. ende die van rotterdam verloren hoer
bannier daer. ende hoer scout diese droech wert gheuanghen Ende ten laetsten soe
quam hertoch adolph van cleue eñ dedinghede een bestant tusschen beyden sess we:
ken duerende Also toghen die steden weder thuus van scoenhouen.

¶ Int seluer jaer so versamade hertoch philips vã burgoengen ende hertoch jan
van brabant te berghen in henegouwen ende ouer droeghen mit malcanderen dat
hertoch philips soude wesen ruwaert van hollant van zeelant ende van vrieslant
Ende hertoch jan van brabant soude henegouwen houden Eñ vrou jacob en wert

nijt toe ghescict Ende men deylde aldus hoer vaderlike erue ende men gaf hoer nijt ende si lach tot ghent. ende doe wert heymelick ouer draghen datmense van ghent ontbieden soude te rijsel te comen ende si wert ontboeden Ende si wert heymelick ghewaert. quaem si te rijsel datmense opt casteel legghen soude daer si al hoer leuē bliuen soude. si liet luden dat si te rijsel wert woude trecken tot hoer neve van burgoengen ende si nam cort beraet mit horen vrienden ende dede een gheruft sprenghen int hoff daer si lach dat si des tsauonts baden woude ende bleef so heymelick in hoer camer mit die si hebben woude. ende clede hoer mit manss cleder die snode waren. eñ quam van dien auont also onbekent buten ghent daer twee luden hielden te peerde ende hadden noch een ledich peert daer si op sat ende reden also voert haestelick alle den nacht ende quamen des morghens vroech voer antwerpen opt veer ende sceepten daer ouer ende hadden daer een wagen wel ghespannen daer si op saten eñ reden so haestelick ende quamen des tsauonts tot wouderchem ende doe voert tot hoekelem ende so voert ende quamen des morghens te ix vren tot vyanen. eñ toech voert tot scoenhouen bi horen vrienden diet soe ionckerlick ghehouden hadden diese seer vriendelick ontfenghen ende huldense Ende van daer tot oudewater diese

Anno dm̄ oeck hulden Ende van daer ter goude diese eerlick ontfenghen eñ huldense oeck.

Greue van hollant

Corts daer na so quam die moghende vorst hertoch philips van burgoengen in hollant tot rotterdam eñ liet hem hulden tot dordrecht tot haerlem tot leyden tot delft tot Amsterdam ende tot meer ander steden als ruwaert der landen daer noch tan hoer rechte vrouwe hertoch willems enighe dochter noch leuede Ende selue in-

Begnierden

den landen was. ende daer rees een groot oerloghe tusschen vrou jacob mit scoenhouen ende der goude eñ oudewater vyanen montfoerde eñ mitten sticht van vtrech aen die een side Ende die hollantsche eñ zeelansche stede aen die ander side mit horen hulperen.

Int jaer M iiij^c xxvi so quam die heer van falbat mit veel engelschen mit veel scepen in scouwen in zeelant ende meende zeelant te winnen: alsoe alst die hertoch van cloucester behilict had mit vrouwe jacob Ende daer teghen quam hertoch philips van burgoengen mit sommighe vanden steden wt hollant ende street teghens den enghelschen bi brouwershauen op sinte ponciaēs auont Eñ die heer vā haemssteden mit sinen vrienden die waren mitten enghelschen Mer die hertoch van burgoengen wan den strijt ende daer worden verslaghen heer coste van haemstede heer jan van renesse. heer ian van hoenpijl heer andries van walims jacob van borselē heer claes soen ende menich ander edel ende onedel Eñ daer wert gheuanghen die heer van haemsteden mit menighen anderen.

¶ Inden seluen jaer van xxvi opten vierden dach in Aprill soe toech vrou iacob van hollant mit schoenhouen der goude oudewater ende mit die kermelander ende mit een deel vten sticht van vtrecht voer haerlem daer si voer laghen vier weken Ende binnen haerlem lach als capyteyn heer Roelant van wtkercken Ende die voer haerlem laghen die branden meeste deel al die molen ende husen off. die butē der poerten van haerlem stonden Ende hier teghens bereyde hem heer ian van wtkercken mit pickaerden ende vleminghen ende oeck mede veel hollanders ende zeelanders ende sijn ghecomen tot leyden ende meenden vrou iacob van haerlem te verdriuen Mer doe dit vrou iacob mitten horen ůnam so toghen si haestelick van haerlem eñ quamen tot alphijn opten rijn bi leyden ende daer ghemoete hem dat volck dat binnen leyden vergādert was ende daer rees enen groten strijt eñ vrou iacob was selue inden velde Ende daer waren ridder gheslagen van vrou iacobs sijde heer ian van wassenaer heer ian van langheraeck heer heinric van cranenborch heer Euert die bastaert van hollant heer dirck vand merwijn heer gherijt van poelgeest heer aernt vā ghent Eñ daer worden omtrent v^c mannē ůslaghen eñ lxxxv poerters van leyden Eñ dese strijt gheschiede op mey auont des morghens vroech Eñ vrou iacob toech mit seghe inder goude.

¶ Inden seluen iaer waren vergādert die van haerlem mit hoer bannieren ende daer quamen hoer teghens enighe heren die binnē der goude laghen mit vrou iacob ende si vochten teghens die voerscreuen steden bij alphen ende wonnen den stede hoer banniere aff ende sloeghen ende vinghen veel volcs Ende daer waren vi off vij riker mannen van amsterdam ghevanghen die hoer sekerheyt lieten varen ende en quamen nye in.

¶ Inden jaer M iiij^c xxvij so quam hertoch philips van burgoengen eñ beleyde seuenberghe in enen herden wijnter xiiij weken lanck Eñ die ghemeent van seuenberch wert tweedrachtich teghen den heer van seuenberghe Eñ daer om most die heer van seuenberge een dedinghe aen gaen dat hem van ghenen noot gheweest hadde. des si eendrachtich gheweest hadden van binnen Ende die ghemeent ontfengen den hertoech van burgoengen voer enen heer behoudelick hoer lijffs ende goets eñ hoer rechten Ende die heer van seuenberghe mit sinen vrienden ende vreemden gasten toghen wt so si in ghecomen waren Mer op wat vorwaerde dat die heer van seuenberghe sijn stede ende slot ouer gaff dat laet ic staē Mer die heer van seuenberghe beclaechde hem seer datmen sijn vorwaerden nijt en hielt ende most dolen ende sterff in armoeden.

¶ Int jaer M iiij^c xxvij in die heylich weke sterf hertoech ian vā brabant daer na int selue jaer wert hertoch philips van burgoengen ghehult in hollant ende in zeelant als ruwaert ende recht oer der landen sonder die van scoenhouē der goude ende oudewater die bleuen bi vrouwe iacob hoer rechte lantsvrouwe.

Inden seluen jaer so wert vyant die hertoech van burgoengen des ghestichts van vtrecht ende die hertoch van burgoengen dede een alte groten scip maken tot amsterdam datmen die katte hiet oft een blochuus gheweest hadde Ende dat dede hi sette voer die Eme dat hi dat sticht daer mede dwinghen soude ende dit was in enen herden wijnter. ende daer lach dat sticht mit een groot heer van volck op die eme voer die katte so dat si die een side vander kat seer sceynden mit scieten vā bussen Mer doet begonde te doyen so dreyde die kat om mitten yse ganck ende die ander side quam voerstaen. ende die op die kat laghen ende wisten anders nijt dan si ghedrenct soude hebben. ende die stichtse sagen dat die kat also draeyde so meēden si datse also ghemaect was datmense also dreyen mocht Ende doe brakē si op ende toghen thuus. ende in desen tijden sterff die hertoch van cloucester.

Inden jaer ons heren M iiij^c xxviij opten iiij dach in meye soe worden ūsoent die hertoch van burgoengen ende vrou iacob van hollant Ende is mitten hertoch van burgoengen hoeren neue ghetoghen in henogouwen in hollant in zeelant in vrieslant Eñ heeft den hertoch van burgoengen doen hulden ouer al als ruwaert

Anno dñi

ende recht oer der landen. ende cort daer na int selue jaer so wert oeck ghesoent tusschen den hertoch van burgoengen ende den sticht van vtrecht.

Graue van hollant

Int jaer M iiij^c xxxiij so verliefde vrou iacob op enen ridder wt zeelant gheboren ende hiet heer vranck van borselen Ende desen ridder trouwede si heymelick

Regnierden

tot enen man Als dit wtbrack so dede hertoch philips van burgoengen int seluer jaer inder maent van julio desen heer vranck van borselen vanghen inden hage ende deden vorē opt slot tot repelmonde Eñ die sprake ghinc dat hi hem sijn hoeft off woude doen slaen Vrou iacob dede seer veruolghen om heer vranck van borsele te liue te houden ende wt der vanghenisse te crighen Des so quam die greue van nyuers biden hertoch van burgoengen ende heefttet ghededingt Als dat vrou iacob van hollant gaf den hertoech philips van burgoengen ouer henegouwen hollant zeelant ende vrieslant Ende des soude heer vranck van borsele wt der ghewanghenisse comen ende hi soude mit vrou iacob hebben dat lant van voern sijn leuen lanc Ende daer toe der vrouwen leuen lanck suutbeuelant ende dat lant vander tollen Ende alle die tollē van hollant ende van zeelant. ende hertoch philips die gaf heer vranck van borselen die greefscip van oesteruant tot sinen liue. ende heer vranck quam wt der vanghenisse ende behielt vrou iacob te wiue Ende hertoech philips wert ghehult in henegouwen in hallant in zeelant ende in vrieslant als recht erff heer der landen voer screuen.

Int jaer ons heren M iiij^{c} xxxvi op sinte dyonisius auont soe sterff die edel vorstinne vrou jacob van holland ende en liet ghen kijnder Ende wert begrauen inden hagh in die capelle opt hoff Ende si had xix jaer na haers vaders hertoech willems dot in groten druck ende tribulaeien gheleefe.

M iiij^{c} xxxviij

xxxviij jaer

Philips hertoech van burgoengen. van brabant. van lotrijck. van limborch ende greeff van vlaenderen. van burgoengen. van artoys. ende van namē Mere: greue des heyligh rijcks Heer van salins ende van meeheln hertoch janss soen van burgoengen Ende was vrou jacob van holland hoers oems soen ende hoere moyen soen Dese was greue van henegouwen van holland ende van zeelant ende heer van vriesland xxxiij jaer lanck.

Dese philips had drie wijuen dat eerste wijff was des coninex dochter van vranckrijck ende sterf ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des greuen doch ter van oe greuinne van npuers ende daer en had hi oet ghen kijnder bi Dat der de wijff hiet ysabeel ende was coninck ianss dochter van poertegael Esi die nam hi int jaer M iiij^{c} xxix Ende daer van hi drie sonen bi Die eerste soen hiet Anthonius ende sterff ionck Die ander soen hiet ioest ende sterff oeck ionck Die derde soen hiet kaerk ende was greue van sarloys ende naden vader hertoch ende greue Dese hertoch philips regierde sijn landen langhe jaren in rusten ende in vreden sonder veel oerloghes ende ing wten ontsich.

¶ Kaerl hertoch philips soen die eerst greue van sarloys was Ende na sijns va-
ders doot was hi hertoch van burgoengen van lotrijck van brabant vā limborch
van lutzenborh Ende greue van vlaenderen van artoys van burgoengen van he
negouwen van hollant van zeelant ende van namen ende heer van vrieslant Eñ
mercgreue des heylighen rijcks ende heer van salinis ende van mechelen ꝛc̄ ¶ Hij
had drie wijuē dat eerste wijf was des conincs dochter van vrancrijck ende sterff
ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des hertoghen dochter van borboen ende
hiet Anna ende daer had hi een dochter bi hiet maria die nae hoer vāders doot hi
licte aen des keysers fredericx soen die maximilianus hiet Ende int jaer M iiij^c.
lxviij na sijns vaders doot nam hi sijn derde wijff die margriet hiet ende was her
toch ritsaerts dochter van jorcke coninc eduwaerdus suster van enghelant.

¶ Dese hertoch kaerl regierde tien jaer Ende int jaer M iiij^c lxxvij omtrent xiij
dach. bleeff hi voer nansy.
¶ Van deses kaerls werken leset die cronijck van brabant int ij^c. xxxviij. blat
ten eynden toe wt.

M iiij^c lxxvij

Anno dm̄ M iiij^c lxvij

Greue van hollant

Karolus.

Maximilianus

Regnierden x jaer

¶ Maximilianꝰ des keysers fredericx soē
vander ghenāde gods hertoch van oesten-
rijck van burgoengen van lotrijck van
brabant van steyr van kerrondon van krayn van limborch van lutzenborch van
ghelre ꝛc̄ ¶ Greue van vlaenderen van habspurg van Tyrol van phiert van khi
burch vā burgoendien van Artoys ꝛc̄
¶ Palsgraue van henegouwen van hollant van zelant van namen van zutphen
¶ Marcgraue des heylighen roemschen rijcks ende van burgou ꝛc̄.
¶ Landtgreue in elsalss.
¶ Heer van vrieslant van windisthenmarch van poertenau van salinis ende v
mechelen ꝛc̄.
¶ Dese maximilianus heeft te wijff hertoch kaerls dochter van burgoengen ꝛc̄
die maria hiet Ende daer heeft hi eenen soen bi ende hiet philips hertoch in oesten
rijck eñ greue van sarloys Ende oeck een dochter die hiet iiij^c iiij^c

Dit is dat beghinne ende oerspronck des lants van ghelre Ende cronijcken vanden princen van ghelre.

Inden tijden alsmen screeff viij^c en lxxviij En kaerl die calue keyser van romen was Ende kaerl die groue sijn neve na hem keyser was In desen seluen tijden doe was int crisdom van colen een groot velt off pleyn ende was daer nu ghelre staet en was gheleghen bider heerscappie van pont Ende in dit velt off pleyn so was een alten verueerliken fellen ende venijnden vreselijcken dier dat veel quaet dede wantet versleen menschen ende beesten daert bi comen conde te passe Ende dit fel dier riep dirck en menich werff mit groten gheruft ghelre ghelre ghelre Ende het hadde grote bernende oghen diemen des snachts alst duyster was beschyedelick sien mocht.

Ende die luden die daer omtrent woenden die ruymde som van daer en wouden oeck ghemeenlick al van daen rumen mochten si van desen dier nijt verlost werden Ende die heer van pont die daer bi gheseten was die leet veel scaden van desen dier Ende dese heer va pont had twee sonen dat alte heerlike stoute jonghe mannen waren Die een hiet wijchaerdus en die ander hiet lupoldus. en bi rade van horen vader so begrepen si dat si dit dier bestrijden wouden en ginghen stoutelick ind nacht en hadden hem wel daer toe ghemaect en quamen daer si meende dat dit dier was en saghent bi den lichtinghe van sinen oghen. ende si ghinghen hem aen inden naem gods en verwonnen en versloeghen dit dier. ende als si dit verslaghen hadden soe was alle dat volck dat daer omtrent woenden seer verblijt dat si va desen quaden venijnden dier verlost waren.

Ende alle dat volck dat daer omtrent woenden die gauen hem onder dese twee broeders ende coren dese twee edel jonghelinghen tot horen princen ende voechden ende ouerste van horen lande te wesen Ende dese twee broeders mit den heer van pont horen vader die begrepen en maecten op die stede daer si dat dier versloeghen een begrip ende een vest ende noemden dat ghelre als dat dier voerscreuen plach te roepen en dat is nu die stadt van ghelre Ende van welcker stadt off vest eerst dat heel lant van ghelre sinen naem off ghenomen heeft Ende een deel jaren daer na soe starff lupoldus die joncste broeder ende wijchaerdus bleeff alleen voecht van ghelre Ende daer na soe starff die heer van pont Ende wijchaerdus wert heer van pont.

Die stede van ghelre daer al dat lant sijn naem off voert.

Wijchaerdus des heren soen van pont die was voecht van ghelre ende heer van pont xxxij jaer. Hi had des greuen dochter van zutphen. sommighe seggen dattet een erff dochter was van zutphen Maer dat en is niet want daer waren veel greuen vā zutphen daer nae langhe jaren Dese wijchaerdus van ghelre en̄ van pont die voer den in sijn wapen enen scilt van goude mit drie mispel bloemen van keel.

Wilingus was voecht van ghelre en̄ heer vā pont xxiij jaer. wat wijff dat hi had en̄ vijntmen niet Maer hi had twee sonen Die eerste hiet wijchaerdus en̄ wert heer na den vader Die ander soen hiet wilhelmus ende wert bisscop van vtrecht.

Ghrerlacus wijchaerdq soen die was voecht van ghelre en̄ heer van pont xxvij jaer wat wijff hi had en̄ vijntmen niet.

Godfridq was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xxi jaer En̄ wat wijff hi had en̄ vijntmen niet.

Wijchaerdq was voecht vā ghelre en̄ heer vā pont xv jaer wat wijff hi had en̄ vijntmen niet.

Mengosq was voecht van ghelre en̄ heer van pont xxxviij jaer Dese was een heylich deuoet man hi had een wijff en̄ hiet ghrerbergis Ende daer had hi een soen bi en̄ hiet wilingus En de een dochter hiet sinte Adelheyda abdysse Ende dese mengosus en̄ sijn wijff die stichten een nonne cloester teghen boy ouer daer sijn dochter abdysse off wert Ende in dat selue cloester daer wert hi en̄ sijn wijff in begrauen.

¶ Wijchaer dus die derde alsō ghenoemt was voecht vā ghelre ende heer van pont xxvi jaer wat wijff hi hadde en vijntmen nijt. mer hi had een enighe dochter hiet adelheydis eñ die dochter gaff hi te man enen edelen prince die seer machtich was i almaengen ende hiet greue ott van nassouwen ende was van des keysers bloede van romen ende vanden bloede van oestenrijck eñ van swauen ghebozen seer edel van gheslacht.

Ott greue van nassouwen was die eerste greue vā ghelre Hi had adelheydis te wiue wijchaer dus voecht van ghelre eñ heer van pont sijn emighe dochter Dese greeff ott die werff aenden keyser heynrick den 3den also ghenoemt als dat die keyser maecte van die voechdye van ghelre ende vanden heerscappie van pont een greefscap eñ hiet voert die greefscap van ghelre Ende die keyser gaff desen ott die greefscap vā ghelre hem eñ sijn nacomelinghen te houden te leen vāden romeschen rijcke Eñ sint so is aen dese greefscap van ghelre ghewozuen eñ ghecreghen veel perselen vā landen Ende is te samen off ghemaect een cominckrijck vorstelick lant.

¶ Dese greue ott had bi adelheydis die greumme een soen eñ hiet ghemerdus Eñ dat dese greefscap van ghelre vanden keyser een greefscap gemaect was dat was int jaer M eñ lxxix Ende inden jaer ons heren M eñ lxxxvi so starff adelheydis die eerste greumme van ghelre Ende greeff ott mit ghenijt sinen soen die seer jonck was die bleeff greeff van ghelre.

Inden jaer ons heren M eñ lxxvi so was een greue van zutphen eñ hiet gheerlacus eñ was ghecomen in biscop coenraets hulpe van vtrecht teghen greue direck den vijfden greue van hollant Ende in hollant bi dat casteel tot yselmonde daer wert de se greue gheerlacus van zutphen verslaghen in enen strijde eñ hi wert tot zutphen ghevoert eñ wert daer begraven eñ hi en liet ghen kind Mer hi liet een enighe broeder eñ hiet wijchmannus eñ die wert greue vā zutphen Eñ dese greeff wijchman had een enich dochter hiet sophie. eñ greeff ott vā ghelre voerscreuē als sijn greumme ghestoruē was so docht hi mocht hi die dochter vā zutphen crighen so quaem ghelre eñ zutphen beyde op sijn kind wāt sijn soen was noch te jonck aen dese jonefrou vā zutphen te hilicken Also nam dese greeff ott dese joffer vā zutphen selue te wiue

eñ bi dese joncfrou van zutpheen greue wijchmans enighe dochter so creech greue ott een soen eñ hiet gheerlacus Daer na so starff greeff wijchman van zutpheen eñ liet nijt dan dese enighe dochter Eñ greeff ott die wert greeff van zutpheen vã sijns wijffs weghen Aldus was greeff ott greue van ghelre eñ van zutpheen beyde van sijnre twee kinder weghen voerscreuen.

¶ Daer na so starff die greuinne van zutpheen Ende dat greefscap van zutpheen quam op gheerloff horen soen die si bi greue ott hadde die noch seer jonck was Eñ greeff ott die bleeff greue van zutpheen van sijn soens weghen.

Daer na so starff dese jonghe greeff gheerloff van zutpheen Eñ greeff ott behielt die greefscap van zutpheen tot sijn soen greue grerijt van ghelre behoef al en was hi van zutpheen nijt gheboren Mer om dat die jonghe greeff gheerlof vã zijtpheen greue gherijts vã ghelre half broeder was so meende hi. hi was die naest eñ behielt die greefscap vã zutpheen teghen alle die hem daer rechts aen vermaten eñ aldns quã zutpheen aen ghelre Eñ als dese lantscappen aen een ghecomen waren so hilicte greue ott greeff gherijt vã ghelre sinen enighen soen aen een hoech gheboren wijf als een greue florens dochter vã hollant daer die keyser vã romen lotharius oem off was.

Anno dm̃ — Int jaer õs heren M C eñ vij opten xv kalende van april so starf dese edel prince greue ott voerscreuen eñ wert begrauen tot zutpheen.

Grauen van ghelre

Regnierden

M C vij — M C xxxi

xxiiij jaer — xxxi jaer

Gheraerdus die eerst also ghenoemt greef otten soen was die anderde greef vã ghelre eñ van zutpheen xxiiij jaer Hi had te wijff hadewijch des edelen greue florens dochter vã hollant eñ daer had hi enen soen bi eñ hiet heynrick die na hem greue wert Ende dese greeff gherijt starff int jaer M C eñ xxxi eñ wert begrauen tot zutpheen.

Heynricus die eerste also ghenoemt greue gherijts soen was die derde greeff van ghelre xxxi jaer lanck Hi had te wiue hertoch godeuaerts dochter van brabant eñ daer wan hi twee sonen bi Die eerste soen hiet gherijt Ende die and soen hiet ott Ende dese greeff heynric was een wijs vroem prince. eñ hi creech die velue eerst aen tlant vã ghelre vanden hertoch van brabant Ende die hertoch van brabant die hielt die velue vanden sticht vã vtrecht te leen Ende die greue van ghelre hieltse voert van brabant te leen Ende dese greeff heynrick starf int jaer ons heren M C eñ lxij eñ hi wert begrauen in dat cloester te campe.

¶ Gheraerdus die andde also ghenoemt greeff heynricks soen was die iiij greef vā ghelre xviij jaer lanck Hi had te wijff margriet des greuē dochter van spaengen Mer hi en had daer gheen kinder bi Eñ dese greeff gheraert starff int jaer M c lxxx eñ wert begrauen tot zutpheen eñ hi en liet gheen kinder.

¶ Gheraerdus die iij also ghenoemt greeff otten soen was die vi greue vā ghelre eñ van zutpheen xxvij jaer lanck Hi had te wijff richaerdus dochter vā nassouwen daer wan hi bi ott die na hem greue wert eñ heynrick biscop van ludyck Dese greeff gherijt eñ richaerdus sijn vrouwe die stichtede een minrebroed cloester in remunde van hoers selfs casteel Ende si stichten oeck al daer een nonnen cloester vā sinte bernaerts oerde daer die greuinne na hoers manss doot die eerste abdysse ī was si starff int jaer M cc xxxi mathei Dese greeff die werff aenden keyser frederick die anderde die oeck coninck van sicilien was als dat hi creech die tolle te lobeke lecht eñ dat hebben heynrick die seste eñ willem die eerste na confirmiert.

¶ Int jaer M cc xxix op die xi kalende van nouember starff dese greff gheraert eñ wert begrauen te remunde int nonne cloester dat hi eñ sijn wijff ghesticht hadden.

M c lxij

xviij jaer

M c lxxx

xxij jaer

M ij^c ij

xxvij jaer

Otto die anderde also ghenoemt greeff heynrick soen eñ greue gheraerts broeder was die vijfte greeff van ghelre xxij jaer lanck Hi had te wijff richaerdis des greuen dochter vā gulick Ende daer wan hi bi heynrick die jonck starff eñ otto biscop tot vtrecht eñ gheraert die na hem greue wert eñ adel heydis greuinne van hollant eñ margareta greuinne vanden berghe.

¶ In desen greeff otten tijden so was een grote cruus vaert ouer meer want keyser vrederick die eerste also ghenoemt eñ coninck philips vā vrancrijck Coninck ritsaert van enghelant Hertoch coenraert van oestenrijck Hertoch vrederick vā swauen Die hertoch van beyeren Die hertoch van sassen Hertoch heynrick vā brabant Greeff philips van vlaenderen Greeff florens van hollant Greeff willem vā oestvrieslant sijn soen Greeff ott van ghelre Greeff dirck van cleue Eñ veel ander princen die toghen ouer meer mitten keyser eñ wonnen alt heylighe lant eñ dat heylich grafft mitter stadt van iherusalem.

¶ Dese greue otto die starf int jaer ons heren M cc ende ij eñ wert begrauen bi sinen vader te campe int cloester.

¶ Otto die derde alsoe ghenoemt greue gherijts soen was die vij greue van ghelre
eñ van zutpheen xlij jaer lanck Hi had te wijff margariet des greuen dircks doch
ter den xxij greue van cleeff Mer si starff sonder kinder Eñ dese greuinne margriet
die stichtede dat cloester te nyencloester bi goch int jaer M cc eñ .l. Ende si starff
int jaer daer na eñ wert int selue cloester begrauen Ende nader greuinnen mar:
grieten doot so nam greeff otto een ander wijff eñ hiet philippa ende was des greuen
dochter van simpol eñ daer wan hi bi reynolt die na hem greue wert eñ armgaert
die greeff dirck den xxv greue van cleeff te man hadde.

¶ Dese greeff otto die werff aen coninck willem van hollant den roemschen coninc
sinen neve als dat greeff ott die soude besitten die borch vã nymweghen mitter stadt
eñ mit al der heerscappie die daer toe behoerde die den roemschen rijck toe behoert in
allen manieren alse die greuen van cleeff van ouden tijden langhe jaren beseten had:
den vã weghen des roemschen rijcks Des so leende greue ott den coninc willem daer
op xxi dusent mercke puers fijns coninckx siluer Eñ tot allen tijden als een key
ser off roemsch coninck dese voerscreuen somme vanden voerscreuen siluer den gre:
uen vã ghelre off sinen nacomelinghen weder gheeft so mach die keyser off roemsch

Anno dñi — coninc die borch vã nymweghen mitter stadt — M ij^c xxix

eñ allen horen toe behoren weder na hem ne:
Grauen van ghelre — men aenden roemschen rijck Ende dit ghescie:
de dat die borch vã nymweghen mitter stadt
eñ alle hoer toe behoren aent lant van ghelre

iij Otto.

Regnierden — aldus quam dat was int jaer ons heren M — xlij jaer

cc eñ xlviij Ende coninck rodolphus die roemsche coninck die heeft dit gheconfir:
miert eñ heeft oeck ghegheuen waert saeck dat een keyser off roemsche coninck ind
tijt nymweghen lossede als dat nymweghen dan sal bliuen ĩ des keysers off roem:
schen coninckx handen Ende datmens aen ghenen heren versetten sal een greue van
ghelre en sal die voer koer daer off hebben.

¶ Int jaer ons heren M cc eñ lxvi so starff philippa van simpol die greuinne eñ
wert begrauen ten nyencloester bi vrouwe margriet vã cleeff greef otten eerste wijf

¶ Int jaer M cc lxxvij wert greeff willem van gulick ende willem sijn soen doot
gheslaghen binnen aken mit veel goeder mannen.

¶ Int jaer M cc eñ lxxi op die vierde ydus vã januarius so starff die edel prin
ce greeff ott van ghelre eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael dat hi eerst
stichte.

¶ Reynoldus die eerste alsoe ghenoemt greeff otten soen was die viij greue van ghelre eñ van zutpheen lv jaer lanck Hi had twee wijfs Dat eerste wijff hiet armgaert eñ was des hertoghen walrauens dochter van limborch ende si starff sonder kinder int jaer M cc eñ xc op die iiij ydus van junius eñ wert begrauen tot des greuen dael.

¶ Ende sijn ander wijff hiet margrit eñ was des greuen ghyen dochter van vlaenderen Ende daer wan hi bi drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet reynolt eñ wert greue na den vāder eñ wert die eerste hertoch van ghelre ghemaect Die ander soen hiet gwido Die derde soen hiet philipps Ende die dochter hiet ysabeel eñ was een nonne tot sinte claren tot colen.

M ij^c lxxi

lv jaer

¶ Dese greue reynolt die creech van rodolphus den roemschen coninck dat hi munte mocht slaen in sinen lande van ghelre tot drien plaetzen Als tot aernhem tot remunde eñ tot herderwijck Ende dit gaff ende confirmierde coninck rodolphus int jaer ons heren M cc eñ xc.

¶ Dese greue reynolt die wert gheuanghen van reynolt sinen soen eñ wert in sekeren hoeden ghehouden een wijl tijts Ende dit gheschiede int jaer M ccc eñ xx.

¶ Int jaer ons heren M ccc xxi starff margriet van vlaenderen greuinne vā ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester Ende dese margriet die stichte der predicaren oerden cloester in zutpheen.

¶ Int jaer ons heren M ccc xxvi op sinte dyonisius dach starff greeff reynolt van ghelre eñ wert begrauen tot des greuen dael int cloester teynden den voet van sijns vāders graft.

Reynolt die anderde alſo ghenoemt greue reynolts ſoen was die ix greue van ghelre en̄ van zutphen Ende was die eerſte hertoch van ghelre en̄ hi regnierde ſoe greue ſo hertoch xviij jaer lanck Deſe greue was inden eerſten alte coſtelick vā gro: ten onkoſten en̄ maecten hem ſeluen arm en̄ ſeer taſteren als dat ſijn ſlote en̄ tollen en̄ ander goeden ſeer verſet waren en̄ beſwaert waren.

Deſe greff reynolt nam te wijff ſophia hertolts heer des lants vā mecheln ſijn enighe dochter daer hi alte grote goede mede nam aen ghelden en̄ aen reden goeden Als dat greue reynolt die loſſede al datter verſet was en̄ betaelde al ſijn ſcult ende wort een rijck machtich prince En̄ in deſen hilicx voirwaerde ſo wert ghemaect als dattet lant vā ghelre op nyement emen en ſoude dan op die kind die van deſe doch: ter van mecheln comen ſouden alſo verre als ſi kinder creghe En̄ dit hebben die nd derſcap en̄ ſteden mit horen prince mede bezeghelt.

Ende bi deſe dochter van mecheln ſo creech greff reynolt iiij̄ dochteren Die eer ſte dochter hiet margriet en̄ die gaff hi te man joncheer dirck greue johans enighe ſoen van cleue Aer hi ſtarff ſond kinder eer greff johan ſtarff Ende die margriet die wedue van jaoncheer dirck van cleue die nam noch na den greue van valoys

Anno dm̄ — ende deſe vrou margriet van cleue ende van va: loys die ſtarff int jaer M ccc en̄ lxxxiiij. — M iij^c xxvi

Hertoghen van ghelre — Die eerſte Her toch van ghelre

Regnierden — xviij jaer

Die ander dochter hiet maria en̄ die had te man greue willem vā gulick die na hertoch van gulick wert Ende maria die vrouwe vā gulick die ſtarff int jaer M ccc xcviij Ende bi deſen willem van gulick ſo creech deſe dochter van ghelre twee ſo nen Die outſte ſoen hiet hertoch willem van gulick en̄ die ander ſoen hiet hertoch reynolt Ende die dochter hiet johanna en̄ had heer johan heer van arckel te man en̄ die heer van arckel wan bi deſe dochter van gulick enen ſoen ende een dochter Die ſoen hiet joncheer willem en̄ wert verſlaghen binnen gorkom in een ſtrijt Ende die dochter had den heer van egmonde en̄ daer wan hi bi aernolt die hertoch van ghel re wert en̄ willem die heer van egmonde van yſelſteyn en̄ van kaer wert.

Die derde dochter hiet mechtelt en̄ ſtarff ſonder man int jaer M ccc xliij̄.

Die vierde dochter hiet yſabeel en̄ was abdyſſe te nyencloeſter Ende ſtarff int jaer M ccc lxxvi.

Inden jaer ons heren M ccc xxxvi ſtarff ſophia van mecheln die greuinne vā ghelre en̄ wert begraven in den greuen daele int cloeſter.

Int jaer ons heren M ccc xxxv creech greff reynolt die ſtadt van tiel.

Ende als die greuinne sophia doot was soe nam greue reynolt een ander wijff eñ hiet alienora eñ was coninck eduwaerts vã enghelant den dden also ghenoemt sijn dochter Ende hoer moeder die coninghinne die was greeff willems dochter vã hollant Ende als hi dese dochter van enghelant hadde so quam op een tijt die keyser lodewijck vã beyeren hertoch aelbrechts vad van hollant die quam tot vranckeuoert Ende coninck eduwaert van enghelant die dede den keyser lodewijck bidden dat hi greue reynolt van ghelre sinen swagher hertoch maken woude.

Ende die keyser lodewijck die ontboet greue willem van hollant sinen swagher der keyserinnen broeder eñ greue reynolt van ghelre eñ greue willem van gulick te vranckeuoert bi hem te comen eñ dat hise alle drie hertoghen maken woude Greue willem vã hollant die had twee reysen mit machten op die heyden gheweest strijden Eñ hi was nv al bereyt derde werff op die heyden te trecken om te strijden mit den duytschen heren vã prusen teghen die heyden Ende hi was op die reyse als hem dese tidinghe quã Mer hi en woude sijn goede opset nijt after laten eñ toech voert op die heyden daer hi veel eeren behaelde op gods vyanden eñ toech voert ten heylighen graue.

Ende greeff reynolt van ghelre eñ greue willem vã gulick die toghen tot vranckeuoert bi den keyser lodewijck Eñ die maecte daer van gulick eñ van ghelre elck een hertochdom Ende aldus so wert die greue reynolt ghemaect die eerste hertoch van ghelre int jaer M ccc xxxix.

Ende dese hertoch reynolt die creech bi alienora van enghelant sijnre hertochinne twee sonen Die outste hiet reynolt eñ die ander hiet eduwaert.

Ende dese hertoch reynolt fundierde ende stichte een carthuser cloester bi aernhem dat monichusen hiet Ende alienora die hertochinne die stichte eñ fundierde te deuenter een minrebroeder cloester.

Dese hertoch reynolt die edel prince starff int jaer M ccc xliij op die iiij ydus van october eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael Ende alienora die hertochinne die starff daer na int jaer ons heren M ccc lv op sinte georgiq auont eñ wert begrauen bi horen man.

¶ Reynaldus die derde also ghenoemt hertoch reynolts soen was die andde her-
toch van ghelre eñ greue van zutpheen xviij jaer lanck Hi had te wiue hertoch jo-
hans dochter van brabant mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese reynolt
was die eerste gheboren hertoch van ghelre Deser hertoch reynolt eñ joncheer edu-
waert sijn broeder die en quijten hem nijt alte wel in die edel vorstinne Alienora
hoer moeder in hoerre duwarien eñ ander goeden die hoer toe behoerden.

¶ Int jaer M ccc xlvij wert hertoch reynolt ridder bi den hertoch van brabant
eñ mit hem worden xxxij ridders Ende dit gheschiede in een strijt teghen die van lu
dyck Ende daer bleuen doot heer hubrecht van culenborch heer robbrecht van arc-
kel heer van asperen joncheer baldewijn van batenborch die heer van oy ende sijn
broeder.

Anno dñi — M iij^c xliij

Hertoghen van ghelre — iij reynaldꝰ.

Regnierden — xviij jaer

¶ Inden jaer ons heren M ccc eñ lxi so resen twee parthyen int lant van ghelre
want joncheer eduwaert die wert seer qualick eens mit hertoch reynolt sijn broe
der Eñ daer off wies parthye inden lande want die een parthye die hieten die heec
kers parthye eñ die hieldent mit hertoch reynolt horen heer Ende die and parthye
die hieten die bronchorst eñ die hielden mit joncheer eduwaert des hertoghen broe-
der Dese twee parthyen van dese twee broeders mit datter aen beyde side aen cleefde
die wert so fel dat si oerlochden eñ roefden eñ branden op malcanderen eñ venghen
malcanderen eñ henghen malcanderen ja som voer hoers selfs doer in spijt Eñ dat
lant van ghelre stont x jaer in groten onvreden eñ onrusten.

In den jaer ons heren M ccc lxi so toech hertoch reynolt mit sijn vrienden voer die stadt van tiel ende sette daer sijn tenten want die van tiel hielden mit joncheer eduwaert eñ hi was binnen tiel Ende als joncheer eduwaert dat vernam mit sijn vrienden binnen tiel so toech hi wt tiel eñ street tegens den hertoch sinen broeder eñ wan den strijt Eñ daer bleuen doot heer vrederick van wlst heer adolf van zutphen heer herre van hemmen eñ ander veel goeder luden edel eñ onedel Ende daer were ghevanghen hertoch reynolt van ghelre die heer van arckel die heer vã kienen heer ghijsbrecht van rijn heer vrederick vander ese eñ ander veel goeder edelre ende onedelre mannen Ende dese strijt gheschiede int jaer voerscreuen op sinte vrbanus dach in die meye.

Joncheer eduwaert die settede reynolt sinen broeder i ghevanghenissen daer hi y jaer in was Ende joncheer eduwaert die berichte dat lant als hertoch van ghelre Ende maria van brabant die hertoch reynolts wijff was die starff int jaer ons heren M ccc eñ eñ leyt begrauen tot bruesel totten carmeliten int choer.

M iijc lxi

y jaer

Eduwaerdus hertoch reynolts ander soen eñ hertoch reynolts broeder was die iij hertoch vã ghelre eñ greeff van zutphen y jaer lanck Hi had te wiue katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren eñ van hollant. mer si was seer jonck dat hi daer noch nijet bi en sliep aldus en had hi ghen edel kinder.

Dese hertoch eduwaert verhatede al die quaet doden so hertelijcken dat ghelre lant nye so veylich en was doer te trecken alst was in desen eduwaerdus tijden.

In den jaer ons heren M ccc lxxi so was grote oerloghe tusschen brabant ende ghelre eñ hertoch wenselijn vã lutzenborch eñ van brabant Eñ hertoch eduwaert van ghelre die streden tegen malcanderen seer vromelijck Ende hertoch eduwaert die wan den strijt eñ die hertoch van brabant die bleeff ghevanghen eñ die greue van simpol die bleeff daer doot Ende als den strijt ghewonnen was soe sloech hertoch eduwaert dat versich van sinen helm op om hem te verwoelen Eñ hi wert ghescheten voer in sijn hoeft mit enen pijl dat men nijet en wist off dat vyanden off vrienden den doden eñ hertoch eduwaert bleeff corts daer na doot vanden schot vanden pijl Ende dese strijt gheschiede int jaer ons heren M ccc lxxi op die octaue van on

ser vrouwen dach assumptio Ende hertoch eduwaert wert gheuoert eñ begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader Ende hertoch reynolt die wert vter vanghenisse ghelaten eñ wert noch heer vanden landen van ghelre ende regierde om trent drie maenden eñ twee weken Ende hi starff int seluer jaer op sinte berbaren dach eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader.

Ende als hertoch reynolt doot was so viel dat lant van ghelre weder ĩ twee par thyen want die heeckers parthye die coren vrou margriet van ghelre eñ van cleue die joncheer dirck greeff johans enighe soen van cleue te man ghehat hadde Mer hi starff sonder kinder Ende dese margriet die was hertoch reynolts eñ hertoch edu: waerts outste suster van sijns vaders weghen eñ quam vander dochter van meche len daert lant van ghelre nader hilicx vorwaerdt voerscreuen doch op ghecomen soude hebben.

Die bronchorst parthye die coren willem des hertoghen outsten soen van gulick want sijn moeder was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts joncste halff suster van hoerre vader weghen eñ oeck ghecomen vander dochter van mechelen voerscre

Anno dñi uen.

Hertoghen van ghelre

Margriet die weduwe van cleeff die meende hoers vaderlike erue dat hoer mit gods recht toe behoerde te behouden Ende si nam te man greeff johan vã valoys die seer machtich was gheboren vander croen van vranckrijck eñ vanden huse van hol

Regnierden

lant Dese greue van valoys die quam int lant van ghelre bi sinen wiue eñ brocht veel heren eñ ridderscap mit hem eñ quam voer groensuoerde datmen hem op gaff eñ quam tot aernhem eñ die ontfenghen hem ende hulden hem vander vrouwen we ghen eñ hi beleyde ghelre xvi weken lanck mer hi en wans nijt Hi wan waghenin ghen eñ konenborch Eñ dit oerloghe stont omtrent twee jaer tusschen willem van gulick eñ margriet die greuinne van valoys sijn moye.

Ende die bronchorst parthye beclommen aernhem bi nacht ende wonnent ende daer na wonnen si tiel Ende hertoch willem van gulick die had nv meest alt lant van ghelre in eñ hielter sijn moye van valoys wt eñ wert gheweldich heer vanden lande Ende daer na starff vrou margriet greuinne van valoys die recht hertochin ne van ghelre was int jaer M ccc lxxxiiij.

Int jaer ons heren M ccc eñ xcvij starff maria hertochinne vã gulick hertoch reynolts anderde dochter.

Wilhelmus die eerste also ghenoemt hertoch willems soen vā gulick die sijn moed was hertoch reynolts vā gelre sijn jongste dochter eñ was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts half suster eñ was des greuīne vā valoys voerseruē heel suster.

Dese willem was die ander hertoch van gulick eñ die iiij hertoch van ghelre eñ greue van zutphen xxxi jaer lanck Hi had te wijff katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren eñ van hollant die weduwe was van hertoch eduwaert sinen oem eñ maecht want hi en hadse nijt beslapen.

¶ Dese hertoch willem die brocht die parthyen seer of in sinen lande want hi sette de vā beyden parthyen in sinen raet eñ in sijn ampten eñ officien eñ dede beyde effen lieff eñ wie verboerde die nam hijt off also wel die een als die ander Ende hi wert een machtich ontsiende prince sijn leuen lanck.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij wert hertoch willem van ghelre vyant des conincks van vranckrijck Eñ die coninck quam mit groter macht int lant van gulick Mer het wert ghededinght inden velde.

¶ Int jaer ons heren M cccc eñ ij op sinte juliaens dach d heyligh ioffer starff dese edel prince hertoch willem eñ hi en liet ghen kinder after Eñ hi wert begrauē int cloester tot monichusen dat sijn oude vad stichte.

Int iaer ons heren M cccc starf katherina die hertochinne op sinte martijns dach ende si wert int seluer cloester beguen bi hoer man.

M iijc lxxi M iiijc ij

xxxi jaer xxi jaer

Reynoldus die iiij also ghenoemt hertoch willems broeder was die ij hertoch vā gulick eñ die vijfte hertoch vā ghelre eñ greue vā zutphen xxi iaer. hi had te wijff maria des greuen dochter vā artoys mer hi en creech daer ghen kinder bi.

¶ Dese hertoch reynolt had een suster eñ hiet iohanna Eñ die had heer iohan heer van arckel te man eñ daer wan si bi een soen eñ een dochter Die soen hiet ioncheer willem van arckel eñ die wert binnen gorkom verslaghen i een stricht int iaer ons heren M cccc eñ xvij Ende die dochter had te man den heer van egmonde Ende bi den heer van egmonde so creech si twee sonen Die eerste soen hiet aernout eñ wert hertoch van ghelre na hertoch reynolt sinen oem Ende die ander soen hiet willem eñ was heer van egmonde van yselsteyn eñ van baer.

Dese hertoch reynolt starff int iaer ons heren M cccc eñ xviij des anderen daghes na sinte ianss dach baptisten te midzomer Ende hi wert begrauen int cloester tot monichusen bi aernhem bi hertoch willem sinen broeder eñ hi en liet ghen kinder Ende maria die hertochinne die nam daer na des hertoghen soen vāden berghe Ende si starff int iaer M cccc eñ xxvi.

¶ Aernoldus die eerste also ghenoemt des heren outsten soen van egmonde Ende daer hertoch reynolt out oem off was. was die seste hertoch van ghelre eñ hertoch van gulick eñ greue van zutpheen.

¶ Mer dat hertochdom van gulick en besatt hi nijt want die hertoch vanden berghe die besatt dat lant van gulick eñ vermat hem dat hi recht hertoch van gulick was.

¶ Dese hertoch aernt was mer xiij jaer out als hi tortoch wert Hi nam te wijff katherina hertoch adolphus dochter van cleue daer hertoch philips vã bourgoengen oem off was Ende daer creech hi twee sonen bi ende drie dochteren Die eerste soen hiet adolf die na hem hertoch wert Die ander soen hiet willem eñ starff jonck Ende die eerste dochter hiet maria eñ was coninghinne vã scotlant Die and dochter hiet margriet eñ was hertochinne in beyeren Die derde dochter hiet katherina

¶ Int jaer M cccc xxxiiij lach hertoch aernt voer bueren Eñ int jaer vã xxxv opten eersten woensdach in die vasten wert bueren op ghegheuen.

Anno dm̃ M iiij^c xxiij

Hertoghen van ghelre

Regnierden

¶ Adulphus die eerste also ghenoemt hertoch aernouts soen was die vij hertoch van ghelre van gulick eñ greue van zutpheen.

¶ Dese adulphus was die anderde die gheboren hertoch te ghelre was Hi had te wiue katherina des hertoghen dochter van bourboen.

Dit is dat beghinne ende oersproncк des lants van Cleue Ende cronijcken vanden Edelen princen van Cleue.

Inden jaer ons heren vij^c en̄ xi Als justinianus keyser was die anderde also ghenoemt En̄ hildebertus coninck van vranckrijck was En̄ puppijn van haerstel hertoch vā brabant was doe was een enighe dochter vā dirck des heren van cleue een schoen joffrou en̄ hiet beatrix en̄ hoer vad̄ die was ghestoruen En̄ si was vrouwe vā cleue en̄ van veel landen daer omtrent En̄ die borch vā nymweghen mit horen toe behoren die behoerde tot horen lande vā cleue in beuelinghe vanden keyserrijck En̄ dese joncfrouwen ouders vā cleue die waren ghecomē vanden edelen gheslachten vā romen vanden vrsinen gheslacht En̄ si tymmerden daer een casteel en̄ noemden dat cleue Ende daer hiet dat lant voert na.

dat casteel cleeff

Dese voerscreuen joncfrou van cleue die had veel aenstoets van sommighen die hoer ī hoer landen en̄ heerlicheyden vercorten wouden na dat hoer vāder ghestoruen was Ende op een tijt so sat dese edel joncfrouwe vā cleue op die borch tot nymweghen en̄ het was schoen claer weder en̄ si sach inden rijn en̄ sach daer een wonderlic dinck want si sach daer comen driuen enen witten swaen en̄ had een gulden ketten om den hals daer aen ghehecht was een sceepkijn dat hi voert toech En̄ in dat sceepkijn daer sat een schoen man en̄ had een vergult sweert in die hant ende enen jacht hoern aen hem hanghen en̄ enen costelijcken vreemden rinck aen sijn hant Ende had enen schilt voer hem staen die was van keel gheverwet mit enen inschilt vā siluer mit acht gulden coninckx sceptrum en̄ midden een gulden span en̄ daer in staende enen schonen steen van synober verwe.

Dese voerscreuen swaen die dreeff mitten sceepkijn te nymweghen aenden borch en̄ die jongheling die in dat sceepkijn sat die tradt wt den sceepkijn aent lant ende begheerde die edel joncfrouwe te spreken Die joncfrouwe clam off vāden borch en̄ ghinck tot desen jongheling en̄ sprack hem vriendelicke toe Ende leyde hem op die borch Hi had veel woerden mit hoer en̄ hi behaechde hoer seer wel hi seyde hoer dat hi daer ghecomen was om hoer lant te beschermen en̄ hoer vyanden te verdriuen en̄ te verwinnen Ende dese joncfrouwe die was dick ī horen droem gheopenbaert dat si aldusdanighen man hebben soude Dese jongheling behaechde hoer so wel dat si hem lieff begonde te crighen Die jongheling seyde hoer dat hi hoer man wesen soude en̄ daer om was hi van gods henghenisse en̄ van ghelucke der auentueren daer ghe

comen Ende dat gheslacht dat van hem beyden comen soude dat soude victorie ende auentuer hebben eñ verheuen ende gheert werden Mer hi seyde hoer dat si vmmer nijt en vraechden van sijn gheslacht off na sijn haer comen waen dat hi ghebooren off gheboren was want hi seyde wanneer dat ghi daer na vraecht so sal ghi mi nijt werden eñ en salt mi nijt meer sien Ende hi seyde hoer dat hi helyas hiet eñ dat hi ridder was Dese joncfrouwe voerseruen die vraech dese ridder helyas seer lieff eñ nam hem tot enen man.

Ende dese ridder helyas was die schoenste man diemen sien mocht Ende hi was seer schoen eñ groet van liue bi na oft een gygant gheweest hadde eñ stout vã moede eñ seer vroem ter hant Hi street eñ verwan alle die ghene mit groter victorien die teghen hem off teghen sinen lande setten eñ behielt die ouerhant Sommighe cronijc lieden seggghen dat dese ridder helyas quam wt dat graal dat een eenrehande paradijs hiet op eertrijcke Mer ten is dat heyligghe paradijs nijt Mer het is een sondlinghe plaetze eñ hiet graal daermen mit groter auentueren tcoemt eñ mit groter auentueren eñ gheluckte weder wt coemt daer veel off te scriuen waer.

Anno dñi

Dese voerseruen ridder helyas dede veel groter vromicheden tot allen plaetzen eñ wert seer vermaert eñ wel ghesien bi allen princen als dat hem die keyser theodosius maecte greue eñ maecte van cleue een greefscap eñ ontfenc die vanden keyser te leen hi ende sijn nacomelinghen te houden Ende aldus so was dese helyas die eerste greue van cleeff eñ was so heer so greue te samen xxi jaer lanck.

Grauen van cleue

Regnierden

Dese greue helyas die vrech bi die greumme beatrix drie sonen Die eerste soen hiet theodricus Die anderde soen hiet godfridus Ende die derde soen hiet coenraet; dus.

Dese greue helyas die ordinierde bi sinen leuen alle sijn drie sonen tot wat staet dat si wesen souden Sinen outsten soen direct die gaff hi sinen schilt mitter wapen eñ sijn gulden sweert eñ seyde hem dat hi na hem greue van cleue wesen soude ende hilicte hem aen eens greuen dochter van henegouwen Ende den anderden soen godfridus die gaff hi sinen hoen eñ werff hem mit hilicht eñ mit hulpe van princen als dat hi greue van loen wert Ende den derden soen coenraert die gaff hi sinen rinck ende werff hem mit hilicht ende mit hulp van princen als dat hi kantgreue van hessen wert Eñ dese drie sonen en mosten hem oeck nijt vraghen van sijn haer coemste ghe hijcht hi der moeder verboden had.

¶ Luthaerdus die eerste also ghenoemt greue eueraerts soen was die x greue vā cleue xliij jaer lanck Hi had te wijf berta keyser aernouts dochter van vrancrijck gheboren want lodewijch van vranckrijck coninck van germanien die was oude vāder vā dese keyser aernout Eñ keyser kaerl die derde was sijn oem Ende bij dit wijff so creech greue luthaert twee sonē Die eerste soen hiet baldewinus eñ was greue na den vāder Die ander soen hiet rijcsfridus eñ dese rijcsfridus die was biscop baldricus vad van cleue den xv biscop van vtrecht.

¶ Dese greue luthaert die stichte mit vrou berta sinen wiue twee collegien een te wesel van canoniken inden lande van cleue Ende noch een collegium van canonissen te nuys int jaer ons heren viij^c ende xxxviij Eñ nuys hoerden doe den hertoch van Cleue.

viij^c xliij | viij lxxxvi | ix^c xxiij | ix^c lxviij | M iiij | M xlv

xliij jaer | xxxvij jaer | xlv jaer | xxxvi jaer | xli jaer | xliij jaer

¶ Baldewinus die ander de also genoemt greef luthaerts soen was die xi greue van cleue xxxvij jaer lanck hij had te wijff des hertoghen dochter van sassen.

Aernoldus die j also ghenoemt greue baldewijns. soen was die xij. greue vā cleef xlv jaer lanck hi had te wijf greue Wijchmanss dochter van zutphen.

wijchmannus die j also ghenoemt greue Aernts soen was die. xiij. greue van cleue xxxvi jaer lanc hi had te wijff des lant. grauen dochter vā doringen.

Coenraerdus die j also ghenoemt greue wijchmans. soen was die xiiij greef vā cleue xli jaer hi had te wijf des Greuen. dochter vander seyn.

Theodricus die ander de also genoēt greue coenraerts soen was die xv greef vā cleue xliij jaer lanc hi had te wijff des greuē dochter vā scouwenberch.

¶ Theodricus die derde also genoemt greef dirc eerste soen was die xvi. greue van cleue xxix jaer lanck hij had te wiue des greuen dochter van hennenberch.

¶ Theodricus die vierde also ghenoemt greue aernolts soen was die xviij greue van cleue xxxix jaer lanc hi had te wijf des hertoghen dochter vā beyeren.

¶ Theodricus die vijfte also ghenoemt greue aernolts soen was die xxi greue vā cleue xi jaer lanck dese greue dirc creech dat lant vā dijnslakē aent lant vā cleue hi had te wijf des heren enigen docht vā dijnslakē.

Anno dñi	M lxxxviij	M C xvij	M C lxiiij	M ij^c iij	M ij^c xiij	M ij^c xxvi
Greuē van Cleue	iij theodricus	ij aernoldꝰ	iiij theodricus	iij aernoldꝰ	iiij aernoldꝰ	v theodricus
Regnierden	xxix jaer	xlvij iaer	xxxix jaer	x jaer	xiij jaer	xi jaer

¶ Aernoldus die anderde also genoemt greef dirck ander soen die greue dircs broeder was die was die xvij greue vā cleue xlvij jaer lanck Hi had te wijff des hertoghen dochter van swauen.

¶ Aernoldus die iij also ghenoemt greue dircs soē was die xix greef van cleue x jaer lanc hi had te wijf greue florens dochter van hollant

¶ Aernoldus die vierde also ghenoemt greue aernolts soē diemen den jongen greue aernolt hiet die was die xx greef van cleue xiij jaer lanc hi had te wiue des hertoghen heinrics dochter van brabant.

¶ Thedricus of dirc die. vi. also ghenoemt greue dircks soen was die. xxij. greue van cleue xviij jaer lanck Hij had te wiue des greuen adolphs dochter vanden berghe den. vi greue vanden berghe.

¶ Thedricus die seuende alsoe ghenoemt greue dires soen was die xxiij greue vā cleue xvi jaer lanc hi had te wijf Eergaer dim greue ottē dochē den vij greue van ghelre. eñ daer had hij bij dirck die na hem greue wert Eñ elizabet greue gherits wijf van ghulick daer si voert bi wan greue wilhelm van gulick eñ walrauen biscop van colen.

¶ Thedricus die viij also ghenoemt greue dires soen die was die. xxiij. greue van cleue xv jaer lanck hi had te wiue des greuen dochter van lutselenborch.

¶ Thedricus die ix also ghenoemt greue dires soen was die xxv greef van cleue xxiij jaer lanck hi had te wijff des hertoghen dochter van oestenrijck Ende daer wan hij bij drie sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet otto ende was greue nader vader Die anderde soen hiet dirck ende was oeck greue na otte sinē broeder Die derde hiet johan ende was oeck greue na dirck sinen broeder Ende een dochter hiet elizabet ende had den heer van perwijs Ende daer quamen off die heren van parwijff eñ meer ander gwoter heren die voert van hem ghecomen sijn.

¶ Otto die eerste also genoemt greue dires ouste soē was die xxvi greue van cleue. xvi. jaer lanc hi had te wijf Adelheit greue engberts dochter den. viij. greue vand mercke Eñ daer wan hi bij enige dochē die te man had heer ian heer van arckel Eñ daer wan si bi heer ott van arckel eñ die vrou vander Eme ende meer ander dochteren daer nijt aff en bleeff Van heer ott van arckel quam heer iohan die laetste heer van arckel Eñ van heer ian quam jonckheer willem van arckel die inden strijt tot gorkō bleef Eñ die vrou van egmonde Eñ vand vrouwe van egmonde so quam hertoch

Aernt van gelre ende heer willem van egmonde Ende vander vrouwe vander Eme so quamen die heren vā ghennepe die heren van heynsberch die heren van brederode. die heren vander veer die van cruninghen die van dronghelen die vander merwen die vanden vliet van oestende van harwinen ende meer ander ridderscaps want si veel dochteren hadden. ende als greue ot van cleue sterff so liet hi een enige dochter die vrou van arckel was. ende een suster die vrouwe van perwiss was eñ twee broeders dirck ende ian.

Ende also als dat greefscap van cleue eens keysers leen is ende nijt so vry ghegheuen en was vanden keyser dattet op enighe dochter off op enighe wiuen eruen mocht ten most comen op een soen off op broeders of het besterff aen den roemschē rijck Aldus en quamt op die vrouwe van arckel nijt Mer het quam op dircgreue otten broeder.

Theodricus die tiende also ghenoemt greue otten broeder. was die xxvij greue van cleue xviij jaer lanck Hi had te wijff maria greue reynolts dochter van ghelre des eersten hertoghen suster van ghelre Ende daer wan hij bij een enighe dochter die te man had greue Adolph den ix greue vander mercke daer si bi wan drie sonē

Anno dm̄ — Als engbert greue vander mercke. ende adolph Elect van colen ende van munst die greue van cleue wert eñ joncheer dirc vander merc

M iij^c xxv — M iij^c xliij

Greuē van Cleue

Regnierden — ke die heer van dijnslaken wert Ende van greue engbert en bleuen gheen edel kinder Noch van joncheer dirck oec mer van Adolph quamen veel kinder alsmen nae horen sal Ende als greue dirck van cleue sterf so en liet hi niet dan een enighe dochter die greuinne vander mercke Mer dat greefscap van cleue en mocht op hoer nijt comē als voerscreuen staet wanttet op gheen wijf en besterft Eñ dat greefscap van cleue quam op iohan greue dircks joncste broeder.

xviij jaer

Johannes die anderde also ghenoemt greue dircs broeder was die xxviij greue van cleue.

Hij had te wiue margreta dē eersten hertoch Reynolts ouste dochter van Ghelre Mer hij en creech daer gheen kinder bi. ende als greue ian van cleue ghestoruen was sond sonen of broeders so besterf dat greefscap van cleue aen den roemschen rijcke Mer die heer van perwiss meende hoe wel dat sijn moeder doot was hij was g̃ue jans van cleue sijnre suster soen hij meende greue van cleue te wesen Ende hi creech heymelick cranenborch ende orsoy ende som sloten in.

¶ Greue egbert vander mercke die meende hi soude greue van cleue wesen want sijn moed leuede noch eñ was greue dircs enighe dochter van cleue daer g̃ue iohan oem of was ende was een broeders dochter van greue ian eñ daer was hi een soen off eñ meende des broeders kinder souden gaen in den keyser recht voer der suster kinder ende hi had veel vrienden te cleue Eñ heer Adolph sijn broeder elect van colen die quam int lant van cleue vlussche eñ hi wert te cleue in ghelaten ende creech dat casteel ende die stadt in.

¶ Heer ott van arckel meende hi soude greue vã cleue wesen want sijn moeder al was si doot si was greue otten sijn enighe dochter van cleeff daer greef ian oec oem of was eñ greef ot was een oud broed dan greef dirc was mer sijn moed was doot

¶ Die van cleef mitten meesten deel vanden ridderscap eñ steden die en wouden die van perwijss nijt hebben noch oeck die van arckel eñ si en hadden oeck greue engbert nijt alte gheern ghehadt. mer si hadden hem lieuer dan perwijss of arckel Mer si begheerden te hebben ende te houden heer Adolph den elect van colen eñ van munster want hij noch nijt ghewijd en was eñ eẽ seer lief ghetal eñ ghemint man was also verre als hi sijn bisdom ouer gheuen wilde.

¶ Ende als greue engbert vander mercke ende heer ot van arckel dit vernamẽ dat si nijt hebben en souden so vielen si beyde mit heer Adolph den elect toe tegen perwijss Ende heer adolph creech dat heel lant van cleue sloten ende steden in. sond dat perwijs in hadde Eñ heer adolph gaf sijn electie vanden bisdom van colen ende vã munster ouer bi des paeus consent eñ des gestichts eñ resingnierdet ouer heer engbert vander mercke sinen oem die biscop tot ludick was Eñ heer ian vã arckel biscop tot vtrecht heer otten half broeder van arckel die wert biscop van ludick.

¶ Ende heer adolph als hi sijn electie vanden bisdom beyde ouer ghegheuen hadde so seynde hi ter stont aen den keyser kaerl van bemen ende liet hem geuen ende verleden dat greeffscap van cleue tot enen goeden leen onuersterfflick Ende doe wert hi ghehult ende ontfanghen ghewel dich heer ende greue van cleue Ende heer ot vã arckel die had een somme van penninghen voer dat hi quijt scout sijn toe segghen vanden lande van cleue Ende vrouwe iohanna van brabant die dedinghede daer na tusschen desen greue adolph van cleue eñ den heer van perwijs Als dat die heer van perwijs die had oeck een somme van penninghen eñ hi gaff ouer cranenborch ende all dat hi in hadde int lant van cleue Ende hi gaff mede ouer alle recht eñ toe segghen dat hi totten lande van cleue mochte hebben Eñ aldus wert greue adolph greue van cleue ende daer na sterff greue engbert vander mercke sijn broeder sond kijnder Ende greue Adolph wert mede greue vander mercke.

¶ Adulphus die eerste alsso ghenoemt greue adolphus soen vander marcke eñ greue dircks dochter soen van cleue was die xxix greue van cleue xxxij jaer lanc hi had te wiue margriet hertoch willems dochter vandē bergshe Eñ daer wā hi bi vij sonen ende ix dochteren.

¶ Die eerste soen hiet Adulphus ende wert greue nāden vāder.

¶ Die ander soen hiet

¶ Die derde soen hiet ghemert eñ was greue vand marcke Eñ dan noch iiij sonē

¶ Die eerste dochter hiet margriet die had hertoch aelbrecht van beyeren ende vā hollant des keysers lodewijchs soen.

¶ Die ander dochter had des keysers kaerls soen van kemen.

¶ Die derde dochter hiet beatrix ende had den greue van nyuers.

¶ Die vierde dochter hiet katherina ende was joncfrou van moenreberch.

¶ Ende dan noch vijf ander dochteren.

Anno dñi

Die laetste Fue vā cleue

Regnierden xxxij jaer

Die eerste Hertoch vā cleue.

liij jaer

Adulphus die anderde alsso ghenoemt greue adolphꝯ soen was die xxx greue van cleue. ende greue vander marcke die vij. liij jaer lanc.

¶ Int jaer ons heren M iiij^{c}. xvij soe wert dese edel greue Adolphꝯ hertoch ghemaect int heylich consilium te constans vanden keyser seghemont in teghenwoerdicheyt van veel groter princen Ende van die greefscap van cleue wert ghemaect een hertochdom Ende aldꝯ was dese hertoch adolphꝯ die eerste hertoch van cleue Dese eerste hertoch had twee wiuen dat eerste wijff hiet Agneta eñ was des paelsgreuen hertoch wobbrehe van beyeren die wemsconinck was sijn dochter mer hi en had daer gheen kinder bi Dat ander wijff hiet maria ende was hertoch ians dochter van burgoengen ende daer wan hi bi drie sonen ende vij dochteren. Die eerste soen hiet iohan ende was hertoch nāden vāder Die ander soen hiet adolph eñ was heer van tuefsteyn eñ die had te wijff des conincs broeder dochter van portegael daer had hi bi een soen ende een dochter. Hertoch adolphs derde soen hiet Engelbertus ende sterff jonck.

¶ Hertoch adolphs eerste dochter hiet margriet ende had te man hertoch willem van beyeren ende daer na had si den heer van weertenberch.

¶ Die ander dochter hiet katherina ende had te man hertoch aernt van ghelre.

Die derde dochter hiet Elizabet ende had den greue van swartborch.

¶ Die vierde dochter hiet Agnes ende had den jonghen coninc van naueern.

Die vijffte dochter hiet helena ende had den hertoch van brunswijck.

¶ Die seste dochter had den hertoch van oerliens.

Die seuende dochter sterff binnen hoer eerste jaer.

¶ Dese hertoch adolph die street int jaer ons heren M iij^c en̄ xcvij teghen den hertoch van berghe sinē oem Ende dese hertoch wan den strijt daer hi veel heren venc ende groot goet off scattede.

¶ Int jaer ons heren M iiij^c xliiij so quam die stadt vā soest aen cleue en̄ ghine van colen.

Anno domini

Hertoghen van cleue

Regnierden

¶ Johannes die derde also ghenoemt hertoch adolphs soen was die anderde hertoch van cleue ende greue vander mercke.

¶ Hij hadt te wijff des greuen jans dochter van nyuers ende van stamphq ende van ryteers Ende daer had hi vijff sonen bi ende een dochter

¶ Hoe Agrippina eerst begrepen wort dat nv colen hiet

¶ En̄ alle die biscoppē van colen die daer geweest hebben.

¶ In des krysers octauianus Augustꝰ tijden was een edel senatoer van romē ende was vanden edelen tribunen van romen ende die had des keysers octauianꝰ dochter ende dese man hiet Agrippa Dese begreep een stadt en̄ fundierde die bi den rijn. ende noemde die stadt Agrippina dat nv colen hiet.

¶ Daer na doe die keyser Troyanus keyser was die was van bi Agrippina ghe boren Ende dese keyser verbeterde dese stadt agrippina seer. Want si doe woest ende meest auer stont sonder veel volcs so dede hi volck comen van romen ende wt anderen steden mannen ende vrouwen om die stadt te bewoenen ende dat lant te bouwen. ende die stadt hiet menich jaer Agrippina ende daer na wert si gheheten colen als si noch hudens des daghes hiet ¶ En̄ hier na so staen bescreuē alle die biscoppen van colen Hoe dat si hieten elck nāden anderen volchghende.

Sinte maternꝰ cōfessoer
sinte seuerinꝰ confessoer
Sīte eūlisgus confessoer
Adrianus
Symeneus
Remedius
Sinte cunibertus van lot
ringhe confessoer
Bacaldus
Stephanus
Adewinus
Giso
Anno
Pharamundus
Sinte agillolphꝰ mr̄
Rangefredus
Bertholomeus
Rixolphus
Sinte hildeboldꝰ confess
Hathaboldus
Guntharius
Willibertus
Hermannus pius
Wigfridus

Sinte bruno cōfessoer
was des eersten keyser
otto broeder
Volcmarus
Sinte gero
Warmꝰ scotus
Euergus
sinte heribertꝰ confess
Pelegrinus
Hermannus nobilis
Sīte Anno confess
Hildolphus
Sigewinus
Hermannꝰ diues
Fredericus
Bruno
Hugo
Aernoldus
Aernoldus
fredericꝰ van dassele
Sinte engbert vanden
berch martelaer
heinric vā muluaerkē
Conraert vā hoystādē

Engelbertꝰ vā vackēborch
Syfridus vā westerburch
Wijchboldus van holte
Heinric van vercienborch
Walranus de julia
Wilhelmus de ghennepe
Adulph vander mercke
Engebertꝰ vand mercke
Cuno van valckensteyn
Frederic van sarwaerden
Theodricus van muerss
Robbertus van beyeren

Dit sijn die biscoppen van ludick die gheweest sijn eerst tot heynden tongheren Ende daer na tot Maestricht. daer na tot ludick veruolghende die een nāden anderen.

Sinte Maternus cōfessoer
Sinte Manita mr̄
sinte marcellus mr̄
sinte metropolus martelaer
sinte seuerinus martelaer
sinte florentius martelaer
sinte martinus martelaer
sinte maximinus martelaer
sinte valentinus martelaer

Dese na bescreuē warē biscoppē tot maestricht
Sinte seruaes cōfessoer vā armenien
sinte agricolaus cōfessoer
sinte vrsichinus confessoer
sinte designatus confessoer
sinte Resignatus cōfessoer
sinte supplicius cōfessoer
sinte quirillus confessoer
sinte eucherius confessoer
sinte falco confessoer
sinte eucharius confessoer
sinte domicianus confessoer
sinte monulphus cōfessoer was heer van dynant
sinte ghundulphus cōfessꝭ van loreynen
sinte perpetuus confessoer
sinte Eūgisus confessoer van tongheren
sinte Jan confessoer van ludick

Sinte Amandus confessoer vā Aquitaniē
sinte theodardus mr̄
Sinte lambert mr̄

Dese na bescreuē waren biscoppē tot ludic

Sinte hubert confessoer eñ hertoch vā ardē
sinte floribertus cōnēfessꝭ sinte huberts soen
Fulcarius
Aghilfridus
geerbaldus
Vastandus van Ardenen.
Gherardus
hircharius
Franco
Stephanus
Rijcharius
hugo
Farobertus
Ratherius
Baldricus vā henegouwen
Eracklus van sassen
Nothgerus vā switsē
Baldricus vā loen
sinte walbodus confessoer vā vlaenderen
Durandus

Reginaldus van colen
Nichaerdus
Vaso
Thediuinus van beyeren
heinricus des greuen tullen broeder.
Obertus
sinte frederick
Aelbertus van beyeren
Alexander
Aelbertus
heinricus van lays
Alexander
Rodolphus
sinte aelbert van brabant
Aelbertus van kuuck
hugo van petrapont
Johan de Apia
Willem van vlaenderen
Robertus de lingonia
heinricus van ghelre
Johannes de aginnis
Johannes van vlaenderen
hugo de cambolomer
Adulphus van waeldech
Theobaldus van bare
Adulphus vand mercke
Engbertus vand mercke
Johannes van Arckel.
Arnoldus van hoern
Jan vā beyerē eñ vā hollāt
Jan van wādenrode vand duutscher heren oerde
Jan van heynsberch
Lodowicus van bourbon

¶ Dit sijn die cronijcken vanden beghinnen vanden edelen greue vand mercke Ende vanden edelen greue vanden berghe die namaels ghetoghen worden.

¶ Jnden jaer ons heren M C xxij doe keyser heinrick di[illegible]te alsoe ghnoemt regneerde doe waren twee ghebroeders Die ouste hiet Adulphus Ende die ander hiet Euerardus ende waren ghebozen vanden edelen gheslachte van romen als vã der vzsinen ghslachte Ende ouermits gunst eñ liefte die den keyser heinrick tot hẽ droech so heefte se die keyser versien ende ghegheuen sonderlinghe plaetzen ghelegen in westphalen die si te voeren wel bestien hadden om woenninghe daer te stichten eñ hebben bequaem plaetzen daer ghewonden ¶ Adulphus die ouste die heeft ghefundiert ende ghetymmert een casteel in volkues hegghe dat doe so ghemeenlic hiet. eñ was bi den lant vander greefscap van aernsberch Ende als die greue van aernsberch dat vernam dat men daer sulcken casteel maecten in den berch so heeft hi hem doen vermanen eñ seggben dat si dat niet voert tymmeren en souden Vanttet sijn: re heerlicheyt altena stont ende daer om wert dit casteel ghebeten vanden tymmerluden altenae.

¶ Daer na heeft die greue van Aernsberch gearbeyt om dese broeders te verdriuen ende heefft dat casteel beleghen Mer ouermits die sterckeyt des casteels soe en heeft hi daer niet op ghewonnen Ende die twee broeders ouermits victorie ende rijcheyt so hebben si dit casteel seer vermeert. ¶ Ende die ander broeder Euerardus die tymmerde een casteel ghebeten Aldenberghe int lant dat nv dat lant vanden berghe hiet Ende dese twee ghebroeders Adulphus eñ euerardus sijn machtich ende rijck ghworden. ende die keyser die heefte ghemaect greue ende heeft ghemaect twee greefscappen Die een hiet die greefscap van Altenae dat nv die greefscap vander mercke hiet eñ daer was Adulphus voerscreuen die eerste greue of Ende die ander greefscap hiet die greefscap vanden berge ende daer was euerardus voerscreuen die eerste greue off.

¶ Daer na een deel jaren so heeft euerardus die eerste greue vanden berghe achter ghelaten sijn heerlicheyt. ende is ghegaen heymelick in een cloester ghebeten Monumundi vander oerde van asteriensis ende hielt hem daer seer cleyn eñ oetmoedich ende hi en had gheen kinder. ende Adulphus sijn broeder nam sijn heerlicheyt ¶ Daer na quamẽ iij ridders wt sinen lande bi dat cloester eñ dese greue euerardus ghinc oetmoedelick eñ hoede des cloesters vercke Ende dese twee ridders die vraechden hem nae den wech ende si worden hem kennende dat hij die greue was bi litteyken die si aen hem kenden in sijn aensicht Ende si seydent greue Adulphe sinen broeder horen heer als si thuus quamen.

Ende greue Adulphs als hi dit vernam so toech hi eñ visitierde sinen broed ende had hem gheern weder wt den cloester ghehadt Mer hi woude daer monic bli: uen ende god dienen Mer hi badt sinen broeder greue Adulph dat hij van sinen casteel van aldenb[illegible]he een cloester woude maken Eñ die broeder dede dat gheern Ende dit casteel lach bi een water ende hiet die dune.

Ende daer na so is die greue Adulph van altenae ende vanden berghe oec een monick gheworden in dat seluer cloester int jaer M C l. ende gaff sijn heerlicheyt ouer Adulphus sinen soen Ende daer na is Eueraerdus in dat cloester Abt ghe corren.

Dit sijn nu die greuen vander mercke hier na bescreuen hoe si hieten.

Adulphus was die eerste greue van altenae Ende hi was oeck mede die and greue vanden berghe na Eueraert sinen broeder.

Adulph greue adulphs soen was die anderde greue van altenae ende die der: de greue vanden berghe Hi had twee sonen die ouste soen hiet eueraerdus eñ wert greue van altenae Ende die jnocste hiet Engbertus ende wert greue vanden ber: ghe.

Eueraerdus greue Adulphs ouste soen was die derde greue van altenae.

Fredericus greue eueraerts soen was die vierde greue van altena.

Adulph greue fredericx soen was die vijste greue van altena Eñ hij was die eerste die greue vander merck hiet Want die greefscap van altena wert voert ghe heten die greefscap vander mercke.

Engbertus greue Adulphs soen was die vi greue vander mercke.

Eueraerdus greue engberts soen was die vij greue vander mercke.

Engbertus greue eueraerts soen was die viij greue vander mercke.

Adulphus greue engberts soen was die ix greue vander mercke.

Engbertus greue Adulphs soen was die x greue vander mercke.

Theodricus greue van cleue greue engberts suster soen was die xi greue vand mercke.

Adulph van cleue greue dircs broeder was die xij greue vander mercke.

Adulphus greue adulphs soen die eerste hertoch vā cleue was die xiij greue vander mercke.

Johannes hertoch adulphs soen die anderde hertoch vvn cleue was die xiiij. greue vander mercke.

¶ Dit sijn die Greue vanden berghe.

¶ Eueraerdus was die eerste greue vanden berghe hi sterff sonder kijnder.

¶ Adulphus greue van altena greue eueraerts ouste broeder was die anderde greue vanden berghe.

¶ Adulphus greue adulphs soen greue van altena was die derde greue vandē berghe dese had twee sonē Die ouste soen hiet eueraert ende wert greue van altena Ende die joncste soen hiet engbertus ende wert greue vanden berghe.

¶ Engbertus greue adulphs soen was die vierde greue vanden berghe.

¶ Adulphus greue engberts soen was die vijfte greue vanden berghe.

Adulphus greue adulphs soē was die seste greue vanden berghe.

¶ Engbertus greue Adulphs broeder was die seuende greue vanden berghe.

Adulphus greue engberts soen was die viij greue vanden berghe.

¶ Gheraerdus van gulick greue Adulphs suster soen was die.ix.greue vanden berghe.

Wilhelmus greue gheraerdus soen was die x greue vanden berghe Ende wert die eerste hertoch vanden berghe.

¶ Adulphus hertoch willems soen was die anderde hertoch vanden berghe.

Gheraerdus hertoch willem anderde soen ende hertoch Adulphs broeder was die derde hertoch vanden berghe.

CCCxxx

Hier Eyndet dat boeck dat men heet fasciculus temporum in houdende die Cronycken van ouden tyden Als van dat die werlt eerst gheschapen is Ende van dat Adam ende Eva eerst ghemaect worden totter gheboert xpristi toe Ende voert vā allen Paeusen ende Keyseren die nader gheboert xpristi gheweest hebben tot noch toe Ende daer nae Corttelick beslutende met die Cronÿcken der coninghen van vranckrÿck. van Enghelant Ende van die hertoghen van brabant. Ende van zeelant. van henegouwen. van Ghelre. tot huden op den dach toe Bÿ my volmaect jan veldenar woennende tutrecht opten dam Int jaer ons heren MCCCC lxxx op sinte valentÿns dach op die vastelavont &c.

A286

CHRONYCK
VAN
VELDENAAR
1480

H
Utr
L
80